
BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
10
9 A
29

60

FLORVS CHRISTIANVS,

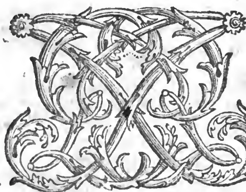
HOC EST

TOTIVS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ EPITOME

A CHRISTO GENITO AD nostra tempora.

Authore R. P. AVGVSTINO RIBOTI, *Congregationis Doctrinæ Christianæ Sacerdote.*

Secunda editio emendatior, & ex interposita Pontificum serie auctior.

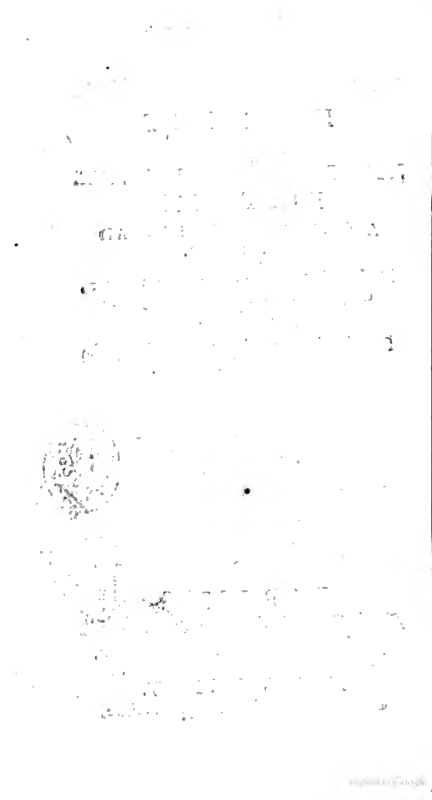

PARISIIS,
Apud GEORGIVM JOSSE, viâ Iacobæâ, sub signo Coronæ spineæ.

M. DC. LXXIV.

Cum Priuilegio Regis, & Approbatione.

ILLVSTRISSIMO

ECCLESIÆ PRINCIPI

DOM. DOM.

FRAN. DE BOSQVET,

EPISCOPO

MONTISPESSVLANI:

Vni ex Episcopis assistentibus Capellæ S. D. N. P. Comiti Melgorij & Montis-Ferrandi: Marchioni Marchærosæ, Baroni Saluij, in sanctioribus Christianissimi Regis Consilijs Comiti Consistorio.

T operi, cui vix vllum est ab authore pretium, sit à Patrono i te vnum adeo (PRÆSVL ILLVSTRISSIME) *qui ei eris & patrocinio, tàm ex dignitatis gradu, quàm ex eruditionis merito. Illa te inter Ecclesiæ Proceres ponit; hæc te in doctorum choro facit eximium: in vtraque te dignum exhibes, qui supra etiam emineas, quam haberis. Sed ex eo crescis imprimis, quod natus ad sublimia, persitisses tamen in medicis; nisi dignitates quas nolebas esse tuas, suum te ipsæ voluissent; atque adeo fecissent. Te Iudice etiamnùm sibi Narbo plauderet; si dum tribunal illud inuiolatum tu-*

pis, & curas, in Aula, altiore te dignum non prodidisses. Sed nec te diu in Rhotomagensi Senatu tenuit Regij Procuratoris dignitas, cui sors excelsiora parauerat. Eam te non ambiuisse ex eo constitit; quòd faciliùs abdicaueris, quam admiseras. Merito ergo Regi fuisti charus inter primos; quem enim Rex, à Iustitia cultu nomen adeptus, iustius diligeret; quàm in quo ipsam quasi spirare Iustitiam nouerat? Merito magnis illis Richelio & Seguerio, non tantum fuisti in delitiis, sed & in pretio: quorum vel solo iudicio magnus ipse haberi poteras, nisi ante fuisses. Viri illi eximij, quorum elogium vel hoc vnum implet, quod fuerint altitudini suæ pares; ac iudicio magis; vtrumque prudentia sublimes, quam gradu, te in consilium non raro adhibere dignati sunt. Sed exitu quam felici! Siue dum Aquitaniam Intendentis iustitiæ nomine lustras & regis: siue dum tuam Occitaniam duplici nomine beatam facis, & quod se inusitata felicitate donatam senserit, & quod à suo. Experta est non tam fuisse laudis, quam veritatis, quod tibi ad muneris oblati prouinciam restitanti Rex æquissimus dixit Velle se, vt & tuæ patriæ iustitiam redderes. *Imo eximia id laudis testimonium fuit, quia veritatis. Reddidisti enim Intendens indigena tuæ patriæ iustitiam: non magis quia ad vnicam eius normam ius dixisti; quàm quia temporum iniquitate exclusam quasi postliminio reuocasti: & quam prouinciam, vt Iudex recturus adieras, administrasti* tanquam Episcopus, nouus Ambrosius: *potuitque Rex consultissimus de Valentiniani sibi placere elogio: quod eos Rectores in prouincias mitteret, quos ad sacras infulas ambirent*

populi, Præsules expeterent, atque adeo sacrarent. In dignitate diuersa eumdem te fuisse dicerem; nisi qui credebaris virtutum attigisse culmen, dum prophanis praeeras; suprà te multùm extulisses, dum attigisti sacra. In te suum Fulcranum rediuiuum Lodeua sensit; cuius vitam non magis in lucem edidisti per scripta; quam expressisti per facta. At ex hoc dolor ei acrior; quòd te tantum ac talem amiserit, postquam cognouerat. Quamquam, quod dare poteras reliquisti solatium, nostrorum apud ipsam excitato Collegio. Sciebas enim; quæ tua est nostram in Congregationem pronitas, viros te acciuisse, qui Præsulibus essent administri, ad Episcopales curas, & populis duces ad æternitatis calles. Vt enim nostris nihil est antiquius, quam vt ex Episcoporum nutu pendeant: ita nihil prius, quam vt populos ex Dei nutu pendentes faciant. Fuit inde cur nobilius Montispessulanæ Ecclesiæ theatrum tuæ virtuti non inuiderent; vbi ex ampliori messe, plus fructuum ad horrea Domini esses collecturus. Id verò quo successu præstes, quî scribam ego? cum qui sentiunt ac vident, magis admirentur, quam capiant; siue dum ipsam vrbem cœlestis doctrinæ succo imbuis; siue dum nec ignobilibus pagis pastoralem curam negas; & diuina sæpius vtrobique è suggestu interpretaris oracula; siue dum omnes sortis diuersæ homines, ad eamdem virtutis viam, studio non diuerso ducis, & per monita sæpius, & per exempla semper; & dum (ne quid tibi desit Apostolici,) tam monita, quàm exempla, iis nonnunquam signis firmas, quæ nunc sciuntur, olim dicentur. Dignum te dicerem, quo ætas nostra se veteri æquet, eique suos

Ambrosios aut Augustinos non inuideat; ni veritati publicæ malles iniuriam fieri, quam priuatæ modestiæ. At & hoc in tua laudis cumulum crescet. Maiorem te credet posteritas; quia nec qualem fuisti, datum est coætaneis prædicere. Tua opera fient aliquando appendix non modica istius historiæ, in qua vix tuum nomen iam legi sinis. Quamquam si non fallit augurium, maior erit ætatis nostræ Hierarchis, merita erga tua, gratitudinis cura; quam vt totam eius laudem ad posteros transmissam velint. Scit conscientia tua quid dicam; & quam magnum nomen in rationibus habeas. Memini sti dictum olim, Multum tibi Romam debere. *Ea verba quid velint & spondeant satis dico, & dum non interpretor. An ei iure neget sua lucem purpura Roma; cui debet vt sua gloria lux eximia Innocentius III. ad æternæ vitæ lucem reuixerit. Certe talem ipsa te nouit apud se aliquandiu Legatum Regis, qualem exoptare debeat ciuem perpetuum & purpuratum. Vt multa & magnifica de te audisset; confessa tamen est, multum infra verum constitisse famam: Maiora de te omnia credidit, postquam vidit. Mirata est in te pietatem, quam apud se magis colit in mortuis, quam sperare nouit in viuis. Accreuit admiratio, quod tanto ad diuina studio, non dispar eruditio accessit. Nam vt quod in pietate elogium Apostolicum merueras, æmulareris quoque in litteris, & in istis, omnibus omnia videris factus. Omnium linguas ita loqueris, vt inter Hebræos Hebræus: inter Græcos Græcus: inter Latinos Latinus haberi possis. De rerum notitiâ quid dicam? nisi quod in omnibus ita emines, quasi consenuisses in singulis. Historia*

tamen Ecclesia tua imprimis videtur Sparta, quam colas jam studio; an ea quam te exigas opere, ut olim ornes exemplo. Nosti enim in ea esse pios sensus, quos sequaris & exempla grandia atque diuina qua assequaris, & aliquando sis inter ipsa. Hinc mihi animus te adeundi. Amabis spero in me studium, quod ipse in te tam impense colis: & qualemcumque conatum meum, tuo non indignum habebis patrocinio, cui per exemplum fuisti incitamento. Id si non negaueris, & operis incepti, quod maxime ambio, pramium habuero, & prosequendi incitamentum. Tu vero in eo habebis, non magis mea erga te reuerentia, quam totius nostra Congregationis, quam amore foues, beneficijs promoues, tueris patrocinio, monumentum. Faue itaque, & diu vale: vt Congregationem tibi addictam continuato fauore diu promoueas, & me benigne respicias qui sum,

Tuæ Celsitudini

Addictissimus seruus, Augustinus Riboti, Congr. Doctr. Christ. Alumnus indignus.

PROLOGVS.

MEi Proloquium Libri velim ante legas (Lector suauissime si quis sis) quam ipsum. Ei opinor eris æquior, si quid mihi fuerit in scribendo consilij, quid scopi non ignoraueris. Opus do cujus non author primus sum; sed tantum continuator. Incepti gloria debetur nostro Boleranno, qui suo in Floro sancto, Testamenti veteris historiam, ab orbe condito ad Christū natum in Epitomen collegit. Deberetur & perfecti, ni pulcherrimi operis, vnà cum vitæ, cursum mors abrupisset. Ei me ab aliquot annis Philosophiam profitentem succenturiauere, quibus Sacramentū dixi: quasi is essem, qui inter Philosophorum spinas flores possem legere; inter barbariem elegantias: qui vix fueram Latinus, dum Humaniores profitens literas, versabar inter Latinos. Eis, tametsi ex virium conscientiâ, nonnihil cunctatus, cessi tamen. Nam, vt nosti, amamus decipi à blandientibus. Historias Philosophis miscui; & quod otium, ab Aristotelis commentatoribus, & scholæ munijs, superfuit; Spondani imprimis lectioni, qui res docuit; tum antiquorum, qui verba & sensus, impendi: quo operæ pretio, tu judicaueris. Scopus est, vt res Ecclesiæ, quæ per multa volumina alibi diffusæ Lectorum vel deterrent studium, vel patientiam fatigant, hic breuitate alliciant, morentur flosculis, & aculeis sententiosis reficiant; atque adeo excitent ad notitiam ampliorem. Nam si quis hic omnia quærit, nec titulum intelligit. Qui scripsi Epitomen multa nec tango, plura vix, nec fortè pauca fefellerunt imprudentem: & quæ scribo, magis sunt excitandæ Lectorum fami ad opimiorem da-

pem, quàm satiandæ. Id Consilij fuisse *Floro Romano*, mihi pro comperto: ob id, quem stili virtutibus assequi nec speraui, nomine saltem expressi,& impolitum opus,sub *Flori* titulo vulgaui. Vt ex eo noscas, non quid fecerim, sed quid voluerim,& me non tam scripsisse,vt haberes qui te doceret; quàm qui te duceret ad Doctiores. Id si fuero assecutus, non pœnitebit operæ,& quem imprimis fructum animo præceperam, re percepero; nec illum leuem. Quanti enim est,animos prophanorum sollicitos & assiduos, ad sacrorum excitasse studium,& sui officij commonuisse? Ob id interposita subinde monita, quæ Lectorem ex rerum serie & exitu Dei admoneant, & à terrenorum curâ, ad cælestium cultum reuocent. Hæc enim Historici Christiani,& res Christianas,atque adeo Ecclesiasticas scribentis, vera politica est, vt rerum gestarum author præcipuus, agnoscatur Deus; qui per hominum consilia,sua implet; eique & Principes manus commodant & industriam; etiam dum suis vnis studiis & commodis velificantur: & tam facilis obseruatur, etiam inter hæc caduca & humana, ad innocentium premium, quàm seuerus ad impiorum pœnas. In paucis quæ dixi, erunt fortè multa,quæ vel obmisisse præstiterat, vel otiosius concoxisse. Imprudens sim,& mearum ignarus virium; si historiam implicatissimam, & diffusissimam, diligentiâ,claritate, & ordine quibus oportuit, me percurrisse & collegisse profitear. Contestor tamen nihil à me consultò vel dictum, vel prætermissum, quod orthodoxæ doctrinæ, dignitati Ecclesiæ, Pontificum reuerentiæ, integritati morum; historiæ veritati, & Paci Christianæ,officere posse crediderim. Si quid contra fuerit, expunctum esto.

INDEX CAPITVM TOTIVS OPERIS.

Index Libri primi.

DE Ortu, Circumcisione, Epiphania & Oblatione Christi, Cap. I. pag. 1.
De cade Infantium, & disputatione Christi in Templo. Cap. II. p. 2.
De Ioanne Baptista, & Christi Baptismo, 4
De jejunio & tentatione Christi, & Apostolorum vocatione, 5
De varijs Iudaeorum Sectis, 6
De Christi Miraculis & Transfiguratione, 8
De Christi consiliis & praeceptis, 9
De Christi Sacramentis, 10
De Christi fide, 12
De Christi morte, 12
De Christi Resurrectione & Ascensione. 15
De Missione Spiritu sancti. Apostolorum praedicatione, miraculis & poenis, 16
De electione Diaconorum & nece Stephani, 17
De Discipulorum fuga, & inde fructu, 19
De Pauli Conuersione, 20
De Conuersione Cornelij & vocatione Gentium, 21
De orbe inter Apostolos distributo, Iacobi nece, & Petri carcere, 22
De Apostolorum in suas Prouincias abitu & Romana fide à Petro constituta, 23
De Pauli & Barnabae Apostolatu, peregrinationibus, & praedicatione, 24
De Pauli carcere, & Romam appulsu, 26
De plurium Apostolorum factis & exitu, 28
De Synodo Apostolorum, 29
De Deipara & eius sponso, 30
Prima in fidem Christianam haeresis à Simone Mago, 31
Prima in Christianos persecutio sub Nerone, quâ caesi inter alios Petrus & Paulus, 33
De Simonis Magi Gregalibus & Discipulis Haeresiarc. 35

Index Capitum.

De Hierosolymorum excidio, 37
Secunda in Christianos persecutio sub Domitiano, 4[illegible]
Pontifices primi seculi, 42
Anacephalaeosis & Epilogus, 45

Index Capitum Libri secundi.

Prologus Libri, pag. 46
Tertia sub Trajano & Hadriano persecutio, 47
Quarta sub Aurelio & Vero persecutio, 48
Secunda in fidem haresis à Valentino, 51
De Valentini gregalibus & Discipulis Haresiarchis, 52
Tertia in fidem Haresis ab Hermogene, 55
Quarta in fidem haresis à Montano, 56
Primum in Ecclesiam schisma Quartadecimanorum, 57
Pontifices secundi saeculi, 59
Quinta sub Seuero in Christianos persecutio, 62
Noua Iudaeorum clades sub Traiano, Hadriano, Seuero, & aliis, 63
Sexta sub Maximiano persecutio, 65
Septima sub Decio persecutio, 66
Secundum in Ecclesia schisma Nouatianorum & Lapsorum, 68
Tertium in Ecclesia schisma Rebaptizantium, 70
Octaua sub Valeriano persecutio, 72
Quinta in fidem Haresis Patripassianorum, 73
Sexta in fidem Haresis, Paulianistarum, 74
Nona sub Claudio & Aureliano persecutio, 75
Septima in fidem Haresis Manichaeorum, 76
Decima sub Diocletiano & consortibus persecutio, 78
Quartum in Eccl. schisma Traditorum & Donatistarū, 83
Quintum in Ecclesia schisma Meletianorum, 88
Anacephalaeosis de fide persecutorum cladibus vindicata, 89
Fides inter persecutiones propagata, 91
Infidelitas à Constantino proculcata, 94
De Caenobiis institutis, 98
De Crucis Archetypa inuentione, 100
Pontifices tertii saeculi, 103

Index Capitum Libri tertii.

Prologus Anacephalaeoticus, 108
De Constantini Liberis, 109
Anacephalaeosis de Arianis, 111

De Ario & eius hæresi, 112
De Arianorum seu Eusebianorum molitionibus in fidem sub Constantio, 115
Sextum in Ecclesia schisma Felicianum, 118
De Variis Arianorum fidei formulis, 120
De Semiarianis & Macedonianis siue Pneumachomachis, 122
De Arianorum molitionibus in fidem sub Valente & istius clade, 124
De Arianorum in Occidente excidio, 126
Septima in fidem Hæresis Apollinaristarum, 128
Octaua in Ecclesiam Hæresis Photinianorum, 129
Nona in fidem hæresis Pseudo-Monachorum, 130
Prima in Perside, contra Christianos persecutio, 132
Noua sub Iuliano Apostata persecutio, 133
Ethnicorum noui conatus ab Ambrosio, Theodosio & aliis repressi, 136
Septimum in Ecclesia schisma Vrsiciniį, 139
Octauum in Ecclesia schisma Luciferianorum, 140
Decima in fidem hæresis Priscillianistarum, 142
Anacephalæosis de Origenistis, 143
De Origene & eius erroribus, 144
De Origenistis, 145
Molitiones Eudoxiæ & Theophili in Chrysostomum Origenismi nomine, 148
Pontifices quarti sæculi, 151
Vndecima in fidem hæresis Antropomorphitarum, 159
De Millenariis, 160
Duodecima in fidem hæresis Pelagianorum, 161
De Semipelagianis, seu Pelagianorum Reliquiis, 164
Iudæorum noua clades sub Constantino, Constantio & aliis, 166
Decima tertia in fidem Hæresis Antidicomarianitarum seu Heluidij, Iouiniani, Vigilantij, &c. 167
Secunda in Perside persecutio & primum pro Religione bellum, 169
Nonum in Ecclesia schisma Eulalianum, 171

Index Capitum libri quarti.

Anacephaleosis de nouis Arianorum motibus & laceratione Imperij, pag. 173
De Saracenorum primordiis, 174
De Gottis & Erulis, 176

De Uvandalis, 178
De Burgundionibus, 180
De Francis, 181
De Hunnis, 183
De Anglis, 185
De Arianorum in Hispania moribus & interitu, 186
De Arianorum moribus in Affrica & interitu, 189
De Arianorum moribus in Italia & interitu, 191
Decima quarta in fidem Haresis, Nestorij, 194
Decima quinta in fidem Haresis, Eutycheris, 197
Anacaphaleosis de Eutycheris fautoribus, 200
De intrusione Æluri heretici in Alexandrinam Ecclesiam; eius audacia & pœna, 200
De Acephalis, Corrupticolis, Incorrupticolis & inde Alexandria turbis, 201
De Iustiniani heresi, & eius nec non Zenonis & Anastasij Imperatorum pœna, 204
De Zenonis Henotico & inde turbis, 205
Decimum in Ecclesia schisma Laurentianum, 207
De Theopascitis hereticis, 209
Rixa inter Catholicos de Theopascitis, 211
Pontifices quinti saculi, 213
Undecimum in Ecclesiam schisma Vigilij, 216
Duodecimum in Ecclesiam schisma, de tribus Capitulis, 220
Byzantini Præsules pro titulo uniuersalis contendunt, 225
De fide ad varios late propagata, 227

Index Capitum Libri quinti.

DE Longobardorum constituto Regno, 230
De Exarchorum & Præsulum Rauennatũ ferocia, 233
De Auarum interruptionibus, 235
Secundum bellum in Persas pro Religione, 238
De S. Cruce à Perside reportata in Hierusalem, 241
Pontifices sexti saculi, 242
Decima sexta in fidem Haresis Monothelitarum, 248
Monothelita damnati in Synodo & de Synodo quinisexta, 251
De Mahometis primordiis & erroribus, 254
De Mahometanorum in Asia & Affrica victoriis & ferocia in Christianos, 256
De Mahometanorum irruptione in Hispaniam, 258

Decima-nona in fidem Haresis Politicorum, seu de Arnaldo Brixiano Politicorum Haresiarcha, 445
Commotiones Romanorū in Pontifices ex iure Politico, 446
Commotiones Romanorū in Pontifices ex iure Politico, 448
Commotiones Romanorum in Pont. ex iure Politico, 448
Commotiones Roman. in Pontif. ex voce politico, 450
De Abailardo haretico, 451
Porretanus & Eon, 452
De Almerico haretico, 453
De Bongomilis hareticis, 452

Index Libri octaui.

DE Turcarum Primordiis, 454
I. In Orientem sacra expeditio, 456
II. In Orientem sacra expeditio, 457
III. In Orientem sacra expeditio, 459
Hierosolymitanum Regnum amissum, 461
IV. In Orientem expeditio sacra, 462
V. In Orientem sacra expeditio, 465
Byzantinum Imperium Francis assertum & ademptum, 468
VI. In Orientem sacra expeditio, 470
De Pastorellis Hareticis, 472
Anacephalaosis de fructu Orientalium expeditionum, 473
De Equitibus Hospitalariis, 474
De Equitibus Templariis & Teutonicis, 475
De fide Latina ad Armenos diffusa, 476
De sacra Æde Lauretana in Italiam translata, 478
Pontifices duodecimi sæculi, 479
Anacephalaosis de Cœnobitis restitutis aut institutis, 488
De Carmelitis, 489
De Brigittanis, 490
De Fontebraldinis, 491
De Cluniacensib. Cisterciensib. Clareuallensibus & aliis Benedictinis. 491
De Carthusiensib. Grandimontensibus & Pramonstratensibus, 493
De Camaldulensibus, Vallumbrosensibus, & Petro Damiani, 494
De Franciscanis & Dominicanis, 495
De Augustinianis variis, 496
De sacris Hispanorum equitibus, 498
De Redimentibus & Trinitariis, 499
De Monialibus, 500
De persecutionibus Cœnobitarum, 502

Cœnobita

Cœnobitæ Iurisdictioni Prælatum addicti, & exempti, 503
De nouis persecutionibus Cœnobitarum, 504
Bellum Sacro-Prophanum pro Imperio, 504
Bellum Sacro-Prophanum pro Imperio, 506
Decimum-septimum in Ecclesia schisma Friderici II. 507
Fridericianæ sobolis per parricidia interitus, 510
Bellum Prophano sacrum Caroli Andegauensis contra Manfredum pro Sicilia, 511
Vesper Siculus, 512
Bella Prophano-sacra inter Francos & Aragonios pro Sicilia, 514
Bella Prophano-sacra inter Francos & Aragonios pro Sicilia, 516
Celestinus abdicans, 517
Dissidium inter Bonif. VIII. & Philippum Pulchrum Franciæ Regem, 518
Sedes Pontificia translata in Gallias & Romã reducta, 520
Pontifices sæculi decimi tertij, 522

Index Libri noni.

IMperium Occidenti à Rodolpho restitutum, 535
Anacephalæosis de motibus Italicis. 537
Florentinorum dissidia, & bellum in eos prophano-sacrum, 538
Noua Florentinorum dissidia, & bellum in eos prophano-sacrum, 540
Bellum prophano sacrum in Encelinum Marchiæ Taruisianæ Tyrannum, 541
Bella prophano-sacra in Turrianos & Vicecomites. 543
Bella prophano-sacra inter Vicecomites & alios Longobardos, 545
Varij Reguli Longobardiæ in Urbibus inter turbas exci-tati, 548
In Venetos interdictum, & bellum sacrum, 549
Ditio Ecclesiastica à Tyrannis vindicata, 550
Decimũ-octauũ in Ecclesia schisma Ludouici Bauari, 552
Romanorum politica dissidia, 554
Minoritarum tumultus in Ordine & Ecclesia, 557
Vicesima in fide Hæresis. De Bizochis & Fratricellis, 559
De Beguinis, 561
De Apostolicis, 562
De primis Flagellantibus, 563
De secundis Flagellantibus, 565
De tertiis Flagellantibus seu Albatis, 566

Vicesima-prima in fidem Heresis. De Lolhardis & Fossariis, 567
De Condormientibus Hæreticiis, 569
De Stadingensibus Hæreticis, ibid.
De solemnitate Corporis Christi, 570
De Iubilæo, 572
De Iudæorum vbique cladidibus, 574
Iudæi Francia deiecti, 575
Iudæi passim è Germania & tota ex Anglia deiecti, 577
Iudæi ex Hispaniis deiecti, 578
Tartarorum eruptiones primæ, 580
Tartarorum pro Christianitate & contra certamina, 582
Latinorum pro Oriente conatus vltimi, 584

Index Libri decimi.

Turcicum Imperium constitutum Prusiæ ab Ottomano, 587
Turcarum primæ in Europa Victoriæ, 588
Turcarum in Europa imperium Hadrianopoli per varias victorias constitutum, 589
Pontifices sæculi decimi-quarti, 591
Decimum-octauũ in Ecclesiam schisma, Petri de Luna, 600
De fine schismatis in Concilio Constantiensi, 604
Anacephaleosis de Bellis per schisma & ex ipso, 607
Primum ex schismate bellum Neapolitanum, 607
Secundum ex schismate Neapolitanum bellum, 609
Tertium ex Schismate Neapolitanum bellum, 612
Bella à Braccianis & Sfortianis in Pontificem & inter se, 614
Tartarorum noua eruptio seu de Tamberlane, 617
Turcarum noua in Europa Victoria sub Mahomete I. & Amurate II. 620
De Huniade Christianitatis in Amuratem II. & Mahometem II. vindice, 621
De Scanderbergo Christianitatis in Amurathem & Mahometem II. vindice, 623
De Stephano Vuaiuoda Moldauiaa, Christianitatis in Turcas & Tartaros altero vindice, 624
Vicesima secunda in fidem Heresis De Vuiclefo hæresiarcha, 626
Vicesima tertia in fidem Heresis Hussitarum in Bohemia, 627
Hussitarum prima tragedia, 629

Hussitarum secunda tragœdia, 631
Decimum nonum in Ecclesiam schisma, seu de Synodo Basileensi, 633
Anacephaleosis de vicesimo in Ecclesia schismate Græcorum, 637
Schisma Græcorum exaggeratum per hæreses, 639
De multiplici Græcorum cum Latinis concordia, 640
Schisma Græcorum in Florentino Concilio sopitum, 642
Schisma Græcorum Russos peruasit, 644
Hussitarum tertia tragœdia, 646

Index Libri vndecimi.

Imperium Constantinopolitanum à Turca excisum, 649
Turcarum sub Mahomete II. noua victoria & alicubi clades, 651
Græca Musa in Occidentem digressa, 654
Neapolitani Reges placant Pontifices, pelluntur à Francis & restituuntur, 655
Rex Neapolis pellitur à Francis & Hispanis, & postea Franci ab Hispanis, 659
Alex. Pontif. & Cæsaris Borgiæ ambitio, perfidia, & casus, 661
Pontifices sæculi decimi quinti, 663
Bellum sociale prophano-sacrum in Venetos, 675
Bellum sociale prophano-sacrum in Francos, 676
Mauri in Hispania prorsus exuti capta Granata, 679
Marrhani ex Hispania ob impietatem & rebellionem eiecti, 681
Mauri in Affrica à Castellanis vario successu tentati, 682
Castellanorum in America Boreali progressus, 685
Castellanorum in America Australi progressus, 687
Castellanorum in America Australi rebellio, 688
Christianitas in America propagata, 690
Lusitanorum ad Orientem progressus, 691
Christianitas in Indiis propagata, 693
De Ismaëlis Sophi orto in Perside Imperio, 696
De Xeriforum orto in Affrica Imperio, 698
Turcarum progressus in Epirum & Illiricum, 700
Mamaluchorum à Selimo excidium & Mahometanorum in Ægypto res, 702
Rhodos tandem expugnata, 704
De Turcarum irruptionibus in Hungariam, 706

Turcarum in Calabriam, Dalmatiam, & Niceam irruptiones, 709
Bella inter Francos, Hispanos & Pontificios in Insubria, 711
Bellum prophanum-sacrum in Hispanos, 713
Medicaei à Sixto IV. & populo afflicti & Clementis VII. Carolique auxilio Florentia potiti, 715
Pontifices saeculi decimi sexti. 718

Index Libri duodecimi.

Vicesima quarta in fidem haeresis Lutheranorum & de ipsorum ortu, 732
De Lutheranorum progressu & Lutheri fine 734
Lutheranis Pax indulta, & violata, 737
Primum bellum Protestantium, 739
Lutheranorum inter se dissidia, 741
Vicesima quinta in fidem haeresis de Anabaptistis, 743
Haeresis in Sueciam propagata, 746
Haeresis in Daniam, Prussiam & vicina propagata, 748
Vicesimum primum in Ecclesiam schisma Anglicanū, 749
Anglia sub Eduardo ad haeresim pertracta, & à Maria ad fidem reuocata, 751
Anglia ab Elizabetha in haeresim retracta, & inde cades fidelium, 753
Anglia à Iacobo & Carolo Regibus in haeresi seruata, & inde pœna fidelium & Regis cades, 755
De Puritanis, 757
Scotia in haeresim pertracta, 758
Vicesima sexta in fidem haeresis Sacramentariorum seu de Heluetiis à Zuinglio in haeresim pertractis, 761
Hugonotorum à Caluino in Gallia ortus, & Geneua apostasia, 763
Primum bellum in Hugonotos, 764
Secundum bellum in Hugonotos. 766
Tertium bellum in Hugonotos, 767
Fœdus seu Liga inter Catholicos contra Hugonotos, & quartum in Hugonotos bellum, 770
Liga dissoluta ex Henrici IV. conuersione, 772
Pax inter Catholicos & Hugonotos statuta per edictum Nannetense, 773
Geusiorum in Belgio ortus & primi conatus. 775
Geusiorū in Belgio 2. conatus & clades victoriaque, 777
Geusiorum in Belgio 3. conatus, & victoriis mixtae clades, 779

Gueusiorum in Belgio 4. conatus & mixta victoriis clades, 781
Gueusiorum in Belgio noui progressus, & libertas per inducias afferta, 782
Hæresis à Colonia exclusa, 784
Caput Anacephalaeoticum, de hæreseon cladibus vel vindicatis vel resarcitis, 785
De Concilio Tridentino, 787
De Ordinibus Minimorum, Theatinorum, Capucinorum & Recollectorum institutis, 789
De Ordinibus Barnabitarum, Somaschorum, & Doctrinæ Christianæ institutis, 790
De Ordine Oratoriorum & Iesuitarum, 793
De Humilitatis extinctis, & Oblatis institutis, 794
Abyssini in Æthiopia ad obsequium Ecclesiæ & Pontificis, adducti, 796
Potestas Pontificia in Orientem latè propagata, 797
Potestas Pontificia Maronitis & aliis agnita, 798
De Cophtorum pertinacia, 799
De Iaponiorum conuersione & eorum ad Greg. XIII. legatione, 801
De causis interrupti Concilij Trident. & de bellis inde inter Pontifices, Farnesios, Francos, Hispanos & Caraffas ortis. 803
Turcæ ab insula Melite fœde pulsi, 805
Turcæ insula Cypro potiti, 807
Victoria Naupactea de Turcis, 808
Dissidium inter Paulum V. & Venetos, 810
Hæresis apud Grisones & Valestinenses afflicta, 812
Hæresis in Bohemiam, Hungariam, Transsiluaniam & Austriam propagata, 814
Secundum bellum Protestantium seu Bohemopalatinicum, 816
Tertium bellum Protestantium, seu Sueeicum, 818
Quintum & vltimum bellum in Vgonotos, 821

APPROBATIONES.

EGo infra-ſcriptus, in ſacra Theologiæ Pariſienſis Facultate Doctor Sorbonicus; legi Librum cui titulus eſt: *Florus Chriſtianus, hoc eſt totius Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Epitome, &c.* Pariſijs die 8. Ianuarij, 1665.

M. GRANDIN.

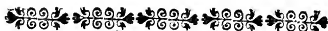
IOannes Aſterius Præpoſitus Generalis Congregationis Doctrinæ Chriſtianæ. Permitto Librum cui titulus eſt; *Florus Chriſtianus, hoc eſt totius Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Epitome, &c.* à Reuerendo Patre AVGVSTINO RIBOTI noſtræ Congregationis Theologo compoſitum, & à duobus ejuſdem Congregationis Theologis reuiſum typis mandari. Datum Auenione in domo noſtra ſancti Ioannis Veteris, die 3. Decembris 1665.

I. ASTERIVS,
Præpoſ. Gen.

De mandato Reuerendi admodum Patris Generalis,
FERRYOL Secret.

NOs infra scripti, de mandato Reuerendi admodum Patris nostri Ioannis Asterij, Præpositi Generalis Congregationis Doctrinæ Christianæ, legimus hunc Librum, qui inscribitur, *Florus Christianus, hoc est totius Historiæ Ecclesiasticæ Epitome*, *&c.* Authore Reuerendo Patre AVGVSTINO RIBOTI; ejusdem Congregationis Sacerdote, & in Collegio nostro Narbonensi Theologiæ Professore: in quo cùm nihil deprehenderimus, quod rectæ Fidei aut bonis moribus officere possit, dignum censuimus, qui in lucem ederetur, ad communem Studiosorum vtilitatem. Datum Parisijs in domo nostra sancti Iuliani die vigesima Octobris, anni 1665.

A. MAVRINVS, } Congregationis Doctrinæ Christianæ.
M. A. DEROYS, }

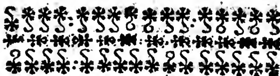
Extrait du Priuilege du Roy.

PAR grace & Priuilege du Roy, donné à Paris le 28. jour de Mars 1665. signé OLIER; il est permis au R. P. AUGUSTIN RIBOTY, de la Congregation de la Doctrine Chrestienne, de faire imprimer vn Liure intitulé, *Florus Christianus, hoc est Epitome totius Historiæ Ecclesiasticæ à Christo genito ad nostra tempora*, par tel Libraire & Imprimeur que bon luy semblera; auec defenses à tous Libraires & Imprimeurs, d'imprimer ou faire imprimer, vendre & distribuer ledit Liure, sans le consentement dudit R. P. ou de ceux qui auront droit de luy, à peine de trois mille liures d'amende, & de tous dépens, dommages & interests, ainsi qu'il est plus amplement porté par lesdites Lettres.

Le R. P. LE BIGOT Procureur general de la Congregation de la Doctrine Chrestienne, fondé de Procuration dudit R. P. RIBOTY, a cedé & transporté le droit du present Priuilege, à George Iosse Marchand Libraire à Paris, pour en joüir le temps porté par iceluy.

Registré sur le Liure de la Communauté des Marchands Libraires & Imprimeurs de Paris le 30. Ianuier 1666. Signé S. PIGET, Syndic.

FLOR I

FLORI CHRISTIANI LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

De Ortu Circũcisione, Epiphania & Oblatione Christi.

ÆSAR AVG. quo tempore multa per bella pacem fecit, dignum in terris pacis Principi parauit hospitium: & clauso Iani templo, cœli non diu post aperiendi præsagium dedit. Nihil enim Deo hominibus conciliando efficacius, quàm si ipsi inter se homines pacem colant. Nec fefellit augurium nam per hæc. Deum Maria peperit; quæ ad solum Angeli nuncium, Virginitatis illibato flore, nisi de Deo, fœta esse non potuit. Iosepho tamen nupserat contribuit sanctissimo, sed vt castitas esset illustrior, postquam sine vitio fœcunda esse potuit. Bethleemi partus mirabilis contigit; quò pios coniuges, ad profitenda nomina, Imperatoris edictum, ex

Christi Incarnatio.

Ortus.

Nazareth accerserat. Exceptus est in præsepio, inter jumenta, Cæli conditor, & Angelorum Dominus; qui enim quærebat hominem, vbi facilius reperiret, quam quò illum peccata demiserant? Octauo ab ortu die Iesus ei nomen inditum est, sed postquam fuit ante, ex more, circumcisus; quippe salutis nomen, sine sanguine, habere noluit, ne tibi rem gratis futuram crederes. In eo cultu, qui vix hominem deceret, ne Deus lateat; non à Pastoribus solum adoratur; sed etiam à Regibus. Ac vt à se nullum exclusum monstret, illos Indigenas Angeli: hos alienigenas stella ad pium officium adduxit. Fulsit hæc etiam per diem; quippe rerum mutatis vicibus, nocti Sol nouus affulserat. Et ne qua ætas ab officio sacro cessaret; in templo, quò eum mater, Domino vt offerret, attulerat, adoratur à Sene; quem mors diu transmiserat, vt vitam amplecti posset. Potuit post hæc felix Simeon aduocare mortem; nam viso Deo, quid in terris videat Senex beatissimus?

Circumcisio.

Adoratio à Regibus.

Oblatio in Templo.

CAPVT II.

De cæde infantium, & disputatione Christi in Templo.

NE prospera, vel in Iesu qui prosperitatis fons est perennare crederes; dum nimis in ortu lucet penè extinguitur; & in cunis ei paratur excidium, qui est omnium destinata salus; quippe Rex ve-

rus Tyrannum terret, etiam vagiens. Nec abs re ad eius famam timet Herodes ne ruinâ cadat è solio ; in quod per ruinas multorum ascenderat. Adeò tamen non se deserit, vt vel Deicidium moliatur, dum illud sit constabiliendæ potentiæ, quam parricidiis fundauerat. Et ne unus in turba tortores lateat : omnes circa Bethleem infantes contrucidari mandat. Quid enim non attentet in exteros, cuius, cum feralem in filios sæuitiam Augustus audiuisset, porcus esse maluisset quam filius? At quàm præpostera sæpe humanæ prudentiæ consilia : quem oppressum Tyrannus voluit, illustrem reddidit, dùm illi soli cædes non nocuit, propter quem patrata est; ejusque ad gloriam tot Infantibus ora aperuit, quot vulnera impressit. Panegyristæ Nobiles! qui cum nouum Regem prædicare loquendo non possent, prædicauere moriendo. Si tamen illi mortui; qui vita sua redemere diuinam. Viuunt sane illi & post mortem, quando Tyrannus nec spirans viuit; & viuens adhuc jam cadauer est; suumque de ipso vermes fecere pabulum, qui hærentem ad pœnas animam nondum efflauit. Absumpto demùm Tyranno & à pœnis ad pœnas rapto, rediit ex Ægypto Iesus, quò eum parentes ab Angelo moniti detulerant, & nouo se miraculo, breui post, prodidit. Nam in templo, vbi clam parentibus, post festum substiterat, Doctorum mentes doctrinæ suæ altitudine defixit; & duodennis adhuc, cælesti se sapientiâ plusquam virum probauit. Quid

Herodis timor.

Infantium cædes.

Pœna & mors Herodis, & Iesus ex Ægipto redux.

12\. posthæc vobis Doctores cum libris? Et vos erudiendos tradite; cujus sapientia à Deo tota est, quia in puero nulla esse potest ab studio. Posthæc, quasi Doctrinam vellet commendare silentio, ad trigesimum ætatis annum, in fabrili patris officina delituit. O prodigium: tandiu silere, qui tam alta loqui potest. Quid non diuinum diceret, qui diuinitatis est Verbum?

Iesus inter Doctores.

Iesus subditus parentibus.

CAPVT III.

De Ioanne Baptista, & Christi Baptismo.

NON dubitauit Maria, quin vterum ferre Virgo posset: vbi senectutis & sterilitatis vitium in cognata sua Elizabeth victum fuisse, ab Angelo didicit. Ad eam statim profecta: non matrem solùm, sed infantem etiam adhuc vtero clausum exhilarauit. Ad proximum enim exortum solis Lucifer emicuit: & quâ in vtero voce potuit, Diuinus præco Deum clamauit. Infante nato, vocalis properè fit pater Zacharias, vt cui cunctanter creditus, dùm concipitur, vocem abstulerat, eamdem redderet, dùm nascitur: & radiarent vtrobique prodigia. Non multò post concidit ad altare Senex venerabilis; quod parvulum, à fœda Innocentium cæde, in desertum subduxisset. Sed Innocentiæ illibatæ puer qui non fuerat alienæ crudelitatis victima; suæ austeritatis fuit: dum, inter feras, obuiis dumtaxat herbis & locustis vixit: &

Maria ad Elizabeth.

Ortus Ioannis.

Vita austera.

hiſpido cilicio membra texit, ad trigeſimum ætatis annum. Tunc demùm, diuini Regis Præcurſor è latebris ſuis prodiit, vt concurrentes densè turbas cohortaretur ad pœnitentiam; & ipſum, inter alios, Chriſtum aquis ablueret, ac cæleſti voce, Aliteque præcognitum, digito monſtraret. Felix indicium! hoc vno Prophetarũ omnium exſcriptis oraculis, pluſquam Propheta jure audiit. Eremum jam repete ſalutis prodrome? Deo monſtrato, nihil ſupereſt quod oſtendas. At qui Chriſto naſcituro præiuerat, præire debuit & morituro; noui ſolis Veſper ſimul & Lucifer. Occidit autem diminutus capite noui Herodis iuſſu: quo vinculis ante addictus fuerat. proh quanti conſtitit impudica ſaltatio vel ſaltatrice teſte? vt quæ ex Herodiadis matris conſilio, reciſum Innocentis caput regni dimidio, quod in ſaltationis præmium Herodes promiſerat, prætulerit. Culpa in eo nulla; niſi quòd polluti fraterni thori flagitium, nec in Rege tacuit. Eremi quippe cultor, & Aulæ rudis, Regum vitia nec probare didicerat, nec ferre.

31. Prædicatio. *Matth. 11.*

CAPVT IV.

De jeiunio & tentatione Christi & Apoſtolorum vocatione.

Quaſi pœniteret è domeſticis produiſſe latebris, & diuinis, dum baptiſmo intingitur, inclaruiſſe prodigiis; in deſertum à Spiritu abripi Chriſtus voluit. Vbi ad imminentis pugnæ diſcrimen, quadrageſimali

Christus in deserto.

31

Ieiunat & tentatur.

Apostoli & Discipuli vocati.

jejunio se munit, & eo quasi clipeo fortior, Athleta nouus, hominum hostem & suum elusit & vicit, Angelis ipsi gratulantibus victoriam. Reliquum erat vt victo prædam eriperet, & genus humanum antiquæ felicitati redderet. Ad hoc reuersus in patriam qui suæ militiæ duces essent, duodecim Apostolos elegit. Eis addidit velut auxiliares duo & septuaginta Discipulos: qui quò erat ipse venturus, hospitia paraturi præcederent. Hæc fuit nascens Ecclesia, quæ fœcundo postea germine pubescens, Orbe toto ramos diffudit. Ei pro visibili sub Christo capite Petrus fuit, à quo ad semota procul membra vigor & spiritus commearent. Primos illos Ecclesiæ Proceres subigendis latè populis voluit incumbere, sine commeatu, sine sarcinis; ne terrenorum sollicitudine distraherentur, qui de cœlestibus tantum debebant esse solliciti. O prouidentiam! nihil vspiam vlli defuit: adeò liberaliter Deus prouidet, quibus, vt ei seruiant, nulla sui cura est.

CAPVT V.

De variis Iudeorum Sectis.

IN Christum statim & Discipulos, tanquam in Religionis transfugas Iudæi antea discordes inuicem conspirant, ne laudis esset exiguæ, alma ex facili. Medicos nempe auersabantur ægri, ne sanarentur; nec Doctores volebant, quibus suus placebat error. Quin & errare se negabant, qui do-

ctrinam olim è cælo haustam profitebantur. At quæ vera fuit, vt Redemptoris prænuncia, veritatem exuat, si duret postquam Redemptor venit. Locum debet alteri facere, quæ doceat aduenisse. Aliô etiam ex capite Lex Mosaica finem meruit. Nam quæ defæcata fuerat in fonte, cæni multum in cursu contraxerat: tot jam distortis ritibus inhorruerat, vt apud Iudæos Iudaismum frustra inquireres. Totam ipsi in varias distracti sectas diuidendo perdiderant: Nec enim aliter vera constat Religio, quam si vna sit. An veros inter Iudæos Pharisæi, & Scribæ? cum illos stoica de fato deliria & Pithagoræ de transanimatione somnia, ad prophanos transcripsissent: istos tortuosa de Mosis ritibus interpretatio ad inpios? Apud Saducæos, quod Mosaicæ doctrinæ vestigiũ supererat? Cum vt pecudes immersi materiæ, nihil extra, vel supra crederent. Nec saniores Essenij: qui Samaritis assensi, nullum in Sacris cum Iudæis habebant commercium, nisi quòd cum Saducæis spem resurgendi adimebant: vt vel in quo assentiebantur aliis, impij proderentur. Hemerobaptistarum quæ fuit Religio? quam totam, in repetitis per diem ablutionibus posuerant; quasi corpus abluere satis esset, cum anima sordesceit? Quid Nazaræorum superstitio? qui, animatis vesci, nefas putabant. Herodianorum vero secta, in adulationem tota composita, Herodem Messiam asserebat, quem Carnificem probauerat. O cæcos! illum Saluatorem credere, à quo Saluator, tantum non periit. His, vt ad cu-

Legis Mosaica finis.

Pharisæi & Scribæ

Saducæi

Esseny.

Homerobaptistæ.

Nazaræi Herodiani.

mulum impietas perueniret, aduersus Christum omnes, blasphemias addiderunt. O si solas! fuissent illis pro innocentia verba sacrilega, si quem lingua percusserant, manu non violassent. Merito ergo factum est, vt qui emendari noluerant exscinderentur: & qui Christi verbis & factis animum subduxerant, Vespasiani gladiis colla subderent. Quam enim salutem meruerant Saluatoris peremptores?

CAPVT VI.

De Christi Miraculis & Transfiguratione.

AD nouam legem reclamasse vulgus, nihil mirum: suis assueto vitiis probari ægrè poterat innocentiæ magistra. Non indigni tamen prorsus veniâ: si qui verbis aures occluserant, miraculis animum aperuissent. In Legislatore Deum agnouissent. *Ad 14.* Quis enim supra vim naturæ operetur, nisi qui eius est conditor? Primum porro miraculum vinum fuit ex aqua factum in Cana Galileæ. *Vinum ex aqua factum &c.* Vtriusque se conditorem probauit; dum vnum ex altero fecit. Hic vnde sitis; alibi vnde fames sedaretur, crescentibus ejus ad nutum panibus, iterum prodidit. Illius ad arbitrium lepra cessit; febris desiit, sanguinis fluxus constitit, visus rediit, Diabolus abscessit, genus omne morborum euanuit. Mira illa; sed quæ non videntur tanti; cùm narratur Adolescens in ipsa funebri pompa vitæ matrique redditus;

Iairi filia rediuiua ; & Lazarus à tumulo reuocatus. Quid alia referam? Ei miracula adeò in vsu; vt ab eis cessare pro miraculo fuerit. Id certe tunc ostensum, quando sub Taboris vertice, discussa quasi nube corporis, Diuinitatis suæ radios circumfundi palàm passus est. Nec enim id in eo miraculum; cui fulgor & Majestas natura est: sed miraculi cessatio: Quando non minùs præter naturam in Deo fuit, latere in homine, & humilem videri, quàm soli non lucere. Tam clarâ prodigiorum luce illi caligauerant; qui signa postulabant, vt crederent. Eorum sub oculos cæci vident; claudi ambulant; leprosi mundâtur; surdi audiunt; mortui resurgunt, & tot inter miracula, miracula quærunt. *Christi Trãsfiguratio.*

CAPVT VII.

De Christi consiliis & præceptis.

MAgnum sane tam stupendis inclaruisse prodigiis: sed quanto mirabilius, cum doctrinâ informaturus hominem; necessarium, statuit agere & exempl[is]. Sic facta digessit in dogmata; & legem, quam scribi voluit in Euangelio, in se viuentem expressit. *Ad 11.* Cæterum doctrinæ illius pars altera, nudæ cognitionis est, altera operationis. Primæ suus infra locus erit: istum secunda sibi vendicat. Hæc verò Consiliis continetur, atque Præceptis. Quam autem sancta Consilia. Audi Christiane? & quæ non capis, venerare: & eò magis diuina *Christi doctrina.*

crede, quòd tàm suprà hominem sunt. Ea
Consilia. negant reponendas esse injurias; vnam percutienti maxillam, alteram offerendam monent; rapienti tunicam pallium dimittendum; inimicis benefaciendum; & id genus alia, quæ cum naturam doment; supra tollere necesse est. Sed hæc altiora, quam
Præcepta. vt à quouis impleri valeant. Ideo non præcepta sunt; sed consilia;& quamquam proponuntur omnibus, vt cultu digna; ab iis tamen exiguntur tantum, quibus de cælo datur audiendi fiducia. Verum à Præceptis nullus eximitur; quamuis, si sensum æstimes, grandia præscribunt. Rediguntur omnia quidem, ad hoc vnum Verbum, *Ama*. At tres Literulæ, quantam Doctrinæ molem complectuntur! id vnum qui fecerit: qui Deum; qui proximum amauerit, totam legem impleuit; & quoddam in se Diuinitatis præjudicium habet, *Deus enim Charitas est.*

CAPVT VIII.

De Christi Sacramentis.

ARduam iubemur viam insistere, quippe ad cælum reuocat, vnde excidimus. Ne tamen deficiamus, qui ad tam sublimia nos vocat, robur ingerit; & per *Sacramenta*, in nouam authoratos seu vitam, seu militiam, occulta vi fulcit. Nascimur miseri, nî renascamur? Nam parentum generatio, vt Orci mancipia, pronos in terram gignit. At generatione sua Christus sibi asserit, &

renatos vndâ Baptismatis, adoptat in cælum. Vt magnum sit illud beneficium; auget tamen, qui dedit: siue dum Chrismatis Vnctione, in noua nos vita firmat, siue dum suo nos corpore pascit. Plures tamen, nefas, franguntur animis, & hosti se ignauè dedunt; quem Deo pasti pleniqueque,vel leui flatu dispulisse debuerant. Dignæ orco victimæ; quibus cælum tam flocci est. Eis tamen, quæ Dei est bonitas! euadendi sit rursum copia. Hoc vnum ab eis petitur, vt cecidisse doleant. Ne dubita peccator? veniam Dei legatus pronunciat: & cælum peccatis clausum aperit, verborum claue. Nec qui tam gloriosè potuit sanus vincere, de victoria moriturus desperet. Vltima illa hora, ob hostis pertinaciam, non est sine pugna; ne sit etiam sine palma. Ad hoc, Extrema Vnctione morientes roborat Aliptes Sacer, vt etiam cum deficiunt triumphent. Ad hæc omnia Ministros instituit, qui cælesti charactere animam signati ipsius essent in Ecclesia Vicarij: ac in terras deducto Deo, in cælos promouerent homines. Denique ne filij Ecclesiæ, ex spuriis hominum colligerentur; Conjuges Sacramento jungi voluit. Hæc sunt Sacramenta; quæ qui dixerit, ætarium Ecclesiæ, Christianæ militiæ armamentarium; diuinæ in nos beneficentiæ pignus; & nostræ in Deum reuerentiæ stimulum, rei vmbram exprimet; non meritum: quis enim color diuina delineet?

CAPVT IX.

De Christi Fide.

DOctrinæ pars altera, qua nostrum imprimis intellectum imbutum Christus voluit, de Deo est. Quid enim se dignum Deus doceat, nisi Deum? At de ipso, mortali scire anxium, credere securum. Ideo satis habuit vt olim sciturі, nunc crederemus: & hodierna fides futuræ scientiæ esset prærogatiua. Credulitatis istius obscuritatem, certitudo emendat, & meritum remunerat: dum enim humana castigatur curiositas, humilitas exercetur & assensio laudem habet obedientiæ. Hæc autem doctrina, quæ rationis conatum supergressa, Diuinitatem ipsam comprehendit, non multorum voluminum opus est: breuissimo eam gyro, in Symbolo, Apostoli clauserunt. De breuioribus vitæ meritis, nemo jam querebatur Hypocrates. Ea vel incipiens satis est, ad arcana profundissima. quantũ nec Aristoteles nouit, infans intelliget, si plus amet credere, quam scire. Quid enim supra Deum discat? O admirabilem Doctrinæ Christianæ indolem! Scitur ignorando.

CAPVT X.

De Christi morte.

54. QVi mortem in aliis sæpe vicerat, in se tantem passus est, vt gloriosius

triumpharet, In horto ad agonis molestias Oratione se muniit, vt nullum aduersum hostes firmiorem esse clipeum nos doceret, qui nec precatus, Angelorum miriadas suum ad auxilium potuit habere. Oratio in eo non fuit argumentum indigentiæ: sed vnde nostræ haberi posset auxilium, documentum. Ex ejus orantis membris cruentus sudor largè manauit, vt vltro ad nostri pretium crederetur obtulisse sanguinem, quem ante fudit quam cæderetur. Ex horto, proditoris Apostoli fraude tractus in vrbem est, quàm paulò ante, inter populi plausus, adiuerat. Ab Anna & Caipha Pontificibus Reus dictus est, à quo omnis hominum manat innocentia. Quia se Dei Filium confessus est, tamquam Dei hostis depalmatus est, & ad Præsidem Pilatum adductus, vt morti addiceretur. At quem sceleris conscium sperauerant, innocentis patronum reperere. Instant eò magis illi quasi innocentiæ suæ interesset Innocentem perire, quem semel infamauerant. Vnde magis cunctari Præses, & accedente insuper Sponsæ monito, quæ illum in somnis culpæ immunẽ nouerat, incumbere ad eius salutem. Optionem improbis facit, vt de more, ex Barraba & Christo, alterum peterent ad libertatem. O furorem! Innocentissimum cum scelestissimo; Christum cum Baraba componi; atque adeò infra demitti; & vita minus dignum haberi; & ad tantam iniustitiam Iudicem, qui tam accusati innocentiam, quàm accusatorum inuidiam nouerat, acquiescere! Nempe amicum Cæ-

Christus erat in horto. Sudat sanguinem.

Capitur.

Præses cunctatur eum dãnare.

Barraba postponitur.

sâris probare se non poterat, nisi Dei se inimicum ostenderet. Ausus tamen lotis manibus isto se parricidio absoluere; quasi manuum lotio innocentem faceret; quem iniquissima sententia æternum damnabat. Nec mora, alienæ ferociæ victima, flagellis humeros cæsus, colaphis genas percussus, sputis vultum fœdatus, appositâ ad manum arundine pro sceptro, & ad caput, spineâ coronâ pro diademate, per crudele ludibrium adoratur. Proludebatur ita immaniori supplicio; nam mox ferali Crucis onustus sarcinâ, in Caluariæ montem actus est, vt ibi, è sua Cruce, latrones inter duos medius penderet; & effusi cruoris balneo sordes nostras abstergeret; cum suas non posset. A tanta beneficentia nec illos exclusit, per quos occisus est: eis precatus veniam à Patre, à quibus ipse sibi non impetrauerat. Ex eo Iesu suauissime, vel si alia deficiant, Deum te fateor. Quippe humanitas, quæ acceptas injurias, stimulum amoris, & indulgentiæ facit, hominis virtus non est, sed Dei. Id si te non mouet ad ipsius Diuinitatis fidem, ô Iudæe? moueat ipsa natura, quæ tantum horroris non prodidisset, nisi ad sui mortem opificis. Terra tremuit, dissiluere saxa, tumuli reddidere cadauera, & obtenebrescente per diem Sole, totus orbis inhorruit. At nefas, affectis etiam inanimis, ex sensu parricidij, cuius erant innoxia; obduruere homines, qui patrauerant. Vsque adeò difficile est, culpam odisse, quam nimium amaueris.

Flagellatur, &c.

Crucifigitur.

Prodigia ad eius mortem.

CAPVT XI.

De Christi Resurrectione & Ascensione.

QVasi parum Iudæis esset, egisse ad mortem vitæ Dominum; satagunt ne reuiuiscat; militibus in tumulo ad excubias constitutis. At cæci; culpam promunt, dum tegunt, & quem resurgere potuisse indicant, (nec enim erat, cur à tremulis discipulis furtum metuerent,) Deum fatentur. Talem se ipse moriens probauerat, talem se prodidit rediuiuus. Nam cum tertia iam à morte, lux appeteret, vitæ se ipse reddidit, ad prodigium intremente custodiâ, & nouus Phenix, suis è cineribus, pulchrior emicuit. Obdurescunt inde magis impij, & quem in perpetuum occisum voluerant, ne reuixisse credatur, allaborant; subornatis pretio militibus, vt cadauer subtractum à discipulis dicerent, dum ipsi dormirent. O stolidos! non ipsi somno, sed furore sensum amiserant, qui dormientibus habitum iri fidem putabant. Nihil ergo improbitati profuit sollicitudo latendi, nisi vt innotesceret. Quid pertinacibus optes in pœnam, nisi vt ipsi nesciant; quod nesciri tantopere curant? Id, certè meruerant, si suæ Christus, vel læsus mansuetudinis sciret obliuisci. Desertus toties, adeò ipsos non deseruit, vt non minus illis quam aliis, tum Resurrectionis, tum reliquæ suæ doctrinæ fidem voluerit annunciari à Discipulis, quos non vno sui rediuiui

Cibristi tumulo excubia.

134.

Resurrectio.

conspectu per quadraginta dies hæc in fide constabilierat. Post hæc vt de sua Diuinitate dubium discuteret, ex OlNieti vertice, stupentibus ad prodigium Discipulis, in Cælos se sustulit. Ibi gloriam assecutus post pœnas, dici posset suo creuisse casu, & factus ex morte potentior; si is esset, cuius Maiestas augmentum caperet.

Christus apparet.

Ascendit in cælos.

CAPVT XII.

De Missione Spiritus sancti Apostolorum prædicatione, miraculis & pœnis.

IAm decem dies erant, ex quo cælum Christus ascenderat; cùm ecce intremente domo, quam intereà ieiuniis & precibus consecrauerant Discipuli; in ipsos se Spiritus sanctus, sub linguarum ignearum specie, infudit. Nec mora in publicum egressi, cælestia promunt, qui de cœlo pleni erant. Christum palam Deum clamant, quem ante vix fatebantur hominem: & arcana profundissima omni linguarum genere explicant, cum stupore omnium. Tanti est, igne diuino succendi, & linguis cœlestibus erudiri; quam eximio id documento Petrus inculcat: qui tria statim, postea quinque hominum millia Christo addixit. O miraculum! vix loqui didicit, & iam eloquio triumphat; quippe nec vox sonabat hominem; nec facta Deo similem abnuebant. Cuius enim virtutis fuit claudum ex vtero sanum facere, Ananiam & Saphiram coniuges,

34. & Spiritus sanctus in Discipulos.

Apostoli palam prædicant.

Patri prædicatio.

fuges, dum reseruatam, ex agro diuendito, pecuniam negant, morte subita; verbo solo percellere: Tabitham luci reddere, & omnis generis ægros, vel sola corporis vmbra, sanare? Non mirum ergo, quòd tot per prodigia loquentibus, fidem multi dederint; mirum magis, quòd multi negauerint, indicto, etiam per catenas & carcerem, silentio. At quæ vis à Dei iussis abstrahat, qui Deum vnum spirant? inualescunt inde magis, & per Angelum nocte liberati, qui putabantur esse in vinculis: Doctores reperiuntur in templo. Adducti tamen rursus ad Synædrium, sed vt quos miraculis perculerant, verbis desigerent: quando Petrus infracto ad minas animo, nihil eos proficere testatus: *Deo potius, quàm hominibus, obediendum esse palam dixit.* Ex Gamalielis itaque, dubium an Christiani, certè probissimi Hæbreorum consilio dimissi sunt; sed verberibus crudelissimè castigati: Vnde illi magis se felices credere, quibus datum erat, & per flagella, suum Christo probare obsequium.

Miracula

Apostoli in vinculis. Liberantur & prædicā.

Electuntur

CAPVT XIII.

De electione Diaconorum & nece Stephani.

Externo defuncti periculo, Euangelicæ prædicationis munus, strenuè prosequebantur Apostoli: Cùm ecce ex motu domestico remora, & inde ab externo discrimen: quo tantùm non concidit Ecclesia, quæ vix-

dum benè surrexerat. Moris tunc erat, vt recens intincti bona diuenderent, & eorum pretium in commune deferrent; plane quasi nihil defuturum crederent, quibus in sortem Deus obtigerat. Ex eo tamen, origo dissidij, dum in dispensandis, in egenos opibus, Palestinæ Viduis, suas posthabitas, Græci queruntur. Volebant & istæ piis in operibus suum probare zelum. Ex malo tamen, vt fit inter probos, bonum emersit. In fœminarum, quæ prorsus exclusæ fuere, locum, septem virtutis eximiæ Diaconis substitutis. Sed ecce grauior inde procella, Causa Stephani Diaconorum piissimi zelus ardentior, & doctrina sublimior. Ei cum non possent Iudæi resistere colloquendo, voluere sequiendo: subornatis, qui eum in iudicio reum blasphemiæ testarentur. At nec damnatus ad mortem, suæ erga impios charitatis oblitus est; & Christi sortem assecutus in mortis causa, eum etiam mansuetudine expressit: in ipso incurrentium densè lapidum grandine, proijcientibus veniam precatus. Dignum sanè spectaculum, cui cœlum ad plausum & premium se panderet! Digna virtus quam Christus è cælis stans, & veluti mirabundus inspiceret! Quid verò tantum veniam tuis precaris hostibus, purpuratæ legionis Primipile? grates debes, qui sic te obruunt, coronant.

Opes in communi primis Discipulis.

Diaconi 7. electi, Stephanus accusatur.

lapidatur

Cælum apertum videt.

CAP. XIV.

De discipulorum fuga, & inde fructu.

EX effuso Stephani sanguine non resedit hostium furor, sed inualuit: actis in fugam Discipulis. Ferociæ tamen non pœnitet, quæ vt citò latè diuinæ se fidei lumen diffunderet, occasio fuit. Ex illo turbine Samariam Philippus Diaconus euasit, ibique non pauciores Christo asseruit: quam Petrus nuper Hierosolymis: in idem consentientibus populis, quos odium plusquam ferinum dudum distraxerat. Digna soboles, quam Petrus & Ioannes, qui cum aliis Apostolis clam Hierosolymis substiterant, inuiserent, & vnctione Chrismatis confirmarent. Quantùm optabilis istis persecutio! quantum & Damasci, Phœniciæ, Antiochiæ, & aliarum circa gentium Iudæis: Perierant illi, nî Discipuli periissent. Ex quo istis clausum Hierusalem, illis adcœlum via patuit. Inualuit inde nomen Christianum: & approbante imprimis Barnaba, qui dicti Discipuli fuerant, Antiochiæ dici cœpere Christiani. Quid verò tam arctas diuinæ luci metas pono? Vltra se protulit, & ab Asia in Africam Europamque radios effudit. Philippus enim Diaconus in Eunucho Candacis Æthiopum Reginæ, Africanas victorias auspicatus est. Iosephus ab Arimathia: & Lazarus cum sororibus Martha & Magdalena, famulaque Marcella, lacera naui, in qua ad certum nau-

Samaritani fideles.

33. *Fides latè diffusa.*

Fideles dicti Christiani.

Magdalena in Gallia, &c.

fragium fuerant expositi; Massiliam appulsi, Galias & Britanniam, quam Iosephus adiisse dicitur, Christo initiauere. Quanta gentibus felicitas, ex Hebræorum odio! Id fatere Galle, nec tu Britanne diffitere, ni illi sæuiissent, tu perdebaris.

CAP. XV.

De Pauli Conuersione.

ILlos pópulos per Discipulos, Saulum per se sibi Christus subdidit: tanti supra gentes varias de vno Saulo victoria fuit! Hic Mosaicæ legis ad furorem cum vindex; vt quam fidelium stragem in Stephano inchoauerat, (cum enim lapidantium vestibus custos appositus, nihil minus quam si lapidasset, afflixerat) Damasci impleret, à Pontifice literas ad synagogas, expresserat. At, qui lupus ibat ad ouile, vt disperderet, conuersione mirabili mutatus est in Pastorem, vt vindicaret. Nam in via emicante desuper luce, oculis captus est, vt per cæcitatem hominis promoueretur ad lucem Dei. Excussus etiam ex equo est, vt post casum, alter exurgeret: Ac ingeminante voce ***Saule, Saule quid me persequeris?*** agnouit in Christianis spirare Deum, & ad eum pertinere cruciatuum sensum, ad quos ipsi adeò non dolent, vt gaudeant. Ideo secutus Dei monentis imperium, Ananiam, è Christi discipulis non postremum; qui ex fuga Hierosolymis Damascum elapsus, Ecclesiam ibi colligerat; vt ab eo lustralibus vndis ablutus, in alium euaderet. O miraculum! jam non Saulus, sed

Stephani neci consensit.

Ibi.

Excutitur ab equo & excæcatur.

Paulus, non Christianorum tortor, sed assertor, Iudæos premebat; & Iesum, quem interemerant, Christum esse acriter euincebat. Vnde Iudæorum primùm stupor, tùm, quia non absistebat, fremitus & minæ, demùm furor: dùm quem legis vindicem sperauerant, impugnatorem sentiunt. At frustra fuerunt insidiæ; eo noctu per mœnia demisso, & rursum Hierosolymis, quò, cum ipso insidiæ concesserant, Cæsaream, & Tarsum elapso. Nouæ doctrinæ tyrocinium in eo fuit; quod in aliis complementum est, *pati*. Et iam tum probabat, in Christiano, non tam quæri quid agat, quam quid pro Christi nomine perferat.

Baptizatur.

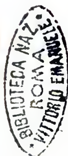
Christum prædicat.

Euadit Iudæorum insidias.

CAP. XVI.

De Conuersione Cornelij & vocatione Gentium.

NOuo Christianorum Alexandro nouus erat quærendus orbis quem vinceret. Quid enim Iudæa ad Pauli animum? Apostolis tamen ire vltra nondum fuerat animus, quia licitum id esset necne nondum liquebat. At nulli Deus salutem inuidet, qui omnes condidit, & suo similis cœlo, bonitatis amplissimæ ambitu vniuersos amplectitur. Id iam Philippus in Eunucho Candacis, id iam Lazarus & socij in Gallijs probauerant. Id tamen à membris inferioribus gestum, dubiæ fidei videri poterat, donec esset probatum à capite. Petrus itaque Dei instinctu Cæsaream Ioppe profectus in Centurio-

Petrus gentilium conuersionem auspicatur.

ne Cornelio ipsiusque domesticis, primitias Christo fecit ex Gentibus. quidni vero? cum se ille iam per pia facta Deo sacrasset? Nec factum displicere aliis Apostolis potuit, quod Spiritus sanctus, visibili specie supra baptizandos illapsus, ratum habuerat. Id & Petro manifestatum in extasi, quando genus omne animantibus etiam immundis, ei de cœlo intra linteum oblatis, vesci iussus est.

Visio Petri de gentium vocatione.

Quippe non debet immundum videri homini, quod Deus mundauerit. Nec discrimen in Gentibus inuenit electio diuina: sed facit.

CAP. XVII.

De orbe inter Apostolos distributo, Iacobi nece, & Petri carcere.

DEi obsecuti monitis Apostoli, orbem inter se partiti sunt, vt dum suam quisque partem Deo asserit: totum Dæmoni eriperetur. Vt verò consona docerent; conscripsere omnes fidei seu Christianæ doctrinæ symbolum, quod singuli explicarent, & in populorum animis vel proprio cruore inscriberent. Id cùm alibi alij, eo quo infra dicetur exitu, tum Iacobus Zebedei in Hispania, pro virili prosequutus est, vt Hierosolymis impleret, Regis Agrippæ iussu capite cęsus. Ei destinabatur ad pœnam socius Petrus, nî eo per Angelum vinculis exempto, vt malum consilium in Authoris caput recideret, Deus voluisset. Nam qui populo vt placeret, innocentem plecti voluerat:

Iacobi cædes.

44. Petri carcer & libertas.

eum Deus, vt innocentem vindicaret, Cæsareæ actu plexuit, ac vermibus absumendum tradidit. Dignus quem tales carnifices ex hominibus auferrent, qui popularitate sacrilega, Deum se dici in theatro sustinuerat. Talis impios exitus manet, quando innocentibus suæ pœnæ cedunt in gloriam: & instrumenta supplicij venerationis argumentum fiunt. Id in Petri catenis probatum: quæ orbe toto venerabiles, Romæ etiam templa meruerunt.

Agrippa pœna. 45.

Catenæ Petri in cultu.

CAP. XIX.

De Apostolorum in suas Prouincias abitu & Romana sede à Petro constituta.

PEr Agrippæ furorem, extinctum iri legem nouam, putabant Iudæi: Per eumdem illam Deus promouit. Adeo diuinis consiliis ancillantur sæpe homines, & dum obsistunt. Nam ex persecutionis metu in assignatas Prouincias festinare Apostoli, & quæ vna ex vrbe exulauerat, in omnes fidem diffundere, quasi non Tyranni ferociâ pulsi essent; sed Dei iussu, ad suum ministerium dimissi. Petrus inter alios, qui iam à septennio Antiochenam Ecclesiam constituerat, Romam contendit, vt Ecclesiam in ea omnium futuram principem & magistram fundaret. Sic diuinitùs statutum erat nimirùm, vt quæcumque sors ingrueret; Gentium domina Roma semper esset. Ex ea enim missi à Petro Discipuli, qui quas in Asia victorias

Petrus Romæ.

44.

inchoauerat, per orbem reliquum propagarent. In Gallias præsertim curam intendit, quasi iam tum Ecclesiæ Romanæ naui, variis olim agitandæ fluctibus, portum & perfugium pararet. Hinc ex Pauli schola Discipuli nobiles Paulus Sergius Narbonensem, & Crescens Viennensem & Moguntinam Ecclesias erexerunt. Hinc Martialis Tholosanos, Burdegalenses, & finitimos latè Christo subiecit. Eucharius demum, vt multos præteream, Germanicas auspicaturus victorias, Treueris consedit: vt Rheno transmisso, eò nomen Romanum pax Christiana proferret, quò bellicus labor non persuaserat. Nec intentus Europæ Africam neglexit; constituto Alexandriæ Marco; qui superstitiosam Ægypti Gentem melioribus sacris imbueret. Nec puduit Carthaginem nouis Romæ legibus subdi, quæ antiquas adeò exhorruerat. Sic Petrus alter velut Imperij conditor Christianusque Romulus, supra Scipiones & Cæsares Romam extulit: quippe quam illi per aliorum clades, ipse per beneficia prouexit. Beauit quos subdidit, nec quemquam in terris sibi subiecit, nisi vt promoueret ad Cœlites.

48. &c. Petrus per Discipulo urbem subdit Roma.

CAP. XIX.

De Pauli & Barnabæ Apostolatu, peregrinationibus & prædicatione.

PAulus Tarso, quò Iudæorum insidias veritus euaserat, Antiochiam accitus à Barnaba, in Apostolum ibi vna cum ipso, ritu

ritu solenni cooptatus est. Hinc vtrique zelus ardentior, & in tolerandis ministerij sacri laboribus patientia robustior. Felix tùm Cyprus, cui excæcato ad tempus Elyma Mago, ac Paulo Sergio Proconsule fidei asserto; (vnde ex Saulo dictum Paulum volunt) per illos diuinæ lucis facta copia est. Felix Antiochia Pisidiæ, Felix Iconium; nisi fulgorem istum beneficum repulissent. Felix & Lystra, si quos vt deos, etiam destinatis sacrificiis reuerita est; eosdem mox vt impios, lapidibus non violàsset. Christianorum spes altera conciderat; si Paulus, excusso lapidum quo fuerat obrutus cumulo, se sibi superstitem non ostendisset. Posthæc orta inter ipsum & Barnabam, de Marco peregrinationis comite, dissensio distraxit eorum corpora, vt plura diuisi lustrarent; non animos, vt in idem semper distracti contenderent. Barnabâ itaque in Italiam profecto, vt cum alias, tum Mediolanensem Ecclesiam constitueret: Paulus primò Sylam sibi, tùm Timotheum, deinde Lucam, ad sacrum ministerium adiungens, varias Asiæ Græciæque Prouincias obiuit, hoc est, Christo subdidit. Quot enim fundauit Ecclesias? Indicio sunt Creta, Cyprus, Ephesus, Philippi, Corinthus, Athenæ, & aliæ passim vrbes, quas vel oculis tantum in tabella percurrere, operosum esset. Quam sanctis eas legibus instituit! Testantur Epistolæ iis plenæ sanctionibus, quas in cœlo didicerat. Quot eas miraculis fulcit; dicant Claudus ab vtero sanatus; Pythonissa liberata; adolescens rediuiuus; innumeri demùm solo

Paulus. Serg. à Paulo conuersus.

Paulus & Barnabas pro dijs habiti.

51.

Paulum inter & Barnab. contentio.

Pauli miracula.

eius contactu sudarioli, sanati. Quantùm verò pro illis instituendis; quantùm pro tuendis pertulerit, vix fidem habeat, ni suus ipse sit historicus, in ea quam iterùm ad Corinthios scripsit epistolâ, vt per quas victorias supra vim hominum se probauerat; eas ipse supra vim temporum poneret.

CAP. XX.

De Pauli carcere, & Romam appulsu.

PAulus non tam passibus quàm victoriis Asia, Græciaque peragratis, tametsi obluctabatur Agabus, & vincula præsagiebat, Hierusalem tamen rediit; quò enim lubentius, quàm in arenam patientiæ? Ibi post carceres, colaphos, & mille conuitia tolerata, virgas euasit. Nam Romanum ciuem esse longè pluris tùm erat, quàm innocentem. Inualuit inde impiorum furor: & vt quem virgis subductum noluerant morti addicerent; se nec potus aliquid, nec esus capturos voueut quadraginta Sicarij, donec eum interemerint. Impij, quia ita vouerant; periuri, quia voto frustrato superuixerunt. Tanta in accusatoribus improbitas: accusato poterat esse pro Apologia, si apud Iudicem auarum juris aliquid haberet innocentia, sed Felix dum immemor extremi iudicij, cuius eum imagine Paulus perculerat, vendere libertatem mauult, quàm dare: tamdiu captiuum detinuit, donec eum Festus excepit. Istum cum nec magis æquum

Pauli pœnæ & insidiæ.

58.

Votum sacrilegum de nece Pauli.

experiretur, prouocauit ad Cæsarem. Nimirùm vt etiam Roma probatæ dudum patientiæ spectaculo defigeretur, & clarum adeò sydus non vno in cœlo luceret. Profectioni sibi formidandæ visus est intercedere erebus, concitatis ab imo fluctibus. At quem in Oriente victorem senserat, ab eo quoque vinci debuit in Occidente. Idcirco Melitem Insulam, procellis victis, incolumis tandem euasit. Nec vllus nauigantium periit, quamuis elisâ naui, & sarcinis abjectis. An enim quisquam periret, vbi Paulus erat, pro quo cœlum stabat? Felix Insula quam tanti hospitis fortunauit accessus; abactis, ab incolarum animo, errorum tenebris, à corpore morbis. Ad noui Æsculapij vel vmbram morbos ibi omnes deficere decuit: nec stare debuit inferni serpentis imperium, vbi terrestris inaudito prodigio virus amiserat. Nam æquitate summâ Deus voluit, vt vipera, quæ Apostoli manum, dùm sarmenta tractat, violare morsu ausa fuerat; quamquam innoxiè, pietate veri veneni vim, cum adstantium stupore, superante, alios posthac, illa in Insula, continuato tandem miraculo, inficere non posset. Romæ denique, biennio in libera custodia 59. transacto, libertatem obtinuit sanctus Apostolus, &, quod vix fidem habeat, iussu Neronis. Adeò nulla tàm desperatè corrupta 60. indoles est, vt apud eam, ius omne suum amiserit innocentia.

Paulus ad Cæsarem prouocat.

Paulus Melitem applicat & illustrat.

Innoxie latus à vipera.

CAP. XXI.

De plurium Apostolorum factis & exitu.

NEc segnius intereà alij Apostoli suas quisque Prouincias ereptum ibant Orco, assertum cœlo, vel per suas pœnas & mortem. *Andreas.* Andreas igitur Petri Germanus, de redactis, magnam partem, Scythis ad leges Ecclesiæ, in Græcia triumphauit. Fuit enim illi pro triumpho diù optatissimo, in sui throno Domini, quæ Crux est, sedere tandem & exspirare. *Philippus.* Philippus in superiorem Asiam, & fines Scythiæ, Christi iura promouit. Felix qui vbi populos illos cœli viam docuit: eò ipse lapidibus obrutus euolauit. *Thomas.* Thomas Parthis, Medis, & Indis Christi subiugatis imperio, tantùm eius ditionem protulit, quantùm nec suam Alexander. Et cæsus ab Idololatris, tùm demùm euolauit ad cœlos, cum vltrà, quò triumphos extenderet, in terris non fuit. *Bartholomæus.* Bartholomæus suas quoque partes viriliter executus, Armenos & Albanos ritibus Christianis informauit. Dicunt ei detractam cutem. In eos enim, qui Deo se addixerunt, nihil vltra potest humani generis hostis. *Mathæus.* Mathæus scriptor Euangelij, profectus Æthiopas, & Eunuchi Candacis cœpta persecutus, salutari balneo coloratos illos populos dealbauit. Quo exitu vitam clauserit antiqui non referunt; quippe non ei vita desijt, sed quæ temporaria erat, in æternam

transiit. Iacobus alter cognomento Iustus, vberem Hierosolymys nactus messem, quid non egit, vt quos, in Mosis ritibus socios habuerat, Christianorum consortes faceret? Sed dementibus fabulę. Nam tandem Ananiæ Pontificis iussu è Templi fastigio deiectus est, & casu quo assurrexit ad cœlum, allisit qui deiecerunt. Hinc enim, vt creditum est, clades Palęstinæ. Simon Chananęus, vnà cum Iuda Thadæo, Mesopotamiâ subactâ, suum fluminibus cohiberi zelum non passi, Persidem cogitarunt. Votum ipsis pro re fuit. Ad triumphum ante vocati sunt ad cœlos, quàm meditatam in terris expeditionem absoluerent. Mathias demùm Africanorum animos, flammis calidioribus accendit, quàm quibus corpora inardescunt. Hæ sunt Apostolorum victoriæ, hi triumphi (nam de Petro & Paulo, Ioanne & Iacobo altero, dictum alibi) à quibus mirum tantum gentium, tam citò, actum fuisse ad nouas leges. Nempe vt Deo potissimùm tribuerentur progressus mirabiles. Nam vbi minùs dè humana virtute fuit, plus fuisse de diuina necesse est.

Iacobus. 67.

Simon Thadæus.

Mathias.

CAP. XXII.

De Synodis Apostolorum.

Ecclesia corpus est, tot membris compactum, quot sunt Christiani. Vita illi manat ex capite, qui Christus est; Pręsulibus administris: sed imprimis Romano, quem supra cęteros suas in terris vices agere Chri-

Mat. 16.

Rom. Pontif. Christi supra reliquos vicarius.

stus voluit in Petro. Illi se adfuturum semper promisit, vt qui regit homines regeretur à Deo: nec in errorem deflecteret, cui via & veritas esset pro duce. Iam quam à Christo accepit authoritatem, ipse Pontifex plerumque temperat, Synodis congregatis. Id certè quater factum à Petro, qui vt post Christum Pontificum caput fuit, ita norma. In prima statim post sublatum in cœlos Dominum, in locum Iudæ proditoris Mathias sorte suffectus est. In altera non diu post electi Diaconi. In tertia distributus est orbis inter Apostolos. In vltima, quam aliqui primam ponunt (quasi aliæ magis priuatæ deliberationes fuerint de rebus piis, quàm Ecclesiasticæ Synodi) à legis Mosaicæ vmbris & jugo Christiani vindicati. Quorsum enim vmbræ post solis ortum? Quid iuris antiquo iugo, post Christum vindicem?

CAP. XXIII.

De Deipara & eius sponso.

NVllius sit nominis noster Florus, si flos omnium pulcherrimus, Maria Virgo, locum in eo non habeat. Ei, Regum atque Sacerdotum fuisse neptem, parùm est ad laudem; postquam Dei Mater audiit. Quid enim decora alta parentum ad Deum Filium? Post Filij mortem, Ioanni credita migrauit Ephesum, quæ mallet ad cœlum. Quamquam dici potest ibi tum fuisse cœlum, vbi ipsa, cui famulabantur Cœlites. Qui & mortuæ corpus extulerunt ad cœlos;

quippe dignus eo tumulus terra non fuit, in quo cœli Dominus quasi tumulatus aliquandiù fuerat. O terra quo cares pignore! Si tamen cares, in quo ad tuum immortale decus supra sidera emines. Ne tota nobis posset eripi Lucas prouiderat: expressa eius imagine, quæ posteris fidelibus solatium simul, & venerationis incitamentum esset: Iconomachis verò damnationis præiudicium. Aliquot annis ante sponsus eius castissimus excesserat. Hoc est, cœlo terras mutauerat. Merita eius vltrà non affero, nec possum: qui enim sponsum Deiparæ dixit, panegyricum absoluit. Ei Maria dùm nupsit, duo in se prodigia post natos homines inaudita impleuit. Vt enim supra seculorum omnium vsum & fidem Virgo Mater: ita Virgo nupta.

Mariæ mors Ephesi & Assumptio.

Ioseph.

CAP. XXIV.

Prima in fidem Christianam hæresis à Simone Mago.

NOn mirùm à Iudæis primùm, tùm ab Ethnicis vexatam fuisse Ecclesiam. Apud exteros, inimicos facilè inuenit peregrina. Eam verò à suis per hæreses passam hostilia, quis credat? Si tamen illi vnquam ex vero Ecclesiæ filij, qui Dæmonis se ministerio addixerunt. Malum sané omni crudelitate periculosius. Externa persecutio vltrà corpus non sæuit: At hæresis, dum penitiùs subit, & latentiùs incubat, jugulum ipsum petit, & animam violat. Hæretico-

rum porrò Primipilus & veluti Patriarcha Simon Magus extitit. (Nam Nicolaus Diaconus, vt prostrata pulcherrima coniuge occasionem Nicolaitis dederit, Hæreticus tamen non fuit.) Hic eiurato baptismate quò eum Philippus Diaconus Samariæ intinxerat, cum vim cœlestem non potuisset emere ab Apostolis pecunia, infernam à Dæmonibus per scelera acciuit. Et qui non meruit fidei per miracula fieri propagator, eius per impia dogmata esse corruptor voluit. *Vt gratis haberet, quod emere non potuerat, se Deum dixit, & se Iudæis apparuisse vt Filium, nec passum esse nisi in speciem, Samaritanis vt Patrem, aliis populis vt Spiritum sanctum. Salutem omnibus qui sibi crederent, gratis ac sine operibus promisit.* Quid negaret alijs, qui sibi Diuinitatem sumpserat? Hæc eius fides. Qui mores? quales speres à Satanæ primogenito, & hæreticorum primo Patriarcha. Quid ab illo sordium non manet? qui spurcissimum scortum *selenem* non circumduxit solum, sed etiam vt primam suæ mentis conceptionem haberi voluit, ac adorari; vt per quam Angelos, qui orbem conderent; & homines saluandos, vel si spurcissimè viuerent, asseruerit. Cùm minus in Iudæâ, pestis illa proserperet, Antidotum obijciente, inter alios Petro, Romam venit, nec ab ea repulsam timuit, cuius tum pietas in eo erat, vt nullam impietatem respueret. Nec falsum spes habuit, Romanis suam in ipsum reuerentiam & simulachro testatis. Quippe non po-

Simon Magus. Primus hæresiarcha.

Eius hæreses.

Romam venit.

terat supra solium non assurgere impietas, vbi Nero regnabat? Diuinitatem consecuto in terra quid superarat, nisi vt ad cælum euolaret? Id & tentauit nouus Icarus, sed vt 68.
oratione Petri deturbatus, ex altiori rueret, *Alliditur*
& effractis ex casu cruribus, gradi non pos- *ex casu.*
set, qui volare tentauerat.

CAP. XXV.

Prima in Christianos persecutio sub Nerone, quâ cæsi inter alios Petrus & Paulus.

PRima in Christianos ab Ethnicis perse- 66.
cutio, à Nerone fuit, vt Innocentes nemo ambigeret, in quos talis desæuijt. In miseris nulla patiendi causâ, nisi quod innocentiam semper oderunt impij. In tyranno verò sæuiendi multiplex stimulus, ingenium atrox, & vrbis à se combustæ conscientia. Tantæ stragis Innocentem habitum iri se credidit, si eius inuidiam deriuaret in Christianos, & affictum crimen immanibus supplicijs puniret; & sic atrocissimum facinus, non minori scelere purgaret. Quid verò pœnarum non congestum in miseros? Quasi leuiùs esset Innocentibus perire tantùm, pœnis addita ludibria sunt. Alij ferarum pelli- *Pœnæ fi-*
bus contecti canibus dati sunt in prædam. *delium.*
Alios crucibus vel palis affixos, nihilo canibus mitiores, confecere carnifices. Alij tunica alimentis ignis illita superuestiti, cessérunt in ignis pabulum, & in vsum nocturni luminis exarserunt. Erat in Oriente tùm

61. Petrus Romam redit. Petrus, ex quo, cum Iudæis, Christianorum
plurimi, quasi eiusdem sectæ, Claudij edicto
exulauerant. Nimirùm euocabatur in Palestinam à Deo, vt interiacentibus lustratis
Ecclesijs; ortas de Mosis ritibus controuersias, in Synodo componeret. At & ibi à Neronis ferocia & Simonis Magi præstigijs
illata interea Ecclesiæ damna sensit. Quippe
non potuit benè esse capiti, membris diuexatis. Ob id, reditum maturauit, vt nouo
Necnon Paulus. more, membris quæreretur securitas, capitis periculo. Reuersus tùm etiam est ex Hispanijs Paulus, quò libertatem adeptus concesserat; vt duorum Primipilorum fiduciâ,
Petrus Simonem præcipitat legio Christiana, in discrimen audacius incurreret. Petrus igitur populo veritus à Simonis Magi præstigijs, in theatrum processit, eumque jam euadentem ad sydera, orationis fulmine allisit ad terram, & vnà cum
ipso artes Dæmonis, ipsiusque Neronis crudelitatem impiam fulminauit. Hinc acerbior Tyranni rabies, cum in alios, tùm in
68. Petri mors. ipsos Apostolos. Petrus autem è Cruce verso deorsùm capite pependit; quasi qui moriens suæ spectaculo patientiæ rapiebat in
admirationem Cœlites, aspectu vicissim
Cœlitum, suam vellet patientiam animare.
68. Et Pauli. Paulo verò recisum caput est, vt laxiori via,
in prægustatas olim cœli delicias, faciliùs
anima erumperet. Gloriosam mortem illustrauere miracula. Petrus pœnæ iam certus
in carcere fontem elicuit, vt quos è custodibus Christo pepererat, irroraret. E Pauli
resectis venis lacteus humor exiluit, & ad
triplicem capitis recisi saltum, fons triplex

emicuit lactei saporis, vt eius doctrinam succum esse quo nutriatur Ecclesia, innotesceret. Inter tot parricidia, vnum tandem bonum fecit, immanis carnifex. Se occidit, & clades qui fecit, vltus est. Quippe non alia, quam Neronis manu dignè Nero perire potuit. *Nero se perimit.*

CAP. XXVI.

De Simonis Magi Gregalibus & Discipulis Hæresiarchis.

SImonis Magi impietas Authori superfuit, impura sobole, ex eius quasi cadauere verminante. Hinc Menander, Saturninus, Basilides, Carpocrates, Cerdo, Marcion, Elxai, Cerinthus, Ebion & alij, qui etiam supra Magistri spurcitias & deliria exorbitarunt. Multis enim ne arguerentur degeneres, libidinum confusio placuit. Tales Ebion, Carpocrates, Basilides, & Nicolaïtæ, ex quibus, vt ex fœdo stercore Scarabæi, emersere Gnostici & Adamitæ. *Gnostici & Nicolaitæ.* Istis ad impietatem præfuisse dicitur Prodicus, qui ne propterea male de Deo meritus, opinor, crederetur, socios ei Lunam & Solem, & elementa, attribuit. Alij vt â Patriarchæ sordibus quam maximè discedere se ostenderent, nec matrimonium probauerunt, vt Saturninus. *Iudaizãtes.* Alij pro Mosis stetere ritibus, vt Ebion, Elxai, & Nazariæ. Plures duo rerum coæterna principia posuerût, vt vni visibilia & mala, alteri inuisibilia, & bona tribuerentur. Liberum & ipsi arbitrium sustu-

lerunt, vt suis in Creatorem refusis flagitijs, se Innocentes facerent. Quales fuere Cerdo, Marcion & alij, è quibus postea prodiere Manichæi. Fuerunt etiam qui Christum dixerunt incorporeum, vt crucifixum & suscitatum negarent, vt Basilides, qui præterea nescio quos de Deo Gryphos somniauit, quasi ex ambagibus, suis delirijs parare vellet reuerentiam. Nec defuere, qui sic orbem à Deo conditum delirarunt, vt ab eius regimine tanquam nimis anxio abstineret. Quin & non à Deo, sed ab Angelis compactum credidere Saturninus, & Menander. Omnes denique, sed expressius Ebion, & Cerinthus, vt vno velut ictu Ecclesiam funditus conuellerent, Deum negauerunt in Christo. Ad tot hostes cum præterea Tyrannorum immanitas grassaretur, non tamen Ecclesiæ animus concidit. Quippe Christi nixa meritis & promissis, eam se nouerat, in quam portæ inferi præualere non possent. Ideò in Hydram multicipitem, insurrexerunt statim Christiani Hercules Petrus, Paulus, Iacobus alter, & Ioannes Apostoli: qui eam tùm in Simone, tùm in eius coæuis Discipulis diuinę doctrinæ malleo contunderent. Ab ijs asserta passim necessitas operum ad beatitudinem, Diuinitas Christi dilucidè confirmata; vni Deo visibilium simul & inuisibilium Creatio attributa, & ita consultum honestati matrimonij, vt ablegatis impudicitiæ sordibus, sua castitati prærogatiua integra permaneret. In impios illos transfugas adhuc obluctantes, & suis repullulantes temporibus in-

Marcion.

Ebion & Cerinthus in Christo Deum negant.

Qui hæreses refutauerint.

surrexere etiam, post Apostolos, Ignatius, Polycarpus, Irenæus, Tertullianus, Origenes & alij. Nam & istis militiæ Christianæ Athletis superfuit in quod vires exererent, etsi rem prorsus confecisse Apostoli viderentur. Certè Ioannes quos doctrina repressérat, eosdem seu miraculo seu vaticinio perculit, & in parentibus posthumos oppressit. Cum enim in Asia, in Ebionem & Cerinthum incidisset ad Balneum: Eia! inquit ad socios. Hinc citò! ne nos cum impiis ruina conuoluat. Vix pedem extulerant, cum Balneum collapsum obtriuit Apostatas, & de lauacro misit ad flammas, vt qui Magistri Simonis ruinâ non resipuerant, suâ perirent.

74. *Ebio & Cerinthus obruti.*

CAPVT XXVII.

De Hierosolymorum excidio.

Ab impiis Hereticorum sordibus vindicauerunt Ecclesiam, qui eius fuere fulcra, Apostoli & Doctores. Illatas verò à Iudæis iniurias vlti sunt, qui maiores intulerunt Romani: vt ei à suis etiam inimicis salus esset, & non tàm sibi quàm Deo & Ecclesiæ victor gentium populus pugnare nosceretur. Pœnam autem miseri acciuere fugiendo. Nam dum Præsidum rapinas & contemptum vlturi concurrunt ad arma, & Romanos fœdè contrucidant, excitauerunt incendium, quo exardescerent. Ruinam præmonstrauere prodigia: nam interior Templi porta sponte latens: & circa ipsum

68 *Cladis præsagia.*

Templum noctu collucens flamma; quid aliud quam iri captum ab hostibus, & arsurum monstrarunt? Vox autem hæc, quæ ex adyto intonuit, *Migremus hinc*, & visæ in aëre concurrere acies, nùm aliò migrare Deum, & in ingratos pugnare militiam, ostenderunt? A Deo igitur fluere clades, à quo præsagia. Ipsi nouo rebellionis crimine prouocauere qui facerent, vt iam Romani & suæ Majestatis vindices, & diuinæ etiam essent. Vespasianus autem à Nerone in eos missus, Galilæam non ante subegit quam stragibus oppleuit. A Hierosolymis tamen abstinuit, vt se intereà incolæ conficerent, & concurrentes inter se, tanquam in circo feræ, imminenti ruinæ non tantum proluderent, sed etiam viam sternerent. Nam è Galilæis qui euaserant in vrbem, effugiunt, & templo, ciuibus exclusis, potiti; patriorumque se rituum zelo venditantes, è Diuinitatis olim sacrario, Latronum spoliarium faciunt, ac Asylum vnde rapinis, stupris, cædibus miseram ciuitatem deformarent. Conatus quidem malum exscindere Ananus Pontifex, sed accendit, ad zelotatum auxilium accedentibus Idumæis. Hi enim ipsi trucidato Pontifice, cœdes & latrocinia instaurauere. O verè miseros, quos Deus abjecit, & quasi Romanorum parci laboribus vellet, suis ipsorum manibus confecit. Felices tamen quos atrociori sæuitiæ tunc ferrum subtraxit. Nulli enim videtur parcitum, nisi vt immanius periret. Nam qui à suis tam tristia passi sunt, per biennium, quo Romanas interea vires bella ciuilia

Seditio & cædes in vrbe.

Vnde Zelotæ.

exercuerunt; quid ab hoste non ferant; eoque rebellione pertinacissima, nullisque exorabili monitis ac promissis, exasperato? Fuit hic Titus, cui pater Vespasianus, admotus imperio, expeditionem istam commiserat. Minus est quòd supra decies centena millia perierint, centum millia vænierint: vrbs tota corruerit. Vel sic perire votum esse potuit, atrociora passis, aut passuris. An in malis mortem illi ponerent, qui fœni iam putrescentis reliquias magni emere ad pabulum; è suis calceis, & id genus aliis fecere cibos; purgamenta pecudum, conuerterunt in alimenta? Quin & ipsos infantes comederunt. Nec actum mitius cum profugis, qui cum nihil non experirentur miseriæ, nulli tamen erant miserabiles. Ex iis Titus circum mœnia ob oculos superstitum tot affigi crucibus iussit, vt iam patibulis deesset, spatium, corporibus cruces. Quid quod non paucis à fuga retractis, scrutari ferro viscera non horruerunt prędones Arabes, vt aurum quod ab eis absorptum, & abditum intra fuisse, suspicio erat, inquirerent. Adeo in auaris est aliquid, quod magis horreas quàm auaritiam. Extorrium denique corporibus teter adeo fœtor inhæsisse dicitur, vt in prouerbium cesserit, & gens fœtens Iudæi audierint; quasi sordes animæ, sui sensum facerent per corpus. Quis posthac dubitet, quin diuino iussu, iuxta Christi vaticinium, gens illa conciderit, quę noluerat emendari? quando negata, quæ ob victoriam, deferebatur à

Cæsareum numerus.

Fames.

Profugorum miseria.

Titi moderatio in victoria.

finitimis corona, Dei hoc in bello se militem agnoscere maluit, quàm militum Imperatorem. Æquum erat vt gens sacrilega Christum experiretur vltorem, quem Saluatorem abjecerat, & suo mergeretur in sanguine, quæ se diuino polluerat.

CAPVT XXVIII.

Secunda in Christianos persecutio sub Domitiano.

VEspasianum & Titum, sic iniuriarum aduersùm Iudæos, vindices Ecclesia probauit, vt ab eis & ipsa non nihil damni subinde senserit. Licet enim suâ mites indole, nulli noxij gratis fuerint, ab eis tamen, vt Linus Petri successor, Apollinaris Rauennę Præsul, & alij necarentur, expressere Pontifices Ethnici. Adeò vix Principibus innocentes esse licet inter impios. Erant illa pręludia persecutionis instaurandę sub Domitiano. Cum istum audis, Neronem cogita, & si quid vltrà. Hic vt vno ictu rem conficeret, caput appetiit, Cletumque Ponteficem interfecit. At nec sic elanguere membra, quibus à diuino spiritu vigor erat. In ea igitur etiam districtum ferrum, vt quatenus vulnere capitis non conciderant, suis perirent. Hinc cum alij passim, tùm Acilius Glabrio, & Flauius Clemens Consulares occisi. Fœlices, qui magis enituere sui sanguinis purpurâ, quàm consulari! Clemens imprimis cui pluris fuit crucifixo iungi per mortis ignominiam, quàm regnanti

Linus Pont.

92. *Cletus Pont.* 93.

Christiani occisi. 94

ınti, cuius erat patruelis, per ſocietatem nperij. In fœminas etiam ſęuitum eſt, ne ııs ſexus à conſtantiæ laude vacaret. Et : quæri poſſent ignobiles, Domitillę Ty-ınni conſanguineæ, in exilium amandatę ınt. Amabat, opinor, iam tùm Chriſtus *Constantinus è* entem Flauiam, & ex ea volebat ab im-iis, & Tyrannis offerri ſibi victimas, ex *genere Flauia.* ıua ſuſcitaturus erat, qui Tyrannos & im-ıietatem in Imperio exſcinderet. Quanta :nim ea in Domitiano? qui toto imperio, non magis hominibus Chriſtianis pepercit, *Ioannes* quàm, in ſuo cubiculo, *Muſcis*? Vt crude- *Apoſtolus in oleo.* litatis omnes impleret articulos, Ioannem Apoſtolum Epheſo Romam acciuit, ſed vt nouo prodigio Chriſtianorum innocentia probaretur. Nam pœnam quam vt Reus, Athleta nobilis, ſubiuerat; euaſit vt Inno- *Exulat Scribit* cens; feruens oleum, quaſi tantum vt inun- *Apoca-* geretur ad luctam, ſine noxa ingreſſus, & *lypſim.* egreſſus. Poſthæc relegatus in Pathmos Inſulam, ſic egit exulem, vt Apoſtolum ſe Prophetamque meminerit, accolis ad Ec-cleſię leges adductis, & Apocalipſi ſcriptâ. 58.
Inde poſt cæſum à ſuis Tyrannum, reuoca- 100.
tus à Nerua Epheſi breui poſt, in morte mortalitatem exuit. Vnus Apoſtolorum ſuo fato obîjt, quia forte ſolus Chriſto morienti adſtitit, & cum eo antequam moreretur occubuit, Nam in ipſius locum apud Matrem ſuffectus, ita illum expreſſit: vt in Ioanne Chriſtus, poſt mortem viuere viſus ſit, vt Ioannes adhuc viuens in Chriſto obijſſe credi potuerit.

Pontifices primi sæculi.

NE me promissi olim, dum Florum Christianum in lucem darem, facti parùm memorem putes; summorum Pontificum seriem, singula post sæcula intersero; & quantum instituti operis breuitas finit, si quid eorum ex factis scribi dignum, quot ante non attigerim, occurrerit, non prætermitto. De Christo autem nihil adiicio. Nam & quæ præcipua de ipso Euangelistæ scripsere, iam dixi; & eum talem habere Pontificem, cui aliquis successerit, æquum non est. Successor illi dari non potuit, qui cum etiamnùm viuat, & iuxta sacra Prophetarum vaticinia, Sacerdotio in æternũ fungatur, vacuum alteri locum decedendo non reliquit. Vicarios tamen habet. Quippe cũ corporali præsentia vltra terris non adsit; nec eius inuisibili dumtaxat instinctu, Ecclesia visibilis, qualem hic esse necesse est, bene colligi, regi, & in eodem vbiuis interno sensu, & externo cultu persistere possit; necesse fuit, vt quatenus successores habere non poterat, visibiles Vicarios, per quos id muneris tota in Ecclesia exequeretur, haberet.

Pontifices Christi Vicarij non Successores.

Primus inter illos Simon fuit, quem Christus de Petra, hoc est, de suo nomine (*Petra enim erat Christus*) Petrum dixit; vt & illum suo modo Ecclesiæ fundamentum esse, & lapidem angularem demonstraret. Nouum itaque in eo nomen, noui eius in Ecclesia gradus omen fuit. Nec visus à *Petra* Christo dictus *Petrus*, nisi vt quæ

Petrus vnde dictus.

risto in veritate firmitas, & suprema in
lesia potestas, innata erat, ipsi com-
nicata ostenderetur. Ne verò dubitare *Oratio*
s posset, quin vtraque illa prærogatiua *Christi*
ata Petro esset, se orasse pro illo ne de- *pro eo.*
ret à fide; eique Regni cœlorum claues *Prærogatiua.*
lidisse, Christus ipse commonuit: hoc
ipsum & supremum in terris reuelatæ
itatis arbitrum, & internæ innocentiæ
cem; & diuinæ potestatis vicarium con-
uit. Nimirum vt penes ipsum quasi esset
dicare; & qui verè iam essent Ecclesiæ
tanti filij; quæ in terris vnica diuinæ
tatis schola est; & qui triumphantis hæ-
s futuri sint, quæ innocentiæ con-
matæ erit vnica patria.
uia verò eximia illa supremæ in Eccle-
lignitatis decora, non Simoni adhuc
ato; sed Petro, hoc est, eidem supra
postolos promoto collata sunt; non ex-
re cum ipso, vt nec ipsa dignitas, quâ
Ecclesiæ vnitos firmitasque consistit,
ıcta est. Vbi igitur ad 37. post Chri-
annos supremus in Ecclesia Hierar- *69. 29.*
sacris præfuit, nimirum quinque in *Iun.*
a, septem Anthiochæ, & 25. à Ro-
ı sede constituta, eo quo dictum est
, vitam clausit.
gnitas Pontificia in *Linum*, qui Petri *Linus*
viuentis, & ad plura, quam vt sin- *Papa 2.*
par esse posset, sæpe distracti, Coad-
fuerat, transmissa est, & Lino, vn- *80. 23.*
ı post annos, Saturnini Consularis *Sept.*
, fidei causa, cæso, in *Cletum*, qui *Cletus*
viuentis adhuc Petri in Pontificalibus *Papa 3.*

Coadjutor fuerat, translata. Istorum magis nomen, & quem inter Pontifices ordinem tenuerint, nouimus, quàm facta. Hunc tamen primum in literis Apostolicis *salutem & Apostolicam benedictionem* apposuisse; Linum verò, ne qua mulier, nisi velato capite Ecclesiam adiret, vetuisse, dicunt. Vbi
93. 26. Apo. verò Cletus Ecclesiæ regimen supra duodecim annos tenuisset, Domitiani iussu, martyrio coronatus est, ac vacuum Clementi locum reliquit.

Clem. I. *Clemens* à B. Petro morti iam proximo successor ordinatus, maluit raro moderationis exemplo, & fideli sub Lino Cletoque ministerio, Ecclesiæ prodesse; quàm ei, cum nocumenti futuri periculo, plena potestate præesse. Verendum enim erat, ne quod à Petro factum erat in testimonium virtutis, imitatione præpostera, conuerteretur à posteris in exemplum explendæ cupiditatis. Nec verò minori fructu iam Pontifex Ecclesiam rexit, quàm & per scripta dicitur illustrasse. Qui enim eius nomine libri leguntur, Euangelicam pietatem vbiuis spirant, & disciplinæ Christianæ promptuarium verè sunt. Cum verò postea in Chersona, quò fidei causa ablegatus fuerat, sacro non deesset officio; barbaris ad fidem adductis, & Ecclesiis ædificatis; alligata ad collum anchora decimo Pontificatus anno demersus est. Incunte secundo à Christi ortu sæculo. Cuius verò corpus demersione à fidelium simul & visu & cultu subductum Impij voluerát, illud Deus stupendo prodigio,

Eius moderatio. — *Scripta.* — *Martyrium. 102. 23. Nou.*

idendum exhibuit; vt cui per Angelos a vndas ædiculam marmoream ad tu- um erigi voluerit. Ne verò prodigioſo nte miraculo, ſacrum depoſitum etiam ret, nouo illud, diúque continuato mi- ılo manifeſtum Deus fecit. Nam quo- is recurrente ſacræ mortis, an victoriæ, recedens mare, quantum ab ædicula litus porrigebatur ſpatium, quod trium liarium fuiſſe dicunt, perium relin- bat. Nec ante ad conſuetum alueum ıbant aquæ, quàm qui vndequaque fide- ad pium ſpectaculum & cultum confluere iti erant, in tuto eſſent. *Miraculum.*

CAPVT XXX.

Anacephaleoſis & Epilogus.

HIc eſt Eccleſiæ per Chriſtum excitatæ primus vigor. Qui, per centum an- ;, ab ortu Chriſti ad initia Trajani, qua- ıuerſum, tàm citò vim ſuam protulit, vt ːs penè hiſtorias deſtituat. Per quos ve-, Deus immortalis! Per viros, ſcilicet, nero paucos, natu ignobiles, viribus hu- ınis deſtitutos, vna demùm ſuâ infirmita- ıixos. Adeo potens eſt infirmitas, ad vi- ırias Chriſtianas. Nimirum ſuam ſibi rem Eccleſiam Chriſtus eius conditor, & ınſus voluit. Vt enim è cœlis delapſus ad- mines, infirmitate creſcere viſus eſt, ex ːnis factus impaſſibilis, ex morte immor- is: Sic Eccleſia in terras de cœlis aduena, militate creuit, aſſurrexit ex cladibus, fu- ribus vixit, & Martyriis coronata ex ſuo- m effuſo ſanguine in maius robur inualuit.

FLORI CHRISTIANI LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

PROLOGVS.

AVD iniuriâ victoriæ nomen naui fuit, quæ fœlici audaciâ, æquoris totius ambitu circumnauigato, tempestatũ victrix, Hispalim, vnde triennio ante soluerat, incolumis rediit. At quanto iustiùs id elogij sibi vindicet Ecclesia Christiana, quæ inter persecutionum procellas orbe lustrato, non ante vincere desiit, quàm ipsum totum subegit patiendo? Hæc enim ipsi præsertim pugna, ille triumphus; *pati*: Inde opus eam Dei noscas, quod inter aduersâ inualuit, & per ipsa. Putas in Nerone & Domitiano exhaustam, in eam, seuitiam? falleris. Abblanditas miserę feras illas dixeris; si, quæ, à Trajano ad Constantinum, ducentos per annos passa est, expendas. Toto illo tempore (vt, internam Hæreticorum perfidiam prętermeam) mera laniena desæuiit. Nec re-

ſubinde ferocia eſt, niſi vt ſpecie pa-
maiori periculo, furor inardeſceret.
pe quos non dabatur opprimere, vt
ſtianos, vt infanticidæ, inceſti, ſacri-
humani generis hoſtes, ſpecie iuris,
s addicebantur. Sic non ablata perſecu-
ſed facta crudelior, vt quæ innocentiæ
:m, quæ vita in piis potior, abriperet.
l verò tot eam machinis, quid tot ar-
; impugnaſſe Tyrannis profuit, niſi vt
ırent? In eam ſimul non conſpirauere
ı & orcus, niſi vt eſſent quos vinceret,
ıibus triumpharet.

CAPVT II.

'tia ſub Traiano & Hadriano perſecutio.

'es pacis fideles erexerat, exulibus à
Nerua reuocatis, & tranquilla omnia,
jani perhumana indole pollicente. At
ıe gaudium longi doloris præſagium fuit.
le iſto etiam tùm probatum, neminem
cuius virtutes nullo vitiorum confinio 101.
ıntur. Cuius enim iniquitatis fuit, dam- *Plin. in*
: vt noxios, in quibus nihil vitij compe- *panegyr.*
t, & quos inquiri noluit, voluiſſe pu- *Tertull.*
? Nempe criminum omnium inſtar erat *in Appol.*
ıen Chriſtianum. Ob id perſecutio, &
Imperio carnificina. O quos viros!
decora ferox ille turbo corripuit! Cum *Clemens.*
s Clementem & Anacletum Romanos *& Ana-*
tifices, Ignatium Antiochiæ, Oneſi- *cl. Pontif.*
n Epheſi, Simonem Hieroſolymæ, Dio-
m Areopagitam Lutetiæ, Creſcentem

Viennæ, & alios id nominis Præsules; num intelligis homines, qui nihil habuerunt hominis, nisi quod passi sunt? Quamquam & in hoc fortè humanitatem excesserint; Aliquid enim supra hominem sonat, durare in pœnis, ad quarum vel vmbram animus exhorrescat. Quid verò in singulos ferrum districtum dico? legiones absumpsit. Certè

Clades Christianorum. ad decem Christianorum militum millia crucibus affixa sunt in Armenia. Nihil tamen inde profectum, nisi vt fidelium soboles, excisis velut stirpibus, vegetior succresceret, ad stuporem persecutorum. Numero sanè alacriter ad tribunal, & pœnas accurrentium exterritus Arrius Antoninus, Asiæ, Proconsul, ô miseri! inquit, si perire est animus, sunt ad manum restes, & præcipitia? At, ô impie, perire non cupiunt, qui pereundo saluantur. Nec vlli salus securior, quàm qui eam prodigit, pro Saluatore.

120. & Euaristus & Alex. Pontif. Ob id, remissa nonnihil persecutio, sed vt sub Hadriano recrudesceret. Testes Euaristus & Alexander Romani Pontifices. Testes Eustachius cum tota familia, Faustinus & Iouita Brixini fratres; aliique innumeri, qui tantò alacriùs subiuere supplicia, quantò minus meruerant. Quippe vinci nescij, mortem, quam vt pœnam intulere carnifices, vt gradum ad coronam acceperunt.

CAPVT III.

Quarta sub Aurel. & vero persecutio.

140. HAdriano mortuo, spem quietis Ecclesiæ fecerat Antoninus, edicto cauens ne cui

fraudi esset, aut crimini Christiana fessio. Tunc tamen Sixtum, Telespho- 142. n, & Higinum Romanos Pontifices sub- 154. ia iustitiæ iniqui Præsides trucidarunt. 158, verò vt pax diceretur successorum crude- *Tres Rom Pont. occ.* is fecit. Nam Aurelius & Verus Antoni- *c. si.* suffecti, per edicta feralia, ita redintegrauere carnificinam; quasi ea non cessas- 163. aliquandiu, nisi vt, spiritu interea re- pto, atrociùs ingrauesceret. Hinc Pius, icetus & Soter, Romani Præsules occisi. *Tres Rom* capita nempe stringebatur imprimis fer- *Pont. oc-* n, vt corpus reliquum faciliùs corrueret. *cisi.*

Ecclesiam supra casum esse, vel inde ci cognoscite, quod, tot iam amotis cris, immota constitit. Excisis capitibus succrevere noua, & membra non sunt visa guescere. Documento est, nobilis illa licitas, quæ septies icta & victrix in to- 175. em filiis, octaua demùm ad palmam ve- . Huic iam præiuerant Praxede, Prutiana, Priscilla & aliæ, ne dubitari set de Ecclesiæ robore, quæ de totius *Iustinus.* perij Romani viribus in segniori sexu imphum egit. Quid Iustinus ex nobili losopho illustrior multò Christianus? m sanguinis Apologia fidei probauit inentiam, cum id per scripta apud ims minùs euicisset? Denique vt innumepræteream; Polycarpi Smirnensis quæ *Polycarpi* in agone fortitudo? cum ad Proconsu-, si saluus esse vellet, vt Christum eiu-t, admonentem. *Quî possim*, inquit, *à sex & octoginta annis, sine vlla ob-* *Eius fi-* *iis molestiâ, vel pænitentiâ seruio?* Vox *ducia & martyriū.*

sanè digna Præsule, quem ad agonem cœlum palam accenderat, per hanc vocem; *Fortis esto Polycarpe, & excelso animo, rem gere*. Ad hanc, vt ad cœlestis buccinæ sonum, diceres Gallos ad imitationem piæ fortitudinis animatos, magnâ fiduciâ subijsse prælium, maiori vicisse. Pro cunctis testimonium dicent Vienna & Lugdunum, non solum per scriptas ad Christianos Asiaticos epistolas, sed etiam per suorum effusum sanguinem. Proh quam durabile? Arari tacitis adhuc fluctibus, cum aliorum Lugdunensium, tum Photini Præsulis pœnas & victorias personante. Quippe, ex recepto eorum sanguine, *Sangona* posthac audiit. Fuit hæc merces seruati bello Marcomannico Aurelij. Cum enim interclusus à Quadis siti deficeret, & in momenta perniciem ab hoste reformidaret, legio Christianorum quæ militabat in castris non salutem tantùm ei obtinuit, sed etiam victoriam. Illi enim Deum precati, impetrauere pluuiam, qua Romani reficerentur, & simul fulmina, quibus hostes perirent. Legio inde meritò *Fulminatrix*, vt quæ hostes simul & Deos fulminauerit. Posthæc nonnihil temperatum de ferociâ; sed ita vt tumultuario passim populorum impetu & Præsidum conniuentiâ ac sæuitiâ, plures infida pax, quam apertum bellum; in Galliis præsertim absumpserit.

Christianorum Lugdunensium clades.

179.

Araris Sangina.

169

Christiani Aurelium victorem faciunt.

CAPVT IV.

ecunda in fidem hæresis à Valentino.

PErsecutoribus Ethnicis iuncti sunt aduersus Ecclesiam Hæretici, vt efficaciùs obaretur inuicta, quam nec hostis exters exterruit, nec domesticus infregit. Istom tùm signifer Valentinus fuit: qui ex atonico Christianus, dum in Ecclesia hristianorum Præsul non fit, se facit ipse *Occasio Hæreseos.* itriarcham Hæreticorum. Nec illum è iuio, vt qui sibi triginta procudendi Deos, *145.* ios Æonas, seu sæcula dixit, potestatem mpserit. Mirus figulus! Cui tam facilè it Deos novos effingere sexu diuersos, qui ipurà inter se consuetudine, alios procreait. Ex iis ita Saluatorem progenitum deauit, vt assumpta in cælis carne, Virgi- *Hæresis.* i vteri non fructum, sed hospitem fecerit. ec sanior eius de hominibus opinio. Alios rnales credidit, qui omninò perditi; os spiritales, qualis ipse, cum suis, qui ninò salui; alios, sortis mediæ animles seu Psychicos, qui animâ salui, & per àm maritandi Angelis; carne verò peri, & per ipsam Dæmonibus essent copudi. Resurrectionem credi noluit, vt imsibilem. Martyrium pati stultum censuit, superfluum, quasi ob id vnum Christus idisset, ne nos occideremur. At ô impie! dni moriatur homo pro Christo, pro quò ristus mortuus est? Vt in Deo, mori pro

homine,humanum fuit; ſic in homine,mori
pro Deo, diuiniſſimum. Circa mores, pudet
quas ſordes inuexerit. Quippe non abſtinen-
dum ab obſcœnis credidit; qui Gnoſtico-
rum infamis commercio, ſe & ſuos putabat
ſupra peccandi aleam poſitos, vel ſi gentium
feſta colerent, Idolothyta comederent,& ad
omnem ſe libidinem proſtituerent. Ea dog-
mata, ne impia dubitares, ipſe damnauit,
qui inuexerat,ſub Hygino & ſubſecutis Pon-
tificibus. At qui multos in errorem traxe-
rat,veritati ipſe bonâ fide reddi non meruit.
Relapſus igitur, & cùm ab aliis, tùm ab E-
leuthero ſine ſpe veniæ proſcriptus,in ſordi-
180. bus periit, quas amaverat: vt qui viuens
Hæreſiar- Diis cælos impleuerat; non haberet ipſe lo-
chæ pœna. cum mortuus niſi in inferis. Iniuria veri-
tatis fuerit, eam ab hoſte adeo abſono tueri.
Impugna- Ne tamen gloriari poſſet impune ſe Eccle-
tores. ſiam laceſſiſſe, eum Iuſtinus, Irenæus, Mil-
tiades, Origenes, & qui omnium inſtar fuit,
Tertullianus ſcriptorum malleo obtinue-
runt.

CAP. V.

De Valentini gregalibus & Diſci-pulis Hæreſiarchis.

QVis inſana Valentini placita probet,
niſi qui duas ſimul Thebas, aut duos
Soles videat? Fuere tamen, ô dementiam!
qui & inſanierunt vlteriùs, Teſtes Ophitæ,
Ophitæ. quibus Euphrate Duce,ita Serpens placuit,
vt eius ſub ſpecie, ſapientiam adorauerint.
Et hinc ſua Deo placere myſteria credide-

int; si coluber ex antro prodiens oblata
imberet, & spiris tortuosis inuolueret. Ex
oc Dæmoni, cuius symbolum Serpens est,
ddictos noscas. Processerat ad summum in
stis vesania, nisi alii ex eadem schola vltra
esipuissent. Nam *Caiani* quid absurdius? *Caiani.*
Ii vt aliquid supra Magistrum saperent;
nsipientiæ se manifestæ Doctores professi
int: dum, mutatà rerum indole, bono
nali, malo boni cognomen induerunt. Ne-
ninem saluandum putabant, qui eiurato
irtutum studio, ad omne se turpitudinum
enus non projiceret. Non mirum itaque si
Cain, Core, Sodomitis, & aliis id genus con-
ecratis in Diuos, supra omnes Iudam extu-
erint. In sceleratorum Empyreo, scelestissi-
num omnium præsidere oportuit. Nolebant
mpij ei claudi cælum, qui vendito ad pœ-
am Christo, vt omnibus aperiretur occa-
o fuerat. Callidi sanè illi, qua enim ra-
ione efficaciùs, vitiorum immersi luto, bo-
itatis palmam sibi poterant attribuere?
Nec minus vafri *Sethiani*, ex eodem luto e- *Sethiani.*
ressi, qui ne sectæ nouitas exprobrari sibi
osset, eam orbi prope coæuam dixerunt;
um ipsis Christus non alius quam Seth A-
ami filius fuerit. De Caïno verò & Abele;
e Angelis pro illis fratribus, tanquam Dij
Iomerici, pro Troià, discordibus; de ma-
re Virtute, de diluuio, & aliis quæ somnia-
erint, referre non vacat: quis enim modus,
ut quis locus magis seriis, si omnibus deli-
antium ineptiis immorer? Errantium nu- 173.
nerum auxit Bardesanes Syrus; qui ex Ec-
lesiæ per scripta vindice, ac fidelium Ma-

gistro, Valentini se Discipulum fecit, & conditorem *Bardesanistarum*. Ei additi ad impiam militiam Ptolomæus, Secundus, Hæracleo & alij, per omnia Patriarchæ secuti deliria, nisi quod vocibus nonnihil mutatis, plures agnouerunt Æonas. Quippe iam ex Valentini primordiis noui succreuerant. Solebant & isti, super inuncta defunctorum cadauera, quorumdam principatuum inuocare nomina, vt eo veluti fascino, supernarum potestatum notitiam effugerent, & vim declinarent. Ritum istum sic æmulati sunt *Ascodrytæ* & Archontici; vt insuper Sacramenta reiecerint, quasi diuinis significandis & efficiendis, corporalia idonea non essent. Hi dum abdicatione bonorum omnium & amore solitudinis, Apostolorum æmulos se iactant, multos sibi Discipulos parant. Nec pauciores Marcus, qui *Marcitas*, seu *Marcosios* condidit. Quippe Magiam hæresi addens, miraculorum inanium fuco illexit, quos abalienasset blasphemiis. His libet addere Tatianum; quem ex Platonico Christianum fecit Iustinus Martyr. Hic diu fidei per scripta, etiam contra Valentinianos vindex; eam demum, quæ leuitas hominis fuit, deseruit, quam defenderat; eis adhæsit quos impugnauerat: ac procusis *Encratitis*, seu continentibus se tandem Hæresiarcham fecit. Vt à Magistri sordibus procul abscederet, temperantiam adeò intemperanter coluit, vt abdicato matrimonio, & vsu carnium damnato; vino etiam in mysteriis, abstineri voluerit. Inde *Aquarii*, aut *Hydroparastatæ*. Ex infami Deorum grege duos

Bardesanistæ. *Ascodrytæ.* *Apostolici.* *Marcitæ.* *Tatianus.* *Encratitæ* *Aquarij.*

tinuit; alterum qui legem condiderit, al-
:um qui Euangelium. Ne scilicet geminæ
ndendæ legis onere vnicus fatisceret. Dis-
ulos habuit, inter alios, Seuerum, qui Se-
rianos, Iulium Cassianum, qui *Docitas*, *Docitæ.*
i opinantes condidit. Ad tantam errorum
luam & ludicram errantium colluuiem ri-
rem, ni pietatis esset ad blasphemantes
iam ridiculè, vel ingemiscere, vel indi-
nari.

CAPVT VI.

-ertia in fidem Hæresis ab Hermogene.

HErmogenes qui pictor erat, ne picturam amasse frustra dici posset nouam :cclesiæ faciem delineauit, aptatâ illi nouæ ectæ larua. Vt ad Stoïcos ex Christianis defecisse se proderet; materiam ex ipsis ingenitam, ex quâ Deus cuncta creauerit, in suâ ynagogam inuexit. In eam Dæmones recundendos asseruit, quasi timeret ne tandem aliquando exhauriretur. Inde *Materiarij.* Turpitudinum assertor audiit; intererat enim coæuos hæreticos non irritare. Ne Dominus sederet in tenebris, eius corpus in Sole posuit. Ad Magistri deliria addidere Discipuli, Seleucus, & Hermias. Nam paradisum visibilem; orbem terrarum, infernum; Animas hominum ab Angelis ex igne & spiritu factas desirabant. Nec inter Resurrectionem vltimam, & quotidianam generationem discriminis aliquid apponebant. Hos qui tam caduco fulcro assurrexe-

170.

Materiarios condidit.

rant deiicere operosum non fuit, inter alios Tertulliano.

CAPVT VII.

Quarta in fidem hæresis à Montano.

Tertull. Montanistæ.

INgens à Montano terror fideles perculit, maximè cum cogitarent ad sanctitatis speciem dogmata composita; & Tertullianum, suum antea decus & vindicem, cum ipso iunctum. Nihil in verbis præferebant impium; nihil in placitis laxum; nihil in moribus, & vitæ cultu, non rigidum, & planè sanctum. In tanto apud eos Virginitas pretio erat, vt secundas nuptias parùm ab scortatione seiungerent. Ad Martyrium ita suos animabant, vt vix inter fidei transfugam, & persecutionis profugum distinguerent. Ieiunia sic intemperanter colebant, vt eorum esurialibus feriis vix annus sufficeret. Denique, quòd hæreseos caput erat, Paracletum se diuinitùs, ad calamitatum solatium, destinatum Montanus asserebat. Ea sanè dogmata in speciem pia; & quæ in hoc solum peccant, quod in virtute modum non teneant. Adfuerunt etiam auxilio Priscilla, & Maximilia fœminæ arreptitiæ, quæ præsagitionibus fanaticis haud infra magistrum essent. Ab Authorum patria, quæ Phrygia fuit, Cataphrygas secta audiit. Auxere numerum Encratitæ & Apostolici, qui ostentatitio continentiæ & paupertatis studio, ea se societate non indignos præstiterant. Sic non affectatæ tantum in-

Hæreses. *Progressus* *κατὰ φρύγας.*

ocentiæ laruâ sed numero etiam, Ecclesiæ
rrori fuerunt. Repressos tamen constat,
um Claudij Apollinaris Hieropolitani
ræsulis, Miltiadis, Apollonij & aliorum *Refutati*
criptis; tùm variis Asiæ, Græciæque Syno- *hæretici*
is. A nullo tamen grauius inflictum sectæ *& damnati.*
ulnus, quam ab Authoribus: eam quasi
ræfocauere Montanus & Maximilla, dum
e laqueo. Conatus quidem aliquandiu post
hæreseos collapsæ Reliquias colligere Pro- 215.
clus; sed ut nouo casu conciderent. Eas enim
disputatione publica Romæ protriuit Gaius
eximiæ doctrinæ & probitatis Theologus;
tum Zephirinus Pontifex sectam, vnà cum
assertoribus Proclo, Tertulliano & aliis, sic
anathemate contudit, vt nunquam nisi forte
alieno sub nomine, caput attollere ausa sit.

CAP. VIII.

Primum in Ecclesia schisma Quartadecimanorum.

AD ortum Christianæ lucis euanescere sensim oportuit vmbras Iudaïcas. Nec statim abrumpi potuit, quod pro tempore statutum à Deo, longo sæculorum decursu inualuerat. At inde Ecclesiæ dissidium, dùm quidam Asiatici, more Iudaïco, Pascha celebrandum esse decima quarta Luna Martij (inde *Quartadecimani*) adeò tenaciter voluerunt, vt ab Ecclesia quasi diuelli, quam ab illo ritu maluerint. Statutum itaque à Pio Pontifice, vt festum illud die Dominica, quæ proxime sequitur decimam-quartam Martij Lunam, celebraretur. Haud tamen anti-

Quartadecimani. 154.

Pertinaces.

quata tùm est vetus consuetudo; Multi in Asia sibi credidere permissum, quod anathemate perculsum non fuerat. Dicas voluisse è cœtu fidelium eijci, vt cum fidelibus sentirent; nec putasse in culpa se esse, quia pœnam non senserant. At nec damnati à Victore Pontifice resipuere; animos eis faciente Blasto Romano Presbytero; quem Eleutherus Papa nuper, ob Valentini contagium, sacris interdixerat. Perseuerauerunt in pertinacia, vt Decreto Niceni Concilij rursum proscripti, casu grauiore ruerent. In Anglia tamen ad multa sæcula hæsère damnati ritus impressa vestigia; sed quæ fautores inter damnatos non ponerent, vt qui Dominica semper die, quamquam à decimâ tertiâ Lunâ numerandâ, Pascha colerent. Inde fortè maior in errore pertinacia; cum Augustinus gentis illius Apostolus, in reuellendo illo lolio frustrà laborauerit, qui tamen Ethnicam impietatem feliciter euulserat. Adeo faciliùs est expertem fidei flectere, quàm Semichristianum. In damnato diu ritu durarunt; vt ex ijs seu per scripta, seu per disputationes publicas expugnatis; Sanctus Athelmus Schireburgensis Episcopus, Addamnanus & Ceolfridus Abbates, S. Ecbertus Hibernensis Presbyter, Monachi demùm Hienses illustrius inclarescerent.

Damnati 198

325

In Anglia perstant.

604.

CAPVT IX.

Pontifices secundi sæculi.

ANacletum aliqui post Ireneum & Eusebium, nominis forte similitu-e delusi, cum Cleto miscent, & ex duo-; vnum faciunt, Clementi Euaristum icientes. At ego Hieronymum, Opta-n, Augustinum, Epiphanium, atque :o consensum Ecclesiæ secutus, eum à eto distinguo, Clementique sufficio. heniensis ortu fuit. Vt se dignum Petri cessorem ostenderet, in eius memoriam phæum erexit; quod stupendo prodigio n persecutionum euaderet. Statuit præ-ea ne Episcopi ante munus obirent, quam ribus Episcopis consecrati essent; ne cle-i priuatim ordinarentur; neue oblongiori l capillitio, vel barba vterentur; & vt qui crificio intererant, etiam Laici, quoti-nà sacræ Eucharistiæ perceptione refice-ıtur. Inchoato decimo sacri regiminis no, sub Traiano Martyrij palmam eptus, ac ex vi nominis sursum in sortem ıctorum vocatus est. Anaclet. V. Papa. 104. 3. Apr. Eius decreta. Martyrium 12. 13. Iul.

Euaristus Anacleto suffectus constituit, fideles jam valde multiplicati, secundum rias vrbis regiones, in varias distribue-ıtur quasi Parochias, certorumque Pres-terorum curæ committerentur. Sanxit am vt Episcopo Concionanti septem Dia-ni assisterent, vel ad dignitatis cultum, l ad Doctrinæ testimonium. Vetuisse oque dicitur ne in loco, qui speciali ritu Euarist. VI. Papa 112. 27. Iul. Parochiarum constitutio. Decreta.

consecratus non esset, sacrificium offerretur. Fuso demum sub Hadriano sanguine, nono Pontificatus anno, Sacrificium ipse Deo factus est.

Martyrium 121. 26. Octob.

Euaristum secutus *Alexander*, multis quæ ante solo vsu servabantur in Ecclesia, per decreta robur addidit. Qualia sunt, quæ de aquæ benedictæ etiam priuatis in domibus vsu; de miscendo nonnihil aquæ in vino pro sacrificio; de Azimi ad altare oblatione, de Sacerdotali nuptiarum benedictione, constituisse dicitur. Decimo tandem Pontificatus anno, sub Hadriano cæsus successorem habuit *Sixtum*, ad annos circiter decem. Hic ne vasa sacra Laïci tangerent; vt ex solo lino Corporale ad vsum Eucharistiæ consecrandæ fieret; ne vocati Romam Præsules, sine receptis à Pontifice commendatitijs ad plebem suam redirent, edixit. Sub Antonino demum cæsus decessorum coronam meruit, qui dignitatem impleuerat.

Alexand. VII. Pap. 121. 13. Nouemb.
Aqua benedicta vsus.
Martyrium 132. 8. Mai.
Sixtu VIII. P. 132. 29. Mai.
Decreta.

Telesphorus post Sixtum Ecclesiæ gubernaculo præfectus edixit, vt in die Christo nascenti sacra à singulis Sacerdotibus ter Missa, primaque ad mediam noctem diceretur; vt sub initium Missæ hymnus Angelicus, seu *Gloria in excelsis* caneretur, & vt quadragesimale jejunium, ex vsu jam receptum seruaretur. Sub Antonino demum pio Martyrij donatus palmà, cum duodecimum gubernationis annum nondum impleſſet.

Martyrium 142. 6. April.
Thelesph. IX. P. 142. 8. April.
Decreta.

Eum *Hyginus* post quadriennium, sub eodem Imperatore secutus est in exitu, cui in dignitate successerat. Hunc dicunt or-

Martyrium 154. 5. Ian.
Hygin. X. P. 154. 12. Ian.

em Hierarchicum inter Ecclesiæ minis-os, jam inde ab Apostolorum tempore in Ecclesia receptum, decreto firmasse. *Ordo Hierarchicus* 158

Hyginum *Pius* excepit supra nouem an-os. Hunc dicunt vetuisse ne Pascha, more Judaico, luna decima quarta celebraretur, ne prædia diuinis vsibus attributa humanis inseruirent. Constituit etiam vt qui ex Judæorum seu Cerinthi, & aliorum, qui Judaicos ritus Christianis miscebant, hæresi resipiscerent, rursum baptizarentur, vt quos in baptismi formà ab Ecclesia dissentire nosset. Cum alioqui certum sit baptismum ab hæreticis cum vera forma collatum, iterandum non esse. De *Aniceto*, qui post Pium in albo Pontificum Romanorum locum habet, ex communi omnium judicio, licet Optatus Milevitanus & Augustinus ante Pium ipsum referant; nihil refertur, nisi quod vetuit ne Clericus comam nutriret; sub eodem Marco Aurel. Imp. octauo post Pium anno nondum completo cæsus, pro Christo, regnare in terris desijt, vt in cœlis inciperet. *Pius XI.* 158. *Eius decreta.* 167. 11. *Iul.* *Anicetus XII.* 167. 25. *Iun.* 175. 17. *Apr.*

Post hæc ad sacras infulas ordine promoti *Soter*, *Eleutherus* & *Victor*, Ecclesiam ad initium vsque sequentis sæculi sanctissimè rexerunt. Soter quidem ad quadriennium, intra quod ne Diaconissæ sacram pallam attingerent, aut incensum adolerent edixit. Hunc ex decessorum Pontificum more, liberali munificentià fidelibus vbiuis tyrannorum crudeli rapacitate spoliatis subuenisse, ex Dionysij Corinthij testimonio Eusebius memorat. 175. 4. *Mai.* *Soter XIII* 177. 22. *Apr. l. 4. c. 23*

Eleuth. XIV. 179. 3. Mai. 174. 25. Mai. Victor XV. 194. 30. Mai. Eleutherus verò Ecclesiæ gubernio vltra quindecim annos administrato, fideique interea luce in. Britanniam diffusâ, & à caliginosis Montani & gregalium superstitionibus vindicatâ, locum *Victori* fecit. Hic in Theodotum & Montanum exoticæ doctrinæ reos anathema dixit, & controuersia de Paschatis celebratione in Synodo, cui suo nomine Theophilum Cæsareensem præesse voluit. accurate discussa, cum nec propterea Quartadecimani resipiscerent, eos à sua communione exclusos dixit, frustra ipsum seueritatis nimiæ, tum alijs præsulibus, tum Irenæo Lugdunensi arguentibus. Vndecimo demùm Pontificatus anno, per duos circiter menses inchoato, Seueri Imperatoris jussu peremptus est.

Quartadecimanos, excommunicat.

20. 28. Iul.

CAPVT X.

Quinta sub Seuero in Christianos persecutio.

INterpositis aliquot induciarum annis sub Commodo, & alijs post Aurelium: ab eo rursùm persecutio recruduit, à quo extingui potiùs oportuerat. Cujus enim ingratitudinis fuit; Seuerum Imperatorem morti Christianos addicere, qui vitam Proculi Christiani precibus debebat? Id verò quam leui causa? quasi (vt iam rancidas calumnias præteream) reiecta ab vno milite Christiano, in Donatiuo, corona, omnes in culpam & pœnam trahere debuerit. Quamquam repudiata corona illa laurea &

Occasio.

fragili, gradus multis fuit ad immortalem. Cepit autem à capite furor; vt quam nomine Victor Pontifex præferebat, re victoriam impleret. Inde progressus in membra, Africam præsertim & Gallias exhausit. In ea Philippum Ægypti expræfectum; Leonidam patrem Origenis; Perpetuam, Felicitatem, & vtriusque sexus innumeros afflixit. In Gallijs verò Irenæus Lugdunensis Episcopus fidei præsidio caput impendit, quam scriptis ante defenderat. Ei dati ad pœnam, comites Andeolus Polycarpi Discipulus, & vniuersi fermè tractus illius Christiani; vt illis præiret ad coronam, quos fidei præceptis imbutos ad agonem incenderat. Carnificinam quam nec Tertullianus scriptis ad Romanos proceres, & ad Scapulam Affricæ Proconsulem Apologijs; nec politissimo eiusdem argumenti dialogo Minutius Felix, lenierant, Tyranni mors tandem abrupit. Christianis tunc demum viuere licuit; quando qui eos morti addixerat, in viuis esse desiit.

Victor Pontif. 205 *Irenæus.* 205. 201. *Apologia pro Christianis.* 213.

CAPVT XI.

Noua Iudæorum clades sub Traiano, Hadriano, Seuero, & aliis.

EX quo gens Hebræa, spreto simul & damnato Christo, Mosis vmbras ante lucem Euangelicam habuit; nullum non pertulit calamitatum genus, vt nullum non pateretur malum, quæ bonorum fontem abiecerat. Ex desperatione miseris creuit audacia; & rebellandi consilium incessit,

Quia verò id rabie sub Trajano? Testantur
116. quadringenta quinquaginta Romanorum millia, ad vnam Cyrenem & Cyprum cæsa.
Iudæorum furor. Exsaturasset belluarum ferociam laniena tam atrox, hominum non potuit. Si tamen homines Iudæi, cum sæuiunt in Romanos & Christianos. Nam cum vltra mortem non pateat ferarum immanitas; id minùs est pro Iudæis. In ipsa cadauera bacchantur, & carnes in escam, pelles in vestes, intestina in Zonas mutant. At rabidi qui feras egerant sæuiendo; agunt & patiendo, dùm Principis irati iussu Oriente toto imm initer trucidantur. Rebellauere tamen iterum sub
Clades. Hadriano; Nempe vt Ducibus Rufo Iudeæ
130. Præside, Iulio Seuero è Britannia ad hoc euocato, & alijs, nouis obruti cladibus, & in alienas traducti sedes, ab vrbis olim sanctæ, (quam restauratam de suo nomine Æliam Imperator dixit) vel solo conspectu prohiberentur. Cauebatur nimirum superstitiosorum conscientiæ. Quo enim animo vrbis
Hierusalem Ælia dicta. aspectum ferrent, quam porcus ad portam expressus, prophanam fecerat? Peruenisse ad summum visa postea calamitas; cùm tot
135. ingruentibus dolendi causis, dolere annuo ritu Ciuitatis casum, nisi emptâ à militibus copiâ, non potuerint. Sed iuit vltra non diu post, cum inquietos iterum sic tributis exhausit Pescennius Niger, quem post Ælij Pertinacis necem, exercitus, cui præerat in Oriente Imperatorem dixerat; vt ipsum
195. etiam aërem censere, in mentem illi venerit. Quid quod Seuerus ita turbulentos op-
Noua clades. [illegible]10. pressit, vt triumphum inde non recusauerit?

Mirùm

Mirùm superfuisse qui se Iudæos dicere ausi fuerint. Fuere tamen, qui repetendi patriam sub Præfecto, facta ipsis ab Alexandro Imperatore copia, restauratum etiam iri suam rempublicam crediderunt: Adeò nec in vltimis spem miseri ponunt. 214.

CAPVT XII.

Sexta sub Maximino persecutio.

POst Seuerum visa desinere persecutio, præsertim sub Alexandro, qui ex matris Mammeæ, quæ Origenis curâ superstitionem exuerat, indole, à Christianis adeò non abhorruit, vt imaginem Christi in suo priuatim larario adorauerit. Eius in honorem iam molitus animo Basilicam, Constantini gloriam præreptum ibat; si viros humanis legibus minus addictos, vel magis diuinis, à consiliis habuisset. At Vlpianus, Paulus & alij dum nimiùm humana curant, diuina perdunt. Callistum enim & Vrbanum Romanos Præsules morte afficiunt, a quibus proserpens in membra iniquitas, Cæciliam, Valerianum & Tiburtium fratres, & plures alios absumpsit. Id tamen persecutio non audiit, quia Christiano in speciem illæso nomine, afficta personis vitia sunt, quæ vindicarentur. At Christianitatem ipsam horribili fremitu Maximinus impetiit. Imbre sanguineo grauida tum procella minitabatur naufragium, ni fracta nondum in totum nube anno post, suo Maximinus innatasset. Amisimus tunc Pontianum & Anterum Romanos Præsules. Inde in Orientem præser-

224. Imp. in Christianos sævit. *226.* *232.* *233. Christiani calumnijs oppressi.* *237.* *238.*

tim se furor explicuit, vt annum circiter grassatus cum Authore desineret. Ægrè tamen hanc procellam persecutionem dixerim; cùm pacem aliquando magis turbidam passi fuerimus. Verùm siue quia meruit Tyranni prona ad sanguinem indoles: siue quia ita visum antiquis, persecutio dicatur.

CAP. XIII.

Septima sub Decio persecutio.

DEciana persecutio, vt omnium quæ fideles ante turbauerant duratione breuissima fuit, vix enim annum excessit; sic immanitate truculentissima; vt quæ in Præsides etiam, qui mollius sæuiebant, sæ-
253. uierit. Hinc toto imperio Christiani multi-
Septem dormientes. plici pœnarum genere contrucidati. Alios infodi viuos iussit, vt de septem dormientibus sanior historia narrat. Alijs placuere
Paulus Anachoreta. syluæ ad latebras, vt de Paulo Anachoreta constat, qui humanitatem expertus est in feris, quam nec in affinibus inuenerat. Alios flammis absumptos non refero. Noti enim
Tertul. in Apol. iam ante, sub nomine *Sarmentitii*, & *Semassii* Christiani, quod ad stipitem dimidij assis reuincti, Sarmentorum accensorum ambitu sæpiùs deflagrassent. Quid referam alios obiectos leonibus? id enim adeò consuetum, vt in prouerbium cesserit, Christianus *ad leonem*. At quàm nouum spectaculum! Vir reuinctis à tergo manibus, melle
Hierony. in vita perunctus, æstuante vehementiùs sole, Muscis obiectus: vt qui ferrum, flammas & fe-

ras vicerat, Muscarum aculeis conficeretur, & per suauitatis eximiæ succum, acerbissimæ morti succumberet. Quam inauditum! Adolescentem, detracta veste, ad mollem culcitram, vinculis sericeis suauiter alligatum, blandis illecebrosæ attrectationibus adeò non cessisse; vt eius in os præcisam morsu linguam expuerit; & inaudito continentiæ miraculo, hostiles blanditias amouerit, quas nec fugâ vitare poterat, nec manu repellere. Ista qui nouerit, non ambiget Philippos Aug. tanquàm fruitiæ remoras, & Christianitatis vindices à solio & vita deiectos. Nec dubitabit, quin Romanus Clerus cæso Fabiano Pontifice perculsus adeo fuerit; vt vix spiritu, post Decij mortem, recepto, ad sufficiendum Fabiano Cornelium coire potuerit. Non mirùm itaque si Carthagine Cyprianus, Alexandriæ Dionysius, Neocæsareæ Thaumaturgus, & alij alibi perillustres Episcopi, tyrannidem fugâ vitauerint; vt Parthorum in morem vincerent fugiendo, & in se Religionem ipsam crudelitati subducerent; quam detumescẽte procella, essent illæsam reducturi. Felix Origenes si arte simili dedecus non satis firmiter, vt volunt, confessæ fidei, præuertisset. Iuisset vltra furor, ni Tyranni sitim, quam cruentum pelagus non sedauerat, Vorago in Mœsia, vbi victus à Gotthis demersus est, extinxisset.

Fortitudinis & continentiæ prodigium.

Decij mors.

CAPVT XIV.

Secundum in Ecclesia schisma Nouatianorum & Lapsorum.

VNius anni persecutio, multorum sæculorum schisma peperit, vt non tantum in hoc esset noxia, quod à membris fidelium membra distraxit, à corporibus animos, sed magis quod fideles inter se commisit. Multi enim ad truculentum Decij turbinem pauidi, vel palam idolis detulere cultum; vnde *Thurificati* & *Idololatræ*: vel priuatim impetratis pecunia libellis, quibus sibi cautum esset in posterum ab inquisitione & cultu vetito, vnde *Libellatici*. Sic innocentiam quam fugâ saltem seruare licitum erat, pretio comparabant, & subducto à pœnis corpore, acrioribus stimulis obijciebant animos, & *pœnam pœnâ mutabant.* Hinc tranquillitate Ecclesiæ reddita enixi sunt anxiè lapsi, vt in gratiam reciperentur. At non momento expiatur facinus, quod momento committitur. Nec reis profuit, vt pœnitentiæ moras præuerterent; Martyrum qui adhuc erant in vinculis, patrocinium per commendatitios ad Præsules libellos. Obstitit enim acriter Cyprianus, approbauitque zelum Clerus Romanus, qui Sede vacante regebat Ecclesiam; ne prorsus à pœnitentia reos absolueret, innocentium indulgentia, aut peccandi fieret illecebra facilitas indulgendi. Inde obmurmurare Lucianus *Confessor* (qui pœnam carceris pro fide tulerat,) in S. Præsulem mouere turbas; & ad *Feli-*

251. Lapsi.

Cyprianus & Clerus Rom. contra lapsos.

Felicissimi audacia.

cissimi Presbyteri facinus viam sternere. Istius quæ fuit stoliditas; cùm qui à sui se Præsulis sensu non diuellerent, è fidelium cœtu diuulsos pronunciauerit Episcopum: nempe se credidit non bonus Presbyter, quia per ambitionem esse voluerat; excluso Cypriano. Reiecit in temerarium iam non cassum anathema Cyprianus, vt pœnam ex vero ferret, quam in vmbra inflixerat. Nec dum tamen finis dissidio, quod & ipsam Romanam Ecclesiam inuasit. *Nouatus* enim fautor *Felicissimi*, Romam profectus *Nouatianum*, ob repulsam dignitatis Pontificiæ, ad noua paratum, vt se contra *Cornelium* profiteretur Pontificem impulit. Sic ad suæ patriæ genium; Ecclesiæ, omnium primus, gemino attributo capite, in Europa monstrum finxit, Africanus homo. Ea in sede sublimis Nouatianus, tantum breui profecit; vt supra & contra Magistri doctrinam, vno die sapuerit. Nam qui nulli ante Lapso negatam veniam volebat, nunc nulli, nec post consuetam exomologesim indultam. Inde illibatæ innocentiæ nouis fœtibus & patronis nouum nomen, & nouæ in vsu vestes. Vestibus enim vsi candidis se *Catharos* seu *mundos* nominarunt, quasi ipsorum ad partes transgressus innocentiæ candor, cæteros omnes in sordibus reliquisset. Sic exclusis aliis, sibi tantum viam ad cælum apertam esse asserebant; cùm se solos extra vitium noui Pharisæi ponerent. Quam festiuè Constantinus in Niceno Concilio hominum impudentiam irrisit, cum ad Acesium Nouatianum Præsulem. *Scalas*, inquit, *admoue, &*

Nouatus.

Nouatianus.

254. *Nouatiani.*

solus in cælum ascende! At Ecclesia ex discrimine gloriosiùs effulsit. Nam cum Schismaticorum alij nullum reijci lapsum, alij nul-
255. lum recipi volunt, medium ipsa tenens, sic
Damnati admittendos ad veniam lapsos variis in Synodis Prouincialibus, & in Oecumenica Nicena sanxit; vt tamen ratio pœnitentiæ haberetur. Et iure statuit ne illi, quamuis post diuturnam pœnitentiam recepti in gratiã, dignitatibus Ecclesiæ redderentur, quibus se indignos turpi defectione præstiterant. Plurimi tamen in pertinacia durauerunt, vt iterum perirent, & à Constantino & Theodosio cohibiti, vndique demùm à Præsulibus pellerentur. Eos certè Chrysostomus repressit in Asia. Eos nouo schismate inter se diffi-
Vndique pulsi. dentes, Authore *Sabatio*, (inde *Sabatiani*) Innocentius Pontifex Roma expulit; vt Cyrillus Alexandria; Theodosius demùm Iunior, Aui cognominis zelum æmulatus, toto
413. Imperio; vt ijs nec locus in terris esset, qui alios è cælis excluserant. Pietatem Principis miraculo Deus ratam habuit. Cum enim deportarentur in Insulas, eorum plurimos mare hausit, saluis qui simul nauigabant Catholicis.

CAP. XV.

Tertium in Ecclesia schisma Rebaptizantium.

Tertium schisma peperit vitium virtutis specie adumbratum. Dum enim Agrippinus Carthaginensis Episcopus vehementiùs æquo auersatur Hæreticos; eorum

etiam baptisma improbat, & iterandum in Ecclesia sanxit in Synodo. Sic dum & veritatem in mendacibus damnat, hæresim ipse condit. Adeò & in bonis excedere, bonum non est. Hinc inter fideles flamma dissidij, quam Tertullianus, in seueriora semper pronior, velut oleo superfuso aluit. Additum & malo robur, ex Cataphrygum & Nouatianorum in suo sensu præsidentia; multis cæterà piis eorum baptisma rescindentibus; cum & ipsi Catholicum respuerent. At non benè malum corrigitur imitando. Quam 217
vellem in hunc scopulum non impegissent Ecclesiæ decora, Cyprianus Carthaginis, Dionysius Alexandriæ, Firmilianus Cæsareæ Capadociæ & alij Præsules. Mirùm enim quantum inde virium pesti accesserit; faciliùs quippe animos subit cum magnis se Authoribus tuetur. Isti autem adeo vehementi in Transfugas zelo abrepti sunt, ut nec Stephano supremo Ecclesiæ Hierarchæ pepercerint, quod eos commoneret, ne hostium errori ex suo remedium quærerent. Sciebat enim prudentissimus Pontif. & in pessimis inesse quos iniuria culpes; vt in piissimis etiam aliquando næui sunt, quos ut excuses, approbare tamen non ausis. Ideo Iconiensi damnata Synodo, quæ Anabaptismum sanxerat: *Nihil innouandum in Ecclesia, & quod esset traditum seruandum edixit, ad normam Apostolicam.* Haud segnius 258
obnixus Cyprianus, tribus in Synodis Carthagine, in damnato dogmate perseuerandum censuit. Magnus ex eo tremor Ecclesiæ, cum aduersariorum signiferum patere-

Progressus à Cypriano.

Stephanus Pont. resistit.

tur, quem ante sæpè fidei vindicem probauerat. Sed quæ causa metum fecerat, discussit. Nam quia vehementiori tantùm in errorem odio peccauerat, faciliùs culpam agnouisse crediderim, & ad Ecclesiæ sensum socios adduxisse: Maximè quia in ipso contentionum æstu, sartam tectam vello se pacem cum fidelibus contra sentientibus, præ se semper tulerat. Quæ sanè non vltima laus est, cùm tanti sit charitate jungi cum quibus sententia & verbis pugnas.

CAP. XVI.

Octaua sub Valeriano persecutio.

VT post ventum non statim in mari quies, & procellę quædam imago,
255 etiam in tranquillo fremit; sic quæ in Decij
257 morte persecutio desierat, nonnihil sæuitiæ
259 sub Gallo, Volusiano, & Hostiliano retinuit: Cornelio intereà & Lucio Romanis Pręsulibus ad mortem abreptis. At quantum sub Valeriano recruduit! Initium lanienæ dedere Stephanus & Sixtus Romani Præsules. Inde per vrbem & latè per Prouincias bacchata sæuitia, summa passim Ecclesiarum capita decussit: sed sic vt attolleret, deprimendo. Quæ fuerit in Cypriano animi sublimitas intelligite. Is in præmium illatæ mortis, aureos quos reliquos habuit, carnifici dedit. Idne est mortem pati: an
261 calcare? Quanta vis exempli in Præsule? Nobili mentis impauidæ facto sic exarsere fideles, vt qui fortè hortationibus eius non incaluerant; hilari fremitu cum suo Antistite

Furor persecutionis.

Cypriani morientis magnani-

stite mori expeterent! Sed parcebatur multitudini, ne Imperium videretur deficere, si Christiani deficerent, qui jam agros, pagos, vrbes implebant. Id tamen decoris tercenti simul obtinuerunt. Nam diuino instigante spiritu in fornacem calcariam semet præcipitantes, maluerunt ipsi adoleri Deo, quam thus adolere Ioui. Ex mixtis eorũ cum calce reliquiis, *Massa Candida* dicti sunt. Quid de Laurentio dicã; qui ferarum simul & ferri victor, igne demùm lento Martyrium absoluit, quod melior flamma inardescens pridem inchoauerat? Qui tam atrociter per procuratores in Occidente sæuiit, quantam lanienam ipsum per se in Oriente fecisse oportuit? Cæterum vt edisceret, quo demùm exitu impugnentur Christiani, à Persis victus, captusque, pro suppedaneo equum inscendenti Sapori Regi diu habitus est. Nempe sic calcari oportuit, qui sanguinem Innocentium tam iniquè non semel calcauerat. 261

CAP. XVI.

Quinta in fidem Hæresis Patri-Passianorum.

VAleriani captiuitas Christianæ libertatis auspicium fuit. Eius pœna Gallienus filius commonitus, ab Innocentibus pœnas inhibuit. At non propterea hostis defuit, ne virtus quæ aduersis creuerat, prosperitate languesceret. Fuit is tùm Sabellius; qui dum supra Noetum Magistrum suum effertur, dogmatis author haberi meruit, *Sabelliuus*

cuius non fuit nisi propagator.; cum illud Praxeæ Tertullianus tribuat, & Theodoretus Epigonio. Cæterum vt Patrem passum assereret (inde *Patripassiani*) Trinitatem à diuinis abstulit; & personas nomine tenus & officio distinxit. Hæresim antequam adolesceret, repressere strenuè Dionysius Alexandrinus, Gregorius Thaumaturgus, Dionysius Romanus,& alij; sic tamen vt subinde repullulauerit. At non alio demùm euentu, nisi vt nouo casu concideret, in Alexandrina Synodo ab Osio Cordubensi, Syluestri Pontificis nomine, penitus contusa.

Haresis. Impugnatores.

CAP. XVII.

Sexta in fidem Hæresis Paulinianistarum.

265 *Haresi.* PAulus Samosati Præsul, Sabellium quasi fluctus fluctum excipiens, dum Ecclesiam tentat immergere, ad eius petram allisus est. Hic ne vnâ solùm ex parte ictus intenderet; ita tres Personas negauit in Deo, vt duas Christo affinxerit. Et Sabellium ita expressit; vt dignum se præstiterit, quem in Dei Incarnati doctrinâ, Photinus & Nestorius exprimerent. Quamquam & in quo præiuisse alijs visus est, habuit ipse quibus insisteret, Cerinthum, Artemonem, duos

266 *Damnata.* Theodotios, illum Coriarium, hunc Trapezitam. Errores agnouit impius in Antiochena Synodo, non tam vt sibi ignosceretur; quàm vt eos securius, sub ouina pelle disperderet. Parcitum ei tamen est, ac dignitas

seruata. Fortè ne vnius Præsulis pœnitentiam mentientis ab unà Ecclesià deiectio Zenobiam eius discipulam, cuius tum sponsus Odenatus omnia in Oriente poterat, in omnes Orientis Ecclesias commoueret. Damnatus tamen posteà tum in alterà Antiochenà Synodo; tum Romę à Dionysio Papa, pœnam demùm ex vero subiit, qui ex vero non pœnituerat. At cū ab Episcopio discedere, vt Præsules statuerant, detrectaret; à sacro Episcoporum iudicio, ad prophanum Imperatoris prouocare ausus est. Sed ab eo Romano Pontif. parere iussus, pœnam distulit, non euasit. Et ab eo quoque proscriptus illustre veritati Christianæ trophæum posuit; vt quæ & eum vindicem habuerit, qui Ethnicis pascebatur mendacijs.

Hæresiarcha prouocat.

CAPVT XVIII.

Noua sub Claudio & Aureliano persecutio.

AEstus erat Ethnicorum in Christianos furor; verum magno licet fremitu aliquandiu grassatus, nonnullas tamen quietis vices dabat; vt alterno mox recursu vehementiùs exundaret. At eadem semper firmitas Christianis. Obruendis inermibus & indefensis, agnouerè se semper impares impij, qui irruentes vndequaque barbaros contuderant. Claudius feralibus edictis in fideles renouatis, multos Romæ necari iussit; sed interceptus à morte in ipso laniena ferociendis exordio, sæuire potiùs voluisse di- 269

cendus est, quàm sæuiisse. Aurelianus inhumanior, qui quorum fuerat aduersus Samosatenum vindex, eorumdem carnifex factus est. Et inter scribendum edictum impium solutis subitò digitorum commissuris, vim Dei vltricem sensit, non tamen abstinuit; vt non minùs Dei se hostem proderet,
273 quam Christianorum. Peruagatus ille turbo Prouincias; Romæ cùm alios, tùm Felicem Papam oppressit; nec alius sæuiendi finis fuit, quàm interitus sæuientis; qui à suis ad Byzantium occisus est. Lanienam in-
275 stauratum ibat Numerianus, cæso iam inter alios non paucos, Eutychiano Pontifice, nisi cæsus ipse ab Apro socero, æquiori iure, ad aras crudelitatis concidisset.

283
284

CAPVT XX.

Septima in fidem Hæresis Manichæorum.

NEc intereà pax Ecclesiæ fuit ab Hæreticis, vt simul se & crudelitatis victricem proderet, & falsitatis. Curbicus enim qui posteà Manes, *Scythiano*, vt dicunt, & *Terebintho* ducibus, ita se in Perside fidei hostem prodidit, vt rationi quoque bellum indixerit. Nouum vt daret Euangelium, sacris abiectis Biblijs, mera deliria inuexit. De rerum principijs cum Marcione sensit. Liberos negauit homines: eosque biformes fecit, attributa singulis duplici anima, vt alteram *bono*, alteram *malo prin-*

Orige.

cipio addiceret. Eos carne, ouis, & lacticinijs vesci noluit; quod ea *mali principij* opus crederet. Carnem veram à Christo abstulit, vt imaginariam sufficeret, ac simul eum verum hominem, veréque passum & suscitatum negaret. Carnem sic horruit vt ei, in contumeliam, nihil spurci negandum assereret. Magistratuum authoritatem tyrannicam dixit, ne iustè dici posset ab eis repressus. Omnia bella impia censuit; qui inferos armauit in cœlum. Christum in Sole posuit, ne lateret; Patrem in lumine arcano, ne pateret; Spiritum sanctum in aëre, vt latiùs se diffunderet; Sapientiam in lunâ, vt lunaticæ sapientiæ se conscium & assertorem innueret. Id quasi non affatim dogmatibus declarasset, *Insanus*, seu *Manes* dici voluit. Tum meliori titulo emendaturus insaniam, Christi se *Apostolum* & *Paracletum* venditauit. Denique (nec enim vacat, aut libet omnia vecordis portenta colligere,) quidquid vspiam ineptiarum & impietatis fuit, in suum collegisse cerebrum visus est: vt indè, maiori generis humani damno & probro, erumperet. Insanis dogmatibus vt authoritatem faceret, sanandum suscepit Persici Regis filium, sed interemit. Id enim consuetum Hæreticis, vt per speciem seruandi perdant. In pœnam detractâ cute feris obiectus est; vt qui ratione se vacuum viuens ostenderat, more pecudis periret. Mirum est fuisse posthac tali portento Discipulos; & inter eos Augustinum, qui totius orbis magisterio præficiendus erat. Nempe fœdâ illa nube obscurari debuit Sol

Hæresis.

Manes excoriatur.

August. in Hæresi.

futurus Ecclesiæ; vt lucidissimi sideris pretium etiam faceret, aliquando non luxisse. Aliena castra Primipilus Doctorum adiisse visus est, magis vt speculator, quam vt transfuga. Licet enim sanctiones Imperatoriæ; Decreta Pontificia, Doctorum tam Græcæ quàm Latinæ Ecclesiæ scripta, delirantes compresserint; nullus tamen efficaciùs quam Augustinus: quia nullus diligentiùs quid sentiret hostis inspexerat.

CAPVT XXI.

Decima sub Diocletiano & consortibus persecutio.

Diocletianus potitus Imperio cooptauit in Cæsares duos Maximianos, Herculium & Galerium necnon Constantium
ab 286. Persecutio incipit. Chlorum, quibus postea Maxentius, Licinius & Maximinus adiuncti sunt, vt eos haberet simul & consortes imperij, & furoris aduersus Ecclesiam satellites. At nec Imperij pretio sæuire in Innocentes Chlorus voluit, vt immaniùs alij furerent. Quæ tum Ecclesiarum facies! quæ fidelium comploratio, quando ad fontes, fora, vicos, officinas rerum venalium, excubitores appositi; neminem quidquam parare ad victum paterentur, qui prius prostantia passim idola non adorasset. Et hoc nondum persecutio vocabatur; cùm tamen legiones, vrbes, Prouincias remissio illa exhauserit. Tunc cæsa
Thebæa legio. penitùs, Herculij iussu, Thebæa legio, vnà cum Tribuno Mauritio in finibus Seduno-
297 rum. Tunc alia legio vnà cum Andræa Tri-

buno ad Tauri angustias, Galerij mandato, mactata est. Tunc Nicomedienses Christiani, & totius in Phrigià vrbis amplæ Accolæ eiusdem imperio combusti. Illi vnà cum 297
templo, in quod ad sacra conuenerant; isti vnà cum vrbe, ex qua templum fecerant, vt qui se Deo in holocausta sacrauerant, igne consumerentur. Atrocia illa! At longè magis; quod thermis, cùm Romæ, tùm Carthagine construendis amplissimis addicti plurimi Christiani, produxère pœnam, nec mortem euaserunt. Nam qui operi perfecto superfuerunt, supra decem millia, vnà cum Tribuno Zenone trucidati sunt, qui millies, 298
antequam morerentur, perierant. Tunc vere facti votorum compotes, quando pro Christo sanguinem fuderunt, cui toties sudorem sacrauerant. Hæc & similia erant præsagia procellæ, quæ breui, cum totius pauore orbis, ruptura nimbum erat. Quid enim posteà? quando ingeminante ad theatrum populo, *Christiani tollantur*, edictis agi cœptum; & immanitas quodam quasi 301
iure nixa inualuit; ac cuique permissum est *Inualescit.*
Christianos promiscuè, tamquam feras, impunè occidere. Tunc non decima persecutio; sed decumanus persecutionum fluctus, non homines solum, sed Basilicas, & sacra Biblia inuoluit. Nihil tamen asperius, quàm sacrorum librorum conflagratio. Visum tum illud sine solatio damnum; quia non passim nascuntur *Esdræ*, qui reparent. 302
Penè supra fidem est quo in templis exscindendis impetu laboratum sit! vna dies Christo patienti sacra, omnia vbique diruta vi-

dit. Cæsorum aut exulantium numerum ars nulla collegerit; cum in vnà Ægypto ad centum quadraginta quatuor millia ceciderint, & septingenta millia exulauerint, & Romæ intra vnum mensem septem & decem millia perempta sint. Quid verò tot cladibus profectum, nisi vt magis nomen Christianum enitesceret? Sacri codices conflagrauere; at non sacræ leges, quæ insculptæ fidelium animis spirare sunt visæ robustiùs, & loqui altiùs quæ tacebant in libris. Corruere templa, vt illustriora consurgerent. Multæ hominum periere myriades, vt ex eis plures succrescerent; & sanguis Martyrum fieret semen Christianorum. Inter hos stant sublimes Caïus, Marcellinus & Marcellus Romani Præsules. Caïus quidem, vnà cum fratre Gabino, & nepte Susanna, haud inuiti fudere sanguinem, quam pudebat habere communem cum Diocletiano. Nec minus strenuè Marcellinus, quàm culpam hæsitando sub Diocletiano admiserat, expiauit, sub Galerio moriendo. Felix casus, qui ad triumphum erexit. Sic cecidisse, attolli fuit. *Marcellus* autem tardiùs periit, vt diutiùs vinceret. Nam ad *Catabulum* iumentis pascendis publicis, à Maxentio damnatus, inter pudendi ministerij molestias, non tam vitam, quàm victorias produxit? Quid *Sebastianus*? cui semel occidisse pro Christo, minùs pro zelo fuit. Quid *Vincentius* ille Cæsar-Augustanus; cui nomen, victoriæ omen fuit? Quippe constantiâ suâ Dacianum Præsidem sic exterruit, vt victum se proclamauerit. *Osium* celebrem illum orbe

Erant cor sanguinei Diocletiani.

304

309

Sebastianus.

toto Præsulem furor afflauit; sed quasi diffidens de victoriâ, post cruciatus dimisit. Petro vero Alexandrino quid infractius? *Petrus Alex.* qui trepidanti Tribuno, vt se posticâ ad pœnam abduceret, elusâ pro foribus infremente plebe, author fuit. Sic sibi, salutari consilio, non reo mortem, sed vincto libertatem peperit. Quam etiam constans in moriendi proposito Lucianus Presbyter Antiochenus! qui iam exhaustus cruciatibus, mediâ consumi maluit, quàm Idolothytis, quæ sola diu ieiuno offerebantur, vesci. Nec in sacram istam scænam prodire indigni sunt, qui in prophanâ cum mimos vellent, egere Christianos. Quid magis inexpectatum, quam Genesium ex derisore mimico Christianum se derepente è proscænio, coram Diocletiano, proclamasse, & sanguinem fudisse pro mysterijs, quæ sæpè deriserat? Quod idem Ardaleoni, Dioscoro, *Mimi* & alijs contigisse ferunt. Nec Philemonis *Martyres* choraulæ minùs stupenda conuersio: quidùm pro Apollonio, de sua constantia diffidenti, transfugam Christianum, accepto pretio fingit, verum egit: & Idola irrisit ex animo, quæ veneraturus venerat; infractoque in pœnis robore, ad palmæ consortium Apollonium animauit: vt eius fortitudini gloriam Apollonius deberet, cui formidinis vitio, summæ felicitatis occasio fuerat. Tot inter cruciatus vna inuenta pœna est, quâ, sine mixtura gaudij, patientes visi sunt indolescere. Ad *lenones* maluerunt addicere Christianas, quam ad *lenones*. Ad alia tormenta procurrebant vltrò teneræ Virgines;

Virgines ad leones. ad hoc trahendæ erant. Sed quo demum exitu? nisi vt ex obſcœno ſupplicio, qui damnabantur pudici innoteſcerent, qui damnabant, impuri. Quæ tunc innotuere prodigia? Quot ad lupanar tractæ, vim adeo paſſæ non ſunt, vt mutato cum viris habitu, illibatæ euaſerint? Quot Dei manifeſtum præſidium à vi prohibuit? vel circumfundente Virgines cœleſti lumine, vel Angelo ipſarum pudicitiæ excubante, vel vim molientibus ſubita morte collapſis. Teſtes *Lucia*, *Agnetes*, *Theodora* & aliæ, quas in officinas illas meretricias ductas diceres; vt impuritatis Dæmonas, ſuo in regno, triumpharent. *Catharina* verò Alexandrinæ triumphum quæ laurea æquauerit? Hæc vt Chriſto ſe totam ſeruaret, & Imperatoris Maximini thalamos auerſata eſt; eique ſe adeò ſponſam non tradidit, vt Imperatricem abduxerit. Chriſtiana verè Minerua, quæ non tantùm pœnas vicit in rota, quam tactu fregit, ſed humanam etiam ſapientiam in Philoſophis, quos palam confutauit. Quid quod non paucæ diuinitus inſtinctæ, ne hoſtis pudori ipſarum iniuriam faceret, ipſæ ſibi vim intulerunt? Inter eas

Sophronia. eminet Sophronia, Lucretia Chriſtiana, quæ Maxentij deſtinata libidini, quam moram, vt ſe elegantius comeret, à ſatellitibus impetrarat, adigendo in ilia ferro inſumpſit; vt ſic illibatam caſtitatem cæleſti ſponſo intrepidè ſeruaret, quam nimium timidè terreſtris maritus vrbis tunc Præfectus Principis impuri libidini abiecerat. Sequitur *Euphraſia* Nicomedienſis, quæ ado-

309

lescenti prostibulum ingresso pharmacum miræ virtutis, contra vim ferri, pollicita; vt eius, quo sibi collum inunxerat efficaciam probaret, obtinuit, & sic innocenti fraude cæsa, virginitati consuluit, & Martyrium consummauit. Ita planè compertum est eius esse indolis Christianas Virgines vt frangi faciliùs possint, quàm flecti ad turpia: Ecclesiam demùm petram esse, ad quam infringitur quisquis attentat infringere. Enimuerò quis turbo disijceret, quam Diocletianus, cum consortibus, & ministris non magis Imperij, quàm ferociæ, tot assultibus, ad annos triginta, mira pertinacia continuatis, non exscidit? Tot certè experimenta probant tentari eam posse, conuelli non posse.

CAPVT XXII.

Quartum in Ecclesia schisma Traditorum & Donatistarum.

AB scopulo in scopulum Ecclesia incurrit; & quæ sub Diocletiano Proditores euaserat, post ipsum incidit in *Traditores* & *Donatistas*. Monstrum suâ dignum Africà, vt quod ex Lapsis, Rebaptizantibus, & Catharis multiforme coaluerit. Halitu pestifero corruptis statim Africæ Prouinciis, in tantum breui inualuit, vt illud nec Præsules anathematis, nec Concilia Decretis, nec Imperatores edictis diu coërcere potuerint. Nascendi occasio ei ex edicto Diocletiani de sacris codicibus ad Magistratus deferendis. 303 *Occasio originis.*
Dum enim multi vitæ timent, libros tra-

Traditores. dunt. Inde *Traditores*. Summum crimen; nisi in maius incidissent, dum sine pœnitentia in Cirtensi Concilio, Præside *Secundo* Numidiæ Primate, Traditionis haud planè puro, veniam extorquent. Sic absolui, damnari fuit. Quippe vix quemquam magis nocentem habeas, quam quem conscii, vel coacti Iudices Innocentem dicunt. Quin & ausi sunt per schisma obruere crimen læsæ disciplinæ; quâ, qui lethaliter deliquerât, cogebantur palam pœnitere, ante quam admitterentur ad veniã. Sic per audaciam consultum *Pœnitentia publica.* est magno crimini; nimirũ vt illi patrociniũ & impunitas à maiori quæreretur. Occasio *Lucilla* Hispana fœmina, an furia? Hęc Martyrem nondum *vindicatum*, palam venerari, præter Ecclesiæ morem, à Cæciliano Diacono prohibita; in eumdem iam Carthaginis Præsulem, & in Ecclesiam vltionem intendit. Impia, dum colit quod non debet; nec minus, dum quod debet, non colit. Ne vltionis instrumenta deficerent, *Botro*, ac *Celesio*, præpositum sibi Cæcilianum *Progressus schismatis* indignantibus, se vindicem spopondit. Accreuere partes ex *Senioribus*; qui ne sacra vasa ipsorum fidei ante credita à Mensurio Carthaginensi Præsule, redderent, obsequium Episcopo negauerunt; & sacrilegio patrocinium quæsiuerunt ex sacrilegio. His se *Traditores* adiunxerunt; vt cum aliis Catholicos premerent, quibus lædendis soli non erant. En membra quibus monstrum coaluit. Pro capite intrusus in Carthaginensis Ecclesiæ infulas *Maiorinus* Lucillæ *Donatistæ* domesticus, *Donatiæ casis Nigris studio*: inde

Donatistæ: illi tamen dictos se malunt ab alio *Donato*, qui Maiorinum excepit. Pudebat opinor ab schismatico dumtaxat habere nomen; voluerant & ab Hæretico. Supra vota iste satisfecit. Nam cum Agripino *Anabaptismum* admisit, Cum Ario de Trinitate sensit, Cum Nouatiano *Catharismum* restituit. Sic per gradus ad summum progressa impietas; ex *Traditoribus* Schismaticos, ex istis, Hæreticos fecit. Traditionis perfidiam impegerunt in Catholicos, & Cæcilianum quasi à Traditoribus promotum, exauctorandum proclamarunt. Qui enim clamosius sæpè alijs appingunt scelera, quam qui patrarunt? At calumnia nec Innocentem ponit in vitio; nec nocentem extra. Quasi tamen se prorsus absoluissent, 313
dum infuscarunt alium; rem deferunt ad Constantinum Imperatorem: iterùm rei quod Ecclesiasticæ controuersiæ prophanum arbitrum voluerunt. Ab eo itaque ad 313
Melchiadem Pontificem dimissi, læsæ fidei *Damnati sæpius.*
simul & pacis damnantur, qui se solos in orbe *Mundos* venditàuerant. Nec profuit Papæ non acquieuisse iudicio; nisi vt iterum 314
damnarentur ab Æliano Africæ Proconsule, Tum ab Arelatensi Concilio, demùm ab 316
ipso Imperatore, quem Mediolani prouocationibus importunis fatigauerant. Ab eo & in exilium abducti sunt, procul à cœtu hominum, quibus cum pace integrà esse non poterant. Remissa tamen postea illis pœna, vt iustè inflictam constaret. Nec enim pu- 321
tes immeritò damnatos, qui post pœnam durauerunt in culpa. Quin & eam perduxerunt ad cumulum, Antipapa Victoris no- *Antipapam faciunt.*

mine creato; vt per id haberentur Ecclesiæ Romanæ membra, per quod non esse se declarauerant. Vsque adeò pertinacia irro-
348 Circumcelliones. borauit in Præsulibus, vt reuocato ad obsequium populo liberalitate Constantis Imperatoris, & industria Pauli & Macarii, quos ad hoc in Africam Constans miserat; Præsules iterùm exilio, & Circumcelliones sanguinaria Donati soboles, armis reprimi debuerint. Restituti postea à *Iuliano*: vt clarius Desertores proderentur: quos enim ab-
362 soluat *Apostata*, nisi *Apostatas*? Sub eo impunè omnia in Catholicos licere conscij, sacrilegijs, cædibus, exilijs omnia miscuerunt. Diceres ex consuetudine cum feris in exilio, feras ipsos factos aut lapides. Enimverò plus in ipsis ferocitatis fuisse, aut duritiæ, quam in feris & lapidibus miracula prodiderunt. Canes enim venerantibus similes, relictâ sacrâ Eucharistiâ, quam ipsis sacrilegi proiecerant, vltrici dente Dominos lacerauerunt. Ampulla autem vitrea, Chrismate sacro plena, per fenestram cum impetu deiecta, inter lapides haud fracta consedit. Ipsi tamen nihil etiam miraculis territi perstiterunt in pertinacia, vt quatenus flecti noluerunt, demùm frangerentur. Valentiniani, Gratiani, Honorij, & aliorum edictis, & mulctis valdè afflicti. Maius tamen ipsi sibi vulnus inflixerunt; dum noue inter se schismate diuisi, *Primianum* alij, alij *Maximianum* Carthaginis Præsules malunt, post mortem Parmeniani, qui Donato successerat. Haud segniùs tamen vtrique auersabantur Catholicos. Quippe in

aliis discordes inter se impij; in odium proborum consentiunt. Quæ fidelium tunc patientia! quæ charitas! cum quos tam superbè patiebantur Aduersarios; eos ipsi & à casu retrahere, & ab Imperatorum pœnis
prohibere satagerent. Quid quod vt olim à 313
Melchiade, sic recens ab Anastasio & Inno- 401
centio Romanis Præsulibus euicère Pręsu- 403
les Africani; vt schismaticis Episcopis, nullo dignitatum damno indulgeretur venia? Putabant enim mitissimi Præsules, si quid in hoc vulneris disciplina pateretur, id large pensatum iri charitatis vinculo, cui seruire disciplina semper debet. Quem vel iustè iratum, non exorasset tam pronus ad pacem animus? Obriguere ipsi tamen, quippe omni planè ex parte *Mundis* Religio erat, cum sordidis conuenire. Hæc erat ipsorum larua; & Ecclesię, quam apud se solum esse delirabant, non deserendæ specie, Ecclesiam fugiebant. Ideo vt finis tandem imponeretur dissidio; Honorius ab Africanis Præsulibus exoratus, per Marcellinum Collationem in Africa indixit, in qua de rei summa, per vtriusque partis Pręsules decerneretur.

Obdurati inani prætextu.

Diu tergiuersati Schismatici Carthaginem 411
tandem, seu pudore, seu metu compulsi conuenere. Ac in omnibus Augustini præsertim opera conuicti, vel redire statim ad Ecclesiam, vel exire è patria iussi sunt. Populo 412
in gratiam passim recepto, Episcopi maluerunt exilium; adeo superbis magis est ex ingenio, perire, quàm pœnitere. Diu per Africæ deserta vagati, accessere demum ad Vuandalos, Africam tum deuastantes; vt 436

Conuincuntur ab August.

noua sibi nominum elogia quærerent: Et qui hactenus *Traditores, Donatistæ, Primianistæ, Maximianistæ*, atque adeo *Claudianistæ* & *Rogatistæ* audierant, posthac etiam audirent *Ariani*, & *Barbari*, & tandem nihil.

CAP. XXII.

Quintum in Ecclesia schisma Meletianorum.

PArùm erat pro Africa, vnum ex Traditoribus, & Donatistis monstrum; alterum simul in Ægypto sonit, authore *Mele-*
306 *Origo schismatis.* *tio* Lycopoleos Præsule, vt ex luporum vrbe lupus prodiret. Hic in pœnam Idololatriç, quâ vim persecutionis euaserat, exauctoratus a Petro Alexandrino Præsule; nouo sacrilegio vetus obruere maluit, quam pœnitentia purgare. Ideò tractis in partes non paucis conscijs, totam adeo turbauit Aegyptum, vt creatis passim contrariarum partium Episcopis, inter se commissi populi, vrbes in arenas gladiatorias converterent! At à Catholicis repressi impij addixe-
Schismatici junguntur Ethnicis. re se Maximino II. qui tum maximè in Ecclesiam desæuiebat. Nempe inter pares facilè conuenit: Et qui idolorum se cultu polluerant, idololatriæ vindici haud ægrè se
307 probauerunt. Inde fuga Petri, & percusso
311 Pastore, dispersæ temerè oues. Nec conquiescente Tyrannorum sæuitiâ, amare pacem Schismatici potuerunt, vt eorum furorem excederent, quorum impietatem secuti fuerant. In Nicena quidem Synodo datum Meletio

letio & Pseudo-Episcopis, vt retinerent insignia & nomen Episcopale, dùm res esset penes Catholicos. At quam fidem præstent fidei desertores, quam pacem probent discordiarum faces? Redibatur ad turbas; cùm ecce factioni ademptum robur & spiritus, ex morte Authoris. Nec dum tamen collapsis viribus, nocendi animus defecit. Serpentes diceres, obtrito capite caudâ minabantur: Et quia soli nocere non poterant, Arianis se adiunxere. Adeo insanis perire in lucro erat, dùm simul Catholicos perderent. At vt sine solatio despument; nec alios datum est perdere, & ipsis datum est perire. Nec profuerunt molitiones in Ecclesiam, nec in Athanasium insidiæ, nec ei occisi Arsenij & constupratæ fœminę impactum crimen in Tyria Pseudosynodo, nisi vt Erebi se mancipia proderent, cuius artes pleno pectore adbiberant, & ob id ignominiâ maiori deficerent.

325 *Cohibitio*

326

Arianis iuncti.

CAPVT XXIII.

Anacepalaosis de Fide persecutorum cladibus vindicata.

TYrannorum inter assultus, Ecclesiam nasci & crescere oportuit, ut probaretur orta de cælo, in quam per administros orcus nihil potuit; nec propterea inulta fuit impiorum crudelitas. Licèt pœnam quidam distulerint, nullus tamen euasit. Sarmenta fuere, quæ ignis fierent pabulum, postquam cœlesti Imperatori, suis castigandis militibus, fuerunt instrumentum. *Nero, Domi-*

nianus, *Maximinus* I. & Aurelianus, à se vel suis cæsi, vulnerum ore proclamarunt, vix illum euadere gladium, qui in innocentes gladium strinxerit. *Decius*, *Valerianus* & *Maxentius*, ab hostibus solio & vitâ deiecti, cœlum se in suas clades armasse experti sunt, quando se in Cęlicolas armauerunt. *Aurelius* & *Seuerus* filiorum appetiti insidiis, ipsi se inediâ, & vitæ fastidio confecerunt: vt qui Christianos de se benemeritos vexauerant, ab illis ipsi vexarentur, de quibus erant bene meriti. Aliis vis nulla ab hominibus facta, vt diutius suo cum fato luctati, tanto magis vltorem Deum sentirent. *Traianus* & *Hadrianus* visi sunt consenescere; vt suæ felicitati superstites, quam mortem in aliis læti aspexerant, in se tremebundi expeterent. *Galerius* vermibus, quos fœdo vlcere in se pepererat, exesus; tot in se tortores expertus est, quot in Innocentes armauerat. Fato simili periere *Maximinus* II. & *Licinius*. In hoc omnes miseri, quod se ob sęuitiam in Christianos torqueri conscii, nec malum emendauerunt, noui Antiochi, nec pœnam euaserunt. *Diocletianus* & *Maximianus*, vt reorum habitu aliquandiu viuerent; exuêre purpuram, quam magis Christiano sanguine, quàm succo Tyrio, imbuerant. Nec tamen sic placidâ morte defungi datum est: ne mitiùs morerentur, quàm vixerant. Ille iis conscientiæ morsibus laniatus, quos nulli æquent equulei, nullæ fidiculę, tàm cupidè mortem sibi expetiit, quàm aliis intulerat. In illo tamen ęstu viuere coactus est, vt inter vitam & mor-

rem medius, malę vitæ simul stimulos, & mortis ęternæ horrorem sentiret. Alter, quatenus atrociori manu perire non potuit, gulam ipse sibi laqueo fregit. Quid quod Imperatores aliqui, Christianorum manibus, hostili sanguine, large parentauere? In Commodo, Caracalla, & Gallieno vnde tanta pręter indolem, in Christianos mansuetudo? vnde furor in Ethnicos proceres, atque adeo parentes, qui persecutionum, vel authores fuerant, vel administri; nisi quia Deo commodauere manus ipsius iniuriarum vltrices? Quin & ipsa rerum natura, Deo & fidelibus stipendiaria, terręmotibus, diluuijs, sterilitatibus, pestilentijs impios vlta est. Vsque adeo & quæ sensim non habent, Dei sæpè & sentiunt iniurias, & vindicant.

CAPVT XXV.

Fides inter persecutiones propagata.

VT grauia suis ex malis impij passi sint, grauiora tamen ex piorum bonis. Nihil superbos vssit acriùs, quàm quod nihil non agendo, nihil egere, & quos excisos voluerant, ex cladibus inualescere viderunt. Nam quot ad spectaculum patientiæ vel vnius aliquando Christiani, quem pœnæ non vicerant, victam in se superstitionis duritiem sensere? Quot ad miracula, quibus sæpè Martyres probabant innocentiam, miraculorum Authorem agnouerunt? cùm alijs feræ blandirentur, alios flamma non læderet, aliorum sub pedibus aqua durescе- *Prodigia Christianorum.*

ret; aliorum ad collum ferrum hebesceret?
Quot ob Imperatorum sęuitiam ad exteros
profugi, Euangelicum procul lumen diffuderunt? Quid illa de viris dubites? cum
fœmina serua; cuius nomen intercidit, vt
327 *Iberi Christiani.* ei de sola virtute nomen esset., sic ad fidem
Iberos egit, vt *Bacurius* Rex à Constantino
magno Sacerdotes petierit., qui iactum religionis semen, virili manu diligentiùs colerent. Ad hanc pietatis laudem, *Bacuria*
& Britanni. iam præiuerat *Lucius* Britannorum Rex;
qui per legatos, ab Eleuthero Papa Euangelicæ Doctrinæ præconibus impetratis
183 Fugatio, & Damiano; se & suos Christo
subdidit. Tunc verè omnibus præesse dignus, cùm Deo paruit. Nec infra Lucii
zelum Brachmanes Indi, qui tunc verè se
& Indi. sapere prodiderunt, cùm minimè se sapuisse
professi sunt, ac à Iulio Alexandr. Præsule
185 impetrato Pantæno, Christianæ simul &
prophanæ doctrinæ peritissimo, Christi
Discipuli haberi maluerunt, quàm totius
Orientis magisterio inclarescere. Superfuit
tamen, in quo postea *Frumentius* desudaret.
327 Hic inter primos, Reip. Indicæ gubernaculis admotus, occulto primùm præsidio;
deindè, supra æmulorum inuidiam firmatâ
potentiâ; apertè fidem promouit: Nec
Christum esse in opprobrio voluit, vbi
Christianus erat in gloria. Sed quia frustra
eriguntur Ecclesiæ si desint Episcopi qui regant, ad id Athanasium Alexand. Patriarcham adiuit. Sed qui Præsules petitum venerat, redire Præsul iussus est; vt ille Indiæ
Ecclesijs præesset, easque signis & virtutibus

promoueret, qui nondum consecratus, mirabili successu Prǽsulem egerat. Sic nullibi fermè peregrina fuit Christiana Fides, per quam *omnes ciues Sanctorum & domestici Dei fieri possunt*. Quid agitis Romani *Proceres*? veritatem abijcitis? ipsa vos deseret aliò migratura, tantà vestri labe, quantâ aliorum laude. Ab illo probro Romanum nomen vindicatum ibat *Philippus* Imperator, dum voluntario in Christum obsequio, legitimum imperium reddidit, quod vi parauerat: Nec infra Principem credidit, pœnitere palam cùm Reis, quibus se culpæ consortio miscuerat. Felix imperium cuius Imperatorem, si non facit innocentem peccandi verecundia, facit pænitentia. Quamquam ab isto Ecclesiæ non admodum consultum, vt in eo decore *Constantinus* Magnus Riualem non haberet. Hanc de Filio spem fecerat *Constantius* nondum Christianus. O quam nobili documento! Nam Transalpinas Regiones, quibus præerat, Azylum Christianis esse voluit, quando ipsis, sub Diocletiano, reliquum imperium laniena erat. Iuit vltrà humanissimi Principis mansuetudo. Nam Christianis, quos mixtim cum Ethnicis in familiam allegerat, facto arbitrio abeundi saluâ fide, vel permanendi, eiuratâ: quos fidem malle vidit, retinuit; alios abiecit; nec terreno eos Principi iure fideles sperasset, quos erga cælestem perfidos probauerat. Eximium factum, & quod Christianitatis iam candidatum prodat: quantulum tamen præ vno terris edito Constantino. lenitate Transalpinas sibi Ecclesias,

Philippus Imper. Christianus.

245.

Chlorus.

atque adeo gentes obstrinxit; filio, totum orbem.

CAPVT XXVI.

Infidelitas à Constantino proculcata.

QVam in Imperatoribus Alexandro Mammeæ, Philippo, & Chloro Romani Imperij conuersionem Deus delineauerat, in Constantino tandem absoluit. Magnum nempe id erat opus, nec implendum, nisi per gradus. Typis ad illud aliquot, & à Deo prolusum est. *Tantæ molis erat genti Romanæ, fidei Christianæ nouam faciem induere.* Maxima operis laus debita Constantino, Constantij & Helenæ Christianæ filio: Hic tametsi materno cum lacte fidei succum infans hauserat, grandior tamen aliquandiu restitit, vt diuinæ doctrinę persuasio vni Deo deberetur. Felix quem per seipsum Christus erudit: Liber ipsi Crux fuit Solis conflata radiis. In hoc desursum inclinante iam Sole, cum moueret in Maxentium; conspicuo satis fuit, tria hæc verba legisse; *In hoc vince*, vt Christianam doctrinam intelligeret discipulus diadematus, Ethnicamque proculcaret. Nec tantum ipsi fuit Crux liber quo doceretur; sed signum etiam, quo doctrinę cœlestis hostes vinceret. Quippe nocte proximâ à Christo monitus, quod signum in cœlo viderat exprimi iussit ex hasta oblonga, cum ligno breuiori supernè in formam Crucis transuerso; ad cuius cornua velum appenderetur;

Constantinus.

Crucem videt.

ἐν τούτῳ νίκα.

& in summitate nomen Christi, per literam eius initialem X. & literam P. intermediam exprimeretur. Cui signo *Labari* nomen inditum est; quo vel laborum militarium Constantino, vel persecutionum finis Ecclesiæ significaretur. Hoc igitur signo fretus Imperator Maxentij Ducibus ad Taurinum, Brixiam, & Veronam profligatis; ipsum tandem Maxentium ad Romam victum, in fugam vertit. Repetebat vrbem tamen Tyrannus; cum ponte, vel multitudinis onere, collapso, vel à Machinatoribus ante soluto, quam oportuerat (ea enim erat compactus arte, vt ab Artifice facile dissolutus, Constantinum interciperet, & in amnem deijceret) in vndas collapsus, demersus est; qui nimium diu terras infestauerat. Ex eo mirum quantum venerationis signo victrici Victor comparauerit. Ei Romani erectâ, in vrbis medio, statuâ victoriam attribuerant: At eam refudit ipse in Crucem, inscripto ad statuę basim elogio. Ex eo, quod instrumentum pœnæ Reis fuerat, gradus ad gloriam haberi cœpit: & è carnificina transportatum ad altaria; quanto in probro antea fuerat, tantum venerationis obtinuit. A Cruce ad Crucicolas pius Imperator digressus, vt suo ipsis arbitrio viuere liceret, edixit. Templa non erant, restitui iussit; Prouinciarum Præsides obsistebant, licentiam coërcuit: consortes Imperij Licinius, & Maximinus, nihilo segniùs in Oriente sequiebant; ab illo data in sponsam sorore, ab isto scriptis litteris lenitatem expressit, sed temporariam & breui-

Maxentium vincit.

desituram. Nam quæ fides Barbaris & agrestibus, quibus id vnum æquum, nihil ex æquo facere; omnia ex libidine? Hinc tamen perfidorum exitium; & Licinius, à quo iam Maximus victus fœdè perierat, ob sæuitiam in Christianos instauratam, fœderis fracti reus, primùm ad Cibalem in Pannonia; tum semel, atque iterum in Thracia, victus est: ac demum Nicomediæ captus, Thessalonicam laqueo, post nouam tentatam perfidiam, vt scripsere quidam, periit: vel in Gallias, occultis absumendus vlceribus, vt alij maluerunt, abductus est. Qui tum fidelibus plausus, quæ toto Imperio gaudia; quando Christianitatem iam non lucifugam, aut precariam; sed vbique liberam, vbique præualentem noscebant! Adeo nullum pœnitebat discriminum & patientiæ, vt felicitatis loco quisque poneret, per tot pericula, extra periculum demùm euasisse.

Orbis Christianus.

Imperator tamen nondum intinctus, designatus magis fidei, quàm planè fidelis erat. Nondum apertè seruiebat in omnibus Christo, vt tempori in multis seruiret: & Christianum non se palàm prodebat, ne à proceribus nondum Christianis proderetur. Quam parùm in Principe distat à vitio, vitij simulatio! Hinc enim eius ad auertenda
327 prodigia, de consulendis Auguribus edictum. Hinc impiorum renouata in Christianos ferocia, & ex ea Syluestri Pontificis, & aliorum fuga, & latebræ. Ad hæc tamen exclamare lubet: O felix culpa, quæ gradus fuit ad innocentiam! felix in pœnam culpæ lepra, quæ sanauit animam; dum corpus

Constantini lepra & Baptismus.

corpus infecit? Quippe non infantium noxio, vt suadebant Aruspices, sed salutari, per baptismum, Christi sanguine abscessit, vt Syluester Pontif. admonuit, quem è latebris Imperator ab Apost. Petro & Paulo commonitus reuocauerat. Hæc omnia Romæ contigisse multi memorant & contendunt. Ea ego suæ fidei relicta malim, quàm à me asserta. Præstat enim Ecclesiæ Rom. indubitatis aliunde titulis supra reliquas eminenti controuersum decus non arrogare, quàm quæ certissima sunt, ambigui commercio deterere. Præsertim cum non Eusebius solum Cæsariensis, qui de hoc, tamquam de re à se visa, & nulli non cognita loquitur, sed Hieronymus etiam & alij veteres, Cōstantinum morti proximum Nicomediæ baptizatum, vt rem constantissimam scripserint. Sed vt de Imperatoris Augustissimi baptismi seu tempore, seu loco non constet; de ipsius tamen erga Religionem Christianam animo, & munificentia dubitare non sinunt conditæ passim ab ipso Ecclesiæ, & Regia liberalitate locupletatæ. Nec suis ipse manibus ligonem tractare dedignatus est, quando è Lateranensis Basilicæ fundamentis duodecim corbes terrà oppleuit, & exportauit; Imperatoris Christiani gloriæ non parùm accessurum ratus, si fieret Ruderarius Apostolorum. Nec dum tamen Romam piam prorsus fecit, quam prophanam inuenerat. Cùm veterem itaque innouare non posset, nouam construxit ex Byzantio in Thracia, eamque ritu solemni Deiparæ dicatam, de suo nomine Constan-

Baptismus Constantini.

Constantinopolis. 330

tinopolim dixit. Diuino ſanè conſilio, vt ſuo Pontifici Roma iam tum in patrimonium deſtinata ei maximè fidem deberet; cui poſt Chriſtum totus orbis. Cum interea Imperator in Oriente eamdem fidem repreſſis hæreſibus, conditis Eccleſijs, immunitatibus per edicta indultis ſtrenuè promoueret. Nulli tamen vim fecit ad Chriſtianitatem. Inde profectum adeò; vt quæ Religio humanæ ſapientiæ & nobilitatis typho plenis pudori hactenus fuerat, eadem poſthac votum fieret & ambitio.

CAPVT XXVII.

De Cœnobitis Inſtitutis.

SVb Conſtantino in tantum eſt promota lux Euangelica, vt vltra vix potuerit. Non tamen proficiendi quoquo modo ſpem Eccleſia poſuit: & quæ amplitudine non potuit, perfectione creuit, renouatâ ſtrictiori viuendi normâ, ad quam Chriſtus, Baptiſta, Apoſtoli, ac primi Chriſtiani, (vt ex interpretatione Hieronymi, & aliorum, teſtatur Philo Iudæus, ſub Eſſeniorum nomine) ſeſe compoſuerant. Nouæ author vitæ Antonius imprimis; quippe iam exemplar eſſe meruerat. Eo Duce viri Angelis proximi paſſim per deſerta Thebaidos res diſſimillimas coniunxere, ſolitudinem & ſocietatem. Ad nouum quaſi claſſicum vndique concurſum eſt, & cœleſti paſſim militiæ nomen datum. Inde per orbem reliquum ſacrorum militum ductæ coloniæ; è deſertis

Antonius Monachorum conditor.
310

enim quaſi ex Angelorum conſortio prodire oportuit, quos vrbibus reformandis & hominibus Deus deſtinauerat. Coloniarum 340
ductores primi Athanaſius Alexandrinus, & Euſebius Vercellenſis. Ille dum Romam ad prçſidium contra Arianorum artes venit; quos ab Antonio, quem de facie nouerat, ritus audierat, eò tranſtulit. Iſte Alexan- 362
driam aduerſus Arianos etiam profectus, ſa- *Monachi*
cram vitæ cœnobiticæ diſciplinam diligen- *in Europa*
tiùs perquiſitam in Italiam tranſduxit. *&c.*
Adeò in Eccleſiæ decus ceſſit, quod contra moliebantur Impij. Eorum piam imitati curam alij vàrios orbis tractus illuſtrauere. Baſilius Aſiam & Græciam; Màrtinus Gallias, Auguſtinus Africam. Quid Pacho- *Pachom.*
mius? qui Deo militare cum ſocijs cepit, ex quo poſt victos Maxentium & Licinium, ſuos olim Duces, prophanam militiam cum ſuperſtitione eiurauit. Quid Hilarius? *Hilarius.*
quantum ſub Antonio profecerit, indicio eſt, quòd alijs ad vitam ſegregem author & exemplar eſſe meruit. Honoratus verò 426
in eo multo laudabilior, quod Mona- *Honorat.*
chorum Lirinenſium parens, quàm quod Senatoris & Conſulis filius audijt. Iſtud enim vt magnum, fortunæ certè fuerit, aut alienæ virtutis; illud propriæ. Benedictus vt *Benedi-*
intellexit nullum efficacius, nullum reue- *ctus.*
rentius Deum colere, quàm qui alios ad 494
pietatem imbuit; multorum præfici magiſterio ſuſtinuit, licet vix vni ſe ſibi ſufficere poſſe crediidiſſet. Ex illis diuinæ ſapientiæ gymnaſijs, quid vtilitatis non obtigit orbi Chriſtiano? Quot omnibus ſæculis,

quas ipsi piæ vitæ leges in cœnobijs hauserant, alijs explicarunt, ac persuaserunt? Ad hoc alij scriptis consignauere monita, vt tardiùs exciderent: alij exemplis ex scripserunt, vt efficacius mouerent: alij Ecclesiarum admoti gubernaculis authoritatem insuper addiderunt, vt monitis & exemplis maior esset efficacia, & latiùs se proferret. Quis hos Christi Primipilos neget, qui ad exemplum sui Ducis non ante Dæmonas vicerunt in vrbibus, quam subegissent in solitudine?

CAPVT XXVIII.

De Crucis Archetypæ Inuentione.

NOn erat æquum vt quo tempore Crucifixi nomen & Regnum orbem ferè totum sub Constantino peruaserat; Crux, quæ Regnantis thronus est & Regni Symbolum, delitesceret. Debuit & illa patere ad cultum; quâ victo quondam Erebo cælum triumphauit in Christo, & Christianum fundauit Imperium. Cæterum Triumphale Signum sibi redditum Helenæ Constantini matri Ecclesia debuit. Hæc apud Hierosolymam thesaurum è terra eruit, quo vno emitur cælum. Infossæ Cruci superstabat statua Veneris. Nec enim eius venerationi locus, vbi prophanus amor in cultu est. Eijcienda fuit obscœnæ diuinitatis effigies, vt sua Cruci reuerentia redderetur. At pro vna triplex effossa est; quippe ne posset internosci ex qua Christus pependisset; eam mixtim cum latronum patibulis, amoto titulorum discrimine Impij infode-

Crux ab Helena inuenta.

326

tant. Verùm inde maior pignori diuino veneratio. Adeò & impiorum conſilia diuinis ancillantur. Cùm enim iuſſu Macharij Hieroſolymorum Præſulis duæ primæ cruces cadauer, cui admotæ fuerant, non excitaſſent; tertia vitæ reddidit. Statim diſcuſſum dubium, cui cultus deberetur. Vnus homo reuocatus à mortuis inſtrumentum, cui omnes vitam deberent, indicauit. Inde cultus ei religioſior, templorum vbique dedicatio; & quotannis ritu ſolenni *Inuentionis* eius celebrata memoria. Quippe, quæ dies triumphi Chriſtiani ferculum orbi reddidit; per omnia ſæcula triumphalis haberi debuit. Porrò ne vnica ciuitas diuino theſauro vel ſacraretur vel diteſceret, eius relicta parte Hieroſolymis, altera Conſtantinopolim, Romam alia tranſmiſſa eſt. At inauditum! quæ pars Hieroſolymis obtigit, ſæpius diuiſa ſemper tota conſtitit: tantum ſubſtituente miraculo, quantum Præſulum indulgentia ad peregrinantium mercedem, ac ſtimulum ſuſtulerat. At quid mirum? vim perennitatis ei ſanguis ille diuinus indiderat, qui & in hominibus immortalitatem parit, & in ſe corruptionem non ſenſit.

Crux vera miraculo probata.

Crux diuiſa & nunquam deficiens.

CAPVT XXIX.

Pontifices tertij ſæculi.

Tertium Eccleſiæ ſæculum à *Victore* capit, in quem ſecundum deſierat, vt vtrumque victoriarum Chriſtianarum quaſi nexu, ex ipſo Pontificis inuictiſſimi nomine iungendum conſtaret. Nec dubitatum

Zephyr. *XVI.203.* *9. August.* de omine, vbi *Zephyrinum* felici aurâ Ecclesiæ clauum gubernare innotuit. Eam strenuè propugnatam vidit, tum à Martyribus plurimis, qui sub Seuero eius præsidio impendére sanguinem; tum à Doctoribus inclitis Origene, Tertulliano, Minutio, qui eius innocentiam scriptis vindicarunt. Nec indefensam ipse siuit, Praxeà per anathema coërcito, Montanistis damna- *Montanistas damnat.* tis, ipsoque Tertulliano, qui Montani deliria amplexus fuerat, & post conuictos Romæ in celebri consessu per Gaium eximiæ doctrinæ, vitæque sanctissimæ Theologum, in Proclo Cataphrygas, diris denoto. Demùm vbi statuit ne vltra ad sacra Mysteria ligneus Calix adhiberetur, sub- *221. 20. August.* stituto vitreo, sub Heliogabalo extinctus est, duodeuicesimo regiminis anno completo.

Callist. *XVII.* *26. Aug.* *331* *Callistus* Zephyrino suffectus, vt quater in anno ieiunium ex more seruaretur edixit; ad Martyrum sepulturam via Appia Cæmeterium, quod ab ipso nomen Etiamnùm habet, constituit; tum addictus vinculis variè tortus est, ac è fenestra carceris in subjectum puteum præcipitatus; vt si quid vigoris ignei aliæ pœnæ reliquerant, aqua extingueret, sexto Pontificatus *Martyrium 226* anno.

22. Octob. Sors mitior non excepit *Vrbanum*, *Pon-* *Vrbanus XVIII.* *226. 18. Octob.* *tianum*, & *Anterum*, qui ordine post Callistum Ecclesiæ præfuerunt. Vrbanus quidem conflatis non paucis ad sacra Mysteria ex argento vasis, & multis quos Ecclesię adlegerat, ad Martyrij gloriam in-

ſtigatis, vt de Tiburtio & Valeriano ſacræ Tabulæ referunt, ſeptennio regiminis nondum completo, ſub eodem Alexandro Mammeæ cæſus eſt. 233. 25. Mai.

Pontianus vero in Sardiniam ſub eodem Imperatore deportatus, Maximini juſſu quarto poſt anno peremptus locum *Antero* fecit ad menſem vnicum. Eum fato adeo celeri abreptum dicunt, quod Acta Martyrum, quæ ex Clementis decreto Notarij excipiebant, diligenter conquiſita prodere noluiſſet. *Pontian.* XIX. 233. 25. Iunij. *Anter.* XX. 237.

Fabianus ad prodigium columbæ, eius in medio eligentium conſeſſu inſidentis capiti, Antero ſuffectus, vt Acta Martyrum fidelius exciperentur, ad ſeptem Notarios totidem in Vrbis regionibus ijs excipiendis conſtitutos, ſeptem Diaconos adjunxit. Priuatum hæreſeos in Affrica reum anathemate damnauit: ab Origene Romam accito doctrinæ, quam præter fidei normam tradere accuſabatur, rationem exegit. Philippos Imperatores poſt baptiſmum reos non ante ad paſchale ſacrum admiſit, quam exomologeſi publicâ Deo & Eccleſiæ ſatisfeciſſent. Pace tandem quâ tunc frui dabatur Eccleſiæ, ſanctiſſimè vſus, ad Martyrum ſepulchra Eccleſias ædificauit; quod & alibi à præſulibus factum eſſe memorant. Quamquam Decianæ perſecutionis poſt Philippos cæſos tempore compertum eſſe Cyprianus deplorat; pacem, quæ ad externa Chriſtianitatis decora valde profuerat, internæ ipſius pietati noxiam fuiſſe. Pia enim ſollicitudo, quam perſecutio *Fabianus* XXI. 237. *Origenes accuſatus.* *Pœnitentia publica.*

exacuit; consenescere in pace solet. Ad improuisum itaque Decij turbinem cæso Fabiano, decimo quinto completo Pontificatus anno, adeo perculsi Romæ Christiani sunt, ut non nisi post annum ad noui electionem Papæ conuenire ausi fuerint.

Martyrium 253. 20. Iunii.

Cornelius XXII. 254

Cornelius post annum à Fabiani nece in solium Pontificium vnanimi suffragatorum consensu promotus, nonnullis contrà ipsum impulsore Nouato Affricano pseudopræsule intrudentibus Nouatianum Rom. Presbyterum. Cùm verò & comprimendis schismaticis, & restituendis post pœnitentiam lapsis strenuè allaboraret; Gallo & Volusiano persecutionem instaurantibus Centum-cellas in exilium eiectus est; ibique acceptis à Cypriano diuinissimis ad solatium literis, altero ab electione anno nondùm completo, interfectus est.

Schisma.

Martyrium 256.

256 Non mitius actum cum *Lucio*, *Stephano* & *Sixto II*. ordine Cornelium & in dignitate, & in Martyrio, quod tunc perpetuum dignitatis coronamentum erat, secutis. *Lucius* enim non citius Papam quàm exulem fuisse innuit Cyprianus, in Epistolà quam ad ipsum gratulatoriam scripsit. Nec reuocatus est ab exilio, nisi vt pelleretur à vitâ, nondum completo dignitatis biennio.

Lucius XXIII.

257

Stephanus XXIV. 257

Anabaptismus.

Stephanus autem Asiaticis, ob Anabaptismum hæreticorum, Authore Firmiliano Iconiensi præsule sancitum, à sua communione reiectis; & Cypriano, qui eumdem errorem in Affricâ tuebatur, ad sanam fidem per literas, quibus *nihil innouandum, sed id seruandum, quod traditum*

esset asserebatur, sollicitato; Valeriani & Gallieni iussu peremptus est tertio Pontificatus anno. Dum Templo Martis, quò ad sacrificandum ab impijs pertractus erat, prece conuulso; territisque indè satellitibus ad cæmeterium Lucillæ euasit; ibique cruenta hostia fieri meruit non procul ab altari; in quo Christum incruento ritu mox immolauerat. Vetuisse dicitur ne viri sacri vestibus sacris alibi, quàm in Ecclesiâ vterentur. Anno post nec illo integro *Sixtus II.* eiusdem Valeriani iussu peremptus est in cæmeterio Callisti. Cum anteà hæreseos Sabellianæ ortum ex literis Dionysij Alexandrini didicisset. *Martyrium 260. 2. August.* *Sixtus II. XXV. 260. 24. Septemb.*

Post Sixtum *Dionysius* ex Anachoretà Ecclesiæ summus Hierarcha factus eam ad duodecimum inchoatum annum sapientissimè rexit. Damnatis Sabellii & Samozateni contrarijs placitis, Dionysium Alexandrinum à Pentapolitanis quibusdam accusatum, quòd scribens in Sabellium diuinas personas substantiâ quoque diuisisset, innocentem dixit. Reuocatis ad Ecclesias sacerdotibus, quos Valeriani furor dispersérat, limites inter Parochias & Diœceses constituit, ne dùm alter alterius fines temerè transilit, turbarentur ministeria, & charitas violaretur. Capto intereà à Persis Valeriano, pace frui datum est; vt in pace Papa decedens coronâ Martyrij priuaretur, quam hactenus decessores obtinuerant. Si tamen coronâ priuatur ille Martyrij, qui deficiente qui torqueat, se tamen ad pœnas paratissimum semper prodit. *Dionysius XXVI. 261. 12. Septemb.* *Sabell. & Samozat. damnat.* *Parochias determin.* *272. 26. Decemb.*

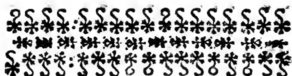
Felix XXVII. 273. 1. Januar. Recrudescens intereà sub Aureliano persecutio *Felicem* Dionysio suffectum, inchoato tertio Pontificatus anno corripuit, cum antè Sabellij & Samozateni hæreses scriptà ad *275. 30. Mai.* Maximum Alexandrinum Epistolà confutasset; & vt sepulchra Martyrum pro altari essent ad sacrificium, constituisset. Paulò *Eutych. XXVIII. 275 5. Iun.* diutiùs *Eutychiano* superesse datum est; sed non quietiùs decedere. Ex pietate Martyribus sepeliendis impensà (supra tercentos proprià manu sepelisse dicitur; & ne sine dalmaticà, aut colobio purpureo sepelirentur, constituisse) Martyr ipse fieri meruit, *283. 13. Decemb.* post octo ab electione annos. Constituit *oblatio & benedictio frugum.* etiam, vt fruges, fabæ, vuæ, & similia, ad altare benedicerentur. Nimirùm, vt quod jam fiebat ex more, seruaretur etiam ex lege, & ex obliquo refelleretur Manichæo- *Manichæi* rum tunc incipientium vesania, qua illa, quasi à malo Principio exorta, maledicebant.

Caius XXIX. 283. 22. Decemb. *Caius* tunc post Eutychianum præesse Ecclesiæ cepit, cum Diocletianus, cuius nepos ex fratre fuit, Imperio. Mirùm sanè quod persecutionis ferocià truculenter desæuiente, suprà duodecim annos vitam in dignitate duxerit. Si tamen toto illo tempore in viuis verè fuit, quod intra fidelium tumulos transegit. Abductus tandem indè non est à satellitibus, nisi vt Tyranni jussu verè mortuus *296. 22. April.* eò referretur à Christianis. Ne quis ad Episcopatum nisi per septem inferiorum Ordi- *Septem Ordines.* num gradus promoueretur, vt jam tùm ab initio fieri consueuerat, dicitur vetuisse.

Vt ex pœnà Caij valde ingemuerit Eccle-

sia, magis tamen ex *Marcellini* Caio suf- *Marcell.*
fecti culpà. Quippe vt violenta Pontifi- *XXX.*
cum mors ex vsu tolerabilis, & ex pie- 296.
tate venerabilis erat; ita culpa in fidem 3. *Mai.*
ex raritate pro monstro fuit. Vt enim ha-
ctenus, qui suo fato obierit vix vnus aut al- *Casus.*
ter fuit; ita qui in fidem peccauerit, nul-
lus. Quamquam ex culpà oblati ad Idola
thuris ad redimendà supplicia illustrius
enituit Marcellini virtus; vt quam tum ex
acerbissimà pœnitentià, tum ex audacissi-
mo facinore prorsus absterserit. Cum enim
in Sinüessano Præsulum cœtu, vt pœniten- *Pœnitētia*
tia sibi imponatur non obtinet (*Primam Sedem nullius indicio esse obnoxiam vno-quoque agnoscente*) Romam repetit, & ad- 304.
missæ culpæ ignominiam in Tyranni Ma- 26. *Apr*
ximiani sæuitiam palam ingerens, ab eo
pœnam accersit, qui à Concilio pœniten-
tiam non impetrauerat. Et sic si quid cul-
pæ lachrymæ minùs absterserant sanguis
aboleuit octauo Pontificatus anno.

FLORI CHRISTIANI LIBER TERTIUS.

CAPVT PRIMVM.

Prologus Anacaphaleoticus.

ILITIAE Christianæ qui nomen dant eam solam missionem sperent, quam mors dederit. Id iam ex persecutionibus, quas subinde exceperunt hæreses, probatum. Id & probabunt hæreses, quas subinde persecutiones excipient. Nam ab excessu Constantini ad Theodosii Iunioris tempora (qui sunt istius libri termini) ab Arianis, Origenistis, Pelagianis quantum procellarum incubuit? Ab Ethnicis etiam quid non tentatum? Siue istos bellicus in Oriente furor armauerit; siue illos suo ipsum in sinu Imperium fouerit, dum Iulianum; qui vnus, pro multis Tyrannis fuit. Adeo nullus est hostis capitalior, quam

qui aliquando Amicus fuit. Hæc omnia etsi inuoluta inter se & confusa in actu fuerint; distinguam tamen in scripto: vt quæ ex sui specie, & ex patrantium animo horrorem pariunt, gratiæ aliquid habeant ex ordine narrationis.

CAPVT II.

De Constantini liberis.

A Constantini liberis non statim, cum fide, hausta humanitas: aliquantò difficilius fuit eos facere ex vero homines, quàm Christianos. Si tamen illi bonà fide Christiani, quibus ex Ethnicà ferocia plurimum hæsit post Baptismum. Id quam manifestum in istis: in eos non est visus distribuisse Romanum orbem moriturus pater, *336 Imperium diuisum.* nisi vt haberet alter, quò alterum opprimeret, & per mutua parricidia Imperium singuli auspicarentur. Quamquam id fortè non tàm vitium fuit idololatriæ nondum benè purgatæ, quam ambitionis; quæ in Principibus supra Religionem est. Fuere porrò Constantino tres filii; Constantinus, Constans, & Constantius. Primo obtigere cuncta trans Alpes: Alteri, quæ Alpibus & Propontide continentur vnà cum Insulis, & Africa: Constantio demùm Asia cum Ægypto. *Constantij inhumanitas.* Magnum singuli & duraturum habebant Imperium; ni per sæuitiam illud ipsi primò, deinde per discordias & impietatem perdidissent. Constantius enim, vix dum benè sepulto patre, duos patruos Constantium

& Dalmatium vel trucidari iussit; vel quod
perinde est, trucidatos à militibus dissimu-
lauit. Eis dati ad mortem socii, Dalmatius
& Annibalinus Dalmatii filii. Nec parcitum
esset Gallo & Iuliano Constantii occisi li-
beris, nisi eis ætas tenerior pro præsidio
fuisset. Nempè vt Gallus postea luctuosiùs
periret, eiusdem Constantii iussu; & Iulia-
nus Imperium perderet idololatriâ restau-
ratâ. A patruorum & patruelium cladibus,
ventum ad mutuas; vt qui alios ab spe Im-
perii deiecerant, se mutuò à possessione ex-
340 *Bellum ciuile.* turbarent. Hinc Constantini in Constantem
molitio. At in ipso conatu ad Aquileiam
peremptus; à suis meritò excidit, qui alie-
nis inhiauerat. Nec Constantis diu certa po-
tentia, quamquam fraternæ accessione fir-
350 *Magnentius.* mior. Eum enim Magnentius Galliarum
Prefectus ad Pyrenæos interfici curauit; ut
cuius cruore irrubuerat, eius etiam purpurâ
clarescerct. Nec abludere tùm visa fortuna,
cæso etiam per Præfectum Anicetum Ro-
mæ Nepotiano Constantini Magni ex Eu-
tropia sorore nepote, qui post necem Con-
stantis auunculi se Imperatorem dixerat.
Sed non diu post Tyrannus agnouit, quàm
in lubrico sit ille, qui solium legitimi Prin-
352 cipis sanguine respersum insedit. Constan-
tius enim redacto in ordinem Vertranione,
quem ex Magistro militum exercitus in
Pannonia Augustum dixerat; ipsum Mag-
nentium non vno prælio ibidem fregit: & vt
ipse sibi ex desperatione manus Lugduni in-
ferret, adegit; vt qui fuerat in alio parrici-
dii author, in se esset patrator ex Dei iudi-

cio. Eâ victoriâ se dignum Constantius tum fecerat, nisi illam postea per impietatem & ferociam commaculasset. Nullum enim, qui non esset in castris Ecclesiæ per Baptismum, in suis voluit per Sacramentum. Inde plurimis ad *Paganitatem*, hoc est, extra militiæ decus abiectis, factum est, vt idololatræ posthac *Pagani* vulgò audierint. Sic Imperii membra in idem rursum corpus coaluere sub Constantio. Nimirùm vt latiùs se proferret in membra impietas Ariana ex infecto capite.

Constantij pietas

Pagani.

CAP. III.

Anacephalæosis de Arianis.

ARius ita fuit vnus hostis Ecclesiæ, vt multos simul è suo sinu effuderit. Ex eo natæ Hæreses, Ariana, Macedoniana, Photiniana, & aliæ. Orta schismata Feliceum, Vrsicinium, Luciferianum. Persecutiones effusæ; Constantii in toto Imperio, Valentis in Oriente, Ostrogothorum in Italia, Visigothorum in Hispania, Vuandalorum in Africa. Adeo hunc non Heresiarcham tantùm; sed ex omnibus conflatum hostibus, & plusquam hostem rectè dixeris. Cæterùm de Gothis & Vuandalis agetur infra commodiùs. Hic alia breuiter, & quantum dabitur, ordine exequenda.

CAPVT IV.

De Ario & ejus hæresi.

NE rebus Ecclesiæ ad votum vbique
fluentibus virtus Christiana marces-
310 *Arius excommunicatus.* ceret, permissum Ario signa tollere, ut
Ethnicis aduersus Ecclesiam sufficeretur.
Hunc Alexandrinæ Diaconum Ecclesiæ fi-
delium cœtu mouerat Petrus Episcopus, à
quo ipse, Meletio in schismate fauens, se di-
uulserat. Nec quamquam facti in specie pœ-
nitentem vnquam illum recepit in gra-
tiam: quem audaciori facinore, laceratu-
rum Ecclesiam, ex visâ Christi discissâ veste,
in extasi prænouerat. O si sanctum Præsu-
lem, vt in dignitate, sic in seueritate secutus
Achillas, impium donatum veniâ ad Sacer-
In gratiã receptus. dotium non promouisset; salua erat sua Ec-
clesiæ integritas: nec enim admissus in eam
est, nisi vt conuelleret. Id certè conatus,
quando *Christum, ex nihilo in tempore fa-*
Hæresiarcha. *ctum, non eiusdem cum Patre substantiæ, sed*
tantum similis asseruit. Hæresim iam olim
ab Apostolis in Ebione, Cerintho, & asseclis
315 proscriptam anathemate in Synodo Alexan-
drina statim perculit Alexander Patriarcha.
Damnatur. Nempe vt Heresiarcha vnà exclusus ex vr-
be innumeras Oriente toto corrumperet.
Ad periculum, ex Syluestri Papæ & Con-
stantini iussu trecenti octodecim Præsules
325 Niceam Bythiniæ conuenere. Nec dubita-
tum de victoria, cuius in vrbe dabatur omẽ.
Et plerique Præsules, in triumphalibus vul-
nerum notis, quæ sub Diocletiano accepe-
rant,

rant, præiudicium preferebant. Ab illis adactus ad palinodiam Heresiarcha; & *Symbolum*, quo Christi assereretur *Consubstantialitas*, conscriptum. Pœnitentiam simulauit impius, cui suus adhuc placebat error. Ideo vna exclusus Alexandria; alibi agere sine noxa permissus est. Ipse verò, quia fidem ipsam aperte impetere non licebat, in eiusdem vindicibus attentabat per suos seu patronos, seu discipulos; vsus etiam ad hoc Meletianis, quorum olim se commercio polluerat. Hinc de indicto Ægyptiis linteaminum pro Ecclesia tributo Athanasius Alexand. Patriarcha accusatus apud Constantinum. Sed vt ex detecta calumnia, eius innocentia fieret illustrior, quando Euseb. Nicomed. & Theognis Nicenus præsules, 329
primarij fraudis Architecti, (qui etiam ob Ariani dogmatis patrocinium Niceno in Concilio deiecti, & postea ob pœnitentiam simulatam restituti fuerunt) in exilium missi sunt. Nimirùm vt anno post reuocati calumnias redintegrarent: & non iam futilia appingerent; sed sacrilegium, ob fractum Calicem per Macarium Presbyterum; & homicidium ob occisum Arsenium præsulem Meletianum, imputarent. Eò demum processit impia temeritas; vt quamuis Arsenius ipse, quem aliquandiu veteratores sacrilegi abditum tenuerant, palam prodiens, eorum artes & perfidiam prodidisset; in Tyriâ tamen pseudosynodo 335
innocentissimum Patriarcham Eusebiani condemnauerint, frustra contra vim & fraudes Athanasio ipso, & alijs Catholicis *Athanasius damnatur.*

Præsulibus obluctatis. Spes tamen erat, vt suam Imperatori, ad quem Byzantium confugerat, innocentiam probaret, accitis ad hoc aduersarijs, (qui Tyro interea Hierosolyma, ad Encænia celebranda digressi, Arium innocentem dictum Alexandriam redire permiserant. (sed qui Byzantium ex Eusebianis aduenere (nec enim omnes se sistere ausi sunt ex criminum conscientia) cum antiquæ calumniæ parum ex voto cederent, nouam excogitarunt; ac superbum Patriarcham minatum esse, impediturum se, ne frumentum Alexandria Constantinopolim deueheretur, corruptis ad id contestan-
336 dum quinque Præsulibus, qui pro ipso Tyri steterant, Imperatori credulo persuaserunt.
Exulat. Hinc Athanasius tandem tamquam Majestatis reus Treuerim amandatus. Et eius Princeps quam fidem tot in acie periculis, tantà in Synodo curà vindicauerat, eamdem suorum fraude concussit in eius Athleta firmissimo. Quin & eam periculosius forte labefactasset, ni perniciosum consilium prodigio Deus preuertisset. Cum Arius Alexandria, vbi statim ab accessu grauium turbarum auctor fuerat, Constantinopolim accitus esset, ac se apud Imperatorem, Niceno Symbolo aquiescere ex animo deierasset, ei communionis Catholicæ intra Ecclesiam spes facta in crastinum est, annitentibus Eusebijs Nicomediēsi & Cęsariensi, (vnde *Eusebiani*) ac vim minantibus, si jus non valeat, qui nullum vnquam jus nouerant, nisi quod vis fecerat. Iis in angustijs Alexander Episcopus, cum aduersus pericu-

lum ; humanum non adesset auxilium, diuinum precibus acciuit. Et id pro victoria fuit. Quippe Ecclesiam non adijt Arius quam discinderat, sed ab itinere ad latrinas ventris onere retractus, efflauit animam, quibusvis sordibus magis purulentam. *Arius in latrina interiit.*

CAPVT V.

De Arianorum seu Eusebianorum molitionibus in fidem sub Constantio.

COncidere visa hæresis cùm Hæresiarchâ, ex Constantini morte reuixit. Athanasium quidem suæ reddi Ecclesiæ curauerat Constantinus iunior ; eumque no- 338
uis oneratum calumnijs, innocentem dixerat Iulius Pontifex in Romana Synodo. Antiocheno tamen in Conuentu à reis iterùm 341
damnatus est Innocens, & Romam fuga dilapsus ; substituto in eius locum Gregorio Capadoce, qui Alexandrinam Ecclesiam non regeret, vt Pastor, sed vt lupus & latro diuexaret : donec post Sardicense Concilium ob cœdes & sacrilegia trucidatus est. *Athanasij persecutiones.*
Eo quippe in Concilio damnatis Eusebianis Athanasius restitutus est, non annuente 349
solùm, sed in speciem etiam reditum ei gratulante Constantio. Nimirùm vt ab eodem postea (qui ei Georgium Capadocem, ab Ethnicis aliquot annis post, Deo impium 356
per impios vlciscente, cæsum, suffici curauit) atque etiam Iuliano & Valente posset iterũ eijci, & ad latebras agi. O gloriã Exu-

lis, cui de trium Imperatorum viribus triumphare datum est. Ei enim fuga & latebræ supra omnem pugnam & Victoriam gloriosa fuerunt. Nec altius vmquam alios supra coæuos præsules se extulit, quàm dum infra terram in cisterna, vel tumulo delituit! Mirum profectò, nihilo segniùs pro vno Præsule, quàm pro rei summâ dimicatum esse. Nempe ea tunc Athanasij laus fuit; vt nec damnari posse saluâ fide; nec absolui saluâ hæresi creditus sit. Inde suis in Conciliabulis perduellium in eum molitiones, & ex aduerso Catholicorum pro ipso studium. Inde eiurato in speciem Ario, & admisso Niceno Symbolo, nihil se malle sæpè quàm pacem professi sunt, dùm eius sanciendæ victima Athanasius esset. At cum eo damnari semper ab impijs, quàm cum damnare cum impiis Catholici maluerunt. Sic suam innocentiam in tuto ponunt, dùm alienam non premunt. An vnquam Iulij
353 Romani, Osij Cordubensis, Maximi Treuerensis, & aliorum Præsulum sanctitas illustriùs enituit; quàm cum in eos, quod Athanasium non damnarent, dictum est anathema, Philippis in Thraciâ, ab ijs qui à Catholicorum Sardicensium Synodo transfugerant? Quæ innocentia omnibus fermè Ægypti Præsulibus; necnon Paulino Treuerensi, Lucio Anneo Moguntino, Hilario Pictauiensi, Rodannio Tholosano, Dionysio Mediolanensi, Eusebio Vercellensi, & aliis Præsulibus tantum gloriæ comparasset; quantum damnatos, cruciatos & magnam partem cæsos esse in exilio; quod Arelatis,

Multi pro Athanasio damnati.

Mediolani, Biterris, & Arimini in Pseudo-synodis damnationi Athanasij non acquieuissent. Deum immortalem! quanti multis innocentibus constitit vnius innocentis negata damnatio? Enimuerò per Athanasij quasi latera fidei jugulum petebatur; eamque pro virili à Præsulibus integram seruari oportuit, quietis, sedium, atque etiam vitæ dispendio; cum eam non hæreticorum dumtaxat præsulum & apertis molitionibus, & occultis dolis labefactari cernerent; sed ab Imperatore etiam totius Imperij viribus opprimi. Totus enim pro perfidis Constantius erat, quem Eusebia vxor ad Hæresim pellexerat. Ad id etiam incubuit Eusebius cubicularius, cum Gregalium Spadonum non paruo numero, quos Arianis imprimis addictos dicunt; quasi sterilium illa natio, ignominiæ suæ solatium reputaret, si nec in Deo agnosceretur generatio. Sed à nullo largiùs hausta pestis, quàm à Valente Mursi in Pannonia Præsule post Magnentium victum. Quippe victoriæ per suos ad hoc dispositos certus impostor, eam omnium primus Imperatori aperuit; eique jubenti nuncium rei tam faustæ intromitti; respondit eam sibi ab Angelo reuelatam. Inde maior Principis erga Pseudoepiscopum reuerentia. Nec dubitatum quin eius fides ex Deo esset, quem Deus secreti conscium fecerat: vt mendacis ille fidei vindex fieret, qui mendacio prophetam se venditauerat.

Constantius Arianus.

Valentis Episcopi Ariani impostura.

353

CAPVT VI.

Sextum in Ecclesia schisma Felicianum ab Arianis excitatum.

NOn tandem in hoc Ecclesiæ diù grauis fuit Constantius, quòd in eam tota virium mole Arianos adiuuerit: sed etiam quod ipsius inter se membra commiserit, *Schismate Feliciano* Occasio ex Athanasio, qui tunc non tàm hominis nomen erat, quàm criminis; an virtutis! Eum à Sardicensi Concilio dictum innocentem, ad minacia Constantis fratris monita Constantius
353 restituerat. Nempe, vt immemor promissi, ac etiam Sacramenti, restitutum eijceret. Nuntio enim sibi, de victoriâ ad Mursum, à Pseudo-Propheta Valente dato remunerando se parem non credidit, nisi eius sectam & victricem faceret. Hinc haud ægrè Athanasij Arelatis expressa damnatio; in quem etiam Vincentius Capuanus, & Fortunatianus Aquileiensis Antistites, Liberij Pontificis tunc ad Constantium Legati; nec no.. alij non pauci contulere suffragia, pro quo non semel antea strenuissimè steterant.
355 Nec ægriùs posteà Mediolani dicta in eumdem sententia, eiectis in exilium, atque adeò magnam partem cæsis, qui damnationi non acquieuerant. Inter exules eminuit *Liberius* Papa, qui alios dignitate excesserat. Et inde *Schisma*, dum in eius Berœam Thraciæ amandati locum Felix à Constantio subrogatur. Tunc Romæ quoddam quasi fuit Religionis Iustitium, dum &

Liberius Papa exulat.

suas Ecclesias horrent Catholici, quas suâ præsentiâ Antipapa fœdasset. Mollitus inde Constantius faciliùs Romanis matronis indulsit, vt reduceretur Pontifex, dum simul Pontificatus particeps Felix permaneret. 356
Sic indulgentiâ subdolâ plus nocuit Ecclesiæ, quam apertâ sæuitiâ; Nam quam sæuiens non concussit, indulgens diuulsit: dum ipsam gemino ei attributo capite diuisit. Nec enim salua esse potest Ecclesia; si non sit vna; & vni tota. eam qui diuidit, tollit: Ab exilio igitur Liberius redijt; sed vt infirmitatis humanæ triste documentum esset: Sirmium enim ad Arianorum pseudosynodum perductus fidei formulam approbauit, vel eo suspectam, quod quamuis Photinianos Catholicè damnaret; ab Hæreticis tamen conficta, in Athanasium anathema diceret, & *Consubstantialitatis* vocem, in quâ vnâ rei cardo vertebatur, non admitteret. 357
Quanquam suum tueri factum potuit; cùm aliorum exemplo; tum Osij; qui centenario major; post exilia, cruciatus, & carceres, cum impijs tandem assensus est; Fideles tamen omnes, ipsumque Felicem ingenti pauore perculit. Adeò sæpe auersamur in alijs, quod in nobis ipsi non erubescimus. Quin ex Æmuli culpâ ad suæ conscientiam & pœnitentiam adductus quæ *Sirmij* contra fidem & Athanasium gesta fuerant rescidit; ac nobili fiduciâ verum se Pontificem tùm prodidit; quando alter ignauâ socordiâ esse desijt. Inde magna Romæ seditio; cum etiam in eos ferro sæuiretur, qui Liberium non admitterent. Eò demùm res adducta est,

Felix ei sufficitur.

Liberij casus. Et Osij.

Felicis zelus.

Et martyr vt ipse Felix capite damnaretur, vt si quid maculæ assumpta per nefas Pontificia purpura inusserat, dimissa per infractam constantiam abstergeret. Nec tamen propterea admissus ante Liberius, quam Arianismo iterum damnato, Papam se planè probasset. Nec id in speciem; vt qui non diu post exulare secundo maluerit; quàm per vim & fraudem extortum ab Ariminensibus Episcopis Symbolum approbare. Fuit & magnum Ecclesiæ, inter illas clades, solatium: ex Osio & alijs, qui passim suo relicti arbitrio, assensus coacti culpam voluntariâ pœnitentiâ emendauere.

Liberius resipiscit.

Item Osius.

CAPVT VII.

De Varijs Arianorum fidei formulis.

MIrum ex Arianâ scintillâ tantum orbe toto conflagrasse incendium. Scintillam voco dogma, quo Sectarij vnius mutatione literæ fidem inuertebant ex ὁμοούσιον, facto ὁμοιούσιον. Quantò grauius periculum incubuisset, ni mutatis subinde fidei formulis à veritate, quæ fixa & eadem semper est, alienos se prodidissent? Nam agnitam Antiochiæ in Dei Filio *Substantiam paternæ Similem* Sirmij reiecerunt. Ad nouitatem cum exhorrescerent Ancyrani eiusdem sectæ eodem tempore congregati Præsules, conflatum est inter ipsos Schisma; quod vt componeretur, decretum, vt *suppressa substantiæ tanquam discordiarũ seminario voce, Filius per omnia Patri similis diceretur.* Nimium id visum Constantio, qui etiam Sirmien-

341

mien-

mienſem formulam ut minutiorem abiecerat. Ideo legatos ad ſe ab Ariminenſi Concilio Niſſam Thraciæ miſſos compulit, ut *Filius Patri duntaxat ſimilis diceretur.* Id nimirum ex Valentis officina, qui impietatis virus verborum ambiguitate operiens, credidit ſuam ſe fidem ponere ſupra cenſuram, dum confeſſus eſt *Filium Dei, non eſſe creaturam, ſicut alias creaturas*: Quaſi ob id filium Dei minus creaturam diceret, quod eum alijs maiorem agnoſceret. Iuit vltra Acacius, qui *Filium confeſſus Patri voluntate ſimilem, Deo diſſimilem dixit* in Seleuciana pſeudo ſynodo. Nec maior iſtius erga Patrem reuerentia; quem ubi *non colentem, & à Filio, qui colens eſt, cauillatur diſsimilem,* ἀσεβῆ, *hoc eſt, Impium illum dicere non exhorruit.* Quid quod Eudoxius, Eunomius, Aëtius & ſimilis farinæ alij *Verbum & Voluntate Patri diſsimile blaſphemarunt?* Nec magis eius eſſe naturæ particeps; quam pictura humanæ. Proh! Quantum exorbitat Impietas, vbi ſemel deflexit à recto. At probra hominum, & Eccleſiæ Carcinomata; Vobis-ne fuerit aliqua fides, quam aliam atque aliam effinxiſtis? Nullam habuiſtis, quia plures. Nec magis in alijs Eccleſiæ placitis ſe prodidere pios: quid enim non violent in Deum Impij? Anabaptiſmum recipi paſſim placuit: Sic Donatum demereri oportuit, qui Arij dogma probauerat. Vnam cœleſtium notitiam ad ſalutem ſatis eſſe docuere multi; Authore imprimis Eunomio: quibus nullum operum viaticum erat. Ea demum de obſcœnis moribus plurimi ſen- 359

ſcre, quæ vix ſalua verecundiâ Hiſtoricus referat. Quippe fit fermè, ut eorum ad praua cor abripiatur, quorum animus falſis acquieuerit.

CAPVT VIII.

De Semi-Arianis & Macedonianis ſiue Pneumatomachis.

ARianorum fides verſatilis & deſultoria, ut falſitatis indicium fuit; ſic ruinæ præſagium. Hinc enim Schiſma, & quod proximè inter improbos ſequitur, excidium. Nec enim diu ſtare poteſt Regnum etiã Satanę in ſeipſum diuiſum. Schiſmatis autem iam tum à contentionum initio iactum ſemen, Seleuciæ demùm in fructum
359 maturuit. Ibi dum alij ducibus Eudoxio Antiocheno, Acacio Cæſarienſi, Aëtio & aliis,
Occaſio. Verbum Deo *ſimile* negant, Magiſtro digni diſcipuli, audiunt *Ariani*. Alij quaſi degeneres, dum ducibus Baſilio Ancyrano, Euſtachio Sebaſteno, Macedonio Byzantino & aliis Dei filium, cum in aliis, tum in ſubſtantia Patri ſimilem fatentur, dicti *Semi-Ariani* ac *Subſtantiarij*. Digladiatum diu inter partes, ac alternante victoria, dam-
359 nati Seleuciæ Ariani, Byzantii, quò euaſerant, in hoſtes anathema reciprocarunt; ex Conſtantii Imperatoris ſuffragio. At è viuis ablato Conſtantio, *Semiariani* Lampſaceno in conuentu aſſenſi Niceno Symbolo, & poſt
365 Tyanenſem Catholicorum Synodum, à Liberio Papa in gratiam accepti, vltum ibant injuriam, ni nouam intereą Hæreſim *Ma-*

cedonius promulgasset. Hic *Spiritum Sanctum ceteris quidem superiorem, vnum tamen ex Angelis ministris dixit, & ideo natura Patri Filioque dissimilem.* Adhæsere nouo dogmati *Semiariani*, necnon passim populus, cui noua semper magis placere solent, quam vera. Sed illud imprimis promouit *Marathonius*, ex Quęstore Monachus; Inde *Marathoniani*. Denique in tantum breui robur inualuit; vt Arianorum passim, ac Donatistarum animos incesserit. Verum amplitudo tam subita decrementi proximi auspicium fuit. Concussa primùm 359 factio ex authoris casu & exilio iussu Constantij: In nutantem incussit etiam ictus *Athanasius*; tum scripto è latebris ad Serapionem Tmuensem Episcopum libro; 360 tum in Alexandrina postea Synodo; vt qui 362 Diuinitatis in Verbo indefessus assertor fuerat, eiusdem in Spiritu sancto vindex esset. Inualescens tamen rursum pestis Valentis imprimis præsidio nihil ferme sani Constantinopoli reliquerat; vt in ea purganda 378 maiori laude Gregorius Nazianzenus desudaret. Hic illam in vrbem ab Antiochena Synodo missus pertinacium fregit animos, dum eorum se minis & insultibus infractum præstitit. Inde preualentes Catholici à Petro Alexandriæ Patriarcha, eum suæ Ecclesiæ Præsulem poscunt, qui eam quasi è ruderibus eruerat. Inuentus tamen Maximus ex Cynico Semichristianus, qui cor- 379 ruptis quos Petrus Episcopos delegauerat, Infulas sibi mallet; atque adeo assereret. Inde discordia, quæ etiam pulso Maximo,

Hæresis.

Progressus

Damnatio

Synodus etiam. qui eam pepererat, Catholicos ipsos miscuit. Byzantina quidem Oecumenica Synodus, in nouos Hæreticos à Damaso Papa
381 & Theodosio Imp. indicta, abiecto Maximo, Gregorium habere prǽsulem voluerat: nempe vt ipse iam vltro se posset abdicare. Interueniente siquidèm interea Thymotheo Alexandrino, & eum sine suo suffragio confirmatum in sede indignante, vltro Infulas exuit, quas inuitus induerat, & iis se tum maxime dignum prodidit, cum, vt indignus, posuit. Suam dignitatem scandalo fidelibus esse noluit, qui eam non admiserat, nisi vt scandalum tolleret. Nec ob id melius actum cum Hæresi; eam enim iam proscriptam à Patribus, in hoc concordibus, ex eremo impugnare non destitit: Impulsis Nectario, quem ipsi suffecerant, vt eam noua molientem comprimeret, & Theodosio, vt nouis
384 eam legum vinculis coërceret. Nempe in solitudine Præsulem se fuisse meminit triumphalis Anachoreta, qui in turba Præsuli Anachoretam miscuerat.

Turba inter Catholicos ex Nazianzeno.

CAPVT IX.

De Arianorum molitionibus in fidem sub Valente, & istius clade.

Credi poterat venisse ad summum Constantij furor, ni Valens, quem frater Valentinianus ad Imperij societatem ad-
370 miserat, vltra iuisset. Multis id probatum experimentis; sed tum maxime quando octaginta Byzantinos proceres ad se Nicomediam de Arianorum ferocia expostula-

Valentis ferocia in legatos.

tum miſſos, deportari iuſſit in mare, & flammis abſumi. Quæ vel in Diocletiano tanta vnquam immanitas? qui cum alijs vel ſceleratiſſima permittat, alios ne de iniurijs quidem queri impunè ſinit. Ille mihi ſane, non Chriſtianus, non Princeps, ſed nè homo quidem ex vero eſt. Vexauit inſuper Athanaſium, Euſebium Samoſatenum, Meletium Antiochenum, Gregorium Niſſenum; & cùm alios innumeros primæ notæ Præſules, tum qui patratæ cladis occaſio fuit, Euagrium; quem obnitentibus Arianis, Antiſtitem ſibi Catholici Byzantini præfecerant. Nec magno Baſilio parcitum eſſet, ni Valentis in eum ſcripturientis edictum filius ſubito exceſſiſſet; manus horrendè intremuiſſet; & calamus feralem auerſatus ſententiam atramentum non reddidiſſet. Tot eum prodigijs vindicari oportuit, qui non ſeruabatur, niſi vt per prodigia Eccleſiæ tum maximè vacillantis vindex eſſet. Durauit hæc in Oriente graſſatio, donec eam Deus per Gottos ſeueritatis ſuæ ſatellites, vindicauit; quando ipſe Valens, iam vulnere in pugna prope Hadrianopolim accepto inualidus, & in tugurium deportatus ſubjectis facibus exarſit; 378 vt ille hoſtili flammâ conſumeretur, cujus furore Orientalis Eccleſia diu deflagrauerat.

Et Præſules.

Baſilio prodigia patrocinantur.

CAPVT X.

De Arianorum in Occidente excidio.

IN Occidente interea reflorescebat Ecclesia, cum ex Valentiniani Imperatoris mitiori ingenio; tùm ex Hilarij Pictauiensis, Ambrosij Mediolanensis, Damasi Romani, *Hilarius.* & aliorum studio. Hilarius sanè quo animorem Catholicam promoturus esset in Gal- 359 lijs, iam tum exul Seleuciæ in pseudosynodo, & Byzantii apud Constantium præmonstrauerat; quando & priuatim per colloquia, & publicè per scripta, Niceno Symbolo strenuissime propugnato, non in pœnam defensę fidei à pseudosynodo Biterrensi relegatum, sed in periclitantis præsidium missum se in Asiam, arcano Dei consilio prodidit. Ob id in patriam remissus, vt defensa fides tam eius veniæ esset occasio, quam fuerat damnationis. Hilarij igitur imprimis studio, Saturnino Arelatensi, & Paterno
362 Petracoricensi Arianorum signiferis exauc- *Auxentius hæreticus.* toratis, vera fides in Galliis refloruit. Inde transmissis Alpibus Athleta nobilis cum Auxentio Mediolanensi manus conseruit; ut purulentum hominem iam tum à Dionysii exilio illam Ecclesiam conspurcantem, in suo sterquilinio conficeret. Tunc tamen ex Valentiniani ad ambiguas impostoris Apologias decepti faciliori indole, euasisse visus est Auxentius; & Hilarius tamquam discordiarum Author reiectus, vt non diu post impostor eiusdem Hilarii per literas impul-

ſu, variis in Gallicanis & Hiſpanis Synodis, atque adeo in Romana ſub Damaſo ignominia maiori concideret. Obluctata diu quidem, pro collabente ſecta Iuſtina Augu- *Iuſtina.* ſta; ſed vt Ambroſius, quem interea ex præ- *Ambroſ.* fecto Inſubriæ adhuc Cathecumeno mira- 374 bili ſucceſſu in locũ Auxentii defuncti fideles promouerant, illuſtrius inclareſceret. Imperatricis enim artes & vim, tanta felicitate & conſtantia eluſit & contudit animoſus Epiſcopus, vt nec Sirmio Arianum Præſulem; nec Mediolani templum ſectariis; nec vt haberetur generale Concilium, aut priuatum inter ipſum Ambroſium & Auxentium iuniorem pſeudo-Epiſcopum coram Valentiniano II. colloquium impetrare 383 potuerit. Nec prohibere demum quin Ariani Aquileiæ à finitimorum Præſulum cœtu damnarentur. Non ſibi tamen tunc defuit imperioſa & ex fruſtratis vbique conſiliis irritata fœmina. S. itaque Præſulem, ſeu arte, ſeu vi ab Eccleſia abducere, & in exilium deportare conata primò eſt. Tum quia minus è ſententia priores inſidiæ ceſſerant; pro Ambroſio, etiam per prodigia, pugnante Deo, & populo ipſum in Eccleſia diu noctuque indefeſſe circumſtante; eum per ſicariam, cui ob id manus extemplo diriguit, & mox ad ſceleris confeſſionem ſanata eſt; domi ſuæ clam occidere tentauit. Vltra graſſaturam inhibuit terror à Maximo: qui aliquot annis ante ex Britanniarum præfecto ab exercitu dictus 383 Imper. fuerat; & in Gallias, cæſo Lugduni per Andragathium Ducem Gratiano Im-

peratore, tyrannidem promouerat. Tyrannidem igitur fœminæ Tyrannus abrupit: vt posteà Theodosius de ipso in Pannonia & ad Aquileiam victor, non Imperii tantum res, sed & Ecclesiæ in tranquillo poneret. Ex eo consenescere hæresis, flocci fieri pseudopræsules, & *Orthodoxia* reflorescere.

387 *Maxilmus.* *Theodos.* 388

CAPVT XI.

Septimam in Fidem Hæresis Apollinaristarum.

Apollinari.

EX eodem, quo Macedonius, Arianorum ludo prodiit Apollinaris, vt nouum Ecclesiæ trophæum fieret, dum hostem se facit. Hic aliquandiu partes Catholicas animose tutatus tantum nominis obtinuit, vt eius magisterio gloriatus sit Hieronymus, qui & ipsos Pontifices inter discipulos habuit. At vt naues, sic homines sæpe sua magnitudo mergit. Ipse idem Apollinaris turpi lapsu docuit, inanem esse humanam sapientiam, si eam diuina non regat. Dum enim suæ doctrinæ plus æquo tribuit, à diuina excidit. Non potuit non præceps ruere, qui per scripturarum lubrica & deuia, aspernatus veteres, non alium quam se ductorem habuit. Ideo secutus Valentinum, Manetem & alios, iis se errorum anfractibus implicuit: vt opinioni veteris sapientiæ nouam insaniam saltem æquauerit. Nam Arianis ita se addidit, vt non magis Arianus Arius fuerit; quàm Apollinaris. Tum pertæsus, opinor, nomen discipuli, è suo multa addidit, quibus se magistrum faceret. *Triadem in Deo ità*

finxit, vt tolleret vnitatem, maiorem Filio Patrem, & Spiritu sancto Filium arbitratus, vt hæreses Macedonianam & Arianam in suam conflaret. Quanquam sine aliorum ope & suam ipse condidit; cum *Dei Verbum non assumpsisse hominem, sed hominis tantum carnem, cui esset ipsum pro anima, commentus est.* In nouam hæresim, Arianis vulgo probatam, insurrexit sui sæculi Hercules Athanasius; eamque tum Scriptis, tum Synodi Alexandrinæ decretis coërcuit. Athanasio succenturiatus Nazianzenus venit in partem victoriæ; vt eam ex asse reportaret Damasus Papa in Romano Concilio.

Impugnatur. 262

373

CAPVT XII.

Octaua in Ecclesiam Hæresis Photinianorum.

ARianæ Hydræ caput etiam fuit Photinus Sirmiensis Episcopus. Iste quasi non satis esset expressisse Arium in dogmate, non tantum Christum verum hominem docuit (unde *Homuncionistæ*) sed tunc tantum cepisse, quando super ipsum Spiritus Sanctus specie visibili apparuit; & inde *illum ex Spiritu Sancto dici genitum* affirmauit. Sed minus erat pro votis Sacrilegi impiè sensisse de Filio Dei, nisi in *Triadis* fide Sabellium ac Samosatenum simul exprimeret. Proh! quot errores vno in cerebro! Nempe vt si non intrusis de nouo; saltem collectis hæresibus audiret Hæresiarcha. In hostes nouos, cùm per suos priuatim Athletas, maxime per Hilarium Pictauiensem; 347

Photinus.

Hæresis.

tum per Sardicense concilium feliciter Ec-
Impugnantur. clesia depugnauit. Egerunt & hic fidei cau-
sam Ariani in Sirmiano consentu, vt in alie-
357 na perfidia, & suam ipsi damnarent. Repul-
lulantes iterum, & acceptæ cladis reliquias
378 audaciùs restaurantes, Gratianus primò, de-
381 inde Theodosius edictis cōpresserunt; vt eos
demū Oecumenica Byzantij celebrata Synodus anathematis fulmine prorsus obtereret.

CAPVT XIII.

Nona in Fidem hæresis Pseudo-Monachorum.

NE quid intentatum in Ecclesiam relinqueret eius hostis, in eam etiam his temporibus *Pseudo-Monachos* varij generis armauit, & varios distinxit in ordines, vt sub suis quique ducibus pugnarent. Primos eduxit in aciem Eustathius in Armenia, quos *Argyraspidas* dicas, vt qui errores
Eustathiani monachi. aureæ pietatis colore prætexuerint. Neminem fore saluum delirabant, qui *spretis omnibus, vitæ se Monasticæ legibus non adstringeret. Inde maritis ab vxoribus, seruis à dominis, liberis à parentibus necessaria per ipsos secessio.* Ipsis tam indulgens erat de sua pietate opinio, vt alios quosque despicerent, & vel Diuorum ad cultum dicandas esse memorias aut Martyria (sic vocari templa in Sanctorum honorem dicata mos erat) negarent. In hos Syluestri Papæ nomine
Damnantur. adeo feliciter strinxit Apostolicam securim Osius Cordubensis in Gangrensi Concilio; vt qui damnis Ecclesiæ crescere voluerant, Ecclesiam ipsi suis damnis ornauerint. Non

diu tamen poſt ex eadem *Pſeudo-Monacho-*
rum gente noua acies inſurrexit . in Meſo- *Maſſa-*
potamia & finitimis: Fuere ij *Maſſaliani*; *liani.*
qui non minus attribuere precibus, quam
alij ſolitudini; quippe abiectis ſacramentis,
& piis operibus vnam orationem inſtru- *Euchitæ.*
mentum beatitudinis faciebant. Inde *Eu-*
chitæ, ſeu *Precatores.* Ij orationum aſſiduo
cum Deo commercio fieri poſſe putabant,
vt Deus corporeis oculis videretur. Quam-
quam quomodo corporeis; qui ſpretis aliis
quaſi Carnalibus, ſe *Spirituales* aſſerebant?
Quidni vero; qui ad perfectam cum Deo
ſimilitudinem, & ſupra peccandi aleam ſe
perueniſſe contenderent? In iis & ſimili-
bus tam fanaticè mentitis excidit vna veri-
tas etſi mixta mendacio. Cenſuerunt enim
omnes in ſe habere hoſpitantem dæmo-
nem; Id certe verum de ipſis, qui pars om-
nium erant. Adſtruebatur dogmati fides,
tum ex ſimulatis afflatibus, & viſis diaboli- 383
cis, inde *Enthuſiaſtæ*: tum ex habitu ad ſe- *Enthu-*
ueritatem compoſito; inde *Saccophori.* Suam *ſiaſtæ.*
& in hos aciem Eccleſia inſtruxit ſub Da- *Sacco-*
maſo, Sydenſi & Antiochena in Synodis. At *phori.*
illi dum ſe victos ſimulant, diu non vincun- 427
tur ex vero, cum nouis legibus colla non
ſubdiderint, niſi vt occaſione datâ reſilirent.
Inde in Orientali quadam Synodo ſub Cæ-
leſtino ſtatutum vt ne pœnitentiæ quidem
preſe ferentibus imaginem daretur venia, *Damnati*
qua ſæpius abuſi fuerant ad nouam culpam.
Et ne ſpe reſurgendi impelli poſſent impo-
ſterum ad caſum, nouo Generalis Epheſinæ 431
Synodi anathemate conciderunt. Nec enim

longa potuit esse Ecclesiæ securitas, si illi non perijssent, à quibus frequens discrimen ingruerat.

CAPVT XIV.

Prima in Perside, contra Christianos persecutio.

QVo tempore Ariana pestis diuexabat Ecclesiam, ingruit & in Perside persecutio: ne cui non licebat in suo quiescere, in alieno pax esset. Occasio; bellum atrox & *Occasio.* pertinax, quod in se mutuo Constantium & Saporem armauit. Instrumenta, Magi ac Iudæi; qui cum Catholicis innocentiæ suæ
343 clipeo munitis nocere non possent, impegere crimina, quę vindicarent. Hinc traducti miseri apud Regem, vt fautores hostium, & hostes patriæ, cuius vt Religionem, sic amorem exuissent. Sæuitum primò in opes, ne gratuita esset crudelitas, & in sæuientium lucrum cederet inopia patientium. Tum in Basilicas se furor effudit; vt Dei cultus desineret, cum non esset, vbi deferretur. At Christianis ad pietatis officia nullus locus prophanus est. Inde ad sanguinem digressa rabies, Athletas nobiles passim absumpsit. At mutari potuit Tyrannorum ferocia, patientium constantia non potuit. Et qui bonorum damna, qui templorum lapsus immoti tulerant, ad mortis præsentiam non expauerunt. Quid vero mortem pro Christo non ferant, quæ Christianis ita peccati poena est, vt sit etiam præmium virtutis? Illam Vsthazanes, Puzices, Azades, & alii proce-
Martyres res agnouere propitiam; cuius ope ex Regis

terreni Aulicis fiebant Dei per suum sanguinem *Purpurati*. Qualem putas fuisse in alienos & sortis infimę Christianos Regem barbarum, quem vides, in charissimos, & notæ primariæ sæuijsse? Fidem superat, quot è Clero præsertim, & Cęnobiis illa tempestate conciderint. Omnibus præiuit ad victoriam Simeon Archiepiscopus Ctesiphontis fœlici pœnâ; quos ad pugnam monitis salutaribus accenderat.

CAP. XV.
Noua sub Juliano Apostata persecutio.

NOn putauit ex antiquæ potentiæ fama Ethnica superstitio semel in perpetuum cecidisse. Itaque se rursum erexit; nec spe leui; quippe duce Imperatore. Fuit hic *Iulianus* Constantini Magni ex fratre Constantio nepos, qui suffectus patrueli Constantio diù malè tectum virus explicans Christanismi palam eiuratis ritibus, desciuit ad Ethnicos. Inde *Apostata* suo se iure facturum credidit, si quos potestati subditos habebat, eosdem *Apostasiæ* consortes faceret. Quasi ob id vnum occupasset Imperium, vt peruerteret. Primum eius sæuiendi consilium, non sęuire; sed in speciem prodesse; reuocatis Pręsulibus, quos decessore eiecerat, vt beneficijs extingueret, qui per damna creuerant, & nauem Ecclesiæ malacia demergeret, quæ procellas euaserat. Tum se apertiùs paulatim prodens ad publicas suas imagines, quas uereri fas erat, prophanas appinxit; vt mixtim cum Prin-

Iulianus Apostata. 360

Fidem dolis aggreditur.

cipe Dij colerentur. Deinde vt Byzantij, Antiochiæ, & alibi venales cibi aspersionibus impiis polluerentur, iussit; vt vescendo immolatitiis, vel nolentes ad impietatem deficerent. Quid verò inde profectum, nisi vt distributâ à diuitibus in egenos annonâ, Christiana pietas illustriùs se probaret; vbi occultiùs grassabatur impietas? Cum minùs illa procederent, personam tandem posuit *Proteus diadematus*; & Philosophis, Aruspicibus ac Victimariis ad honores promotis; fideles exclusit. Hinc illis ornamenta prisca reddita; & ipse solenni ritu in Pontificem inauguratus. Fideles verò vt ciuitatum & militiæ iure exciderent, & *Galilæi* duntaxat imposterum dicerentur, edixit. Hinc inter alios discincti balteo *Iouianus* & *Valentinianus* Tribuni primarij, dum Christo malunt obsequi, quam Antichristianum sequi. At felix ignominia, quæ summæ gloriæ auspicium fuit. Non illustrius poterant ad imperatorium decus assurgere; quam è gradu militis descendendo. Publicata & ditiorum bona, quasi ex fanorum spoliis per iniuriam parta essent. At leuis pœna, perdere quæ contemnas. Fideles è publici magisterii gradibus amouit, ne Deorum vana & impia scrutari possent & irridere. At prophanorum dum indixit inscitiam, nihil nocuit; quibus *Christum vnum scire in votis est.* Nec demùm incruenta fuit omnino persecutio, ne triumphi gloria multis deesset; qui bonorum & famæ damno iam sæpe vicerant. Hinc in Oriente præsertim innumeri ad necem quæsiti, & inter tra-

Restituit Aruspices.

hentium manus discerpti; qui sub Decessorum imperio Deorum fana & simulachra disjecerant. Id quidem non iussu, sed quod grauius, permissu Principis, qui persecutionem auxit, dum non edixit; & omnibus Impiis ius sæuiendi dedit, dum nulli negauit. Heu! quæ tum passim laniena exercita? Testes inter alios Gazenses, Heliopolitani, Arethusii, &c. Istis parum fuit sæuire ad mortem; in Sacerdotum insuper & Virginum sacrarum cadavera barbariem effudere. Proh quam immaniter! vt qui eorum viscera vel porcis in cibum obiecerint; vel maiori portento ipsi comederint, qui supra porcos obrutuerant. Tandem vt in fabula, Actuum crudeliorum arbitrio permisso turbis; quod visum plausibile sibi sumpsit Histrio purpuratus. Inde sub iuris specie plures iniquissimè trudicati, vt infuscaretur mortis gloria per afflictæ culpæ ignominiam. Inter alios eminuere *Paulus* & *Ioannes* fratres, qui Constantini quondam amicitiâ clari maluerunt sanguinis sui purpurâ irrubescere, quàm Apostatæ fieri purpurati. Nec minùs illustris palma *Gallicani*, qui ex voto admittendæ fidei Scytharum sub Constantino victor; maiori victoria, dimissâ ex consensu sponsâ Constantiâ Constantini filia, se & bona pauperum ministerio addixerat. Sed vt ad fastigium gloria procederet, pro Christo mortem Iuliani iussu tulit, cuius obsequio vitam sacrauerat. Quid vero profecit impius tot innocentium pœnis, nisi vt suam ipse sibi cuderet reorum Maximus; & qui nouus Gigas Deum suo è

Sæuitur in Christianos passim.

Gallicanus.

Regno monere tentauerat, ſubrogatis dæmonibus; jaculo de cœlis confixus, è ſuo ipſe excideret? Id ipſe facto dictoque moribundus teſtatus eſt, quando exceptum manu, qui fluebat ex vulnere, ſanguinem ſurſum ſpargens. *Viciſti*, inquit, *Galilæe, Saturare Nazarene*. Quidni vero Galilæus ille in cęlo regnans viciſſet Dæmonis ſatellitem; qui moriens olim in terra Dæmonem ipſum ſubegerat? Amoto fulcro ſtare non potuit Res ethnica. Nec Iouianus Imperatorium decus priùs admiſit, quàm milites, qui deferebant, Chriſtianos ſe proclamaſſent; in eos imperare noluit, qui repudiatâ idololatriâ Deo iterum non obedirent.

Iuliani mors prodigioſa.

Ioniani pietas.

CAPVT XVI.

Ethnicorum noui conatus ab Ambroſio, Theodoſio & aliis repreſſi.

POſt Iulianum auſa ſubinde conari noua ſuperſtitio Idololatrica, tandem in perpetuum concidit. Nam quid fracta poſſet in integros, & valentes; quam integram & valentem infirmi ſubruerant? Nihil itaque profuerunt illi conſilia Symmachi, & aliorum; nihil arma Eugenii, niſi vt vtrobique corrueret. Arridere quidem impiis viſa
371 fortuna, cum Valentinianus I. prophanorum rituum copiam eis fecit, etiam ad Aram Victoriæ, quam Magnentius à Conſtante
383 disjectam in Capitolio reſtituerat. At Gratianus ſublatâ rurſum Arâ, & ſubductis ad ſacra prophana ſumptibus è fiſco pendi ſolitis, ſeueritate correxit; quod indulgentiâ
384 pater peccauerat. Nec reuixit impietas Gatiano

Gratiano cæſo, cùm aduerſus Symmachum, *Ambroſius con-*
apud Valentinianum II. pro pietate pugna- *tra Vi-*
ret Ambroſius, & de Victoria Victoriam *ctoriam*
reportaret. Spirare tamen iterum viſa ope *pugnat.*
Maximi, vt vnà perfidiâ Tyrannus Valen-
tinianum è ſolio, & Deum ex Aris ejiceret;
& vix intereſſe inter humanæ Majeſtatis
reum, & Diuinæ oſtenderetur. Sed vtriuſ-
que vindex Theodoſius Valentinianum ſo- 388
lio, rebellibus fractis, & Deum Templis, *Theodo-*
ſublatis idolis, repoſuit. Vt ad nouum *ſius hoſtes*
triumphum victori ſterneretur via; Euge- *imperij*
nius Cathedram ſolio, ferulam ſceptro mu- *& Dei*
tauit; ex Rhetore factus Imperator, poſt *ſubigit.*
Valentinianum ab Arbogaſte in ſubtractæ 392
copiarum præfecturæ vltionem Viennæ in *Eugenius.*
Gallia cæſum. Quid enim non audeat in
Imperatorem, qui Deum abjecerat? Grati-
tudinis ſuæ putabat eſſe Diis cultum reſti-
tuere, quos ſibi ad Conſilia fauentes ex vi-
ctimarum inſpectione cognouerat. Nec ſe-
gniùs Theodoſius ſeu ex cauſæ fiduciâ, ſeu
ex Ioannis celeberrimi in Ægypto Anacho-
retæ, quem de belli euentu conſuluerat, va-
ticinio, palmæ quaſi certus, in aciem pro-
ceſſit. Vtri ſtaret veritas, pugna decidit.
Quid mirum vaſta clade impios concidiſſe,
cùm non tam homines pugnauerint in ho-
mines; quam cœlum in inferos, Deus in
Dæmonas? Id ex facto victoris probatum; 334
ſuos enim reſpicere in terga conſpicatus, ab
hoſte in cœlum manus vertit: vt quæ pu-
gnando non vicerant, vincerent orando, ac-
cito ad auxilium Deo; & elementis ad ſti-
pendium. Vnde fieret, vt ſuis hoſtes iaculis

Elementa pro Theodosius.

ventorum turbine retractis conficerentur ad Alpes. Vere itaque, & non tantùm Poëtice Imperatori Victoriam gratulatus Poëta Ethnicus cecinit.

O nimium dilecte Deo! cui militat Ætheri
Et coniurati veniunt ad classica venti.

Illustris Imperator Victoriis, quibus hostes; at illustrior multò, qua se domuit. In aliis partem multi vendicauerint; hæc tota ipsius fuit. In aliis repressis perfidis suum Principi restitutum Imperium, suus Deo cultus; in hac cœlum ipsi assertum. In pœnam cœsi Bothericæ militiæ apud Illiricos Præfecti; ad septem Thessalonicensium millia per milites interfici iusserat, nullo Innocentium à Reis discrimine. Sic graue nefas, grauiori vindicatum, vt vindicantis innocentia accresceret. Nam ob id Ecclesiæ aditu exclusus ab Ambrosio, pœnitere palam non erubuit, quem non puduerat peccare. Magna laus Præsulis, qui nec in Principe culpam tulit sine pœna; & qui auribus Imperatoriis vix vnquam illud auditum, *non licet* libertate plane Episcopali intonuit. Magna laus Principis, qui post culpam, non detrectauit pœnitentiam; & non minus Præsuli in se ad increpandum licere voluit; quam sibi in alios ad sæuiendum. Magna etiam felicitas Imperij, cui Princeps obtigit, quem si non facit innocentem peccandi verecundia; facit pœnitentia. Fuit hoc suauissimum in malo immedicabili Thessalonicensibus solatium. At multò felicius quod Antiochenos à clade non minori eripuit, cum nec minor esset

Theodosius pœnitens.

eorum culpa; vt qui & indictum tributum proterue negassent; & Flaccillæ Aug. statuas ferociter disiecissent, & contumeliose raptassent. Iam itaque spoliati priuilegijs; quibus Antiochia supra reliquas Orientis Vrbes hactenus eminuerat? Nihil non horribilis pauidi expectabant; quamtumuis animos ipsis facere conaretur Chrysostomus tunc presbyter per conciones verè Christianas. Sed tandem Flauianus Patriarcha Constantinopolim profectus, exarmatà Principis irà, veniam non solum miseris obtinuit; sed quod tunc summæ felicitatis fuit, celerem, & insperatam. Dicas in eximio illo Principe, qui Christianas virtutes Imperatorijs amabili commercio miscuerat, relictum illum facilioris iracundiæ næuum, vt inter diuina, quibus eminebat, decora hominem se non obliuisceretur; an vt eo vel expiato vitio, vel represso, supra hominem se attoleret?

CAPVT XVII.
Septimum in Ecclesia schisma Vrsicinij.

CVm Felice Papa sic extinctum schisma, quo Romanam Ecclesiam Ariani conuulserant, vt nouum breui post succresceret. Nam dum Liberio saniorum suffragiis sufficitur Damasus, qui à Felice steterat; aduersa factio per cruentos cæsorum gradus in solium *Vrcisinium* protrusit; vt pro meritis in indigno vis esset. At illa etiam victus parte Antipapa aliò diuertit; vt qui Leo nihil promouerat; Vulpem ageret. 367 *Antipapa*

Ideo impacta in Damasum adulterij culpa; sed non alio exitu; nisi vt eius castitas, post discussionem iudicij, clarior enitesceret. Nec dum tamen cessatum à turbis; quia nondum
Abdicatur. abscesserat author turbarum. Hinc eius exilium Valentiniani I. jussu, vt pacem tunc demum coleret, vbi non esset cum quo dimicaret. Eius sectarij frustra, dum Damaso
385 sufficiebatur Siricius, tumultuati, cum Luciferianis iniere consortium, vt duplex factio in vnum iuncta vno simul ictu concideret.

CAPVT XVIII.

Octauum in Ecclesia schisma Luciferianorum.

Lucifer. MAjus à Lucifero Calaris in Sardinia Præsule discrimen incubuit; vtpote speratum minùs à probatissimo. Ab eo enim periculum non timebat Ecclesia, pro qua tot ipse pericula subiuerat. Nam Legatus ad Constantium à Liberio Papa damnari maluit, quam Athanasium damnare: & in exilio fidei causam tam strenuè scriptis egit, quàm infractè pœnam tulerat. Eximius ille tamen schisma fecit, eò perius, quò ipse melior; vt solet esse pessima corruptio ex optimo. Nam cum post defuncti Constantij tyrannidem, vnà cum Eusebio Vercellensi Liberij Papæ nomine Orientis Ecclesias obiret; adeo prçfractè à socio desciuit, vt ab Ecclesiæ sensu diuelli, quàm cum ipso sentire maluerit. Causa dissidij alteri obiecta ab altero, vt se collegæ culpà, extra culpam

vterque poneret. Sed neuter Reus erat, si Lucifer se Reum non fecisset, dum Eusebium reum plus æquo credidit. Vt enim sine vlla vitij labe Paulinum eximiæ virtutis Præsulem præfici curasset Antiochenæ Ecclesiæ; vt illam non ab Arianis tantùm infectam sub Antitiste Euzoio; sed à Catholicis etiam, quorum alij à Melesio; alij ab Eustatio præsulibus nomen habebant, inter se dissentientibus fœde diuulsam, Pastore sub vno, vtrisque grato in integro restitueret. (Quod tamen frustra fuit, & non probabat Eusebius) sine culpa tamen non fuit, quod lapsos ex Constantij nuper defuncti persecutione pręsules, in gratiam ab Eusebio receptos in Alexandrina Synodo, citra dignitatum dispendium, pertinaciùs improbauit. Accreuit ex eo culpa, quod, & qui post lapsum surrexerant, & per quos surrexeraut, vt pollutos vitabat, non paucis ad suam sententiam tractis; vix enim soli peccant magnæ famæ Rei. O si tàm facilè reuocarent ad bonum resipiscendo, quàm trahunt ad malum delinquendo! non superfuisset authori factio, & quos deiecerat cadens, pœnitens erexisset. Nam Ecclesiæ corpori demùm redditus, quam seueritatem adhiberi in aliis frustra voluit, in se nihil impeditus exercuit; & piam vitam obitu felici claudens, templa meruit post lapsum, quæ lapsis viuens occluserat. Sectatores, quatenus exemplo magistri non resipuerant; Hieronymus scriptis, & Theodosius edictis sapere docuerunt.

362. Occasio schismatis.

Resipiscit.

CAPVT XIX.

Decima in fidem hæresis Priscillianistarum.

INter hæc hæreseos noua pestis emergens ex inferis, ex periculo in periculum Ecclesiam in Hispania egit: vt ad tot incurrentes in se hostes cognosceret se vere militantem esse, nec vnquam defore bellum, donec in triumphantem transierit. Author hęreseos Priscillianus fuit, gente Hispanus, vt vnde sui cultus vindices Damasum & Theodosium Deus elegerat, inde sibi etiam administrum Dæmon excitaret. Hic ita Manetem deliriis expressit, vt eius potuisset haberi discipulus, nisi collectis aliunde erroribus dignum se magisterio probasset. Cum Sabellio de Trinitate sensit. In ieiuniorum ritibus, ne cum Ecclesia sentiret, diebus ea Dominicis indixit. A Gnosticorum sordibus non horruit; an licitas putauerit, dubium. Certe occultas voluit, vel mendacio, vt crimen crimini patrocinium esset. Hinc & tritum illud à Massialianis sumptum: *Iura, periura: Secretum prodere noli.* Cùm tàm nefaria profiteretur, fuere tamen etiam Præsules Instantius, & Saluianus, qui ea promouerint. Nec defuere fœminæ *Agape*, inter alias, *Procula* & *Galla*, vt à quo sexu malum in orbe cœperat, ab eodem augeretur. Nec tam repressa pestis in Cæsaraugustana Synodo, quàm facta robustior, Hęresiarchà Abilensi Ec-

Priscillianus. *Hæresis*

clesiæ à perduellibus præfecto; & sententia, quà Gratianus Imper. vrgentibus Idacio & Ithacio Præsulibus Catholicis, sectam damnauerat, ope Macedonij inter purpuratos primarii, reuocatâ. Sed quo tandem exitu, nisi vt in Burdigalensi synodo damnati rursum impij, à Maximo tyranno, ad quem prouocauerant, pœnas darent, vel capite vel exilio? Hæresiarchæ pœna infuscauit Ithacium, qui eam curauerat. Quippe non est Episcopi ad necem vsque, vel in hæreticum sæuire. Hinc Martini Turonensis cum ipso contentio. Hinc eius & sociorum ob pœnæ atrocioris patrocinium pœna & exilium, post necem Maximi. Cum authore secta, quam Hieronymus & Augustinus ante succusserant, non prorsus concidit; vt & in hac arena Iunior Theodosius desudaret; ac demum repullulantem comprimeret Leo I. Epistola ad Turibium Asturicensem Episcopum, & indicto Generali in Hispaniæ Concilio. *Damnatur.* *Et capite plectuntur.* 400

CAPVT XX.

Anacephalæosis de Origenistis.

PEr hæc etiam tempora excitata dudùm, & diu intermortua ab Origene procella, non leui metu, nec minori damno infremuit: vt quæ non *Antropomorphitis* solùm, *Millenariis*, &, vt volunt, *Pelagianis* insurgendi animum dederit; sed quæ Catholicos etiam Præsules, in *Chrysostomum* Ecclesiæ tum decus, Religionis tuendæ specie,

animauerit; & inanes vlciscendi iniurias, cùm alijs tùm Eudoxię Augustæ per veram persecutionem occasionem præbuerit.

CAPVT XXI.

De Origene & eius erroribus.

Origenes 250 ORigenistarum parens Origenes tanti ingenij fuit, vt nullâ re magis, quàm eius excessu peccauerit; Dum enim sibi nimium fidens, quem per Scripturarum deuia sequatur, vnum se deligit, sublimia quidem scripsit, sed ancipitis elogij; sic vt de ipso iure dictum sit; ***Vbi bene, nemo meliùs, vbi malè, nemo peiùs.*** Tot vnus scripsit, quot vix multi legendis sufficiant. Tam capacis & prompti erat ingenij, vt septem Amanuensibus diuersi argumenti scripta simul dictaret, & octodecimo ætatis anno Scripturas interpretatus tunc orbi docendo esset, cum alij manum ferulæ nondum subduxerunt. In hostes etiam fidei progressus; Ethnicos, Marcionistas, Valentinianos, Arabes, qui animæ immortalitatem vocabant in dubium, & Ebionis de Christo placita renouabant, & alios ad Ecclesiæ obsequium vel adduxit, vel reduxit. Magna illa, & quæ Authorem inter prima Christianorum decora ponerent; nisi maioribus vitiis sorduisset. Heu quid purum inter mortales! quibus ex vero sapere, gratiæ est; cadere, naturæ. Hic dum se abscidit, Eunuchos hæreticos peperit: dum libros de Principiis scripsit, errantium se principem fecit. Ibi animas coæuas Angelis, & in pœnam criminum corporis

Mire celebris.

Et errans.

poris ergaſtulo clauſas docuit ; ibi alternas beatitudinis & damnationis vices adſtruit, ibi Reſurrectionis fidem conuellit, dum eam cuique non in proprio corpore futuram dixit. Totius demum Scripturæ certitudinem ambiguam reddidit, dum intempeſtiuis Allegoriis omnia inuoluit. Hinc ſacris motus, à Demetrio Alexandriæ Patriarchâ, nec ſcriptis Apologiis; nec ſuſcepto Romæ, coram Fabiano Pontifice, ſuæ fidei patrocinio, purgare notam potuit, quam ſcripta (quamquam forte ab Hæreticis, vt ipſe prætexebat, corrupta,) ante inuſſerant, quàm anathema ſentiret.

Excommunicatur. 232

CAPVT XXII.

De Origeniſtis.

CVm Origene adeo non concidêre diſcordiæ; vt Orientis diu turbatis Eccleſiis, Occidentales demùm concuſſerint. Author præcipuus Ruffinus fuit, Aquileienſis presbyter; quem ſimul cum Melaniâ Romanâ Nobili, Didimus Alexandrinus, cætera pius, infecerat. Facilè vel ſagacibus vitium imponit, cui affectata patroni ſanctitas, qualis in Ruffino fuit, pretium addit. Hinc eum Siricius Papa, dum hæret in cortice, & ex probitate animi ſui, nec de improbis male ſentit, Catholicum agnouit per literas communicatorias; fruſtra dolum detegente Marcellâ viduâ; quæ à D. Hieronymo Orthodoxæ doctrinæ placitis informata, Romanam Vrbem ſanctitatis & eruditionis non vulgaris opinione defixerat. At

Ruffinus Origenis fautor.

Didimus etiam.

Siricio suffectus Anastasius, damnatis erroribus, & errorum postea vindice, diligentià restituit, quod incurià ipse peccauerat. Ad
401 *Comprimitur* victoriam iam præiuerant Hieronymus, Theophilus Alexandr. Epiphanius Cyprius, & alij Fidei tum assertores eximij, contra Ioannem Hierosolymę, Palladium Heleonopoleos, & alios Præsules, Origenis non tantum defensores, sed prope dixerim *idololatras*: seu iunctis vnà viribus, seu priuatim quisque luctati. Hieronymo suæ tunc salutis partem maximam Occidens debuit. Nam libros de *Princ pijs* ad verum interpretatus, veritati reddidit; si quos deprauata Ruffini versio abduxerat. Nec minùs aliis debuit Oriens, dum suis quisque in Ecclesiis per collectas synodos errores damnauere. Ex pœnà horruere culpam plurimi; & cum suo signifero Ioanne Hierosolym, Ecclesiam vt matrem sunt reuertti, ex quo eos ipsa vt spurios abiecerat. At vt Ruffinus & alij non pauci, per quæsitas Origenis laudes, eius erroribus patrocinium quæsierint, ex nimio Authoris, cætera laudati, studio, impia eius placita amauerint; non paucis tamen Origenismi labem inustam fuisse constat, quos nihil peccasse certum est; nisi quod vel Theophilo Alexandrino minùs placuerint, vel Origenis omnes libros damnare noluerint; licet in errores anathema dicerent. Hinc exortam esse dicunt procellam illam terribilem, quà plurimos Ægypti monachos, eosque singulari pietatis & doctrinæ laude celebres, è suis cellulis excussit; & è Palestinà, quò se tamquam in Azylum rece-

perant, trans mare, Constantinopolim Theophilus egit; vt illic, si daretur, obrueret. Nam nihil moratus Chrysostomi, pro ipsis, quos humaniter exceperat, Epistolas & patrocinium; eos tamquam Reos, non Origenismi solùm, sed aliorum etiam criminum, per summissos suæ factionis monachos opprimere conatus est. At cum illos non Chrysostomus tantùm, sed Arcadius etiam, & Eudoxia Augg. & alij passim innocentes agnoscerent; calumniæ conuicti accusatores prolapsi sunt in foueam, quam alijs parauerant; partim carceribus, partim exilio miserè consumpti. Hinc audaciores facti pij illi exules, oblatis Imperatori libellis accusatorijs, ea ipsi Theophilo objecere crimina, tantàque fiduciâ probaturos se receperunt, vt in grande periculum adductum sit tam illustre caput. At accitus Byzantium Patriarcha; siue authoritatis Patriarchalis, quam indignum videbatur à Monachis impeti, reuerentiâ; seu munerum, quibus purpuratorum fauorem emisse dicitur, pretio; seu etiam Eudoxiæ jam in Chrysostomum, ob liberiorem eius inter concionandum, vt putabat, licentiam exasperatæ, gratiâ; seu etiam Præsulum quorumdum Chrysostomo infensorum subsidio, non à se tantùm discrimen amolitus est; sed monachis, quasi suâ indignis iracundiâ, prætermissis, in ipsum Chrysostomum, cuius se tacito studio accusatum esse suspicabatur, vim vltionis intendit. Idque exitu adeo felici, vt & innocentem Patriarcham è suâ tandem Ecclesiâ eiecerit, vt mox dicetur;

Monachi vexati prætextu Origenismi.

402. Item Chrysostomus.

303

Origenistarum factionem, si quæ superer at, ad sesqui-sæculum prorsus oppresserit. Vel nunquam illam fuisse diceres, vel penitus extinctam. Sed ecce sub Ioanne II. Pontif. insurrexit iterùm tam acriter, classicum
532 insonantibus Nonno, Leontio & aliis, quàm si nunquam fracta corruisset. Sed non alio tandem euentu, nisi vt à Sabâ, Theodosio, & aliis pietatis eximiæ Cœnobitis, primùm coërcita; tùm à Menâ Byzantino Præsule, deinde à Vigilio Papa; denique ab Oecumenicâ Byzantinâ synodo, ipse quoque damnaretur Origenes, cuius antea no-
553 mini parcitum fuerat. Sic reuixisse dissidium dici potuit, ne ampliùs reuiuisceret; nihilque magis Origeni obfuit, quàm quod plus iusto illi quidam prodesse voluerint. Adeo acrius vel innocentiæ patrocinium; criminis sæpe præjudicium est.

Origenistæ resurgunt.

Et reprimuntur.

CAPVT XXIII.

Molitiones Eudoxiæ & Theophili in Chrysostomum Origenismi nomine.

CHrysostomum afflauit Origenistarum damnatio, & errantium mala passus est, qui errorum labem non senserat. Nam dum Monachos Ægyptios cum Theophilo reconciliare studet; eum sibi hostem fecit. Accessit, quòd damnare cunctatus Origenem, vt monebat Epiphanius, eius patrocinij suspicionem fecit. Adde quòd Eudoxiam Aug. in se crudelem reddidit, dum ob

Chrysostomus Origenismi suspectus.

non redditum viduæ agrum, auaram prædicat, & Ecclesiæ aditu arcet. Nec sibi defuere Clerici, quos laxioris vitæ, & commercij liberioris cum sacris virginibus conscios, ad modestiam reuocauerat. Sed omnium acerrimus fuit Seuerianus Gabalensis Episcopus; cui noua Bizantii molienti, dum dimisit iniuriam reuersus Ephesò, ad nouam præiuit. Tot simul hostibus nec vnus cessit, maior Hercule, & iam non ex eloquio tantùm, sed magis ex firmitate *Aureus Chrysostomus*. Multi solum adorti sunt; solus multos vicit. Nam qui eum tuebantur Episcopi, vel cadebant animis, vel *Origenismi* suspecti, ei plus inuidiæ, quàm præsidij conferebant. Quid verò moraretur auxilium hominum; qui & innocentiam, & vindicem innocentiæ Deum habebat in partibus? maximè cum ex hostium castris Epiphanium discessisse nouit. Hic enim, dum vidit, non hæresim quam horrebat, sed Præsulem Catholicum impeti; ne vindicatæ hactenus fidei laudem, innocentis Patriarchæ damnatione corrumperet, non expectato Theophilo reditum maturat in patriam. Sed de via raptus ad cœlum, Chrysostomum magis innocentem intelligit, dum prophetam experitur. Quippe inter verborum rixas, vterque alteri suam extra Ecclesiam obitum minitabundus, vt dicunt, præsagierat. Interea Theophilus Byzantium appulsus, ex reo factus accusator & iudex, ad Chalcedonis suburbium, cui à quercu nomen, synodum tumultuariò cogit, & in ea Chrysostomum suæ & Eudoxiæ vindictæ immolat. Quid

Quare.

402 *Contendit cum Epiphanio.*

403 *Damnatur.*

non attentat potens fœmina, vbi se spretam rata, conatus impios adumbrat pietatis fuco? Tunc tamen haud faustè cessere vota, Deo per prodigia innocenti patrocinante, quem vis humana perculerat. Vrbs tota horribili succussu intremuit; quippe fulcrum deerat) & populus seditionem minatus est; luporum enim ferociam timebant oues, pastore summoto. His territus Arcadius

Reuocatur. exulantem sedi reddidit quam amiserat; Ipse se zelo, quem non dimiserat. Hinc noua in ipsum, & eius Amicos persecutio. Dum enim nec Optimatum, nec ipsius Augustæ vitijs inter concionandum parcit; & saltationes ad ipsius statuam, non

440 *Iterum damnatur.* procul ab Ecclesia dedicatam fieri solitas grauiter reprehendit; mirum quam furialibus in ipsum stimulis exagitata sit impotens fœmina. Statim enim ad vindictæ consortium adducto Arcadio, quos Præsules Chrysostomo parùm æquos nouerat, acciuit. Theophilus tamen periculi, quod à populo Bysantino, ob sui Præsulis iniuriam commoto, vix nupereuaserat, nondum oblitus, adesse ipse per se non ausus, tres Præsules, ex Ægypto, sibi addictissimos misit. Ab ijs id vnum imputatum illustri Reo, quod abdicatus à Synodo, absque alterius Synodi sententiâ, contra Canonis Antiocheni præscriptum, se Ecclesiæ reddidisset. At cum exciperetur, eum canonem ab Arianis contra Athanasium sancitum, non habendum esse à Catholicis pro lege, & in longum altercatio protraheretur; tandem vt Patriarcham quasi conuictum ab Ecclesia eijceret, Arcadius impulsus est. Id verò tantâ ferociâ

& impietate præstitum est pridie Paschatis, distractâ per vim multitudine, quæ S. Præsuli baptismum Catechumenis administraturo, frequens aderat, vt Ecclesia videretur à Barbaris occupata; & non tantùm cæsorum sanguine baptisterium respersum fit, sed ipse etiam Christi sanguis, in Ecclesia tunc asseruari solitus, sacrilegè diffusus, militum vestes intinxerit. At exilij pœna, quam culpa non meruerat, Aureo præsuli in gloriam cessit; dum per demissam inusitatæ magnitudinis grandinem, & erumpentes ab Episcopali solio flammarum globos, qui Ecclesiam, curiam, & plurima ædificia consumpsere, vrbe territâ & deformatâ, innocentiam exulis Deus vindicauit. Nec propterea intermissa est, quæ aduersus Patriarcham, & eius fautores, qui propterea *Ioannitæ* dicti sunt, cœperat persecutio. Ille enim adeo inhumanè à satellitibus habitus est, vt vita ei non videretur relicta, nisi vt diutius periret. Isti verò quasi prodigiosum excitassent incendium, turbasque miscerent, quod Arsacium Chrysostomo subintrusum nollent vt Patriarcham agnoscere, variè vexati sunt. Plurimi tamen elapsi Romam ad Innocentium Pontif. contenderunt; vt eum innocentiæ patronum haberent, qui tam iniquos Orientales passi fuerant. Id etiam per Epistolas ab exilio scriptas Chrysostomus petiuit. Benè igitur Pontifex, suâ illos communione indignos judicauit, qui tantâ ferocitate in innocentes sæuierant. Nec eos in gratiam recèpit, donec Patriarchæ sanctissimi nu-

Sacrilega ferocia.

Prodigia.

Ioannitæ.

Prouocatur ad Pontific.

per, ex exilijs molestij defuncti nomine in
406 sacras tabulas relato, pœnitentiâ emendassent, quod injustitiâ puccauerant. Id statim factum ab Alexandro Antiocheno, nec diu post ab Attico Bysantino, & alijs. An Theophilus vel in morte pœnituerit, non constat. Sed Cirillus eius ex sorore
408 nepos, & in patriarchatu successor, post aliquas moras tandem reuerenter impleuit. Inde pax & amica inter Ecclesias societas, quæ non ante sanciri verè potuit, quam Ioannis innocentia, eorum etiam testimonio comprobaretur, qui tot eam criminationibus & dolis violauerant. Magna damnati gloria; vt revereri mortuum coacti sint, qui eum viuentem vexauerant.

CAP. XXIV.

Pontifices quarti sæculi.

QVam dilucidè in Diocletiano & aliis, qui ei non tam in Imperio, quàm in atroci aduersus Christianos ferociâ fuere collegæ, probatum est: Non esse consilium contra Dominum. Adeò enim tanto crude-
304 *Marcell. XXXI.* litatis strepitu Christianitas excisa non est; vt firmior potius euaserit. Certè *Marcellus* Marcellino suffectus rem Christianam adeò promotam agnouit, vt septem ab Euaristo
Parœciarum numerus auctus. constitutas Romæ parœcias, ad 25. augere coactus fuerit, ministrorum etiam, qui illis regendis incumberent, numero adaucto.
Cardinales. Qui verò cæteris ministris præerant, *Cardinales* dicebantur, & inde *Cardinalium*

origo. Cœmeterium, quod à Priſcilla matrona nobili, cuius impenſis conſtructum eſt, nomen habet, viâ Salariâ conſtituit. Non modicis prætereà opibus, quas Lucina hæreditatis nomine dedit, Eccleſiam muniit. Poſt hæc qui tam feliciter fidelium alimento ſiue ſpirituali, ſiue corporali prouiderat, ad publica in catabulo paſcenda iumenta à Maxentio damnatus eſt; vt qui paſcendo fideles mercedem æternam meruerat, eam iterùm mereretur diuturnâ in paſcendis animalibus patientiâ; atque adeò adipiſceretur ſexto Pontificatus anno. 309 *16. Iun.*

Euſebius ei ad duos circiter annos ſubſtitutus, Donatiſtas reſipiſcentes impoſitione manuum in gratiam recipiendos eſſe cenſuit; Dicitur etiam Euſebium Verſelleuſem à matre Reſtituta è Sardinia delatum adhuc tenerum, fidei rudimentis imbuiſſe, & collato baptiſmate de ſe nominaſſe. *Euſeb. XXXII.* 309 *5. Febr.* 311 *26. Sept.*

Quàm felix *Melchiades*, qui ſuffectus Euſebio infra triennium regiminis inchoatum, & Tyrannidem in Maxentio demerſam, & Chriſtianitatem, de idololatriâ in Conſtantino triumphantem vidit. Eius & ipſe allaborauit victoriæ, dum pro Cæciliano Carthaginenſi Præſule, & Catholicis, quos Traditionis crimine Donatiſtæ infamauerant, ſententiam dixit; quam ſchiſmatici à Conſtantino, qui eos ad Melchiadem, ut par erat, remiſit, ſperauerant. Vetuit ne diebus Dominicis, & feriâ quintâ Chriſtiani ieiunarent; ne vel in hoc cum Ethnicis, qui dies illos ſuis ieiuniis deſtinauerant, conſentirent. *Melchiad. XXXIII.* 311 *1. Octob.* *Damnat Donat.* 313 *17. Dec.*

Sylvest. XXXIV. 314 1. Febr. Melchiadem *Syluester* excipiens mirum qua felicitate splendorem Ecclesiæ promotum, & fidei veritatem firmiùs assertam Constantini imprimis magnificentiâ & pietate viderit. Licet enim ex quodam Imperatoris pro Aruspicibus decreto nonnihil alicubi insultantibus impiis, ad latebras ipse (*Latebra.*) Soractis montis fuerit compulsus; emendato tamen breui post Imperator edicto, & ferociam impiorum repressit, & Ecclesias vbiuis magnificè constructas liberalissimè locupletauit, & immunitatibus auxit. Cum interea Papa interiori Ecclesiæ decori, fideique præsidio allaboraret. Nam in Romano Concilio ne simplex Sacerdos chrismate frontem baptizati liniret inhibuit; & vt opes Ecclesiæ in quatuor diuisæ partes, ad (*Redituum sacrorum diuisio.*) Præsulis, cleri, pauperum, & fabricæ vsum impenderentur, constituit. Tum in alterâ Romanâ Synodo, approbato Niceno Concilio, cui per Osium Cordubensem & alios præfuit, & Arij hæresim, & Schisma vetus 335 31. Dec. Quartadecimanorum; & nouum Meletij coërcuit. Post hæc qui militantem Ecclesiam ad 22. fermè annos tam feliciter rexerat, ad triumphantem vocatus, locum fecit *Marco* ad octo dumtaxat menses. (*Marcus* XXXV. 336 16. Ian.)

Iulius XXXVI. 336 27. Octob. *Iulius* verò, qui Marcum excepit, vltra quindecim annos summâ prudentiæ, fortitudinis, & pietatis laude clauum Ecclesiæ tenuit. Athanasium, Marcellum Ancyranum, & alios in Antiochenâ Synodo ab Eusebianis abdicatos Romæ benignissimè excepit, & cum Eusebiani vt promiserât & iussi fuerant, non aduenirent, innocentes dixit in (*Athanas. & alios absoluit.*)

Synodo. Tùm quia neque per iussa, neque per monita euicit, vt præsules suis Ecclesiis restituerentur; Constantio, qui Eusebianis se totum abdixerat, id abnuente; egit apud Constantem, vt Sardicæ habito vniuersali Concilio, cui per Archidamum & Philoxenum Presbyteros præfuit, Innocentes rursum dicerentur, abdicatis Eusebianis plurimis, qui scelerum & hęreseos conscii Philippopolim se receperant: & Constantij tyrannide freti in præsules Catholicos, & in ipsum nefas! Iulium, dixerunt anathema. Constantis tamen zelo, qui minaces ad fratrem literas scripsit, nonnihil repressi plurimi, aquieuere Concilio, & passi restitui Catholicos, ne suis ipsi sedibus pellerentur, veniam à Iulio petierunt. Obiit demùm inchoato decimo sexto Pontificatus anno.

Sardic. Concil.

Eusebianorũ proteruia.

352 12. Apr.

Visa non diù post nonnihil nutare pars Catholica sub Liberio, qui Iulium exceperat. Initio quidem eximiam de se spem fecerat, Eusebianorum, qui ad se legatos aduersùs Athanasium, & pro se miserant, reiectis calumniis, & Alexandrinæ Synodi pro Athanasio votis assensus. Nec minùs constantiæ prodiderat, cum damnationi Athanasij, assenso Vincentio Capuano, quem ad Constantiũ, Arelatem Legatum vnà cũ Marcello miserat, per nouas ad eumdem Constantium & per Legatum Luciferum Mediolanum delatas literas, libertate verè Apostolicà, quæ per ignauiam Legati peccauerant, emendare conatus est. Quid quod Romæ ad Eusebij eunuchi promissa, minas, munera infractus perstitit? Et Mediolani demùm,

Liberius XXXVII. 352. 8. Mai.

Strenuitas

quò iuſſu Conſtantij perductus eſt, exulare
Beream maluit, quàm cum impiis aduersùs
Athanaſium ſentire. Sed poſteà ambiguæ,
Ignauia. quam Sirmienſis Pſeudopræſulum cœtus
compegerat, fidei formulæ, ac Athanaſij
damnationi aſſenſus, quas palmas ſtrenui-
tate meruerat, indigno transfugio corrupit.
Vnde Romæ animorum ſubita miraq; con-
uerſio. Nam quem in exilio vt verum Pon-
tificem venerati hactenus fuerant, Antipapæ
Felicis peroſi commercium, vt alibi dictum
l. 3. c. 6. eſt; cum in ſolio auerſati ſunt vt intruſum,
Felix. *Felicis*, qui eius perfidiam damnauerat, ve-
XXXVIII. nerati conſtantiam. Quo itaque gradu eua-
ſurum ſe rurſus ad ſolium putauit, ex eo ve-
rè deturbatus eſt. Verè *deiectus dum alleua-
retur.* Nec ei apud fideles authoritas ac ve-
neratio ante reddita eſt, quàm poſt Arimi-
nenſe Concilium, reiectis quæ Seleuciæ &
Reſipiſcentia. Conſtantinopoli contra fidem Ariani decre-
uerant, prioris transfugij maculam, poſte-
Arianos damnat. riori confeſſione eluiſſet. Nec viſus eſt ite-
rum pelli & agi ad latebras, niſi vt mortuo
interea Conſtantio, ſuæ Sedi reſtitui, non
iam ex ſimulatâ, aut diſſimulatâ ignauè per-
fidiâ, ſed ex Religione ſtrenuè defenſâ me-
367 reretur. Vitam demùm nonnullis ſubinde
9. Sept. næuis interſtinctam ſanctiſſimè clauſit de-
l. 3. c. 17. cimo ſexto Pontificatus anno inchoato.
Damaſ. *Damaſus* Vrſiciano ſchiſmate, de quo
XXXIX. alibi, compoſito, Liberium excepit, vt qui
eius, poſt reſipiſcentiam in ſuburbiis latitan-
367 tis Vicarius fuerat, eum piè defunctum in
15. Sept. dignitate ſequeretur. Ex nominis omine
ſuum totum regimen, quod annorum ſep-

temdecim fuit, victoriis consignavit. Ab Vrsicino & schismaticis ad hæreticos digressus, Auxentium, Valentem, Vrsacium, aliosque Arianorum signiferos, nec non Apollinarem & gregales in Synodis Romæ damnauit. *Hæreticos damnat.* Priscillianum hæreseos purgaturus infamiam, ex Hispaniis ad se profectum ab alloquio exclusit. Byzantinâ primâ Synodo generali approbatâ, Macedonianam hæresim proscripsit. Multa ad externam Ecclesiæ disciplinam, & internum Religionis cultum pertinentia, Hieronymi ad hoc Romam acciti ope sapientissimè constituit. Sacris Martyrum Reliquiis tumulos erexit, & tumulis elogia sepulchralia inscripsit. Edixit tandem vt ad finem cuiusque Psalmi, dum in Ecclesiis canitur, glorificationis Hymnulus *Gloria Patri*, &c. adderetur. In his elogium sibi numquam desiturum moriturus sub magno Theodosio Pontifex præscripsit. Nec enim pulchriùs sanctissimi Pontificis vitam ornari verè credas, quàm si ipsum & laudasse Martyres, & vt adoranda Trinitas speciali ritu quotidie laudaretur edixisse videas. 384 *11. Dec.*

Damasum in dignitate secutus *Siricius* est, at non simul in zelo. *Siricius XL.* Licet enim Nouatianis, Montensibus, & Iouiniano coërcitis, pro Clericorum cœlibatu tuendo sollicitus fuerit, & cum Theodosio egerit, vt Symmachus, qui eum, pro restituenda in Capitolio Arâ victoriæ, rogare sustinuerat, exilio mulctaretur; & aduersus Idololatras asperiùs ageretur: Malè tamen dicitur meruisse de Ecclesiâ, quia non benè de Paulino ac Hie- 385 *12. Ian.* *Iniquus in Hier. & Paulin*

ronymo, qui Ecclesiæ vindices indefessi erant. Hieronymum enim passus est à Clericis vexari, ac in Palestinam agi, quòd eos mollius, quàm pro statu viuentes, vexasset ipse sub Damaso. Paulinus verò ad Seuerum Sulpitium luctuosè conqueritur, maximum sibi gratiæ Dominicæ detrimentum contigisse ex *Vrbici Papæ* superbà discretione.

Mollior in Ruffin. & Orig. Nec satis etiam diligenter incubuit in euellendis ex agro Dominico Origenis zizaniis, quæ Ruffinus & Melania ex Oriente reduces insperserant. Dignus propterea qui à supremo Patrefamilias à suâ præfecturâ ipse

398 21. Feb. auulsus Ministro diligentiori locum faceret, decimo quarto ineunte Pontificatus anno.

Anastas. XLI. *Anastasius* enim vir Apostolicæ sollicitudinis, ita errorum germen anathematis falce resecuit, vt astutum eorum vindicem,

398 14. Mar. *Damnat Ruffin. Donatistis parcit.* quod Romam vocatus non venisset, simul perculerit. Cum Donatistis mitiùs actum voluit; vt quos si ex animo resipiscerent, sine dignitatum damno recipi annuerit, ex Concilii Carthaginensis iudicio. Diaconos, qui Romæ cum Sacerdotibus de gradu contendere ausi fuerant, ità compescuit; vt Sacerdotes canentibus Euangelium Diaconis, simul stare incuruis nonnihil humeris

Contentio Diaconorum cum Presbyt. voluerit. Accurato demùm in omnibus regimine dignum se præstitit, qui ante tolleretur ad cælites, quàm in prædam Roma barbaris cederet: Ne orbis caput, sub tali Ecclesiæ capite tolleretur. Obijt autem in-

402 27. April. eunte quinto Pontificatus anno.

CAPVT XXV.

Vndecima in fidem hæresis, Anthropomorphitarum.

DE *Antropomorphitis* fuit hoc etiam tempore contentio: eam enim larnam Catholicis appingebant fautores Origenis, vt Aduersariorum inuidiâ, suos crimine absoluerent. At innocentiæ præjudicium non est, alijs tributus error, vel ex vero; quid si ex falso? quisquis ita sibi patrocinatur, adeo se non purgat, vt inficiat. Grauior ergo Origenistarum culpa, quod vt innocentiam sibi adstruerent, innocentes in culpa posuerint. Etsi enim Catholici, eorum de resurrectione conuulso delirio, suscitata corpora in lucidos aëris globos transformatum iri negarent; non tamen Deum ad hominis effigiem effingebant. Istius author vecordiæ Audæus, iam tum ex Arij temporibus innotuerat. Hic hominem ad Dei similitudinem fuisse compactum, capere non poterat; nisi Deo humanam figuram prius fuisse intelligeret. Peccasse & in hoc, eius sectatores dicunt, quòd crimina non debito, sed ridiculo ritu confessos, per absolutionem in gratiam accipiebant, nullâ imposità reo pœnâ, quâ satisfaceret. Fuit hæc discipulorum, post ipsum, peruersitas; ipsum enim, & ei coæuos discipulos ad normam innocentiæ vixisse, Antiquorum sententia est: si tamen non in crimine, illa innocentia, ex qua venit ad tantam confidentiam, vt Præsules etiam parùm ex Apostolico sensu vi-

341 *Audæus Anthropomorphitas condidit.*]

uentes palam reprehenderet. Hinc eorum in ipsum odium, & eius ab Ecclesiâ secessio, quasi pereundum sibi esse crederet, quod alios ab interitu non reuocaret. Ne deessent in quos felicius Magistrum ageret, in Scythiam à Constantio amandatus est. Ibi toxico vertente in antidotum, fidem emortuam exsuscitauit; & plurimas Ecclesias, vel de nouo condidit, vel collapsas restituit. Mirabilis planè Dei sapientia! qui damnum vnius in plurimorum lucrum vertit, & per transfugam (si perseuerauit in vitio) transfugas sibi asseruit.

Scythas conuertit.

CAPVT XXVI.

De Millenarijs.

Quid millenarij.

373 AD Origenistarum dissidia inualuere *Millenarii*, quos velut emortuos Apollinaris nuper excitauerat. Hi cum docerent homines post resurrectionem mille annos in terris inter summas delicias moraturos; necesse fuit, vt sibi cauerent ab Origenistis, qui Resurrectionis fidem abiecerant. Sic in errorem, dum impingit error, vterque infringitur; & Ecclesiæ triumphis allaborat. Delirium illud iam olim Cerintho placuerat, & hoc satis erat ad anathema: nisi se magnis rei Christianæ vindicibus Papiâ Hieropolitano, Iustino, atque Irenæo tutatum esset. Adeo nec excelsi viri supra casus aleam sunt! Error tantis probatus Authoribus, diu apud multos pro veritate fuit; sic vt nec illum refellere quisquam ausus sit, nec Ecclesia proscribere: ne in vitio quod oderat, Athletas suos

ſuos videretur odiſſe, quos amabat. At latiùs 264
demùm ſerpente malo, Nepotis Epiſcopi patrocinio, ſcriptis contra obſtitit Dionyſius Alexandrinus. Ab hoc repreſſum ita obſtupuit, vt ſui ſenſum prope non fecerit, donec illud Apollinaris, ſuam ob pertinaciam, in hæreſim transformaſſet. Hinc in ipſum Damaſi anathema, & ex eo excidium. Nam quod damnatis fauerit Seuerus Sulpitius, & nonnulli ex illa factione ſuperſtites, aduerſus Origeniſtas depugnando; fuit hic peſtis iam euaneſcentis conatus vltimus. *Nec* poſthac extitit, qui de huiuſmodi nugis excitandis vel cogitauerit. *Damnantur.* 402

CAPVT XXVII.

Duodecima in Fidem hæreſis Pelagianorum.

EX Origenis etiam ſchola dicitur prodiiſſe Pelagius; hoſtis, ſi quis vnquam Eccleſiæ peſtilentiſſimus. Tam horridi fœtus, naturam puduerat; ideo apud diuiſos toto orbe Britannos illum effudit & abdidit. At ſuapte ipſe indole ſe prodidit, vt orbem reliquum inficeret. In Ægypto poſtea ſub ouina Monachi pelle, animum lupi fouens in Ouile Domini atrociter graſſatus eſt. *Pelagius.* *Originis negatâ in homine labe, naturæ patronum egit, vt eam damnaret. Veram Chriſti gratiam non in impulſione interna animi, ſed in illuminatione tantùm ponens, ſalutem in noſtra natura poſitam eſſe dixit, vt nos perderet, & Saluatorem repudiaret, libertatem extexit vt præcipitaret; eamque ita* *Hæreſis.*

sui dominam fecit, vt Dei dominium extingueret. Pessundatum ibant Ecclesiam hæc dogmata; vt quæ, sublatâ gratiâ, sine vi, sine animâ, velut exsuccum & exangue corpus langueat, necesse est; ni Carthagine
412 statim in synodo Celestius eorum assertor
Reprimitur. damnatus esset. Discipulo Magister cautior, Diospolitanos Præsules, ad quos ab *Hieronymo* & *Augustino* extrusus è latebris,
415 accusantibus eum *Herote* & *Lazaro* Gallis Præsulibus, & Orontio Hispano Presbytero, causam dicere coactus est; sic responsis ambiguis elusit, vt euaserit, si non innocens, saltem indemnatus. Quamquam cur indemnatus, qui se damnauit ex vero, dum hæreses proscripsit ore, quas fouebat in animo? Nec haberi potuit innocens, quem Innocentius Pontif. Rom. pro reo semper habuit. Nec eum vnà cum Celestio innocentem exi-
416 stimauit Zozimus Innocentio suffectus, nisi
418 vt posteà detectâ versipellium fraude bis reos haberet. Celestius enim fidei suæ libellum Zozimo oblatum, eà arte contexuit, vt sub verborum ambiguitate erroribus dissimulatis, nihil non Catholicum præferre videretur. Ob id cum præterea suffragari se Epistolæ Innocentij aduersus errores Pelagij profiteretur; æquiorem sibi Pontificem reddidit. Cum præterea per literas nihil non Catholicè in speciem continentes à Pelagio ex Oriente scriptas deceptus Pontifex esset; & Hæresiarcham Catholicum agnouit, & in literis ad Africanos præsules scriptis, eius accusatores *Herotem* & *Lazarum* calumniæ reos declarauit. Sed à Carthagi-

nensi 214. Antistitum Synodo cōmonitus; & à Celestij simul in damnandis sine ambigua erroribus tergiuersatione conuictus, eos etiā ipse damnauit. Pontificibus assensi Africæ præsules, Carthagine iterum, semel Mileui in synodum coacti, in Hæresiarcham & gregales, ni resipiscerent, dixerunt anathema; & Augustinum, qui nouam in Hydram esset Hercules, elegerunt: vt vindicata ab hostibus Dei gratia, trophæum Augustini fieret, quemadmodum assertus Deo Augustinus, trophæum gratiæ fuerat. Athletæ nobilis, quem Honorius Imp. edictis in impium muniuerat, vel vmbram Hostis veritus, in suam se Britanniam recepit, vt nouà peste, illa præsertim tellus periret, quæ ipsam effuderat. Quamquam Lupus Trecensis, Germanus Altisiodorensis Præsules, & Palladius Romanus Diaconus, eò à Celestino Pontif. & Gallica synodo missi, monstrum in Palæstinà, Africà, Italià profligatum, in suo demum confecerunt sterquilinio. Illa victoria pro gradu Palladio fuit ad nobiliorem, vt qui ad huius insulæ Borealia, fidei luce diffusà, Scotorum Apostolus dici meruerit. Nimirùm illa Dei consuetudo est; vt ex malis bona eruat: & sinat aliquos perire, vt multi non pereant. Nec interea datum Augustino quiescere, vt nouis semper victoriis inclaresceret. Nàm obtrito non semel Iuliano Capuano præsule, qui se Pelagio suffecerat, nouis vbique sobolescentibus ex damnata radice surculis exscindendis tam promptus aderat, vt per eum sæpe se vicisse ante Ecclesia cognosceret, quam hostes ha-

August. in Pelag.

409

In Anglia impugnatur.

Scoti conuersi.

August. in Iulianum.

buisse. In nouos tandem Prometheos intorsit anathema Ephesina Synodus; vt Nestoriana pestis, suæ ruinæ sociam haberet Pelagianam, cui ita successit ordine temporum, vt dum Christum ex meritis Deum factum docuit, suo ipsam prægeneratam vtero, non iniuria dixerit apud Prosperum. Meritò igitur vna de altera dicet. *Mecum oritur, mecum moritur, mecumque sepulchrum intrat, & inferni carceris ima subit.*

CAPVT XXVIII.

De Semipelagianis, seu Pelagianorum Reliquiis.

NOn statim post victoriam pax fuit & securitas. Ex Semipelagianis non minus periculi incubuit, quam ex totis. Hi ore tenus execrati Pelagium, Pelagianismum fouebant animo: & veram de gratia Doctrinam verbis professi, ad eam tamen, quosdam libertatis conatus, præire contendebant. Sic quam voluntatis dominam Deus voluit, fecere pedissequam; & totum amiserunt boni operis meritum, dum initium sibi asseruerunt. Motus primos excitarunt in Affricà, vt eàdem in Arenà & Pelagium & sobolem Augustinus conficeret. Cœpit in Adrumetinis monachis, & Vitale, victoria. Hos ob id turbatos, quod per efficaciam gratiæ quam asserebat Augustinus, libertatem videretur interimere, & vim correptionis eneruare; sic per scriptos libellos sapere docuit, vt si aliter id remedij haberi non poterat, præstiterit ægrotasse. A Massiliensibus

Errores.

419 Adrumetini Monachi.

presbyteris vis maior incubuit, Ducibus *Et Massilienses.* Cassiano, Vincentio, Fausto, Gennadio, & & aliis. Isti Augustinum, cætera, vt profitebantur, reueriti, in hoc haud ferre poterant; 426 quod gratiæ partes studiosiùs agens, non satis libero cauisset arbitrio, & quasi fatum gentium inuexisset. Sed vt ad spectrum inhorrescebant scrupulosius, quod citra vllam meritorum præscientiam, quosdam à Deo *Errores.* ita destinari ad gloriam diceret, vt alij, occulto iustoque iudicio, relinquerentur ad pœnam. In hos etsi strenuè obniterentur Prosper Regiensis, & Hilarius Arelatensis *Prosper & Hilar. & Augustinus in eos.* Antistites, videbatur tamen nutare victoria, donec in auxilium accitus est Augustinus. Hic scriptis illico eximijs illis de prædestinatione sanctorum, & dono perseuerantiæ ad Prosperum & Hilarium libris; & qui tunc in veram Christi gratiam insurrexerant hostes obtriuit; & aurea Ecclesiæ arma, quibus Ingrati in perpetuum obtererentur, prouidit. Sed eo posteà, qui diu in terris vicerat, ad triumphi gloriam vocato, sic recruduere dissidia, vt Prospero & Hilario nihil minùs cum fractis hostibus laborandum fuerit, quàm cum integris. Adeo conuincere errantem facilius est, quàm vincere. Nec plena ipsis victoria obtigisset; etiam post Gallos, Genuenses, Vincentium, & qui omnium instar erat Collatorem seu Cassianum per scripta à Prospero coërcitos; ni pertinacibus obstruxisset ora Celestinus Pontif. Arausicana synodus, obluctantes exarmasset; & tùm secuti Pontifices, Leo, *A Pontif. damnati.* Gelasius, Hormisdas; tùm Doctores eximij

Fulgentius Ruspensis, Auitus Viennensis, Cæsarius Arelatensis, & alij gratiæ Christianæ assertores incliti ita contudissent, vt si qui postea eorum ex cineribus prodierint, prius damnati censeri debeant, quam nati.

CAPVT XIX.

Iudaeorum noua clades sub Constantino, Constantio & aliis.

IVdæis sub Alexandro Mamineæ Imp. qui eis in Palæstinà degere,& Præfectum loco
224 Regis,qui jus eis diceret,habere permisit,visa est blandiri fortuna, ut ex gustatà prosperitatis aliqua dulcedine, pœnarũ quibus rebellantes iterum Constantinus obruit, sensus esset acerbior. Cum enim in Christianos, maximè qui ab ipsis desciuerant, molirentur impia, & vesaniam armis deffenderent; innumeros decurtatos auribus, & stigmate inustos,circumduci per vrbes jussit, vt ex ignominiæ saltem sensu Christianis non tantum parcere, sed etiam obsequi docerentur. Nec dum tamen ita dociles ad jugum redditi sunt, vt nouas in se clades per nouas rebelliones non accerserint. Nam iterum sub Constantio tumultuantes, & militum, quos perfide occiderant, se armis tuentes, Gallus Cæsar ita obtriuit, vt nec ætas innoxia infantes seruauerit. Nec feliciùs impiis cessit fauor Iuliani. Eos ita ad miseriam suum fatum damnauerat; vt etiam beneficia ipsis verterentur in pœnam. Dum enim templum rursus molientes in Deum

Iudæi vexati à Constantino. 355

Et Constantio. 313

pugnant; & Diuino, de perpetua ipsius vastitate, vaticinio, fidem negant, in Architectos temerarios mouentur elementa, pro suo. Tellus vastè concussa opus hausit & opifices, & per emissos è fundamentis flammarum globos, plurimos absumpsit. Ne prodigiorum lateret Author, & vna in sublimi visa crux, & plurimæ vestibus impressæ sacrilegos terruerunt. Cum molitiones apertę non succederent, ad occulta sacrilegia diuertêre. Maximè dum Amani pœnam, quam ritu annuo adumbrant, in Christi Crucifixi trahunt ignominiam. At quorsum tandem, nisi vt ab vtroque Theodosio, Honorio, & alijs per edicta coërciti; vix vnquam pœnam euaserint, qui culpam admiserant? Ausi tamen posthæc multi & prisca miracula cogitare; & Iudaicam ex Creta profectionem, sicco tentare vestigio. Eam stolidis spem fecerat impostor qui se Mosem de cœlo missum mentiebatur. Nempe vt sub falso Mosis nomine Pharaonem exprimeret, in vndis cum plurimis gregalium demersus. Ex pereuntium naufragio ad nauem Ecclesię multi venere. *Ea quippe vera promissionis terra, ad quam per vndas, non Pelagi, sed Baptismi veniendum est.*

Templum dum instaurant prodigijs terrentur.

Christum irrident.

384

408

Deluduntur & merguntur.

432

CAPVT XXX.

Decima tertia in fidem Hæresis Antidicomarianitarum, seu Heluidij, Iouiniani, Vigilantij, &c.

Virginitas cœli quondam vnius accola fuit, nunc & terræ, vt eam sui hospitio

in cœlum mutet; & nouos hospites cœlo paret. Nam ex quo Deum inter homines peperit; Homines Deo parere non desinit. In eam insurrexit author libidinum, non difficilem sibi de Ecclesia victoriam fore ratus, si decus eius præcipuum conuelleret. Eam itaque infra sortem connubij dejectam, &
382 ablatam Deiparæ, (vnde *Antidicomarianitæ*) per Heluidium, in Italia; Bonosum
Virginitatis hostes in Macedonia, & Apollinaris quosdam discipulos in Affrica impetiit. At vtrobique per Athletas nobiles victrix Ecclesia; Hic per Damasum & Hieronymum; ibi per Anysium Thessalonicæ præsulem, ex synodi
Damnantur. Capuanæ decreto; Alibi per Epiphanium, suum cœlo, Deiparæ, sibique decus asseruit. Iis nihilo verecundior Iouinianus virginitatis in Deipara læsæ sacrilegio noua superaddidit, vt turpiùs periret. Ciborum damnauit
Iouinianus. abstinentiam; quam pudicitiæ alimentum nouerat. In Christo verum hominis corpus noluit cum Manete, ne Deus nexu mirabi'i iunctus homini in virgine
Errores. dici posset. Omnes Christianos eundem assecuturos gloriæ gradum asseruit, ne spe maioris supra coniugatos præmij, sibi virgines blandirentur. Hostem iam infractum in sociis Hieronymus iterum & Augustinus strauerunt scriptis. Siricius Papa, & Am-
Impugnatur. brosius in Mediolanensi Concilio confecerunt. Vt ibi periret hæresis, vbi Hæresiarcha prodierat, patre Auxentio Pseudoepiscopo. Superuixit erroribus errans, vt à Theodosio Magno primùm coërcitus, ab Honorio postea, in Boam insulam amandaretur,

retur, vt procul à continente efflaret animam, quà dudium terras infecerat. Iouiniano succenturiatus Vigilantius, ita se hostem continentiæ prodidit; vt sacros ritus, & omnem Ecclesiæ disciplinam impiè violauerit; Cælibatum in clericis noluit; cereorum ac lampadum vsum è sacris mouit, exequiales preces reiecit; Martyrum lipsanis cultum deferri vetuit; & Catholicos ob id *Cinerarios*, & idololatras nuncupauit; festorum peruigilia sustulit; His & similibus Gallias terruit vir Hispanus, quæ monstris nondum assueuerat. Periclitabatur Ecclesiæ pulcherrima portio, ni sui sęculi alter Alcides Hieronymus scriptorum clauà monstrum obtriuisset. 412

Vigilantius.

Errores.

Hieronym. in eum.

CAPVT XXXI.

Secunda in Perside persecutio, & primum pro Religione bellum.

Erexerat se rursum in Perside Ecclesia, tùm Isdegerdis Regis, quem Arcadius moriens Theodosio filio Tutorem dederat, indulgentià; tum Maruthæ Mesopotamiæ Pręsulis studio. Huic, ab Arcadio ad Isdegerdem misso, promouendæ fidei facta copia est; vt qui à Rege morbum, ab eius filij corpore Dæmonem excusserat, subditorum sanaret animos, & Deo assereret. Propagabatur feliciter Christiana soboles, & Magorum nequicquam infrementium superabat insidias: cùm ecce à repentino turbine remora. Occasio ab Auda Præsule, qui opus abrupit, dum nimiùm accelerat; & euerso 408

Fides in Perside promonetur.

Pyreo, (id erat fanum *Igni* sacrum) Ecclesiam simul euertit. Adeò nihil sæpe magis retardat opus, quàm festinasse. Nam ad vltionem *Ignis* ignescens Baranes Isdegerdis filius, Audà trucidato, in omnes Christianos persecutionis flammas excitat. Nec plane suo *Igni* satisfactum iri credidit; nisi recens constructas Ecclesias vexatur ignis absumeret. Ad hæc Theodosius Christiani esse non putavit, veri Dei injurias impunè pati; cum pro falso tot cædes inflictas vidit, tot incendia conflata. Andalurio mandata vltio ad satietatem impleta est. Præter cæsos in acie, ad centum fugientium millia Euphrates hausit. Quasi aduersus *Ignis* vindices, in Christianorum stipendium vndæ venirent. Militarem Andalurij gloriam sic decore pacifico æmulatus est Acarius Amidæ in Mesopotamia Præsul, vt excesserit. Nam conflatis Ecclesiæ vasis, magnum hostium numerum eduxit è vinculis; & ad mansuetudinis in hoste miraculum stupente Rege in patriam dimisit. Eximium id sane, sed cui apud Christianos consuetudo admirationem aufert. Admirabilior multò Aspabeti, Saracenorum Persis militantium Ducis, erga Christianos benignitas, vtpote in infidele rarior. Hic Christianis, quos pœnarum metus abducebat ex Perside, euadendi factà copià Regis incurrit odium, vnde sibi Dei gratiam asseruit. Felix calamitas, quà peruenitur ad gloriam! Nam ad Romanos profugus Saracenis, qui parebant Imperio in Arabia, præficitur; ac miraculo sanati per Euthymium Archimandritam, filij factus

Inde bellum.

Charitas eximij Præsulis.

Et Ducis.

cum plurimis Saracenis Chriſtianus, & poſtea Præſul; documento fuit, quanti ſæpe ſit terram perdere, vt acquiratur cœlum.

CAPVT XXXI.

Nonum in Eccleſia Schiſma Eulalianum.

VT pluribus ſimul par hoſtibus, atque adeo ſuperior Eccleſia probaretur, hoc ipſo tempore Schiſmaticorum perfidiam paſſa eſt. Cum enim Boniafcius Romanus preſbyter concordibus fermè omnium ſuf-
fragijs, in locum Zozimi ſuffectus eſſet, 418
Turbones aliqui Eulalium Archidiaconum ipſi oppoſuerunt, ex Symmachi præfecti ſuffragio; vt quod Antipapæ ad ſacras Infulas deerat ex jure, ex Patroni potentiâ suppleretur. Nec improſperè cedebat audacia, cum falsâ Præfecti relatione deceptus Honorius Imp. dignitatem Eulalio adjudicaſſet. At poſteà veritatem fidelius edoctus, vtrumque Rauennam acciuit, vt ex finitimorum præſulum, quos conuocauerat, judicio lis dirimeretur. Sed cum diutius cauſa protraheretur, Imperator Achilleum Spoletinum præſulem ſacra, in paſchate, Romæ facere juſſit; contendentibus intereà vrbe abſtinere iuſſis, & non jam tantum ex Italiâ, ſed ex Affrica etiam, & Gallia Præſulibus, qui litem in Synodo dirimerent, conuocatis. At ne eſſet opus Synodo ad extinguendum Schiſma, quod Temerarij ambitio conflauerat; Ambitioſi temeritas fecit. Cum enim contra præſcriptum Vrbem in-

gressus Eulalius, seditione ipsam miscuisset; eum & vrbe & dignitate statim cedere Imperator jussit; grauissimas partiarijs interminatus pœnas, si quid in contrarium molirentur. Edixit etiam ad monitum Bonifacij, quem interea ægritudo mortis admonuerat, vt si post ipsius obitum duo eligerentur, ea electio vtrique aditum ad Pontificatum præcluderet. An id omnino ad æquitatis normam non examino. Satis sit, quod Imperator simul & Pontif. crediderint, si quid ea ex lege iniuriæ pateretur æquitas, pensatum largè fore ex procuratà Ecclesiæ pace, cui omnia jura seruire æquum est.

FLORI CHRISTIANI LIBER QUARTUS.

CAPVT PRIMVM.

Anacephalæosis de nouis Arianorum motibus & laceratione Imperij.

ER hæc tempera respirauit iterum Arianum monstrum, & concoctæ interea pestis efflato rursum in Italia, Gallia, Hispania & Affrica halitu, oppressum se fuisse docuit; non extinctum. Quid mirum? gentes exteræ ipsi fuerunt auxilio. Et tunc Hæresis Ecclesiæ ex damnis creuit, cum illa ex casu Imperij. Præualuere quippe tandem Barbari, vt eis daretur in prædam Romanus orbis, qui prædis accreuerat. Nimirùm vt hominibus suæ sunt ætatum vices; ita Imperiis. Crescere semper aut durare in summo nefas in terris, vbi omnia vicissitudinibus quasi corporata Deus voluit. Quæ ex imo venerunt ad summum;

vt in imum tandem à summo redeant necesse est. Hinc Saraceni, Gotti, Franci, Vvandali, Burgundiones, Hunni, & alij è remotis finibus populi noua Romano in Imperio Imperia condiderunt. Tunc demum constitit quam altè stetisset Roma; quam late regnasset, quando cecidit, & regnare desiit. Quantum fuisse oportuit Rom. Imperium, ex cuius veluti cadauere tam ampla tot Regnorum corpora surrexerunt? Inde tamen; quæ Dei fuit in eam indulgentia, damnum non sensit Ecclesia, nisi vt copiosius redimeret. Alicubi quidem Ariani & Pagani obtinuerunt: sed victis demum aut mansuefactis Barbaris, qui pios ritus oppresserant, impietatem simul deficere necesse fuit. Vt syluestres Arbores mansuescunt mitiori sub cœlo: sic feroces illi populi humanioribus intersiti barbariem posuerunt. Et eis in alieno tandem fides illuxit, quibus non affulsisset in proprio. Nec dedignati sunt eos magistros agnoscere, quorum se Dominos fecerant. Id cum ita sit, haud abs re me facturum puto, si priusquam nouos Arianorum progressus referam; irruptiones istas breuiter, ac seorsim collegero.

CAPVT II.

De Saracenorum primordiis.

SAracenos gentem Arabicam, sine lare certo, sine legum vinculis vagam, jam
372 tum Auster ad Imperii Romani clades emisit, cum Boreas Gottos in Thraciam. Hi Mauuià Regina Duce non ante represserunt

arma, quibus euastabant Arabiam & Palæ-
stinam, quàm Moïsem Anachoretam in
Ægypto celeberrimum, in Præsulem impe-
trassent. Inde pax Imperij, & apud Bar-
baros propagatio fidei, cuius ante semina
Hilarion clarissimus ille Monachus iecerat.
Monachorum magna gloria! vt per ipsos &
seruaretur Imperium, & Ecclesia promoue-
retur? Quod vt pacis pretium acceperant, *Fides*
reddiderunt vt beneficium; quando gratuito *apud Sa-*
auxilio Gottos è Byzantij mœnibus amoue- *racenos.*
runt. Æternùm sibi Christianos tùm addi-
xerant ni aduersus ipsos postea, quorum 378
ritus eiurauerant, Varani aduersus Theo-
dosium Iuniorem, bello Persico, venalem
operam locassent. Nec destiterunt Imperij 420
subinde limites incursare, donec Alamunda-
rum Regem è Palæstinâ, quam prædis & *Saraceni*
cædibus exhauserat, prodigia depulerunt, vt *Apostatæ*
ad fidem adducerent. Nam terra hiatu su- *turbant.*
bito improbum hausit, qui Sabę Monacho 509
insultauerat. Leo in excubiis ad cellulam
Ioannis Silentiarij residens Barbaros ab ac-
cessu inhibuit; & S. Theodori effigies, ex *Sed ter-*
humero per impium transfixo, magnam *rentur.*
vim sanguinis effudit. Ad hæc attonitus
Alamandarus iis accenseri voluit, quibus
Terram, Cælum, feras esseauxilio vi debat.
Ditior itaque cælesti thesauro fidei, quem *Et con-*
gratis habuit, ad suos rediit, quam terrenis *uertun-*
opibus, quas inuitis extorserat. Iterum ta- *tur.*
men turbatum ab impiis, vt Iustiniano pa- 539
cem annui tributi pretio venderent; iterum
exuta fides, vt eam rursum sub Naamane 591
Rege induerent.

CAPVT III.

De Gottis & Erulis.

GOtti gens Scythica, quos Massagetas olim, Getasque dictos volunt, in Europam ex Asia transgressi, Boreales Tractus ad Balticum penetrarunt; jam tum à Decij temporibus Romanorum hostes anniuersarij. Nec obstitere clades à Claudio, Probo, Constantino & aliis frequenter illatę, quin tandem Pannonias inuaserint. Ibi ab Hunnis victi, partim victorum subiere iugum, partim Fritigerne Duce, ex Valentis veniâ, in Thraciâ consederunt. Isti quod magis ad Orientem vergerent, dicti sunt Ostrogotti, cum Pannonici Vvisigotti audierint. Ex diuerso pariter ad ortum vel occasum situ, diuersitas ista cognominis placuit eorum posteris, qui aliquandiu post Hispanias & Italiam inuaserunt. Cum autem qui se Valenti subdiderant, à Lupicino Præfecto iniquius habiti, nihil precibus & querimoniis proficerent, ad arma conclamant; & bellum malunt, quàm pacem iniquam. Lupicinus primo impetu opprimitur; ipseque postea Valens è clade profugus, in tugurio crematur. Ruebat Imperium ad Imperatoris casum, ni Byzantio adfuissent auxilio Saraceni; & Radagaisum postea cum ducentorum millium exercitu in Fæsulanis angustiis Stilico cæcidisset. Quamquam parum proderat Honorio vicisse, vbi nihil minùs discriminis à Victore timuit, quàm à victis. Nomine tenus Imperatori militabat Stilico, re

Vnde. *Sæpe cæsi.* 376 *Ostrogotti, Vvisigotti.* 378 *Thraciam vastant & Imperatorem cremant.* 406 *Vincuntur.*

ſibi,aut filio Eucherio; cui purpuram in Victoriæ pretium ſperare auſus eſt. Hinc creditus ipſe aduocaſſe Alaricum Barbarorum Regem, vt ſui neceſſitatem faceret; & ad Polentiam in Liguria victum abire permiſiſſe, cum poſſet exſcindere; ne ſublato hoſte, armorum ſibi adimeretur copia. Veternum adhæc Imperator excutiens, ne perdat Imperium, perdit proditorem; maluitque hoſtis profeſſi graſſationibus vexari aliquandiu prouincias; quam occulti perfidia in perpetuum perdi. Stilicone cæſo, apertum Alarico iter ad Vrbem, quam obſedit, expugnauit, diripuit. Idque tanta celeritate vt Romam ante captam audierit Rauennæ Honorius, quam obſeſſam. Victoria ſane, poſt homines natos celeberrima; quà, vnà in vrbe orbis ſimul & victus eſt & vindicatus. Ideo quaſi ne minoribus palmis tantam gloriam Victor poſthac detereret, Conſentiæ non diu poſt, exceſſit. Ab eius ſucceſſore Ataulfo pacem emit Honorius, datà in ſponſam Sorore Placidià, & in dotem Hiſpaniis permiſſis. Nec dum tamen Imperio parta ſecuritas, vt quatenus à Barbaris non totum perierat, à Romanis primùm conuelleretur,deinde ab Erulis periret. Iſtorum Rex Odoacer,ad vindicandam Nepotis, quem Oreſtes ſolio detruſerat, vt Auguſtulum filium ei ſufficeret, iniuriam; à Septentrione accitus à proceribus, cæſis vel pulſis hoſtibus, Auguſtulum purpura exuit,& in eo Imperium extinxit. Nec enim diutiùs durare potuit à ſummo deductum ad minima, & ab Auguſto diminutum ad Auguſtulum.

Cum eis colludit Stilico.

408 *Qui ideo necatur.*

410 *Romam capiunt.*

475 *Eruli Imperiũ extinguunt.*

Obdoacrum jam ab annis ſeptendecim in Italia regnantem, armis primo vicit Theodoricus Amalus Gottorum Princeps: deinde ne mentiretur prouerbium, & conſortis impatiens Regum poteſtas monſtraretur; eum poſt pacis fœdera incautum ſuſtulit. Hinc aſſerta Oſtrogottis Italia; donec eam ſexaginta poſt annos per Belliſarium & Narſetem ſibi rurſum Iuſtinianus aſſeruit. Perennare diutius datum Vviſigottis in Hiſpania: nam quas in Galliis Prouincias occupauerant, Francis demùm reliquére vacuas, vt faciliùs domitis Vvandalis, Alanis & Sueuis, qui Hiſpanias inter ſe partiri fuerant, Regnum nobiliſſimum ſubigerent,

439

Erulos extingunt Gotti.

Gottos Belliſarius in Italia.

CAPVT IV.

De Vvandalis.

Vvandali vnâ cum Sueuis & Alanis ex interiori Germaniâ effuſi, curſum euaſtauere Gallias, vt otioſius partitas inter ſe Hiſpanias exhaurirent. In eas, ne crimini verteretur inuaſio, à Conſtantino, quem eo tempore in Britannia Imperatorem milites dixerant; quod ab eo Magni Conſtantini, quem nomine, patria, atque etiam filio Conſtante referebat, felicitas aduerſus Barbaros expectaretur, acciti ſunt. Adeo ad magnæ potentiæ caſum, totum quod poſſunt exteri, à Domeſticis eſt. Objicere moram ſubeuntibus conati Didimus & Verannius fratres, quos Prouinciæ Honorius præfecerat, primo funduntur impetu, & cæduntur. Hinc omnia paſſim in prædam ad annos

409

Vvandali in Hiſpania.

octodecim. Tunc seu impellentibus Gottis à tergo; seu à fronte inuitante Bonifacio Præfecto, quem Ætij præsertim apud Valentinianum III. calumniæ, ad proditionis consilia perpulerant, Vvandalos in Affricam Gensericus traduxit. Ad hæc Bonifacius strenuitate emendare perfidiam, & obluctari præsentibus, qui absentes acciuerat. Sed veterem erga principem fidem reddere potuit pœnitentia, fortunam non potuit. Nec tam facile fuit vel armato hostem ejicere, quàm fuerat irato aduocare. Victus itaque & ab ijs pulsus quos intromiserat, prouinciam victoribus vacuam reliquit, vt eam prædis exhaurirent simul & implerent: vt quam aliquandiu diueratam, & suum fecerunt spolium, & reliqui ferme orbis spoliarium. Quippe classibus prædatoriis, & infestauere maria, & quæ supererant Imperio litterales Prouincias diripuerunt, & Romam ipsam miserabilem in modum euastauerunt; sacris ipsis opibus, quibus Alarici copiæ pepercerant, in Affricam transportatis. Quamquam non est cur de ista queramur iniuriâ. Cunctantem Gensericum acciuit Eudoxia, Valentiniani sponsi cædem in Maximum, alterum conjugem, & prioris parricidam, vltura. Nempe vt qui Hispanias Tyranni impulsu, Affricam Præfecti perfidiâ inuaserant, Romam ipsam subigerent consilio Imperatricis; & vtrobique miserum Imperium, suorum ante manibus conuelleretur, quàm alienorum assultibus concideret. At quanti miseræ constitit vindictæ libido! in captiuitatem vnà cum filiabus, Eudoxiâ & Placi-

427
431 *Affricam domant.*
455 *Romam diripiunt.*

Augustas captiuas ducunt. dià, & innumeris aliis abducta, didicit, patriam se non potuisse Barbaris vendere; quin ipsa etiam veniret. Tyrannidem Vvandalicam post sæculum tandem subruit Bellisarius Iustiniani iussu, vt Hilderici Regis
543 fœderati, quem deturbatum solio Gilimer obtruncauerat, injuriam vlcisceretur. Tanta id celeritate factum, vt biennium nec illud totum suffecerit capiendo cum proceribus
Extinguntur. Tyranno, exterminandis prorsus Barbaris, & Prouinciæ recuperandæ.

CAPVT V.

De Burgundionibus.

Burgundiones Germaniæ populi ab Stilicone ad Galliarum & Hispaniarum prædam vnà cum Vvandalis & aliis acciti; Stilicone cæso, Romanis aduersus Francos opem locauere. Nempè vt aliis pugnantes sibi vincerent, & nouum Regnum in Galliis
413 ad Ararim & Rhodanum excitarent. Id suo se jure facere putabant, qui ex iis Romanis ortos se dicebant, quos ad coërcendos Barbaros, per Castella (Burgos vocant indigenæ & inde ipsis nomen) circa Rhenum
Eorum origo. dispositos Drusus collocauerat. Illustris hæc sane victoria; sed cuius fructum amiserant, ni eam palma nobilior firmasset. Quando congressi cum Hunnis, ne vincerentur, Christianorum inuocauere numen, & vnà pugnà Hunnos simul & Dæmonas profligauere. Sic terram dùm nolunt perdere, Cœ-
Christiani. lum acquirunt; & ne sibi Regnum pereat, Deo subdunt. Durasset in sæcula, si quà ope

tunc ſtetit ipſi non abdicaſſent, & fidem veram Arianiſmo mutaſſent; Perennare Regnum non debuit, in quo Deo negabatur æternitas. Nec Rex Sigiſmundus ad S. Auiti Viennenſis Epiſcopi monita mutatus in Catholicum Dei ſententiam immutauit. Ipſe quidem etiam Sigerici filij ad nouercæ calumnias cæſi, poſt longam in Agaunenſi cœnobio pœnitentiam, veniam meruit; ſed Regni vitæque damno. Nam à Clodemiro Aurelianenſium Rege victus & demerſus in puteum, & cladium ante mortem patientià, & miraculorum poſt mortem claritudine probauit innocentiam. Fratrem equidem vltus Gundemarus, Clodemiro in acie cæſo, ſibi rurſum Regnum aſſeruit; ſed vt caſu grauiori corrueret. Nam à Childeberto & Clotario Clodemiri fratribus, victus eſt & ſui Regni ruinis oppreſſus.

Ariani. *526* *Extinguuntur.*

CAPVT VI.

De Francis.

FRanci Germaniæ populi, iam tum à Gallieni temporibus, per irruptiones varias, Galliarum fines deprædati; conſtituendo, quod in æuum duraret, Imperio proluſerunt. Repreſſi diu quidem ab Aureliano, Chloro, Conſtantino, & aliis: ſed vt per aduerſa eniterentur ad ſumma; & dignos ſe proſperis probarent per improſpera. Rheno igitur tandem tranſmiſſo; cùm aliorum tùm præſertim Merouei & Clodouei Regum auſpiciis, tam latè fines proferunt; vt ſubactis etiam Burgundionibus & Gottis 420

Gall as inuadunt.

vniuersas Gallias demùm occupauerint. Eximij in hoc! sed quanto illustriores, quòd Res bellicas multùm infra diuinas habuerint? Aliquandiu quidem apud eos hæsit Ethnica superstitio: etsi Clodouæum, qui à Pharamundo, Regum primo quintus regnabat, Clotildis vxor, & Rhemigius Remensis Episcopus, ab impiis ritibus abducere conarentur. Tanta nimirùm in tanto Rege mutatio miraculo reseruabatur. Vt possint Christi discipuli facere Christianos; *Christianissimum* facere Dei vnius fuit. Cum igitur Alemannico bello suis jam cladi proximis animum non redderet inuocatus Iupiter; ad vxoris Deum confugit: & id vicisse fuit hostium animos & suum; eàdem enim victoriâ illos sibi, hunc Christo subdidit. Verè tunc victor, cum ex Remigij consilio, *Adorauit quod incenderat, incendit quod adorauerat.* Quanta vis in exemplo principum! ex eo consenescere impietas, inualescere fides, & qui Romanum semper jugum detrectauerant (inde *Franci* seu liberi) jugo Ecclesiæ colla submittere. Facile nempe fuit etiam impiis ritus amare, quos miraculo æternum duraturo cœlum approbauerat. Cum enim minister præpediente multitudine oleum ad inungendum Regem tardiùs afferret, ecce eius officium columba de cœlis præripuit, & cœleste chrisma detulit in phialâ, quo non Clodouæus solùm, sed eius deinceps posteri continuato prodigio inungerentur. Sic Regum gloriæ Deus prospexit, quos suæ in sæcula vindices nouit.

Ethnici.

499 Christiani Rege Clodonaeo.

Ampulla sacra.

CAPVT VII.

De Hunnis.

HVnni ex Boreali quondam effusi Asià suas etiam in hac Imperij tragœdià partes egère. Nam & Gottis juncti sub Valente, & soli sub Theodosio II. Thracias euastauère; vt sub Arcadio totum Orientem diuexauerant. Gratiano quidem aduersus Maximum adfuerunt; sed ita vt vel oneri esset auxilium, vel pudori. Cum enim Ganno Duce mare Britannicum infestarent, inciderunt in nauigia, quæ ad nouos Armoricæ Accolas (nam pulsis indigenis eam Prouinciam Britannis Maximus dederat) Virgines ad connubia deferebant. Ad hoc spectaculum, qui Martem vnum hactenus spirauerant, Cupidinis flammâ ignescunt; sed quà efferentur, & tremulas extinguant, quæ nollent violari; quasi puderet superesse Virgines, quæ vim fregerant, cui Regna cessissent. Sociis ad palmam præiuit Vrsula, quibus hortatrix fuerat ad pugnam. Sic pretio sanguinis redempta pudicitia; & felici clade hominum euasere connubia, quæ Deo se in sponsas addixerant. Illa verò quantula ad Attilæ clades? Hic Pannoniis, aliisque circum Regionibus occupatis, cum septingentorum millium exercitu irrupit in Gallias, hoc est nobilissimam prouinciam, sanguine, fumo, ruderibus oppleuit. Euasere tamen Trecæ & Aurelia; Vrbis vtriusque Præsule, tot myriadibus Barbarorum præualente.

Imperis laceranr.

483

Vrsulam & socias necant.

Attila in Galliis.

Nempe quid homines expauescat, qui
Deum pro se habet! Id de Lupo Trecensi
quis dubitet, si verba factaque nouerit?
Nam suo cum Clero obuiam factus Bar-
Lupo ce- baro; *Vndenam tu*, inquit, *& quis es*? Ad
dit. hæc impius; *à Deo*, ait, *cuius flagellum*
dicor. Veni ergo, refert Episcopus, *Dei mei*
flagellum, & quod iuberis, exequere. His vel
attonitus, vel emollitus Barbarus, mediam
vrbem sine noxà pertransiit. Quippe nulli
vnquam Dei flagellum nocuit, qui lubens
Et Ania- admisit. Nec minor Aniani Aurelianensis
no. de impio victoria; vt quem incumbentem
mœnibus solo orationum clipeo summoue-
451 rit; nec cum magis in Campis Catalauni-
Vincitur cis Ætius Romanus, Merouæus Francus,
armis. Theodoricus Gottus, & Gundericus Bur-
gundus, quos communis timor periculi
simul junxerat, armis profligarunt, quam
vnus Anianus precibus. Vt flumen vno ex-
clusum alueo aliò exundat, sic Attila de-
Italiam pulsus è Galliis in Italiam diuertit: vt post
vastat. Aquileam, Ticinum, Mediolanum & obuia
quæque æquata solo; Leoni tandem Ponti-
tifici victoriam cederet, qui Lupo jam de se
452 trophæum posuerat. Hic enim vna sua pie-
Leoni tate nixus adortus Barbarum, vbi Mincius
Pontif. in Padum influit, eum ita verbis perculit, vt
cedit. vltra Danubium repelleret. Fuit nimirùm
& hic Deus in partibus, vel Attilæ testimo-
nio; vt qui Cælitem quendam (D. Petrum
fuisse scribunt) stricto interminantem gla-
dio, ni recederet, visum sibi ad latus Ponti-
ficis, confessus sit. Quanti est ad salutem pa-
triæ Præsulis innocentia! Felici vobis id
experi-

experimento constitit, Mutina, & Rauenna: Quippe dum vrbes finitimæ vel fumarent incendiis, vel sanguine innatarent; Geminiani & Ioannis Præsulum vestrorum subsidio incolumes euasistis. Adeo supra vim Pietas est; & frustrà Tyranni premunt, quos Deus tuetur. Cæterùm pulsi laribus Circumpadani non pauci petiere maria; vt ibi essent in tranquillo, quos in terris procella disperserat. In procellarum Regno condidere Vrbem, quam nulla vnquam procella demergeret. Hæc vrbs Venetiæ fuerunt, quas dicas antiquam Romam; nisi quòd maiores virtutes habet, minora vitia; & in minori Imperio non minores victorias. *Venetiæ condita.*

CAPVT VIII.

De Anglis.

A Barbarorum irruptionibus Britanniam natura muniuerat interfluente Oceano; ni vt malè affectum corpus, ruinæ causas intra se ipsa texisset, & ad sui tandem prædam vocasset Alienigenas. Nam Scoti & Picti, quos ad incultos Borealis oræ tractus Romani egerant, in mutuam diu congressi perniciem, junxere tandem copias; & Fergum secuti Ducem, aggerum, quibus veluti feræ coërcebantur, effracta morâ, in mitiorem Britanniam non semel irruperunt. Repressi quidem aliquandiu seu Romanorum ope; seu Vvortigeri, quem in Regem Britanni promouerant (quando nihil subsidij suppetebat ab Ætio Galliarum Valentiniani III. nomine Præfecto, qui aduer- *Scoti & Picti in Britanniam.*

446 ſus Hunnos, & alios barbaros copias omnes acciuerat) auxilio; ſeu vocatis ad ſtipendium Anglis. Hæc enim tùm miſeri Imperij ſors erat; vt Barbari propelli non poſſent, niſi per barbaros; nec poſſet jugum violentum excuti, niſi voluntario; & mercenarij conducerentur, qui domini tandem euaderent; & libertatis in ſpeciem vindices re tyrannidem vſurparent. Angli porrò mixti Saxonibus & Iutis ex Cimbricà Cherſoneſo profecti, in eà primum Germaniæ parte conſederunt, quæ ex ipſis Saxonia audiit: Inde veluti genus maritimum peroſi mediterranea in Batauiam ſedes tranſtulere. In Britannorum poſtmodùm vocati auxilium, dum aliis pugnant, ſibi vincunt. Et fruſtrà diu reluctatis Ambroſio, Vthero, Arturo, & aliis, quos miſeri indigenæ aduerſus perfidos ſibi præfecerant, inſulà tandem potiuntur. Victores inter ſe partiti prædam, ſeptē ex vno Regna conſtituunt. Quæ tùm inſulæ vaſtitas! quæ laceratio! Sed quid hæc ad Eccleſiæ damna ſub Ethnicis victoribus? Priora illa quantumuis grauia vix animum ſubeunt; dùm iſta, quæ magis ſunt triſtia, incurrunt.

Angli.

Britanniam occupant.

CAPVT IX.

De Arianorum in Hiſpania motibus & interitu.

NOn modico ſuccuſſu fluctuauit Occidentalis Eccleſia ex Imperij caſu: fit enim, vt excelſa, dum corruunt, circùmjacentia inuoluant. Id triſti nimis experimen-

to Hispanis constitit, qui suis in victoribus Arianam magis perfidiam horruerunt, quam Scythicam barbariem. Etsi enim vis fidei primò non fieret; consenescebat tamen prisca Religio, quando multi suam in Regem fidem testabantur perfidiâ in Deum. Nam & tunc reperire erat, quibus ad gustum Principis pietas probabatur. Quamquam & Hæretici Clotildem Reginam, quod iret ad sacra Catholica, conuitiis, & iniecto in os luto impetentes, sua nonnunquam se facie prodidere. Ad sororis & Ecclesiæ vltionem Childebertus Parisiorum Rex, Vvisigottos cum suo Rege Amalarico prope Narbonem sternit, & sororem viduam esse mauult, quam impiò nuptam. In hoc Clodouæi filium noscas; qui ad Pictauios Alarico strenuè cæso, Arianorum ruinis Ecclesiam amplificauerat & Franciam. Præsentibus miraculis præiuerat ad Victoriam Deus; ductu Ceruæ Vingenna fluuio transmisso, & Engolismæ mœnibus sponte collapsis: vt vnus duos Hebræorum Heroas Mosem & Iosue referret, ad quorum nutum viam copiis fecère Pelagus, & Iordanis; & Ierico mœnia corruère. Nec Almarico Alarici filio profuit instaurasse bellum, nisi vt ad Burdegalam suius nouum de se trophæum Clodouæo, & Ecclesiæ poneret. Quantò sapientior Theodemirus Sueuorum in Gallecia Princeps: Qui Martini Turonensis per votum inuocati beneficio Ariamirum filium sanatum agnoscens; & alterius Martini Bracarensis Episcopi monitis impulsus, eiuratâ hæresi, eos in fide secutus

Vvisigotti Ariani vincuntur à Francis.

531

507

Sueui Catholici in Hispan.

560

446 sus Hunnos, & alios barbaros copias omnes acciuerat) auxilio; seu vocatis ad stipendium Anglis. Hæc enim tùm miseri Imperij sors erat; vt Barbari propelli non possent, nisi per barbaros; nec posset jugum violentum excuti, nisi voluntario; & mercenarij conducerentur, qui domini tandem euaderent; & libertatis in speciem vindices re tyrannidem vsurparent. Angli porrò mixti Saxoribus & Iutis ex Cimbricà Chersoneso profecti, in eà primùm Germaniæ parte consederunt, quæ ex ipsis Saxonia audiit. Inde veluti genus maritimum perosi mediterranea in Batauiam sedes transtulere. In Britannorum pòstmodùm vocati auxilium, dum aliis pugnant, sibi vincunt. Et frustrà diu reluctatis Ambrosio, Vthero, Arturo, & aliis, quos miseri indigenæ aduersus perfidos sibi præfecerant, insulà tandem potiuntur. Victores inter se partiti prædam, septē ex vno Regna constituunt. Quæ tùm insulæ vastitas! quæ laceratio! Sed quid hæc ad Ecclesiæ damna sub Ethnicis victoribus? Priora illa quantumuis grauia vix animum subeunt; dùm ista, quæ magis sunt tristia, incurrunt.

Angli.

Britanniam occupant.

CAPVT IX.

De Arianorum in Hispania motibus & interitu.

NOn modico succussu fluctuauit Occidentalis Ecclesia ex Imperij casu: fit enim, vt excelsa, dum corruunt, circumjacentia inuoluant. Id tristi nimis experimen-

Hispanis constitit, qui suis in victori-
is Arianam magis perfidiam horruerunt,
iam Scythicam barbariem. Etsi enim vis
ei primò non fieret; con'enescebat tamen
isca Religio, quando multi suam in Re-
n fidem testabantur perfidiâ in Deum.
im & tunc reperire erat, quibus ad gu-
n Principis pietas probabatur. Quam- 531
im & Hæretici Clotildem Reginam,
d iret ad sacra Catholica, conuitiis, &
ecto in os luto impetentes, sua nonnun-
im se facie prodidere. Ad sororis & Ec- *Vvisigotti Ariani vincuntur à Francis.*
iæ vltionem Childebertus Parisiorum
x, Vvisigottos cum suo Rege Amalari-
prope Narbonem sternit, & sororem vi-
m esse mauult, quam impiò nuptam. In
Clodouæi filium noscas; qui ad Picta-
s Alarico strenuè cæso, Arianorum rui-
Ecclesiam amplificauerat & Franciam.
sentibus miraculis præiuerat ad Victo-
ı Deus; ductu Ceruæ Vingennæ fluuio 507
ısmisso, & Engolismæ mœnibus sponte
ıpsis: vt vnus duos Hebræorum Heroas
cm & Iosue referret, ad quorum nutum
ı copiis fecère Pelagus, & Iordanis; &
:o mœnia corruère. Nec Almarico Ala-
filio profuit instaurasse bellum, nisi vt
Burdegalam suius nouum de se tro-
ım Clodouæo, & Ecclesiæ poneret.
ntò sapientior Theodemirus Sueuo- *Sueui Catholici in Hispan.*
n Gallecia Princeps: Qui Martini Tu-
ısis per votum inuocati beneficio Ari-
n filium sanatum agnoscens; & alte-
Martini Bracarensis Episcopi monitis 560
lsus, eiuratâ hæresi, eos in fide secutus

est Duces, quos miraculi authores nouerat. Sic morbus filij patrem sanauit; & vnius damnum in populi lucrum vertit. Nec intra Galæciam stetisset felicitas; ni eam à se Leouigildus Vuisigothorum Rex amouisset.

Goisiunta Ingundē nurum cruciat. Causa Goisiunta eius sponsa. Ne maleficam dubites; Brunehildis ex Athanagildo priori sponso mater fuit. Hæc Ingundis suæ ex Brunehilde neptis, Hermenigildo priuigno nupte constantiam in fide, iniuriam interpretata; eam sæuiente brumâ in stagno sensim mersit, vt Ariano ritu rebaptizaret, & inhumanitate plusquam Ethnicâ, cruciaret.

583 Ad hæc Hermenigildus, quem vt thori, sic *Hermenigildus ob id armat.* fidei consortem, ad pium opus incumbente simul Leandro Hispalensi Præsule, sponsa fecerat, ad arma accingitur: Nec patris putat iniuriam, Dei & sponsę causam vel contra patrem defendere. Victus tamen est, vt

588 patris iussu mortem pro fide passus nobiliùs *Et vincitur & pro fide necatur.* triumpharet. Ex eo inualescere magis passim hæresis; Catholici partim bonis exui, partim exulare, & inter eos Præsules primarij Leander & Fulgentius fratres. Hæresim etiam profiteri Sueui, quos in Monachum detonso Audicâ Tyranno, qui Elurico Rege Cœnobij septis incluso, regnum inuaserat, in suas leges Leouigildus egerat: deficere

Persecutio demùm visa fides Catholica; sed vt solis ad modum post caliginem pulchriùs rutilaret. Nam Leouigildo inter acres conscientiæ morsus defuncto, Recaredum illius alterum

109 filium & vnicum hæredem, fidei legibus Leander imbuit, & in Rege Regnum. Ex animo conuersum ne dubites, quemquam

pati subditum noluit pius Princeps, qui professione hæreseos Dei leges sperneret; ac è suis castris pelli jussit, qui desertores essent militię Christianæ. Fides sanè in ipso etiam ortu jam adulta. Eam nempe meruerat moriens Hermenigildus. Et quod armis Regnum non vindicauerat; fuso sanguine Deo, quod maius est, consecrauit. 573

Recaredus Rex Catholicus Hispaniæ fidei asserit.

CAPVT X.

De Arianorum motibus in Affrica & interitu.

Minus damni illatum Imperio est à Vvandalis Affricâ subactâ, quam Ecclesiæ Arianismo in Affricam importato, & persecutionis plusquam Ethnicæ in Catholicos renouatâ rabie. Hinc enim fidelium alij à Genserico necari jussi; alij in remotas solitudines abducti; alij nauibus laceris sine remigum & nauticę supellectilis subsidio, in certum naufragium expositi. Patris non degener Hunericus, nullum ad honores admitti voluit, qui læsę fidei non contraxisset infamiam. Quę tunc Ecclesiæ comploratio: cum Tyranni jussu, Christianorum plurimis vita, aliis lingua erepta est: quinque millia Clericorum in exilium missa sunt, & Ecclesię omnes totâ Affricâ, vel occlusę penitus, vel prophanis ritibus impiatæ. Mirum superfuisse in quos ab Hunerico tertius Thrasimundus, nouo persecutionis genere fureret; blandiendo: Nempe vt & inuicti blanditiis Christiani proderentur, qui pœnas superauerant. Permiserat Rex accerrimę callidita-

Vvandali Ariani. 437

Fideles in Affrica vexanti.

480

495 tis, Præsules suo fungi munere, dum excedentibus non sufficerentur noui. Non dubitabat enim, quin tandem Ecclesiæ collaberentur, quibus fulcra deficerent. Edictum impium nihil morati Præsules, nouos vbi opus fuit Episcopos defunctis subrogauerunt: & pia contumaciâ perire maluerunt, quàm obsequio impio Ecclesiam perdere. Inde ipsorum multi ad vltimas solitudines transcripti, & viginti supra ducentos in Sardiniam deportati. Felix insula, & meritò
504 paradisi æmula, quando tot Heroas Angelis pares, & inter alios Fulgentium illum Ruspensem, sui sæculi miraculum suo sinu recepit; & in patriam demùm, tanquam ad triumphum ex Victoriâ, remisit. Suis sedibus restituti Præsules, fauente jam, cum cœlo, Hilderico, qui Thrasimundum exceperat, reparandis, quæ damna, ex ipsorum discessu, Ecclesia passa fuerat, strenuè incubuerunt. Nec retardatum opus aliquandiu ob Gilimeris turbinem, nisi vt feli-
530 cius promoueretur; & felici virtute Bellisarij hæresis prorsus, vnà cum Barbaris exscinderetur. Suum in decus & fructum obtigisse tyrannidem, cognouere Catholici; postquam euaserunt. Tunc demùm innotuit Ecclesiæ militasse barbaros, dum impugnabant. Per eos enim extincti Manichæi; & infidelium reliquiæ totâ Affricâ funditus excisæ. Quid de fidelibus dicam? præsertim Episcopis, quorum per hæc aduersa virtus emicuit; quæ latuisset in prosperis. Plus fuit in Paulino Nolensi se Captiui pretium fecisse, quàm ignotam inter dignitatum de-

Opprimuntur à Bellisario

Paulinus Nolanus.

cora, indigam inter opes, & cœlibem in connubio vitam duxisse. Nec minor Typasentium in Mauritaniâ gloria: quorum plurimis, vni etiam naturâ muto, post euulsam linguam, adeo verba non defuerunt, vt copiosiùs abundauerint. Eugenij verò Carthaginensis Episcopi, ex sanato Cœco, miraculum pulchriùs enituit ex casu. Nam Cyrola Arianorum Præsulum signifer dum Catholici virtutem æmulatur, & mentienti ex pacto & pretio cœcum, reddere visum simulat; illum excœcauit. Hæc nimirùm Hæreticorum miracula, videntes excœcare. Ex eo denique Vvandalicæ persecutionis fructus satis innotuit; quòd nec fideles defecerint, vbi jam erant; & in interioribus Mauritaniæ, vbi vel rari, vel nulli erant, accreuerint. Eò enim eiectus inter alios Martinianus conditione seruus, à jugo dæmonis vindicauit accolas, & erectis passim Ecclesijs documento fuit; non semper eos malè mereri de fide, qui malè merentur.

Haretici tentatum miraculum.

CAPVT XI.

De Arianorum motib. in Italia & interitu.

VT multum alibi turbarum in Prouinciis, & Ecclesiis ex casu Imperij contigerit; plus certè in Italia. Quippe in Imperij, atque adeo Ecclesiæ Capite nullum vulnus non lethale fuit. Est tamen cur de mirabili erga se tot inter turbines Dei præsidio, Ecclesia sibi placeat. Prodigiosum enim, Odoacrum Româ captâ, Augustorum era-

483

Odoacer Arianus mutat Imperium non fidem.

sis titulis imperium regno mutasse, & nihil innouasse in fide,& Ecclesiæ ritibus, Arianus cum esset; nisi quòd ne rata postmodū esset Romani Pontificis electio absque Regum assensu edixit. Nec minùs in Orthodoxos pronus Theodoricus, quibus tā rigidè æquū nonnumquam se præbuit; vt suis Arianis parùm equus indè audierit. Cuius enim seueritatis fuit, charissimum hominē morti addicere, quod in sui gratiam factus esset
493 Arianus? Diuinum factum; sed cui vox oraculo propior pretium addit. *Si Deo*, inquit, *infidus sis, quî mihi homini fidus eris?* O vel hoc vno felicem magnumque Regem, ni abiectis Boëtij, Symmachi, Cassiodori postea consiliis: se regendum adulatoribus & impiis permisisset? Tunc verè constitit talem esse Principem quales administri: Nec in Regno diu esse iustitię & felicitati locum, vbi ea magis Princeps consilia probat, quæ suauia assentatores ingerunt; quam quæ salubria sapientes. Posthàc enim quasi trāsformatus in alterum, alienâ sub personâ, verba diù orbi se dedisse prodidit. Hinc Orthodoxi vexati: Ioannes Romanus Pontif. qui ad Iustinianum missus Arianis templa obtinere noluerat, mori coactus in carcere: &
534 sui ornamenta sęculi Boëtius, vnà cum socero Symmacho capite cęsi. Quamquam ipsius & posterorum intererat, Boëtium affligi: Ipsius, vt fieret pœnis sanctior, ferendo: posterorum: quo pacto ferendæ essent, ex eius Philosophiæ solatiis ediscendo. Crimen demùm secuta vltio scelestum Regem afflixit, qui tot Innocentes afflixerat. Ne dubitaretur

Theodorici æquitas rigida.

Peruertitur.

Vexat fideles.

Cædit Boëtium &c.

dubitaretur de causâ pœnæ; ad oblatum in cœna magni piscis caput derepentè inhorruit; & id esse Symmachi caput, exsertis 526
dentibus, & toruis oculis interminans, sæpius exclamauit; & breui post furore correptus interiit. Post patris obitum Amala- *Plectitur*
zuntha, maturitate masculâ, pro filio im- *diuinitus.*
pubere Athalarico, non diu rexit Italiam. Nam ille acerbo raptus est funere; illa cædi jussa à Theodoto consobrino, quem Regem 534
fecerat. Ad fœderatæ Reginę vltionem Iustinianus accingitur; vt & in Italiâ, dum crimen alienum vindicat, suam rem, simul 538
& Ecclesiæ promoueat. Hinc Bellisarius po- *Bellisa-*
titus Siciliâ, Neapoli, & intermediis, Ro- *rius Got-*
mam ipsam expugnat; & contra Vvitigem, *tos ster-*
Theodoto à suis cæso suffectum, qui centum *nit.*
supra quinquaginta Gottorum millia habebat in castris, propugnat; ipsumque demum Vvitigem exciso, inter alia, Mediolano, & trecentis ea in vrbe hominum millibus contrucidatis exultantem, Rauennæ cepit, & Constantinopolim in triumphum abduxit. Accreuit ex cladibus Gottis animus Rege Totilâ, vt qui & suorum res perditas restituerit; & Græcorum restitutas aliquandiu perdiderit. Post victos hostes, Italiâ ma- 547
gnam partem potitus, ipsam Romam inua- *Totila*
dit & funditus exscindit; ac reparatam à *Romam*
Bellisario, cum quo Marte vario sæpiùs *deruit.*
colluctatus est, sibi rursum asseruit, vt iterùm Ciuium immadentem sanguine perderet. Nec enim ferinam indolem exuerat, ex monitis & miraculis, quibus eum Benedictus Nursinus, eximiæ tum sanctimoniæ

Monachus & perculerat, & ad lenitatis, inter bella, memoriam hortatus fuerat. Sed qui hominem esse ab homine non didicit, doceri potuit à fera; quam Cerbonico Populonis Episcopo, quem vrso dilaniandum obiecerat, blandiri vidit; nî magis ipse fera humanitatis omnem sensum penitùs abdicasset. Vt ea peste liberaretur Italia: Bellisario, cuius iam felicitas & virtus consenuerant, suffectus Narses; qui Barbarum assecutus in Thusciâ, vnà cum copiis contrucidauit. Eo vno stetisse Rem Gotticam tùm

559 constitit, quando cecidit: vt quæ nunquam posthac damnum reparauerit. Gentis afflictæ reliquias conatus quidem colligere Theias suffectus Totilæ: sed statim tantâ strage deletus est: vt vix superfuerit, qui à se captam vrbem, & Arianam hæresim vindicatam, gloriari posset.

Narses Gothos in Italia extinguit.

CAPVT XII.

Decima-quarta in fidem Hæresis, Nestorij.

Nestorius

NEstorius, ex Antiocheno Presbytero factus Præsul Byzantinus; tàm zelantem fidei sub initium se prodidit; quàm in progressu perfidum Apostatam. Dicas ambitiosiùs se venditasse Catholicum, vt securiùs non esset. Piè sanè ad Iuniorem Theo-

428 dosium: *Mihi tu*, inquit, *terram Hæreticis purga; ego tibi cælum aperiam: Adsis tu mihi in profligandis Hæreticis; ego tibi adero in Persis subigendis.* At, nefas! parcendum negabat hæreticis, cum ipse jam hæresim

parturiebat; & Samosateno dicebat anathema., quòd Deum in Christo negasset, cum eius ipse blasphemiam renouabat, administris vsus Anastasio Presbytero, & Dorotheo Præsule. Ad hæc obsistere quibus cordi erat Religio; & vniuersus etiam populus infremere: cum *Mariam Virginem negari Deiparam, & Deum affectus, non Hypostaseos vinculo*, copulatum homini in Christo audiebat. Et jam non vnius mutatione literæ ex ὁμουσίῳ facto ὁμοιουσίῳ vt in Ario; sed accentus, Θεότοκος posito pro Θεοτόκος, totum Incarnati Dei mysterium peruerti. Adeò leuis sæpe error Grammaticæ, magnum in Theologia peccatum est. Nestorius tamen Theodori Mopsuestani, & Diodori Tarsensis, quorum libros hactenus latentes diuulgari curauerat, patrocinio se tuebatur; quasi minus esset in veneno mali, quod eo viri primarij periissent. Constantinopoli nata pestis transmisit æquora, & Ægypti Monachis infectis, latè in ruinam trahebat orbem; ni Cyrillus Alexandrinus frustra à se admonitum & reprehensum Nestorium videns; Imperatore, Pontifice, Monachis, & aliis periculi & officij commonitis, humeros labanti suppositus fuisset. At adeo non resipuit impius; vt etiam ad Celestini Pontificis monita obsurdescens, in ipsum Cyrillum, cui suas vices Cœlestinus commiserat, hæreseos suspicionem reieccerit; quasi dum eum anathematismis in Alexandrinâ Synodo vrget, deuiasset ad Apollinaris deliria. Hoc enim potissimum errantium scutum; Accusantes in-

Hæresis.

Promouetur.

430

Cyrillus contra stat. & Pontif.

famare. Eà tùm arte tantùm ab iis profectum, quibus nullum erat in jure præsidium, vt Ioannes Antiochenus, & alij nonnulli Præsules, seu in Hæresiarcham gratiâ, seu in Cyrillum inuidiâ; Ephesinam Oecumenicam Synodum aduentu suo, de industriâ, tardiori turbauerint, & priuatis in coitionibus, Cyrillum & Meunonem Ephesi Præsulem, ob Anathematismos damnauerint; quasi hæresim incurrissent, dum damnauerunt. Oleum adjecit incendio Candidianus Comes, qui ex Concilij, nomine Theodosij, vindice, Tyrannus factus est: & suscepto palam Hæresiarchæ patrocinio; quem jam Synodus, antequam aduenirer Antiochenus, ritè damnauerat; rem Fidei valde afflixit, cuius se assertorem fore promiserat: Ac per dispositos in viis milites interceptis Catholicorum, ad Imperatorem literis, ipsum veri nescium penè Apostatam fecit. Visa tamen veritas vrgeri aliquandiu, vt gloriosiùs exurgeret. Nam per Nuncium qui mendici habitu custodias elusit, & per literas inclusas baculi cauo, quo non tam ipse, quàm fides innixa perstitit; Imperatore & Clero, vt res erant, admonitis, cum præterea ab accitis vtriusque partis præsulibus rei gestæ ordinem, ac Schismaticorum aduersus Synodum proteruiam cognouissent; suum demùm veritati, & eius defensoribus decus redditum est. Nam exauctoratis Candidiano, Irenæo & aliis Comitibus, qui authoritate sibi ab Imperatore, ad Synodi præsidium, attributâ, ad Synodi & Imperatoris dedecus abusi fue-

Ephesina Synodus. 431

431 *Hæresiarcha ac fautores puniti.*

stant; ipse Nestorius cum post aliquas ipsi ad resipiscendum concessas moras, in pertinacià duraret, in Oasim Ægypti deportatus est. Abscissum eum verè ab Ecclesiæ corpore fuisse ex eo constitit, quod citò putruerit. Cepit à lingua tabes, vt eâ primùm parte pœnam ferret, qua per blasphemias in Christum & eius Matrem primò peccauerat. 436
Mitiùs actum cum fautoribus, & aliquandiu supersessum à pœnâ, vt ipsi facilius supersederent à culpâ. Sic receptus in gratiam, inter alios, Theodoretus Cyri Præsul, soluto anathematis vinculo, quo cum Ioanne Antiocheno & gregalibus innexus fuerat. *Theodoretus in gratiam receptus.*
Collapsa tùm Hæresis reuiuiscere diu post in Hispaniâ visa est, Elipandi Toletani, & Felicis Vrgelitani Præsulum subsidio; sed vt rursum concideret. Nam tùm Caroli Magni, tùm Hadriani I. Pontif. diligentia in Synodis Foroiuliensi in Italià, Ratisponensi & Francordiensi in Germaniâ, suis iterum cineribus sepulta flamma nondum benè rediuiua in perpetuum delituit.

CAPVT XIII.

Decimaquinta in Fidem Hæresis, Eutychetis.

NOn minùs à suis contra Nestorium Patronis periculi passa est Ecclesia, quàm ab ipso. Eutyches enim Archimandrita Byzantinus, dum acriùs Hæresiarcham premit, Hæresiarcha fit: & sic in Christo personas distingui noluit, vt *naturas miscuerit, & ex duabus vnam fecerit.* In eum statim ter dictum anathema in totidem *Eutyches.* 448

Byzantinis synodis, à Flauiano Patriarchâ. At ex eo adeo non resipuit, vt adducto ad partes Chrysaphio eunucho, qui Flauianum oderat, & per eum Theodosio & Eudoxia Augg. in ipsum Patriarcham Nestorianismi labem objecerit. Nec iis tamen Patronis Bizantij aut Romæ à Leone Pontif. impetrat, vt innocens dicatur. Post hæc vt Ephesi noua Synodus indicatur euincit; quasi per vim & errorem, veritatem ibi obrutam voluerit, vbi nuper veritas de vi, & errore triumphauerat. Nec id in arduo: cum Legatis Pontificis impiè violatis, Theodoreto, Iba Edesseno, Eusebio Dorylæo, Flauiano, qui in exilio cæsus est, & aliis, quasi essent Nestorianismi rei, exclusis: Dioscorus Alexandriæ Patriarcha, ad libidinem Chrysaphij & Hæresiarchæ, omnia peruerteret, & in ipsum Pontificem anathema diceret: quod Ephesinum Latrocinium (sic audiit illa transfugarum conspiratio) in Romana Synodo rescidisset. Sed interea Theodosius, qui ad fraudem non iuerat, sed pertractus ab impiis, specie boni, fuerat; bonæ menti redditus, credulitatis nimiæ culpam in authores vltus est, & cæso Chrysaphio, relegatâque Eudoxiâ, Pulcheriam acciuit; vt quod nimis vxorius peccauerat, sororius emendaret. At in ipso rei exequendæ consilio è viuis raptus, id decoris Marciano reliquit. Hic ductâ Pulcheriâ, cum mutuo seruandæ continentiæ pacto, exules Episcopos reuocat, & assensu Pontificis, Chalcedone synodum Oecumenicam indicit. In ea damnatis Dioscoro, Eutychere & consor-

Damnatur.

In Ephesino Latrocinio absoluitur. 450

Theodosius resipit & Hæreticos plectit.

Pulcheria 450

Synodus Chalcedon.

tibus, *duplicis in Christo naturæ, vniusque Personæ asserta veritas est.* Leo Pontif. synodum; cui ad Catholicum de controuersiâ sensum, mirabilis ea de re ad Flauianum Patriarcham Epistola; ante præiuerat, ratam habuit, nisi qua parte, Byzantinum Præsulem, is tunc erat Anatolius Flauiano suffectus, vno Romano minorem posthac fore decreuerat. Iam tum enim subodorabatur non obtusæ naris homo, quid moliretur Grecorum ambitio. Interea pro suo Dioscoro, contra suffectum ipsi Proterium, tumultuantes Alexandrini, militari præsidio subiguntur. Nec feliciùs cessit audacia pseudomonachis Palestinis; Marciani iussu abdicato Theodosio, quem Eudoxiæ impulsu Hierosolymæ Præsulem fecerant, & restituto Iuuenale, cum Chalcedone Eutychianismum, cuius se assertorem Ephesino in latrocinio prodiderat, eiurasset. Breui etiam post Eudoxiam, quam sua calamitas non flexerat, captiuitate filiæ in Africam, à Vvandalis Romam deprædatis, abductæ commonitam; cum alij tum Symeon Stylita, & Euthymius Abbas, bonæ menti reddiderunt. Sic pius Imperator, repressa passim per edicta hæresi, subditos omnes, si non Catholicos ex animo, id enim supra vim hominum, in speciem saltem fecit: vt si qui seriò benè sentire nollent, ac seruari, soli errarent, perirentque.

451

Alexandrini plectuntur.

455

Eudoxia Aug. resipit.

CAPVT XIV.

Anacephalæosis de Eutychetis fautoribus.

EX Eutychetis errore nullum non mali genus in Ecclesiam incubuit. Inde Æluri fraudes, Acephalorum prodigia, Incorruptibilium & Agnoitarum deliria, Theopascitarum blasphemiæ; Vigilij, Laurentij, & de tribus capitulis schismata; quorumdam Imperatorum ferocia, Bizantinorum Præsulum rumor; & si qua alia, quæ Orientales presertim Ecclesias turbauerunt, post obitum Marciani. Vt quo viuente tranquillitas Christiana constiterat, eo moriente concideret. Adeo stare nequeunt magna ædificia, quibus fulcra subduxeris.

CAPVT XV.

De intrusione Æluri hæretici in Alexandrinam Ecclesiam; eius audacia & pœna.

POst obitum Marciani Oriente toto resurgens hæresis Alexandrinos imprimis in tumultus egit. Author Timotheus Ælurus ex Monacho presbyter, qui sub Angeli habitu Monachorum cellas noctu circumiens, vt abdicato Proterio, sufficeretur ad Patriarchium Timotheus, Dei nomine, insusurrabat. Nec mora ad ipsum templi Baptisterium trucidato Proterio, ejusque cadauere per vrbis compita impiè tracto,

Ælurus fraude fit Patriarcha Alex. 460

membratimque diuulso, & postea combusto, sufficitur Ælurus. Hic vt dignum se probaret infulis, iis indignos non Orientis solum Patriarchas, & omnes qui Chalcedonensem Synodum approbarent, sed ipsum etiam Leonem Pontif. per anathema dixit, & Ægypto totà vexari Catholicos curauit. Dicas in antecessum vindicatam voluisse labem, quam à Catholicis vbique damnatus, & à Leone Imp. in locum Marciani defuncti ex omnium consensu nuper promoto; & ad hæreseos excidium à Leone Pontifice per literas accenso, abdicatus pertulit, substituto in eius locum Timotheo Solofaciolo. At æquissimæ pœnæ probrum, vltionis iniustæ spongià, detergi non potest. A Zenone Imp. qui Leonem exceperat, redditus sedi, pulso Timotheo Selofaciolo, acrius ignominiæ fomentum parauerat: ni obluctatis strenuè Alexandrinis Catholicis, atque Byzantinis, quo turbandi causa concesserat; ipsoque Zenone, post Basilisci tyrannidem, in melius mutato, concidisset animis, & hausto veneno periisset: vt quatenus alios non dabatur inficere, se ipse corrumperet.

Furit in Cathol.

475 *Veneno se necat.*

CAPVT XVI.

De Acephalis, Corrupticolis Incorrupticolis & inde Alexandriæ turbis.

CVm Æluro adeo non concidêre partes, vt inualuerint. Licet enim Petrum Mogum ei ab impiis suffectum Zeno abjece-

Petrus Mogus. rit, Solofaciolo reposito; cum tamen breui restituit, pulsò Ioanne Talaida, quem Solofaciolo demortuo pij suffecerant. Inde nouæ turbæ & Acephalorum prodigia. Dum enim versipellis Thalaïda in Chalcedonense
482 Concilium æquum modò se prodit, mox iniquum: nec allexit Catholicos, & Hæreticos alienauit. Sic quia nec seriò bonus fuit, nec in totum videri malus voluit, neutris probare se potuit. Porrò dùm nec eum
Acephali. Hæretici approbant, nec se Catholicis iungunt: *Acephali* audiunt. Ne diu sine capite monstrum esset, effecit Anastasius Imp. qui Leonem exceperat, in sedem Antiochenam
101 *Seuerus.* promoto Seuero. Hic ex Ethnico Mago, & Venefico Christianitatem amplexus non est, nisi vt corrumperet, Eutychiano, seu Monophysitarum dogmate prius ipse corruptus. Nec ante ad infulas euasit: quàm, interposito ad Anastasium sacramento, promisisset, eodem ipso die, quo fieret Antiochenus Episcopus, Chalcedonense Concilium se rescissurum. Sub eo, monstrum quod ante sine capite defectu peccabat, ex redundantià iam fuit informius, quia *multiceps*. Nam cum à Præsulibus passim anathemate percussus, vt abscissæ linguæ pœnam, quâ eum Iustinus Anastasio suffectus damnauerat, de-
518 clinaret, Alexandriam tunc hæreseon sentinam, & hæreticorum azylum, profugisset, comite Iuliano Halicarnasseo, noui prodigij fuit occasio. Cum enim Christi corpus corruptibile fateretur, idque pernegaret Iu-
Incorrupticolæ. lianus, schisma *Corruptibilium* & *Incorruptibilium* intèr vertiginosos illos procusum est.

Cum vero Themistius Diaconus, ex Seueri placito, contra Timotheum Alexandriæ pseudopatriarcham, aliqua Christum ignorasse colligeret, *Agnoitas* & *Themistianos* procudit. Inter hos, & schismata rursum subinde orta, (nec enim diu pax inter impios) vt sic informe corpus non iam in membra, sed frusta dissectum facilius deficeret. Quidquid enim Theodora Aug. noua Medea, ad illud recoquendum molita sit; Agapetus tamen Pontif. Romanus Constantinopolim, Theodorici Regis Italiæ nomine, profectus, reuirescendi spem abstulit; dum Anthimum Byzantinum, Petrum Apamcensem Præsules, & Zoaram Monachum Syrum; nec non ipsum Seuerum malorum omnium lernam, diris deuouit: planè quasi non ad Italiæ pacem, quam non obtinuit; sed ad Ecclesiæ tranquillitatem procurandam, cui cum fructu incubuit, Iustinianum adiisset sanctissimus Pontif. Nam cum interea Alexandrini plurimi abdicato Theodosio Corrupticolà, Gaiannum Incorrupticolam subrogassent, schisma de nouo prodiit, quo suamet sponte hæreseos monstrum tandem corrueret, & suo se veneno extingueret. Manum tamen vltimam rei Iustinianus apposuit: cum vtroque pulso pseudoepiscopo, Paulum, vnum ex Tabennensibus Ægypti Abbatibus in eius Ecclesię solium substitui curauit, annitente Pelagio, Syluerij Papæ Apocrisiario.

Agnoitæ.

Damnatur à Pontif.

Et Iustiniano.

CAPVT XVII.

De Iustiniani haeresi, & eius, nec non Zenonis & Anastasii Imperatorum poena.

QVàm nemo mortalium omnibus horis sapit! Imperatorum eximius ille Iustinianus, amplificato, ex barbarorum cladibus, in Affricam & Italiam, Imperio nobilis: & legibus seu digestis in ordinem; seu conditis nobilior: & hactenus Ecclesiae patrocinio multò illustrior, Imperator ille ter maximus, Incorrupticolis tandem assensus, labem in se admisit, quam in aliis
Iustinianus incorrupticola. damnauerat. Et nouus Salomon cum viridis adhuc ad miraculum, & aliis sapuerit; sibi ipse maturus prodigio maiori desipuit. Theodori Caesareensis pestilentibus monitis, & Theodorae sponsae, in hoc etiam Salomonis effigies, mortiferis blanditiis assentiri maluit; quam suis legibus. Inde
538 qui iam ante Syluerium Papam sanctissi-
540 mum, eique suffectum Vigilium vltioni
551 coniugis immolauerat; Eutychium Byzan-
Sanir. tinum Praesulem in exilium misit, substituto, in adulationis pretium, Ioanne Schola-
565 stico. Eamdem poenam Anastasio Antiocheno & aliis Praesulibus, scripto iam libello indixerat; cum ipse ad maiorem, vt creditur, vocatus, improuisâ morte interiit. Du-
Moritur improuiso casu. bium an poenitens, vt in hoc etiam Salomonem exprimeret? Pauendum fatum! Sed à quo nec Imperatores impios sua purpura,

aut satellitium excludit. Zeno inter alios, seu comitiali morbo, seu largiori potu ad instar mortui collapsus, non in lectum delatus est, ne reualesceret; sed in tumulum, sponsæ Ariadnæ iussu, vt seriò interiret. Illo in mortis spoliario, vitali recepto sensu, lamentari casum miser, compellare satellites, vociferari coniugem; sed tanquam spectrum ad aliorum pauorem, non ad sui solatium. Dignus quem eiulantem hominum nemo audiret; qui ad Dei & Præsulum monita sæpius obsurduerat. Anastasius verò, terræmotibus, somniis, tonitruis & fulguribus consternatus; cum per cubicula abrepto similis diu discurrisset, vltrici tandem fulminis igne interiit; qui tot in Ecclesiis flammas excitauerat.

Zenonis mors horribilis. 491

Et Anastasij. 518

CAPVT XVIII.

De Zenonis Henotico, & inde turbis.

EVtychetis è cineribus rediuiuum incendium vt extingueret Zeno, oleum infudit. Quid enim aliud quàm pestem aluit edictum illud, cui nomen *Henoticon*, seu conciliatorium? Quippe in eo dùm damnatis Hæreticis, & Synodis Nycenâ, Byzantinâ, & Ephesinâ approbatis, Chalcedonensis non meminit; hæreseos in eà damnatæ fautorem se prodidit, & fidelium animos in se, & in edictum conciuit. Quid quod illis interminari anathema ausus est homo prophanus; qui edicto non acquiescerent? Disso-

481 *Henoticon*

Approbatur ab Hæret. cianti Conciliatorio assensere pseudopræsules Acacius & Petrus Mogus; ille Byzantii, hic Alexandriæ; nec non alii, quibus
483 quiduis potius persuadeas, quam veritatem. *Damnatur Romæ.* At latentem eius impietatem coërcuit Felix Papa, in Romanâ Synodo, per anathema, & Bizantii per Legatos ad Zenonem & Acacium Patriarcham. Quamquam Legati, qui fuere Vitalis & Misenus Antistites, minis & carcere primùm inflexi; tùm blanditiis fracti, Acacium habuere pro Catholico; sed vt à Felice post reditum abdicati, pro Hæreticis cum Acacio haberentur. Auxit & Pseudopatriarcha pœnam, dùm elusit: & damnationis sententiam si-
484 gnificari sibi priuatim minitabundus non respuit; nisi vt eius ad sacra pergentis furtim appensa pallio à Monacho Acæmetensi omnium oculis subiiceretur, & suæ ipse pœnæ, vel nescius præco esset, qui culpæ author fuerat. Hinc eius in Catholicos furor inualuit; & in Acæmetas, & Præsules crudelitas exaggerata: in illos enim & morte *Zeno sæuit* sæuiit; in istos exilio; ad eius vltionem conspirantibus simul Zenone, Petro Mogo, Petro Fullone & aliis, quos etiam anathema afflauerat; cum eâdem essent in culpâ. Vt ad cumulum vesania procederet, in ipsum etiam Pontificem virus effudit, eius nomine è sacris tabulis eraso. Quasi sibi redderet innocentiam, dùm suum in Iudicem debacchando crimen exaggerat. At quàm decorum Felici fuit expungi ab impio; tam ignominiosum Acacio à Piis. Diù quidem obstitere Præsules etiam Catholici Eupho-

mius, & Macedonius, ne id ignominiæ illi inureretur; ſed non alio tandem euentu, niſi vt & eam ipſi, cætera innoxii, pœnam ferrent, quam ſceleſtiſſimo inferri noluerant. Id apud Iuſtinum Imp. & Ioannem Cappadocem Patriarcham euincente demùm per Legatos Hormiſda Pontif. quippe non procul eſt ab hæreſeos culpâ, qui hæretici patronum ſe præbet. Sic cum Pontifice conſpirantibus tandem Imperatore & Patriarcha Byzantino; intruſi Præſules Oriente toto deturbati, legitimi reſtituti; & pacatis diuturnæ agitationis fluctibus tranquillitas arriſit.

Atacij pſeudo-patr. Byzant. nomen è dypticlis eraſum.

Pax in Eccleſia.

CAPVT XIX.

Vndecimum in Eccleſia ſchiſma, Laurentianum.

EX Eutychetis fonte ſchiſmatis Laurentiani riuus etiam prodiit. Author Anaſtaſius Imp. qui vſus adminiſtro Feſto Romano Patricio, qui iunctus Germano Capuano, & Creſconio Tudertino Præſulibus ad ipſum ab Anaſtaſio Pontif. miſſis, approbationem Henotici ab ipſo Pontif. expreſſurum ſe putauit. At Romanam Petram ſcopulum eſſe Hæreſeon, non aſylum expertus eſt: quando Anaſtaſius de cuius facilitate nihil ſibi Feſtus non promiſerat, intereà exceſſit; & Symmachus ei ſuffectus, tam obnixè impietati obſtitit, quàm ſi Petræ, in quâ ſedebat, duritiem in animum induiſſet. Ad hæc Feſtus, quia nihil à vero Pontifice ſperat, falſum intrudit, emptâ

497

Occaſio.

498 dignitate Laurentio, qui eam rursus venderet. Indè turbæ, donec Theodoricus Rex, ad quem discordantes accesserant, secundum Symmachum Rauennæ sententiam dixit. Nec fuit cur de iudicio quereretur Antipapa, qui in Episcopatu Nucerino satis amplum audaciæ præmium obtinuerat; si quid satis ambitioni foret. In vrbem itaque non multò post accitus à Festo & Probino Patriciis, discordias redintegrat, & indignum se vel infimo Ecclesiæ gradu prodit, cum primum per sacrilegia appetiit. Ad nouos motus indignatus Theodoricus, vt iniquitatem impii coërceat, iniquum se prodit: & vt Symmachus etiam à Pontificio munere abstineat, edicit: Petro intereà Altinæ Præsule gubernandę Ecclesiæ,& dirimendæ controuersiæ præfecto. At cum ingrauescerent indè diffidia, Præside schismaticis fauente, ex illius iniustitià suam Theodoricus agnouit, & liberum synodo fecit controuersiam vt videretur dirimere. In eà Symmachi perspecta innocentia, quam calumniis

502 aduersarii infuscauerant. Sacris moti sunt schismatici, nec parcitum Altinati: indignus enim sacris vel interesse, quibus tanto Ecclesiæ discrimine, & dedecore præesse sustinuerat. Quin & ipsum Regem fulmen afflauit, rescissâ lege, quę Pontificis electionem sine Regum assensu factam rescindebat. Magna Ecclesiæ maiestas! Tyrannis etiam suis legem dicere,& vel sub iugo, non liberam tantùm, sed Dominam se meminisse! Ex aliquorum pœna, culpam plurimi eluerunt: adeo vt scripto, ex præscripto Synodi

Laurentius Antipapa à Theodorico damnatur.

Rursum turbat.

Sed in synodo reprimitur.

ſt, libello Eradius Ticinenſis Præſul, magis impiorum pertinaciam præſciderit, quam impios & pertinaces.

CAPVT XX.

De Theopaſcitis hæreticis.

FOns fuit in principio Eutychetis error: ſed qui, acceptis in progreſſu nouarum hæreſeon ſubinde riuis, in flumen excreſceret. Non modicum ei incrementum fuere *Theopaſcitæ*, qui authore Petro Gnapheo, ſeu Fullone Antiochiæ prodierunt. Hic à Zenone Leonis Imperatoris genero in Eccleſiæ Antiochenæ ſolium intruſus, & Leone mortuo, cuius viuentis metu abſceſſerat, repoſitus: ab eodem tandem, poſt Baſiliſcum tyrannum domitum, abdicatus eſt. Promotionis impiæ culpam emendauerat Imperator, abdicatione tam piâ: ni perfidum Antiochiæ commorari permiſiſſet. Non ſatis fuit ad ouium tutelam, è gradu paſtoritio dimouiſſe lupum, procul ab ouili arceri etiam debuit. Id ſi eſſet præſtitum, non fuiſſet à turbonibus, impulſu impii, violata Eccleſia, & in ea Stephanus Patriarcha nefariè trucidatus. Id mali dum cauere impoſterum Imperator cupit, maiori dat anſam. Edixit enim vt in cæſi Stephani locum, alter Stephanus eligeretur, non Antiochiæ ex more, ſed Conſtantinopoli: indè quippè Acacius Patriarcha Byzantinus infra ſe omnes Patriarchas Antiochenos haberi voluit, quia ex iis vnum fecerat, & honorem precarium, pro iure habuit. Inde nouæ

Petrus Gnapheus Theopaſcita.

471

474

Antiochena turba ab Hæreticis.

479

Byzanti. præſulum præſumptio.

suæ magnitudinis, cuius & Chalcedone nuper, & ante Constantinopoli in œcumenicis Conciliis iacta fundamenta erant, Byzantinis Præsulibus persuasio, qua toties excussi; nec dum tamen excidisse se putant. Ex ea, persuasione ausus etiam Acacius non diu post, abusus ad hoc Zenonis Imp. potentiâ, Calendionem sanctissimum Præsulem, quem ex more Syriæ Antistites Stephano suffecerant, abdicare; & vt ad cumulũ vesaniam proueheret, Stephano in Oasim amandato, impium Cnapheum restituere. Hic ne melioris frugis crederetur factus ex miseriis: *Theopascitas* statim condidit, & sacro isti trisagio: *Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus Immortalis*, (quod aliquot annis ante, puero in sublime rapto cœlitus monstratum, nutanti diu horribiliter terræ, suam quietem impetrauerat) addi voluit, *qui passus es pro nobis*: quasi Diuinitas aut Trinitas passa esset. In nouum Patripassianum statim dictum est Anathema, non Romæ solùm, sed etiam Byzãtii, in Synodis: Authoribus illic Felice Papa, hic ipso Acacio Patriarchâ. Nec progressum fecisset impietas, ni Acacius eàdem, cum Heresiarchâ nouo, quẽ authoritate suâ & ambitione promouerat, se damnatum pœnâ à Felice Pontifice audiens, eius se vindicem professus esset. Diutiùs inde inualuit cœlestis Cantici appendix tartarea: vt quam, etiam authore mortuo, cantari palam Constantinopoli iusserit Anastasius Imperator. Ad impietatis nouæ ritum populus inhorrescere: in cœtus colligi: Religionem proditam infremere: ob-

Error Theopascitarum.

Damnatur.

483

484

Et promouetur.

ſtantes cædere, & Imperatoris disiectis ſtatuis, immodico pietatis ſtudio ea perpetraſſe, quę furor ſolet. Ad hæc Imperator veritus, ne re deiiceretur è ſolio, qui abdicatum ſe videbat in ſtatuis: exploſo additamento impio, nihil in ſacris ſe poſthac immutaturum ſacramento promiſit. At ei leue erat Dei nomine abuti fallendis hominibus, qui nec ipſi Deo fidelem ſe præbuit. Periurio quod tyrannis in vſu, non modo tunc populum decepit: ſed & Vitalianum poſtea, qui fidei prætextu rebellauit in Thraciâ, & Hormiſdæ Pontificis Legatos ſæpius deluſit. At vt iis fraudibus ſecuritatem ab hominibus impetrauerit, non tamen vel à ſuâ conſcientiâ, vel à Deo: illius quippe ſtimulis aliquandiu exeſus: iſtius demum igne abſumptus eſt.

512 *Ob id turbæ.*

518 *Et Imperatoris pœna.*

CAPVT XXI.

Rixæ inter Catholicos de Theopaſcitis.

QVæ procella ſuſtulit Anaſtaſium, eadem in Eccleſię cælo ſerenum fecit: ſed quod præpoſterus nonnullorum zelus turbido corrupit. Leontius enim Scythas inter Monachos primarius; cui ſe adiunxere Ioannes Maxentius, Petrus Diaconus, & alii pietate, & doctrinâ non incelebres viri, ad eluendam ſuſpicionem hæreſeos Neſtorianæ, cuius inuidia Catholicos onerabant Eutychiani: *vnum de Trinitate eſſe Chriſtum crucifixum* confitendum cenſuit. Id & neceſ- 519

Monachi Scythæ ſuſpecti de Theopaſciſmo.

sarium negat Victor Diaconus, & superfluum dicunt Hormisdę Pontif. apud Iustinum Imp. tum Legati, & suspectum asserunt Acemetenses Monachi. Nec aliter censuit Hormisdas ipse, ad quem Monachi Scythæ prouocauerant: vt scriptis ad Possessorem Episcopum Affricanum literis indicatum voluit: Omnium tandem suffragio sunt habiti *Theopascitæ*, qui suo vno, eoque fortè vero innocentes erant. Hinc ad Epistolam illam ad Possessorem, Monachis Scythis contumeliosam, audax Maxentii responsio: quasi non eam Pontifex, sed eius nomine latens aliquis hostis scripsisset. Cum enim nullius sibi hæreseos, vel schismatis essent conscii, licitum putarunt, vel contra iudicem reclamare, quem arbitrabantur magis ex rumore & ex calumniis Dioscori Legatorum primarii apud Iustinum, quàm ex vero de se sentire. Accreuit eis etiam audacia post Hormisdam ex scelere Dioscori, qui contra Bonifacium II. Antipapam se gerens, in pessimæ coniurationis exordio excesserat. De ipsorum enim innocentià æquiùs iudicari ceptum; quando per quem nocentes crediti fuerant, atroci eum fuisse in crimine constitit. Sed quod pro victorià fuit, cùm alij Affricani Præsules, tùm Fulgentius ille toto orbe celeberrimus, & tanto magistro non indignus discipulus, Ferrandus Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus, eorum se vindices etiam per scripta professi sunt. Accessit quod Iustinianus, qui priuatus adhuc Dioscoro apud Hormisdam contra Scythas fauerat, factus

Reprimuntur ab Hormisda.

Eos vindicat Maxentius.

530

Et Fulgentius.

534

Imperator Scythis apud Ioannem II. Pontif. contra aduersarios per Legatos fauerit. factum itaque vt Pontifex anathema dixerit in Acæmetenses & alios, qui *vnum de Trinitate esse Christum crucifixum* non faterentur. Sic quod vnus Pontificum statuerat rescidit alter; nec tamen alter ab altero in re dissensit. Nec enim disceptabatur de fide, quæ eadem semper est; sed de verborum sensu, quibus vt pij sanam interpretationem, sic superbi dubiam possunt appingere. Ideo saluâ dignitate Pontificiâ, idem benè ab vno damnari potuit, absolui ab altero, nec propterea, Deus acta Dei rescidisse dici potuit. *Agnoscuntur Cathol.*

CAPVT XXII.

Pontifices quinti sæculi.

ANastasium non in zelo minùs, quàm in gradu secutus Innocentius I. non fidei tantùm aduersus Pelagij & Vigilantij hæreses, ad Præsulum Affricanorum & Gallorum monita, Assertorem se strenuum præstitit; sed acerrimo etiam fidei ac pietatis Euangelicæ præconi Chrysostomo, aduersus inimicorum molitiones, & calumnias, fuit quasi pro clypeo. Arcadium enim & Eudoxiam Augg. Apostolica reprehensione corripuit, Theophilum Alexandr. & gregales à sua communione exclusit; & vt S. Præsulis in exilio defuncti nomen in sacris Dyptichis reponerent, Cyrillum Alexand. Atticum Byzantinum, & alios adegit. Antiochenæ Ecclesiæ ab Eustathij & Meletij tem-

402. 17. Mai. Innoc. XXXXII. damnat. Pelag. Vigil.

Tuetur Chrysost.

pore per schisma diuulsæ pacem tandem restitutam Alexandri Patriarchæ studio, per literas ei gratulatus est. Nec interea disci-
Scribit pro disciplina plinæ Ecclesiasticæ curam intermisit, scriptis ad hoc ad Exuperium Tholosanum, Victricum Rotomagensem, Decentium Rauennatem, & alios Epistolis Apostolico zelo plenissimis. Qui diuina tam sedulo curauerat, Deo ipse curæ fuit, dum Vrbem Gothus inuasit. Nimirùm vt quatenus stragem à
Roma diripitur. grege prohibere non poterat, Rauennæ intereà, quò pro pace inter Honorium & A-
417 laricum missus fuerat, solatio leniret. Obiit
30. Iul. decimo sexto ineunte dignitatis anno.

Zozim. XLIII. Zozimus Innocentio suffectus Celestium
417 Pelagij discipulum, quem ipsius hypocrisi
19. Aug. delusus innocentem dixerat, ad Africanorum Præsulum monita damnauit: Proculum Massiliensem Episcopum, temerè Metropolitani ius sibi vindicantem coërcuit.
Cereus Paschalis. Ecclesiæ Arelatensis iura potiora, quàm Narbonensis dixit. Benedictionem Cerei Paschalis in minoribus etiam parochiis fieri indulsit; ne Clerici in publicis diuerso-
Gradatio in Ordin. recipiendis. riis potarent, aut ante admitterentur ad Sacerdotium, quàm in gradibus inferioribus
418 aliquandiu ministrassent; ac ne serui cooptarentur in Clerum interdixit. Obiit secun-
26. Dec. do inchoato Pontificatus anno.

Schisma Eulalianum. Eulalio, qui fauore Symmachi Pontificatum inuaserat, abiecto, Ecclesiæ guber-
Bonifac. XLIV. naculis *Bonifacius* admotus; Pelagianum dogma, in duabus Iuliani Capuani Pseudo-
418 episcopi Epistolis inspersum ab Augustino
31. Dec. iterum refelli curauit. Patroclum Arela-

tenſem, contra Niceni Canonis præſcriptum Narbonenſis Eccleſiæ iura audacius inuadentem coërcuit: interclufo demùm ſeruis, aut Curiæ obnoxiis, ad ſacra munia aditu, prohibitiſque etiam ſacris Virginibus, ſacras Pallas attingere, aut incenſum in Eccleſia adolere; obiit quinto Pontificatus anno nondum completo. *Ab ordin. excluſi.* 223 *15. Octob.*

Pelagianum dogma ita ſuperiores Pontifices contuderunt, vt ſuperfuerit, in quod *Celeſtinus* Bonifacio, fruſtra nonnihil obluctatis Eulalianis, ſuffectus, vim zeli exereret; Nec viſum eſt reuiuiſcere in Britannia, quo Pelagius euaſerat, & in Gallià ſtudio Caſſiani; niſi vt ſub tanto Pontifice latiùs veritas triumpharet. Venere in ſocietatem victoriæ Britannicæ Germanus Altiſſiodorenſis, & Lupus Trecenſis, & Palladius Rom. Diaconus. Gallicam vero Proſper ita promouit, vt pereximiam ipſe ad Gallicanos Præſules, aduerſus Maſſilienſes presbyteros Epiſtolam, ad cumulum perduxerit. Nec minori gloria per Palladium Chriſtianæ gratiæ victoriam ad Scotos, qui ſuperſtitioſis Idololatriæ ritibus dediti erant, propagauit. At quaſi monſtri iam affecti leuior eſſet pro tanto Pontifice victoria, Neſtorius inſurrexit. Hunc igitur tota zeli & poteſtatis mole adoriens penitus obtriuit, ſiue per literas ad Theodoſium II. Imper. Cyrillum Alexandr. & alios, ſiue per generalem Epheſi coactam Synodum, cui ſuo nomine Cyrillum & alios præeſſe voluit. Nec ad magna illa intentus, interiorem Eccleſiæ cultum prætermiſit; laicis ab Epi- *223 3. Nou. Celeſtin. XLV.* *Pelagiani in Britan.* *Maſſilienſes.* *Scoti Chriſtiani.* *Epheſina Synodus.*

Iabitus Clericorum. ſcopatu prohibitis; Nouo, eoque parùm modeſto habitu Clericis interdicto, & vt Pſalterium ante Miſſam Antiphonatim caneretur edicto; cum ante Pauli Epiſtolæ & Euangelium duntaxat legi ſolerent. Obiit nono Pontificatus anno, per aliquot menſes inchoato.
432
6. April.

XLVI. Sixt. II. *Sixtus II.* Celeſtino ſuffectus cum Neſtorium per literas ad reſipiſcentiam reuocare non poſſet, nouâ damnatione compreſſit.
432
26. April. Stupratæ Virginis columniam, quam Baſſus impegerat, in ſynodo procul à ſe amouit. Nec minus ſibi gloriæ comparauit, dum Iuliani pœnitentiam ſimulantis nouo conſortio, Eccleſiam Capuanam, à quâ ob hæreſim Pelagianam exciderat, inquinari paſſus non eſt. Reliquum vitæ, quod ad octauum Pontificatus annum non plenè completum porrectum fuit, propagandæ pietatis ſtudio impendit. Constructâ magnificè, ornatâque locupletiſſimè Eccleſia S. Mariæ ad preſepe, quæ Maior dicitur: vt quo tempore auſu ſacrilego Deiparæ prærogatiuam Neſtoriani violabant; cultum eius & decus ipſe maximè promoueret.

Calumniam patitur.
Iulianum comprimit.
440
28. Mart.
Eccleſ. D. Mar. ædificat.

XLVII. Leo Mag. Ex ſpeciali diuinæ prouidentiæ conſilio Eccleſię regimen, Sixto mortuo, creditum *Leoni* eſt, qui ſolus tunc videbatur, et & ab hæreticis vehementer conuulſæ, & ex imperij ruinâ nutanti, ſuſtinendæ par eſſe. Itaque non ſatis habuit Manichęos, ad Vvandalorum in Affricam irruptionem, Romam digreſſos, ibique ſub habitu Catholico latitantes ſuis è latebris eruere, ac
440
9. Mai.
Manichæos vexat.

tum

tùm ab iſtis per Epiſtolas, & Imperatorum edicta, tùm in Hiſpaniâ per indictam generalem Synodum vexare; ſed Eutychetem etiam tùm aliis plurimis, tùm diuinâ illâ ad Flauianum Epiſtolâ; ac etiam in Romanâ Synodo iam prædamnatum, in Chalcedonenſi Oecumenico Concilio, cui per legatos præfuit, & per epiſtolam norma decidendi fuit, damnari curauit. Nec parcitum eſt Epheſino latrocinio; in quo Dioſcorus Alexandrinus vnà cum gregalibus pſeudoepiſcopis, vexatis impiè Catholicis, & dictâ pro hæreſiarchâ ſententiâ, prçiuit ad horrendum faniuus, quo non diu poſt Alexãdriæ in Leonem Anathema dixit. In auertendis ab imperio cladibus ipſe vnus pro pluribus millenis fuit. Nam & Attilam Circumpadanam Italiam Victoriis iam permenſum, eloquentiæ ſacræ maieſtate perterruit, & ad regreſſum adegit, & quatenus Genſericum ab vrbis direptione prohibere non potuit, ab exſcindendâ prohibuit: Nec minùs interea ad Eccleſiaſticæ diſciplinæ curam intentus; plurimis eam decretalibus epiſtolis vel nutantem continuit, vel collapſam reſtaurauit. Denique qui dignitate, ingenio, doctrinâ, eloquentiâ, rebus geſtis, virtutum omnium cumulo, *Magnus* verè fuit, vt & diceretur, primus inter Pontifices promeruit. Vigeſimo primo Pontificatus anno prope completo exceſſit.

Ac Eutychetem. *Synodus Chalced.* *Epheſinũ Latrocinium.* *Attilam flectit.* *Et Genſericum.* 461 11. *April.*

Hilarus Leoni ſuffectus, doctrinam fidei, quam Diaconus adhuc, Legati nomine in Epheſino Latrocinio, & agendo, & patiendo

LXVIII. *Hilarus* 461 12. *Nou.*

defenderat, Ponti.ex confirmauit. Nam sta-tim Nestorio, Eutychete, Dioscoro, & gregalibus damnatis, vt Oecumenicæ Synodi, Nicena, Ephesina, & Chalcedonensis tanquam diuini Catholicæ veritatis Canones haberentur, edixit. Ne Philotheus Macedonianam hæresim in vrbem inueheret, ab Anthemio Imperatore, quem intrepidà commonitione palam corripuit, expressit. Hermem in Narbonensem Ecclesiam intrusum, scriptis ad Leontium Arclatensem, & alios Epistolis compressit. Cyclum nouum ad Ecclesiæ vsum à Victorino corrigi curauit. Plurimis demùm ad sacra ministeria collatis vasis, quæ à Vvandalis sublata fuerant, resarcire conatus est. Sexto demùm Pontificatus anno nondùm completo excessit.

Synodus veneratur.

Cyclus Ecclesiasticus.

467

10. *Sept.*

Simplicius Hilari zelum æmulatus, rem fidei in Oriente periclitantem, siue ex Imperatorum in Eutychianismum studio; siue ex Thimotei Æluri, Petri Mogi, & aliorum psendopræsulum hæresi; siue ex Acacij Byzantini, cætera Catholici, sed studium pro fide suo ex commodo metientis, parùm firmà constantià, per repetitas subinde Epistolas ac legationes, atque etiam in Impij, qui monitis non aquieuerant, execrationes, pro virili sustinuit. Cum intereà Occidentalis Ecclesiæ sub Barbarorum, eorumque Arianorum tyrannide laborantis curam non intermitteret. Nam Gaudentio ob ordinationes simoniacas Ausiniensis Ecclesiæ Præfecturà abdicato, edixit, vt sacrorum redituum pars vnà Præsuli, altera

XLIX. Simplic.

467

20. *Sept.*

Fidem curat.

Clero, tertia Fabricæ, quarta Pauperibus & peregrinis tribueretur. Tum plurimis ad sacra Ministeria vasis, & ornamentis ingentis pretij collatis, obijt decimo sexto Pontificatus anno per aliquot menses inchoato. *Redituũ sacrorum diuisio.* 483 *2. Mart.*

Felix III. Gregorij Magni auus; reiecto Zenonis Henotico, præsulibusque qui illud approbauerant anathemate perculsis, Petroque Gnapheo Antiocheno Theopaschitarum corditore diris addicto, Zelum se verè Apostolicum vnà cum Infulis induisse post Simplicium prodidit. Nec eis, qui Vvandàlicà in Affricà persecutione è clero defecerant, pepercit, vt quos spe prorsus amissi gradus recuperandi exclusos in Romana Synodo, ad multos annos inter Audientes detineri voluerit. Obijt nono Pontificatus anno. *Felix III. L.* 483 *8. Mart.* *Theopaschitas damnat.* 492 *25. Febr.*

Gelasius Felicis in fidei studio, vt & in dignitate successor, admissurum se negauit Euphemij Byzantini legatos, donec ipse nomen Acacij, quem Felix ex albo fidelium expunxerat, è sacris Diptycis expunxisset. Manichæos in vrbe deprehensos eijci curauit. Pelagianismum in Piceno reuiuiscentem, graui ad præsules scriptà Epistolà coërcuit. In Romanà demum Synodo qui libri Canonici & Orthodoxi, qui Apocryphi habendi essent iudicauit. Et vt Ecclesiæ bona iuxta partitionem à Simplicio sancitam distribuerentur constituit. Obiit quinto Pontificatus anno nondum completo. *Gelas. L I.* 492 *2. Mart.* *Libros censet.* *Reditus sacros distribuit.* 496 *20. Nou.*

Anastasius II. Gelasio suffectus in suspicionem dignitatis parùm strenuè administratæ venit, quod Anastasius Imperator *Anast. LII* 52

496 speraverit impetraturum se ab eo, inter-
26. Nou. uentu Festi Senatoris, vt nomen Acacij reponeretur in Diptychis, & Zenonis Henoticon approbaretur. Sed occulto Dei iudicio intereà non plenè completo in dignitate biennio abreptus, documento fuit & in Petri successoribus impleri, quod Petro
498 Christus obtinuit, dum ait. *Ego autem ro-*
19. Nou. *gaui pro te, vt non deficiat fides tua.*

CAPVT XXIII.

Nonum in Ecclesia schisma Vigilij.

EVtychiana lues Orientis diu depasta Ecclesias Romanam tandem afflauit: & quatenus eam inficere datum non est; vt quam antidoto, à quacumque peste, insuperabili Christus in Petro muniuerit; saltem
Antipapa. diuulsit, promoto in Antipapam Vigilio. Iam ab electione Bonifacij II. intruso ad Insulas Dioscoro, dissidij semen iactum
530 fuerat; sed quod repentinà morte abreptus Pseudopontifex in herbâ extinxit. Ex pœnâ alterius, culpam Vigilius non cauit. Hic specie abrogandi tyrannidem, quam in approbandis Pontificibus Italiæ Reges inuexerant, tyrannidem inuehens, à Bonifacio
531 designari se successorem curat; & vim Gotticam in peius emendat. In irritum tamen cessit improba designatio; Bonifacio, ex conscientiæ stimulis, factum reuocante. Ideò illi Ioannes II. & Agapetus ordine suffecti, sine dissidio Ecclesiam rexerunt. At Syluerio demùm, non sine suspicione empti à Theodato Rege suffragii, in Pontificem

promoto, ſpem nondum emortuam Vigilius excitat, & qui meritorum non poterat, Theodoræ Auguſtæ ſuffragio, cui reſciſſurum ſe Chalcedonenſe Concilium, & ſuæ redditurum Sedi Anthimum Byzantinum quem Eutychianiſmi reum Agapetus Pont. expulerat, in præmium promiſit. Belliſarii inſuper viribus in ſolium inuaſit. Nec intereà Syluerius, tanquam Gottis pronior deportatus in Palmariam inſulam, quæ ipſi verè Palmetum fuit; vt in quâ non diù poſt calamitatibus non tàm abſumptus ſit, quàm conſecratus, ſuam cauſam deſeruit, dæmonis in manus per anathema tradito aduerſario. At ex obitu æmuli reſipiſcens Antipapa, lupum exuit vt Paſtor fiat, & dignitatem impiè occupatam vltrò abdicauit, quam ope Belliſarii ſibi reddendam nouerat. Maluit enim Clerus ex ſchiſmatico Papam facere; quàm ſchiſmate nouo Eccleſiam lacerare. Ritu ſolito inauguratus, mirum quantum à ſeipſo diuerſus fuit, & quo zelo in fidei præſidium incubuit vel contra Theodoram. Ab ea ſollicitatus implere pollicita, haud iure perfici poſſe, quod iniuriâ promiſſum ſit reſpondit. Accitus Byzantium, ob controuerſiam de tribus capitulis, adeò ſe moueri paſſus non eſt vel precibus, vel contumeliis, (inter quas, & alapæ ignominiam in templo, ad cuius azylum confugerat, paſſus eſt) vt ipſam Auguſtam Eutychianiſmi ream è ſacris mouerit. Nec ſe putet Imperatrix ingratè ab eo habitam, quem ipſa promouerat. Ipſa enim Antipapam intruſit ad ſacra; Ipſam verus Papa è ſacris mouit.

Ope Belliſarij. 538

Siluerius Papa exulat. 540

Vigilius reſipiſcit & fit verus Papa.

546

Theodoram Aug. damnat.

CAPVT XXIV.

Decimum in Ecclesia schisma, de tribus Capitulis.

NE in fœminas tantum fortis Vigilius putaretur, ei quoque Iustinianum Deus opposuit. Occasio, famosa illa de *tribus Capitulis* controuersia, quæ diù Catholicos à Catholicis non segniùs quàm ab Hæreticis diuulsit. Primarius author tragædiæ Theodorus Cæsareæ Cappadociæ Præsul fuit. Hic afflatus fulmine quod Origenistas, sub illa tempora, exussit; vt vlciscatur iniuriam, crimen nouum molitus
546 est: dum Hæreticos adductum iri facile ad Concilii Chalcedonensis reuerentiam, per Theodoram Augustam Imperatori insinuat,
Quæ tria Capitula. si Theodorus Mopsuestenus, Ibæ Edesseni in Mopsuesteni ac Nestorii laudem scripta Epistola, & Theodoreti aduersus Cyrillum libri prohiberentur. (Hæc sunt illa tria Capitula, quæ Synodus Chalcedonensis, abiectis, si qui erant inserti, erroribus, approbauerat.) Decipitur ad hæc Imperator credulus, & quam fraudem in se non nouerat, in alio minimè suspicatus; *tria Capitula* & ipse proscribit, & quandò id fieri poterat illæsâ fide, in suffragium Orientis Patriarchas, quà vi, quà precibus adduxit. Vigilius ipse, vbi accitus Byzantium ad schisma
747 rem spectare intelligit, si renuat, in idem
Damnantur. consensit. At dum Orientalium paci consulitur, in Occidente turbatur; authoribus Rustico & Sebastiano R. E. Diaconis, & Fe-

lice Gillitano in Affrica Abbate. In eos sta- *Inde turbae.*
tim à Pontifice dictum anathema, sed quo
in tantùm turbae inualuerint; vt non aliter 550
quam Oecumenica synodo componi eas
posse creditum sit, indicto intereà de con-
trouersià silentio. Nec dubitabatur de suc-
cessu; ni Iustinianus pacti oblitus, damna-
tionis renouatà sententià, discordiam auxis-
set. Ad haec Vigilius fugâ in Ecclesiam vim
satellitum elapsus, in Theodorum dissidij
fomitem praecipuum, Menam Byzantinum,
aliosque Praesules, qui Imperatori assense- 551
rant, diris agit: & Chalcedonem, vim ma-
jorem veritus, euadit. Nec, à Reis sublatâ
illâ poenâ, qui poenitentiâ culpam deleue-
rant; reductus honorifice Byzantium, vo-
luit synodo interesse vel per Legatos, quòd
Episcopis Occidentalibus, vt mentis aduersae
posthabitis, Orientales tantùm in eam ei-
sent acciti. Haud segniùs tamen damnatis 553
in ea haereticis, Capitula proscribuntur, in *In synodo*
appendicem. Aug. vt jus addat synodo con- *rursum*
tra ritus habitae, vt cui Pontificis nomine *damnati r*
nullus interfuerit, quamque damnauit An- *inuito*
tisynodus Aquileiensis, iniuriam Vigilio *Vigilio*
facit, & in eum Diocletianum agit, quem *Pontif.*
vt Iustinianus exceperat; vt inter contume-
lias conquestum ipsum Pontificem esse di-
cunt. Denique, quando id saluâ fide fieri *Qui tan-*
poterat, approbata synodo exilium redimit, *dem ac-*
& regressum in Italiam. At qui decessorem *quiescit.*
in exilio mori coëgerat. suâ ipse in vrbe
mori non debuit. Syracusis obiit. Felix, si 555
dignitatis per fraudem adeptae culpam; con-
stanter administratae laude diluere apud

Sed à multis resistitur. Deum potuit. Ad obitum Vigilij adeò non est sopita discordiæ flamma, vt vehementiùs exarserit; & Aquileiam, Istriam, Mediolanum, & Circumpadanos latè tractus grassata, trans Alpes & maria, ad Hiberniam vsque velut agitantibus ventis euolauerit. Ne spe obtinendi quæ conceperant, pertinaciam turbones alerent, Pelagius Vigilio suffectus synodum confirmat. Nec ac-
556 quiescunt illi; & approbatione legitimum fieri vnquam posse negant, quod præter leges patratum fuerat. Sic dùm peccasse pertinaciùs nolunt, in peccato perseuerant. Si tamen verè peccauerunt, qui ob id tantùm non acquieuere Concilio, quòd iniquum arbitrarentur, Doctores & Præsules de re Christianâ benè meritos, & in communione Catholicâ piè defunctos, post mortem inauditos & indefensos damnari; eosque errorum saltem suspicione pollui, à quibus æquitatis erat, eos fuisse alienos credere; cum de ipsis minime conuicti fuissent. Hinc irrita Narsetis opera; irrita Smaragdi exarchæ; nec feliciùs eo desudauit in puluere Gregorius
Qui tandem flectuntur. nondum Magnus, per scriptam ad ipsos Pelagij II. jussu Epistolam. Sed quem non audierant Pontificis nomine scribentem; eum audiuere Pontificem Hiberni, Tergestini, & Mediolanenses; rem strenuè Mediolani promouente Constantino Præsule. Isti tamen Episcopi tres suffraganei obluctati, Theodelindam Longobardorum Reginam ad tempus traxerunt in partes. Nec in cicatricem vulnus perfectè coaluit, donec exeunte septimo sæculo, suum cuneum no-

dus ille contumax inuenit Sergio I. Pontifice. Tunc vt ibi contumacia contunderetur, vbi maxime præsultauerat; Aquileiensi in synodo suus paci locus redditus est. Tùm demùm innotuit, quò inconsultus conceptæ opinionis amor animos cætera magnos abripiat. Nec enim pro re non necessaria tandiu disceptatum est, nisi quia pudebat non prosequi, quod præstitisset non incepisse.

CAPVT XXV.

Byzantini Præsules pro titulo vniuersalis contendunt.

NVllo magis nocuit Eutychetis error; quàm quòd occasionem dedit Bizantinis Præsulibus ambitionis proferendæ, quæ diu antè ceperat. Hinc enim tandem schisma quo & periere funditus Græci, & Latini etiamnùm dolent. Porrò ex quo prophanum ad se translatum Imperium agnouère Byzantini, aspirauerunt ad sacrum; Constantini pietatis interpretes præposteri, quippe Romà ipse non cesserat, nisi vt sacra magis fieret, ex quo fiebat minus prophana. Ad tantum autem fastigium ire tutum non fuit, nisi per gradùs. Inde Romano Hierarchæ suum primò relinquere supremum dominium, secundis contenti. Id suppositio decreti additamento in Oecumenicà Byzantinà primâ synodo voluerunt: id & in Chalcedonensi Concilio expressum ab Anatolio Patriarchà. Duraturam quippè minùs putauère magnitudi-

Byzant. Præsulum ambitio.

Irrepere conantur ad primatum supra alios.

381

451

nem, quæ citiùs venisset ad summum. Anatolii audaciam ita Leo Pontif. retudit; vt eam tamen Acacius sibi pro norma sumpserit. Siue dum Leonem Imp. impulit, vt Byzantinæ sedis priuilegia restauraret; siue dum Calendionem Antiochenâ, & Ioannem Talaida Alexandrinâ sede per Zenonem Leoni socero ab aliquot iam annis suffectum, pelli curauit, quòd vterque, se non consulto, promotus esset. Ne iste quoque aliorum depressione cresceret, inhibuit etiam per Anathema Simplicius Papa. Re toties exclusi contendêre pro titulo; & qui non poterant esse Oecumenici, saltem vt dicerentur, enixi sunt. At nec id tumidis solatii permisere Pontifices, ne qui à re venerant ad nomen, à nomine reniterentur ad rem, regressu faciliori. Itaque Ioannes Ieiunator qui quadam in Synodo cognomenti licentiam apertiùs vsurpauerat, repressus est à Pelagio Pontif. & à Gregorio Magno fidelium cœtu motus. Dignus qui re esset infra laicos, qui vel solo nomine aliis Præsulibus se prætulerat. Nec meritò dictus Ieiunator, qui ad tumorem vsque se vento pauerat. Cyriacum Ieiunatori suffectum eâ pœnâ exoluit mitis Pontifex, ne asperiùs tractatum vlcus in mortem ingrauesceret. Adeo superbos pascit vel imaginaria magnitudo! Nec Imperatores id decoris ipsis inuidebant; quasi verum sibi & vrbi decus accresceret, ex vsurpato Præsulis. Sed Phocas tandem, vt Cyriacum suis nutibus minùs obnoxium reprimeret; vt vnus Romanus Pontif. vniuersalis diceretur, edixit.

Affectant titulum vniuersalis.

587 *Sed reprimuntur à Pontif.*

595

606

Hoc vno æquus, cætera tyrannus. Imò nec in eo æquus, nisi vt tyrannidem in Ecclesiam, quam non ferebat Cyriacus, vindicaret. Adeo & quod bene faciunt aliquando impii, ex malo est. Nec ideò posuère ex animo superbiam Patriarchæ; cum quadringentis post annis, id elogii dato pretio à Ioanne X X. emere illos voluisse constet. Non putabant ei Religioni fore titulum vendere; qui sacram ipsam dignitatem emerat. Nec enim ægrè sacra vendunt, qui emerint. At ad infame commercium infremente populo; & Guilhelmo S. Benigni in Galliis Abbate sui officii Pontificem per literas admonente, frustra cessit impia nundinatio. *A Phoca Imp.* 1024

CAPVT XXVI.

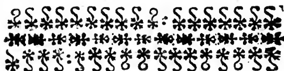
De fide ad varios latè propagata.

VT magna damna Eutychetis error intulerit; ea tamen lucro maiori pensata Deus voluit. Quantula enim illa ad trophæa quibus Francis & Burgundionibus in Galliâ sibi intereà addictis Ecclesia inclaruit. Quid quòd etiam ex Arianorum ruinis in Affricâ, Italiâ & posteà Hispaniâ, suam latè ditionem protulit? Sed illa fortè minoris facias, quòd ante deperdita, quasi postliminiò recepit. At eò etiam se fides protulit: quò si antè, non ad domicilium vt incola, sed tantum ad hospitium, vt peregrina peruenerat. Tales Lazarorum populi ad portas Caspias, quibus Zarus Rex pom- *Lazari conuersi.*

pà celebri Constantinopoli baptizatus, præiuit ad fidem: vt quos regebat tamquam subditos politico imperio; eosdem Ecclesię subderet, vt Christianos. Eam in tractu Boreali victoriam corrupit Dunaami ad Austrum defectio. Hic eos ex Homeritis, quibus præerat, suo furori obnoxios fecit, quos non potuit Apostasiæ. Sed ab Elesbuam Æthiopum Rege piissimo cum copiis cæsus, tunc Rex esse iure desiit, cum per iniuriam fidei regnare voluit. Nec à Damiano iterùm Iudæo & Rege procella recruduit; nisi vt Auximitis in Æthiopiâ accipiendæ fidei sterneretur via, Vigilio Pontif. Quippè Rex
Auximitæ & Homeritæ conuersi. Adadus in acie dubiâ Christianum se fore pollicitus, si impium superaret; de se & Regno, cui Homeriticum accesserat, nobile
565 Christo trophæum posuit. Pictis quoque ad
Et Picti. Boream affulsit lex Euangelica, Columbani Abbatis Hiberni operâ. Ex patriâ, quam ex Ethnicâ Christianam fecerat, traiecit in Gallias; vt ex Theodorico impio & obscœno Rege Burgundiæ, Pium faceret, & Castum. Nec id operosum, si cum Rege solùm res fuisset. Sed Brunehildis artes supra fuere. Adeò quiduis sæpè flectas potiùs & vincas, quàm fœminam cui impunitas flagitiorum licentiam fecit? Quamquàm ex
612 Burgundia nouæ Iesabelis tyrannide exu-
Et Sueui. lare visus non est vir Dei; nisi vt Magnam Sueuorum partem ab idololatria reuocaret, & vnius familiæ damnum transiret in lucrum populi. Successu non dispari Rupertus Vangionensis Præsul Bercarii tyrannidem, Dei consilium interpretatus, ad Bo-

ios quasi iussus se contulit; & ex Theodonis 580
Principis animo depulsis tenebris, eos Euangelicâ luce illustrauit. Nec minùs promota *Et Boij.*
Christianæ pacis doctrina, infremente bello, quo Iustiniani auspiciis Persas Bellisarius obtriuit. Tunc enim Eruli, Blemię, & Na- *Et alij in*
bathęi, & Imperatori auxilium, & Ecclesiæ *Oriente.*
obsequium promisere. Felix Bellisarius cu- 527
ius iam victorię pugnas excessere; vt qui vni Imperatori solùm pugnaret, Deo etiam vicerit. Id & probatum in Tzanis Armeniæ adiacentibus populis, quos idem Heros Imperio simul & Ecclesiæ subiecit. Abasgi verò & Hunni ad Bosphorum, cum suo Rege Gorda vltrò per id tempus, barbarie positâ, mitioribus se fidei legibus imbuendos tradiderunt. Ad tot Ecclesiæ apud exteros & remotos progressus, dicas Deum hortulani more, Eutychianâ tabe marcentes suæ vineæ plantas, melioribus apud Barbaros quæsitis surculis, reparasse.

FLORI CHRISTIANI LIBER QUINTUS.

CAPVT PRIMVM.

De Longobardorum constituto Regno.

Longobardi.

ONGOBARDI ex Cimbricà Chersoneso quondam effusi inuasere Pannonias, pulsis Gepidis, & aliis; donec à Narsete in Gottos acciti, Italiam non tàm reddiderunt Imperio, quàm suæ tyrannidi præparauere. Iamque tum eam sibi vendicassent in stipendium; nî eorum missionem non minoris tunc Narses emisset, quàm nuper militiam. Reduces vix retinebat Pannonia, quos soli mitioris memoria vrgebat. Factum tamen vt non sponte peccare in fœdera visi fuerint. Prima causa Imperatrix Sophia. Adeo vix est inter homines malum; quod non à fœmina. Ea vt Narses, ob Romanorum cum ipso dissidia, tanquam Eunuchus

Ob Sophiæ conuitiū.

& Semiuir reuocaretur ad Gynecæum & Lanificium voluit, sub quo ij viri ceciderant, qui Romam subegerant. Ad hæc Heros contumeliæ insolens, orsurum se telam respondit,cui nec Sophia nec Imperator essent retexendæ. Et labefactatam ludibrio gloriam perdere in totum maluit, quàm non vlcisci. Hæc tamen, quæ de Narsete Paulus Diaconus habet, ex eo alii fabulis mixta censent; quòd, vt alii referunt, antè Constantinopolim triumphanti similis rediisset; quàm in Italiam Longobardi irrupissent. Sed vt vt ea res se habuerit, in Italiã regressi Barbari, subactis Ticino Mediolanoque; & finitima quæque ferro flammàque depopulati, in ea parte, quæ nomen ab eis etiamnum habet; Regni sedem posuere, quod vltrà ducentos annos magna finitimorum formidine floreret. Crescentem quidem tyrannidem coërcuere aliquandiu Romani Pontif. & Exarchi; sed istis demùm extinctis; illis dudùm per multa sacrilegia fatigatis, sub Aistulpho præsertim & Desiderio Regibus,vniuersam iam Italiam plusquam spe inuaserant: nî eis politicæ potentiæ finem, sacræ violatio acciuisset. Quis verò miretur ausos tam impia,qui ex Arianis primùm & Paganis mixti, non minùs ad Imperii, quam ad Ecclesię perniciem coalucrant? Resedit tamen aliquando ferocia Theodelindæ Reginæ studio. Hæc priori defuncto coniuge, Agilulphum Taurini Comitem thori simul & solij consortem fecit, & tandem quem hominum Regem fecerat, Deo & Ecclesiæ subdidit. Absoluit

567

A Narsete in Italiam acciti.

Eorum Religio.

593

Theodelinda.

tunc à culpa sexum pia Regina, quâ illum antè superba Imperatrix polluerat: quippe salutem ibi à fœminæ pietate habuit Ecclesia; vbi à fœminæ contumelia cladem acceperat. Digna sanè quam viris æquet Apostolicis Gregorius Magnus, & Pontificio præconio nondum mortuam, in cælitem quasi consecret. Nec dum tamen inter ipsos impietas extincta est: cum Arcoaldus & Rhotarius Reges Arianam flammam exsuscitauerint; & alii quamuis Catholici
704 non multùm ab impiis recesserint. Aripertus quidem pietatis laude conspicuus, qui Alpes Cottias Ecclesiæ cessit. Nec infra Luitprandum haberem; nî quæ piè gessit, per impia, dedecorasset. Quæ laus ei sacra D. Augustini Lipsana, à Saracenis empta Ticinum transtulisse? quæ, armis etiam sacrarum imaginum cultum contra Iconomachos, quos tùm maximè Leonis Isauri Imper. impietas, aduersus doctrinam & pietatem Catholicam excitauerat, vindicasse? qui direptà ditione Pontificiâ, obsessâ Româ, violato D. Petri Fano, benefactorum gloriam sacrilegiis corrupit. Nec Rachisi, aliquanto post, erga Zachariam Pontif. maior reuerentia. Fortè vt cultu magis pio posteà se probaret. Nam cum Pentapolitanâ iam vastatâ occupatàque Prouinciâ, Perusio cum copiis incubaret, adortus eum inermis Pontifex ita subegit, vt cultum Regium Monastico, breui post Romæ, ipsius manu Pontificis mutauerit. Pietatem sponsi ęmulata Thesia Regina, non procul à Cassino, quò se maritus receperat

Luitprandus.

Rachisis Rex fit Monachus.

perat, constructo Monasterio, Deo etiam se addixit vnà cum filia Ratinda. Felices qui palatia cellis mutantes, exclusere homines, vt haberent Angelos pro Aulicis. *Nec non eius sponsa*

CAPVT II.

De Exarchorum & Præsulum Rauennatum ferocia.

NOn Tyrannidem excussit Italia Ostrogotorum iugo libera, sed mutauit. Quę fuit enim libertas, à Gottis ad Longobardos, & vtrisque nihil humaniores Exarchos deuolui? Cęterùm Exarchus Imperatoris in Italia Vicarius, Rauennæ sedens, quæ nondum Longobardi subdiderant, administrationis specie deprædabatur. Planè quasi Rauenna non tam esset Præfecti domicilium, quàm Italiæ spoliarium. Vix enim à Longino, à quo, post Narsetem, Exarchorum cepit authoritas; ad Eutychum, in quem, ducentos post annos circiter, desiit; quemquam reperias, qui suam præfecturam multa per flagitia non dehonestauerit. Cui pepercere sacrilegio; vt Martinum I. Gregorios II. & III. Sergium, & alios Pontif. ad Imperatorum sensa impia flecterent, & eorum assensu Monothelisinum & Iconomachiam, in Vrbe, tanquam abominationem in loco sancto statuerent? Sed nunquam magis eorum se furor explicuit, quàm dum Rauennę Præsulibus Pontificium excutiendi iugum fecerunt animos. Dignos nimirùm se putauerunt Rauennæ Præsules, qui Byzantinos æmularentur, & Romanis

567 (beside "deuolui? Cęterùm Exarchus Imperatoris")

669 (beside "dum Rauennę Præsulibus Pontificium ex-")

Pontif. detrectandi obsequium, quoddam ius sibi acquisitum crederent, ex quo Exarchorum Rauennæ constituta sedes est. Sicut eamdem sibi factam esse licentiam videntur existimasse Byzantini, ex quo Byzantium Imperatorum sedes factum est. Adeo verum est Præsules in prophanos & sæculares mutari; ex sæcularis prophanæque potentiæ nimia confidentia. Hinc Mauri Rauennatis Episcopi est progressa vesania, dùm anathema in se ob contumaciam à Vitaliano Romano Pont. vibratum, in eum stolidè reciprocat. Hinc temeritas Reparati; dum sanctione Imperatoria Christi legem tentauit infringere; & humanâ authoritate subductum iri se ab eius obsequio putauit, quem Deus suo nomine in omnes Christianos præesse voluit. O digna non membra, sed monstra, quæ rescinderentur à corpore, cuius caput impiè violauerant!
708 Quantò felicior Felix, qui in pœnam contumaciæ, quà promissam Romæ, quò ex more inaugurandus accesserat, Constantino Pontif. obedientiam negauerat, Iustiniani Rinothmisi Imper. iussu, effossis oculis, in Pontum ablegatus culpam diluit, dùm pœnam sensit: & tunc se reum vidit, dum oculos amisit: iis posthac vsus tantum ad lachrimas, suæque sedi redditus, innocentiam etiam per miracula probatam obtinuit. Adeò lacrimæ dum iram diuinam ex-
711 cantant, sanctitatis sunt pararium.

CAPVT III.

De Auarum irruptionibus.

NE quo tẽpore Longobardi Occidentalis Imperii rudera proculcabant, Oriens esset in tuto; ex Scythiâ Auares Zabergâ Duce irruerunt: nec exhaustis ferociter Mesiâ, Thraciâ, & finitimis aliter summoti sunt, quam pecuniâ & datâ, & in singulos annos, tributi nomine à Iustiniano promissâ. Quæ rerum vices? vt prędonibus stipendiarium fieret Imperium; cui totus fermè orbis fuerat Vectigalis. Id tamen ignominiæ pax audit. Et non minoris fuit Bellisario, iam seni obiectâ illâ offâ, placasse illos Cerberos; quàm iuueni obtriuisse Vvandalos & Gottos. Tributum cum negaret Iustinus II. Iustiniano suffectus bellum iterum exarsit, primò in Syriâ, aduersùs Iustinum; tùm in Thraciâ aduersùs Mauritium tunc Imperatorem, Duce Cahiano, qui Slauos ad prædæ communionem acciuerat. Hi iam antè ex Scythia effusi, suas in Imperii tragœdiâ partes non segniter egerant, Regni sede in Illirico positâ: illos tamen simul contudit primùm Prisci virtus; tum penitus exarmauit Theodori eloquentia, quem ad Cahianum Mauritius Imp. miserat; ne fabula semper crederetur, Suadę fascino feras mansuescere. At non diù post reuersi ad indolem, & obuia deprędati, penetrarunt ad Italiam Romildæ illicíis; quæ post Agilulphi sponsi Foroiulii Ducis, eo bello cęsi mortem, Cahiani nu-

Auares irruunt.

Tributo pla. ãtur. 566

574 *Slaui.*

593

Reprimuntur.

600

ptias proditione patriæ mercabatur. Ipsi
Perfidia. enim eà spe Forumiulii prodidit. At infixa
palo, Barbaris etiam vtilem placere perfidiam,
perfidos non placere, in pœnà cognouit.
Matri quàm dissimiles filiæ! quæ putri
ad mammas alligata carne, fœtido halitu,
quasi efflato ex vlceroso pectore, fœtidum
Castitas. magis à se barbarorum contactum amouerunt.
Digna virtus quam diadema rependeret.
Ideo mirabiliter redemptæ, altera Boiorum,
Alemannorum altera Regi nupsit.
Vt Heroicus pudor virginum suo præmio
non caruit; sic nec Caniani impietas suà
pœnà, vt cui pestis copiarum partem, &
Barbari septem vnâ die filios vltrici furore consumpserit,
edomiti. ob Alexandri Martyris Basilicam
prope Byzantium direptam. Indê Barbarus
edomità ferocià non abnuere pacem:
dum pro singulis captiuis, quos (duodecim
millia erant) contumaciùs agentes, specie
prælii, cædi aut seruituti Priscus copiarum
Ductor, obiecerat; singuli nummi penderentur.
Crudelitas At dum pecunia pluris est Mauritio
Imp. (ô si soli!) quàm milites, immaniter
trucidantur. Ad hæc fremere miles, rebellionis
Phocas fit agitare consilia; & vbi Phocam Centurionem,
Imp. per quem suas de Prisco, apud
Imperatorem querelas detulerat, violatum
à Patricio quodam per alapam audit, palam
deficere; & ipsum Phocam Centurionem
promouere ad solium. Ex casu Mauritius
exurrexit; & Imperii temporarii damnum
in lucrum æterni vertit. Nam Deum
ob desertos in lanienà milites in se mise-
602 ricorditer sæuientem agnoscens; tùm suis,

tùm Præsulum & Monachorum precibus à Deo petiit, vt ingeminatis hac in vitâ flagellis, futuræ pœnas redimeret. Id generis preces Deus non abnuit, cui sæpe supra Innocentes Rei sunt, qui post culpam vltro pœnas quærunt. Itaque à Phocâ iam pluries in filiis, ipsius ob oculos cæsis, trucidatus, suà tandem morte defungi iussus est. Hoc vnum inter ea tristia dicitur ingeminasse: *Iustus es Domine, & rectum judicium tuum.* Ad fastigium patientia venit, quando Nutricis filium pro suo oblatum carnifici, reduci iussit: solus in se suisque pœnam volens, qui solus peccauerat. Post hæc nonnihil ab Auaribus datum quiescere: & Heraclius Phocæ suffectus profecturus in Persas, commendatis Cahiano, filio & Imperio, eum vel Amicum verè credidit, vel facturum se putauit, dum tanquam Amico confidit. Sed quæ fides barbaro? sollicitante Cosroha Persarum Rege, & Magis prædæ libidine, & facilitate, Slauos & Gepidas sibi adjungit, & Byzantium quasi nudum præsidiis, & iniuriæ opportunum aggreditur. Sed quatenus à præsidiariis tantâ perfidia coërceri non poterat, instinctu Deiparæ, cuius imprimis tutelę Vrbem Imperator commiserat, ipsi se Hostes contrucidauere. Sic vel nolentes perfidi stetere promissis. Non fuit cur Imperator quereretur. Vastà clade, ex pacto, prostrauerunt illos, qui Vrbem obsederunt. Indè quia minùs in Thraciâ vota cedebant è sententiâ, Hunnis & Boiis se adjunxere, vt illis mixti Christianitatem postea imbiberent; & ex mixto

Mauritium trucidat.

621

Auares Byzantium tentant & ipsi se conficiunt.

625

etiam nomine Hungaricum illic, isthic Bauaricum Imperium constituerent.

CAPVT IV.

Secundum bellum in Persas pro Religione.

590 *Parricida Cosrohes.* COsrohes Persarum Rex dum immaturum dominandi impetum non premit; Patris Hormisdæ cædem maturat. At iustâ vice ab iis ipse pulsus est à Regno, per quos patrem vitâ exuerat. Byzantium profectus est, vt Mauritij beneficentiæ Regnum deberet, quod parricidio malè
591 parauerat. Restitutus tàm liberalis fuit in receptæ potentiæ authorem; quàm fuerat impius in datorem vitæ. At fuit hæc virtus impij, maiore sui parte paganâ. Ita enim Imperatoris benefici iniuriam, &
Imperium vastat. mortem vltus est; vt simul Imperium, & Ecclesiam pessumdederit. Quæ tunc prouinciarum clades? quæ fidelium comploratio? quando direptis Ecclesiis, etiam quas
S. Crucem abducit. in gratiam Mauritij liberaliter reparauerat; sacro humanæ salutis instrumento, in Persidem abducto; & plusquam nonaginta
604 Christianorum millibus, Iudæis ad lanie-
Pacem negat. nam, venundatis; hinc ad Chalcedonem, illinc ad Carthaginem Barbarus persultaret? Imperium iam tum extinxerat; nî simul Ecclesiam obruere voluisset. Nam vbi, spreto annuo tributo, quod in pretium pacis daturum se promittebat Heraclius, qui Phocam exceperat, ad Caduceatores tunc se acturum de pace respondit,

cùm Heraclius, abnegato Christo, Soli cultum detulisset; inardescens Imperator, iam sui nominis, & verè *Herculeus*, vt pacem habeat, bellum parat: & dignum se facit, qui vincat; quia Dei magis dolet iniuriam, quàm suam. Milites non aderant; vocantur ad stipendium Saraceni & Turcæ iam tum orbi formidabiles. Ærarium exaruerat; conflantur vasa Deo dicata; nec iudicatur impium sacris vti, ad bellum pro sacris. Ambigebat tamen Ioan. Alexandrinus Patriarcha, cui est ab *Eleemosinis* nomen; sed fluctuationem miraculum explicauit. Quippe in aurum mutato melle, quod Nicetæ quæstori dederat; non defuit quod quæstor ad bellum sumeret, & quod Præsul ad pauperes reseruaret. Habuit tunc patriarcha benignissimus promendæ misericordiæ stadium amplum, quando, quos suis è laribus victor exegerat, apud ipsum liberalissimè recepti, damnorum potuere memoriam; & nunquã se feliciùs saluos, quàm cum perierunt, experti sunt. Cæterùm ne in alienã irruens Imperator, sua hostibus aperiret, Caihanum auarum Principem Legatione conciliat, & Vrbem Deiparæ imprimis præsidio committit: tùm pro vexillo imaginem Saluatoris, quem indictis vbique precibus, ad auxilium acciuerat, præferens se dat itineri. Nec mora, elapsus insidias ei à Sai Satrapa, specie ad Chalcedonem colloquij, paratas Sarbaram suffectum Sai, cui Rex in pœnam imperfecti sceleris detrahi cutem iusserat, alterumque Saï, ipsumque tandem Regem, ex totã exactos Armeniã, intra ipsius Persidis fines, ingentibus dam-

613 617 620 *Heraclius Imp. bellum parat.* 621 *A Deo poscit opem.* *Hostes profligat.*

nis affecit. Nec impius, dirutis, si quæ in Perside supererant Ecclesiis, & Catholicis
625 ad Nestorianos adactis,& Cahiano ad inuadendum Byzantium sollicitato, damna resarciit; sed auxit. Nam & Caihanus in Thracia, & Sai in Asia mirabili Deiparæ subsidio cæsi sunt, & ipse Heraclius Persidis rursum interiora ingressus, Razate Duce trucidato, reliquas hostium copias internecione deleuit: vt Ecclesiarum simul & imperij damna, per direptas & incensas Vrbes Regias,& prostratos latè impios,vindicaret. A tot cladibus fuga Regem eripuit, vt atrociori fato reseruaret; & qui solium parricidio inuaserat, parricidio perderet: cum
Parricidium. Siroës filiorum maximus à profugo & morituro patre, prælatum sibi Marderam fratrem indignatus ambos jussit occidi. Inde
627 pax à nouo Rege demissè petita,quam pater superbè negauerat: & Crux sancta honori-
Pax. ficè restituta. Belli exitus quàm dispar initio; tanti est Deum habere in partibus! in aliquo tamen visa claudicare felicitas: nec
Gaza Demersa. enim ea perfecta in terris, quando Gaza Persica,qua non sine fœnore sumptas ab Ecclesiis opes pensatas Imperator voluerat, fluctibus demersa est. Nimirùm sacras opes affatim reddi Deus indicauit, quando per ipsas vindicantur sacra, & impietas coërcetur.

CAPVT

CAPVT V.

De S. Cruce à Perside reportata in Hierusalem.

AD cumulum venerat Ecclesiæ calamitas bello Persico, dum salutis humanæ pignus, Crux archetypa in Persidem abducta est. Vix spei quidpiam superesse Christianis poterat, quibus nulla nisi per Crucem fiducia est. Verùm fortunæ melioris affulsit augurium, vndè ruinæ omen obtigerat. Nec efficaciùs vnquam libertati Christianæ Crux fauit, quàm dum captiua fuit. Sua de instrumento victrici victoria hostem obruit, & Arca vera Philistæos nouos, vltrici plagâ consumpsit. Ob id facilius redditum, quod nunquam voluissent captum. Eoque munere pacem à Christiano principe redemit Ethnicus, quo gratiam à Deo redemit Christianus. Constantinopolim primùm, inde Hierusalem, ad plausus & hymnos totius propemodùm Orientis delata est; vt diuturnæ captiuitatis memoria, triumphali eâ pompâ, obsolesceret. Ex vrbe in Caluariæ montem reduci oportuit: vt cœlo propiùs admoueretur scala cœli, & suo rursùm in solo plantaretur Arbor auspicata, ex quà olim ad omnium vitam, vitæ fructus pependerat. Nec ab alio quàm à principe ferri debuit diuina sarcina, quæ portata quondam à Christo, Christum & ipsa portauerat. In cultu magnifico properabat Bajulus Augustalis, opima suspensurus Deo verè Feretrio: cum ecce eum ad portam

Crux captiua captores affligit.

Redditur.

Triumphat.

Reportatur ad Caluariam.

628 immotum; nec datum fuit vltra procedere, donec ex Zachariæ Patriarchæ monitu, purpurâ positâ, vestem pannosam assumpsit: Indicante Deo inter luxus & delicias vix esse locum diuinæ Cruci. Ex eo tempore Crucis *exaltatæ* ritu annuo celebrata memoria est: vt iam ante celebrabatur triumphus *inuentæ*.

CAPVT VI.

Pontifices sexti sæculi.

Symm. LIII. 498 *23. Nou.* *Schisma. Imperat. excommunicat.*

SYmmachus exeunte quinto sæculo Pontifex post Anastasiũ dictus, sexti primordia non vno zeli vere Apostolici specimine sacrauit. Nam Laurentio Antipapâ vnà cum fautoribus strenuè coërcito; Anastasium Imperatorem, quòd Orthodoxos Antistites cum Hæreticis communicare cogeret, è sacris mouit in Synodo Romanâ. Manichæorum, quos vrbe curauit eijci, libros palam comburi iussit; & vt sacrarum direptores opum omnibus execrabiles haberentur censuit. Affricanos præsules in Sardiniam Trasimundi Regis iussu deportatos, non Epistolarum tantum solatio, sed opum etiam subsidio liberaliter iuuit. Non paucas Ecclesias vel à fundamentis condidit, vel
514 *19. Iul.* collabentes restituit, vel pretiosa vasorum ac ornamentorum supellectili decorauit. Ad hæc ad sexdecim circiter annos impendit.

Hormisd. LIV. *Horsmidas* ad supremum Ecclesiæ culmen post Symmachum promotus, cum per frequentes ad Anastasium Imper. literas & Legationes pacem Ecclesiæ non impe-

trasset; tergiuersantem ab Ecclesiæ communione eiecit. Eius pœnâ ad vnitatis studium inclinatus Iustinus, è sacris Dyptichis Acacio, Dioscoro, & alijs seu hæreticis seu schismaticis expunctis, Catholicos eorum loco substituit. Inde missi Romam, & pompâ celebri accepti Legati, non qui ore tenus vnitatem promitterent, vt Anastasij nomine non semel factum fuerat, sed qui reuerà coalitam nunciarent. Vt qui eam super omnes promouerat, eius tandem adeptæ fructu gauderet. Controuersiam inter Acæmetenses & Scythas Monachos exortam exitu alibi memorato composuit. Non minor erga ipsum fuit in Clodoueo Francorum, Ilderico Vvandalorum in Affrica, & Theodorico Vvisigothorum in Italia Regibus reuerentia; vt qui eum & Legationum officijs, & Regali munerum magnificentiâ coluerint. Denique suis per Gallias commissis vicibus Rhemigio Remensi, & Auito Viennensi; In Hispanijs verò, Ioanni Tarraconensi, & Sallustio Ispalensi, nono Pontificatus anno completo excessit.

514
23. Iul.
Iustinus Imperat. Catholic.

Lib. 4. cap. 20.

Regum ad Hormisd. Legati.

523
6. Aug.

Ioannes I. Legationis quam statim post adeptas Infulas iussu Regis Theodorici obire coactus est ad Iustinum Imper. illustre ab vtroque præmium habuit; à Iustino quidem Religiosum obsequium; à Theodorico autem tyrannicum supplicium. Quidni vero Iustinus veneraretur, quem in vrbis ingressu, visum cæco reddidisse nouerat? Quidni reducem Theodoricus Rauennæ nori in carcere coëgisset, tertio nondum completo Pontificatus anno; qui adeo

Ioan. LV.
523
13. Aug.

Martyrium.

Arianis templa Constantinopoli, vt iubebatur, non impetrauerat; vt Arianorum potius templa ritu Catholico consecrasse diceretur.

27. Mai.

Felix IV. LVI. 526 24. Iul. *Felicem IV.* non Cleri ex more suffragia, sed Theodorici voluntas, approbante Clero, quod prohibere non poterat, in solium promouit: quamquam alioqui eo culmine non indignum. De eo nihil ferme legitur apud Antiquos; nisi quòd in Galliis

Fausti regiensis Vafritia. Pelagianum dogma Fausti Regiensis dexteritate subdolà sustentatum; & eius in libris cum ementito Arelatensis Concilij suffragio, & exsuscitatum in Britannia, & in

Arausicana II. Synodus. Gallijs reuiuiscens, in Arausicanà altera Synodo prorsus euulsit. In ea enim & Augustini de gratià placita pro Catholicis recepta; & prædestinatiana Spectra, inania insinuata, & Arelatense pro Fausti libris

530 *12. Octob.* Concilium inter fabulas obliquè amandatum. Excessit ineunte quinto Pontificatus anno.

Bonif. II. LVII. 530 15. Octob. *Bonifacius II.* repressо Dioscoro, Felicem excepit, ac emendato quod pro sibi substituendo Vigilio contra Canones statuerat, (quæ alibi dicta sunt) locum *Ioanni II.* fecit ineunte altero Pontificatus anno.

Ioan. II. LVIII. 531 Ab hoc innocentes dicti Monachi Scythæ, quos Hormisdas, vt inquietos abjecerat.

535 Excessit quarto Pontificatus anno inchoato.

Agapetus. LIX. 535 *Agapetus* ad duos circiter annos ei suffectus, exciso regno Vvandalico in Affricà, atque adeo Arianismo, illius Ecclesiæ disciplinam, ad preces Synodi Carthaginensis

ordinauit. Tùm ad Iustinianum Imperat. bellū Italicum deprecaturus à Rege Theodato missus, Regiâ vbiuis Pompâ exceptus est. Nec mirum cum Muto linguæ,& Claudo pedum vsus mirabiliter redditus, eum plusquam hominem demonstraret. Pace, quam Regis nomine petitum venerat, negatâ, vt Anthimus Eutychianismi Reus, quem Theodora Aug. à Trapezuntinâ ad Byzantinam Ecclesiam protruserat, abdicaretur, surrogato in eius locum Mena euicit, breui post, altero nimirum ab electione anno, ibidem moriturus. *Miracula* 536

Syluerius Hormisdæ, ex legitimo ante Clericaturam thoro filius, instigante Vigilio, quasi odio Bellizarij, de Gothis in vrbem admittendis deliberasset, Pataram Liciæ amandatus est. Sed cùm eum Iustinianus Imper. ob vim ipsi à loci præsule factam reuocari jussisset, vt si probaretur Innocens, suam Romæ dignitatem, si Reus, alibi exercere sineretur; Fraude Vigilij non posse se,quæ Theodoræ promiserat,adimplere, restituto Syluerio, obtestantis, in Palmariam deportatus est. Ibique molestijs consumptus, an consecratus, ineunte quinto Pontificatus anno. Vide alibi. *Syluerius.* *L X.* 536 *Schisma.* *l 4 c. 21.* *Martyrium.* 540 *20. Iun.*

Vigilius Syluerij Martyrio audito, Infulas, quas inuaserat exuit, vt eas rursus euentu alibi memorato indueret. Ac statim mutatus in alium,nec Antimum Byzantinæ Ecclesiæ in solio reposuit, nec Synodum Chalcedonensem rescidit, nec alia, quæ præter fas promiserat, impleuit, frustrà indignante Theodora. Posthæc ob contro- *Vigilius.* *L X I.* 540 *26. Iun.* *l. 4. c. 21.*

Tria Capitula. uersiam de tribus Capitulis, euentu alibi re-
l.4 c.21. lato Byzantium accitus, cum Romam re-
555 peteret, in Sicilià obiit; decimo sexto Pon-
tificatus anno. Vide alibi.

Pelag. LXII. Pelagius I. Ecclesiæ diu apud Iustinia-
num vindex, dum Vigilii nomine Apocri-
555 siarium agit; deinde Romę salutare pręsi-
dium, dum ab eius exscindendæ, ciniumque
Totilam mollit. trucidandorum consilio Totilam auertit;
vtriusque demùm illustre columen, dum dis-
cussa calumnia de molestiis illatis ipsius ar-
tibus Vigilio, in Pontificem assumptus. Ea
559 dignitate ad quinquennium laudatissimè
2. Mart. administrata, locum *Ioanni III.* fecit, ad
559 annos tredecim fermè completos, id enim
27. Iul. totum est, quod de ipso scitur. Nec plura
Ioan. III. LXIII. sciuntur de *Benedicto I.* qui ei post interre-
573 gnum decem mensium suffectus est, ad qua-
16. Mai. tuor annos completos.

Benedict. LXIV. Quantum *Pelagio II.* qui Benedictum
excepit, Ecclesia debeat, vel ex eo liquet,
573 quod Gregorium posteà Magnum è suo edu-
31. Iul. Pelag. II. ctum cœnobio publici vsus fecerit. Dicas
LXV. non magis eum Constantinopolim missum,
577 vt Tiberio nouum gratulatus Imperium,
10. Nou. excusaret, quòd ob ingruentium Longobar-
dorum ferociam, eius non expectato assen-
su, consecrari se passus esset, quàm ut ex in-
feriore munere feliciter administrato, ad
supremum aptaretur. Pacatà quantùm po-
tuit, eiusdem imprimis Gregorii, atque
Sua bona etiam Exarchi ministerio Ecclesià, quam
distribuit. perplexa diu de tribus Capitulis controuer-
sia plurimùm turbabat: Domo paternà cum
hæreditariis prædiis ad vsum pauperum at-

tributà : S. Laurentii æde constructâ, peste abreptus est decimo tertio ineunte Pontificatus anno. — *Peste abit* 590 8.*Febr.*

Gregorius I. gradu supremo vel eo dignissimus, quòd concordi omnium suffragio collatum ipse solus diu fugit. Cum auertendæ pesti, quæ à Pelagii morte ferociùs grassabatur, ars humana non sufficeret, indictis Litaniis diuinam opem acciuit. Eam fuisse indultam Angelus ad molem Hadriani, posthac *Angelicam*, gladium in vaginam reponens, in populi procedentis conspectu, demonstrauit. Ne populus pestem elapsus fame periret, benignè prouidit, frumento, quod ex Siciliâ comportari curauerat, gratis distributo. Et ne quod flagellum incumberet, cui non esset pro remedio, non Vrbem tantùm aduersùs Longobardos præsidio communiit; sed ei etiam nouus Moyses victoriam non semel obtinuit. Pace initâ eorum Reginam Theodelindam ad suæ virtutis ac dignitatis reuerentiam adduxit. Vt Mauritius Imper. legem, qua vetabat eos Monachos fieri, qui stipendiis nondum impletis, bello adhuc essent vtiles, reuocaret euicit; eique ne Oecumenici titulum Byzantino Patriarchæ negaretur enitenti respondit, potestatem ligandi atque soluendi non Byzantinis præsulibus, sed Petro eiusque successoribus traditam esse. Augustino vnà cum aliquot sociis Cænobitis in Angliam misso, transmarinas illas gentes Ecclesiæ legibus addixit. Per Epistolas non Presules tantùm sæpè officii commonitos à simoniâ, impudicitiâ & aliis vitiis abduxit;

Gregor. LXVI. 590

Litanias indicit, contra pestem.

Frumentū distribuit.

Legem iniquam reuocari curat.

Agit pro Anglis conuertendis.

Multa scribit. Sed variæ etiam sortis laicos ad opera pietatis accendit. Ad hæc & per conciones incubuit, ac ne diuinus ille cibus Christianæ plebi vmquam defioeret, editis eximiæ doctrinę libris copiosissimè prouidit. Qua reuerentia excipienda essent à fidelibus Ecclesiæ placita docuit; dum quatuor prima *Synodos veneratur* œcumenica Concilia, pro quatuor quasi Euangeliis habuit. In Christiano sacrificio, & Ecclesiastico officio non pauca instituit, quæ & ministris sacris, & populo ad reuerentiam sint incitamento. Qui per tot eximia pietatis, doctrinæ, fortitudinis, prudentiæ monumenta se supra hominem quasi extulerat, infra se ipse demisit, ac Pontificum primus non specie tenus *Seruum Seruorum* se dixit, eo vel solo sine controuersia plusquam *Magnus*. *Primus Seruus Seruorum Dei.* Tot vnus cum præstiterit, quibus vix plures alii pares forent, affectę tamen valetudinis semper fuit, vt vel eo ipsum, magis ex Dei confidentià, quàm ex
604 propriæ virtutis fiducià tanta præstitisse,
12. Mart. non nescias. Obiit decimoquarto ineunte Pontificatus anno.

CAPVT VII.

Decima-sexta in Fidem Hæresis Monothelitarum.

NIhil ad summum decus Heraclio deerat; si quàm strenuè ab Ethnicis, tàm cautè vindicasset ab Hæreticis Rem Christianam. Sed qui armatum Cosrohem sua etiam in Perside vicit; Byzantii ipse ab inermi Pseudoepiscopo deuictus est, & tantas inuexit in Ecclesiam turbas, vt iis sopiendis

vix sæculum satis fuerit. Porrò Pseudopræsul ille fuit Athanasius Iacobitarum Hierapoli Patriarcha: eum dum collatis Antiochiæ infulis, Christianum facere Imperator vult, se fecit Hæreticum. Nam impostor noui dogmatis appendice errantes adductum iri ad verum persuadens; benè sentientes abducit à vero: *Et dum simul eum distinctis naturis, eàdem in Christi personâ, vnicam voluntatem & operationem Theandricam, seu humano-diuinam credi vult*, sic pulcherrimę vocis elogio, rei teterrimæ, seu hęreseos virus tegens, *Nestorianismum* & *Eutychianismum* ita impetiit, vt *Monothelismum* condendi, & in *Monothelismo Monophysismum* restituendi, Author Imperatori fuerit. Nec enim suspicari poterat in commento dolum credulus Imperator; quod etiam Cyro Alexandrino, & Sergio Byzantino Patriarchis probari vidit. Nec fidei proditæ inuidia caruit Honorius Papa; siue dum Hæresim damnatam, nouo prodeuntem habitu, non reprimit; siue dum Sergio vocibus ambiguis virus occultanti assentitur incautiùs, & dum delusus perfidum innocentem putat, perfidię approbatę suspicionem facit; quidquid ad ipsum & in Hęreticos scriberet *Sophronius* Hierosolymæ Præsul. Hinc audacior *Heraclius* ad Hęresim edicto cui nomen *Ecthesis*, seu *Expositio*, sanciendam. Excitantur ad hęc *Seuerinus Ioannes IV.* & *Theodorus* Romani Pontif. & *Ecthesim* vnà cum hæresi, seu per se, seu per Synodos proscribunt. Inde fidelium vexatio, & à Constante qui Heraclium excepe-

629

Monothelismus.

633

Promouetur.

Ecthesis Heraclii.

639

Damnatur.

rat, promulgatio edicti noui cui nomen *Typus*, quo, indicto vtrisque silentio, fulciebatur hęresis dum non damnabatur,&ne damnaretur, specie pacis vetabatur. Nec segniùs in Paulum, & Pyrrhum Byzantinos Patriarchas, Theodorum Pharanaitam, atque adeo ipsum Typum dixerunt anathema
649 *Theodorus* & *Martinus* Pontifices. In Pyrrhum post pœnitentiam, & palinodiam, ad quam eum Maximus Abbas fidei tunc aduersùs *Monothelitas* indefessus assertor, coegerat in disputatione publica, relapsum inaudito ritu egit Theodorus Papa, vt cuius anathema intincto, Christi sanguine, calamo scrip erit. Nempe vt innocentis sanguinem in se clamantem audiret, & ex pœna Caini, quis ipse esset recordaretur. Nec Exarcho Olympio profuit obstitisse pœnæ anathematis, quo eum Martinus Pontif. à
649 promulgando Romæ *Typo* Constantis Imperatoris nomine deterruerat; nisi vt eam, excœcato mirabiliter armigero, per quem mortem Martino sacra facienti parauerat,
650 augeret. Eo nihil deterritus Calliopa Olympio suffectus, culpam redintegrat, abducto in exilium Pontifice. Hunc Tyrannus ab anno, exilii & podagræ molestias in Naxo Insulâ passum, Constantinopolim adduci iussit; ibique post diuturnum carcerem se-
652 minudum & lacerum, inter otiosæ plebis ludibria, per compita circumductum, Chersonam tandem amandauit, vt suæ crudeli-
654 tatis & ipsius patiētiæ (ibi enim ex languore & miseria obiit) latiùs notas imprimeret. Ei, ne solus vinceret, datus ad certamina

Persecutio à Constante.

comes *Maximus Abbas*. Hic in Græciâ, Cypro, Affricâ, Italiâ insectatus hæreticos, exilii primò, tum abscissæ linguæ pœnam tulit (quæ pœnæ duobus Anastasiis Maximi discipulis, & aliis non paucis, irrogatæ.) Demùm quia nec elinguis veritatis patrocinium deserebat, tunc verè diuinum, quia prodigiosum; pœnarum mole absumptus est, qui tot pœnas absumpserat. Haud diu post Constantem in Siciliâ assecuta Nemesis, eum per fœminam plexuit in balneo, impactâ in caput situlâ: Nec enim Regale caput suum diadema tegit, vel à manu debili, si eam Deus regat; cuius in manu nullum instrumentum infirmum est.

657

667

CAPVT VIII.

Monothelitæ damnati in Synodo: & de Synodo quinisexta.

PAtri suffectus Constantinus adhuc imberbis oppresso statim Metio inuasore purpuræ in Siciliâ, Constantinopolim victor rediit atque Barbatus, inde *Pogonatus*. Ne quæ patrem perculerant aduersa ferret, eius est auersatus perfidiam, & de eâ prorsus exscindendâ cum Agathone Pontif. egit. Ad hoc tùm Occidente toto variæ habitæ Synodi; tùm Oecumenica Byzantii, cui ex Palatii Secretario, in quo est hábita, *Trullanæ* nomen fuit. In ea damnata hæresi, *duplex in Christo voluntas & operatio* asserta est, & dogma Catholicum stabilitum. Ex perduellibus Macarius Antiochenus, vnà cum discipulo eius Stephano prouocauit ad

Constantinus Pogonatus. 668

Synodus Trullana damnat hæresim. 681

Pontificem; vt ab eo etiam damnatus, se Reum verè intelligeret. Vt isto, à venerabili Patrum consessu, ob contumaciam abiecto; quas sordes, quos laqueos euasisset
Prodigium. Byzantium, cognosceretur; telarum aranearum magna vis in populi medio depluit. Quid enim Hæreses? nisi aranearum telæ, quibus irretiantur stolidi, offendantur pii, Ecclesiæ inquinentur; sed quas tandem Præsules, & Synodi decretorum & anathematum scopis verrant; & in cloacas abiiciant? Adfuit & veritati præsidium, ab effronti Polychronii sacerdotis audaciâ; vt qui Monothelismo fulciendo, suscitaturum
Enthusiasta Fanaticus. se ipso in consessu mortuum, appositâ cadaueri suæ fidei formulâ, spoponderit. Nec fuit integrum Synodo rem non experiri; cum subitaneo Prophetæ populus agminatim adhæresceret. At probata demum insania, & proscriptus impostor est: & per id populus in fide firmatus, per quod crebi minister abducturum se à vero illum sperauerat. Istam Synodum, vt & quintam à centum iam & quadraginta fermè annis
692 celebratam conuellere conati Callinicus
Synodus πενθέκτη. Patriarcha Byzantinus, & Iustinianus Rhinotmisus Imp. indixere aliam, quam vt monstrosam proderent: Binominem, nempè *quinisextam* vocauere. At præter ritus, nullo Romani Pontif. assensu, habere Concilium generale, & condere Canones, quid aliud fuit, quàm Conciliorum omnium & Canonum vim infringere? Meritò à Sergio, Ioann. VII. & Constantino Pontificibus expuncta, nullum in Conciliis locum

habuit, quæ duorum nomen habere, & vices supplere voluit. Conatus quidem est Imperator, per vim à Sergio Pontif. assensum exprimere, misso ad hoc Romam Zacharia Protospathario, qui Constantinopolim Papam abduceret. Sed accurrente vndequaque ad eius præsidium milite, fuit cur sibi vim Zacharias timeret, quam alii parauerat. Profugisse etiam dicunt intra Pontificis cubiculum, eiusque sub lecto se abdidisse, vt suæ ipsum salutis Authorem haberet, cuius in perniciem laborabat. Illius itaque victrix periculi sexta Synodus in nouum incurrit, dum eam Philippicus, per parricidium inuasor Imperii, pulso Cyro Patriarchâ Byzantino Orthodoxo, & in eius locum promoto Ioanne Pseudomonacho *Monothelita*, in Pseudosynodo Byzantina rescindere & *Monotelismum* reuocare conatus est. Bis impius; quia Ioanni Monacho Mago, in purpuræ ab eo sibi præsagitæ premium, id impietatis promisit; & quia executus pollicita, ne homini datam fidem frangeret, quam Deo dederat, violauit. Nouus hydræ afflatus zeli sui flamma discussit Constantinus Pontif. & in futurum preuertit Artemius Anastasius, excæcato Philippico; Vt corporeis oculis ille careret, qui posthabita luce tenebris, animi oculis ad perniciem abusus fuerat. 711 *Monothelismus restituitur.*

CAPVT IX.

De Mahometis primordiis & erroribus.

VT noxij multùm Ecclesiæ fuerint hostes, de quibus hactenus scriptum est, à nullo tamen atrociora pertulit, quàm à Mahomete; vt qui sectam, impietatum omnium sentinam fabricatus, eam ipse primò summâ vafritiâ plausibilem fecerit; tùm armis muniuerit, & eos sectatores nactus sit, qui eam inauditis successibus promouerunt. Ij fuere quondam Saraceni, qui Asiam, Africam, Europam, victoriis magis, quàm passibus peruagati sunt; Tales esse Turcas etiamnum sentit & ingemiscit orbis Christianus. Porrò Mahometes ex seruo ad herę Tadigæ thorum admissus in Arabiâ, Palæstinam petiit, & insultus dæmonis lapsusque Epilepticos, ex afflatibus diuinis, & ex alloquiis Gabrielis esse mentitus, ex eo diuini Prophetæ nomen sibi peperit; ex quo Erebi mancipium agnosci debuerat. Ne frustra passus diuina crederetur, ope Sergij Pseudomonachi, sectam condidit, quæ merum dæmonem spirat. Eam vt omnibus maiorem faceret, ex singularum particulis conflauit, nouus Prometheus. Cum Christianis Christum coli voluit; sed hominis phantasma, cum Manete, & minorem patre, cum Ario. Cum Iudæis vnum Deum asseruit, & suillâ vetitâ, Circumcisionem admisit, atque Polygamiam; quam, vnâ cum voluptatibus corporeis, beatitudinis summam fecit, Epi-

Mahometes.

Sectam conflat.

citus nouus. Soli & Lucifero cultum deferri iussit: vt Ethnicis & Saracenis, quibus ea superstitio cordi erat, se probaret. Illos præ cæteris spe felicitatis pauit, qui hostilis sanguinis essent prodigi, nec sui parci. Nec enim Ecclesiam tam piam voluit, quam militarem. De fato cum Stoicis sensit. Verbo (quis enim tot ineptiis & impietatibus colligendis sufficiat?) si quid prophanum in Ethnicis; si quid superstitiosum in Iudæis; si quid nefandum in Magis; si quid in Ario, Manete, & aliis impium fuit, id omne suam in Mephitim sacrilegus collegit, vt halitu pestilenti exitialius noceret. Ne verò doctrinæ deprehendi posset absurda impietas, dogmatum suorum primùm illud & capitale voluit, de ipsis non disceptare: quis verò sciat, num ideo vinum prohibuerit, quod in eo veritatem inesse audiuisset? At qua arte tegi poterat falsitas tam aperta, nî vis eam promouisset? Ad hoc commodùm Saraceni militiæ in Persas Heraclio commodatæ, negatis contumeliose stipendiis, irritati, Ducem quærebant, quo se vindicarent. *Et promouet.* Prodiit tunc è latebris Impostor; 622
nam ob blasphemiarum conscientiam aliquandiu latuerat, (inde Hegira, quæ vox Arabibus *Fuga* seu *persecutio* est.) Vt Pseudoprophetæ fuga, seu persecutio nouæ legis *Hegira.*
haberetur initium, & à persecutione suâ tempora computarent Mahometani, qui totius orbis flagellum & persecutio futuri erant. Statim prædonibus se Ducem offert, 631
& vindicem promittit; ac euentu Prophetam se probat: vt qui paucos intra annos,

tum per se, qui Damascum & finitima obtinuit; tum per posteros, orbem vniuersum vel subegerit, vel consternauerit. Ipse tot in Prouinciis tumulum non habuit, quo conderetur, absumptus à canibus. Nimirùm sepulturam pecudis habere debuit, qui pecudis vitam suo in *Alcorano*, (ita lex eius audiit) instituerat. Eius nomini *Meche* in Arabia nobilissimum positum Mausoleum. At vitæ mortisque ignominiam nulla sepulchri superbia tegit.

Mausoleum.

CAPVT X.

De Mahometanorum in Asia & Affrica victoriis, & ferocia in Christianos.

Mahometani late vincunt.

MAhometi suffecti ordine Eububezer & Haumar in Syriam, Palæstinam, Ægyptum, & ipsum Romanis quoque formidatum Persarum Imperium, victorias protulere. Ad hos progressus decennium satis fuit, quo vix olim vna Troia capi potuit. Nec initiis adeo prodigiosis malè sequentia consensere. Nam vix expleto suæ Hegyræ sæculo, Armeniam, Affricam, Hispanias misêre sub jugum; & è terris ad mare digressi, victo, ad oram Phœniciam, Constante Imp. Cyprum, Rhodum, Siciliam, Sardiniam, Insulas quasque maris Mediterranei, vel inuasere, vel euastauere; denique ipsam Constantinopolim iterum obsessam ad eas angustias adegerunt, vt miraculo duntaxat euaserit. Adfuit semper

672 *Constantinop. obsident.*

innocata

inuocata Deipara, & quæ orbi olim Saluatorem, vrbi salutem tunc peperit: atque hostes non triennali primùm, nec septennali postea obsidione fractos, non summouit solùm, sed fluctibus disjiciendos, & hauriendos tradidit. Sic quos humana virtus non infregerat; non Ars, quæ industria Callinici Mathematici, per latentem intra vndas ignem; cuius in pabulum ipsæ vndę cederent, naues eorum incenderat; eos præses miserorum benefica obtriuit. Adeo nunquam meliùs vincuntur Orci satellites, quàm cœlesti præsidio, & faciliùs sæpe est, naturam vinci, quàm homines. His cladibus, aliisque, seu quas in Syria amissis suorum ducentis millibus, à Tiberio Imper. acceperunt; seu quas in Hispaniæ littore à Vvamba Rege; seu quas postea in Galliis, à Martello subiuerunt, exasperati, in Christianos intendêre sæuitiam. Heu, qui tum collabentium templorum fragor! qui fumus conflagrantium! qui eiulatus profugorum! quando *Haumarus* edixit, vt qui fidem non negarent, occiderentur; quando *Euelid*, Christiani nominis captiuos omnes, tanquam mercale pecus mactari jussit: quando *Habdalus* attrociori clementiâ, vitam miseris indulsit, vt pœnam intenderet. Nec enim vita illa, sed pœna; quæ extortis, sub tributi nomine, opibus, inuita indigo est. Nec minùs luctuosum Christiano, sacris arceri cœtibus, ab Academiis prohiberi; manus stigmate seruili signari; Cruces edicto disjectas cernere. Ferociam remisisse *Modin* putauit, quando satis habuit eos

Artis miracula.

698

675

625

Christiani persequuntur.

780 morti addicere, qui ex errantibus fierent Christiani; quasi ex eo vita indigni essent, quod ad veræ vitæ fontem accessissent. Nec eius filium *Aaronem* Caroli Magni reuerentia; cui per Legationum commercia familiariter cognitus erat, ad mansuetudinis consilia inflexit. Nec *Calipharum* (ij erant Saracenorum Reges) extincto Imperio; eoque, inter Sultanos, (ij erant prouinciarum, sub Caliphis, præfecti) post diuturna certamina, diuiso; defecit immanitas, sed inualuit, dùm quisque Mahomete sobolem se dignam probat, odio fidei, & Mahometani partem Imperij meritò sibi attributam docet, per Ecclesiarum, si quæ restabant, incendia, & per effusum sanguinem Christianorum.

CAPVT XI.

De Mahometanorum irruptione in Hispaniam.

AD fretum Gaditanum victrici vestigio progressi Barbari, Hispaniæ cupiditate exarserunt: vt quatenus interfluente freto diuulsa erat ab Affricà, armis ei jungeretur. Frustrà tamen fuere primi conatus: cum Vvambæ Regis pietas Regno esset pro clipeo. Expectandum fuit donec impius regnaret: hostibus quippe fidei non tàm suâ virtute, quàm nostris vitiis victoriæ parantur. Vvitiza itaque breui post eis Regnum aperuit; dum nulli ipsum sacrilegio, nulli flagitio clausum voluit. Nec obstitere, nefas! Præsules edictis impiis, quibus & Romano

Hispania vitiis edomita.

Pontifici negabatur obsequium, & Sacerdotibus indicebatur connubium; & ea attentabantur, quæ nec timerentur à Barbaris. Istius scelera adeò non emendauit Rodericus ei suffectus, vt ad cumulum perduxerit. Quid mirùm, si inciderunt in jugum Saracenicum, qui diuinum excusserant? Erupit enim tandem ira Dei, quæ velut emendationis spe suspensa diu hæserat. Vsa est administro Iuliano Tingitanæ in Affricà Prouinciæ, quæ Hispanis parebat, Comite; qui iniuriam Filiæ, cui nomen *Caua*, quam cum in sponsam obscœnus Rex petiisset, pellicis tamen loco habebat, & labem domesticam, excidio Regis, & Regni vltus est. Eius itaque hortatu Vlit fortissimus Saracenorum in Affricà Rex, per Tarifam copiarum Ducem inuasit Hispanias suorum iam vitiis subactas. Primo impetu captæ vrbes præcipuæ, quas disjectis diu ante mœnibus Vvitiza, dùm ne sibi claudi possent cauit, hosti aperuerat. Nec difficilior de populis victoria; quos à Regum amore, auaritia, libido, & crudelitas ipsorum alienauerat; à Dei præsidio, cùm ea quoque flagitia, tùm maxime impietas. Nec alio repugnatum est aliquandiu euentu, nisi vt Rodericus collabente desuper toto Regno, in acie obrueretur. Tunc omnes passim venere sub iugum: nisi si qui ab Asturum & Cantabrorum iugis petiuere præsidium. Quis tum fidelium pauor, cùm vndique & vndique Mahometani irruerent, & insultarent, & Præsules vel ignauè mussitarent, vel perfidè deficerent? Istorum Dux *Opa* fuit,

Stuprum.

713 *Mahometani Hispanias subiugant.*

716

quem Vvitiza pater, ejectis qui ritè præerant, in Toletanam & Hispalensem Ecclesias intruserat. Adeo nihil mirùm, si Regnum tunc conciderit; quando Ecclesiæ, quæ Regnorum sunt fulcra, non committerentur Episcopis vt regerentur; sed prædonibus, vt diriperentur.

Opa Præsul Transfuga.

CAPVT XII.

De Saracenorum in Christianos Hispanos ferocia.

AD Saracenorum in Hispaniis victoriam, non statim extincta fides; sed culta precariò, & copia colendi publicè Deum, tributo redempta. At post sęculum; ab *Habdaragmano*, & eius filio *Mahomade* atrocissimè sæuitum, vt persecutionis tarditas grauitate pensaretur. Tunc non ordini parcitum, non ætati; non sexui. Quid Austulfi, Ioannis, Mariæ, Floræ, & aliorum palmas enumerem? eas cum Religio publicè consecrauerit, priuatâ commemoratione non deteram. Non te tacebo tamen Eulogi, qui viuere permissus es in carcere, vel vt diutiùs moreteris per pœnas, vel vt fidem mori non sineres, per scripta. Nam *Habdaragmanus* imparem se noscens Christianorum constantiæ; quam ab annis triginta lacessendo roborauerat: quod eis decus feritate pepererat, auferre voluit arte. Ad hoc per Episcopos coactos in Synodum (si tamen illi Episcopi, qui rem Ecclesiæ fœdè prodiderunt,) decerni curat, vt qui non quæsiti se pœnis pro fide objicerent, in

850 Mahometani in Hisp. sæuiunt in Christianos.

Eulogij zelus in vinculis.

Diuis non haberentur. Impio decreto quæsita apud populum fides est, ex sparsâ famâ, eos qui tunc paterentur, pro Martyribus non esse apud Deum, cum nec ab ipsis, vt ab Antiquis Martyribus, ederentur miracula, nec eorum corpora incorrupta seruarentur. Presulibus consilium placuit, vnde suæ vel ignauiæ, vel Apostasię patrocinium haberent. At non *Eulogio*, qui è carcere, per scripta se supra tyrannum armatum ferro, & Præsules subnixos canonibus, exhibuit catenatus Athleta. Nec segniùs Tyrannus tanquam ex Synodi decreto sacra Martyrum lipsana igni adjudicat; sed vt illorum gloriam augeret per suam pœnam. Nam eius, edictum impium pronunciantis, hęrente mirabiliter linguâ, perpetuo incendio ante traditus est, quàm venerandas reliquias temporarius rogus absumeret. Nec pœna minùs prodigiosa anno antè perculerat Nazar Regiæ aduersùs Christianos ferociæ Ministrum, quando statim post cæsum Perfectum ex Monacho religiosissimo Presbyterum sanctissimum, ignita febri intrinsecus inardescens, vnà cum visceribus animam turpiter effudit. Sic & Martyrum sanctitati fides asserta est par miracula, & impio Synodi decreto abrogata. Sæuierat antè sub fœderis nomine propudiosior persecutio: etenim quæ clades æquent tributum Virginum ab Aurelio Rege, Abderamo promissum? Num satiùs fuisset rebellantium iugo premi; quàm ab impuro Rege eo pretio pacem mercari? Iuit vltra Mauregatus, qui vt Alfonsum Nepotem; cui continentia

852 *Tyranni pœna.* 770 783

in coniugio seruata Casti cognomen peperit, è solio dejiceret, maiori virginum tributo à Barbaris auxilium emit. O sordes hominum, nedum Christianorum! Talia Christianos audere, talia pati? depudere nempe didicerant ex assuetudine mali. Quàmquam ignominiosum fœdus Ramirus non tulit, & nouus *Thesem* monstro illo plusquam biformi

Tributum virginum.

938 obtrito: dum in acie octogintà Maurorum millia prostrauit, turpe jugum è patriæ ceruicibus depulit.

CAPVT XIII.

De Saracenorum irruptionibus in Gallias.

QVos ab Hispaniis mare non secluserat, à Galliis non arcuère montes. Nec mirùm: adfuit alter Iulianus, qui præiret ad inuia, & objectos à natura Pyrenæorum aggeres complanaret. Hic fuit Eudo Aquitaniæ Dux; qui vt à Carolo Francorum prorege clades illatas vindicaret, nouas acciuit. Aduocatus igitur ad nouam prædam Abderama Maurorum *Mirammolinus*, (ita Monarcham vocant) quæ vox Regem credentium sonare dicitur, victis hinc Arelate, in-

Eudo Aquitaniæ Dux Saracenos in Gallias vocat.

725 de Burdegala & finitimis, & Eudonis copiis vtrobique profligatis; (quippe Eudo suæ vastitate prouinciæ, grauem semper esse cum impio societatem edoctus, Carolo se adjunxerat;) Turones vsque progressus ferro sibi flammaque viam passim fecit. Ibi eum Carolus adortus, cui Eudo aderat; tantâ clade perculit, vt cæsis, cum ipso Rege,

tercentis septuaginta quinque millibus impiorum, quas flammas accenderant, eorum 731
sanguine restinxerit. Dicas non fuisse pugnam, sed cladem; nec irruisse Barbaros vt pugnarent; sed vt cæderentur. Inde Carolo *Martelli* nomen. Verum elogium; siue illud à Marte trahas, siue à Malleo. Ea quippe die & Mars verè Christianus fuit: & Malleus, sed qui seipse circumferens, tot capita perfregerit, quot in hostes incurrit. Mirùm superfuisse illa ex gente qui vltionem tentauerint. Rursus enim, quasi ex Cadmæo semine vna nocte congeniti, ingenti numero irruperunt. Sed à Martello Luitprandi Lon-
gobardorum, Lanfrandi Alemannorum, & 732
Odilonis Bauarorum Regum subnixo auxiliis, Auenione primùm, deindè Narbone fusi, auxere clades quas vlturi venerant. Ex eorum principibus alter Amorrheus pugnans ad Narbonem occubuit, quasi superesse puderet; Alter Athinus fugâ euasit, quasi non desperaret vltionem, quam breui post nouâ sui clade tentauit. Nemausus, Nar-
bo & aliæ Vrbes iussu Caroli incensæ sunt; 733
quasi vellet purgandas igni, quæ se fœdo prophanorum commercio polluerant.

Qui fœde caduntur.

Rursum irruunt.

Et cæduntur.

CAPVT XIV.

Christianitas ex Maurorum ruinis in Hispania exsuscitata.

A Francis doceri poterant Hispani vinci posse Barbaros, nisi id ipsi ante per proprias victorias didicissent. Authores *Pelagius* apud Astures, *Garcias Ximenes* apud

Christiani exurgunt in Hisp. Cantabros. Ille *Ouieticum* postea *Legionis:*
iste *Sobrarbicum* à Sobrarbe monte, seu
718 *Cantabricum*. iam *Nauarra* Regna condi-
dere. Istius fines ad internum mare breui
Nauarra. porrecti sunt adjuuantibus subinde Francis.
Hinc *Asnar* Eudonis Aquitani filius, in
opis datæ præmium, factus Comes Arago-
Aragonia. niæ: & iam tum illum à suo corpore diuul-
sum membrum est: quod in Regnum breui
excresceret. Nec segniùs suos apud Astures
Pelagius rem Christianam & suam promo-
uebat. Hic, vt quâ occasione Hispania con-
ciderat, eàdem resurgeret; dum stupratæ à
Legionis regnum. Mugnuza Regionis præside, cui charus erat
in paucis, sororis labem eluit, patriæ & Reli-
gionis iniurias vlciscitur, octoginta Barba-
rorũ millibus; quibus intererat, & præerat
execratus Opa, profligatis. Non humanæ
virtutis fuit id operis, quid enim posset pau-
Mahometani vincuntur. ci exules, contra hostes in quos nihil totum
regnum potuerat? sed diuini præsidij: tanti
fuit in discrimine inuocasse Deiparam, &
eius sub auspiciis subiisse pugnam, cuius
in manu est, dare victoriam. Pelagio post
Fafilam filium suffectus gener Alfonsus, sic
738 in terris Mauros obtriuit; vt impetrato
Catholici elogio, triumphum in cœlis me-
ruerit; ô quam honorificum! quando ade-
rant ad pompam Angeli, & festis his voci-
bus triumphantem prosequebantur. *Ecce*
757 *quomodo tollitur iustus & nemo considerat;*
ablatus est à facie iniquitatis, & erit in pace
memoria eius. A patre non degener Froila
quinquaginta hostium millia vno prelio
cecidit. At quam degeneres Aurelius, &

Maure-

Mauregatus; qui per cæcam regnandi libidinem patris fratrisque gloriam turpi simul & impio repræsentandarum virginum fœdere, conspurcarunt. In lubrico tunc erat res Christiana, si quàm Regum libido labefactauerat; manu hostis impulisset. At noluit Deus istorum vitio intercipi premium victoriarum, quas alij reportauerant. Ideo factum vt à nobis auersi Barbari, manus in se verterint. Inde *Carolus Magnus* dum ad *Ibnabale* Cæsaraugustani Maurorum Regis accurrit auxilium, Cataloniam sibi addixit & Ecclesiæ restituit: & *Alfonsum* Castum, sororis Bertæ sponsum tam feliciter adjuuit, vt vltrà quinquaginta hostium millia in acie ceciderint. Sic in speciem adjutus Barbarus, re Barbari obtriti: & ita consultum Regi impio, quem sui pepulerant, vt magis datum sit pietati. Auorum prosecuti victorias *Ramirus*, *Ordonius*, *Alfonsus Magnus*, & alij deinceps Reges, ex hostium damnis Imperij simul & Ecclesiæ jura latè propagarunt. Tot fracti cladibus non defuere tamen qui subinde negotium facesserent. Philisthæos dicas, quos Deus vinci sæpe voluit, non extingui; ne deficientibus Mauris qui vincerentur bello, pace Christiani marcescerent; & ex plenâ de hoste victoriâ, otio triumphandi traderentur.

Exiguum tributum virginum.

778

793

Carolus Magnus in eos.

Z

CAPVT XV.

Pro Pontificatu certamina.

QVasi parùm esset Ecclesiæ, Saracenicæ captiuitatis non solùm metu angi; sed ipsa etiam vincula pluribus in membris pati: dolendi causas intra se ipsa habuit, ex ambitione Ministrorum. Hinc post Ioannis V. obitum, *Theodonis* Presbyteri, & *Petri* Archipresbyteri pro Infulis contentio. Hinc post Cononem *Theodori* Archipresbyteri,& *Paschalis* Archidiaconi certamina, quibus in arenam mutata ciuitas, sua inter se armata membra inhorruit. At ex paucorum vitijs Ecclesiæ totius integritas pulchrior enituit; quando ambitiosis in pœnam criminis, ex optimatum, & omnium deinde consensu est negata dignitas, quam in prædam sibi destinauerant. *Ioanni* igitur suffectus est *Conon*, & *Cononi Sergius*. Istum cum electores intra Lateranense palatium, quod *Theodorus* insederat, effractis foribus, & disiectâ custodiâ intulissent; Theodorus ipse (quem aliqui verè Pontificem faciunt, ipsique defuncto Sergium sufficiunt) tanquam legitimum Pontificem reueritus est. *Paschalis* autem, quamuis idem publicè præstitisset, repulsæ tamen ignominiâ incensus, Ioannis Platinæ exarchi suffragium clam mercatur, vt ei pretium esset pro gradu ad solium, quò meritis non euaserat. At Platina Romam profectus, omnium ad votum Sergium esse comperiens, ne alienum tribuat, suam ipsi dignitatem reliquit; & ne

suffragij promissi pretium perdat, alienum rapit; ac è sacro thesauro centum auri libras (tantumdem enim Paschalis promiserat) ipse sibi numerat, Sergio quod prohibere non poterat patiente. Satius enim esse iudicatum est, aurum perdere, quam pacem. Sic inter aduersa, sua Majestas Ecclesiæ constitit. Et vt in remotis Barbarorum iugum passa sit, intrà Dominam se ac regnatricem prodidit.

CAPVT XVI.

Constantini in Pontificatum intrusio, & cædes.

GRauior aliquantò post procella incubuit, quando ambitionem armauit audacia; hanc violentia promouit. In locum Pauli I. piissimè defuncti; Toto Nepesij Regulus Constantinum fratrem Clero nondum adscriptum intrusit, adegitque Georgium Prænestinum, vt eum, non per gradus ex more, sed simul vno die Pontificem consecraret. Vt nondum prophanitatem exutus sacris præesset, & factus pastor in cute, totus in animo lupus aut latro perstaret. Exaruit ex sacrilegio Georgij manus: nec ex vi à Totone facta veniam meruit, quia nulla vis hominum vltra mortem sæuit: quam semper præstat oppetere, quàm iniquum patrare. Pro Papa sedit Infulatus latro annum vnum. Concisum ambitioni spatium: sed quod Dei zelantibus ex animo gloriam, vltrà sæculum fuit. Igitur sacrilegæ Tyrannidis impatientes Christopho- 767

rus Primicerius, & ipsius filius Sergius Sacellarius, Totonem strenuè obtruncant, Pseudopapam detondent in Monachum: & Philippo, quem Turbones quidam intruserant, exturbato, post aliquos Stephani III. dies, Stephanum IV. in Pontificem inungi curant. Infra culpam visa Prædonis pœna; ideo extractus è Cœnobio orbatur oculis corporis, quòd animo cæcus, oculatos regere affectasset. Nec fortuna mitior gregalium plurimos excepit; vt quibus & lingua euulsa fuerit. Hæc per vim à cæca turba: nec enim legum formulis insistendum censuit, in eorum pœnis, quibus nulla vnquam legum reuerentia fuerat, aut cura. Non ita præcipites Episcopi, coguntur in Synodum; & rescissà combustàque Pseudosynodo, quæ Inuasorem confirmauerat, quidquid Inuasor ipse impiè confirmatus gesserat, rescindunt, præter baptismum, & confirmationem. Nihil prætereà ab eo ritè præstitum rati, quem abscissum fuisse putabant ab
769 Ecclesiæ corpore, quando per nefas caput eius esse voluerat.

CAPVT XVII.

Anacephalæosis de fide in Angliam Germaniam promota.

Nihil agit Erebus dum in Ecclesiam insurgit, erigit quam tentat obruere; & sicubi eius ex damnis crescit, suis alibi ex cladibus eius augmentis seruit. Vt per Saracenos multùm in Asià, Affricà, & Hispanià profecerit; plura tamen sunt quæ per

Gregorium Magnum, Bonifacium Moguntinum, & alios in Angliam, Germaniam & Boreales plagas Ecclesia promouit. Hæc etiam operæ-pretium erit inspicere: vt importuna illa tot tristium commemoratio, interpositâ suauium narratione condiatur.

CAPVT XVIII.

Angliæ pars Fidei asserta, & relapsa.

VLtrà sæculum iam in Britanniâ iacuerat Religio Christiana ab Anglis oppressa; nêpe vt excitaretur illustrior; & quasi collectis intereà viribus, victores tandem subderet: & ex superstitionis laqueis eorum animos liberaret, qui seruitutis jugum Insulæ imposuerant. Præcipuus nouæ libertatis & victoriæ Author *Gregorius* fuit, vel ob hoc vnum *Magnus & Angliæ Apostolus*. Hic gentis illius Adolescentes formæ venustissimæ conspicatus, qui Angelis essent formâ & nomine proximi, eos Dæmonum esse prædam ingemuit. Ob id decretâ in Insulam expeditio, vt vbi Dæmon de Christianis maximè triumphasse videbatur, trophæum ibi Christianorum fieret. Quia vero Gregorius ipse per se Ducis partes agere non potuit, alterum se sibi substituit. Is fuit *Augustinus*, iam eidem in Cœnobio Romæ feliciter suffectus. Insulam appulisse pro victoriâ fuit. Statim Rex Cantij *Edelbertus* vnâ cum populo se Christianum professus est, *Bertâ* sponsâ ex Christiano Francorum Regum sanguine, in societatem victoriæ

Angli à Gregor. Mag. conuertuntur. 596

August. Administro. 597 *Et Reginis.*

veniente. Hinc ad Nortumbros ſeu Anglos Boreales progreſſa fides, ſuam lucem latè diffudit, fœminæ imprimis ſtudio. Nam *Edelburga* Ecdilberti Cantiorum Regis
261 filia, adjuuante *Paulino* Eboraci Præſule, quem ſecretorum arbitrum ad gentem Ethnicam pia Regina adduxerat, *Eduuinum* Regem, periculo à percuſſoribus intentato mirabiliter elapſum ad fidei ſocietatem adduxit, quem thori conſortem habuerat. A Borea promouit ad Ortum victrix Religio, dum *Carpualdum* Eſtangliæ ſeu Anglorum Orientalium Regem *Eduinus*; & *Sibertum* Eſtſexiæ ſeu Saxonum Orientalium principem *Ecdilbertus* fidei participes fecere. Lux nimirùm eſt fides Chriſtiana, diffundi amat, nec vnquam maior perſeuerat in aliquo, quam cum in plures eam communicat. In Eſtangliâ cœptum opus abſolui curauit *Sigbertus* fratri *Carpualdo* ſuffectus, adducto ex Galliâ, quò iuſſu Patris exulauerat, *Felice* Burgundo Præſule. At in Eſtſexia minus proſperè labor ceſſit, quando *Siberti* tres filij Sexredus,
Angli relabuntur. Seuardus & Sigebertus, terreno patris Regno contenti, ſpem Cæleſtis abdicauere, fide eiuratâ. Calamitatem auxit apud Cantios *Ebdaldus*, qui ab Ecdilberto patre degener, prophanos ritus reſtituit; & vt ſe patris in throno ſedere oſtenderet, in thoro cubuit, Nouercâ ductâ nouus Caracallâ. Venit ad cumulum clades, quando *Pendus* Merciorum ſeu Anglorum Mediterraneorum Rex Ethnicus, & *Caduallus* Vuallorum, Chriſtiani quidem, ſed atrocis animi.

principes, junctis viribus *Eduinum* Nortumbrorum Regem, ſpem maximam fidelium, obruerunt: & ei ſuffecti Oſricus, & Enfredus, majori clade, deſciuerunt à fide. Tum exſcindi templa, violari ſacra, vexari Chriſtiani, & agi ad latebras. Quid enim de privatis non credas; quando Mellitus Londinenſis, Iuſtus Roſfenſis, & alij Preſules quaſi procellæ impares, non ſolùm deſerto clauo, ſed arbitrio fluctuum, naui permiſſa, in Galliæ portum effugerint?

CAPVT XIX.

Anglia tota vel restituta Fidei, vel adducta.

LVcem eſſe fidem dixi, & verè eſt, vel ob hoc vnum, quòd perſecutionum diſcuſſis nubibus pulchrior eniteſcit. Probatum id in Angliâ authore Laurentio, quem ſibi Auguſtinus moriturus Cantuariæ ſuffecerat. Hunc deſperatis rebus aliò migraturum D. Petrus officij commonuit, & ne monita exciderent, flagris inſculpſit. Hinc animoſior ſanctus Præſul ex ſanguineis flagrorum veſtigiis, Ebdaldum ita perculit, vt inceſtis diſſolutis nuptiis, in gratiam cum Eccleſiâ redierit. Nec in Apoſtaſiâ perſtitere Nortumbri, quos Regum magis violentia, quàm ſua voluntas ſeduxerat. Hinc Oſricus & Enfredus expuncti è Regum albo; ne qui ſe demonibus vltrò ſubdiderant, præfuiſſe populis dici poſſent. Mirùm ab Oſualdo exule & debili victum & cæſum Caduallum Vvallo-

614 Præſul ab Angelo caſtigatus.

Angli reſipiſcere incipiunt.

rum Regem, cui vires & victoriæ attollebant animos, & Auunculi Ecduuini regnum recuperatum: tanti fuit ad erectam, in pugnæ areâ, crucem preces fudisse: iis nempè armis suum hostem vicit pius princeps; quibus suum Christus, & nostrum obtriuerat. Nec satis habens sua sibi & Ecclesiæ reddidisse; ex Scotiâ vbi exulaverat, S. Aidano Præsule accito in auxilium Berniciorum gentem, antiquis adhuc in ritibus insistentem ad meliores leges emolliit. Toties victori, quid supererat, nisi ut triumpharet? Id & ipsi decoris quęsitum in cœlis à Pendo, dum eum in terris cæsum membratim dissecuit. Hinc ei templa & cultus à populis, quem miracula, & membra post annum ab Osuuino integra reperta, cœlitem probauerant. Dignus qui à morte Diuus haberetur; qui vitam Dei cultui promouendo, impenderat. Ejus æmulatus zelum Osuuinus successor Pendum primò filium, datâ illi in sponsam Achfledâ filiâ sibi & Christianis addixit: tum patrem, non vi militum, quos paucos in plures habuit, sed armis, quæ cœlum vocent ad Sacramentum, precibus: & per votum innocens, nouus Iephte filia in pretium victoriæ Aris devota; profligauit. Nutauit & fides in Vvestsexiâ, seu Occidentali Saxonia, quam Byrinus sanctitatis Apostolicæ præsul, illuc ab Honorio Papa missus, fidei præceptis imbuerat, Keneualchio Rege Apostata. Istum ne à Cælesti regno æternùm excideret, terreno exui ad tempus, Deus vo-

Victoria mirabilis. 643

Victoria mirabilis.

luit, Pendi armis, cuius sororem repudiaverat. Felix pœna, quæ culpam abstersit. Ex Regni damno fidem inuenit; & recuperata fides, regnum restituit. Adeo malum sæpè non est malis affligi; & quod nos dicimus infortunium, Dei beneficium sæpè est. Vnum restabat in totâ Britanniâ Sudsexiæ seu Saxonum Australium Regnum exclusum à Dei beneficentiâ, nempe ut eò copiosior infunderetur; nam indigenas Deus primò negatis diu pluuiis emolliit; tum S. Vvulfridus ab Eboracensi Ecclesiâ tyrannico Regis Egfridi jussu pulsus; occasione in consilium versa; eos Româ, quò ad Agathonem Pontif. prouocauerat, reuersus adiit, vt converteret: Et non magis arentes agros impetratis de cœlo pluuiis imbuit, quâm corda meliori Euangelicæ doctrinæ imbre perfudit. Sic in plures tetrarchias divulsa Anglia, in vnius tandem veri Dei cultum consensit. Nec minus fuit Dei beneficium, quòd non statim, aut sine mixtura tristium illud indulserit. Acribus dulcia misceri oportuit, ne continuitate vilescerent; & statim sua Deus bona non contulit, vt diutiùs ea conferret. 678 *Siccitas à Deo.*

CAPVT XX.

Anglorum Regum eximia Pietas.

NOuus fidei apud Anglos calor excitauit incendia, quibus toti Deo velut in Hecatombem adolerentur. Ne de aliis dubites, Reges dabo, in quibus pro miraculo debet esse vera in Deum reuerentia.

quia enim quidam vt Dij habentur ab hominibus, vix est vt Deum pro Deo habeant. Fuere tamen in Angliâ, qui hoc vno se
Reges Monachi. Reges esse gauisi sunt, vt de se & suis opimiorem Deo hostiam facerent. Testis Si-
644 gibertus, qui Orientalis Angliæ purpurâ in habitum Monasticum mutatâ; tunc Rex esse verè cepit, cum à Penda Ethnico cæsus regnare desiit. Nec ibi minor, aliquot annis post, Sebbi & Offę Christianæ perfectionis amor; qui sponsarum assensu coronam Regiam Monachali mutarunt. Est
672 etiam vnde Occidentalis Saxonia suorum se Principum pietate jactet. Nam Ceduallus vt fidem ibi hauriret, vbi purior est, Romam petiit, & à Sergio Pontifice baptizatus hominem posuit, dùm induit Christianum. Nam veste candida, quà induebantur ex more recèns baptizati, nondum
689 positâ, immortalem induit purpuram. Inas decessoris pietatis æmulus, se tunc Regem
704 verè habuit, cùm Romæ in Cœnobio obsequi didicit. Apud Mercios Edilredus ex longâ Regni administratione, tanquam ex nauigatione procellosâ lassus, ad portum se vitæ Monasticę recepit. Eum vt in Regno sic in Regni fastidio secutus Coënredus, quàm periculosæ plenum opus aleæ sit; regnare, docuit; dum palatium cellæ posthabuit. De palmà certat, quæ in Regum Nortumbrorum animis pietas incaluit. Certè Ceduulfus dignum se præstitit; cui
Beda. Beda, virtutum splendore toti orbi *Venerabilis*, venerationem deferret, dedicatâ historiâ; dùm Cœnobiarchæ se imperio

addixit. Indignum se qui tantum Regem excepisset in Regno, putasset Cadbertus, nî secutus esset abdicantem. Vbi verò tot Insulæ distractæ membra in vnum rediere corpus, sub Egberto Vvestsexiæ principe; nihil de prisco robore pietas amisit. Id testatus Edelfus Egberti filius, qui Cœnobiticam amplexus vitam, tantò illustrius pietatis documentum dedit, quantò amplius Regnum dimisit: Ac vt religiosius Deo litaret, sua etiam obtulit, tota Insula Romanæ Ecclesiæ facta vectigali; quod iam & Inas & Offa in partibus fecerant. Huc oculos, huc mentes; magni Principes, & Diuorum posteri. Vestris ex Annalibus eam in terris veram & duraturam potentiam edíscite, quæ supra se diuinam, & quod perinde est Pontificiam agnoscit.

758

Anglia D. Petro vectigalis.

CAPVT XX.

Fides ad Frisios & finitimos propagata.

VT malo; sua etiam bono contagio est. Ipsum se sui diffusione prodit; & tunc maximè cum in plures. Nec enim minùs sufficit omnibus, quàm singulis. Indè factum, ut quos Angli divinę largitatis Thesauros acceperant, in Germanos refunderent nihil exhausti. Nec operis illius incepti laudem ipsis Franci negauerint, dùm eiusdem consummati decus sibi asserunt. Dicas Germaniam suo velut è sinu nobiles illas gentes effudisse, ut alieno sub cælo mansuefactæ,

mitioris vitę cultum ad se reducerent; & æternæ vitæ pignus ab ipsis acciperet, quibus usum temporariæ dederat. Porrò ne divini operis gloriam suo quisquam consilio adscriberet; ei casus dedit initium, an Deus? cuius ex consilio est quod homini videtur fortuitum. Nam dum S. Vvilfridus Eboraco ab Ecfrido Rege pulsus, Romam nauigat, vt Innocentiam probet, vi procellæ abripitur ad Frisios; vt illis eam populis importet. Felix naufragium à quo pereuntis populi salus emersit! nam quę videbantur euenisse casu, diuino, vt res erat, consilio adscribens pius Præsul, fidei semina ibi feliciter jecit, quò eum æterna Dei bonitas, per Regis, & fluctuum inclementiam, destinauerat. Eum non iam casu secutus Kilianus cum aliquot Hybernis Monachis, à Gosberto principe auspicatus victorias, Franconios Ecclesiæ addixit, Episcopali sede Vvirburgi seu Herbipole posita. Promouebatur vltra victoria, cùm Ceila noua Herodias incestis exsolutam se Gosberti leuiri vinculis indignata, nouum Baptistam, vnâ cum sociis Colomanno & Totuano perimi curauit. Rursùm tamen eo desudatum in opere à Vvilbrodo & alijs ex suffragio *Sergii* Papæ; nec vt sperabatur, irrito successu. Quando Pipinus Maior Franciæ Rabdodo Frisiorum principi armis domito, ne diuinis præconibus obstreperet, imperauerat. At quæ fides impio? eà violata, cędit ipse Vvigbertum, & furens turba duos Heuualdos præcones etiam Euangelicos. Nempe vt quos impij viuos oderant,

Frisij ex casu conuersi.

686

Martyres.

mortuos admirarentur; & non dubitarent, quin eorum animæ euolassent ad cœlos, 639
quando corpora, effusâ ex se mirabili luce, per aduersum Rheni profluuium ad socios enatare suspiciebant. Animosiores inde alij, creatis Vuildrodo, sub Clementis nomine, Traiecti; & Huniberto Vuerdæ præsulibus, triumphos vltra propagarunt. Cum transmarinis venerat in partem victoriæ
Lambertus, quem posteà Alpais Pipini 698
pellex in vltionem reprehensæ tupitudinis curauit occidi. Nec pepercit operæ datus ei Leodij successor Hubertus, qui apud Brabantinos, Arduennates, & finitimos Ecclesiæ pomeria dilatauit. Admouit & manum operi Vulfrannus Senonensis Episcopus, qui Rabdodum prodigiorum insolentiâ ita perculit, vt prædicandi palam Euangelij copiam ipsi fecerit. Habebat iam miser in
manu facultatis indultæ præmium; cum 700
retracto, è salutari Balneo, pede *dixit*; *Rabdodi*
Malle se cum maioribus suis æternùm esse *stoliditas.*
in pœnis; quàm cum ignobili Christianorum turbà in gaudiis. Responsum stolidè impium: quasi vel nobilitas ignem extingueret, vel felicitas supra sortem Regiam non attolleret. Eius impiam ferocitatem damnavit filius, dùm effugit: & tot Regum nepotem adeo non puduit Ecclesię nomen dare; vt eo vno se Regem verè putaverit, quod in eà Dei se subditum professus sit.

CAPVT XXI.

Pontifices septimi saculi.

Sabinian. SAbinianus nihil de Gregorio, cuius Apo-
LXVII. crisiarius Byzantij fuerat, habuit, nisi
604 dignitatem. Laboranti fame populo fru-
1. Sept. mentum quidem distribuit, sed venale; à
Gregorio, cuius ei obijciebatur liberalitas,
Auarus. ita exhaustum ærarium dicens, vt posthac
opibus magis congerendis, quàm dandis
esset incumbendum. Ob id ter in visu à Gre-
Punitur. gorio monitus, nec resipiscens, quarto de-
205 mùm grauiter in capite percussus interiit
19. Febr. primo Pontificatus anno.

Sabiniano ad octo menses substitutus
606 *Bonifacius III.* à Phoca Imper. apud quem
13. Febr. *Bonif.* III Apocrisiarium nomine Gregorij egerat,
LXVIII. obtinuit, ne vllum præsulem excepto Ro-
Roman. mano nomen Oecumenici vsurpare fineret.
præsul Vetuit etiam in Romanà Synodo, ne su-
Oecumen. perstite adhuc Pontifice, aut quouis præ-
solus. sule de successore ageretur; aut antè ter-
606 tium ab obitu diem.
12. Nou.

Bonif. IV *Bonifac. IV.* domo proprià opibusque
LXIX. hæreditarijs ad Monachorum vsum addi-
607 ctis, Pantheon ab Agrippa olim magnificè
18. Sept. conditum, in Deiparæ Virginis omnium-
Pantheon que SS. Memoriam, Deo consecrauit. Con-
consecrat. secrandus ipse inter cœlites septimo ab ele-
614 ctione anno.
8. Mai.

Deusdedit *Deusdedit* discussà à leproso lue per os-
LXX. culum, & illibatæ pietatis exemplo illu-
614 stratà Ecclesià per tres annos, ei se verè à
13. Nou. Deo datum esse ostendit. Ei suffectus Boni-

Fac. V. ad octo fermè annos, ne Rei à sacro Ecclesiarum asylo abducerentur; neue sacræ Reliquiæ à Ministris Diacono inferioribus tangerentur constituit; ac per Epistolas ad Regem Eduinum Anglos in fidei ac pietatis perseuerantià confirmauit. *Bonif. V. LXXI. 617 24. Dec. 625 25. Octob.*

Honorius post hæc fidei magis sanæ, quam famæ, Ecclesiam rexit. Cum enim duas in Christo náturas, vnum Operatorem agnouerit; quin & duplicem in ipso voluntatem ac vnam personam crediderit, non videtur dubium. Cum igitur in Epistolà ad Sergium Byzantinum assensus est, vt vox de vnicà vel duplici in Christo voluntate ad concordiam vtrobique supprimeretur, fidem interno sensu non læsit, at eam ore satis firmiter confessus non est. Ac ideo meritò à multis Pontificibus, & à VI. Synodo condemnatus. In cæteris tamen pijssimus fuit; vt qui & Basylicas liberaliter exornauerit, & per Epistolas ad Regem Eduinum Angliam in fide confirmauerit, & in componendà de tribus Capitulis apud Istrios controuersià sollicitè laborauerit. Obiit 13. inchoato Pontificatus anno. *Honorius LXXII. 626 14. Mai. An hæreticus. Damnatur. Pia eius facta. 638 12. Octob.*

Seuerinus ex dolore direpti à Mauritio Chartulario, & Isacio Exarchà sacri thesauri sensim contabescens, vix annum Ecclesiæ post Honorium præfuit. Cum se & liberalitate in pauperes, & constantià in fide; reiectà damnatàque Heraclij *Ecthesi*, regimine diuturniori dignum præstitisset. *Seuerin. LXXIII. 539 2. August. Sacrilegium.*

Ioan. IV. Heraclium ad monita non resipiscentem, vnà cum *Ecthesi*, quà indicto vtrobique silentio, & æquà de duplici, ac de *Ioan. IV. LXXIV. 539*

31. *Dec.* *Ecthesim damnat.* *Captiuos redimit.* vnicâ voluntate in Christo, suppressâ subdolè voce, fouebatur hæresis, diris deuouit in Synodo Romanâ. Tùm ad captiuos, quos Slaui in Dalmatiâ abduxerant redimendos,
541 exhausto Ecclesiæ thesauro, excessit altero
12. O *tob.* ab electione anno.

Theodor. *LXXV.* Nec segnius *Theodoro* aduersus Monothelitas laborandum fuit; cum eis Constans
641 Imper. & Pyrrhus, qui ob hæresim Bysan-
25. *Nou.* tinâ sede pulsus, simulatâ Romæ pœnitentiâ, ad illam redierat, animos facerent; & edicto nouo, cui nomen *Typus*, hæresim constabilirent. In illos igitur Pontifex simul &
Typum damnat. in *Typum*; atque etiam in Paulum, qui Pyrrho errorem iterum eiuranti, & ob id ab-
649 dicato successerat. dixit anathema. Obiit 8.
14 *Mai.* Pontificatus anno inchoato. ***Martinus*** in-
Martin. *LXXVI.* choatâ à decessoribus certamina strenuè prosecutus, in Synodo 150. præsulum res-
h49 cisis *Ecthesi* ac *T.po*, Monothelitas præsu-
1. *Iul.* les sacris motos dixit. Exarcham Olympium, miraculo excæcati Armigeri, per quem illum, dum Nascentis Domini vocturna mysteria celebrabat, intercipere noluerat, ad pœnitentiam, & ad eijciendos ex Siciliâ Saracenos adduxit. Tum à Calliopâ
654 abductus, & in exilio Martyr occumbens
12. *Nou.* *Martyr.* ineunte sexto Pontificatus anno, locum fe-
Eugenius *LXXVII* cit ***Eugenio*** quem iam tyrannicè intrusum nouo assensu Clerus, vt verum Pontificem
655. veneratus est. Ad annum non plenè com-
2. *Ian.* pletum.

Vitalian. Quasi Martini sacrilegè habiti inuidiam
LXXVIII. diluere Constans vellet, ***Vitalianum*** Eugenio
655 suffectum reuereri se videri voluit, missis
Iul. ad

ad eum literis gratulatoriis, & Euangeliorum libro aureis characteribus exarato. Quin & Romam profectus non pauca in ipsum reuerentiæ signa exhibuit. Quamquàm abductis non paucis & Ecclesiarum & vrbis ornamentis Constantinopolim Pontifice frustrà renitente, sua valde officiosa obsequia corrupit. Sed irreuerentior multò fuit Maurus Rauennæ præsul, qui ob contumaciam sacris motus anathema in ipsum reciprocare insanâ vecordiâ ausus est. Inter hæc solatij loco esse potuit, quod studio Theodori, quem Dorouernensem Episcopum ordinatum in Angliam miserat, totam fermè Insulam fidei legibus addictam nouit. Constituto demùm Ferrariæ primo Episcopo excessit 14. inchoato Pontificatus anno.

Vesania præsulis excommunicati. *Primus Ferrariæ præsul.* 669 *27. Ian.*

De *Adeodato*, qui Vitalianum excepit, nihil certi scitur, nisi quòd &. Maurum in contumaciâ persistentem, & ipsi suffectum, Reparatum non dissimilis vesaniæ Reum sacris mouit; & magnificè constructo cœnobio S. Erasmi in monte Celio, vbi Monachus fuerat, eique amplis opibus attributis, ineunte octauo Pontificatus anno excessit. Eum excepit *Donus* ad sesquiannum, quo Theodorum Rauennæ præsulem sibi tandem obsequentem habuit.

Adeodat. LXXIX. 669 *9. April.* *Cœnobiũ construit* 676 *26 Iun.* *Donus LXXX.*

Agatho acceptis Epistolis, quas Constantinus Imperat. ad Donum decessorem, pro cogendà aduersùs Monothelitas Synodo scripserat, Synodum Romæ habuit, ac Byzantium ad Oecumenicum Concilium tum suo, tum Synodi nomine legatos misit. At intereà defunctus quinto Pontificatus

Agath. LXXXI. 678 *Synodus Byzantina.*

anno hæresis triumphatæ nuntio frui non
682 potuit. At voluntario de Imperatorum aua-
28. Iuni. ritia triumpho, vt eorum posthac assensus
10. Ianu. ad Pontificum electiones esset gratuitus,
Electio euicit.
Pontificum gratuita. Leo II. literis quas ad Agatonem & Sy-
nodus & Imperator mittebant, acceptis,
Leo II. Synodum suo suffragio confirmatam latini-
LXXXII. tate donauit. Rauennatum præsulum auda-
683 ciam vt frangeret, ne alibi quàm Romæ
consecrari possent edixit; & ne quid vsquam
pro pallio acciperetur prohibuit. In paupe-
res liberalissimus fuit; in ornandis Basy-
licis magnificus; & in publicis instituendis
684 precibus religiosissimus; dignus ob id cultu
28. Ian. Ecclesiæ publico, etsi eam nec annum totum
rexerit.

Qui repressà hæresi, & percipiendæ pro
confirmatione Pontificis non modicæ pecu-
niæ iure, an iniuriâ, abdicato, optimè de
Ecclesiâ meritus fuerat piissimus Impera-
684 tor, eam sibi adhuc arctius deuinxit, dum
20. Aug. indulsit *Benedicto II.* qui Leonem ad nouem
Bened. II. menses excepit; vt nec expectato quidem
LXXXIII posthac Imperatoris assensu consecraretur
Electio Pontif. libera. Pontifex. Sic excusso tandem iugo; quod
ab Erulis & Gottis inuectum fuerat; Spon-
sam libertati suæ redditam, re magis, quàm
nomine Benedictus vidit. Dignus qui in vir-
tutum præmium, inter diuos mortuus ha-
beretur. Obijt m. 8. d. 17.

Ioan. VI. *Ioannes V.* Agathonis nuper in Oecu-
LXXXIV menicà Synodo Legatus Benedicto suffe-
Conon 85. ctus, locum anno post fecit *Cononi*, qui re-
LXXXV. iectis Petro Archidiacono, quem populus;

& Theodoro quem exercitus promouebant, anno non toto ſedit, ſuâque morte nouis diſſidiis viam aperuit, hinc Theodoro, inde Paſchali, etiam per arma euadere in ſolium conatis. At cum componendo diſſidio primores incumberent, inſtinctu ſubito *Sergius* ab omnibus conclamatus eſt. Nec dùm tamen ſopita diſcordia. Licet enim eum ſtatim Theodorus veneratus ſit, Paſchalis tamen abuſus theſauro, quem ei Conon moriturus ad pia opera crediderat, Exarchum, exitu alibi memorato acciuit. Eo defunctus periculo Sergius in aliud incurrit. Nam ex reſciſà Synodo *quini ſexta* excandeſcens Iuſtinianus II. Imperat. vt eum Conſtantinopolim abduceret, Zachariæ Protoſpathario iniunxit. At concurrente ad auxilium Italicâ militiâ; ac ad latebras & fugam acto Zachariâ, ſecuritati Pontificis conſultum eſt, atque adeo vltioni. Quando non diu poſt Iuſtinianus, reſciſis à Leontio naribus (inde *Rhinotmiſus*) imperio deiectus eſt. Denique controuerſiâ de tribus Capitulis in Aquileienſi aliquâ Synodo ſopitâ; Cedualâ Saxonum Occidentalium in Britanniâ Rege Romæ baptizato; fide apud Friſios, vbi Vvilbrodum Epiſcopum ordinauit, propagatâ, aliiſque plurimis pietatis Apoſtolicæ monumentis perilluſtris, XIV. nondum completo Pontificatus anno exceſſit, ac vt Diuus ab Eccleſia haberetur promeruit.

Schiſma.

Sergius LXXXVI. 687

L. 5. c. 14.

Motus pro Pontifice.

Fides apud Friſios.

701. 9. Sept.

CAPVT XXII.

Fides per Germaniam latè diffusa à Bonifacio, & vindicata.

NE frustra hactenus pugnatum esset in Ethnicos in Germaniâ, Bonifacius, qui antea Vvinfridus, effecit; iterum bellando, & debellando. Hic annuente Gregorio II. Pontifice vniuersam propè Germaniam victoriarum stadium fecit, dirutis fanis, idolis disjectis, Ecclesiis passim erectis, Cœnobiis constitutis ad Apostolorum seminarium; & Synodis celebratis, in quibus deliberaretur de promouendo vlterius Christi Regno, &, quod sequitur, exscindendo diabolico. Expeditionibus Præsulum pacificis, allaborauit per arma Carolus Martellus quandiu fuit in viuis; vt qui Ecclesiam vindicauerat à Saracenis, eamdem promoueret aduersus Ethnicos, Frisios, Saxones & conterminos. Fuit & Bonifacio, qui ad Infulas Moguntinas promotus fuerat, pugnandum cum hoste domestico, non modo cum externo. Diuinæ propaginis teneris adhuc germinibus magnum imminebat à Sampsone periculum, qui baptismum esse necessarium negabat: Magnum ab Aldeberto & Clemente Pseudo-episcopis, nec non ab Ermuulfo; qui miraculorum præstigiis, & ementitæ pietatis laruâ ita vulgus dementauerant, vt ipsorum vnguium & crinium sordes, pro *Lipsanis* coluerit, & eorum al-

Bonif. in hæreticos.

teri adhuc viuo templa dicauerit. Peſsùm ibat Dei cultus, ex quo miniſtro dæmonis deferri cæperat; ni qui ſubegerat idololatras, repreſſiſſet Hęreticos; Burchardo Herbipolenſi Præſule, Virgilio, Vvilibardo, & aliis ad vtramque victoriam adminiſtris. Cum non videretur vltra poſſe vincere; rebellatum eſt in Friſiis, vt tandem triumpharet. Eò ſtatim, ſuffecto ſibi Moguntiæ Lullo, aduolat; & eo euentu pugnat in perduelles; vt eos magnam partem reuocauerit ad officium. Qui verò perſtiterunt in pertinaciâ, ne & ipſi tandem non perire cogerentur; Seruatorem, & plures eius ſocios illatâ morte perdiderunt; aut potiùs ad triumphi gloriam, poſt certamina, miſerunt.* Eâ enim causâ qui interit non extinguitur, ſed triumphat. Vt verò triumpho maximè digna fuerint quæ fecit, vel paſſus eſt; non minùs tamen quæ aliquando dixit. Quàm ſcitum enim illud? *Sacerdotes olim fuiſſe aureos, qui ligneis Calicibus; hodie ligneos eſſe, qui aureis ad ſacra vaſis vtantur.* Aurum nimirùm eſt Sacerdotum pietas, quà cætera quæque, non modo vaſa, pretioſa reddantur; cum nullo Vaſorum pretio Sacerdotum impietas emendetur. Subductis igitur Bonifacij & Sociorum fulcris caſum minabatur Eccleſia; ni Gregorius, Ludgerus & alij, quos ſui quaſi zeli hæredes Chriſtianus Heros fecerat, humeros ſuppoſuiſſent. Nec iſti diu ſub onere ſtetiſſent, ni magnam eius in ſe partem Carolus Magnus tranſtuliſſet. Adfuit & ſuæ cauſæ Deus per prodigia. Certè ad Barinburgum

*Occiditur.

Flamma sacrilegos urit. oppidum flamma è templo, quod ante Bonifacius condiderat, & seruandum prædixerat; in Saxones, qui eam excitauerant, auersa, sacris pepercit, vt sacrilegos concremaret. Carolus verò gentem impiam, & iugum non minùs Francicum, quàm Christianum pati diu indocilem; sic tandem macerauit, ac fregit; vt expugnatâ post multas victorias *Vvindecindi* eorum Ducis pertinaciâ, eos & sibi, & Christo seruire docuerit. *Saxones Christiani.* Felix Victoria! quæ in libertatem vindicauit quos subdidit. Si Rebellionis sæpiùs instauratæ ea pœna futura erat, culpæ non pœnitet, quæ fuit auctoramentum diuinæ gratiæ.

CAPVT XXIII.

Bellum Sacrofrancum à Pipino in Longobardos.

IN suâ etiam Italiâ parti Ecclesiæ triumphi, Longobardorum per Francos excisâ tyrannide. Visum Deo, vt exscinderentur, quando abutebantur potentiâ, vt diuinam exscinderent. Id cùm in aliis iam sæpè Regibus probatum; tùm in Aistulfo recens innotuit. Rachisis enim spreto magis Regno inclitus, quàm possesso, ei locum fecisse visus non est, nisi vt ostenderetur quantùm malus Rex à bono distaret. Quippe non *Aistulphus.* priùs Regni clauum cepit, quàm arma in Exarchum, & Pontificem. Et Exarchatu penitus subacto, cladis accessio fiebat Pontificia ditio. *Exarchatum inuadit.* Iamque Romam premebat obsidio; cum Stephanus III. Pontif. sollicitato

frustra ad pacem Tyranno, & ad auxilia Copronymo Imper. ad Pipinum Franciæ Regem respicere, cuius à patre Martello Greg. III. contra Luitprandum itidem Longobardum, per Legationum officia præsidium acciuerat. Ad hæc Pipinus iam sine ambiguo Franciæ Rex, sibi suisque certam fore nouam potentiam non credidit, ni eam Pontificis presidio impenderet. Ideo missi Romam Rodgangus Præsul, & Antcarius Dux, qui ereptum periculo Pontificem in Gallias deducerent. Indè per Legatos actum cum Aistulfo; at cum postulatis non acquiesceret, nec cederet Exarchatu, quod imprimis Pontifex vrgebat, ventum est ad arma. Victus ad Alpes Longobardus, & Ticini circumsessus, precibus agere; qui preces respuerat; & victori obsequium promittere, qui & ipsum in Dei Vicarium Imperium affectauerat. At propulsato periculo tergiuersari perfidus; interpretari promissa, tandem palam negare; atque insuper Romanam ditionem diripere. Hinc rursùm in Italiam Pipinus, nec ante reuersus, quàm Fœdifragus acie profligatus, & obsessus Ticini, Exarchatu Pontifici, vbi Rauenna & supra viginti Vrbes non incelebres; atque Pentapoli, nempe Arimino, Pisauro, Ancona, Auxirro, & Vrbino, cessisset. Liberalitate illà plusquam Regià; *Primus amplificandæ Ecclesiæ viam aperiens*; vt antiquum adhuc Rauennæ monumentum testatur. Obnixus ad hæc per Legatos Copronymus, vt illa sibi potius redderentur, cui fuerant ablata; non probatum iri Deo do-

Contra eum pro Pont. Pipinus.

Vincitur.

Renouat bellum.

755

Exarchatum cedere Pontifici cogitur.

num, quod esset de alieno. Stolidam petitionem Pipinus risit, & ratum esse volens quod iam statuerat; non Hæretico se suam operam: sed Deo, eiusque Vicario, impendisse prodidit. Sic lacessitam constitit Romanam Sedem, vt firmaretur: & suis aliquandiu fraudatam per iniuriam, vt ex alienis iure cresceret. Nec tantùm perdidit Aistulfus bona, periit ipse cum bonis. Cum enim cladis ignominiam venatione leniret, occulto ictu saucius interiit.

CAPVT XXIV.

Bellum Sacrofrancum à Carolo in Desiderium.

Occasio belli.

Aistulfo suffectus Desiderius Thusciæ Comes fauore Pontificis, qui Rachisim ex Cœnobio respectantem ad solium continuit, in Carolum Pipini filium molitur bellum: vt qui gener esse noluerat, repudiatâ ipsius filiâ, haberetur pro hoste, & qui ques Carolomannus frater, ipsiusque
773 Desiderij gener filios moriendo reliquerat, Austrasiæ regno spoliauerat, de suo laboraret. Ob id rogatus Hadrianus Pontif vt pueros impiè exclusos Regno, Reges diceret: & cum postulatis non annuit, bello vexatur. Inde sors mutata, vt qui bellum volebat in Franciam importare; ad se ex Franciâ accerseret. Nam cum eum per Legatos ad pacem non inflexisset Carolus i-

Desiderius vincitur.

auxilium à Pontifice accitus; ad Canisij iuga fundit, & in suo regno profugum intra Ticini mœnia agit. Miser dum in Vrbem asylum

lum quærit, carcerem inuenit, à Francis circumclusus: dum intereà Carolus Romam Pontificem veneraturus adit. Nec Adelgisium Desiderij filium, qui se, vnà cum Carolomanni filiis, Veronæ mœnibus sepserat, mitior fortuna excepit. Vtrobique victor Carolus, hinc captis Nepotibus, & Adelgiso Constantinopolim in exilium perpetuum profugo; inde patrem habet in vinculis. *Et capitur.* Tunc demùm regnare dedidicit ambitiosus princeps, cum Leodij in satellitis se manu esse, & alieno in arbitrio sensit. 774 Sic ducentesimo septimo, ex quo ceperat, anno, potentia desiit, quando etiam per sacrilegia crescere appetiit. Carolus autem in prædæ societatem Ecclesiam admittens, & quæ pater jam indulserat nouis Diplomatis rata dixit, & Sabinensem, Spoletinum & Beneuentanum tractus eis adjunctos voluit. *Longobardicum regnum extinguitur.* Tunc se non iniuriâ possessurum arbitratus, quæ victor Tyranno abstulerat; si eorum plusquam decimas Christiano Melchisedech Abraham Christianus offerret.

CAPVT XXV.

Decima-septima in Fidem Hæresis, & Iconomachorum primus furor.

SVum in Occidente decus feliciter Ecclesia vindicauerat; idololatriâ apud Anglos & Germanos excisâ; Saracenis elisis, & Longobardorum imperio extincto; cùm ecce noui ab Oriente, Iconomachiæ turbines. Authores Iudæi, quando *Santarapicus* *Ortus.* Laodicenus, homo præstigiator & malefi-

cus Gizido Saracenorum Principi longam
723 in regno vitam promisit; si sacras omnes imagines è Christianorum Ecclesijs auferret. At facilius ab impio principe, quæ postulabatur, posita conditio est; Imaginibus suo in regno passim per Iudæos & Arabas disjectis; quàm ab impostore promissum impletum; cum Gizido intra sesqui annum excesserit. Ideo Vlid eius filius & successor, Impostore nec dato, indictum sacris Imaginibus bellum abrupit. Felicius actum ab Impostoribus Hebræis, cum Leone ex patria *Isauro*, & ex hæresi *Iconoclausta*, & *Agiomacho*, quem ad impium de abolendis Imaginibus consilium promisso Imperio pertraxerunt. Hinc enim *Iconomachia* paulò ante apud Saracenos incepta, & abrupta, in Romano Orientem versus imperio ferocius exarsit.
726 Sed primò actum fraude, vt minori discrimine peccaretur: enimuerò inhorrescebat ad nouitatem populus; & aperto fremitu haud impunè passurum se violari sacra minabatur. Iuit obuiam tumultui Leo per vulpinam fraudem; & non imminutum se velle cultum imaginum, sed reformatum professus est; nec eas à se tolli è templis, sed altius appendi: vt sic paterent oculis ad cultum; non osculis ad ludibrium. Non tamen ita mollitus populus; quin in sacrilegos impij ministerij satellites inuectus; eorum aliquos obtruncauerit. At non alio demùm euentu, nisi vt & in homines etiam bellum inardesceret. Quid enim parceretur hominibus, quando violare diuina pietas erat? Cum Germano tamen

Arte promouetur Iconomachia.

Patriarcha Byzantino blanditiis primò Leo egit, vt sibi adjungeret; hoc est vt Diuum in Diuos armaret. Sed posteà cum à Sene nonagenario; qui eum & priuatim ipse per se, & per administros ab impietate reuocare conatus est, vinci puderet, eum in exilium misit. Cum Bibliothecarijs (qui viri erant eruditione celebres, scholis publicis à Magno Constantino institutis præfecti, & Imperatorum sæpè in rebus implicatissimis Consiliarij) actum atrociùs; vt quos vnà cum Bibliothecà trinis voluminum millibus constante concremari jusserit. Illustre funus? cui omnium sæculorum faces, & lumina fuere pro rogo. In Ioannem Damascenum, qui pro veritate scriptis egerat, actum perfidià, in quem nihil vis poterat. Missæ itaque ab Imperatore ad Saracenorum Principem Epistolæ; quas à Ioanne pro Damasco cui præerat, & vnde cognomen habuit, prodendà sibi scriptas esse Iconoclausta mentiebatur. Hinc Innocenti creduli Sultani jussu recisà manus. Sed ea Deiparæ, quam inuocauerat patrocinio restituta, Athletæ Christiano tantum inesse fidei & innocentiæ, quantum Agiomacho perfidiæ monumentum prodigiosum fuit. His tamen adeò non inflexus est impius, vt etiam ad flammas è Pelagi sinu erumpentes, quasi vlturas sacrilegum; immotus perstiterit. Tametsi vnà cum flammis tanta vis pumicum eruperit, vt conterminos vndequaque tractus, totamque Ægei faciem oppleuerit, & tanta etiam terræ congeries inde quasi ebullierit inter The-

Comprimitur.

Incendium Bibliotheca.

Damascenus.

728

ram & Therusiam Cyclades Insulas, vt Insula noua coaluerit. Quid quod ad motus, quibus præter modum tellus intremuit (quod & eius filio Copronymo regnante posteà contigit,) quasi monstra tam effera sustinere detrectaret, pertinacius obduruit? Hinc Gregorij II. Romani Pontif. quem de noua hæresi Germanus Patriarcha commonuerat, spreta non solum monita; sed etiam Legati carcere, exilio, morte impiè violati. Ipsique, nefas, Pontifici vis per subornatos Sicarios sacrilegè intentata. Benè igitur inito cum Francis, quos tunc Carolus Martellus regebat, fœdere, ad audacia, eorum auxilio, si opus esset, fulcienda consilia; membrum diu putre, & ad leniora remedia ægrescens, anathematis gladio, tum ipse, tum ei suffectus Gregorius III. ab Ecclesiæ corpore absciderunt: & vt illius ab obsequio Italiæ populi se subducerent auctores fuerunt. Nec enim minùs videbatur indignus hominibus præesse, quàm interesse Ecclesiæ, qui per nouam hæresim bellum contumax in Diuos indixerat, & per illatas legatis iniurias ius gentium inhumaniter violauerat. Factum Pontificis ratum Deus habuit armatis fluctibus ad classis naufragium, quam ad vindicanda Imperij iura Tyrannus in Italiam mittebat.

CAPVT XXVI.

Iconomachorum secundus furor.

VLtra patris sacrilegia iuit Constantinus filius. Nempe vt impleretur Germani Patriarchæ vaticinium: qui cum, quo tempore intingebatur, fontem lustricum inquinasse intuitus, Ecclesiæ futurum ipsum inquinamentum præsagiit. Nec in grandiore indolis planè stercoreæ minora indicia innotuere. Sordibus enim ita delectatum constat, vt Caballino stercore, non secus quàm odorariis suffimentis, sæpiùs se illineret. Inde *Copronymus*, & Caballinus, vt vel solo nomine malè oleret. Vt quas impura hæc bellua sordes amabat, in Ecclesiam inueheret: non satis habuit in Byzantina præsulum Pseudosynodo damnasse Catholicos, & Iconomachiam sanxisse, *Theomachus* insuper haberi voluit, diuinitate Christi negatâ. At illum anathemate perculit Stephanus III. Rom. Pontifex, qui Diuis bellum tam atrox indixit. Ob id in plurimos omnium Ordinum atrociter grassatus, in Monachos castrorum Ecclesiæ tum primipilos, rabiem omnem explicuit. Hinc excisis passim Asceteriis, Cœnobitæ plurimi castitate Angelis pares, per Hippodromum vnà cum fœminis, tanquam ad choreas circumducti: Alij barbis pice illitis, & accensis spectaculum truculentius facti. Cæterùm quid tandem profuit cælitum vindices diuexasse, nisi vt noui cælites fierent? Quàm id luculenter probatum in Stephano

Copronymus. 719

338

754

Damnatur à Pontif.

Sæuit.

inter Monachos verè Triario. Nam variis Tyranni depulsis assultibus; *An*, inquit, *tu plectis, qui hanc effigiem* (ostendebat nummum Copronymi signatum imagine) *pedibus calcet?* Imò verò, ait impius. Ad quæ Christianus Heros. *O cæcitatem! pœnis eum addicere qui morituri principis imaginem proculcat, & eum habere inter pios, qui Christi, & Deiparæ imagines violat!* & cum dicto nummum pedibus proculcat. Inde quasi Maiestatis Reus ductus est in carcerem; quem viri Cœlitibus proximi suo incolatu terrestre quasi cœlum fecerant, & ex carcere per noua supplicia missus ad Deum. Denique ne de atroci ferocià quisquam dubitaret, ipse exhorruit, qui admisit; dum æternis ob id deuotum se ignibus ad mortis horam confessus, inani pœnitentià impietatem tunc horruit, cùm pœnam nunquam finiendam sentire cepit. Nec propterea cautior filius eius Leo Porphyrogenitus; nam ad repertas in sponsæ Irenes puluinari imagines ita infremuit: vt ipsâ in perpetuum repudiatâ, plurimos innocentes in exilium ejecerit. Fuerunt illa tragædiæ præludia, cuius ipse catastrophe fuit. Nam ad impositam capiti coronam, quam templo eripuerat, erumpentibus ex ipso capite carbunculis miserè periit; vt præda è sacro instrumentum pœnæ sacrilego potius esset, quàm ornamentum. Mors sacrilegi sacrorum excitatio & vita fuit; Irene, Constantini filij nomine, regente Imperium, quam nomine præferebat pacem, Ecclesiæ, & priscum Diuis, eorumque Imaginibus cultum, in Nice-

Magnanimitas.

765

775

Copronymi remorsus inutilis.

780

Successoris eius pœna.

nâ II. Oecumenicâ Synodo, restituente; ad 787
monita Hadriani I. Pontif., & Tarasij Patriarchæ. Sic cum vnius præsertim Augustæ manu conuulsa sit trium Cæsarum insana molitio, licet exclamare: Tanti ne dux fœmina facti?

In Synodo Iconomachia damnatur.

CAPVT XXVI.

Iconomachorum tertius furor.

FAcilius falsi conuincas Hæreticum, quàm Ecclesiæ reddas. Primum est rationis opus, quæ penes homines est: secundum gratiæ, quâ Deus bonos discernit à malis. Ideo quòd aliquandiu visi sunt acquiescere Concilij decretis Iconoclaustæ, non persuasio veritatis fuit, sed merus seueritatis: quia magis odere pœnam in peccato, quam ipsum. Ob id factum, vt pœnæ aliquando securi, peccatum rursus amauerint. Hinc Leonis Armeni Michaëli Curopalatæ in Imperio suffecti Consilium, de restaurandâ sacrarum Imaginum controuersiâ. Tùm, quia rem fidei semel in generali Synodo sancitam in dubium per disceptationem reuocandam esse intrepidè Catholici negabant; vt ea de re vtrimque sileretur edixit, assentiente inter alios etiam Nicephoro Patriarchâ. At ex aduerso & Imperatoris fallaciam, & Catholicorum ignauiam strenuè increpâs *Theodorus Studita* tùm verbis, tùm scriptis, ipsum inter alios Nicephorum ad officij studium reuocauit. Hinc Proconesum relegato Patriarchâ, in eius locum intrusus est Theodotus quidam Melissenus,

Iconomachi advomitum. vir çque impius, atque impurus. Ab hoc statim ausum ad incudem nouæ Synodi Byzantio indictæ reuocare dogmata deffinita, vt Pseudosynodo Copronymicà restitutà, Nicena posterior aboleretur. Nec impietati reclamatum à Catholicis, nisi vt ipsi ferociæ fierent appendix, & vnà cum Patriarchà Nicephoro Monachi mitterentur in exilium. Magna tum Theodori Studitæ in pœnis alacritas: sed Nicetæ tortoris pia fraus quantò nobilior? Ne parcens innocenti, reus *Saeuiunt.* ipse apud Tyrannum fieret; aures, & oculos exploratorum fefellit; illas, dum in ouinam *Misericordia tortoris.* pellem intra carcerem verbera expedit: istos, dum sanguine sibi per misericordem sæuitiam elicito virgas cruentauit. At Athletæ nobili non tam id erat pœnam euadere, quàm ad pœnas seruari, cum negatis posteà in carcere cibis, sacra se tandem Eucharistià pascere coactus fuerit, donec eius aliunde victui mirabiliter prouisum esset. Triennio verò post, propter scriptas è carcere pro fide Epistolas, eà diu pœnà damnatus est, vt centenis per vices flagellorum ictibus exsuccum eius corpusculum laceraretur. Leonis Armeni orbitam sic insistere Michaël Balbus, & Theophilus Imperatores, vt vltra iuerint. Certè Balbus, etsi mox vt potitus Imperio est, exules reuocauerit; & cum eos ad disceptandum cum Hæreticis de controuersià non posset adducere, liberos dimiserit, & vt vbique extra Byzantium sacræ Imagines restituerentur indulserit; Non diu tamen post, abiectà laruà, nouum se Copronymum palam prodidit. Quippe ad

sæuitiam, quà inter alios Orthodoxos celebrem Theodorum Studitam eiecit in exilium, vbi anno post interijt, nouas blasphemias adjunxit: irrisit Prophetas, quorum damnabatur testimonio: Dæmones negauit quorum destinabatur supplicio: Iudaismum reuocauit; à cuius etiam deuiabat instituto: Iudam tandem in cœlis posuit cuius patrocinabatur flagitio. Sub Theophilo autem laniena diligentior desæuiit; anteà in omnes, tunc simul in singulos crudelitas est explicata; quando edictum Quæstoribus est, vt in exigendo Capitationis tributo, carceribus ad pœnas addicerentur, qui se cultores imaginum non negarent. At etiam tùm infra piorum constantiam furor fuit. Nam (vt alios taceam) quantùm supra illum, Lazarus ille Monachus arte pingendi percelebris? exustis sæpè candenti ferro manibus, & toties miraculo sanatis, imagines pinxit, ob id saltem venerandas, quòd essent opus prodigij. Nec minùs in pœnis incliti Theodorus & Theophanes fratres Monachi, quorum in frontibus, in pœnam fidei confessæ, duodecim iambi fuerunt insculpti. Nempè vt suum ipsi semper panegyricum circumferrent. Quid verò profuit Methodium Presbyterum infodisse viuum, nisi vt esset symbolum oppressæ veritatis, non extinctæ! Exhumabitur tandem viuum funus, & Byzantinis ornatus infulis hæresim ad multas annorum centurias infodiet, in Byzantino Præsulum cœtu. In gloriæ partem venit Theodora, post Theophili sponsi mortem, pro Michaële filio Impe-

830

Instauratur sæuitia.

832

Miraculum.

835

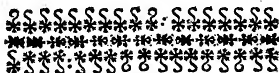
842

rium administrans. Nimirùm vt operis perfecti decus, fœminæ inprimis deberetur, cuius incepti laudem iam ante fœmina vendicauerat. Grassabatur & in Occidente pestis, quando incipiebat in Oriente consenescere: Ac vt faciliùs deriuaretur in membra, in ipsa iam capita inuadebat. Quod erat periculum, ne vixdum benè extincti incendij cineres recalescerent; quando in Francofordiensi tercentorum Præsulum Synodo, & in Parisino multorum Doctorum colloquio, traducebatur Nicena Synodus, quasi eam, Latriæ erga imagines asserti cultus ream Hadrianus Pontifex abiecisset: ni Præsules ab Hadriano, & Doctores ab Eugenio II. commoniti errores eiurassent, antequam prorsus errarent. In Agobardo tamen Lugdunensi Præsule labes hæsit; dum vni Cruci asserto cultu; reliquas imagines, non retinendas esse, nisi ad memoriam & doctrinam dixit. In eodem fuisse luto dicuntur Parisini Doctores, & Ionas Episcopus Aurelianensis. Quamquam iste Claudium Taurinensem, non Iconomachiæ tantum; sed Arij prætera, Nestorij, Vigilantij, & aliorum infectum erroribus, per scripta proscidit. Sic dum pro Ecclesia pugnat, vel ab eius se non exiisse castris, vel in eam vnà cum Doctoribus citò rediisse prodidit.

Iconomachia in Occidente

794

FLORI CHRISTIANI LIBER SEXTUS.

CAPVT PRIMVM.

Prologus, seu anacephalæosis dicendorum.

X quo Principum Orientalium irroborauit impietas; potentia consenuit: vt inualescente intereà Francorum in sacra studio, potentia quoque augeretur; & celebri documento innotesceret; omnia prospera euenire colentibus Deum, aduersa spernentibus. At nec istorum eâ magnitudine, quâ ceperat in Carolo, perennauit Imperium; quia nec zelus in sacra. Et inde turbines, quibus & ipsa Ecclesia contremuit; donec à Francis ad Germanos translato Imperio; datum & Ecclesiæ nonnihil conquiescere. Nempè vt Henriciani, & Fridericiani schismatis fluctibus atrociùs posteà conuellere-

tur. Nec intereà defuere Barbari, qui simul cum Regnis, Ecclesiam; aut Hæretici, qui simul cum Ecclesiâ, regna conuellerent. At nec in istis suum ita robur fideles destituit; vt non tandem vtrosque vel fregerint; vel mansuefecerint: Et quod est speciosius, pios ritus ad gentes impias, Boream versùs latè promouerint. Ista etiam breuiter enarranda sunt, vt novo documento liqueat, nihil esse quod timeat Ecclesiæ navis; vel inter allatrantes vndequaque fluctus; vt quæ vel Deum vehat: vel, quod perinde est, à Deo vehatur.

CAPVT II.

Res Franciæ, ad Carolum Magnum.

EXsuscitatum per hæc tempora Occidentis Imperium in antiquum decus refloruit. Authores Franci, quos non magis prouexit Leonis III. authoritas, quàm sua virtus. Nec fuit Carolo beneficium, Imperatorem dici, sed meritum; vt qui collectis in se majorum virtutibus, pietati, & justitiæ suis in ditionibus solium priùs erexerit; quàm sibi. Nam post Clodouæi mortem vt virtutis nonnullus fulgor subinde intermicuerit, quid aliud tamen Francia diu fuit, quàm arena fraterno cognatorum principum, atque adeo Præsulum sanguine cruentata? Iures à degeneri Regum sobole veteres in Galliis renouatas tragedias. Quippe nec ipsis defuerunt suæ Athaliæ, ac Iesabeles, Brunehildes, & Fredegundes,

quæ impellerent ad impia; atque etiam
præirent. Fredegundis quidem, trium 574
principum nece satis innotuerat: ni vexa-
tione insuper Præsulum voluisset inclaresce-
cere. Inter eos, vexatus diu Gregorius *Reginarũ*
Turonensis: & Prætextatus Rothomagen- *atrocitas.*
sis tandem cæsus ad ipsum altare. Si quidem
impiis omnis locus prophanus est: nec eis
pro templis reuerentia; quibus Sacerdotes
in odio sunt. Iuit vltra Brunehildis decem
Principum parricidiis; duorum Præsulum,
Desiderii Viennensis, & Delphini Lugdu-
nensis interitu, & vt innumera præter- 600
eam, Columbani Abbatis exilio supra
quamque Medeam famosa. Inter hos ta-
men turbines Guntranus vt benignum sy-
dus emicuit; dum enim fratrum & cogna-
torum Principum ferociam imitari noluit,
quem omnis posteritas imitaretur, & co- 580
leret dignum se fecit. Viam ei præmonstra- *Principũ*
uerat Clodoualdus, qui patruorum ela- *pietas.*
psus insidias delituit in Cœnobio, vt terræ
fastidio cœlum acquireret; & dùm Rex
esse non curat, consecraretur in Cælitem.
Datos diuinitus Principes illos dicas, qui
malis, quæ alij perpetrauerant, essent pro
antidoto. Nec suo etiam pharmaco caruit
Reginarum immanitas in Radegunde. Hæc *Regina*
sponso Clotario superstes virtutibus, & *piissima.*
comportatis per Legatos ex Oriente Di- 560
uorum Reliquiis, supra Reges se extulit, in
Pictauiensi Monasterio. Felix omni ex par-
te Regina, si vt se consummatæ virtutis
protypum fecit; affines virgines Chrideel-
dim, & Basinam fecisset ectypas. Nouæ

Mænades non turbis Cœnobium; non Vrbem armis miscuissent. Tam nefaria ausis virginibus, quid Reges non audeant? Mi-
Reges sacrilegi. reris Charibertum è fidelium cœtu moueri per Germanum Parisiorum Præsulem maluisse; quàm ab incesto cum sorore con-
570 iugis consortio? mireris ab eo Leontium Burdegalensem, & alios vexatos Præsules; quòd Euerium, quem ipse Santonensi Ec-
632 clesiæ sine Cleri suffragio præfecerat, exauthorassent. Nec maior Dagoberto reuerentia; qui inaudito sacrilegio libidinem expleuit, ductâ Moniali; & sacrilegio per maius sacrilegium à censura Presulum vindicato. Hinc S. Amandi Traiectensis exilium; nimirùm vt innocens Præsul, qui ante Gandauensibus, & finitimis illustratis, Flandrorum Apostolus dici meruerat, diceretur etiam Apostolus Vasconum, quos Christo asseruit. Post hæc ad Pipinum, non Reges habuit Gallia, sed Regum simulchra; quorum nomina sceleribus sæpè
670 prætenderent Maiores domus. Inter hos Ebroinus immani sæuitiâ diu grassatus in omnes promiscuè: in Præsules demùm furorem exsaturat. Supra cæteros patientiæ
Ebroini ferocitas. laude Leodegarius Augustodunensis eminuit; vt quem tyrannus impius non ante totum occidit; quàm per membra singula diu excarnificasset. Nec à turbis cessatum Ebroino cæso: donec in Pipinum Breuem administratio rerum cessit. Licet enim eum domi libido corruperit, Pleucfridi super-
Pipinus. inductâ Alpaide; nec sancti Lamberti Leo-
698 diensis Episcopi occisi; quod obscœnum

cum pellice commercium reprehenderet, inuidia caruerit. Foris tamen & justè rexit Imperium; & Ecclesiæ fines apud Frisios, & Saxones propagavit. Nec à patre degenerem se præstitit Carolus Martellus *Martellus.* cæsis Sarracenis; Frisiis, & Saxonibus profligatis, & Apostolicâ sede à Longobardorum assultibus defensâ. 725 His gradibus parabatur ad solium via. Effecit tamen Pipinus Martelli filius; vt id decoris sibi quasi totum debuerit. Nec tam in ipso Patris, Avique merita, quàm virtutem propriam Francico diademate per Bonifacium Moguntinum, Francorum assensu & suffragio coronari voluit Zacharias Pontifex: ab- 752 dicatâ ob inertiam Merouingiorum fa- *Pipinus Rex.* miliâ. Magna mutatio, & vsus ancipitis! quæ tamen feliciter cessit ex Francorum votis.

CAPVT III.

Occidentis Imperium exsuscitatum à Francis.

TOt sibi officiis cùm per Patrem, & Auum; tùm per se Ecclesiam deuinxerat Carolus Magnus; ut remunerando non esset quidquid daretur minus Imperio. Cunctatione tamen nescio quid insuper ab ipso Deus videbatur exigere. Cum ecce merita eius ad cumulum perduxit occasio. 799 Leonem III. ausu sacrilego prophani Sa- *Leo III.* cerdotes violauerant; effossis oculis, & *excæcatur.* euulsâ ei linguâ, quem Orbis ductorem *Et elinguatur.* & Doctorem Deus voluerat. Tam atrox

injuria non Pontificem magis quâm Carolum exulcerat; & vt se vindicem Ecclesię probet, illatum eius Capiti dedecus abstergit. Immolatum iracundiæ sacrilegos ibat, si Pontifex humanissimus contentus exilio, vitam illis non impetrasset, à quibus ipse non impetrauerat, nisi in pœnam. Ex eo Innocentem noscas; vel si ipse iureiurando coram Præsulibus; & Deus oculis & linguâ mirabiliter restitutis non confirmassent. Suam dignitatem Carolus ad Ecclesiasticæ præsidium non semel impenderat. Æquum idcirco erat, vt eum Leo velut afflatus numine, eius Capiti Corona impositâ, Imperatorem, in Diui Petri diceret. Nec immeritò populus, festis acclamationibus Pontificis vocem excipiens, eum humanæ potentiæ fastigio dignum testatus est; quâ non vtebatur, nisi vt diuinam attolleret. Quibus tunc plausibus? quibus gratulationum vocibus templum insonuit? Adstitere, opinor, Angeli; vt qui zelum Caroli in tuendo Leone suspexerant, Leonis gratitudinem in prouehendo Carolo admirarentur. Sic diuina sibi humanaque dignitas mutuo fuere subsidio. Hæc illam armis tutam præstitit; hanc illa authoritate prouexit.

Carolus M. cum vindicat.

Sed magis Deus.

800 *Carolus M. dictus Imper.*

CAPVT

CAPVT IV.

De Bulgaris.

QVid translatum ad alios Occidentis Imperium curassent Byzantini Principes; qui nec Orienti regendo ac tutando 499
pares erant? Testes Bulgari qui à Bolga Septentrionali fluuio; (vnde & nomen habent) velut pestilens vapor effusi; iam olim Thracias & Pannonias euastauerant. Sed hinc pecuniis ab Anastasio Imperatore; illinc armis à Theodorico Rege deiecti; *Bulgari repressi.* quieuere paululùm; vt suas interea vices, in lacerando Imperio, Anglis, Longobardis, Auaribus, & aliis relinquerent. Erupere iterum sub Pogonato; nec ante repressere ferrum, & flammas, quàm data 678
ad incolendum Mesia; posthàc Bulgaria, & *Terras & tributum exigunt.* annui tributi pactio illos placasset. Sic intra fines Imperij admissus hostis, Byzantinos Principes frequenter exterruit: & sub Crunno, ac Zoco Regibus in omnes Christianos; qui magno numero erant in vin- 811
culis, dum persuasionibus impiis non acquiescunt; immaniter desæuiit. *Martyres faciunt.* Sed vt scintillat ardentiùs moritura fax, sic vehementior illa ex impiis procella tranquillitatis proximç præsagium fuit. Iam quidem Telericus Rex Constantinopolim, quam diu armis vexauerat, profectus, Ecclesiæ legibus parere maluerat, quàm Barbaris 777
leges dicere. Sed ex flexibili ad fidem Regis animo obduruere magis subditi: donec tandem *Bogaris* gentis princeps opus absoluit.

Hic tùm à *Theodoro Cupharà* virtutis eximiæ apud ipsum captiuo, tùm à sorore propriâ, quæ dùm Constantinopoli captiua esset, in libertatem Christianam se vindicauerat, fidei Christianæ placitis auditis, idoneum magis se prodiderat veritati cognoscendæ, quàm amplectendæ. Nimirùm vt constaret ad hæc opera, *neque qui plantat esse aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementa dat Deus.* Vnde non ante professus est ex animo se Christianum, quàm depascente regionem fame, ad auxilium inuocatus Christianorum Deus non tantùm unde pascerentur corpora. prouidit; sed etiam unde animi, Rege ex tantæ beneficentiæ miraculo, ad suscipiendum baptismum efficaciter inclinato, cum magnâ subditorum multitudine. Vt autem se Bogaris alium post baptismum ostenderet, no-
845 uum sibi Michaëlis nomen, ab Imperatore Michaële Porphyrogenito, induit. Ad hæc rebellare impii, & armis impietatem defendere: nimirùm vt de se Regi, fracti armis, & Ecclesiæ, imbuti fide, nobilius trophæum statuerent. In societatem victoriæ venit Ni-
866 colaus Papa, Paulo Populonio, & Formoso Portuensi Præsulibus in auxilium missis: vt quod Rex iam multum promouerat, doctrinâ, & miraculis implerent. Ab iis disjecta phana, erectæ Ecclesiæ, & molliti adeo populi, vt quam mutationem tantopere exhorruerant, alacritate maxima complecterentur. Denique tantum se Regi suo debere confessi sunt, quantum Rex ipse Theodori Cupharę apud se captiui, nec non sororis

Fiunt Christiani.

Constantinopolim nuper abductæ, admonitionibus debuerat.

CAPVT V.

Pontifices octaui sæculi.

Ioan. VI. LXXXVII. 701. 29. Oct.

IOannes VI. Sergio suffectus populum tumultuantem in Exarchi obsequio continuit; Gisulphum Beneuenti Comitem à direptione Campaniæ monitis cohibuit; & captiuos toto redemptos Samnio libertati restituit, aliquot demùm Ecclesiis Romæ vel restitutis vel exornatis excessitan. 3. m. 2. d. 12. 705. 10. Ian. Ioan VII. LXXXVIII

Ioannis VII. tempore Iustinianus Rhinotmisus post exilium Imperio restitutus, 705. 1. Mart. ut egregio documento emendaret quod peccauerat, Callinicum Patriarcham Synodi quinisextæ præcipuum promotorem abdicauit; effossisque oculis Romam ablegauit, in eius locum Cyro Abbate suffecto. At nec tam illustri reuerentiæ testimonio, adduci Pontifex potuit, ut Synodum, etiam pro arbitrio ut rogabatur, emendatam approbaret. Nec enim decebat Pontificis id ratum esse suffragio, quod contra leges & Pontificum authoritatem statutum fuerat. Ecclesias plurimas picturis tantâ delineatis arte dicitur exernasse, ut in singulis ipse repræsentari videretur. 707. 18. Oct. Anno 2. m. 7. d. 17. excedens locum fecit ad viginti dies Sisinnio. LXXXIX. Sisinn. 708. 16. Ian.

Constantinus redacto in ordinem, ut alibi dictum est, Felice Rauennate ad Imperatorem Nicomediam profectus est, concurrentibus ad rei nouitatem undequaque populis; & dum per Siciliam transiret, Constant. LXXXX. L. 5. c. 2. 708. 7.

4. Dec. pes officiis, ea non semel euicit, quæ nec minis alii, nec anathematum strepitu. Cum à Luitprando oppida Pontificiæ ditioni subducta per legatos non impetrat, ad illum ipse Narniam profectus, alia insuper Ecclesiæ maximè accommoda obtinuit, eumque postea, à vexandis Rauennatibus, alterâ ad ipsum profectione amouit, Regum inermis ac pacificus victor. Non diu post Rachisim Luitprando suffectum à Perusii obsidione præsens abduxit, & illustriori multò victoriâ, vt Regalem habitum monastico mutaret in Cassinensi Cænobio, ei persuasit; constructo non procul pro sponsâ monasterio. Rachisi ad nobilem illam victoriam paulò ante præiuerat Carolomannus Caroli Martelli filius, manu Pontificis monachi habitu accepto, & Pipino fratri spe regni relictâ, quod abdicato ob ignauiam Childerico, assensu procerum, authoritate Pontificis, ad quem Burchardus Vitiburgensis præsul eà de causà legatus fuerat, ei attributum est. Cum tantæ fuerit in Occidente potestatis, ut ex priuatis Reges, ex Regibus monachos fecerit, impiam tamen Copronymi in Oriente ferociam edomare non potuit. Obijt demum decimo Pontificatus anno, m. 3. d. 10. ac inter Diuos habitus est.

Vitæius in Reges.

Reges monachi.

Pipinus Rex Franciæ.

752

15. Mart.

Steph. II. Ad dies quatuor Zachariæ suffectus locum fecit Sthephano III. qui Pipini auxilio Aistulphi Longobardorum regis tyrannide repressà, & ditione Pontificià valdè amplificatà, & Bysantina 338. præsulum Iconoclaustorum sub Copronymo

Steph. II. LXXXXI.

Steph. III. LXXXXV.

352

pseudosynodo rescisà, ineunte sexto Pontificatus anno, locum fecit *Paulo* fratri, qui 757
frustrà per literas conatus Copronymum ab *Paulus*
impietate reuocare, cum Desiderio Longo- LXXXXVI
bardorum Rege pacem coluit, & totos decem sacræ administrationis annos Ecclesiis
& Xenochomiis condendis ac reparandis, *Pia facta.*
sub
leuandis pauperibus, captiuis liberandis, 767
& inuisendis etiam intempestâ nocte ęgrotantibus impendit. *29. Iunii.*

Stephanus IV. Emendaturus quod Constantinus, per annum inuasor peccauerat, in *Steph. IV*
synodo vetuit, ne quis laicus nisi per ordi- LXXXXVII
num inferiorum gradus ad Episcopatum 768
promoueretur: & Byzantina pseudosyno- *Gradatio in ordinibus.*
do iterum rescisà excessit, cum sedisset annos
3. m. 5. d. 28. 772.

Hadrianus inter eximios Pontifices meritò accensendus, exciso per Francos Longo- *1. Febr. Hadr.* lxxxxviii
bardorum regno, non firmiùs tantùm Pontificum Dominio exarchatum asseruit, sed 772.
illud etiam ex pietate liberalissima Caroli; *9. Febr.*
accessione Corsicæ, Sardiniæ, Siciliæ, Sabini, Spoleti valde auxit. Meritò igitur Carolum à quo regna acceperat, honorifico saltem titulo insigniuit, dum eum Romæ Patricium, eiusque filios Pipinum Italiæ, & Ludouicum Aquitaniæ Reges dixit. *Nicen. II*
Hinc ad sacra intentior, in Nicenà alterà *Synodus*
œcumenicà synodo, quam ad Irenes Impe- *pro cultu imaginũ.*
ratricis preces indixit, & per legatos rexit, rescisso Copronymi Conciliabulo, sacrarum imaginum cultum restituit, & restitutum aduersus Francofordiensis Concilii delusos præsules, scriptis ad Carolum libellis, tu-

Theodoro patricio sanitati restituto. Interea Philippicus Bardanes, Iustiniano eiusque filio cæsis, rerum potitus est; ac Cyro Patriarchâ eiecto, eique substituto Ioanne Monacho, in pseudosynodo Monothelismum restituere conatus est: & rescisâ sextâ synodo; & imaginibus, quibus sex œcumenicæ synodi repræsentabantur, abrasis, Pontificem ad impietatis consortium sollicitare sustinuit. At Pontifex constabilità rectâ fide in Romanâ Synodo, ne nomen eius in sacris proferretur constituit, & easdem synodos intrà D. Petri Ecclesiam depingi curauit: cum etiam Senatus populusque Romanus constitueret, ne Imperatoris imago, ex more, aut nummi in quibus ea esset insculpta reciperentur. Eiecto etiam ex vrbe Petro patricio, qui eius ducis nomine præerat, non ante cessatum est à turbis, quàm Imperatore cæso Anastasius II. dictus est Imperator: qui statim per literas Pontifici datas, sextæ se synodi vindicem exhibuit. Nec diu post excessit Pontifex Pontificatus anno 6. m. 1. d. 1.

...rtat ...e fide.

Imperatoris imago reiecta.

714
9. Apr.

Gregor. II. Constantino suffectus, in Leone Isauro Iconoclasta truculentissimo, nec non in Longobardis dignitatis ecclesiasticæ violatoribus parem animo nactus arenam, ea præstitit, quæ ipsum vix infra primum ponant. Leonem enim ad legationes & monita obstinatum sacris mouit, & ut Imperiali in Italià iure, rebellantibus passim populis, & Paulum exarchum unà cum filio trucidantibus exueretur occasio fuit. Cum ante Longobardos Cumano, quod

Gregor. II LXXXXI.

714
10. Mai.

Pro cultu imaginū certat.

inuaserant, vi exclusos, & vltimum excidium exarchatui, Rauenna capta, intentantes ad pacis fœdera compulisset. Qui tam strenue fidei præsidio aduersus internos hostes incubuerat, eam latè per Germaniam idolorum cultui adhuc addictam, in eius Episcopos atque adeo Apostolos Bonifacio & alijs consecratis propagavit. Nec minùs pro Christiana pietate restituendà ac enutriendà se sollicitum prodidit; restituto per Petronacem Brixiensem Cassinensi Cænobio, paterna domo, vna cum hæreditariis opibus, post matris obitum, cænobitarum usui attributis, plurimis Ecclesiis vel conditis, vel restauratis, vel pretiosa supellectile locupletatis. Apostolico tandem munere plenissimè perfunctus obijt; ac Divorum fastis adscriptus est. Cum sedisset an. 16. m. 8. d. 20.

Germania conuersionè curat.

Cœnobium restaurat.

731 *11. Febr.*

Gregor III. Decessoris vestigia premens fidei ac dignitatis Ecclesiasticæ præsidio se totum impendit; & quatenus nihil sperandum ipsi erat ab Imperatore; qui, ut in homines etiam esset impius, legatos violauerat; Carolum Martellum, tunc Franciæ regio quasi iure dominantem, ad auxilium, quod & Decessor iam fecerat, acciuit, eiusque interuentu Luitprandum Longobardorum Regem à direptionum consilio abduxit. Erectis demum, restauratis, ornatis, ac locupletatis ad sacrum augendum ministerium plurimis Ecclesijs excessit Pontificatu administrato. an. 10. m. 9. d. 12.

Greg. III LXXXXI. 731 *16. Febr.*

Carol. Martel. in auxiliū vocat.

741 *25. Nov.*

Zachar. LXXXXIII. 741

Zacharias Gregorio suffectus flexibili mentis habitu, & obsequiosis ergà princi-

6. Dec. pes officiis, ea non semel euicit, quæ nec minis alii, nec anathematum strepitu. Cum à Luitprando oppida Pontificiæ ditioni
Visitius in Reges. subducta per legatos non impetrat, ad illum ipse Narniam profectus, alia insuper Ecclesiæ maximè accommoda obtinuit, eumque postea, à vexandis Rauennatibus, alterâ ad ipsum profectione amouit, Regum inermis ac pacificus victor. Non diu post Rachisim Luitprando suffectum à Perusii obsidione præsens abduxit, & illustriori multò victoriâ, vt Regalem habitum monastico mutaret in Cassinensi Cænobio, ei persuasit; constructo non procul pro sponsâ monasterio. Rachisi ad nobilem illam victoriam paulò ante præiuerat Carolomannus
Reges monachi. Caroli Martelli filius, manu Pontificis monachi habitu accepto, & Pipino fratri spe regni relictâ, quod abdicato ob ignauiam Childerico, assensu procerum, autho-
Pipinus Rex Frãciæ. ritate Pontificis, ad quem Burchardus Visiburgensis præsul eâ de causâ legatus fuerat, ei attributum est. Cum tantæ fuerit in Occidente potestatis, ut ex priuatis Reges, ex Regibus monachos fecerit, impiam tamen
752 Copronymi in Oriente ferociam edomare
15. Mart. non potuit. Obijt demùm decimo Pontificatus anno, m. 3. d. 10. ac inter Diuos habitus est.

Steph. II. *Steph. II.* Ad dies quatuor Zachariæ suf-
LXXXXI. fectus locum fecit *Sthephano III.* qui Pipini
Steph. III. auxilio Aistulphi Longobardorum Regis
LXXXXV. tyrannide repressâ, & ditione Pontificiâ
752 valdè amplificatâ, & Bysantina 338. præsulum Iconoclaustorum sub Copronymo

pseudosynodo rescisâ, ineunte sexto Pontificatus anno, locum fecit *Paulo* fratri, qui frustrà per literas conatus Copronymum ab impietate reuocare, cum Desiderio Longobardorum Rege pacem coluit, & totos decem sacræ administrationis annos Ecclesiis & Xenochomiis condendis ac reparandis, subleuandis pauperibus, captiuis liberandis, & inuisendis etiam intempestà nocte ægrotantibus impendit. 757 *Paulus* LXXXXVI. *Pia facta.* 767 29. *Iuin.*

Stephanus IV. Emendaturus quod Constantinus, per annum inuasor peccauerat, in synodo vetuit, ne quis laicus nisi per ordinum inferiorum gradus ad Episcopatum promoueretur: & Byzantina pseudosynodo iterum rescisâ excessit, cum sedisset annos 3. m. 5. d. 28. *Steph. IV* LXXXXVII 768 *Gradatio in ordinibus.* 772.

Hadrianus inter eximios Pontifices meritò accensendus, exciso per Francos Longobardorum regno, non firmiùs tantùm Pontificum Dominio exarchatum asseruit, sed illud etiam ex pietate liberalissima Caroli; accessione Corsicæ, Sardiniæ, Siciliæ, Sabini, Spoleti valde auxit. Meritò igitur Carolum à quo regna acceperat, honorifico saltem titulo insigniuit, dum eum Romæ Patricium, eiusque filios Pipinum Italiæ, & Ludouicum Aquitaniæ Reges dixit. *1. Febr. Hadr.* lxxxviii. 772. *9. Febr.*

Hinc ad sacra intentior, in Nicenâ alterâ œcumenicâ synodo, quam ad Irenes Imperatricis preces indixit, & per legatos rexit, rescisso Copronymi Conciliabulo, sacrarum imaginum cultum restituit, & restitutum aduersus Francofordiensis Concilii delusos præsules, scriptis ad Carolum libellis, tu- *Nicen. II Synodus pro cultu imaginũ.*

tatus est. Nec minori studio Nestorianam hæresim à Felice Vrgelitano, & Elipando Toletano præsulibus exsuscitatam, scriptis

Nestorianismum reprimit. ad Hispanos Gallosque præsules Epistolis repressit. Romæ non paucas Ecclesias pristino decori restitutas opibus auxit. Vt quotidie centum pauperes in atrio Lateranensi alerentur instituit.

Eximia facta. Aquæductus restaurauit : ædificia plurima etiam priuata, ex inundatione Tiberis collapsa propriis sumptibus restitui voluit ; vt quos durante diu diluuio, submissis per vicos nauigiis, aluerat, eorum domicilia restauraret. Nimirùm vt inde sibi hospitium pararet inter cælites, Pontificatu sapientissimè

795 24. *Dec.* administrato annos 23. m. 10. d. 17.

CAPVT VI.

De Manichæis repullulantibus.

MAnichæos repressserant Augustini quondam victoriæ, & Imperatorum edicta ; sic tamen vt clam virus effunderent,

523 quod palam non poterant. At vigiles Hormisdæ Pontificis oculos dira pestis non latuit. Ideo cùm ab ipso, tùm à Iustino Imperatore passim plecti jussi. Nec profuit impiis Cœlum vertisse : suos etiam vindices

Manichæi plectuntur in Perside. Ecclesia apud hostes habuit. Et etiam vbi non agnitus Christus, reperti sunt Christi satellites; qui blasphemos vlciscerentur. Ipsi tamen præcipua suæ pœnæ causa: dùm enim Phatuarsam in solium Persicum promouent ; Cabadem ipsius patrem in suam omnium cædem exasperant. Sic blasphemiarum

rum vltorem inuenient; aut faciunt, dùm præsidem quærunt. In Armeniâ tamen superfuere, qui diu post Orientem rursus inficerent. Sed nec istis feliciùs cessit impietas; eorum Duce ***Constantino***, qui se Syluanum Pauli discipulum venditabat, per Simeonem Palatinum, eò à Constante Imperatore missum obtrito. At nefas Sectariorum Principem occidisse visus est Simeon, vt assumpto sibi Titi nomine, eius ipse locum inuaderet. Nutabat illas apud gentes Religio, præside in prædonem verso, ni orta inter ipsum, & Iustum, per quem Pseudosyluanum interemerat, dissentio vtrumque Iustiniani II. manibus faciliùs objecisset. Hic, ne repullulare possent Hydræ capita, ignem adhibuit. Nec eà pœnâ ipsi se postea indignos prodiderunt; cùm sub Leone Isaurico, voluntario domorum suarum incendio corrumpi maluerint, quàm baptismo purgari. At numquam ita stirpitùs noxium germen reuelli potuit, quin noui semper surculi germinauerint. Quin & Sergius qui se ***Tychicum*** Pauli Apost. quondam discipulum atque etiam ***Paracletum***, mentiebatur; ex surculo truncum fecit, in varios de nouo ramos desinentem. Hinc ***Pauliciani***, atque etiam ***Astathi***, seu Instabiles progeniti. Hinc ***Baanas***, qui ***Epaphroditi*** sibi nomen induit, ***Baanitas*** procudit. Nec mirum in tot ramos luxuriasse pestilentem arborem, cuius se cultorem prodiderat ***Nicephorus*** Imperator. Vlteriùs grassatura videbatur pestis, ni Michaëles duo Curopalates, & Porphyrogenitus armis etiam egissent in

Marginal notes: 653 — *Et in Armenia.* — 722 — 810 — *Imperator Manichæus.*

Dd

812 eos, qui vim edictorum dudum eluserant.
Et quamuis ad centum millia ex ipsis conciderint, superfuere tamen qui cum Sarracenis iuncti labefactare conarentur Eccle-
812 siam, cui soli nocere non potuerant. Nec defuere, qui fractas partes rursus colligerent, ad occasiones intenti; sed eos sub
845 Chrysochire Theophrices eorum ciuitatis principe sic contudit Basilius Macedonicus, vt posthac in Oriente cornua tollere numquam potuerint. Sed quàm ægrè noxiæ plantæ deficiunt! recisas in Oriente dicas, vt vberiùs in Occidente syluescerent. Iamque Aureliis, Toleti, Hossariæ & alibi; hoc

Plectuntur & in Occidente

est, in Galliâ, Hispaniâ, Germaniâ infausti rami succreuerant, corruptis passim popu-
1017 lis, cum Robertus Rex, Henricus II. Imperator, & pij Præsules igne, ferro, suspendio sublatis impiis, sanæ fidei voluere consultum. Non aliter potuit Ecclesię securitati consuli, quàm impactâ in ramos pestiferos securi.

CAPVT VII.

Schisma Photianum duodecimum in Ecclesiam.

813

Leonis Armeni crudelitas

LEo Armenus, vt quam militari suffragio adeptus erat in Oriente potentiam, proprio scelere sibi assereret, in Michaëlis *Curopalatæ*, cognomento *Rhangabeni*, fi-
947 lios Theophilactum & Ignatium impius fuit; vt quos castrari iusserit; ne de recuperando Imperio, quod Patri ad Hadrianopolim à Bulgaris victo, ac ex rerum despe-

ratione secessum & monasterium cogitante, 847
specie recusantis extorserat, vmquam posthac cogitarent. Ignatius tamen diu post, dum Byzantinam sanctissimè Ecclesiam regit, dignum se Imperio probat. At vnde reuerentiam meruerat, Michaëlis Porphyrogeniti Imper. & Bardæ ipsius auunculi; quem postea Cæsaris auctum nomine & potentiâ mactari iussit, in odium incurrit. Facilè enim ac pronum est, vt qui Dei reuerentiam exuerit, sacros eius ministros oderit. Michaël autem, qui Imperij initio, restituto sacrarum Imaginum cultu, optimam de se spem fecerat; ita dissimilis in progressu apparuit; vt non tantum bonus esse desierit; sed etiam Christianus, in ludibrium traductis diuinis ministeriis; dum ea per Histriones, quos supra quosque probos in pretio habuit, publico in theatro repræsentari iussit. Cum igitur Ignatius Theodoram Imperatricem tondere inuitam non vult, vt Michaël postulabat; quem pudebat matri sanctissimæ adeò esse dissimilem: & incestum Bardæ cum nuru commercium anathemate plectit: iniquissimorum hominum furorem in se mouit; quasi Magnatum peccatis etiam publicis non acquiescere, peccare esset. Hinc exturbatus vnà cum plurimis etiam præsulibus, qui alium patriarcham nollent agnoscere, locum alteri fecit; qui tàm ferre Principum scelera posset, quàm ea Principes facere. H c Photius fuit, Imperatori à secretis & Protospatharius, æquè in prophanis ac politicis ad miraculum doctus, ac in sacris & Ecclesiasticis ignarus; qui ex Eunu-

Michaëlis Curopalata impietas.

Occasio schismatis.

cho Laïco intra sex dies factus Patriarcha,
858 schismatis author, aut propagator fuit, quod Orientali propemodum Ecclesiæ, certè Imperio superfuit. Statim eiectis, & cruciatis omnibus, qui stabant ab Ignatio, gregis se latronem prodidit, cuius pastorem depulerat. Tum vt fallaciis & furori, quibus totus constabat, suas vices faceret, à vi transit ad dolos: ac corruptis, seu ad se, seu ad Imperatorem, missis à Nicolao I. Pontif. Epistolis, & Legatis (Hi erant Zacharias Anagninus, & Rodoaldus Portuensis Episcopi) in Pseudosynodo 318. præsulum; cui per
861 vim, & diu factam interesse compulsi sunt Legati Pontificij, atque etiam suffragari, Patriarcham exauctorat; cumque post varia cruciatuum genera, quod libellum renunciationis dare nollet, per administros ferociæ, vi manum eius mouentes, signum Crucis formare pro subscriptione compulit in chartà, in quà ipse posteà ea scriberet, quibus Ignatius suam electionem fuisse contra Canones, & abdicationem legitimam confiteri videretur. At cum sibi dimissus eadem voce in Ecclesià proferre intrepide refugeret, ad fugam rursus & latebras adactus est. Ad impietatem & ferociam exhorrescens Nicolaus I. Pontif. in Romanà synodo, Pseudosynodum Photianam, tanquam latrocinalem rescidit, anathemate in Photium & gregales, & Anagninum præsulem (Rodoaldus tunc erat in Galliis) dicto, & Ignatio restituto. Conatus Impius vlcisci iniuriam: dum obsecundantibus Tyrannis, in redintegratà Pseudosynodo in Pontifi-

Photius.

Ignatius impie damnatur.

Et Papa.

cem repercussit anathema, & piis omnibus indicto furiali bello, criminationibus seu ineptis, seu falsis tentauit integritatem Occidentalis Ecclesiæ. Quis non rideat, cum obiectum audit, quod ieiunaretur in Sabbatis; Sacerdotes Barbas abraderent, & Cœlibes perseuerarent? Et si quæ talia. Qui tam inania nugabantur, nihil dubio procul habebant, quod ex animo objicerent. Nam quod insuper mentiebantur, apud Latinos non credi Sp. Sanctum à Patre procedere: Chrisma ex aqua fieri, nuptias damnari, Agnum in Paschate, vnà cum Domini corpore, more Iudaico offerri, & id genus alia, mera calumnia est. Quid faceres? qui nihil habebant quod meritò criminarentur, quæsiuerunt, quod mendaciter appingerent. At quid promotum inde? nisi vt veris se criminibus polluerent: dum alios per ficta infuscant: & suspensam hactenus Numinis iracundiam, in se demùm lacesserent. Hinc eiecti è solio, & vitâ sacrilegi Principes, qui Præsulem innocentem è sua sede pepulerant. Bardas quidem cæsus est iussu Michaëlis, mox à Basilio Macedone, quem Bardæ suffecerat, quemque auferre posteà è viuis, tamquam minùs facinoribus acquiescentem decreuerat, perimendi. Statim à Basilio, qui iam solus ex omnium suffragio rerum potiebatur: sedi suæ restituto Ignatio in Monasterium Photius detrusus est. Missi Romam ad Hadrianum II. Pontif. qui Nicolaum exceperat, ab vtroque legati; tàm diuersum nauigationis exitum habuerunt, quàm diuersa legationis causa erat. Nam

Calumnia in Eccl. Rom.

Ignatius restituitur.

869

demersa naui, quà Photij Legati vehebantur, Vectores omnes in naufragium traxit, excepto Methodio Monacho, cui videtur pepercisse mare, vt Romæ perfidiæ tertiò conuictus anathematis pœnam ferret. At Legati Ignatij Romam feliciter progressi, quæ Photius aduersus Nicolaum impiè scripserat, & falsata Basilij, multorumque præsulum manu subscripserat, obtulere Pontifici, qui ea in Synodo igni absumi iuberet, ex Dei suffragio. Quando pluuia densè superueniens adeo flammam non extinxit, vt vehementiùs accenderit; Deo scilicet non minùs in terrà, quàm in mari, per prodigia iustitiæ suffragante. Anno post

Synodus Octaua. Byzantij in Synodo inter Oecumenicas octaua, renouatà illà sententià, Ignatius confirmatus est, & Pseudopatriarcha depositus. Et cum alia quæ præstiterat rescisa,

Photiani damnati. tum exaugurati Præsules quos consecrauerat: plurimis, qui resipiscere noluerunt, in exilium, vnà cum Photio, ablegatis. Eadem omnes pœna inuoluit, quia non dispar omnes culpa infecerat. At in subscribendâ sententiâ in Photium mutata ratio; vt quam

Subscriptio ex Christi sanguine. intincto in Christi sanguinem calamo Præsules subsignauerint. Nam nullo meliùs, in eum damnationis sententia firmari potuit, quàm Christi sanguine, qui Christi corpus, quod est Ecclesia, immani conuulsione distraxerat.

CAPVT VIII.

De progressu & fine schismatis Photiani.

IAm decennium impostoris pœna durauerat ; cum veniam inauditâ vafritiâ impetrat. Nam qui nihil habebat à iure subsidij, vnde meliùs, quò se tueretur accerseret ; quàm à dolis ? Hinc ab eo fabula, *Impostura.* de genealogiâ Basilij ab Arsacidis deriuatâ, in exesis carie membranis, peregrinis characteribus descriptâ, & à Theophane imposturæ conscio, inter veteres Bibliothecæ Regiæ Codices, tanquam aliud agente, repertâ. Spargitur statim rumor de Ænigmate, & vnus Photius ei soluendo par proclamatur : vt nouus Oedipus mysterium reuelaret, qui inuoluerat. Hinc qua maximè parte fraudi opportunus erat Imperator delusus fit in Impostorem pronior, à quo nouos titulos habuerat; & dum Parthici sanguinis proles videri cupit, verus Christi filius esse desinit. Interueniente interea Ignatij obitu, quem miracula Cælitem declararunt; cum eum mors ab hominibus abstulit, reponitur impostor in sede, quam vel semel insedisse nimiùm fuerat. Ne quemquam fugeret Lupum in Ouile tum fuisse admissum, omnia statim perturbat. Per carceres, exilia, cruciatus, atque adeo necem, in eos immaniter furit, vel qui cum Ignatio communionem habuissent; vel qui cum ipso habere nollent. Nec qui tam inhumanè viuos ve-

878 *Ignatij pia mors.* *Photius restituitur.* *879*

xabat, magis fuit misericors in mortuos, Ignatij tumulo specie quærendi thesauri impiè violato. Ad cumulum venit impietas, vbi eam Ioannes VIII. Rom. Pont. in 383. præsulum Pseudosynodo per legatos approbauit. Venialem decepti Pontificis culpam dicas: si cogites Photium ei per literas mendaciis plenissimas, suffragiis omnium Metropolitarum, quæ sub alio prætextu suffuratus fuerat, significasse, inuitum se, non solùm ex communi omnium suffragio, sed prope violentià Ecclesiæ Byzantinæ regimen iterum suscepisse. Quod etiam per Theodorum quemdam, ex impio Iconomacho non meliorem præsulem, cognomento *Santabarenum*, in magicis supra Photium, & in arte fallendi non infra, & ob id ipsi imprimis charum, eiusque legatione dignissimum, confirmatum apud eumdem Pontificem voluit. Ægrè tamen ego innocentem Pontificem habeo, quòd tam temerè homini non suspectæ tantùm fidei, sed indubitatæ præterea fallaciæ, fidem habuit. Qui enim tali facilè credit, ille sanè decipi vltro vult. Abstergere quidem opprobrium Papa conatus, rescisâ per Legatum Marinum Pseudosynodo, & quæ incautiùs approbauerat, reuocatis. At non tàm facilè probrum eluitur, quàm contrahitur. Hinc fabula de Papissa Ioanna, & meritò pro fœmina traductus virorum primus, qui tam ignauè semiuiro (Eunuchus erat Pseudopatriarcha) cesserat. Summi tamen Eccle-

Papissa Ioanna.

siæ Pastoris destitutus præsidio improbus, latrone se fulcit ; cum Patriarchâ Aquileiensi, qui vnus Latinorum Spir. Sanctum à Filio quoque procedere negabat, societate initâ. Ingrauescebat inde piorum vexatio, & Ecclesiæ periculum, cum ecce Basilii obitus abrupit sacrilegia, quæ obdurata perfidi voluntas vltra protraxisset. Leo enim VI. quem sexennio ante Pater ex Santabareni perfidiâ, quasi meditati parricidi conscium carceri addixerat, & paucis ante mortem diebus libertati, & Imperii iuri restituerat, Patri suffectus, vt verè, & non solo nomine se *Sapientem* probet, Photium exturbat; 886
Santabarenum, scelerum omnium vel authorem, vel ministrum excæcat, & fratrem Stephanum Patriarcham facit, omnibus assentiente Stephano VI. Pont. Hinc tandem tranquillitas, sed qualis post procellam, subinde turbida; donec tandem in apertum schisma, & numquam bonâ fide coiturum, erupit. *Photius abdicatur.*

CAPVT IX.

Turba in Ecclesiis Gallicanis, ex Ludouico Pio abdicato.

LVdouicus Carolo Patri suffectus, ne titulo tenus Pius esset, non tantùm 814
ad normam Canonum, per varias Synodos, reuocari curauit Ecclesias; sed etiam quæ Auus, & Pater Pontificibus indulserant, rata esse iussit. Et Patris magnificam pietatem exscribens, vt non expe-

817 ctato Imperatoris suffragio, Papam eligere Cleto Populoque Rom. liberum esset, diplomate nouo edixit. Tantò beneficio sis iniurius, si illud supra Caroli Pipiniue liberalitatem non habeas. Nam vt magnificum sit dare Prouincias; quantò magnificentius libertatem? At vices rerum! qui Matrem Ecclesiam manumisisse visus est; à suis ipse liberis libertatis, nedum

Rex in Ecclesiam magnificus.

833 Imperij damnum sensit. Et hoc; nefas! annitentibus Episcopis, in Compendiensi conuentu. Quasi Præsulum esset, exauctorare principem, vel exauctorantium perfidiam diluere. Infremunt ad hæc populi. Inde restitutus Imperator; filios, quos ignauiori patientià ad nouam impietatem prouocauerat, in gratiam recipit. Paulò seueriùs actum in Præsules; Ebbone Rhemensi, & Agobardo Lugdunensi Theodonisuillanà

Imp. à filiis abdicatur.

835 in Synodo abdicatis. Inde tamen noua turbarum occasio. Nam Lotharius, patre mortuo, Ebbonem restituit, nempè vt iterum Parisinà in Synodo abdicaretur; & quæcumque restitutus præstiterat, ei suffectus

Inde turbæ.

847 Hincmarus abrogaret. At iste quoque dum iuris specie ius violat, & quæ ferri poterant, non sine multorum fremitu, rescindit; dignum se fecit, quem Suessionensis, & Trecensis Synodi; nec non Nicolaus I. restitutis Clericis, quos deposuerat, seueriùs increparent.

CAPVT X.

Turba in Ecclesiis Gallicanis ex Regum vitiis.

INter hæc Imperator Lotharius dum fratrum Regna vi, & fraude appetit, excidit à suo, à fratribus Ludouico & Carolo, ad Fontinatam villam magnâ strage fractus: vt qui totum voluerat; vix partem haberet, eamque precariam. Fuit hæc Belgica, præter Imperium seu Italiam. Quamquam in gloriam posteà versa calamitas, & qui ex occupato alieno crescere non potuit, creuit ex suo abdicato. Dignus à quo Belgicæ parti Lotharingiæ nomen hæreret, vel dum illam non amplius rexit, factus Monachus Pruniacensis. Quàm dissimilis animo patri filius, nomine similis! Non putat iste se Regem ex vero, nisi obscænum, 862
quod cum Vvaldradâ pellice commercium habebat, dimissâ Teubergâ coniuge, sub specioso connubij nomine, præsulum etiam ac Synodorum Aquisgranensis & Metensis assensu comprobetur. Impurum perculit Nicolaus Pontif. rescisis Synodis, quę pellicatu sub specie Matrimonij approbato, se conspurcauerant. Guntarium etiam Agripinensem, & Teutgardum Treuirensem Præsules Romam, vt in suam eum perfidiam pertraherent, profectos, anathemate damnauit. Nec enim eos in sacris degere æquum fuit, qui consuetudinem spurcissimam, sacramentum dixerant. Nec ipsi Regi fuit impunè durasse in culpâ. Obscœnam 868

Pellicatus Regis.

Pœna periurii. labem vbi periurio coram Hadriano Pont. à se amolitur, pœnam accelerat; Placentiæ morte subitâ perculsus. Eius ex morte noui succreuere turbines; dum Hadrianus defuncti Regnū Ludouico fratri adiudicat, Carolus vero Caluus sibi. Nepotis hereditas adeo ambitiosum Caroli animum non expleuit: vt ei ad enitendum altius, Ludouico Imperatore mortuo pro gradu fuerit; assentiente Ioanne VIII. Pont. Inde nouę in Regnis &
875 Ecclesijs turbæ; quæ nec improuisa Calui morte desiere. Dum enim Pontifex Ludouicum à vitio linguæ Balbum patri sufficit, Romanos & Italos plerosque proceres in se lacessit. Hinc Romę motus, Latrocinia, &
Pontifex Româ pulsus. ipsius Pontificis, post carcerem, fuga in Gallias. Ibi inuncto in Imperatorem, an in Regem tantùm Balbo, in Trecensi Concilio, cùm alios, tum Lambertum Spoleti, &
878 Adelbertum Thusciæ Regulos anathemate ferit: quidni enim è sacris illos ejiceret, qui sacram Vrbem, & sacrorum principem violauerant? Nè verò de se solo putaretur sollicitus, qui supra omnes ideo est, vt omnium curam agat.: Hincmarum Laudunensem,
Cæcus celebrans. quem ipsius patruus Hincmarus Rhemensis, parum æquus subinde Pontificibus; ob defensa Pontificum jura dignitate, atque adeo oculis orbauerat, restitui jussit: Nec voluit cæcitatis vitio à sacris peragendis eum prohiberi, quam non incurrerat, nisi vt sacra defenderet.

CAPVT XI.

De Normannorum in Gallias incursionibus.

NOrthmanni gens Danica iam tum à Caroli Magni & Ludouici Pij temporibus littora Frisiæ, indigenarum non leui metu, attentauerunt. Id tamen vnum fuisset nobis ab eis malum, ni nostra illos vitia acciuissent. Nec enim ante datum illis intima Galliarum peruadere, quàm ex diuisione decreuisset Imperij robur; & dissidentes inuicem cognati principes, ad mutuam perniciem, è littorum custodia præsidiarios euocassent. Non mirum itaque si Caroli Calui, & aliorum post ipsum Regum tempore, partitis agminibus, Duce imprimis Hastingo; per ostia Sequanæ, Ligeris, & Garumnæ in florentissimi Regni viscera inuecti, cæsis Francis, qui ad præsidium accurrerant; ferro & flammâ sibi viam vbique fecerint. Tunc æquata solo Rhotomagus; incensa Nannetum Andium, Turonum: nec parcitum Burdegalæ, Santonibus & finitimis. Afflauit etiam nec semel tempestas Parisios, vnà cum celeberrimo D. Germani fano, suburbiis concrematis. Non procul à casu ciuitas erat; ni quos ferrum non repulerat, aurum summouisset. Heu quibus tum passim Ecclesiarum præsertim incendiis Galliæ fumauere? quibus sanguinis, sacrorum imprimis hominum riuis immaduerunt? Nempe qui Deum non agnoscunt, nulla ipsis sacrata domicilia, nulla mi-

841

Clades.

demum gens effera, à cuius indomito furo-
912 re, non minùs quam à diluuio, liberari à
Deo, per vota preceſque publicas tremens
populus poſtulabat; ita cum Franciâ coaluit,
vt ex duabus vna conſtiterit.

CAPVT XIII.

De Danorum in Angliam incurſionibus.

NOn vnam Galliam fatigauit tempeſtas ex Daniâ: in Angliam quoque incubuit; eamque demùm totam inuaſit, ne Francis verteretur probro parte ceſſiſſe. Fidem ſuperat, quas tunc hominum cædes, quæ ciuitatum incendia, ad renouatas ſubinde Barbarorum exſcenſiones gemens Inſula ſenſerit. Non viſa tamen tot malis premi, niſi vt purgaretur & inclareſceret. In ipſis cladibus repertum ſæpe cladium ſolatium. Facinore pluſquam virili non ſe commendaſſent piæ Virgines Ebbâ Duce; ni vis impendiſſet ab impiis. Hæc præciſo ſibi, vnà cum labro ſuperiori, naſo; ad piam ſæuitiam Monialibus præiuit. Inhorruere ad ſpectaculum Barbari, quo illectum iri ſe ſperauerant: & prædæ ſuæ libidini ereptæ iniuriam flammis vindicauere. Id vero pro beneficio fuit. Flammâ quâ domus arſit abſumi præſtitit; quàm quâ vrebantur impii, violari. Hæc, fœminæ; Quid viri? Reges edoceant. Eadmundus certè non ante reſciſſo capite, in cæleſte ſolium euaſit, ex Eſtanglico, quàm ſeruiliter virgis cæſus inauditâ patientiâ iaculis & ludibriis ſæuientium diu

Pia ſæuitia virginum.

870

Rex Martyr.

diu pro scopo fuit. Ad Regis exemplum Humbertus Helmahamensis episcopus mortem à Barbaris passus, regni cælestis gloriam adeptus est; cui ipse ante, imposita capiti corona, terrestre regnum procurauerat. Nec Ethelredi Vvestsexiæ Regis minor fiducia: Vt qui non incurrentium hostium fremitu territus; non fratris ad iniquum certamen adducti periculo commotus, discedere voluit è sacro nondum perfecto. Ei omnia pessum ire leuius fuit; quàm intempestiuo discessu sacrum turbari. Non mirum itaque, si inde, tanquam è promptuario fortitudinis digressus, Barbaros perculit; & è discrimine fratrem eduxit. Enimuerò, quidni vinceret homines; qui Deo plenus erat? Nec minor laus victi postea, & pro legibus quas tuebatur, occisi. Vt hic fratrem & suos in tuto victor posuerit; illic se victus. Elatus enim ad cælos supra omnem fortunæ vim posthac eminuit. At Regnum inde præceps in casum ire: Nec stare diu poterat fulcro sublato.

Pia Constantia.

CAPVT XIV.

Noua Danorum de Anglis victoria.

INter tot clades, spes salutis Anglos non defecerat, ni ipsi se per sua scelera perdidissent. Constat id ex nimiùm verò Dunstani Cantuariensis Archipræsulis vaticinio. Hic Nouercæ parricidio, quæ filium Ethelredum exclusum solio indignabatur, Eduardo cæso; prædixit breui fore, vt Regnum transferretur in alienigenas; quando illud

Dunstani vaticinium.

979.

nisteria. Inde Gaditani freti transmissis angustiis, & litoralibus, in transcursu, Hispaniæ direptis; quà Rhodanus internum mare subit, penetrant; & ad Valentiam vsque Allobrogum, obuia quæque ferro flammisque deformant. Digressi etiam intereà ad Pisas, quas redegerunt in cineres. Ac ne qua nobilissimi Regni pars eximeretur à cladibus, ad Rhenum etiam Aquisgranum, Colonia, Treuiri conflagrarunt. Denique tota, quà latè patet, Gallia, suorum ciuium vel immersa sanguine; vel oppidorum sepulta cineribus, quadraginta circiter per annos, ingemuit. Et hoc vnum diu miseræ lenimentum, ingemiscere; & in Barbaris, Dei scelera vindicantis satellites agnoscere, & pati. Conatus quidem Crassus arte lenire, quos vis nulla fregerat. At nec

Vix mansuescunt. distributa pecunia: nec alteri eorum Regi Godefrido, qui se Christianum fore promiserat, in conjugem data Gisla Lotharij Imperatoris filia, cum dotali Frisia, nec in

886 prædam permissa Neustria, ferocientes continuit. Quid enim ab iis fidem speres, in quibus nec nocebatur humanitas?

CAPVT XII.

Normani à Francis victi, & facti Christiani.

QVia Francos gentem sibi charam, per Normannorum flagella magis antiquæ pietatis commonitam, & ad tempus castigatam Deus voluit; quàm in perpetuum perditam; vt tandem in suam indo-

lem fortuna rediret, indulsit. Nimirùm vt mutatione subita, quos incendiarios, inhumanos, & sacrilegos anteà iuuerat, vlcisceretur posthac periuros. Inde eos Eudo, quem exauctorato Crasso Franci suffecerant, ad Parisios strenuè cecidit. Nec minùs fausto eos impetu ad Rhenum perculit Arnulphus Imp. Quid quod ad Deiparę subuculam, tamquam ad cęleste vexillum, eò sunt pauore perteriti apud Carnutum; vt amentibus similes, in fugam præcipites ruerint; & facilem de se victoriam Richardo & Roberto instantibus dederint? Hinc non displicere de pace colloquia; & quam victores noluerant, in eam inclinare victi. Felices quibus magis in fructum cessere clades, quàm prospera! Hinc Rolloni eorum Principi data in sponsam Gisla Caroli Simplicis filia; & in dotem *Neustria*, posthac in fœderis monumentum *Normannia*. Probrosum fœdus: si aliter potuisset totum seruari, quàm partis dispendio. Quamquam, quis pudor, in Regni societatem illum admisisse, quem Regis generum nuptiæ fecerant, & eiurata superstitio Christianum? Nihil ex antiquo Rollo retinuit; ne nomen quidem. Quippe noua illum generatio reformauit in alterum. Idque Heruei Rhemensis, Franconis Rhotomagensis Præsulum, & Ruperti maximè Franci Principis opera. Libertatis Euangelicæ acceptæ memoriam obliterari noluit, libertus nouus, dum qui *Rollo* Barbarus fuerat, ex grato erga Rupertum principem animo voluit esse *Rupertus* Christianus. Sic

898 *Normāni profligati*

893

905

912

Normāni Christiani.

nisteria. Inde Gaditani freti transmissis angustiis, & litoralibus, in transcursu, Hispaniæ direptis; quà Rhodanus internum mare subit, penetrant; & ad Valentiam vsque Allobrogum, obuia quæque ferro flammisque deformant. Digressi etiam intereà ad Pisas, quas redegerunt in cineres. Ac ne qua nobilissimi Regni pars eximeretur à cladibus, ad Rhenum etiam Aquisgranum, Colonia, Treuiri conflagrarunt. Denique tota, quà latè patet, Gallia, suorum ciuium vel immersa sanguine; vel oppidorum sepulta cineribus, quadraginta circiter per annos, ingemuit. Et hoc vnum diu miseræ lenimentum, ingemiscere; & in Barbaris, Dei scelera vindicantis satellites agnoscere, & pati. Conatus quidem Crassus arte lenire, quos vis nulla fregerat. At nec
Vix mansuescunt. distributa pecunia: nec alteri eorum Regi Godefrido, qui se Christianum fore promiserat, in conjugem data Gisla Lotharij Imperatoris filia, cum dotali Frisia, nec in
886 prædam permissa Neustria, ferocientes continuit. Quid enim ab iis fidem speres, in quibus nec no cebatur humanitas?

CAPVT XII.

Normani à Francis victi, & facti Christiani.

QVia Francos gentem sibi charam, per Normannorum flagella magis antiquæ pietatis commonitam, & ad tempus castigatam Deus voluit; quàm in perpetuum perditam; vt tandem in suam indo-

lem fortuna rediret, indulsit. Nimirùm vt mutatione subita, quos incendiarios, inhumanos, & sacrilegos anteà iuuerat, vlcisceretur posthac periuros. Inde eos Eudo, 898
quem exauctorato Crasso Franci suffecerant, ad Parisios strenuè cecidit. Nec minùs fausto eos impetu ad Rhenum percussit Arnulphus Imp. Quid quod ad Deiparę subuculam, tamquam ad cęleste vexillum, eò sunt pauore perteriti apud Carnutum; vt amentibus similes, in fugam præcipites ruerint; & facilem de se victoriam Richardo & Roberto instantibus dederint? Hinc non displicere de pace colloquia; & quam victores noluerant, in eam inclinare victi. Felices quibus magis in fructum cessere clades, quàm prospera! Hinc Rolloni eorum Principi data in sponsam Gisla Caroli Simplicis filia; & in dotem *Neustria*, posthac in fœderis monumentum *Normannia*. Probrosum fœdus: si aliter potuisset totum seruari, quàm partis dispendio. Quamquam, quis pudor, in Regni societatem illum admisisse, quem Regis generum nuptiæ fecerant, & eiurata superstitio Christianum? Nihil ex antiquo Rollo retinuit; ne nomen quidem. Quippe noua illum generatio reformauit in alterum. Idque Heruei Rhemensis, Franconis Rhotomagensis Præsulum, & Ruperti maximè Franci Principis opera. Libertatis Euangelicæ acceptæ memoriam obliterari noluit, libertus nouus, dum qui *Rollo* Barbarus fuerat, ex grato erga Rupertum principem animo voluit esse *Rupertus* Christianus. Sic

Normāni profligati 893 905 912 *Normāni Christiani.*

Pœna periurii. labem vbi periurio coram Hadriano Pont. à se amolitur, pœnam accelerat; Placentiæ morte subitâ perculsus. Eius ex morte noui succreuere turbines; dum Hadrianus defuncti Regnũ Ludouico fratri adiudicat, Carolus vero Caluus sibi. Nepotis hęreditas adeo ambitiosum Caroli animum non expleuit: vt ei ad enitendum altius, Ludouico Imperatore mortuo pro gradu fuerit; assentiente Ioanne VIII. Pont. Inde nouę in Regnis &
875 Ecclesijs turbæ; quæ nec improuisâ Calui morte desiere. Dum enim Pontifex Ludouicum à vitio linguæ Balbum patri sufficit, Romanos & Italos plerosque proceres in se laceßit. Hinc Romę motus, Latrocinia, &
Pontifex Româ pulsus. ipsius Pontificis, post carcerem, fuga in Gallias. Ibi inuncto in Imperatorem, an in Regem tantùm Balbo, in Trecensi Concilio, cùm alios, tum Lambertum Spoleti, &
878 Adelbertum Thusciæ Regulos anathemate ferit: quidni enim è sacris illos ejiceret, qui sacram Vrbem, & sacrorum principem violauerant? Nè verò de se solo putaretur sollicitus, qui supra omnes ideo est, vt omnium curam agat.: Hincmarum Laudunensem,
Cæcus celebrans. quem ipsius patruus Hincmarus Rhemensis, parum æquus subinde Pontificibus; ob defensa Pontificum jura dignitate, atque adeo oculis orbauerat, restitui jussit: Nec voluit cæcitatis vitio à sacris peragendis eum prohiberi, quam non incurrerat, nisi vt sacra defenderet.

CAPVT XI.

De Normannorum in Gallias incursionibus.

NOrthmanni gens Danica iam tum à Caroli Magni & Ludouici Pij temporibus littora Frisiæ, indigenarum non leui metu, attentauerunt. Id tamen vnum fuisset nobis ab eis malum, ni nostra illos vitia acciuissent. Nec enim ante datum illis intima Galliarum peruadere, quàm ex diuisione decreuisset Imperij robur; & dissidentes inuicem cognati principes, ad mutuam perniciem, è littorum custodia præsidiarios euocassent. Non mirum itaque si Caroli Calui, & aliorum post ipsum Regum tempore, partitis agminibus, Duce imprimis Hastingo; per ostia Sequanæ, Ligeris, & Garumnæ in florentissimi Regni viscera inuecti, cæsis Francis, qui ad præsidium accurrerant; ferro & flammâ sibi viam vbique fecerint. Tunc æquata solo Rhotomagus; incensa Nannetum Andium, Turonum: nec parcitum Burdegalæ, Santonibus & finitimis. Afflauit etiam nec semel tempestas Parisios, vnà cum celeberrimo D. Germani fano, suburbiis concrematis. Non procul à casu ciuitas erat; ni quos ferrum non repulerat, aurum summouisset. Heu quibus tum passim Ecclesiarum præsertim incendiis Galliæ fumauere? quibus sanguinis, sacrorum imprimis hominum riuis immaduerunt? Nempe qui Deum non agnoscunt, nulla ipsis sacrata domicilia, nulla mi-

841

Clades.

nisteria. Inde Gaditani freti transmissis angustiis, & litoralibus, in transcursu, Hispaniæ direptis; quà Rhodanus internum mare subit, penetrant; & ad Valentiam vsque Allobrogum, obuia quæque ferro flammisque deformant. Digressi etiam intereà ad Pisas, quas redegerunt in cineres. Ac ne qua nobilissimi Regni pars eximeretur à cladibus, ad Rhenum etiam Aquisgranum, Colonia, Treuiri conflagrarunt. Denique tota, quà latè patet, Gallia, suorum ciuium vel immersa sanguine; vel oppidorum sepulta cineribus, quadraginta circiter per annos, ingemuit. Et hoc vnum diu miseræ lenimentum, ingemiscere; & in Barbaris, Dei scelera vindicantis satellites agnoscere, & pati. Conatus quidem Crassus arte lenire, quos vis nulla fregerat. At nec distributa pecunia: nec alteri eorum Regi Godefrido, qui se Christianum fore promiserat, in conjugem data Gisla Lotharij Imperatoris filia, cum dotali Frisia, nec in prædam permissa Neustria, ferocientes continuit. Quid enim ab iis fidem speres, in quibus nec no cebatur humanitas?

Vix mansuescunt.

886

CAPVT XII.

Normani à Francis victi, & facti Christiani.

QVia Francos gentem sibi charam, per Normannorum flagella magis antiquæ pietatis commonitam, & ad tempus castigatam Deus voluit; quàm in perpetuum perditam; vt tandem in suam indo-

lem fortuna rediret, indulsit. Nimirùm vt mutatione subita, quos incendiarios, inhumanos, & sacrilegos anteà iuuerat, vlcisceretur posthac periuros. Inde eos Eudo, 898
quem exauctorato Crasso Franci suffecerant, ad Parisios strenuè cecidit. Nec minùs fausto eos impetu ad Rhenum percu- *Normāni profligati*
lit Arnulphus Imp. Quid quod ad Deiparę subuculam, tamquam ad cęleste vexil- 893
lum, eò sunt pauore perteriti apud Carnutum; vt amentibus similes, in fugam præcipites ruerint; & facilem de se victoriam 905
Richardo & Roberto instantibus dederint? Hinc non displicere de pace colloquia; & quam victores noluerant, in eam inclinare victi. Felices quibus magis in fructum cessere clades, quàm prospera! Hinc Rolloni eorum Principi data in sponsam Gisla Caroli Simplicis filia; & in dotem *Neustria*,
posthac in fœderis monumentum *Normannia*. Probrosum fœdus: si aliter potuisset 912
totum seruari, quàm partis dispendio. Quamquam, quis pudor, in Regni societatem illum admisisse, quem Regis generum nuptiæ fecerant, & eiurata superstitio Christianum? Nihil ex antiquo Rollo retinuit; ne nomen quidem. Quippe nova illum generatio reformauit in alterum. *Normāni Christiani.*
Idque Heruei Rhemensis, Franconis Rhotomagensis Præsulum, & Ruperti maximè Franci Principis opera. Libertatis Euangelicæ acceptæ memoriam obliterari noluit, libertus novus, dum qui *Rollo* Barbarus fuerat, ex grato erga Rupertum principem animo voluit esse *Rupertus* Christianus. Sic

demum gens effera, à cuius indomito furore, non minùs quam à diluuio, liberari à
912 Deo, per vota preceſque publicas tremens populus poſtulabat; ita cum Franciâ coaluit, vt ex duabus vna conſtiterit.

CAPVT XIII.

De Danorum in Angliam incurſionibus.

NOn vnam Galliam fatigauit tempeſtas ex Daniâ: in Angliam quoque incubuit; eamque demùm totam inuaſit, ne Francis verteretur probro parte ceſſiſſe. Fidem ſuperat, quas tunc hominum cædes, quæ ciuitatum incendia, ad renouatas ſubinde Barbarorum exſcenſiones gemens Inſula ſenſerit. Non viſa tamen tot malis premi, niſi vt purgaretur & inclareſceret. In ipſis cladibus repertum ſæpe cladium ſolatium. Facinore pluſquam virili non ſe commendaſſent piæ Virgines Ebbâ Duce; ni vis impendiſſet ab impiis. Hæc præciſo ſibi, vnà cum labro ſuperiori, naſo; ad piam ſæuitiam Monialibus præiuit. Inhorruere ad

Pia ſæuitia virginum.

870 ſpectaculum Barbari, quo illectum iri ſe ſperauerant: & prædæ ſuæ libidini ereptæ iniuriam flammis vindicauere. Id vero pro beneficio fuit. Flammâ quâ domus arſit abſumi præſtitit; quàm quâ vrebantur impii, violari. Hæc, fœminæ; Quid viri? Reges edoceant. Eadmundus certè non ante reſciſſo capite, in cæleſte ſolium euaſit, ex Eſtanglico, quàm ſeruiliter virgis cæſus inauditâ patientiâ iaculis & ludibriis ſæuientium

Rex Martyr.

diu pro scopo fuit. Ad Regis exemplum Humbertus Helmahamensis episcopus mortem à Barbaris passus, regni cælestis gloriam adeptus est; cui ipse ante, impositâ capiti coronâ; terrestre regnum procurauerat. Nec Ethelredi VVestsexiæ Regis minor fiducia: Vt qui non incurrentium hostium fremitu territus, non fratris ad iniquum certamen adducti periculo commotus, discedere voluit è sacro nondum perfecto. Ei omnia pessum ire leuius fuit; quàm intempestiuo discessu sacrum turbari. Non mirum itaque, si inde, tanquam è promptuario fortitudinis digressus, Barbaros perculit; & è discrimine fratrem eduxit. Enimuerò, quidni vinceret homines; qui Deo plenus erat? Nec minor laus victi posteà, & pro legibus quas tuebatur, occisi. Vt hic fratrem & suos in tuto victor posuerit; illic se victus. Elatus enim ad cælos supra omnem fortunæ vim posthac eminuit. At Regnum inde præceps in casum ire: Nec stare diu poterat fulcro sublato.

Pia Constantia.

CAPVT XIV.

Noua Danorum de Anglis victoria.

INter tot clades, spes salutis Anglos non defecerat, ni ipsi se per sua scelera perdidissent. Constat id ex nimium verò Dunstani Cantuariensis Archipræsulis vaticinio. Hic Nouercæ parricidio, quæ filium Ethelredum exclusum solio indignabatur; Eduardo cæso; prædixit breui fore, vt Regnum 979 transferretur in alienigenas; quando illud

Dunstani vaticinium.

tam impiè inuaserat indigena; & tam obscœnè per sacrilegas nuptias clerici polluebant. Nec fefellit augurium; insulâ post varias, Regibus sub variis, strages, à Suecone Danorum Principe tandem subactâ. Tunc direptæ passim ac incensæ vrbes; disjectę
Clades. Ecclesiæ; & sacerdotes occisi. Si tamen illi sacerdotes, qui obscœnis se nuptiis prophanauerant! Perierint impuri; si aliud non suppetebat obscœnitati remedium; cladium & incendiorum non pœnitet. Quamquam non ita malum omnia corripuerat, vt non
1011 alicubi locum virtuti fecerit. Et inde illustrior Elphegi Cantuarię Præsulis gloria; qui purulentos inter se purum seruauit. In eum dum per cruciatus sęvierunt ad mortem impij, non purgauere sordes, sed coronauere virtutes. Nec propterea tamen impios culpę suę pœna pręteriit. Hinc enim res Danicę pessum ire; demergi classis; & ipse Rex, dum S. Eadmundi, quem
1014 diu ante decessores occiderant, templum
Diuinitus vulneratur. violat, inuisibili iaculo, satellites inter, configi. Nec fortè Deus durasset in iracundiâ, ni Ethelredus ad tot flagellorum monita obdurescens, durasset in culpa. Non meruit ille regnare, qui ex fugâ redux edicto supra Mithridaticam ferociam cruento contra fidem datam, omnes vnà die Danos mactari
1016 iussit. Ad immanem barbariem Canutus Sueonis filius, non iam impiè, vt qui Christianos amplexus ritus, suorum lęsę fidei, atque adeo generis humani vindicaret injurias, clades redintegrat; Insulamque totam demum subigit; vt eam velut here-

ditariam popularibus suis, qui Normannorum sub nomine Neustriam insederant, transmitteret.

CAPVT XV.

De Danorum conuersione.

VT ex ipsis hominum vitiis bonum elicit, qui sine vitio bonus est: sic ex suis sepe damnis lucra, homines. Hinc Ebbo Rhemensis, ob exauctoratum injuriâ Ludouicum Pium, jure depositus; suam pœnam in Danorum felicitatem vertit. Eò enim profectus nouam fundauit Ecclesiam, qui suam amiserat; Haraldo Rege, cum totâ familiâ, fidei legibus addicto. Inde metus ab impiis; & Regis, dum à solio, quàm à fide mauult excidere, exilium. At non esse debuit sine Regno, qui Regnum Christo posthabuerat. Ideo ei à Lud. Pio attributa Frisia. Cum intereà Ebbo difficultatibus territus, ad nouos in Hincmarum ipsi suffectum motus, rediisset in Gallias; & perseuerantiæ coronam Ansgario reliquisset. Hic assensu Gregorij IV. Romani Pontif. Archiepiscopali sede Hamburgi positâ, Daniam, vnà cum Haraldo non jam Rege, sed Apostolo profectus, eos progressus fecit, vt gentis illius Apostolus meritò audierit. Necdum tamen in totum victa superstitio. Nempe vt Henricus Auceps & Otto filius ad fidei simul, & Imperij jugum transfugas reuocarent. Pias Imperatorum victorias promouêre feliciter Vnnus & Adaldagus Hamburgenses Archiepiscopi. Sed nulli feliciùs

Ebbo in Dania. 826

Ansgarius in Dania.

832

935

949 labor cessit, quàm Propo clerico. Hic dum ad argumentum diuinæ fidei ferrum candens sine noxâ diu tractat; igne majori Ha-
980 raldi Regis, & populorum animos succendit. Pium principem armis aggreditur bis simul impius Suen filius; & Patrem Cælitem demum facit, dum Regem esse non sinit. Nec diu potitus Regno Suen; vt quem victoria corruperat, clades emendaret. Nam bis ab Slauis captus in prælio; totiesque redemptus à subditis; ab Herico tandem Christiano Sueonum Principe pulsus è solio, tandiu sine Regno fuit, quandiu ad Deum per fidem accedere distulit. Sed vbi se Christianum professus est, Olaph Herici filio annuente, non tantùm Daniam recepit, sed & Angliâ, Ethelredo pulso, potitus est. Adeo nihil efficacius ad subjiciendos alios, quàm se Christo subjicere.

Dania Christiana.

CAPVT XVI.

De Gothescalco & Prædestinatianis hæreticis.

PRæsulum etiam, ac Doctorum animos non leue dissidium; per hæc tempora, in Galliâ commisit, ex occasione Gothescalci Orbaicensis Monachi. Eum elatum fuisse animo, quietis impatientem, nouitatis auidum, ambitiosum, proteruum; ad sacerdotium contra canonum præscriptum à Decano Rhemensi intrusum; regulisque monasticis violatis, è monasterio ad suas latius impietates disseminandas egressum, Hincmarus Rhemensis præsul, hostis eius

infensissimus affirmat. Ei autem crimini tributum est, quòd veterum Prædestinatianorum exsuscitatis erroribus, doceret *Æquè aliquos Deum prædestinare ad mortem, ac ad vitam æternam; Nec alios ipsum velle fieri saluos, quàm qui saluantur, eosque nulla vi aut arte dæmonis à Dei manibus auferri posse, vt pro quibus solis Christus sit mortuus; atque ideo illis nec sua posse nocere mala, nec prædestinatis ad mortem sua bona prodesse.* Imputatum & illi est quasi pro coronide, quod *Deitatem in Trinitate triplicem affirmaret.* Istam Gothescalci effigiem; non Gothescalci, sed Hincmari coloribus delineatam esse; & olim non pauci, & hodie multi subodorati sunt. Nec enim Hincmarus, quamuis abusus gratià, quà apud Carolum Caluum Regem tunc valebat, Gothescalcum in Synodo Moguntina sub Rabano iam damnatum, in Rhemensi & Carisiacà; in quibus ipse præerat; rursum damnauerit tanquam exoticæ doctrinæ assertorem; & Prædestinatianorum veterum renouatorem, verè de Prædestinatianis iudicasse potuit; quos prorsus ignorauit, cum quos oportuit esse (si fuerunt) Semipelagianis omnino oppositos, eos cum Semipelagianis miscuerit, & ex duabus inter se pugnantibus sectis vnam fecerit. Adde quod non alia Gothescalco afficta tunc sunt, quàm quæ duriùs & inuidiosiùs expressa, Augustino antea ejusque discipulis fuisse attributa; & Prosper in responsionum libris satis insinuat, & iam passim eruditi non dissimulant. Sed ne de causæ

meritis, quam Hincmarus tuendam susceperat, dubitari ultra posset, Patronus quem sibi substituit, fecit. Fuit hic Ioannes Scotus, seu Erigena, qui Gothescalci placitis, non catholica; sed vel absurda, vel erronea opposuit. Ea itaque statim & Prudentius Trecensis episcopus, & Florus Lugdunensis diaconus scriptis, ut Valentinum ac Lingoniense concilia decretis rejecerunt. Nec eis parcitum est à Rhemigio Lugdunensi Archiepiscopo, Lupo Seruato Moguntino presbytero, Rhatramno monacho & aliis, qui in Gothescali patrocinio, Augustinianæ se doctrinæ atque adeo Catholicæ vindices professi sunt. Non mirum itaque si Nicolaus Papa delatas ad se ab Hincmaro contra Gothescalcum criminationes adeo non approbauerit, vt Erigenam potius tamquam doctrinæ sacræ pestiferum corruptorem, à Carolo Rege pelli curauerit. Nec magis pertinebat ad fidem, quod Gothescalco pro magno in Trinitate errore obiectum est. Nisi si versiculus iste, *Te trina Deitas vnaque poscimus*, quem suis in hymnis vsurpat Ecclesia, quemque Hincmarus expunctum, vel immutatum volebat, proscribi tamquam erroneus debeat. Fuit igitur eo tempore Gothescalcus alter Florus, quem non tam falsa de gratià & prædestinatione dogmata, quàm vera secùs quàm oportuit ab ignorantibus intellecta, vel à malignis duriùs enunciata, in invidiam & calumniam vocata reum fecerunt. Nec illis tutius credas, qui iam tum ab Augustini temporibus ortos dicunt, qui

Prædestinatiana spectra sub maximi Doctoris vmbrà inueherent. Id enim si ita est, collusere cum impiis Prosper, Hilarius, Leo, Gelasius, & alij. Nec Augustini patrocinio gloriari meritò possunt, cui tam fœdam appingi labem, ne meminerunt quidem, tantùm abest vt vindicauerint. Si vspiam, in vno Cassiani, Vincentij, Fausti, Gennadij & gregalium cerebro fuere Prædestinatiani; vt illà sub laruà Augustinum incesserent, quem nudà facie non audebant: Sciebant enim à Pontificibus vix distingui inter reum fidei, & Augustini.

Augustini tempore non fuere Prædestinatiani.

CAPVT XVII.

Anacephalæosis de translatione Imperij.

ACriori morsu Francos pupugit dignitatis imperatoriæ damnum. Quamquam ipsi in culpà. Æquum non fuit vt maiorum præmia tenerent, qui virtutes abiecerant. Inde verò, vt in tantà mutatione, motus & clades, quæ diu sub Longobardorum Regulorum tyrannide, conuulserunt imprimis Italiam, & iis obscænitatibus & sacrilegiis strauerunt iter, quibus si non Ecclesia; eius certè ministri plurimi, iique primarij fœdissimè conspurcati sunt. Pudet harum sordium: & si suscepti operis ratio pateretur, spongia potius esset in vsu; quàm calamus. Non sinerem tot Pontificum sanctissimorum decora, ex nonnullorum quasi contagio erubescere. At quæ res simul fuere connexæ dum gerebantur; diuulsæ ac sup-

pressæ non debent esse dum scribuntur. Nec commemoratione turpium violabitur Ecclesiæ integritas. Quippe vt ruboris nonnihil senserit ex Rectorum suorum probris, nihil tamen labis. Nec imprudentiæ mihi tribui poterit, si quorumdam dedecora strictim, & breuiùs etiam, quam pro abbreuiatore referam; qui publicam personam ago, nec nisi publica diuulgo. Et timidiùs impia, impura, & atrocia ego scribo, quàm ipsi fecere.

CAPVT XVIII.

De laceratione Italiæ à Longobardis Regulis, & aliis.

Carolus Crassus Francorum Rex aliquot annis Occidentis potitus Imperio est; vt in Triburiensi suorum conuentu abdicatus locum faceret Arnulfo ex Carolomanno Fratre, Bauariæ Rege Nepoti; eoque miseriæ delaberetur, vt ab ipso Arnulfo victum cogeretur quasi emendicare. Vt cognoscerent orbis Proceres vnde, & quò deuolui possunt. Interea Francorum consenescente potentiâ, & Arnulfo in Germaniâ aduersus Normannos distento, Longobardi Reguli Italiam, velut auitum patrimonium inter se partiti sunt. Vt alios titulo
888 saltem antecederet *Vuido* Spoletanus, Imperatorem se dici curat à Formoso Pontif. in societatem Imperij Lamberto filio assumpto. Indignatur ad hæc Berengarius, qui ex Foroiuliensi Duce Regem se Italiæ dixerat. Hinc ab eo accitus Arnulfus Italiam quasi

quasi suam, ex abdicatione Caroli, pulsis proceribus, qui pro eâ sibi asserendâ contendebant, occupat; Ipsamque Romam felicitate mirabili inuadit. Ad subitum enim militum Germanorum, qui lepusculum circa mœnia fugientem insectabantur, strepitum, exterriti præsidiarij, ac ex metu dilapsi, locum hosti ad subeundum fecerunt. Sic Romam tot olim gentium Victricem ac Dominam capere facilius tunc fuit, quàm leporem. Vrbe potitus Arnulfus, Imperator dictus est à Formoso Pontif. Egregius tot laborum fructus, nouum nomen: illudque ad triennium. Vt eo celeriter phtiriasi abrepto, Ludouicus Bosonis, qui Richildis Calui sponsæ frater fuerat, filius ex Hermingarde Ludouici Iunioris Imperat. filiâ, & Berengarius Foroiuliensis (nam Vuido eodem quo Arnulfus 896
anno excessit, vnà cum Lamberto filio) Italiam rursùm discerperent. Ludouicus primo Felicior Berengario fugato, vt calamitosiùs periret; & qui armis hostem vi- 899
cerat, eiusdem insidiis vinceretur, ac Adelberti Thusciæ Marchionis, à quo in Italiam accitus fuerat, proditione, Veronæ interceptus oculis priuaretur. Ita Berengario asserta est tandem Italia (quamquam aliqui Lambertum Vuidoni Patri superuixisse dicunt, & à Ludouici casu ad septennium in Italiâ Imperium tenuisse) vt ali- 900
quot annis post inunctus Romæ à Ioanne X. Pontif. nomen etiam Imperatoris obtineret. At non diu post à Rodolfo Burgundiæ Rege; quem aduersus ipsum Adelbertus

904 Eporediæ Marchio, & alij proceres acciuerant, fusus acie, quamuis Hungarorum niteretur subsidio, à suis Veronæ interemptus est: vt eà in vrbe vitam Deo vindice perderet, in quà aliquandiu ante hosti oculos eruerat. Nec diu post Rodolfo in suam
915 Burgundiam repulso; Hugo Arelatensis Lotharij Regis nothus accitur. Hic cæterea laudabilis, vehementiori firmandæ potentiæ
924 studio peccauit. Hinc eius cum Maroziâ infami scorto, & non magis Vvidonis Thusci ex Berthâ matre fratris, quàm omnium procerum fœminâ; incestum commercium. Potentia fœminæ, quæ nihil non Romæ

Marozia poterat, quàque suum firmatum iri sperabat Imperium, supra flagitij turpitudinem prçualente. Hinc Manasses affinis iam Arelatensis Episcopus, Tridentinæ, Veronensi, & Mantuanæ Præfectus Ecclesiis; ac demùm cum Saracenis, quos magna laude Fraxineto excusserat, quod ad sinum Sambracitanum munitissimum castrum fuisse, suspicio est, fœdus ignobile. At victus à Berengario Eporediensi, alterius Berengarij, ex Ghisela filia, nepote, quam non benè nitatur solium in vitiis edidicit. Feliciùs tamen

Rex Monachus. ei fuit vinci, quàm vicisse. Quippe qui ex victore prauus euaserat: ex victo, vt probus fieret, Monachum egit in Burgundià; in eius filio Lothario; cui velut in solatium, vt Rex diceretur datum est: defecit in Italia Carolina suboles: vt Berengario tandem sine socio liceret Italiam, sub Regis nomine, deprædari.

CAPVT XIX.

De turbis Ecclesiæ Romanæ à Sergianis.

EIus sunt indolis res humanæ, vt nihil de suo crescat. Nouum non exurgit Imperium, sine veteris casu. Sic Franci qui ex Longobardorum ruinis in Italiâ creuerant; ex suis viderunt resurgere Longobardos; sed quales conciderant, crudeles & impios. In Lamberto enim Spoleti, & Adelberto Thusciæ Regulis experta Ecclesia est Desiderios rediuiuos. Ab iis ita coniuratum in Carolum Caluum, quem Ioannes VIII. Pont. Imperatorem Romæ inunxerat, vt cùm alios è clero; tùm Formosum Portuensem Episcopum in societatem adduxerint. Ob id Formosus primò Romæ, tum Pontigone in Franciâ anathemate percussus, ne sacris ille præesset; qui legitimo Imperatori subesse noluerat. Nec in Trecensi posteà Synodo receptus ante in gratiam est, quàm non repetiturum se sacras infulas, interposito sacramento declarasset. At eum posteà Martinus II. dignum credidit; cui vna condonaretur culpa, ob virtutes plurimas. Sacramenti religione solutum dignitati restituit, vt eâ, non diu post, promoueretur ad summam à Romanis, excluso Sergio hominum sceleſtissimo; quem Adelberti Thusciæ Marchionis factio intrusum ibat. Hinc quot Roma cædibus; quot dignitas Pontificia sacrilegiis violata est? Quid enim non audeant impij; quando vis

Longobardi Reguli Italiam & Ecclesiam turbant.

875 & 76

883

891

suppetit, vnde furorem expleant? Aderant porrò Sergianis non Thusciæ tantùm Reguli, sed Vvido etiam Imperator. Quippe non ponebant in vitio Formosum lacessere, quem periurum violato sacramento, & disciplinæ Ecclesiasticæ corruptorem habebant, quòd ex alienâ Ecclesiâ transiisset ad Romanam; cum è Romano dumtaxat clero eligeretur ante Pontifex. Quamquam
896 Arnulfi, quem Vrbe captâ Augustum dixerat, subsidio fretus Formosus, à sceleratis pœnas subinde repetiit. At quem viuum exturbare è sede nemo potuerat, eum nec
897 in sepulchro passus est Stephanus VII. ei post breue Bonifacij Inuasoris regimen substitutus. Hic enim exhumatum cadauer diris deuouit, ac in Tiberim mergi iussit: quos ad sacra promouerat exauctoratis; quasi nihil ab eo ritè fieri potuisset, qui esset ipse vitio creatus. At Romanorum procerum præualente rursum aduersus Thuscos potentiâ, exturbatur inuasor, &
900 sacrilegæ temeritatis pœnas laqueo exoluit. Dictum & in gregales anathema à Ioanne IX. in Synodo Romanâ, & Rauennate. Ex hostium pœnâ, exhumati Pontif. probari debuit innocentia. Quid enim, Innocentem non dicam; quando corpus eius à Piscatoribus ad D. Petri reportatum, Diuorum Imagines, inclinato manifeste capite, veneratæ sunt? Nec propterea Sergius reuerentior. Quin suorum demùm Thuscorum auxilio, ad Cœnobium acto Christophoro Pont. qui septimo ante mense Leonem V. è Patriarchio in carce-

Impietas in Cadauer Formosi Pont.

Extrusiones & intrusiones Pontificum.

tem egerat, Papam se ipse dixit; cum à suffragatoribus non diceretur, & ad ouile Christi irrupit vt latro: cum non admitteretur vt pastor. Statim renouauit in Formosum anathema, eiusque ordinationes, 907
iam ante ab Stephano VII. impiè rescissas, & à Ioanne IX. in Synodis ratas habitas, iterum irritas dixit; quasi eum posset homo nequissimus Reum facere; quem cœlites absoluerant. In istum quam effusus Adelbertus! Cui ne Maroziæ quidem suæ... Sed abeant pessum leges historiæ, *ante pudor quam te violem.* 907

CAPVT XX.

Noua turba Ecclesiæ Rom. ex intrusis vi & detrusis Pontificibus.

QVæ, occasione Formosi, cœpere Tragædiæ & sordes, adeo non desierunt in Sergio; qui fœdo illas halitu efflauerat; vt per sæculum fermè Ecclesiam inquinauerint. In eius enim locum, post breuissimum Anastasij & Landonis interuallum, Ioannem X. suffici curauit Theodora Maroziæ mater, filiâ nihil honestior. At Marosia pedum Pontificium quasi pro fuso habens, de 912
quo vel cum matre contenderet; Pontificem non habuit, quem ipsa non fecerat, istumque post satis longum 16. annorum regimen trahi iussit in carcerem, & occidi. Hoc vno mihi probata fœmina, quod quamquam animo peruerso Ecclesiæ vomicam feriuit in capite. Post hunc ob id vnum visus sedere Leo VI. vt quantùm Patriarchium dif- 928

Intrusiones, & extrusiones Pontif. ferret à carcere experiretur semestris Papa. Isti, post Stephani VIII. biennalem administrationem subrogatus est Ioannes X I. spurcissimi Sergij ex obscœnà Marozià
931 filius. Attollendus siquidem & hic fuit; vt ex illà veluti rupe Tarpeià dejiceretur. Id & factum ab Alberico Adalberti ex Marozià filio. Nam indignatus, à matre post Vvidonis Mariti (qui & pater Adalberti erat) mortem, Hugonem Arelatensem Vvidonis ex Berthà matre fratrem, ad thori tyrannidisque consortium accitum, nouum Regem Vrbe pellit, impuram matrem, vnà cum Pontifice, & fratre trudit in carcerem,
937 & Vrbis dominium inuadit. Hinc arma, & vtrinque clades, & demùm Pax, Odonis Cluniacensis studio, conciliata: vt constaret non aliunde sæpè magis, quàm è Cœnobiis petenda malis remedia, quibus reliquus orbis obruitur. Ad cumulum demùm furor
Papa Octodennis. venit, cum Octauianus, post mortem Alberici patris, duodeviginti summùm natus annos, ex latronum Duce, sacrorum se principem dixit, assumpto Ioannis nomine. Feliciter Pontificum primus nomen mutasset, si vnà indolem. Sed quia in dignitate
955 sacrà prophanus mansit, prophanorum exitum subiit. Nam ab Ottone Magno, quem victorem Berengarij Eporediensis Imperatorem inunxerat; ob societatem cum hoste initam, vrbe pulsus dignitate in Synodo
962 excidit, quà non vtebatur nisi ad scelera. Adacti & Romani, vt sacramento promit-
963 terent nullum se vnquam habituros pro Pontifice; in quem Imperator non consen-

fisset. At non diu duratum in fide. Nam Ottone Spoletum, contra Adalbertum Berengarij filium, digresso; ejicitur Leo, quem in cœtu Præsulum Otto Ioanni suffici curauerat; & à Ioanne, quem plebs reuocauerat, in Synodo sacris mouetur. Imperatoris iracundiæ Ioannem mors dira surripuit. Ab vno Deo iudicari debuit, & plecti, in quem mortalium nemini ius est. De asseclis, qui Ioanni Benedictum substituerant, expugnatà per famem Vrbe sumptum supplicium: & Benedicto in Germaniam abducto, repositus Leo in tempus breuissimum; vt ei suffectus Ioannes XIII. suas quoque vices ferret, populo rebellante. Ob id rursus in Italiam Otto, non solum vt Adelbertum redintegrantem tragædias comprimeret; sed etiam vt Romanorum proteruiam quà virgis, quà suspendiis; quà pœnis aliis vlcisceretur. Nec enim contumacibus veniam impetrauit restitutus vltro Pontifex ad vltoris aduenientis famam, quia nec reddidit innocentiam. Quippe extra culpam non sunt, qui eà non abstinent nisi ob pœnam. Denique, vt quo in Ecclesiam esset animo Imperator ostenderet, Ioannem Pont. à quò inaugurari Imperio filium Ottonem voluit, dignitati plenè redditum non credidit; nisi ei quæcumque Tyranni ditionis Ecclesiasticæ inuaserant, redderentur.

Libertas imminuta in eligendo Pontif.

964

965

Tyranni repulsi.

CAPVT XXI.

Noua turba Ecclesiæ Rom. ex intruso Bonifacio & Crescentio Consule.

POst Imperatoris & Pontificis mortem recrudUere diffidia: ad ingenium enim facile Turbones redeunt; vbi qui pacem fecerant sublati sunt. Motuum nouorum author Bonifacius VII. fuit, cognomento Franco S. R. E. Diaconus, qui Benedi-
974 cto VI. post tertium administrationis Mensem, in Carcerem truso & strangulato Pontificatum inuasit. Benè quod in tempus breuissimum vnius anni. Quamquam Ecclesia-
974 rum grauis spolijs, à Benedicto VII. visus non est pelli Byzantium, nisi vt ab initio ferocior rediret. At nec in hoc prorsus malè. Nam in arcem S. Angeli, quam occupauerat, abducto Ioanne XIV. qui Benedictum exceperat, & quartum post mensem, fame enecto, eiusque cadauere ad Castri
Antipa- fores proiecto; ipse demùm tragediæ pars
pa pœna. fuit; vt qui quarto tyrannidis mense repen-
985 tinà morte perculsus, per compita raptatus sit, vt qui viuens diu Romanos terruerat, eosdem discerpti Cadaueris spectaculo, mortuus recrearet. Et hoc tamen Tyranni mutatio fuit; non Tyrannidis extinctio; cum Crescentius Consul, ex Hadrianà mole, Ioannem XV. Pont. & populum diuexaret. Ausus etiam in locum Ioannis demortui intrudere Ioann. XVI. pulso Gregorio V.

quem annitente Ottone III. Imperat. suffragatores elegerant. Sed tunc accitus in auxilium Otto, Vrbem Victor ingreditur: Pseudopapam auribus, & naso recisis, erutisque oculis, ad ludibrium per compita circumduci iubet, facie versus iumenti caudam versâ. Nec tyranno parcitum; quem tamen vt ex arce extorqueret, in fidem acceperat. Magna hæc in principe culpa; nisi cęsi tyranni scelera patrocinarentur. Quamquam vt culpa fuerit, felicem nemo negauerit, quam austerâ in Classensi monasterio pœnitentiâ, & pedestri ad montem Garganum peregrinatione, ex Romualdi consilio, diluit. Sic demùm pacatâ Româ, & collatis à Gregorio Imperatoriis insignibus Ottoni consanguineo; Germanis planè assertum Imperium; & sua Pontificibus dignitas; sua Ecclesiæ restituta. Si tamen eam vel tot dedecora infuscauerant: Solem enim meritò dixeris; splendorem eius nobis subinde nubes eripiunt; non ipsi. Id Orbis tùm vniuersus ostendit; tum tot in Pontificibus, quos furor, non merita prouehebant, sordes horruit; dignitatem coluit: & fœda tyrannorum: imo, ne quid ad turpitudinem desit; Scortorum mancipia; Dei Vicarios agnouit. Quippe in eis Deus, se vult, non ipsos inspici: vt qui ob priuata merita possunt esse contemptui; dignitate sint venerabiles.

Antipapa pœna.

996.

Pœnitentia Imperat.

Germanis assertum Imperium

Non inficitur à suis ministris Ecclesia.

CAPVT XXII.

Imperium Occidentis Germanis asserium à Pontifice.

NE suæ in Ecclesiam beneficentiæ Germanos pœniteret, in eos Pontificum suffragio translata est Imperatoria dignitas. Et qui iam à quinquaginta circiter annis, exclusis Francis, suam sibi Germaniam asseruerant, in eos Imperiale decus, & nomen transmisit Ioannes XII. Ottone, iam ex
929 rerum gestarum claritudine Magno, in Imperatorem inuncto: Dicas mutatà indole fortunam, ex gentis, cui se probare volebat, genio, constantiam induisse, vt quam suæ nunquam liberalitatis pœnituerit. Quamquam & ad id incubuerunt Otto III. Imp. & Gregorius V. Pont. & ipse Ger-
996 manus, Ottonisque consanguineus. Ab iis enim decretum, vt Germani tantum imposterum ad Imperium promouerentur, ex Germanorum procerum suffragio, & inauguratione Pontificià. At inde sepè dissidia, vix enim erat, vt in vnum tot suffragantium vota consentirent. Itum diu post obuiam malo, & in Lugdunensi Oecumenica
1245 Synodo, ab Innocentio IV. Pont. Septemviralis electorum Senatus constitutus. Sic
Septem Electores Imperii. non vni addictum familiæ supremum decus: quia in gente nobili, plures eo dignæ. Non tamen satis cautum communi potentiæ, cuius damno plurimi priuatam auxerunt; &, vt fit, maluerun, opes crescerer quæ suæ essent quàm quæ omnium. Ob

id antiquum robur diu non constitisset Imperio, ni demùm incubuisset in Austriacis. Hi summam potentiam in commune bonum firmauerunt, dum asseruere sibi. Nec enim certa vnquam & diuturna Majestas Imperiis, nisi cum ex Imperantium virtutibus assurgit. *Austriaci.*

CAPVT XXIII.

Anacephalaosis de fide ad Borealia propagata.

MIrum quod nec dum edoceri potuerunt Ecclesiæ hostes, diuinum ipsam esse opus, & quoddam quasi terrestre cœlum, in quod non alio tandem euentu insana moliuntur noui Enceladi, nisi vt suam temeritatem, ipsius inuiolabilem firmitatem probent. Id semel tandem ediscite, impij, nec sperate ruituram, quam tot ex tyrannorum assultibus, tot ex portentis Pontificum, tot ex sordibus ministrorum, adeo non concidisse cognoscitis, vt tanquam cœlum post nubes & tonitrua, pulchrior enituerit. Quin etiam tum quando suæ maiestatis & innocentiæ quoddam quasi interregnum pati visa est, victrices palmas longè latéque Septentrionem versus protulit. Tum enim maximè completæ victoriç, quæ de S'auis, Danis & Noruegis, ante cœperant. Tum in obsequium venere Bohemi: leges accepere Hungari: manus dedere Poloni: & fidem promisere Russi. Ad hæc iam scribenda inclinat animus, vt si quid nauseæ turpium ingrata narratio commouerat, pulchriorum adtextâ serie mitescat.

CAPVT XXIV.

Fides ad Slauos, Danos & Norvegios propagata.

IN Germaniam & Boreales tractus fidei lucem latè diffuderant Bonifacius Moguntinus, Carolus Magnus, Haroldus Rex, Ansgarius Hamburgensis & alij. Rebellatum aliquando tamen, vt maiori demùm gloriâ triumpharetur, & Germani Principes, meritò se in Imperio suffectos Francis ostenderent. Sic Slaui Albis accolæ, quos fidei ritibus Corbeienses in Saxoniâ Mona-
875 chi Benedictini informauerant, dum immodicæ pietatis rei, S. Vvitum, ex patrono, Deum faciunt, Ottonis I. studio emendantur, Aldeberto illis eximiæ sanctitatis
Slaui superstitiosi. viro in Præsulem, qui Magdeburgi sedem
971 posuit, assignato. In partem operis venit Ioannes XIII. Pontif. missis Doctoribus, qui noua illa germina diligenti culturâ imbuerent. Trepidatum iterum tamen, ex Bernardi Saxoniæ Ducis defectione: qui quasi parum esset Imperatoris exuisse obsequium, à Deo defecit. Et ne solus delinqueret, per cruciatus, & cædes subditos, & Slauorum, ac Vuinulorum gentem ad impietatis consortium traxit. At quis Deo eripiat, quos immutabili misericordissimæ voluntatis decreto, ipse sibi, antequam essent asseruit.
1042 Multos erebo addictos, per leges & persuasiones impias Tyrannus Apostata voluit: At ipsi se, diuino in pænis corroborati subsidio, fecere Diuos. Rediit & Bernardus tan-

dem in obsequium Impereatoris,&Ecclesiæ, Vuuani Hamburgensis Episcopi operâ. Nec dum tamen cessatum à periculis: Plusso, post victum & occisum Godescalum piissimum Principem, cædibus & flammis in pios & Ecclesias debacchante. Inter alios eminuit tunc inuicta Ioannis episcopi constantia, qui omnibus, qui vitam fidei posthabuerant, occisis, seruatus est ad triumphum. Atque ideo per singulas Regionis vrbes circumductus est, ac demùm caput ejus conto præfixum suo Deo Redigast in victoriæ gratiam impij immolauerunt. Tot cladium inuidia Adalbertum Hamburgensem onerauit; dum in Aulâ, vt fit, quàm in Ecclesiâ frequentior, satius habet Regis animum sibi addicere, quàm populos Deo. Inde fremitus & populorum rebellio. Nouissimè coactus Imperator Præsulem dimittere, vt omnium posthac esset, qui eius vnius hactenus fuerat. Ex culpâ in officio diligentior Adelbertus, ad concilium Daniæ Præsules jussu Alexandri II. Pont. acciuit: sed qui minus obsequens Deo diu fuerat, parùm morigeros sibi subditos Præsules expertus est. Nec propterea minùs vtilis Ecclesiæ ipsius in Daniam profectio. Danorũ contumacia, in Noruegiæ & Sueciæ bonum cessit; quos missis Euangelij præconibus, & Episcopis Christo asseruit. Ad has tamen palmas paulò ante præiuerant, tùm Olaus Sueciæ & Noruegiæ Rex, tùm ipsi in Noruegia suffectus S. Olaus; ut quas iste cæsus ab impiis sanguine suo irrigasset. Debuerunt etiam plurimum Vlfrido Anglo Præsuli;

Saxoniæ discrimē.

1065

1067

In Dania & Noruegia Christianitas.

qui quòd idola confregisset, discerptus ab idololatris, Diuorum numerum auxit, cum Deos falsos comminuit.

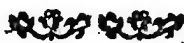
CAPVT XXV.

Fides in Bohemiam diffusa.

IN Bohemiam quoque errorum tenebris immersam veritatis se fulgor effudit. Gentem illam ex Gallis & Slauis mixtam, Methodius Morauorum Apostolus ab Ha-
880 driano II. Pont. consecratus, fidei mysteriis initiauerat. Boruuius tum & Vratislaus Duces præiuerunt ad pium obsequium; vt puderet plebem rituum, quos Principes abiecerant. Non euulsa tamen tunc in totum superstitio; vt ex eius in aduersum obnisu, magis verus in Deum cultus inualesceret. Quid enim Drahomiræ, post Vratislaum conjugem, Vvenceslai filij nomine prouinciam regenti sua profuit impietas? quid Boleslao, qui, Vvenceslao fratre cæso, regnum inuasit, sua ferocia; nisi vt pulchriùs fides enitesceret, post turbida? Nec enim eius decori parua accessio Vvenceslaus
890 Martyr, & Boleslaus Pius. Iste adiuuante Vventio, quem Adelbertus Magdeburgensis, de se nuncupatum, in Pragensem Episcopum consecrauit, res fidei in integrum restituit: & quod Otto Magnus continuato ad annos quindecim in Boleslaum impium bello, valde promouerat, feliciter absoluit.

Regina impietas. 938

Vvenceslaus Rex Martyr.

CAPVT XXVI.

Pontifices noni sæculi.

LEo III. Adriano suffectus non Apostolico tantùm zelo, sed patientiâ quoque verè christianâ gradu se, quem ascenderat, dignum probauit. Paschalis enim primicerius, & Campulus Sacellarius in publicis cum litaniis sacrilegè interceptum, effossis oculis, euulsâq; lingua in S. Erasmi Cœnobio addixerunt. At loquendi videndique usu diuinitus recepto, subductus furtim ab Albino cubiculario, & Spoletum á Duce, qui ad sacrilegii rumorem cum copiis accurrerat, abductus, indeque profectus in Galliam Carolum Regem ad vltionem acciuit. Cum eo itaque reuersus, seque scelerum, quæ obijciebantur à sacrilegis purum obtestatus, vt sceleratorum, quos morti Carolus adiudicauerat, exilium solum pœna esset impetrauit. Hinc sua Pontifici dignitas cum cumulo restituta; & Carolo majestas insigniter adaucta, cum eum, plausu alibi explicato, Imperatorem Occidentis Leo dixit, cum assensu populi. Mantuam postea profectus, miraculum de Christi sanguine exploraturus; in Gallias & Germaniam digressus iterum est. Ibi S. Suuiberto in Beatorum canonem adscripto (hunc primum esse dicunt, qui speciali ritu dictus à Pontifice Sanctus est) multisque muneribus acceptis, Romam repetiit, eamque Xenodochio ad S. Petrum, aliisque sacris ædibus aut conditis, aut restitutis exor-

Leo III. LXXXXIX. 795 25. Dec.

Impiè violatur.

Euadit in Galliam.

Restituitur à Carolo. Carolũ dicit Imperat.

Primus publicè dictus sanctus.

Primus præsul Compostellæ. nauit. Compostellæ in honorem S. Iacobi, cujus eà in ciuitate summâ veneratione coluntur reliquiæ, constituit Episcopum. Sacris tandem Rogationibus, ob terræmotum insolitum Romæ institutis, ut diu ante Viennæ Allobrogum à S. Mamerto factum fuerat, excessit, ac inter Diuos relatus est, 20. sedis an. m. s. d. 17.

816 *11. Iuin.*

Steph. V. C. 816 21. Iun. *Stephanus V.* unctione Pontificia sacratus in Galliam profectus est, ibique Ludouicum Pium, & Hermengardem eius sponsam in Augg. inunxit. Tum illis qui in Leonem sacrilegi fuerant impetratâ veniâ, Romam repetit, septimo ab electione mense moriturus.

Pasch. I. CI. 817 26. Ian. *Ludou. Pij liberalitas in Eccles.* Paschalis I. regimen beatum reddidit Ludouici Imperatoris pietas plusquam liberalis. Nam & lege sanxit, ut non expectato Imperatoris assensu, vt ab aliquo iam tempore fieri consueuerat, Pontifices sacrarentur : & ut quæ Pater Auusque ditioni Pontificiæ Regiâ planè liberalitate attribuerant, rata in perpetuum haberentur. Tùm inuncto Romæ Lothario, quem Pater in Imperij societatem cooptatum Italiæ Regem dixerat, amolitus est à se inuidiam criminis, quo Thedorus Primicerius, & Leo Nomenclator, quòd in turbis Italicis, proniores in Francos viderentur, effossis oculis, in Lateranensi palatio cæsi fuerant. *Calumnia.* Quâ enim ratione in ciues innoxios, atque adeò in Francos optimè de se meritos impius fuisset optimus Papa, qui in Orientales adeo beneficus fuit? Quos enim Leo Armenus, & postea Michael Balbus, ob sacrarum

sacrarum cultum imaginum vexauerunt, & per literas solatus est, & profugos Romæ benignissimè excepit, constructo etiam monachis eà de causà pulsis monasterio; & legatis ab impio Theodoto Byzantino Patriarchà missis ab alloquio exclusis. ineunte demùm octauo Pontificatus anno excessit.

Benignitas.

824 14. Mai.

Eugenius II. abdicato Zonsino, quem aliqui in Antipapam obtruserant, unà cum Lothario, ad componendum dissidium Romam profecto, ne posthac in electione Pontificum schisma nasci posset, quantum licuit, prouidit: ac ineunte quarto Pontificatus anno excedens locum ***Valentino*** fecit ad quadraginta duntaxat dies.

Eugen. II. CII.

824

Valentin. CIII.

Gregorius IV. eductus è latebris quibus dignitatem fugiens se abdiderat, jugo collum inuitus subdidit, quod alij per artes sacrilegas sæpe quærunt. Constitutà Hamburgi metropolitanà sede, in promouendà apud Danos & alios Boreales populos Christi lege tàm felix, quàm infelix in componandà discordià, quæ in Ludouicum Pium filios armauerat, in Gallias ad hoc digressus. Nec filiorum rebellium aduersus optimum patrem fouisse partes inuidià caruit; quòd intentato etiam anathemate in ipsum, & ipsi addictos præsules, iniquis legibus pacem magis iubere, quàm suadere videretur. Quàm felicius instauratà nuper aduersus sacras Imagines certamina extincta demùm vidit, Theodoræ Augustæ, & Michaëlis Porphyrogeniti studio; hæresi planè rescisà; præsulibus ad sanam vbiuis fi-

Greg. IV. CIV.

827 24. Sept.

Fidem in Daniam promouet.

Iniquus in Ludouicum Pium.

Iconomachia extincta.

dem adductis. Eam victoriam vel præſa-
gierat, vel meruerat pius Pontifex, dum
aliquot annis ante, Feſtum omnium SS.
Feſtum quod Romæ dumtaxat celebrari conſue-
omnium uerat, in vniuersà Eccleſiâ ſolemne eſſe
SS. voluit: dignus vel ob id, qui eorum nu-
843 merum augeret; vbi ſexdecim annos Ec-
cleſiam ſanctiſſimè adminiſtraſſet.

Serg. II. *Sergius II.* in Ludouico Lotharij filio,
C.V. quem Italiæ Regem inunxit, dubium an
& Imperatorem; hoſtem fermè expertus
844 eſt, Italiâ ab eius Romam aduenientis co-
piis vbiuis direptâ. Inualuere clades ex Sa-
Saracen. racenorum ferociâ. Ex Affricà namque di-
Sacrilegia greſſi, Scicilià, & aliis interiacentibus eua-
ſtatis, ipſas SS. Petri & Pauli Baſylicas,
quæ extra vrbem tunc erant, impiè de-
847 prædati ſunt. Tot ex malis contabeſcens
Pontifex, vbi ſediſſet annos tres, menſem
unum, exceſſit.

Leo IV. Leo IV. eodem, quo Sergius exceſſit,
C.VI. die Pontifex dictus electionis Pontificiæ li-
bertatem aduerſus Lotharium ſtrenuè aſſe-
847 ruit. Baſiliſcum, qui peſtilenti halitu non
Serpens. paucos iuxta ædem S. Luciæ peremerat;
Incen- efficaciori diuini feruoris Spiritu, in litanijs
dium. ad id indictis ipſe peremit; incendium quod,
plurimis iam conſumptis ædibus, Vaticanæ
Saraceni imminebat, ſigno Crucis extinxit. De Sa-
fuſi. racenis, qui nouâ claſſe ad nouas prædas
iam Oſtiam appulerant, à Neapolitanis &
finitimis, ipſius, qui cum multis è Clero, &
alijs ad periculum accurrerat, hortatu in-
gens victoria relata eſt. Vaticanum cir-
cumductis mœnibus vrbi iunxit, ne poſt-

iac impijs ad sacras Basylicas aditus liber esset. Et ex eo ciuitatis illa pars dicta *Leonina*. Pretiosa supellectili plurimas Ecclesias locupletauit. In Synodo tandem disciplinâ Ecclesiasticâ sanctissimè restitutâ, & Anastasio Cardinale, quod diu suum apud titulum residere non curasset, abdicato, excessit ineunte nono Pont. anno; ac Diuorum in album adscribi meruit, post mortem, quos in vita virtutum meritis expresserat. *Ciuitas Leonina.* *Cardinal. abdicatus* 855 15. *Iul.*

Benedictum III. ritè Leoni substitutum Turbones aliqui è Patriarchio abduxerunt, intruso Anastasio, vt vniuersæ Ecclesiæ præficeretur; quem vel vnius indignum Leo abdicauerat. At breui post, ex Sacrilegij conscientiâ perculsi schismatici, abdicato Antipapâ, Benedictum venerati sunt ad tres non totos annos. *Bened. III.* CVII. 855 *Schisma.* 558 16. *Febr.*

Nicolaus I. Supremæ omnium dignitatis tàm capax, quàm parùm auidus, Benedicto, quem propriis manibus sepelierat, fugiens & inuitus suffectus est, præsente & applaudente Imperatore Ludouico. Photium, qui abdicato Ignatio, Ecclesiæ Byzantinæ regimen inuaserat, sacris mouit, unà cum gregalibus, atque adeo propriis Legatis; qui sacrilego se cum Impiis assensu polluerant. Anathema etiam dixit in Lotharium Austrasiæ Regem, necnon in præsules, qui sacrilegis eius cum Vvaldrade nuptiis assensi erant: atque etiam in Legatos, quos ad pellicatus patrocinium Rex adduxerat. Cum Hincmaro Rhemensi, tùm ex propriâ nequitiâ, tùm ex gratiâ, qua multùm valebat apud Caro- *Nicol. I.* CVIII. 858 *Photium abdicat.* *Lothar. Reg. excommunicat.*

lum Caluum, contumaci & refractario fuit ipsi diuturna concertatio. Nam quos ab Ebbone Rhemensi ordinatos deponi curauerat, restituere diu detrectauit. Ne Rhotaldus Suessionensis præsul, quem per præsules aulicis magis artibus, quàm Ecclesiasticis legibus imbutos abdicauerat, Pontificem, ad quem prouocauerat, adiret diu prohibuit: nec Innocentem ante sedi suæ restitui passus est, quàm anathematis, & abdicationis metu cogeretur. Ioannem Rauennæ præsulem authoritate sacrà ad prophana abusum, cum nec resipisceret ad monita, nec Romam iussus accederet, diris deuouit: nec ante dignitati restituit, quàm Romæ in Synodo resipiscentiam promisisset. Bulgaros fidei legibus, per Paulum Populoniensem, & Formosum Portuensem præsules, informauit. Epistolas blasphemiis plenas, quas impulsu Photij Michaël Imperator ad se miserat, igne damnauit, refutatis accuratè blasphemiis, & in Romanam Ecclesiam congestis calumniis, & ad eas refellendas præsulibus Galliæ sollicitatis. Ob hæc & similia *Magni* cognomen adeptus vix infra Leones & Gregorios haberi meruit. Excessit Pontificatus anno 9. m. 6. d. 21.

Hincmari Rhemensis proteruia. *Rauenna Episcopũ deprimit.* *Bulgaros curat.* 867 13. Nou.

Hadrianus II. quantus esset futurus Pontifex exhibuit; cum 40. denarios, ad sumptus domesticos, à Sergio acceptos egenis, qui mendicabant ad ianuam erogari iussit: cum verò negaret œconomus eam summam multitudini egenorum sufficere, singulis ipse per se ternos denarios distri-

Hadrian. CIX. 867 24. Dec.

buit, totà diuinitus summâ restante. Pontifex verò breue intra tempus factorum numero, & pondere diuturnum plurimorum regimen excessit. Nam in octauâ Oecumenicâ Synodo Byzantinâ, abdicato cum fautoribus Photio, Ignatium aliosque restituit. Lotharium Regem pœnitentiam periurio mentientem ita in gratiam admisit, vt proximæ ipsum vltionis admonuerit. Carolum Caluum Lotharij, qui in periurij pœnam excesserat, regnum inuadentem, ab vsurpatione primùm per Legatos, deinde per intentatum anathema retrahere conatus est, zelum Pontificis arguente Hincmaro Rhemensi, & Apostolicum in alio animum, quem aulicæ in ipso artes corruperant, reprobante. Ex eodem Hincmarus animo proprijs commodis iura quæque posthabente, Hincmarum Laudunensem Episcopum nepotem suum, quòd ipsius studijs non satis aquiesceret, & sedis Apostolicæ dignitati liberiùs studeret, in Synodo, an Lattrocinio Duziacensi abdicauit, & nihil prouocationem eius ad sedem Apostolicam, Pontificisque literas moratus, carceri addictum oculis priuauit. Ad hæc & alia facinora Caroli potestate abusus vel contra Pontificem. Obijt Pontifex, cum sedisset an. 4. m. 10. d. 17.

Synodus VIII. Byzant.

Lotharij periurium

Hincmari Rhem. iniquitas

872. 1. Nov.

Ioannes VIII Hadriano suffectus intra decennium, quo Ecclesiam rexit, tres Imperatores inunxit, Carolum nempe Caluum, Ludouicum Balbum, & Carolum Crassum, licet Italiæ proceres id sibi decoris deberi potius contenderent. Hinc Caluo ex Italiâ

Ioann. VIII. C X. 872. 13. Dec.

Mortus in urbe. digresso, Tusculanorum Comitum sæpius in eum renouata coniuratio ; quam nec anathemata, nec apparatus bellicus ex Franciâ, quò Pontifex euaserat, vmquam extinxerunt. Quippe cum non ex iuris intuitu quibus debebatur : sed ex carnis prudentiâ, à quibus plus gratiæ sperabatur, dignitas imperatria deferretur, vt frustra cederent malè-suada consilia Deus sinebat. Hinc Saracenorum ad Romanum vsque agrum instaurata sæpius deprædatio, non militari vrtute strenuè repressa, sed annuo tributo indecorè redempta, Deo ex sufflante Consilium, quò Bozonem comitem ad sui præsidium, in filium adoptauerat. Nec prosperiori euentu Photium, totum ex sceleribus compactum hominem recepit in gratiam, dignitatique restitnit: nec satis fuit ad eluendam facilioris indulgentię culpam, rescidisse quod approbauerat. Cum apud improbum pluris fuerit surreptus per fraudem assensus, quàm ex iustitia reuocatus.

Tributo Saraceni pulsi.

Photius in gratiam receptus. 882 15. Dec.

Marin. III. CXI. 883 *· Ian.*

Marinus ter dignissimè legatione apud Byzantinos Principes functus, emendaturus videbatur, quod decessor peccauerat, damnato iterum Photio, Formoso Portuensi, quem Ioannes coniurationis Tusculanorum comitum suspectum sacris temerè mouerat, in gratiam recepto, ni eum mors post annum abstulisset, relictâ sede *Hadriano IIIt* ad m. 15. d. 19.

Hadr. III. C X I I. 885

Stephanum VI. feliciùs multò regimen fuit, vt qui non solùm impetratâ precibus pluuiâ, & locutis quæ fruges vbiuis depascebantur aquæ benedictæ aspersione dissipa-

Steph. VI. C X III. 885

tis, suam terræ fœcunditatem reddiderit, sed calumniis etiam, quibus Basilius Imperator vnà cum Photio, & Romanos Pontifices, & ipsam Romanam Ecclesiam impiè impetebant strenuè repulsis, & vsu veritatis ad candens ferrum vel aquam feruidam probandæ tunc vsitatissimo, scriptà ad præsulem moguntinum epistolà reprobato, Photium abdicatum sine spe reditus viderit, promoto in eius locum Stephano Leonis Imper. cognomine *Sapientis* fratre, ineunte sexto Pontificatus anno excessit. *Photium abdicat.* 890.

Formosus post Stephani obitum ex aliâ Ecclesiâ, ad Romanæ regimen præter vsum & sacros Canones assumptus turbis teterrimis, de quibus alibi, viam aperuit; tametsi ex virtutum plurimarum pretio, tanto gradu non esset indignus. Quamquam non prorsus culpà videtur caruisse, dum Vvidonem Spoleti Ducem, quem Ioannes VIII. in filium adoptauerat, Imperatorem dixit. Hinc enim aliorum procerum, nedum Francorum Regum ferociam in se conciuit, Vuidone insuper tanto se gradu indignũ, ex ingrato in benefactorem animo demonstrante. Inde Arnulfus Germaniæ Rex ipsius assensu Romà potitus ab eodem coronatus est Imperator. Obijt sexto Pontificatus anno. *Formosus* CXIV. 891 *L.6.c.18.* 896 *14. Dec.*

Bonifacius VI. Stephanus VII. Romanus, & Theodorus II. ordine Pontificatum adepti huius reliquum sæculi vix impleuere. *Bonifacius* ad dies quindecim. *Stephanus* ad annos circiter quatuor. *Romanus* ad totidem menses sacris præfuerunt, an ea polluerunt; vt quos vi irrusos, *Bonif. VI* CXV. *Stephan. VII.* CXVI. *Romanus* CXVII.

Theodor. CXVIII. L.6.1.18. vis extruserit. Theodorum mors sua abstulit vigesimo Pontificatus die. Quo vero sacrorum & Ecclesiæ probro, Stephanus in Formosum, & eos quos sacris initiauerat sæuierit, cum alibi retulerim, hic non inculco.

CAPVT XXVII.

Fides in Poloniam diffusa.

Regina pietas. *996* Fidei victoria de Bohemia, Polonicæ auspicium fuit; imò & causa, dum Dabraua Boleslai filia, amari non vult ab homine, cui Christus esset in odio. Inde enim Misco Polonorum Princeps fit Christianus, & Ecclesiæ se filium prodit, vt Heroinæ Maritus audiat. A Principe manauit in subditos fides, annitente Ægidio Tusculano Præsule, quem ad id operis Ioannes XIII. Pont. delegauerat. At non diu post
1034 corrupere beneficium Bohemi, cùm Bretislao Duce Regnum lacerant, quod Christo asseruerant, & Ecclesias deprædantur, quas Bohemæa regina condi curauerat. Quamquam in lucrum iactura demum vertit. *Rex monachus & rursum in solio.* Vtile fuit terrenum vastari Regnum, vt Casimirus profugus, cœlestis candidatus fieret in Cluniacensi Cœnobio. Sed breui post inuestigatum subditi, & ex Benedicti IX. Pont. sententia votorum so-
1041 lutum vinculo, Regno postmodùm, in accepti beneficij gratiam; Romanæ sedis stipendiario, restituunt. Felices! quibus datum est Regi parere, qui diu paruerat: nec enim feliciùs discitur imperandi scientia, quàm obsequendo.

CAPVT

CAPVT XXVIII.

Fides in Hungariam diffusa.

AD Hungaros quoque progressa fides, ex Bohemiâ. Hi ex Hunnis & Auaribus mixti, & jamdudùm Pannoniarum incolæ, cœlum mutauerant; non animum. Ex more diu Saxoniam, & Italiam, per cædes, & incendia populati; mirùm quantùm passim Ecclesiarum disjecerant: etsi, resilientibus in eos aliquando flammis, quibus conflagrabant Ecclesiæ, præsertim in Saxoniâ, & Bremæ, sacrilegæ vesaniæ pœnas subinde dederint. Sed demùm ab Henrico Aucupe, & Ottone filio magnis cladibus attritos, ad salutis monita faciles eos habuit Adelbertus Pragensis præsul; quippe cùm Bohemos, quòd cum idololatriâ, obscœnitatum consuetudinem nollent exuere, veluti conclamatos deseruisset, migrauit ad Hungaros: & Geisâ Principe Christi legibus addicto, auspicatus est in Regno nobilissimo victorias; quas posteà Stephanus Geisæ filius nouis subinde auctas, triumphi gloriâ coronauit. Meritò hunc ex Duce Regem dixit Syluester II. qui sub auspiciis SS. Martini & Georgij, victis idololatris, qui rebellauerant, latissimè Christi Regnum propagauit. Quid Heroi nobili negasset id honoris Dei Vicarius; cui Deus ipse thronum in cœlo parauerat? Nulli iustiùs in terris nomen regale datur; quàm cui nec regnum in cœlo Deus negat.

Hungarorum ferocia. 916

898 *S. Stephanus.* 797.

CAPVT XXIX.

Fides in Russiam propagata.

RVssis etiam, qui & Prussi, Rossolani, & Moschi; per hæc tempora prorsus illuxit lux Euangelica, quos anteà non illustrauerat, nisi vt quàm cæci essent innotesceret. In pœnam quidem euastatæ quondam Euxini maris oræ, diuinitùs vexati, & mali sensu authorem agnouerant; & per impetratos à Basilio Macedonico Orientis
867 Imper. Sacerdotes, externa curauerant, internorum remedio: vt cladium quas fecerant præmium esset salutis prærogatiua. At non longa fides Barbaris: redierunt ad impia, cum impietatis pœna sentiri desiit: & incensis Ecclesiis, Christianisque contru-
941 cidatis; diuinam in se iracundiam iterum
970 prouocauerunt. A Constantino itaque VIII. & à Ioanne Zemisce Imperatoribus magnà clade cæsi; nec renouatâ calamitate molliti sunt; qui à primâ, bonâ fide non sapuerant. Ac breui post, quàm ęgrè Boreales illi populi ad fidei lucem incalescerent, expertus est Adelbertus Pragensis; ab iis mortem passus, quibus vitam obtulerat. Quamquam quos viuus non flexerat per oracula; magnam partem mortuus subegit per miracula. Inde Bonifacio Ottonis III. Imper consanguineo, qui vitam monasticam sub Romualdo aliquandiu professus, & ad S. Bonifacii exemplum, ad martyrii palmam, ex euangelicâ prædicatione incitatus, annuente Gregorio V.

Adelbertus Martyr.

Rom. Pont. à quo episcopali charactere signatus est, ac Adelberto substitutus, parcitum ab impiis est. Quippe existimarunt minùs damni priscis ritibus illatum iri per viventis verba, quàm per interempti prodigia. Sic veritati apud se demùm viam faciunt; dum occludunt: Nam dum ad fi- 1008.
dei experimentum, ignem illæsus calcat *Prodigia.*
Apostolus, conuerso ad prodigium Rege; idololatriam Regno toto proculcat. Nec obstitit aliquandiu Regis frater, nisi vt majori ipse prodigio caperetur: Cum enim ad vltionem Apostoli, quem impius trucidauerat, Rex accurreret; parricidam, & conscios rigentes, & immotos, tanquam stipites, offendit. Obriguit & ipse primò 1008
ad spectaculum; tùm ab armis conuersus ad preces, quos cœso victimas destinauerat, cultores addixit. Exinde latè fides, ad quod Bruno Præsul, ob id etiam cæsus, felicissimè laborauerat; incultam & impexam illam barbariem mansuefecit. Æquauit Episcopos pietate Demetrius, cùm per filium Romam ad Gregorium VII. Pont. 1075
missum, D. Petro suas prouincias vectigales *Russia*
fecit: eas sibi fore morigeras arbitratus, si *D. Petri*
Romanæ illas Ecclesiæ subdidisset. Super- *vectigalis.*
fuere tamen in gente populosissimâ qui ritus Ethnicos mallent, ne posteris principibus deesset, in quo pietatem probarent. Inde mouens in ipsos Ottocarus Rex Bohe- 1255
miæ; perduelles latè cecîdit; nisi si qui vitam baptismo redimerent. Felices in clade, qui dum semel mori timent; ne semper moriantur, cauent.

CAPVT XXX.

De rebus Saracenicis in Italia & Oriente.

BOrealibus victoriis resarcitum Ecclesiæ, si quid in Oriente interea damni tulerat: nec enim quiescebant Saraceni, quos Erebus non effuderat; nisi vt per clades
781 & sacrilegia totus Orbis Erebus fieret.
805 Hinc Irene, & Nicephorus Augg. ad annuum tributum adacti, Aaronis viribus:
822 Hinc in Creta, ad iugum Candacem, (inde *Candia*) constructa Arx, quæ insulæ esset spoliarium. Hinc occupata Sicilia Euphe-
827 mij hortatu, qui raptæ Monialis reus, in
Saraceni in Italia Africam fugerat; vt novo sacrilegio primum obrueret. In ea Insulâ Italicis prolusum cladibus, nec difficiliùs ex Siciliâ tunc in Italiam à Saracenis trajectum, quàm
843 olim ex Italiâ in Siciliam Romani transmiserant. Præsertim cum duo tùm Beneventani Duces inuicem commissi impios alter ex Siciliâ, ex Hispaniâ alter ad auxilium; an ad prædam acciuerint. Tunc captum Beneuentum, incensa Capua, & alia passim ferro & flammâ direpta. Cassinense autem Cœnobium Barbaros ita euasit, vt hostem nihil minùs sacrilegum in altero è Beneuentanis Ducibus Sigenulfo experiretur. Hic enim mutui specie in vasis ex auro purissimo 130. libras; ex argento 900. in auro signato 32000. solidorum aureorum; abstulit. Vt quod Francorum imprimis Principum pietatis ac beneficen-

tiæ illustre monumentum erat, in Italico tyranno fieret impietatis & auaritiæ sacrilegum incitamentum. Vt verò quam è Cassinensi Cœnobio prædam Barbari sperauerant uberiùs resarcirent, Basylicas SS. Petri & Pauli ad Romam omni opulentià refertas deprædati sunt. Nempe vt nouo miraculo discerent, prædam è sacro *Aurum Tholozanum* esse. Hinc enim demersa classis cum prædà, quasi vereretur pelagus ex sacrilegio maculam. Ex periculo monitus Leo IV. Pont. præsidio cauet in posterùm: & templum vnà cum suburbio, circumducto muro, vrbi jungit. Nec tamen cessatum à Barbaris, etsi fluctus redeuntem classem hauserint: & Ludouicus II. Imp. 866 *Saraceni perculsi.*
copias pedestres, in Calabrià, non semel fregerit: & Abdala eorum Princeps, ad altare prope Salernum, constuprans virginem delapsâ mirabiliter trabe perierit, illæsâ virgine; quin tandem Ludouico mortuo, ipsum, nefas! Pontificem Ioan. VIII. *Pontif. tributarius Saracenis.*
ad annuum 25000. Mancusorum argenti (id erat tum nummi genus) tributum adegerint. Parem ignominiam dum cauet 877
Athanasius Neapolitanus Præsul, exaggerat; quando nihil Pontificis diras moratus, cum impiis fœdus iniit. Quid mirum? consultum ab eo dignitati, per summum dedecus; quam, ejecto Athanasio patruo, probatæ sanctitatis Præsule, & excœcato Sergio fratre, per summam 879
impietatem inuaserat. Quàm gloriosiùs ad fontes Vulturni nonaginta monachi, *90. Martyres.*
combusto à barbaris monasterio, concide- 884

runt? quàm illustriùs conflagrauit Cassinense Cœnobium, Abbate Bertano ad altare cæso? Ita perire omni victoriâ, nedum probroso obsequio, nobilius est. Conati quidem aliquandiu post Christiani labem purgare, & recuperare perdita, cæsis ad Garilianum
915 impiis: At faciliùs fuit, illos è viuis pellere, quàm ex Italiâ; donec eos Normanni ex Siciliâ quoque depulerunt. Largo tum fœnore pensatum quidquid olim damni in Galliis gens illa intulerat. Ne pudori sit ortus ex sacrilegis, vna illa de impiis victo-
1040 *Normani vindices Italiæ Sarac.* ria, quas majores de piis reportauerant, emendat. Nec segniùs impiorum injurias vltum ibat in Oriente Nicephorus Phocas, Cypro, Cretâ, Antiochiâ, & aliis receptis; ni sacri belli prætextu iniecisset in sacra manus; & Martyrii gloriam militibus in acie contra infideles cæsis pugna-
Sarac. in Oriente fracti. 964 ciùs quærens; eisque populationum licentiam apud subditos ignauiùs faciens, ut eos sibi magis addictos, & in periculis minùs pauidos redderet; suis multùm gloriæ victoriis detraxisset. Feliciores in victoriis Ioannes Zemisces, & Basilius Porphyrogenitus; vt qui profligatis ad Antiochiam, & alibi Barbaris; bellicum decus, pietatis laude cumulauerint. Ille quidem ne, quod suum in victoriis erat, amitteret; totas Deiparæ, ac Martyribus Georgio, & Theo-
795 doro attribuit. In Christum verò quis ejus sensus? quem Imp. primus imprimi curauit in nummis, & illis aureis; vt sic studiosius coleretur? Quis enim non coleret, quod in auro impressum, auro ipso pretiosius est?

Alter verò Imperium, quo inter pugnandum se abdicaturum vouerat, retinuit quidem, sed vt nouo prodigio Monachum ageret in purpurâ: quando indutus cilicium, abdicatis Venere & quibusque deliciis, sibi nihil ex Imperio voluit; nisi curam imperandi. Miraculis interea Orientem defixerit magnum ipse miraculum Nicon Monachus; & identidem per prouincias inclamando, *pœnitentiam agite*, Christianitatem propemodùm expirantem exsuscitauerit. Quantula tamen hæc ad Basilium Cilicium & purpuram; Imperatorem & Monachum, sine alterutrius labe miscuisse, supra omne miraculum est.

998

Imperatoris pietas.

960

Nicon Monachus.

CAPVT XXXI.

De cladibus Saracenorum in Hispania.

SAracenorum in Oriente diu formidatâ potentia tandem corruit; quid enim in terris semper in summo durat? At hostes inde mutauit Res Christiana, non fortunam: incubuit Turca infestior, quantò recens & integer hostis, supra veterem & effœtum robustior est. In Hispaniis verò, vt tardiùs, sic feliciùs Barbari perierunt. Obsistere visi diutius sunt, ut ex eorum pertinaciâ, crescente principibus Christianis animo, radicitùs demùm conuellerentur. Huius operis primum decus Legionis & Castellæ Regibus vindicatum. Hinc Alfonsus III. cùm suis, tùm filij Garciæ, cui Regnum totum cesserat, ne discordiâ scindere-

905

tur in partes, auspiciis, impios sæpè strauit, ex victoriarum claritate, jure *Magnus*. Aui premens vestigia Ramirus Ordonii filius, octoginta infidelium millia uno prælio
Victoria. cæcîdit. Nec alternatū aliquando à Barba-
936 ris Legione captà, vastatâ Galæciâ, & multis passim vrbibus incensis, nisi vt exciti Christiani Principes ex cladibus, quibus per priuatas simultates occasionem dederant, vires iungerent, & illata damna ad Calacanazar
998 vlciscerentur infinitâ hostium multitudine cæsâ. Conatus quidem patris Almanzoris inediâ, post cladem, mortui, vlcisci iniuriam Abdemelec, excisâ funditus Legione: sed à Fernande Castellano victus, solatio patri esse potuit societate cladis, cùm non fuerit vltione calamitatis; Abenaim Cæsar-Augustano Rege in captiuitatem abducto, & Habdaragman Cordubæ regnante, fugâ vix elapso. Vt in nomine sic in virtute ac victoria expressit iste Ramirum Oueti Regem, qui sæculo fermè ante 70000. Barbarorum millia, D. Iacobi subsidio, quem candido in equo insidentem pugnaturis militibus specie visibili præivisse dicunt, in acie trucidauit. Nobili tunc documento innotuisse dicunt, quanti ad victoriam momenti pietas sit. Cum enim copiis ad congrediendum accinctis Ferdinandus Autolinus inter nobiles primarius ad Ecclesiam proximam Dei opem imploraturus accurrisset, eamque pietatem ignauiæ plerique tribuerent; Angelus ipsius indutus formam, strenuissimè dimicare visus est, ac per illustria heroicæ virtutis fa-

cta super alios, suis victoriam asserere, & temerè iudicantium calumniam difflare. Nec diu post Ferdinandus Regium nomen, quod victo cæsoque Vveremunduo Legionensi, sponsæ fratre, & iure dotalitio, illius occupato Regno, Castellæ Comitibus primus asseruit; victoriis impleuit; Lusitaniâ magnam partem domitâ: & Toleto ad tributum adacto. Magnum tunc Hispaniarum decus Rodericus Dias, ex quinque Regulis vno prælio captis, Cid seu Dominus; mirùm quantùm suorum Regum gloriam promouit, hostibus; vel ab Aulâ exclusus; priuatis viribus, sæpius obtritis. Nec minor Alfonsorum in Barbaros felicitas. Sextus, post varias clades, Cordubæ & Hispalis Regibus ad tributum adactis, Toletum demum expugnauit. Septimus, Cæsaraugustanam prouinciam domuit. Octauus Almeriam subdidit: & Nonus, vt certæ essent priores victoriæ, per nouam fecit; cæsis ducentis, minimùm, Barbarorum millibus ad Tholozam Bœticæ. Quamquam in tanti decoris societatem venerunt Petrus Aragoniæ, & Sanctius Nauarræ Principes: quia & laboris fuere participes. Ne queratur Mahomades de clade, & victus voti compos fuit. Vexillum eius Romæ ad B. Petri pependit: non quidem, vt voluerat, victoris monumentum; sed vt æquum erat, victi trophæum. Exinde inualescente feliciter re Christianâ; Ferdinandus III. captâ Cordubâ, quidquid Barbaris circum supererat, sub iugum misit: & Re-

Primus Rex Castellæ. 1037

Cid.

Victoria. 1212.

1232

gnum Granatense; quod vnum ex aliorum reliquiis conflatum hosti superfuit, stipendiarium fecit. Nam iam ante Henriques Henrici Lotharingi, quem Alfonsus VI.
1084 generum sibi datâ Theresiâ, & Comitem Lusitaniæ fecerat, filius, Vlyssipone captâ, victisque hostibus, quorum aliquando quinque Regulos in vinculis habuit, (& inde Regium ipsi nomen) ditionem latè propagauerat. Nec segniùs aliâ ex parte Borellus Cataloniæ Comes receptâ Barcinone, rem suam bellis ciuilibus valde afflictam, in integro restituit. Iuerunt vltra posteri, quas à maioribus acceperant, iniurias in nepotes vlturi. Inde primùm à Berengario; qui Aragoniam in dotem acceperat, excussi Tortosâ, Leridâ, & finitimis; Valentiam demùm & Baleares Insulas Iacobo I. reliquerunt in prædam; vt suo casu eos, vt fit, erigerent; quorum ipsi casu assurrexerant.

Lusitaniæ Primus Rex.

Catalonia Christianis asserta

CAPVT XXXII.

Turbæ Ecclesiæ Byzantinæ ex Mœchia.

IRene Augusta reportatæ ab Iconomachis victoriæ laudem infuscauit, ambitione politicâ. Hinc enim ex Stauricij consilio posthabitâ Rotrude, Caroli Magni filiâ, aliquot annis ante Constantino filio promissâ; quæsita ipsi in sponsam Maria Ar-
788 mena S. Philareti cognomento Misericordis nepte; proba illa quidem, sed obscuritate natalium, haud eâ sorte digna. At id pro merito fuit. Quærebatur Augusto spon-

sa, quæ assueuisset obsequi, non consors quę vellet imperare. At quàm nihil sæpe agit, nihil non agendo humana prudentia? securitati quæsita fœmina, casus occasio fuit: & ob id maximè excussa Irene è solio, quod ad solium indignam promouerat. Cum prætereà matris consortium, aut iugum haud æquo ferret animo: iam vicennis Imperator. Cum patruis quatuor sæuiùs actum: quos ne milites eius pertæsi lasciuiam, & ignauiam (nam interea dum Mathematicis certam spondentibus Victoriam incautiùs credit, à Bulgaris fœdè victus est) ad solium promouere possent; aut oculis priuauit, aut linguis. Hinc repudiatà liberius *Marià*, quasi suæ vitæ insidiata esset, *Theadate* cubicularia in sponsam allecta est. Et inde turbarum Seminarium; dum plurimis nouum istud connubium, ex adulatione, vt fit, approbantibus, alij Mæchiam illud & habent, & dicunt. Ad hæc Imperator exæstuat: & cùm in alios, tùm in Platonem præsertim, & Theodorum Studitam Archimandritas sæuit, carceris, verberum, & exilij pœnà. Magnum enim in illis crimen non applausisse sordibus diadematis. Accreuere malo vires ex Tharasij Patriarchæ molliori ingenio: dum enim timet, ne ex vno represso vitio plurima erumpant: & ne damnata Mœchia Iconomachiam, nondum bonà fide extinctam, suscitet: vt etiam non iam tantum libidinosus, sed & impius præterea Imperator minabatur, eum seuerè quidem reprehensum, ab Ecclesiæ tamen ingressu non arcet; & Iosephi presby-

Prudentia cæca.

791

795

Mollior indulgentia turbas causat.

teri sacrilegam audaciam; qui, clam ipso, nouas nuptias celebrare ausus fuerat, inultam finit; & sic à se tanquam à dignitatis transfugà, cùm alios, tùm præsertim Archimandritas abalienat. Hinc ortum schisma, quod Imperatoris authoritate inualuisset, ni eà interea fuisset exutus, quà erat abusurus ad libidinem. Exturbatus igitur, excæcatus, & ex dolore actus est ad mortem à matre; cuius causam bonam fecerat, per sua vitia. Nec mora, reuocantur exules: è sacris mouetur Iosephus, & vnius pœna fidelium consensum parit. Turbatum quidem nonnihil post à Nicephoro Tharasij successore: qui Iosepho restituto Mœchiæ redditum ibat innocentiam: cùm in contrarium obnitens Michaël Curopalates Imp. ex Leonis III. Pont. sententià, rem demùm composuit: & cum Patriarchà obscœnum deierante patrocinium reconciliatis, qui contra steterant, pacem Ecclesiæ reddidit.

CAPVT XXXIII.

Turba Byzantinæ Ecclesiæ ex Polygamiis.

NOn vnius dumtaxat æui res est discordia ex nuptiis: illæ omnia prope sæcula turbauerunt. Certè non diu post Leo, cognomento Sapiens, quasi legis à se in Trigamos latæ iniquitatem emendare facto vellet; *Quadrigamus* factus est, Zoë ductà: erat tamen vnde factum excusaret, cum nulla ex prioribus sponsis prolem sustu-

lisset. Infremuit ad hæc Nicolaus Mysticus Patriarcha, sed non alio demùm euentu, nisi vt qui Principem sacris mouere ausus fuerat, è sua ipse deiectus sede, Euthymio Sacerdoti piissimo, & tantam dignitatem vehementer refugienti locum faceret. Hinc dissidium: dum quem quisque mauult, Patriarcham verum putat. Quamquam quis non meritò Nicolaum exauctoratum dicat, qui affectatæ seueritatis imagine delusus; nec approbatis Romæ à Ioanne IX. Pont. nuptiis voluit acquiescere? Restitutus tamen ab Alexandro, Leonis recèns mortui fratre; æmuli exilio suum vltus est. At ne vnius exilii palma Euthymius coronaretur, in eum colaphis euulsione barbæ, & indignis aliis modis sæuitum est, præsertim à Clericis. Fuit hæc merces studij, quo eos tum ab aliis, tum à Simoniæ vitiis curare conatus est. Aliquot annis post, ne feueriori iudicio, videretur Patriarcha peccasse, iterum peccat, *Quadrigamiâ* proscriptâ, tum suo in Bysantinâ Synodo, tum Constantini Porphyrogeniti, qui iam ante Patruum Alexandrum exceperat, decreto, cui nomen *Vnio*; vt quo, post Euthymij in exilio piè defuncti mortem, partes in vnum consenserint. Nec passim permissa *Trigamia*: In laicis, opinor, emendabatur sacerdotalis incontinentia. Inde forte Polyeuctus Patriarcha, in Nicephoro Phocà, nec Bigamiam tulit sine pœnà. Inepti? castos laicos volunt viri sacri, ipsi coniugati.

Imper. Quadrigamus inde turba.

911

910

CAPVT XXXIV.

Schisma decimum-tertium, & inde turba à Benedicto nono.

Benedictus nonus Ioannis XIX. decessoris ex fratre Nepos, Cognatorum potentiâ (erant hi comites Tusculani) Pontificatum quasi hæreditatem inuasit. Eum enim non ætas solùm, quà nondum pubertatem excesserat; sed & peruersitas, quà ad sordida quæque effrænatè rapiebatur, infimo in Ecclesiâ gradu indignum reddiderant, nedum Pontificio. Quid in homines possit sacrorum reuerentia, demonstratum in eo est; vt in quo Christianus orbis reueritus sit sacrorum principem; quem hominum obscœnissimum agnoscebat. Sed Ptolomeus tandem alterius in vrbe factionis princeps, consulatum adeptus, eo eiecto, Ioannem nihil digniorem, è Sabinensi Ecclesia in Romanam, sub Syluestri III. nomine, intrusit. At Benedictus iterum præualens eo abdicato, ex quietioris vitæ, suas inter sordes studio, in Ioannem quemdam Romanum Presbyterum, accepto pretio dignitatem transmisit; vt eam, breui post, quasi priuatæ turpitudinis puderet, rursus inuaderet. Hinc tres Roma Pontifices, an Pontificũ monstra, qui diuisis inter se reditibus, Ecclesiam deprædabantur, & inquinabant, inhorruit. Ad hec indignantis pietatis flamma Gratianus quidam exæstuans, à singulis seorsim, quà rationibus, quà pretio, quà peiorum metu euicit, vt positis vltrò Infulis

alterum eligi sinant. Meritò itaque concordibus omnium suffragiis, ipsemet Gratianus, sub Gregorij VI. nomine Ecclesiæ præfectus est, qui ne vltra ab indignissimis conspurcaretur, effecerat. At cum sollicitudine verè Apostolicâ, quas sordes sub impuro priorum Pontificum regimine Ecclesia contraxerat, expurgantem, Henricus III. Germaniæ Rex in Sutrinâ Synodo abdicari curat; quasi indignis per munera, aut relictos alicubi Ecclesiæ reditus, persuasa abdicatio, atque adeo redempta Ecclesiæ vexatio; dignitatis sibi collatæ fuisset emptio. Ne tamen qui schisma vt tolleret, Simoniæ suspicionem, atque etiam pœnam incurrerat; innocentiæ vindicandæ specie schisma renouaret; Sudgerium Bambergensem Episcopum, sub Clementis II. nomine, sibi suffectum veneratus est. Ac in Germaniam primò Henrici iussu; deinde Cluniacum, vnà cum Ildebrando, piè non diu post obiturus, profectus. Ei quàm dissimilis Benedictus? Quippe Clemente, nono post electionem mense, in Germaniâ, quò vnà cum Henrico in Imperatorem Romæ iuncto, discesserat, defuncto, Pontificatum ad octo menses rursum inuasit; vt excussus à Poppo Brixiensi Episcopo, qui sub Damasi II. nomine, Pontificatum ad 20. dumtaxat dies, adeptus est, nouo in illum conatu irreperet. Sed tandem Romani, vt semel in perpetuum, pudendam illam tyrannidem exscinderent, ius nominandi Pontificem Imperatori, iam ante à Synodo delatum, iterum per Legatos detulerunt; vt authoritate

1044 1046 1047

ipsius comprimerentur, quos à sublimis adeo gradus culmine excludebat indignitas, exclusos esse non patiebatur temeritas. Periculosum sanè remedium, vt ex secutis inde in Italiâ Germaniâque tragædiis compertum est; At ad mali grauitatem tunc ex maturâ sapientum sententiâ necessarium. Eo enim solo à sordibus, quas multorum indignissimorum intrusio inuehebat, vindicari posse dignitatem Pontificiam creditum est. Ne illius tunc pœniteret, Bruno fecit; vt quem ex Tullensi in Leucis præsule Da-
1049 masô sub Leonis IX. nomine suffectum virtutes verè Apostolicæ laudatissimis retrò Pontificibus, per vitam reddidere parem, & post mortem publico fidelium in Ecclesiâ cultu dignum.

CAPVT XXXV.

Pontifices decimi sæculi.

Ioannes CXIX. 901 IOannes IX. inter hæc Ecclesiæ Christianæ dedecora sacris præfuit, vt quam ab impiâ sacrilegorum tyrannide maculam contraxisse videbantur, æquitate pijssimâ purgaret. In Synodis enim Romanâ & Rauennate, quæ Stephanus aduersus Formosum, & ordinatos ab eo constituerat, rescidit, Imperiumque Lamberto Vvidonis Spoletani filio adiudicauit, Berengario abdicato, quem Roma vi potitum, ipsemet peiorum metu coronauerat. Ouetum in Hispaniâ, Regni caput ab Alfonso constitutum, Metropolitanâ dignitate insigniuit. IV. Pontificatus anno ineunte excessit.

Benedictus

Benedictus IV. ad duos circiter annos Ioanni suffectus locum piè obeundo fecit *Leoni V.* quem post 40. dies, *Christophorus* deturbatum è solio carceri addixit, deturbandus & ipse, carcerique addicendus post septem menses à *Sergio.* hominum scelestissimo, qui quæ in Formosum Stephanus impiè constituerat, nouo sacrilegio rata dixit, rescisis quæ ex aduerso Ioannes religiosiùs sanxerat. Restitutâ demùm, eximièque ornatâ Lateranensi Basylicâ, quæ terræ motu corruerat, anno ab intrusione tertio excessit. *Bened.* CXX. *Leo V.* CXXI. *Christop.* CXXII. *Serg.* CXXIII. 908 910

Anastasius III. Sergio ad annos duos & totidem menses suffectus Ticinensi præsuli ad Berengarij preces indulsit, vt equo albo, vmbella, & cruce præuia in itinere vsus, ad læuam Pontificis ante omnes in Conciliis sederet. Huic ad tempus breuissimum suffectus *Laudo Theodoræ* impurissimæ tunc in vrbe fœminæ, simul & potentissimæ indulsit, vt Ioannes quidam, quem illa deperibat, ex Bononiensi præsule Rauennas constitueretur, vt post ipsum Alberti Marchionis generi Theodoræ, tyrannide, in Ecclesiæ Romanæ regimen intruderetur. *Anastas.* CXXIV. 912 *Laudo.* CXXV.

Ioannes igitur X. miles melior, quàm præsul, in Saracenos, qui iam à 40. annis, apud Garilianum in Campaniâ sede positâ, prædas innumeras egerant, accitis vndequaque auxiliis mouit; eosque, nullo prorsus elapso, vel in vinculis habuit, vel in acie strauit, Berengario in datæ opis præmium in Imperatorem promoto. Diffidium ex vsu Missalis Mosarabici nonnihil à Romano di- *Ioann. X.* CXXVI. 912 *Saraceni cædes.*

uersi in Hispaniis exortum composuit.
Vnuo Hamburgensi pallium indulsit. Re-
iecto Hilduino, quem Tungrensis clerus
Episcopum dixerat, Richarium á Carolo
Francorum Rege propositum, cum ad se de-
lata controuersia esset, ordinauit. Vt quin-
quennis pueri ad Rhemensis Ecclesię insu-
Quinquennis praesul. las promotio rata esset, edicit. Denique vt
exitus cum principio congrueret, excussus
è solio vi Maroziæ nihil Theodorà matre
928 honestioris, in carcere strangulatus est,
anno regiminis, an tyrannidis decimo
sexto.

Leo VI. CXXVII *Leo VI.* Ioannem excepit, in carcere
post sex menses moriturus. Cui suffectus
Stephan. VIII. *Stephanus VIII.* ad an. 2. m. 1. d. 15. locum
CXXVIII. fecit *Ioanni XI.* Sergij scelestissimi, ex Ma-
Ioan. IX. CXXIX. rozià impurissimà filius, & vel ob hoc eà se-
de indignissimus. Nec diu post ab Alberico
eiusdem Maroziæ filio in carcerem trusus,
Byzantinis Patriarchis indulgere coactus
est; vt non expectato posthac Romani Pon-
636 tificis assensu, pallio vterentur. Obiens de-
mùm intrusionis anno 4. m. 10. locum
fecit

Leo VII. 131 CXXX. *Leoni VII.* qui statim Odônis Cluniacen-
sis Abbatis interuentu Albericum vnà cum
Hugone Italiæ Rege, atque etiam Roma-
136 nos inter se composuit; eosque vt ad pieta-
tem accenderet, eiusdem Odonis operà, tùm
antiqua cænobia ad primæuæ disciplinæ
939 feruorem restituit, tùm nouum S. Pauli no-
mine construxit. Anno regiminis 3. m. 6.
locum fecit

Stephano IX. quem ex Germanià oriundum

Ottonis Regis fauor in solium promouit. Steph.IX. CXXXI.
Hinc Romanorum in ipsum inuidia & impietas, vt quem deformato colaphis vultu sacrilegè violauerint. Tametsi ex eo deformior publico abstineret; officij tamen non immemor fuit; Nam accito iterum Odone Cluniacensi pacem inter Hugonem & Albericum rursum composuit; & Francis interminatus est per legatum anathema, ni Regi Ludouico morigeri, ab Hugone, qui 943
regnum affectabat, deficerent. Præfuit Ecclesiæ annos 3. m. 4. d. 5.

Marinus II. Propheta diu ante, quàm Mari.II.
Papa, S. Vdalricum Augustæ Vindelicorum CXXXII.
præsulem fore vaticinatus est. Cum in componendis procerum dissidiis frustra se desudare experiretur, componendis fidelium moribus ad normam Euangelicam, & disci- 946
plinæ cœnobiticæ ad primæuum institutum se totum feliciter dedit. Annos 3. m. 6. d. 13.

Agapetus per Marinum suum è latere le- Agapet.
gatum duos Hugones in Synodis Gallicis anathemate plecti curauit. Primum pseudo- CXXXIII.
præsulem, quod subreptis dolo ab ipsomet Agapeto literis, præsulem se Rhemensem aduersus Artaldum diceret. Alterum Ducem, quòd Ludouico Regi detrectaret obsequium; Ecclesiasque non rarò diuexaret, idque totum in Romana Synodo ipse per se ratum habuit. Berengarium verò direptionibus continuis Italiam turbantem, nec parcentem Ecclesiis, accito ad auxilium Ottone Germaniæ Rege coërcuit. Ingenti clade Slauis Danisque, qui à fide desciuerant, ab Ottone per culsis, Hamburgensis Ecclesiæ

priuilegia auxit, Adaldago Archiepiscopo
955 ad fidem apud illas gentes restituendã & propagandã instigato. Obijt anno 9. m. 7. d.10.

Ioan. XII cxxxiv. *Ioannes XII.* primus Pontificum mutasse nomen dicitur, cum ante Octauianus diceretur. Persuadendum inde fortè populo credidit, mutatum ipsum ætate ac moribus esse in inauguratione Pontificiâ, vt mutabatur nomine; ac verè maturum ac sanctum habitum iri Pontificem, ad quem nec-

Pontif. duodeuiennis. dum duodeuiginti annos natum, ac in omni vitiorum genere inueteratum ab assentatoribus diceretur; *Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes.* Cum post Alberici patris, qui vrbis dominatum aliquandiu tenuerat, mortem; ipse quoque tyrannidem inuasisset, in solium se Pontificium intrusit. Berengarij Italiam continuis direptionibus deprædantis tyrannidem ita excussit, accito ad auxilium Ottone, eoque in Imperatorem inuncto; vt viam nouæ aperuerit. Quamquam si aliter non potuere præuerti sacrilegia, quæ frequens indignissimorum Pontificum intrusio tunc inuehebat, quàm repressâ suffragatorum licentiâ, eàque imperatoriis legibus intra recti fines cohibitâ; quis magno eoque Pijssimo Principi culpæ tribuat, quod sacris se prophanus interpo-
264 L. 6. c. 19. suerit? Hæc verò alibi. Præfuit autem Ioan. annos 9.

Bened. V. cxxxv. Ioanni *Benedictum* V. qui eius partes fouerant sufficiunt, repudiato *Leone VIII.* quem abdicato in Synodo Ioanni suffici Otto curauerat. Tametsi enim Ioannem eo indignum gradu multa redderent, non ta-

men ritè fortè potuit abdicari, cùm ex veteri dicto, *Nullius iudicio suprema sedes subiaceat.* Sintque boni à Deo peroptandi Pontifices; mali ferendi. Benedictum tamen tamquam spurium Otto Victor in Germaniam abduxit, vbi non diu post piè obijt. Nec diu superuixit Leo, qui Romæ tamquam verus Papa substiterat. *Leo VIII. cxxxvi.*

Ioannes XIII, ex Narniensi Ecclesia ad Romanam post Leonem, an Benedictum, iuxta leges ab Ottone suffragatoribus præscriptas transuectus est; vt breui post à Turbonibus ageretur ad fugam. Sed cum Pandulfus Capuæ, quò se Papa receperat Dominus, cæso Rofredo Campaniæ comite, qui perduellium proteruiam fouebat, restituit. Nec obstitere Romani, qui ex Ottonis cum copijs aduentantis metu ferociam posuerant. Hinc Capua Metropolis à Pontifice dicta: & Romani ab Ottone per varia supplicia ad obsequium adacti; vt alibi commemoratum est. Et Ottonis cognominis filius in Imperatorem inunctus, & cum Theophania Imperatoris Byzantini filià connubiali fœdere sociatus. Receptis tandem Papa Rauennæ, quò cum Imperatore concesserat in Synodo, quæ Tyranni ditioni pontificiæ subtraxerant, nouoque diplomate confirmatis: & in Poloniam, ad Misconis principis preces, qui recens Ecclesiæ se legibus addixerat, missis, qui fidem in Borealia promouerent. Obijt cum sedisset annos 6. m. 11. 5. *Ioannes XIII. cxxxvii. Pellitur. Restituitur. Capua Metropolis. Polonia Christiana. 972. 25. Aug.*

Ioanni suffectus *Donus* ad tres menses, locum fecit Benedicto VI. qui ubi clauum *Donus. cxx.*

Bened. CXXXIX Ecclesia tenuisset annum unum m. 3. & dies
Bonif. aliquot à *Bonifacio* strangulatus est. Hunc
CXXXX post annum ab intrusione pulsum *Benedictus VII.* excepit ad annos nouem, quem
Bened. CXXXXI non parùm in monasticâ restituendâ disci-
984 plinâ, & confirmando Germanis Imperio
10. Iul. Ioã. XIV desudasse dicunt.

CXXXXII. *Ioan. XIV.* Benedicto suffectus à Bonifacio post exilium atrociùs sæuiente in Hadriani molem, quam perduelles insederant, abductus, post annum actus ad mortem est; ipseque Bonifacius quarto post mense improuisâ morte correptus locum fecit *Ioanni XV.* Hic etiam suas passus vices à Crescentio qui consulis nomine

Ioan. XV. CXXXXIII Hadriani molem inuaserat, ad fugam actus est; sed breui reuocandus ex Ottonis III. quem profugus Papa è Thusciâ in auxilium aduocauerat, metu. Cum ad impulsionem Hugonis Capeti, qui Franciæ se Regem dici in Comitiis curauerat, abdicato in synodo Rhemensi Arnulfo, quasi Carolum Lotharingiæ Ducem, & Regni ex natalium sorte legitimum hæredem Rhemos acciuisset, eam in Ecclesiam Gerbertus intrusus esset, tametsi reclamans Seguinus Senonensis præsul, rem ad summum Pontificem referendam ex more diceret. Pontifex rei conscius, perculsis anathemate præsulibus, qui facinori assenserant, per seguinum & Leonem S. Dionysij Abbatem legatos, in noua Rhemensi synodo Arnulfum restitui iussit. S. Vdalricum Augustanum Episcopum solenni ritu Diuorum fastis adscriptum publico Ecclesiæ cultu di-

gnum censuit. ubi sedisset annos 10. m. 4. d. 12. obijt. 996 7. Mai.

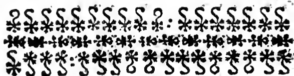
Gregorium V. qui anté Bruno, Imperatoria Ottonum cognatio, sed magis eximia virtutis ad supremam Ecclesiæ sedem prouexit. In hujus etiam urbe pulsi locum Crescentius *Ioannem XVI.* cognomen adeptum, Placentinum Episcopum, qui sibi Archiepiscopi nomen, superbè attribuerat, promouit. At Otto iam ante à Ioanne aduersus Tyrannum ad auxilium accitus, ingressus interea Italiam cum copijs, cognato Pontifici matrique Ecclesiæ illatas injurias, euentu alibi enarrato ultus est. Tum Pontifex authoritate sibi asserta ad Ottonis & patriæ gloriam usus, ipsum in Imperatorem inunxit; & ut ius eligendi posthac Imperatorem penes Germanos proceres esset, in synodo edixit. Adelbertum Pragensem episcopum, qui ob populi contumaciam in S. Bonificii cœnobium Romanæ receperat, instante Archiepiscopo Moguntino ad suam Ecclesiam redire jussit: ac ut fidei luci versus Borealia diffundendæ, si Pragenses in duritia persisterent, indulsit, ubi & martyr occubuit ut & aliquandiu post Bonifacius Ottonis consanguineus, quem Adelberto ad munus illud Apostolicum, ex D. Romualdi scholâ idem Pontifex substituerat. Excessit vbi sacra administrasset annos duos, m. 8. d. 6. 999

Greg. V. XXXX V. 996 12. Ian.

Ioa. XVI. CXXXXV.

L. 6 n. 10.

Imperium Germanis assertum.

FLORI CHRISTIANI LIBER SEPTIMUS.

CAPVT PRIMVM.

Anacephalæosis de Henriciano schismate.

E post Saracenos hostis Ecclesiæ deforet; filius insurrexit. Si tamen ille filius, qui positâ reuerentiâ egit plusquam alienigenam. Fuit hic Henricus III. Imp. schismatis author; patrator cladium; assertor hæreseon; plusquam Draco, quem habere se in vtero, fœta ipso mater Agnes vidit in somnis; ex omni denique monstrorum genere monstrum. Proh quantùm ab vno discriminum! cum Cœlibatu Clericos solueret; ius inuestiendi Præsules sibi sumeret; dignitates sacras pretio daret; &; quod caput est, illa omnia per arma proueheret. In eo & in eius aliquandiu posteris, potentiam corrupit impietas.

Somnium

pietas; impietatem potentia promouit. Ista quantumuis pleraque mixtim & simul contigerint; narrare tamen sigillatim placet; vt quæ in actu non habuerunt ordinem, habeant in scripto, & magis emineat Ecclesiæ maiestas; quæ vno in hoste, plures vicis, pluries triumphauit.

CAPVT II.

De Cælibatu Clericorum; & inde turba.

IN hoc Ecclesiæ decor præsertim nitet, quòd iam inde ab Apostolorum temporibus, nullum inter Ministros voluit; qui domitâ Venere, se sui dominum non prodidisset. Et hoc orbe toto Concilia, Pontifices, Imperatores; vt sanctum esset, & inuiolabile sæpiùs edixerunt. At quantùm inde turbarum! cum viros ministerio Angelorum æmulos non puderet, infami consuetudine infra homines descendere; & è cœlo delabi in cœnum. Obuiam malo ibat Chrysostomus, cum Antonium Ephesi Præsulem, receptæ sponsæ reum, mors interueniens ad tribunal multò seuerius stitit. Nec officio defuit Gregorius Magnus, Siculis Clericis, ab impuro commercio, ad veteres pudicitiæ leges reuocatis. Ad pium etiam opus strenuè incubuit Dunstanus Cantuariensis Episcopus; sed cum medendo morbus ægresceret, ejici ab Ecclesiis Clericos curauit in Synodo, qui à se non iam sponsas, sed concubinas, non abiecissent; Monachis in eorum loco substitutis, ex decreto Concilij, ad

400 Cælibatus Clericalis assertores.

591

Chrysost. Greg. M.

Dunstan. 970

quod ex Ioan. XIII. Rom. Pont. & Edgari Regis suffragio, omnes Angliæ Præsules conuenerant. Ne verò solis tunc decretis suum Incontinentibus vitium exprobraretur, Edgarus Rex nobili documento fecit. Quando ob stuprum à Dunstano seuerè correptus, se Reum confessus est, & eius ad pedes humiliter prostratus, septennem ab eo pœnitentiam accepit. Pessum tamen ibat iterum castitas, Edgaro defuncto, vt Vuintoniensi in Synodo, cum Eduardus Rex Patri suffectus, & non pauci Præsules, vt clerici restituerentur instarent, atque adeo euincerent, suæ causæ patrocinium Crucifixus in effigie suscepisset; ac exauctoratos meritò priori in Synodo Impuros palam clamasset, per hæc verba. *Non fiat, iudicastis benè, mutaretis malè.* Nec segniùs Eduardo Rege parricidarum manibus interempto; turbatum ab improbis: nimirùm, vt nouo patrocinio, sed non verbis tantùm, sed opere prodigioso daretur locus: quando Calnensi in Synodo, omnes incontinentiæ patronos collapsum lacunar oppressit; Dunstano, & qui cum ipso steterant, mirabiliter illæsis. Mediolanensem & Ambrosianam Ecclesiam fœda hæc lues inuaserat; non poterat non putrescere membrum, quod à suo corpore, hoc est à Romana Ecclesia schisma pertinax à ducentis ferè annis diuulserat. Nec Petri Damiani, & Anselmi Lucensis studio; quibus Nicolaus II. Pont. suas ad hoc vices commiserat; adducto ad pœnitentiam Guidone Archiepiscopo, restituta potius visa est;

nisi vt non diu post atrocius inualesceret. Quippe Cadolaus, in locum Nicolai, ab schismaticis intrusus; vt se dignam Ecclesiam regeret, obscœnam voluit. Ac ex successu totam per Longobardiam & Germaniam felici metuit, vt qui *Nicolaitæ* dudum audierant; *Cadolaitæ* dicerentur. In hos vibrasse anathema nihil diu profuit Alexandro II. & Gregorio VII. Pont. suo quippe immersi luto, extra sensum erant: nec afflari se posse putabant igne de cælo per anathemata; qui tartaream alebant in medullis flammam. Nec extulere de cœno caput, nisi vt in Gregorium, Annonem Coloniensem, Sigefridum Moguntinum, & alios, quas sordes hauserant euomerent. Quid verò tandem profectum contumacià; nisi vt sacris ipsi pollluerentur, qui sacra polluerant? Agnôuit impietatem populus à Gregorio monitus, & sacrilegij se fore conscium putauit, si sacrilegorum sacris interesset. Inde quæ vis mali hactenus suprà remedia fuerat, tandem posuit: & suum pudori pretium rediit, cum impudicitia horrori & contemptui esse cœpit.

Cadolaus Antipapa Cælibatū impugnat

1074

CAPVT III.

De Simoniacis.

SImoniæ vitium jam tum à cunis Ecclesiæ tam seuerè D. Petrus cohibuit; ad Simonem Magum, a quo pesti nomen hæsit; dum vim impetrandi ac largiendi Spiritum Sanctum pecunià mercatur, hęc respondens, *Pecunia tua tecum sit in perdi-*

tionem; vt nec vlla eius suspicio diu fideles afflauerit. Adeo nullus pretio irrepebat ad Infulas; vt vel vltrò oblatas quisque refugeret. Iterùm tamen pestis erupit, adultâ jam Ecclesiâ, quæ nihil in teneram potuerat. Tunc tantùm cæpta sunt vænire sacra, quando in vasis aurum emicuit, quo *Lignei sacerdotes* corrumperentur; cum *lignei calices in sacerdotes aureos* nihil potuissent. Insurrexit in monstrum Chryso-

400 *Chrysost. in Simoniacos.* stomus, Episcopis nundinationis impiæ compertis, in Ephesinâ quadàm Synodo exauctoratis. In eo quoque desudauit opere

459 *Nec non Gennadius.* Gennadius Byzantinus etiam Præsul, adducto Leone II. Imp. vt per edictorum antidotum pestis repressæ laudem sibi quoque assereret. Exemplo Domini euersis mensis, Nundinatores è templo ejecerant: sed illi Iudæis similes redierunt ad scelera, cùm pœnæ timor abscessit. Quid alibi factum putes? cùm nec ipsa Romana sedes suspicione vacauerit. Non defuere quidem Athletæ nobiles, qui nisu toto, in hydram insurgerent, & abominationem tollerent è loco sancto: prophanum ibi captari lucrum indignati, vbi sua Deus beneficia gratis donat. At frustra fuit Ioannis II.

533 *Et Greg. Magnus, &c.* decretum, quamquam Athalarici Ariani Vvisigothotorum in Italiâ Regis edicto nixum: frustra fuere Gregorij Magni ad Brunehildem Franciæ Reginam, & multos variarum gentium Presules Epistolę. Nec multùm profuit Conciliorum passim, & Principum sollicitudo piissima; ex remediis malum inualescens, humanam se supra

vim prodidit, vt in eo demùm curando diuina innotesceret. Quàm tristi id simulque prodigioso exemplo didicit Gallus quidam Præsul. quippe dum in Synodo periurio sibi ab isto crimine facit innocentiam; pœnam acciuit. Cùm enim facilè, vt ab Hildebrando Victoris II. Legato jussus erat: *Gloria Patri & Filio* pronunciasset; *in Spiritui sancto hæsit*. Ex prodigio crimen fassus dignitatem, quam pretio emerat, gratis abjecit, ac expeditè sacrum Trisagion absoluit. Vnius pœna quàm multos abduxit à culpâ? quinque & quadraginta Præsules, (vt inferioris ordinis Ministros præteream) priuati maluerunt esse, atque adeo ab intentatis pænis securi, abdicatis vltro dignitatibus; quàm vltioni diuinæ ob noxii, retentis. Breui post ad Petri Damiani, & Anselmi Lucensis Episcopi, Nicolai II. Pontificis nomine monita; rediit ad officium Guido Mediolanensis, & ne pœnam sibi accersat pertinaciâ, innocentem se facit pœnitentiâ: sopito etiam dissidio, quod Ambrosianam Ecclesiam diu à Romanâ distraxerat. Feliciter prorsus, ni aliqui morbum fecissent ex remedio; ex odio simoniæ, in hæresim prolapsi. Nam promotos pretio, ita velle inter laicos, vt post veniam iterum essent ordinandi; quid erat aliud, quàm vitium vitiô mutare; & ita abscedere à fumo, vt incideretur in ignem. Non erat id ægritudini remedium, sed incrementum, & inde noua Petro Damiani vincendi materia. Nec id operosum valde. Libellus ad Henricum Ra-

1055 *Prodigium.* *Et Petrus Damiani.* 1059 1052 *Ex remedio morbus.*

uennæ Præsulem satis ad palmam fuit: quippe nondum malum adoleuerat. Tanti est ad sanitatem medicamenti celeritas! Nec minus intereà ab iisdem dignitatibus, aliâ sub specie, periculum: euincendum etiam fuit, per multa discrimina, ne illas indigni darent, postquam expressum tandem fuerat, ne indigni emerent.

CAPVT IV.

De Inuestituris.

Regum & Præsulum iura sua cuique dignitas deffinit. Mutuò illa sibi seruire possunt; misceri rectè non possunt. Impium Regibus; se sacris interponere, nisi ad præsidium. Nec minùs indecorum Præsulibus; immiscere se prophanis, nisi quatenus illa diuinis seruiunt. Id obseruatum sedulò, donec Barbari Occidentis collapso Imperio; insociabiles res miscuerunt, sacra prophanis. Author Odoacer, quando ne Romanus Pont. inconsultis Italiæ Regibus eligeretur, edixit. O quali tum sub jugo ingemuit Ecclesia; quę libertatem orbi dedit! Nec exturbatis Gottis, qui suffecti Erulis in Italiâ tyrannidem prorogauerant, nouæ Romæ Principes, suum jus Antiquæ reddiderunt. Durauit illud opprobrium; donec pręualentes Franci, vel ob id se dignos Imperio probarent, quòd Ecclesiam sibi subditam nollent. Præsules autem à primis Ecclesiæ temporibus, ex cleri vniuersi, & plebis suffragio fuisse electos, & ex Episcoporum Prouinciæ, ob id in Synodum, in-

Promotio ad sacras dignitates vsurpata à Laicis.

loco vacantis Ecclesiæ conuenientium; iudicio confirmatos, & authoritate Metropolitani consecratos, antiqua monumenta docent. Sed subsecutis temporibus, ac post septimam prætertim & octauam synodos œcumenicas, laicis à iure suffragij exclusis, soli clero id priuilegii reseruatum est. Quamquam diu post in Galliis populi suffragium ad electiones interuenisse, ex Bernardo Clarauallensi videtur clarum. Sed tandem passim inualuit cōsuetudo Pontificijs decretis corroborata, vt exclusis laicis & inferiori clero, soli Cathedralium Canonici jus suffragij haberent; non tamen ita plenum, vt antequam publicaretur electio, consensus Principum quærendus non esset, ac expectandus. Gaudebant & alicubi principes jure nominandi ac præsentandi quos postea suffragatores eligerent, ac ij quorum intererat consecrarent ac inuestirent. Ius illud præsentandi ad infulas à Zacharià Pontifice fuisse concessum ememorant Pipino, ex procerum suffragio, & ipsius Zacharię consensu, à Bonifacio Moguntino in Franciæ Regem injuncto. An autem inuestiendi jus Carolo Magno post excussam Longobardorum tyrannidem indulserit Hadrianus Pontif. affirmare non ausim; cùm Romanam Synodum, in qua id constitutum dicitur, tamquam ab Henricianis, ad suam vsurpationem, aliquà juris specie fulciendam, compactam eruditi reijciant. A posterioribus tamen Regibus id iuris fuisse usurpatum, sed modestius, quàm ab Imperatoribus ijdem eruditi consentiunt. Eam etiam

Cypr. ep. 3. & 4.

Ep. 3. & 23.

Lup. Fer. ep. 81.

authoritatem Reges Angliæ sibi arrogasse, ex eo videtur certum, quòd Anselmus Cantuariensis, ob exortam inde contentionem insulà excedere coactus fuerit. In hoc autem ius illud inuestituræ fuisse positum dicunt, ut qui legitimè fuerat electus atque consecratus; ab Imperatore per traditionem Annuli & baculi, quæ authoritatis Ecclesiasticæ signa sunt, *inuestiretur*; cui propterea Præsul, ritu Vassallorum sæcularium, fiduciarium se sponderet; ac obedientiam iuramento promitteret. Et id est, in quo proditam fuisse dignitatem Ecclesiæ conquerebantur Pontifices; quasi ea, etiam quantum ad sacra, per illam obsequii seu *homagij* professionem, Principum sæcularium arbitrio subderetur. Quamquam Principes *sacra sacris* nolle se imminuta protestati, illam à *Vassallis* sæcularibus præstari solitam obedientiæ & fidei sponsionem sibi ab Episcopis etiam deberi contendebant, ob Regalia & Feuda præsulatibus ex principum liberalitate annexa. Hinc Fridericus I. ad Hadriani IV. Legatos, qui concedebant quidem ut Italiæ præsules fidelitatem ipsi promitterent; at non ut *homagum* præstarent. *Episcoporum* ait, *Italiæ ego quidem non affecto hominium, si tamen eos de nostris Regalibus nihil delectat habere. Qui si gratanter audierint à Romano præsule, quid tibi & Regi, consequenter quoque ab Imperatore non pigeat audire; quid tibi & possessioni.* Id verò juris non fuissent negaturi summi Pontifices; nec illius ergò tanto Imperij ac Ecclesiæ discri-

mine contendissent, qui *suum Regnum de hoc mundo non esse* à Christo didicerant ; si excluso simoniæ, ac quarumcumque sordium vitio, ambitiosius exactum ab Imperatoribus, & demissius redditum à multis præsulibus non fuisset : ac proinde dignitatis ac libertatis Ecclesiasticæ proditæ suspicio gravissima non intervenisset. Quem exitum hæ contentiones habuerint, mox referam. Hic ad insigne Francorum Principum decus addo, Carolum Magnum edicisse, *ut secundum statuta Canonum per Electionem Cleri & populi, de propria Diœcesi, remota personarũ & munerum acceptione, ob vitæ meritũ & sapientiæ donum Episcopi eligerentur.* Id & statutum firmiùs à Ludovico Pio : ne vacuum esset *cognominis* elogium. Et quamquam nonnihil præter fas attentaverint Lotharius & Ludouicus Impp. ordine subsecuti Pium ; euicit tamen Leo IV. Pont. ne maiorum dona nepotes corrumperent ; se in politicis leges imperatorias seruaturum pollicitus. Sic pij Principes dum Synodi VII. decretis (quod & ab octavà postea statutum est) quibus cauebatur, ne laici ad dignitates Episcopos promouerent , obtemperant ; se dignos probant, qui imperent. O diuinam planè Francorum magnitudinem ; quę tota fuit vt diuinam, & Ecclesiasticam maiorem faceret. At quàm parùm sæpe bonum à malis distat ! Cum Francorum consenescente potentià, Thusciæ præsertim Comitibus, non Roma solùm, sed Ecclesia quoque cessit in prædam. Quæ tùm portenta Chri-

Francius suum Clerorednt.

817

nisi vt non diu post atrociùs inualesceret: Quippe Cadolaus, in locum Nicolai, ab schismaticis intrusus; vt se dignam Ecclesiam regeret, obscœnam voluit. Ac ex successu totam per Longobardiam & Germaniam felici meruit, vt qui *Nicolaitæ* dudum audierant; *Cadolaitæ* dicerentur. In hos vibrasse anathema nihil diu profuit Alexandro II. & Gregorio VII. Pont. suo quippe immersi luto, extra sensum erant: nec afflari se posse putabant igne de cælo per anathemata; qui tartaream alebant in medullis flammam. Nec extulere de cœno caput, nisi vt in Gregorium, Annonem Coloniensem, Sigefridum Moguntinum, & alios, quas sordes hauserant euomerent. Quid verò tandem profectum contumaciâ; nisi vt sacris ipsi polluerentur, qui sacra polluerant? Agnouit impietatem populus à Gregorio monitus, & sacrilegij se fore conscium putauit, si sacrilegorum sacris interesset. Inde quæ vis mali hactenus suprà remedia fuerat, tandem posuit: & suum pudori pretium rediit, cum impudicitia horrori & contemptui esse cœpit.

Cadolaus Antipapa Cælibatū impugnat

1074

CAPVT III.

De Simoniacis.

SImoniæ vitium jam tum à cunis Ecclesiæ tam seuerè D. Petrus cohibuit; ad Simonem Magum, a quo pesti nomen hæsit; dum vim impetrandi ac largiendi Spiritum Sanctum pecuniâ mercatur, hæc respondens, *Pecunia tua tecum sit in perdi-*

tionem; vt nec vlla eius suspicio diu fideles afflauerit. Adeo nullus pretio irrepebat ad Infulas; vt vel vltrò oblatas quisque refugeret. Iterùm tamen pestis erupit, adultâ jam Ecclesiâ, quæ nihil in teneram potuerat. Tunc tantùm cæpta sunt vænire sacra, quando in vasis aurum emicuit, quo *Lignei sacerdotes* corrumperentur; cum *lignei calices in sacerdotes aureos* nihil po-
400 tuissent. Insurrexit in monstrum Chryso-
Chrysost. in simonia os. stomus, Episcopis nundinationis impiæ compertis, in Ephesinâ quadàm Synodo exauctoratis. In eo quoque desudauit opere
459 *Nec non Gennadius.* Gennadius Byzantinus etiam Præsul, adducto Leone II. Imp. vt per edictorum antidotum pestis repressæ laudem sibi quoque assereret. Exemplo Domini euersis mensis, Nundinatores è templo ejecerant: sed illi Iudæis similes redierunt ad scelera, cùm pœnæ timor abscessit. Quid alibi factum putes? cùm nec ipsa Romana sedes suspicione vacauerit. Non defuere quidem Athletæ nobiles, qui nisu toto, in hydram insurgerent, & abominationem tollerent è loco sancto: prophanum ibi captari lucrum indignati, vbi sua Deus beneficia gratis donat. At frustra fuit Ioannis II.
533 decretum, quamquam Athalarici Ariani
Et Greg. Magnus, &c. Vvisigothorum in Italiâ Regis edicto nixum: frustra fuere Gregorij Magni ad Brunehildem Franciæ Reginam, & multos variarum gentium Presules Epistole. Nec multùm profuit Conciliorum passim, & Principum sollicitudo piissima; ex remediis malum inualescens, humanam se supra

vim prodidit, vt in eo demùm curando diuina innotesceret. Quàm tristi id simulque prodigioso exemplo didicit Gallus quidam Præsul. quippe dum in Synodo periurio sibi ab isto crimine facit innocentiam; pœnam acciuit. Cùm enim facilè, vt ab Hildebrando Victoris II. Legato jussus erat: 1055
Gloria Patri & Filio pronunciasset; *in Spiritu sancto hæsit.* Ex prodigio crimen *Prodigium.*
fassus dignitatem, quam pretio emerat, gratis abjecit, ac expeditè sacrum Trisagion absoluit. Vnius pœna quàm multos abduxit à culpâ? quinque & quadraginta Præsules, (vt inferioris ordinis Ministros prætercam) priuati maluerunt esse, atque adeo ab intentatis pœnis securi, abdicatis vltro dignitatibus; quàm vltioni diuinæ ob noxii, retentis. Breui post ad Petri Damiani, & Anselmi Lucensis Episcopi, Nicolai II. Pontificis nomine monita; rediit *Et Petrus Damiani.*
ad officium Guido Mediolanensis, & ne 1059
pœnam sibi accersat pertinaciâ, innocentem se facit pœnitentiâ: sopito etiam dissidio, quod Ambrosianam Ecclesiam diu à Romanâ distraxerat. Feliciter prorsus, nî aliqui morbum fecissent ex remedio; ex odio simoniæ, in hæresim prolapsi. Nam promotos pretio, ita velle inter laicos, vt post veniam iterum essent ordinandi; quid erat aliud, quàm vitium vitiò mutare; & ita abscedere à fumo, vt incideretur in ignem. Non erat id ægritudini reme- 1052
dium, sed incrementum, & inde noua Petro Damiani vincendi materia. Nec id operosum valde. Libellus ad Henricum Ra- *Ex remedio morbus.*

uennæ Præsulem satis ad palmam fuit: quippe nondum malum adoleuerat. Tanti est ad sanitatem medicamenti celeritas! Nec minus intereà ab iisdem dignitatibus, alià sub specie, periculum: euincendum etiam fuit, per multa discrimina, ne illas indigni darent, postquam expressum tandem fuerat, ne indigni emerent.

CAPVT IV.

De Inuestituris.

REgum & Præsulum iura sua cuique dignitas deffinit. Mutuò illa sibi seruire possunt; misceri rectè non possunt. Impium Regibus; se sacris interponere, nisi ad præsidium. Nec minùs indecorum Præsulibus; immiscere se prophanis, nisi quatenus illa diuinis seruiunt. Id obseruatum sedulò, donec Barbari Occidentis collapso Imperio, insociabiles res miscuerunt, sacra prophanis. Author Odoacer, quando ne Romanus Pont. inconsultis Italiæ Regibus eligeretur, edixit. O quali tum sub jugo ingemuit Ecclesia; quæ libertatem orbi dedit! Nec exturbatis Gottis, qui suffecti Erulis in Italiâ tyrannidem prorogauerant, nouæ Romæ Principes, suum jus Antiquæ reddiderunt. Durauit illud opprobrium; donec præualentes Franci, vel ob id se dignos Imperio probarent, quòd Ecclesiam sibi subditam nollent. Præsules autem à primis Ecclesiæ temporibus, ex cleri vniuersi, & plebis suffragio fuisse electos, & ex Episcoporum Prouinciæ, ob id in Synodum, in

Promotio ad sacras dignitates vsurpata à Laicis.

loco vacantis Ecclesiæ conuenientium, iudicio confirmatos, & authoritate Metropolitani consecratos, antiqua monumenta docent. Sed subsecutis temporibus, ac post septimam præsertim & octauam synodos œcumenicas, laicis à jure suffragij exclusis, soli clero id priuilegii reseruatum est. Quamquam diu post in Galliis populi suffragium ad electiones interuenisse, ex Bernardo Clarauallensi, videtur clarum. Sed tandem passim inualuit cōsuetudo Pontificijs decretis corroborata, vt exclusis laicis & inferiori clero, soli Cathedralium Canonici jus suffragij haberent; non tamen ita plenum, vt antequam publicaretur electio, consensus Principum quærendus non esset, ac expectandus. Gaudebant & alicubi principes jure nominandi ac præsentandi quos postea suffragatores eligerent, ac ij quorum intererat consecrarent ac inuestirent. Ius illud præsentandi ad infulas à Zacharià Pontifice fuisse concessum ememorant Pipino, ex procerum suffragio, & ipsius Zachariç consensu, à Bonifacio Moguntino in Franciæ Regem injuncto. An autem inuestiendi jus Carolo Magno post excussam Longobardorum tyrannidem indulserit Hadrianus Pontif. affirmare non ausim; cùm Romanam Synodum, in qua id constitutum dicitur, tamquam ab Henricianis, ad suam vsurpationem, aliquà juris specie fulciendam, compactam eruditi reijciant. A posterioribus tamen Regibus id iuris fuisse usurpatum, sed modestius, quàm ab Imperatoribus ijdem eruditi consentiunt. Eam etiam

Cypr. ep. 3. & 4.

Ep. 3. & 23.

Lup. Fer. ep. 81.

authoritatem Reges Angliæ sibi arrogasse, ex eo videtur certum, quòd Anselmus Cantuariensis, ob exortam inde contentionem insulâ excedere coactus fuerit. In hoc autem ius illud inuestiturę fuisse positum dicunt, ut qui legitimè fuerat electus atque consecratus, ab Imperatore per traditionem Annuli & baculi, quæ authoritatis Ecclesiasticæ signa sunt, *inuestirentur*; cui propterea Præsul, ritu Vassallorum sæcularium, fiduciarium se sponderet; ac obedientiam iuramento promitteret. Et id est, in quo proditam fuisse dignitatem Ecclesiæ conquerebantur Pontifices; quasi ea, etiam quantum ad sacra, per illam obsequii seu *homagij* professionem, Principum sæcularium arbitrio subderetur. Quamquam Principes *sacra sacris* nolle se imminuta protestati, illam à *Vassallis* sæcularibus præstari solitam obedientiæ & fidei sponsionem sibi ab Episcopis etiam deberi contendebant, ob Regalia & Feuda pręsulatibus ex principum liberalitate annexa. Hinc Fridericus I. ad Hadriani IV. Legatos, qui concedebant quidem ut Italiæ pręsules fidelitatem ipsi promitterent; at non ut *homagium* præstarent. *Episcoporum* ait, *Italiæ ego quidem non affecto hominium, si tamen eos de nostris Regalibus nihil delectat habere. Qui si gratanter audierint à Romano præsule, quid tibi & Regi, consequenter quoque ab Imperatore non pigeat audire; quid tibi & possessioni.* Id verò juris non fuissent negaturi summi Pontifices; nec illius ergò tanto Imperij ac Ecclesiæ discri-

mine contendissent, qui *suum Regnum de hoc mundo non esse* à Christo didicerant ; si excluso simoniæ, ac quarumcumque sordium vitio, ambitiosius exactum ab Imperatoribus, & demissius redditum à multis præsulibus non fuisset : ac proinde dignitatis ac libertatis Ecclesiasticæ proditæ suspicio gravissima non intervenisset. Quem exitum hæ contentiones habuerint, mox referam. Hic ad insigne Francorum Principum decus addo, Carolum Magnum edicisse, *ut secundum statuta Canonum per Electionem Cleri & populi, de propria Diœcesi, remota personarũ & munerum acceptione, ob vitæ meritũ & sapientiæ donum Episcopi eligerentur*. Id & statutum firmiùs à Ludovico Pio : ne vacuum esset *cognominis* elogium. Et quamquam nonnihil præter fas attentaverint Lotharius & Ludouicus Impp. ordine subsecuti Pium ; euicit tamen Leo IV. Pont. ne maiorum dona nepotes corrumperent ; se in politicis leges imperatorias seruaturum pollicitus. Sic pij Principes dum Synodi VII. decretis (quod & ab octavâ postea statutum est) quibus cauebatur, ne laici ad dignitates Episcopos promouerent , obtemperant ; se dignos probant, qui imperent. O diuinam planè Francorum magnitudinem ; quę tota fuit vt diuinam, & Ecclesiasticam maiorem faceret. At quàm parùm sæpe bonum à malis distat ! Cum Francorum consenescente potentiâ, Thusciæ præsertim Comitibus, non Roma solùm, sed Ecclesia quoque cessit in prædam. Quæ tùm portenta Chri-

Franci ius suum Cleroreddunt.

817

stianus orbis inhorruit? cum illi sacris præerant, quos meretrix vellet. Hinc Ottoni
955 *Illud Otto aufert bono fine.* Mag. minus inuidiæ ex facti audacià. Cùm enim Clerum & alios, quibus ius suffragij erat in eligendo Pont. adegit; ne illum ante venerarentur & consecrarent; quàm statuta seruaturum se coram Legatis Imperatoris promisisset; turbandi licentiam magis abstulisse visus est, quàm libertatem imminuisse. Id tamen iuris tribui sibi postea noluit Henricus II. Imp. At quod fuisset aliàs pietas; tenerioris conscientię scrupulus tùm fuit: vt plus nimiùm, ex turbis ad singulas fermè Pontificum electiones subsecutis probatum est. Emendavit in
1059 peius licentiam Nicolaus II. Pont. cum vltrò dedit Henrico III. non solum approbare suffragio, quem Pontificem electores creassent; sed quem vellet ipse facere; si in vnum aliquem suffragantium vota non consensissent. Vt sapientiæ fuisset inuectum iugum pati; imprudentiæ fuit vltro illud induere. Hinc enim diuturna Henricorum & Ænobarbi dissidia, quibus diu Ecclesia, sua inter se membra commissa doluit. Quamquam eorum non pœnitet, per quæ sua rursum majestas Ecclesiæ constitit. Violatam dicas; vt ex iniuriæ sensu, suæ dignitatis admonita, recuperaret quæ amiserat: & eorum se verè dominam probaret, quibus semet ipsa subdiderat.

CAPVT V.

Decimum quartum in Ecclesiam schisma Henrici III.

PRima ipsi lucta cum Henrico III. Imp. Hic quid à se maturo, & ad vitia planè formato sperandum esset; iam tum à pueris docuit. Quid vir non audeat, qui facinorum audacissimum puer admisit, cum *Cadolaum* hominem impurissimum Nicolao II. substituit; quasi Alexandri II. promotionem rescinderet non expectatus ipsius assensus, quem Guibertus Parmensis Cancellarius, exclusis ab alloquio Principis suffragantium Legatis; negari curauerat. Sed Guiberto, Annonis Coloniensis curà, in ordinem redacto; & Pseudopontifice primùm à Romanis, quos armis se subacturum sperauerat, benè mulctato; postea in Synodis Olosburiensi & Mantuanâ, damnato, sua Alexandro dignitas omnium assensu constitit. Inde serenitas, sed vt maiori tumultu procella infremeret. Rex enim excusso Annonis seueriori magisterio, ita sub Adalberti Bremensis laxiori disciplinâ pudorem soluit; quasi peccandi licentiâ principem metiretur. Fines quosque excessit improbitas, cùm eam sine pœnitentiâ esse voluit. Adeo enim admonentem Alex. & ipsi suffectum Greg. VII. non audiit: Adeo Romam purgatum sacrilegia, vt jussus fuerat, & instabant Germani proceres, non petiit; vt ius omne prouocationis ad Pontifices prohibere attentauerit. Nec ex rebellione Saxo-

Antipapa Cadoalus 1061

Abdicatus.

1064

1073 *Henrici prauitas.*

num adductus est ad petendam veniam, nisi
1075 vt grauiùs peccaret. Nam defunctus pe-
Attentat impia. riculo, non tantùm Præsulum, quos pellicatus, & simoniæ compertos Gregorius Pont. damnauerat, se vindicem præstitit; sed ex ipsis habito Vvormatiæ conuentu de exauctorando Pontifice consultauit. Eique per Rolandum Parmensem clericum, vt seipse tamquam indignus abdicaret, indixit. Mirum inter tot Germanos præsules vix fuisse quinque, quos sacrilegæ vesaniæ contagio non polluerit. Fuere hi Gebhardus Salsburgensis, Altmannus Pataniensis, Adalbero Virzburgensis, Hermannus Metensis, Meginnardus Frizingensis. Alij verò, præeuntibus Vuilhelmo Trajectensi, & Roberto Bambergensi, consensere sacrilegio. Non enim erat ipsis Religio sacram authoritatem prophanæ Imperatoris addicere; à quà suam ipsi emerant. At nouus Enceladus, anathematis fulmine, è Romano 110. præsulum cætu
1076 vibrato, abdicatus concidit; qui cælum te-
Excommunicatur. lis appetierat. Hinc Germanorum passim tamquam ab execrato defectio. Hinc Præsulum Schismaticorum furiales stimuli, quibus inter alios Vuillelmus Trajectensis, qui anathematis contemnendi author Henrico fuerat, cum in illud inter Missarum solemnia ad populum inueheretur, derepentè excarnificari cepit, ac statim deportatus in lectum: & se & Regem, & omnes qui ei aquiescerent, gehennæ cruciatibus destinatos esse in perpetuum, non sine horribili adstantium pauore, paulò ante

mortem dixit. Inde factum vt quamuis Vuecilone, postea Moguntino Pseudoepiscopo Authore, negata vi anathematis, impietatis pœnam, per impietatem sopire multi voluerint, & aliqui Ticini anathema in Pontificem retorserint, ne se innocentes crederent, pænę sen'us expresserit. Eò demùm Rex ipse abdicationis intentatæ metu adactus est, vt ipse se quasi abdicauerit. Nam sine vllo Regij satellitij strepitu Italiam profectus, & Canusij, quò se Pontifex receperat, non priuati solùm, sed pænitentis etiam habitu, veniam quam & per se, & per Comitissam Mathildem, & per Hugonem Abbatem Cluniacensem postulabat, non antè obtinuit, quàm pollicitus sit, negaturum se consortium & patrocinium Schismaticis: ac ornamentis Regijs positis, ab administratione cessaturum, donec in Germanorum Comitijs ex Pontificis sententiâ, vel permaneret in solio, si probaretur innocens, vel abdicaretur, si reus. At non diutiùs in fide fuit, quàm in conspectu Pontificis. Nimirum vt verè se Regem ostenderet, nullis se jurisjurandi vinculis astringi potuisse prodidit. Perfidiæ certi Germani proceres, eum in comitiis exauctorant, substituto Rudolfo Sueuiæ Duce. Nec ei detrectare obsequium, læsæ fidei crimen putant, qui Deo, Deique vicario datám fidem negauerat. Non tamen zelus calidior Pontifici placuit qui vitiosum caput sanare malebat, quàm abscindere. Triennio tamen post di-

Pœnitet.

Relabitur

Exauctoratur.

ctam à proceribus abdicationis sententiam, suà fulcit in Romanâ Synodo, & ad Rodolfum tamquam legitimè tunc Imperantem coronam auream misit, hoc circumscri-
1080 ptam elegio *Petra dedit Petro*, *Petrus diadema Rudolpho*. Periculosum sanè etiam in morbo desperato remedium, nisi grauis tunc illud necessitas probabile vteumque fecisset. Quid enim aduersus principem supererat, non jam solùm humanè, sed furiosè impium, cum sæpe de non vendendis infulis, promouendis simoniacis, fouendis impuris clericis, & *inuestiendis* prçsulibus commonitus, inemendabilẽ semper se prodidisset. Quod tamen de *inuestituris*, quarum sibi ius, tamquam legitimum Principes arrogabant, tunc primum in Occidente, in Lingoniensi & Romanis Synodis statutum videtur, ea turbulentissimá tempestate, maiori fortè animo, quàm prudentiá iudicari factum posset, nisi Pontifex Apostolico verè zelo instinctus suarum esse partium credidisset, iusta & decernere, & pro virili promouere, & qualemcumque Deus ceptis exitum destinaret; æquo animo & expectare & ferre. Ad illa verò despumans impius, vt vlciscatur iniuriam, scelus exaggerat. Audet enim iam non sui Dominus, in Brixinensi apud
Antipapã promouet. Noricos pseudosynodo Põtificem deponere, Guiberto Rauennę Prçsule, in Antipapam, sub Clementis nomine promoto. Dignum Henricianæ caput Ecclesię, qui sæpiùs anathemate præcisus, Catholicæ membrum non erat. Nec interea cessabatur ab armis,

ne consenesceret impietas, quam violentia non promouisset. Cæso itaque in Germaniâ, apud Elstram fluuium Rudolpho, cui Hermannus Lotharingiæ Dux, breui post cæsus, suffectus est, irruit in Italiam Henricus, & obuia quæque atrociter populatus, Vrbem tandem occupat, seque à suo Guiberto Imperatorem dici curat, nempe vt nobilius de se trophæum Roberto Guiscardo vtriusque Siciliæ Principi, ad Pontificis, in Hadrianâ mole obsessi, præsidium accurrenti poneret. Fœdè enim pulsus non mitiorem in Germaniâ fortunam expertus est. Nam ad Herbipolim, & alibi à Catholicis victus; & à Victore III. & Vrbano II. & Paschale, subsecutis ordine Gregorium, proscriptus, ac ad extrema redactus, documento fuit, neminem vnquam impunè in Deum insurgere. Sed inter vltionis diuinę morsus, nihil magis exulcerauit impium, quàm rebelles filii. Eum abnegare Patrem cuiusdam tum pietatis fuit, quando ipse matrem Ecclesiam impiè laceraret; & filios non ad illicita solùm, sed ad nefanda cogeret. Cum enim (ut iam vulgaria taceam) sponsam Adelaidem, propter morum dissimilitudinem carceri addixisset; ipsum inter alios Conradum filium, vim vt Nouercæ inferret, sollicitare non erubuit. Id verò cum piè contumax filius abominatus esset; eum vt spurium contumeliosè abiecit. Hinc minori scrupulo in eum, qui se Patrem negauerat, rebellauit; atque vrgente Mathilde Thusciæ Comitissà, quę

Margin: 1084 (beside "Guiberto Imperatorem dici curat"); 1086 (beside "mitiorem in Germaniâ"); *Vincitur.* (beside "est. Nam ad Herbipolim"); *Obscenus.* (beside "non ad illicita"); 1093 (beside "vrgente Mathilde")

vt se & Ecclesiam ab Henrici tyrannide fortiùs tueretur, Vuelphoni Bauaro, cum mutuo seruandæ castitatis pacto, nupserat; in Cisalpinæ Regem ab Anselmo Mediolanensi inunctus est. Sed in ipso infelicis facinoris exordio abreptus, consummati gloriam Henrico fratri reliquit. Iste accepto Regni jure à proceribus, à quo Pater exciderat, non tamen ante Regem egit; quàm in Concilio apud *Northusam* villam Regiam professus esset obsecuturum se Patri, iusque ipsi Regium redditurum, vbi ipse Ecclesiæ se obsequio reddidisset; idque ipsi Patri contestatus est in colloquio

Ad pacem cogitur.

1105 apud Bingam, quando dexteritate procerum, paratæ ad certamen copiæ, absque pugnà digressæ sunt. Ex eò Rex nouus vniuersam prope Germaniam suo addictam obsequio, Pontificio restituit. Ad hæc Pater *Moguntij*, quò præsules & proceres, præsentibus Legatis Pontificiis, ad pacem conuenerant: vltrò potestati filii tradidit Imperij insignia; qui rem inuitus amiserat. Ac se reum confessus, in locum ipsi assignatum priuatus abscessit. At non simul cùm externis Imperij insignibus, interna animi posita contumacia est. Iamque non solùm Leodij, quò effugerat, & in reliquà Germanià; sed in Italià etiam Schismaticorum coëuntibus copiis,

Molitur noua.

redintegrabantur tragædiæ. Quippe & per litteras aduersus filium, Proceres, &

& Pontifices contumelioſiſſimè ſcriptas; & per *Vvernerum*, quem in Aquini Marchà conſtituerat; & per Petrum Columnium Abbatem de Farſa, qui poſt Albertum, Theodoricum, & Ma- 1106
ginulſum Antipapas, Guiberto ſuffectus fuerat, turbandi rurſus perduellibus faciebat andaciam. Sed in ipſo nouæ molitionis exordio Leodij abreptus documento fuit, vitijs fermè ho- *Obijt.*
minem immori, in quibus vixerit. Digna pacis victma dum obijt, quam viuens numquam admiſit, niſi vt ſecuriùs turbaret. Ne verò ſupereſſet occaſio tumultuum, *Vuaſtallæ* ad Padum in Conuentu Præſulum, & Procerum, cui Paſchalis ipſe Pontifex, à Comitiis Moguntii habitis, per inſignem multorum Præſulum, & procerum le- *Pax.*
gationem rogatus adfuit; recepti ſunt in gratiam perduelles, ſine dignitatum damno; niſi ſi quos pretium, aut vis apertiùs intruſiſſet. Nam vt intereſt, vbi ſinguli peccant, iram diſtringere, ad exemplum; ita commune delictum diſſimulare, aut ignoſcere, ſæpe ad pacem neceſſarium eſt.

L

CAPUT VI.

Decimum-quintum in Ecclesiam schisma Henrici IV.

NOn infra Carolos aut Othones locum meruerat Henricus IV. si quod Ecclesiæ bonum contulerat, maioribus damnis non corrupisset. Dicas noluisse patrem tyrannum vt ipse esset; & non in eum rebellasse, quòd turbasset Ecclesiam; sed vt ipse
1107 turbaret. Cum itaque per Archiepiscopum Treuerensem Legatum suum, Catalauni à Paschale, qui post Vvastallensem conuentum in Gallias concesserat; vt sibi ius Inuestituræ integrum seruetur, non impetrat, ad illud per vim & dolos enisus est. In Italiam enim cum exercitu profectus; nullam se de illo iure controuersiam facturum promisit;
1110 si Præsules à Regalibus abstinerent. At in vrbem admissus, adeo promissis non stetit, vt Cardinales, Episcopos, ipsumque, nefas! Pontificem carceri addixerit; & ob exortam inde seditionem; quâ Imperator excussus equo in maximo vitæ periculo fuit, ad arcem in Sabinis munitissimam abduxit. Hic non tam præsentis calamitatis sensu,
1111 quàm vniuerso Christiano orbi, ex aperto dissidio, impendentium malorum metu, Pontifex superatus, Henrico indulsit ius *Inuestiendi* præsules suæ ditionis, liberè electos, antequam ab vllo possent Episcopo consecrari. At ad ius non benè itur per iniuriam. Benè itaque tum vulgò iactatum est: Indultum illud à captiuo Pontifice non

Henricus IV. ius inuestituræ vi extorquet.

Priuilegium, sed *prauilegium* dicendum esse. Ideo quamuis obluctaretur Pontifex, & factum si non vt honestum defenderet; vt necessarium tamen tunc excusaret: essentque orbe toto non pauci præsules, inter quos Iuo Carnotensis: qui ne in culpà videretur Pontifex, culpam ipsam innocentem quasi dicerent; Romani tamen Cardinales, Pontifice in Campaniam digresso, confirmatis quæ contra Laicorum *Inuestituras*, Gregorius VII. & Vrbanus II. sanxerant; priuilegium illud irritum dixerunt; alijs ad liberiorem illum zelum præeunte, ac animos faciente, Ioanne Tusculano præsule & Cardinale. Exemplum nobile secutus Conon Cardin. & Episcopus Prænestinus, qui tunc sedis Apostolicæ Legatione fungebatur in Oriente; coactâ Hierosolymis Synodo, in Principem sacrilegum dixit anathema. Indeque in Occidentem reditu festinato, eodem legationis munere fungens, in Græciâ, Hungariâ, Saxoniâ, Lotharingiâ, Franciâ, conuocatis Synodis, quod malè indultum fuerat rescindi curat, & Henricum è sacris eijcit, qui se per vim in sacra intruserat. Ad hæc Pontifex, quem schismatis metus ad molliorem indulgentiam traxerat: ne seueriori indulgentiæ patrocinio schisma faciat, iniuriam sibi à præsulibus factam dissimulat: & leniter reprehensis, qui ex ardentiori pro sacris zelo, in supremum sacrorum Ministrum parùm reuerenter egerant; emendaturum se dixit, quod tanto studio improbabant. Non tamen vt apertè quod malè indultum fuerat reuoca-

A Cardinalibus rescinditur.

Item in multis Synodis.

ret induci vmquam potuit; jurisjurandi malè præstiti, supra vim factam, & supra concordia tot præsulum suffragia, præualente apud ipsum conscientiâ. Sed in Lateranensi tamdem Synodo, quæ aliæ Synodi orbe toto sanxerant aduersus Laïcorum *Inuestituras* rata habuit; quod ante per literas, ad vniuersum orbem Catholicum scriptas, iam fecerat: suppresso tamen vtrobique Henrici nomine: quasi suppressum nomen posset absoluere, quem res damnabat. Ad hæc Henricus in armis, & in Italiam, & in vrbem; ac è sacris eiectum se verè annuit: dum vt ijs restitueretur per Legatos à Pon-
1116 *Henricus absolui petit.* tifice in Apuliam profugo petijt. At vnâ viâ redire poterat ad sacra prophanus, sacris abstinendo. Id etiam Gelasius Paschali suffectus apertum voluit: quando Cincij Frangipanis elapsus Tyrannidem in fugam se dedit. Quo tunc pietatis specimine Hugo
Insigne factum Cardinalis. de Alatro Cardinalis enituit? cum ex hærente ad vadum naui, & in hostium mox venturâ manus Pontificem ereptum, impositumque humeris, admirabili planè spe-
1117 ctaculo, in tutum detulit. Frustratus prædâ Henricus, quam Pontifici non potuit, Pon-
Henricus Antipapam instruit. tificiæ dignitati iniuriam fecit, promoto in Antipapam Burdino. Id enim hominis ad infulas promouisse; quid aliud fuit, quàm inquinasse! Coactus tum in Gallias nauigare Gelasius. Nimirùm vt Henricum Normanorum procerum assultibus elapsum in Ger-
1119 maniam, de proximiori percelleret, in Synodis Coloniensi, & Friteslariensi. Victoriam prosecutus Callistus II. substitutus

Gelasio, in Synodo Rhemensi, dum iniuria ius expressum non eiurat, vt per legatos tum Synodi, tum Pontificis rogabatur, cum nouo anathemate ferit. Inde profectus Italiam Callistus, Normanorum auxilio 1121
Burdinum Sutrinæ captum in Apuliam, ad *Perduelles conteruntur.*
carcerem perpetuum amandat. Frangipanum arces in plana submittit: & Romanos proceres, qui ex Ecclesiæ damnis res suas egerant, in ordinem redigit. Nec minùs Felicia Adalbertus, ex schismatico, Moguntinus præsul in Germania interea gessit. Nam intentatis etiam armorum apparatibus ad pacem demùm contumacem egit, qui de euentu discordiæ desperare iam ceperat. Hinc Spirensis præsul, & Fuldensis Abbas à Vircemburgensi conuentu Romam missi, & 300. præsulum Lateranensi Synodo satisfa- *Pax conciliatur.*
ctionem Imperatoris nomine polliciti: vt ad redintegrandam pacem Legati in Ger- 1122.
maniam mitterentur, euicerunt. Vvormatiæ igitur, in comitiis, quibus Pontificis nomine Lambertus Cardinalis Ostiensis interfuit, iniquo iure decedens Imperator, in gratiam cum Ecclesiâ, & Pontifice rediit. Nec fautoribus eius negata venia: ne, dum non habentur pro Innocentibus, nouos sibi scelerum socios faciant. Indultum etiam Henrico est, vt electionibus Præsulum ac Abbatum interesse posset: Nascentes inde controuersias, ex Metropolitani & Suffraganeorum Consilio ac judicio diremptur us, electisque Regalia per Sceptrum collaturus.

CAPUT VII.

Decimum-sextum quintum in Ecclesiam schismam Friderici Ænobarbi.

PRo pace non habuit, sed pro iugo, Fridericus Ænobarbus Imperator, inter Callistum & Henricum percussum fœdus:
1157 quo Inuestiendi iuri Imperator renuntiauerat: & illud in Imperio felicissimum, *nihil cogi*, ablatum sibi non tulit Inde sensim arrogare subdolus ius eiuratum, sub specie Regalium, quæ tuta Henrico manserant, & dissidiorum occasiones quærere. Quid animo moliretur dubitandum non reliquit, quando, post acceptam Romæ ab Hadriano IV. Imperij Coronam; adoo Londinensi præsuli, dum Romam per Germaniam peteret, impiè detento, factam iniuriam vltus non est, vt per literas monebat Hadrianus: vt eas, quasi non sibi tantùm, sed Imperio etiam contumeliosas: quòd illud visus esset facere Romanæ Ecclesiæ *Feudum*, acrioris dissidij occasionem fecerit. Hinc eius impietas in Alexandro III. quem 22. Cardinales, cum assensu Cleri & populi, Hadriano suffecerant, deponendos dum ad Ticinense conciliabulum dedignatur accedere: adiudicato Pontificatu Octa-
1160 uiano, sub Victoris III. nomine, in quem duo tantum Cardinales consenserant. In vtrumque ac gregales anathema dixit Alexander, ex Anagniâ quò se receperat. Veneti etiam, Veronenses, & Longobardi passim, inito simul fœdere, ab Imperatore sa-

Fridericus queritur de Pontif.

Antipapam promouet.

crilego defecerunt: nec alio euentu in illos mouit, niſi vt fugâ ante prælium captâ, ſtolidè ſe bellum ſuſcepiſſe, ignauè confeciſſe proderet. Ad hæc: cum præterea Reges Franciæ, Angliæ, Siciliæ pro Alexandro ſtare noſſet, ad pacis conſilia animum flectere viſus eſt: ſed vt illâ ſub laruâ, certius impietati Patrocinium quæreretur. Si 1161
enim pacem volebat ex animo, cur ad Auenionem, ei paciſcendæ deſtinatum oppidum, apparatus pluſquam militaris? cur Ludouico Regi Franciæ; qui cum Præſulibus ad pacem promouendam acceſſerat, vis intentata: quaſi non adducto ſecum Alexandro, promiſſis non ſtetiſſet? Alexander 1162
enim, qui vim ſchiſmaticorum in Italiâ veritus in Franciam venerat, fraudulenta Friderici ſubodoratus conſilia, Auenionem ſe conferre noluit: ne dum ſuam in dubium dignitatem reuocari ſinit, innexam ei rem Eccleſiæ prodat. Nec à diſcrimine Ludouico ſubducto, Regis Angliæ ex inſperato interuenientis auxilio; digreſſoque ignominiosè Friderico, factionis ardor elanguit. Nam in Antipapæ interea Lucæ defuncti locum, Guidonem Cremenſem Cardinalem ſchiſmaticum, ſub Paſchalis III. nomine perduelles ſuffecerunt: eumque in Herbipolenſi conuentu, quà vi, quà fraude approbatum, in Italiam, quo iam Romani Alexandrum acciuerant, cum copiis Imperator reduxit. Non tunc igni parcitum, non 1167
ferro, jamque ipſam Romam vrgebat exitium, ingenti ciuium multitudine, à Raymone Tuſculano Comite, quem copiis Fri-

De pace doloſe agit.

Romanos vincit.

dericus iuuerat, fœdè trucidatâ: & vrbe leoninâ captâ. Inualescebat inde malum, quod populus fuco pacis, quam præsens & impendens calamitas necessariam prorsus reddere videbatur, assentiebatur: vt tam Alexandro, quàm Paschale, depositis, tertius ex vtriusque Partis consensu Pontifex diceretur. Sed perniciosum illud consilium Deus exsufflauit; cum Pontifex & subdolam Tyranni vafritiem, & stolidam populi facilitatem eludens, rem Ecclesiæ in tuto posuit: dum clancularià fugâ Beneuentum profectus, se à periculo subduxit. A Deo consilium illud fuisse ex eo constitit, quòd schismaticis passim, etiam primæ notæ, prodigiosâ lue consumptis, in superstites ita sæuitum sit à Mediolanensibus, & aliis Lon-
A Longobardis vincitur. gobardis, qui Mediolanum nuper excisum instaurauerant: vt ipsum Fridericum Montium iuga vix extremæ cladi subduxerint: & anno post, cæsis quinque supra viginti millibus hostium, acceptæ ab ipsis ante cladi
1168 largè parentauerint. Ipse vt saltem nolens dictam in se ab Alex. sententiam impleat, se quasi abdicat: & posito cultu Regio, sub habitu seruili, ad noua se facinora reseruat; an ad nouas clades? Nam ad Alexandriam, quam in honorem Pontificis Longobardi
1175 condiderant, primò victus: adequitante inter ordines D. Petro: vt diuinæ militiæ Antesignanus, de cœlis esset: tùm à Mediola-
Vincitur. nensibus iterum; quò demùm euentu in Deum pugnetur infelix didicit. Inde pax placere tandem perduelli cœpit, cùm tam improsperè bellum cederet. Venetiis igitur,
quò,

quò, post varia per internuntios colloquia, Alexander ex pacto concesserat; eiurato Imperator schismate: & quæ inuaserat Ecclesiæ redditis; in gratiam receptus est. Nec Ioanni Srumensi, quem Guidoni Turbones suffecerant, aut Præsulibus asseclis negata venia. Ad eam gradus fuit in Lateranensi Concilio; admissæ culpæ confessio. Ita demum è tot allatrantibus vndequaque procellis euasit Ecclesia, non tantùm incolumis, sed multò robustior. Quantò enim gloriosius, furorem armatum vincere: quàm non ferre?

1177

Nouus Antipapa

Pax.

CAPVT VIII.

Turba Anglica ex Regum audacia in sacra.

ANgliam quoque afflauit conatus in sacra. Nec in eà sua Ecclesiæ dignitas in integro durasset, ni eius se labantis vindices Anselmus & Thomas Cantuarij præsules prodidissent. Hi dum Regibus, qui Pontificia sibi arrogabant in sacris, obluctantur, eorum in se furorem acuunt, & suo periculo Ecclesiam demùm in tuto ponunt. Anselmum quidem ab aliquot annis Guilhelmi I. iussu ab Insulà exclusum Henricus I. Guilhelmo fratri suffectus reuocauerat; sed vt in eum ob negatum *homagium*, & damnatas in Londinensi Concilio Laïcas præsulatuum *Inuestituras*, persecutionem instauraret; eumque quod à Paschale Pontif. id iuris, an impietatis non impetrasset (ad id enim Romam ire coactus fuerat) ab In-

Anselmus & Thomas iura Ecclesiæ in Anglia tuentur.

ſulæ aditu prohiberet. Semiſæculo poſt maiori ſtrepitu recruduere diſſidia. Henrici II. quidem animum non parùm exaſperauit Thomas, ex Regni Cancellario Cantuarienſis præſul: quod vt totus ſacris incumberet, prophanum Cancellarij munus contra Regis præſcriptum abdicaſſet: quòd Eccleſiæ iura à laïcis vſurpata repeteret; quòd ne fructus Eccleſiarum vacantium fiſco addicerentur; ac propterea diutius deſtitutæ præſulibus Eccleſiæ permanerent, prohiberet: quòd Clericos ad ſæculare tribunal trahi non ſineret, & id genus alia non pateretur, quæ Henriciana ſacrilegia renouatum ibant in Angliâ. Nihil tamen iniquius tulit, quàm quòd Præſules, authore imprimis Thoma, non aliter Regi fidem iurarent, quàm *Saluo ordine ſuo*. Ad hanc exceptionem cum Rex non aliter, quàm ad rebellionis claſſicum fuereret, ac atrocia quęque minaretur: viſum Præſulibus, aſſentiente etiam tandem Thomà, vt pro exceptoria clauſula, quæ Regem exacerbauerat, *bona fide*, ſubſtitueretur. At ſtatim Thomas veritus ne terreno Regi vt placeret diſplicuiſſet cælesti, reuocauit aſſenſum. Nec dicta in eum à Præſulibus *Noranthone* abdicationis ſententia prohibuit, quin prouocaret ad Pontificem, & in Galliam, quò Pontifex aduenerat, proficiſceretur. Ibi in Ciſtertienſium Pontiniacenſi cœnobio ita ſe geſſit: vt qui in Angliâ Pontificiæ magnanimitatis exemplar illuſtre fuerat, cœnobiticæ humilitatis miraculum fieret. Quamquam nec ibi ſuæ dignitatis ac con-

Thomæ zelus pro Eccleſiæ iuribus.

Abdicatur.

1164

ſtantiæ ſubinde obliuiſceretur. Cum legatus à latere per totam Angliam dictus ab Alexandro Papâ, non multos tantùm proceres, ſed Epiſcopos etiam non paucos, qui miniſterio ſe ſacro indignos prodiderant, è ſacris mouerit: & ipſum Regem ni vſurpato iure abſtineret, Interdicti ac anathematis metu perculerit. Necdum tamen ad pacis, & Chriſtianæ moderationis conſilium inflexus eſt Regis animus; vt qui nihil non mouerit Europâ propè totâ, & per Legationum officia, & per munerum tentamenta, quò & præſules, & Cardinales, & ipſum etiam Pontificem à Thomâ, tamquam ab hominum præfractiſſimo abalienaret. Sed quamuis apud nonnullos præſules ac Cardinales eius innocentiam nonnihil infuſcauerit; vt tamen Reus vel haberetur, vel diceretur non expreſſit. Et ex hoc adeo induruit, vt & iterata Pontificis monita, & Ludouici VII. Francorum Regis conſilia nihil moratus, Inſulam propè ab Eccleſiâ ſciderit. Id eius minæ; Leges id impiæ; id Affinium Thomæ calamitas, quos bonis exhauſtos, & propriis extruſos laribus, ipſum Thomam adire compulerat, ſi fortè qui ad propria damna infractus perſtiterat, miſero illorum conſpectu molliretur; Id & ipſi Thomæ negatâ ferociter colloquij copiâ palàm ſonabant. Ad hæc veluti calamitatum pondera infractus Præſul, palmæ inſtar in altum magis eluctabatur. Atque ſub anathematis & interdicti pœna; quam, ſuâ etiam ex parte, ſignificatam Regi voluit Alexand. r, expreſſit tandem, vt ſuæ Eccleſiæ 117

Minatur interdictum.

Infamatur.

redderetur. Maluit Henricus virum piissimum Regni sacris præesse; quàm Regnum sine sacris pati. Mirùm quo vbique plausu, quibus gratulantium vocibus, Athleta nobilis exceptus fuerit. Ei quippe triumphi debebatur pompa; qui reuertebatur ex victoria: quamquam illustriorem multò, non diu post obtinuit, dum verba quæ contra ipsum; cuius iterum innocentia à perfidis traducta fuerat: commoto Regi exciderant; mortis sententiam interpretati satellites; eum obtruncarunt ad altare. Vbi enim melius caderet, Deo sacra victima? Ita mori omni triumpho gloriosius fuit: vel Rege teste. Mortuum enim tam demissè coluit, quàm superbè viuum horruerat. Vt parricidium exemplo memorabili expiaret; non tantum quæ, in pœnam inconsulti sermonis Legatus Pontificius iniunxit, executus est; sed tergum insuper virgis cædendum piè subdidit: quod Virgæ Pastorali ægre subdiderat.

Redit in Angl. *Necatur.* *Regis pœnitentia.*

CAPVT IX.

Noua turba Anglica ex Regum audacia in sacra.

DIssidia non diu post in Angliâ recruduerunt, Ioannis Regis, qui fratri Ricardo successerat, ausu nefario. Quippe vt idoneâ viâ ad sacrilegia eniteretur, parricidium fecit, Arturo Britanniæ Duce manu propriâ cæso: vt cui Regnum rapuerat (erat enim eius nepos, ex Gaufredo fratre maiore natu, ac proinde Ricardi ante ipsum

1199 *Ioannes sine terra nepotem necat.*

hæres) vitam quoque auferret. Inde Philippus Franciæ Rex, propriis iam stimulantibus iniuriis, in parricidam Principis Regni Beneficiarij incensus, eum ad Parium Tribunal ritè vocatum, nec comparentem, prouinciarum, quas habebat in Galliâ iure excidisse pronunciat, ac ipsum armis ex Normanniâ, & Aquitaniæ parte pellit. Ille vero vt illatas à terreno Principe iniurias, vt ab impio expectandum erat, vlciscatur; in Deum insurrexit. Nempè vt re sine cœlo esset; cui *sine terra* cognomen erat. Ideo cum, Ioanne Noruicensi Episcopo, quem in Ecclesiæ Cantuariensis solium intruserat, excluso; Innocentius III. Pontif. à Monachis Cantuariensibus, qui Romam ad suæ ius Ecclesiæ tuendum concesserant, eligi curat Stephanum Langtonum Anglum ex Doctore Parisiensi ob eximia merita Cardinalem, & ipsum Stephanum, & Monachos Angliâ abstinere iussit: & tùm in Præsules alios, tùm in Ecclesias regni truculenter deseuiit. Inualuit impietas, vbi ob non reparata sacrilegia, Regnò sacris interdictum est: ac postea, ob exaggerata facinora, anathemate ipse percussus, ac Regni iure excidisse declaratus decreto Pontificis, Philippo Franciæ Rege in eius locum substituto. Ad metum amittendi terreni Regni resipuit, qui de cœlestis damno parùm curauerat; & potentiam iam labefactatam à Francis, vt retineat, nouo eam sacramento Ecclesiæ vectigalem facit: ac imminutam habere maluit; quàm nullam. At non est diuturna pietas, quam timor expressit. Rediit ad sa-

Normânia exuitur.

Intrudit Episcopos.

1207

1209

Excommunicatur, &c.

1211

Sacris mouetur.

Fit vectigalis Romæ.

crilegia, simul ac sacrilegiorum pœna non incubuit. Quo impietatis æstu abreptum eum fuisse oportuit, quando & de eiurandâ Christianâ Religione, & de Mahometanâ amplectendâ, missis ad hoc, ad Miramolinum Saracenorum in Affricâ, & Hispaniâ Principem, clam nunciis, deliberauit. Inde passim defectio, & assensu Procerum Ludouicus Galliæ Princeps assumptus in Regem, frustra reclamante Pontifice. Iam sub signis erant Franci: jam malè an datum sibi, an retractatum à Pontifice munus, armis vindicabant: cum opportunus tyranni obitus pacem fecit. Angli metu soluti iuratum externo Principi obsequium exuunt; vt defuncti se filio Henrico III. subdant. Quippe non Regem in Ioanne: sed tyrannum horruerant.

CAPVT X.

Turbæ Gallicæ è sacrorum prædis.

TVrbarunt etiam Galliarum Ecclesias sordidus Principum, è sacris distractis, quæstus: & indignorum ad Infulas Episcopales promotio. Itum quidem obuiam malo in Synodis, per decreta: At quid hæc in eos arma, quibus in manu est, vi tueri, quod vi patrant? Inde non Meldensis, non Parisinæ
846 Synodi monitis, & decretis adduci potuit
850 Carolus Caluus, vt quæ bona Ecclesiastica
Carolus Caluus sacra vsurpat. prophanis dederat, reddi curaret. Docilior quidem fuit Ludouicus Bauariæ Rex: at verbis tenus: quippe nihil aliud quàm promisit, facturum se quod Moguntina Synodus, sub

Rhabano Præsule, postulauerat. Nec segniùs Proceres licitum rati, ad quod exemplo Reges præiuerant: sacris etiam opibus se liberaliter implebant. Eò demùm licentiæ ventum est: vt in prædam passim cederent morientium Episcopia. Quid vero sacris opibus parceretur: quando nec personæ in tuto erant? Inde à Balduino Flandriæ Comite Fulconis Rhemensis iussum parricidium, quasi sitim vellet sacro extinguere sanguine, quam eo viuo sacris opibus non potuerat. Athletam inclitum, si minùs mortis genus, & causa proderent: verba quibus ab impio cum Normanis fœdere Carolum Simplicem abduxit, abundè probarent. *Ni meo*, inquit: *dicto sis audiens, nec ego tuo: & si me Præsulem non agnoscis obsequio senties anathemate.* Dubites an plus animi morte: an verbis arguerit. Quam procul ab illà constantià Abbo Suessionensis, & Bonno Catalaunicensis: qui Hugonem quinquennem puerum in Ecclesiæ Rhemensis Episcopum inunxerunt. Id honoris filio emerat Heribertus Comes Aquitaniæ, ex Rudolphi Regis, & Ioannis X. Pont. assensu, à Seulpho Archipræsule. Ostentum, post homines natos, inauditum! vt nondum sui arbitrij, Doctorum etiam Arbiter fieret: & crepundiis nondum positis, ad ministerium omnium diuinissimum proueheretur. Quid quod iuit vltra ambitio: & ex sacrilegà, cruentam se fecit! Seulpho per venenum sublato. Verebatur, opinor, impius Comes: ne senescente intereà Presule, infans ad maturitatem Infulis dignam ado-

Balduini Flandri impietas.

900

Liberè dictum.

Quinquennis Præsul.

925

lesceret: & quam dignitatem emerat rapere
1107 maluit, quàm expectare. Nec maior apud Normannos proceres erga sacra reuerentia:
Præsules duodenes. cum ibi pueri vix duodennes præfecti etiam duabus Ecclesiis, ex hęreditate Christi, suam fecerint: & ad Nepotes, auitum quasi patrimonium transmiserint. Meritò igitur illo Ducatu Robertus excidit, ab Henrico I. Angliæ Rege victus, & captus, penes quem Maiestas Ecclesiæ impunè conciderat. Pœnam similem iam ante redemerat pœnitentià Regnerius Lotharingiæ Dux: dum quid-
913 quid in Treuerense quoddam Cœnobium, & in alias Ecclesias auarè peccauerat, libera-
Pænitentia. liter expiauit. Necessarium tunc exemplum: sed quod plus admirationis habuit,
1073 quàm imitationis. Impegit enim & in hunc lapidem Philippus Franciæ Rex, sui Regni non semel Ecclesiis venditis. Sed hic etiam, dum timet, ne authoritate Gregorij VII. Pont. (qui Reo diademàto minabatur anathema, ni resipisceret:) commoti Franci, sibi negent obsequium, obsequentem ipse se Pontifici fecit. Nec defuerant antea: aut post hac defuere Prępsules, (inter quos Fulbertus & Iuo Carnotenses eminent) qui & censuris proceres, & monitis Prępsules, & scriptis omnes officij admonerent.

CAPVT XI.

Turbæ in Ecclesià Gallicanà ex Regum polygamia.

NEc minores ex obscœnis Regum amoribus turbæ Gallicanas Ecclesias mis-

cuerunt. A Philipo I. cæpere motus. Quippe abjectâ Berthâ coniuge, Bertradam Fulconis Andegauensis sponsam vi rapit; eamque, Fulcone mortuo, ex pellice, vxorem facit, approbante, nefas! lasciuiam Syluanectensi Synodo. Hoc deerat in malis Regi cæco, vt sub specie sanitatis medici morbum alerent. Quantò sapientius Iuo Carnotensis subire maluit indignationem Regis, damnatâ Polygamiâ; quàm Dei, approbatâ? Quantò salubrius Vrbanus II. Pont. sua iussa, Episcoporum ignauiâ, delusa videns in Synodis; in contumacem dixit anathema, tùm in Ostonensi Concilio, per Hugonem Lugdunensem: cùm in Claromontano, per seipsum? Profuit ad salutem acre remedium; sed temporariam: nimirùm, vt nouo à Paschali II. in Synodo Pictauiensi percussus anathemate, bonâ demùm fide resipisceret: agnouit enim tum bonus Princeps, deplorati esse, non admittere medicinam, nisi quæ placeret: & nihil sæpè magis ægrotum perdere; quàm medicum, qui parcit. Errantem sequi non puduit Philipum alterum; qui sequi diu noluit pœnitentem. Nec defuere tunc etiam Præsules, quibus probaretur culpa, quę concepta esset in purpurâ: quasi ex Rei magnitudine crimen decresceret. Inde quasi iure dimissa Engerberga Daniæ Regis filia, & alia superinducta. Accreuit ex pertinacia flagitium; & dum ex persuasione innocentiæ, Celestinum III. & Innocent. III. Pontif. non audit; magis se Reum prodit. Actum erat de salute Regis, si Innocentius timuis-

Philippus I. Polygamus.

1094

Excommunicatur.

1096

1100

Pænitet.

1193

Philippus II. Polygamus.

set irritare pœnâ, quem admonitione non
1198 *Excommunicatur.* flexerat. Quamuis enim ex anathemate, quod in ipsum; & ex interdicto, quod in Regnum, Diuionensi in Synodo, dictum est, aliquandiu furiosius exarserit; profuit tamen seueritas vel reluctanti. Ex grauitate pœnæ non solùm agnouit culpam; sed etiam
Pœnitet. pœnitentiam per Legatos promisit. Inde Octauianus & Ioannes Cardin. Pontificis nomine sacra Regno, Regem sacris reddidere, in Suessionensi Præsulum, & Pro-
1201 cerum cætu; & tunc, euanescente, quo dementabatur, amoris impuri fascino miser Princeps verus Ecclesiæ filius haberi meruit; vbi se, pellice dimissâ, veræ sponsæ maritum exhibuit. Non dispari se culpâ infecit Ludouicus Iunior, dum in alio fouit. Indignatus, ab Innocentio II. Bituricensi præfectum Ecclesiæ, quem ipse noluerat, maluit perire iustitiam; quàm vindictam: nec iniquum putauit Rodulphum Veromanduorum Comitem, superinductæ coniugis Reum, contra Pontificem iuuare præsidio, quem premere imperio debuisset. Ac Rudolphum anathematis afflatum igne, suumque Regnum sacris interdictum, ex Iuonis Legati Pontificij decreto, noscens,
Ludou. Iunior excommunicatur. vt de Theobaldo Campaniæ Comite, qui stabat à Pontifice, vindictam sumeret, nec à sacris quidem abstinuit, & Victriaci vt multitudinem perderet, Ecclesiam ipsam incendit, iam non impius tantùm, sed etiam
1142 inhumanus. Quamquam non visus est exaggerasse crimina; nisi vt magis ex merito pœnitentiam amaret: ac ex Bernardi Cla-

rauallensis arbitrio emendaret, quæ peccauerat; qui, ex effræni malè consultæ mentis impetu admiserat per quæ periret. Enituit in his Francorum Regum indoles ad bonum planè facta. Admonitionibus Pontificum maluere tandem obsequi, quàm irritari. Peccasse dicas, vt ex casu se meminissent homines; ex pœnitentià se supra Reges ponerent. *Pœnitet.*

CAPVT XII.

De Normanno-Siculis aduersus Pontifices.

QVàm exilis est terrena magnitudo, vix vllius vmquam animo satis fuit. Quippe Cælestium & æternorum capaces, infima ista, eaque temporaria non implent. Nortmanni testes; quibus, pulsis Græcis, & Saracenis, Apuliam occupasse, votorum summa fuerat; nec ea pœnitenda vagis, & extorribus; & iis primò paucis. Quadraginta omnino fuerunt: sed quos, excussis ab obsidione Salernitana Saracenis, virtus supra plures millenarios extulit. At Victoribus adepta potentia, gradus fuit ad ampliorem. Hinc affectatà Sicilià: tentatà Græcià: nec parcitum ditioni Pontificiæ. In Audaces accingitur Leo IX. Pontif. quem nuper ex Germanià reuersum, copiis iuuerat Henricus II. Imper. At qui sua recuperaturus in Apuliam venerat, præda ipse fuit: copiis amissis. Sed portentum? illum inermem & captum venerati impij sunt, quem armatum contempserant. Nec ipse indignum se cultu, vel infelix præstitit: vt qui prædones ab ana-

1002 (beside "pe Cælestium") · *Normannorum virtus in Italià.* · *1053* (beside "Imper.") · *Pontificem capiunt & venerantur.*

thematis nexu soluere recusauerit, non redditis ante, quæ inuaserant, à quibus ipse tamen vltro dimissus fuerat. In gratiam tamen paulò post à Nicolao II. qui ad hæc
1059 *Fiunt Duces Apuliæ & Siciliæ.* in Apuliam progressus Malphiæ Synodum conuocauerat, recepti; non Apuliam tantùm, quam subegerant: sed Sciciliam quoque, quam breui subacturos se sperant, in *Feudum*, sub Ducatus nomine obtinuerunt, Roberto Guiscardo Duce: redditis tamen antea Beneuento, & aliis, quæ Pontificiæ ditionis erant. Sic salutari consilio satiùs esse credidit non imprudens Pontifex alienę illos prouinciæ Principes dicere, quàm Tyrannos pati suæ. Nec tantùm Romanæ illi Ecclesiæ vectigales facti sunt, eà pace, sed prætereà vindices. Eorum enim ope cū alij, tum Tusculani Comites, excisis Arcibus in ordinem redacti sunt. Nec resiliit aliquādo Robertus ab obsequio, nisi vt Gregorij VII. Romanà in Synodo repressus anathemate, fidum ei magis, aduersus Henricum Imperat. Guibertum Antip. & gregales schismaticos obsequium præstaret, adducto in Apuliam ipso Gregorio. Nec in fratre Rogerio minor erga Vrbanum II. reuerentia: nempe vt in pietatis præmium augeretur Regnum priuilegiis cui pietas fundamentum dederat. Si tamen ea vera priuilegia, quæ ex Principe Pontificem faciunt, & nexu non bene sociabili, sacra prophanis miscent. Id iuris, an iniuriæ, nec tam pius vnquam Pontifex in-
Obtinent priuilegia dulsisset: nec Princeps adeo religiosus accepisset. Fuit id opus potius Petri Leonis, cui sub Anacleti nomine in Pontificatum intru-

so, aduersus Innocentium II. Pont. Rogerius alter istius filius adfuit. At immani sacrilegio nomen Regium, & ius quasi Pontificium in Ecclesias, ab eo adipisci, qui adeo Pontifex non erat, vt nec verè Christianus: quid aliud fuit, quàm ab omni iure excidere? Inde tamen quasi suo iure, tumultus agere; vastare Campaniam: & nec finito schismate, abstinere à prædis: donec tandem ab ipso quoque Innocentio II. quem ad Cassinum interceperat, nomen Regium extorsisset. Guillelmus, ne cognomine solo malus esset, patrem expressit. Eum tamen sacris, quæ per latrocinia in ditione Pontificia violauerat, eiectum eò compulit Hadrianus IV. Græcorū subsidio: vt pacem supplex frustra petierit. Nec iniurià videretur negata impio, qui turbas diu fouerat: ni ex desperatione factus audacior, profligatis ad Beneuentum hostibus, adegisset obsessum Pontificem: vt se sacris restituto, Siculis remitteret ius appellationis ad sedem Apostolicam. Sic dum acrius aliena prosequitur Hadrianus, de suo cedere coactus est: & tristi experimento didicit, nunquam ita vrgendum acrem aduersarium, vt nullam spem habeat, nisi quam ferro faciat. Visus tamen breui post, aut sarcisse quam fecerat iniuriam: aut quod acceperat beneficium compensasse: quando tùm ipse, tùm ipsi cognominis filius, Alexandro III. aduersus Fridericum I. Imp. strenuè adfuerunt. Iste tamen auxilium corrupisse dicitur, dignitatum sacrarum nundinatione. Bonus tamen audiit. Nimirùm, vt à malo patre, ita saltem distin-

Fiunt Reges. 1130 1139

Dum pacem non impetrat Pontif. vincit. 1156

1161 1167

gueretur, non melior filius. Haud impunè cesserunt impiis sacrilegia. Luêre tandem posteri, & quæ maiores mala patrauerant. Adoleuêre in Guilhelmo malo criminum pœnæ, qui coniectus in vincula locum facere coactus est Rogerio filio; vt eum postea sibi redditus, maiori facinore, an calamitate trucidaret. Adde quod tota Insula, ad tot scelerùm sensum, velut inhorrescens, insolitis conuulsa motibus, suas ipsa vrbes hausit, quasi ad alias migraturam manus, priscorum scelerum puderet, seque nouam, atque aliam vellet. Quamuis enim contra fortunam aliquandiu luctatus Tancredus Nothus; Clementis III. Pont. patrocinio, ruentis Principatus molem sustinuerit: Henrico tamen VI. Imp. qui Constantiam Guilhielmi Boni filiam duxerat, Insulà demùm cessit.

Pœna facinorum.

CAPVT XIII.

Pontifices vndecimi sæculi.

Syluest. II CXXXXVI. 999

GErbertus aulæ melior, quàm cænobij, cui se deuouerat, cultor, in Rhemensi primo Ecclesiæ solium ab Hugone Rege intrusus, abdicato Arnulfo; tùm post ignominiosam abdicationem in Rauennatis, a Ottone, quem Hugone posthac inutili deserto, aulicis artibus sibi totum addixerat in Romanum demùm eiusdem Ottonis studio euasit, assumpto *Syluestri* nomine. Tametsi Mathematicus melior, quàm Theologus, obseruationibus Astronomicis & Geometricis, quibus supra coætaneos e

Astronomus.

celluisse dicitur, otium sacris potius à viro sacro impendendum contriuisset, haud pœnitendo tamen successu Ecclesiam rexit annos 4. m. 2. d. 22. Nam & Ecclesiæ leges latè in Borealia propagatas nouit; & ad comprimendos Mahometanorum in Oriente progressus, classicum primus in Occidente occinuit; & diadema Regium, quod Poloniæ Duci parauerat, Sthephano Hungarorum Duci ab Angelo monitus vnà cum Regio nomine tribuit; & Christianà morte decedens, quæ olim durante Rhemensi litigio contra Romanam sedem scripserat, emendasse se prodidit, & inane de ipsius magià, & exitu diabolico ab schismaticis diu post inuectum commentum, in antecessum discussit. *Ecclesiæ vtilis.* 1003 12. *Mai.*

Ioan. XVII. dictus *XVIII.* quod quidam Antipapæ in Pontificum albo adscripti ab scriptorum vulgo sint, ad menses quinque Syluestro suffectus locum fecit *Ioanni XVIII.* ad an. 5. m. 7. d. 28. nullo quod sciatur regiminis operæpretio relicto. Nec celebrior ei suffectus *Sergius* ad an. 2. m. 8. d. 13. nisi quod cum antea Petrus Buccaporci, vt perhibent, diceretur, vel ob reuerentiam nominis, vel ob pudorem cognominis, Sergius dici voluit. *Ioa. XVII* CXXXXVII *Ioa. XVII* CXLVIII. *Serg.* 150. CXLIX.

Aduersus *Benedictum VIII.* ritè Sergio suffectum, Tusculanorum comitum factio, rursus post Ottonis mortem præualens Gregorium intrusit. Sed eum Henricus Germaniæ Rex, quem profugus adiuerat, Turbonibus coërcitis suam in Ecclesiam reduxit, ac ab eo ad Imperii insignia, in cele- 1012. *Bened. VIII.* CL. *Schisma.*

berrimo consessu, globo aureo, quem vna crux è gemmis ambiret, altera aurea superstaret, donatum in Imperatorem vnà cum sponsà Cunegunde, dictus Imperator; quæ Imperatores alii Ecclesię Romanæ concessissent, diplomate nouo, rata vt essent edixit: & non diu post, vt Bamberga, quam à se conditam, & à Benedicto in Germaniam ad id regresso solenni ritu consecratam Episcopali sede insigniri curauerat, eidem esset obnoxia constituit; Romæ cum esset, vt Nicænum symbolum etiam illic inter missarum solennia caneretur, obtinuit. Cum enim Ecclesia Romana in sanà semper fide perstitisset, iuxta promissum Petro à Christo factum; quid credere oporteret huiusmodi symbolo admoneri non indigebat: Vt ab ipso Pontifex obtinuit ne Græcos Apuliam sibi rursum efferere pateretur armis eò illatis, captàque Troià, quam nuper condiderant. Ipse Saracenos littora infestantes strenuè profligauit. Sponsa principis Saraceni in acie captà, & ob atrocem audaciam capite mulctatà. Obijt anno Pontificatus duodecimo iam desinente.

Henric. & Cuneg. Imp.

Symbolũ Romæ cani cœptum

1024 *Ioan. XIX.* in Benedicti fratris locum, *27. Feb.* emptis suffragiis, cum laicus adhuc esset, euasit. Ex infrementium vbiuis præsulum metu à concedendo, an vendendo *vniuersalis* cognomine, Præsuli Byzantino abductus, Conradum Germaniæ Regem ad Alpes exceptum in Vrbem adduxit, & adstantibus hinc inde Canuto Anglorum, & Rudolfo Burgundionum Regibus, qui ex pietatis instinctu Romam venerant, Imperatorem

Ioa. XIX. Simoniacus. CLII.

Conrad. Imp.

torem coronauit. Aquitanos Præsules, an D. Martialis Apostoli elogio insigniendus esset, inuicem tamquam de re magna comtendentes composuit, ac id elogii eximiis fidei præconibus non esse negandum edixit. Vim denique sub vitæ finem à perduellibus passus, ac à Conrado iterum restitutus, obiit an. 9. m. 8. 1004 8. Nou.

Ioannis Albericus frater Tusculani comes ægrè ferens dignitatem sacram, duorum jam fratrum continuato regimine suæ familiæ quasi assertam, aliò transferri, vi, prece, pretio *Benedictum* filium vix duodennem substitui curat. Hic Bretislaum Bohemiæ Ducem ab euastandâ Poloniâ sacrisque diripiendis cohibuit, ac ni direpta redderet, anathematis pænam intentauit. Sed Cardinalium, quos sacrilegus pretio corruperat, studio persuasus, sacrilegum sine pænâ esse siuit. Aliquandiu verò post, vt Casimirus, quem regno pepulerant, dimisso habitu monastico, quem Cluniaci induerat, ipsis præesset, indulsit. Sed hoc alibi, vt & schisma quod huius Pontificis tempore Ecclesiam diuulsit. Sacra autem dispensauit, an inquinauit ad annos decem. Bened. CLIII. 1044 Lib. 1. 32

Gregorius VI. antea Gratianus de quo alibi, vsque ad dictam in se Sutrii sententiã duos annos Ecclesiam rexit. Eamque quantum licuit, tum internis purgatam sordibus, tum externis latronibus, qui eius oppida inuaserant, liberam reliquit *Clementi II.* ad nouem menses, qui Henricum Imperatorem inunxit. Huic in Germa- Greg. VI. CLIV. 1046 Clem. II. CLV. Dam. II. CLVI.

nia defuncto substitutus est Damasus II. ad dies 23.

Leo IX. CLVII. 1049 Leo IX. antea Bruno Dagspurgensis Comes, ex Tulli in Leucis Episcopo, post annum interregni, vel tyrannidis Benedicti, Damaso suffectus est. Ex quo cum Henricus Imper ex attributo ipsi iure Pontificem designauit, sumptâ purpurâ, Romam versus iter instituit. At Cluniaci ab Hildebrando commonitus illicitam esse à laico institutionem ad sacra, sine cleri suffragio, purpuram exuit, vt eam Romæ clero assentiente rursus indueret. *Zelus in defessus.* Statim Romę, Ticini, Rhemis, Moguntii in Synodis quibus ipse interfuit, tùm alia ad morum integritatem pertinentia constituit, tum in clericos simoniæ & impudicitiæ reos anathema dixit. Anno post tum Romæ, tum Vercellis in Synodis quibus & præsens interfuit hæresim Berengarii damnauit; vt & *Berengarius hæresiarcha.* postea Romę Gregorium Vercellensem Episcopum sacrilegi cum affine commercii Reum. Germaniam reuersus in componendâ discordiâ, quæ inter Imperatorem & Andream Hungariæ regem exarserat, multùm desudauit: Imperatori ius temporale Pontificium Fuldi, Bambergæ & alibi in Germaniâ cessit, pro Beneuentano in Italiâ Ducatu, qui juris erat Imperatorii. Reuersus in Italiam cum Germanicis copiis *l. 7. c. 12.* in Nortmannos Siculos, exitu alibi memorato bellum mouit. Ecclesiæ doctrinam aduersus Michaëlis Cerularii Byzantini Patriarchæ, & Leonis Bulgarorum Metro-

politani calumnias, scripto Apologetico tutatus est; eosque per Humbertum, & Fridericum Cardinales ad vnitatem, in quà reliqui patriarchæ perstabant, hortatus est. At quam in terris pacem schismaticis persuadere non potuit, adeptus ipse tandem est in cælis, vt miracula per ipsum, & dum viueret, & post mortem edita probant, & publico ipsi delato cultù 19. Aprilis declarat Ecclesia sedit annos 6. m. 2. d. 7. 1054 *19. Apr.*

Benedicti, quem sæpius intrusum eiectumque vidimus, conatu coërcito, ad Hildebrandi ad Henricum in Germaniam missi preces, impetratus est in Pontificem Gebehardus Aistatensis Episcopus, ac anno post Leonis obitum Romæ consecratus *Victoris II.* nomine accepto: statim & per se in Florentina Synodo; & per Hildebrandum in Turonicà; simoniacis, impudicis Clericis, & rursus Berengario damnatis, Ecclesiæ dignitati ac fidei consultum voluit, per Legatos Turonicà ex synodo, ex Pontificis suffragio in Hispaniam missos à Ferdinando Castellæ Rege euictum est, ne posthac Imperatoris sibi nomen, prçter solitum, & reuerentiam Henrico debitam arrogaret. Tum ex Germanià post Henrici, quem conuenerat, obitum reuersus, Florentiæ occubuit, cum sedisset an. 2. m. 2. d. 13. Cum non diu ante vim veneni in vinum Eucharisticum à Subdiacono infusi miraculo euasisset. *Victor. II.* CLVIII. 1055 *13. Apr.* *Simoniaci perculsi.* 1057 *28. Iul.*

Fridericus Godefridi Thusciæ Ducis frater, & Cassinensis Abbas victori suffe- *Steph. X* *CLXIX.*

ctus sub Stephani X. nomine in m. 7. d.
2. *Aug.* 27. cum ante Petrum Damiani Cardinalem Episcopum Ostiensem creasset, nec passus esset Cassinensi Cœnobio Abbatem sibi substitui; vt duo priores Pontifices Ecclesiarum, quas ante Pontificatum rexerant
1058 rant titulos ad mortem vsque non dimi-
29. *Mai.* serunt.

Nicol II. *CLX.* 1358 *Schisma.* Gerardus Episcopus Florentinus sub *Nicolai II.* nomine, Senis electus Romam, non ante adiit, quàm Sutrij in Synodo Mincium, quem schismatici redintegratà post Imperatoris obitum ferocià sub *Benedicti* nomine intruserant, diris deuouisset: eum postea Romæ infulas sponte ponentem recepit in gratiam. In Romana 113. præsulum Synodo, dicto anathemate in clericos impudicos, & simoniacos, & Berengarianum dogma, ipsum Berengarium errores eiurantem sacris restituit, & Henrico Germaniæ Regi delatum iam ante Patri ius designandi Pontificem asseruit: tum Nortmannis-Siculis, modo alibi dicto in gratiam acceptis, & eorum auxilio Romanorum procerum excisà potentia, futuræ paci libertatique prospexit. Sedit annos 2. m.
Simoniaci. *Berengar. resipiscēs.*
1061 6. nullum dicitur prætermisisse diem, in
1. *Iun.* quà duodecim pauperum pedes non abluerit.

CLXI. Anselmus non dimisso Lucensi Episcopa-
Alex.III. tu in Romanum promotus est, sub *Ale-*
1061 *xandri II.* nomine, absque Regis consensu,
1. *Octob.* quem Guibertus Parmensis Cancellarius exclusis legatis, negare curauerat. Nec segnius aduersus Cadolaum, quem sub

Honori inomine, Concubinarii & ſimoniaci præſules obſcæniſſimum, in Longobardiâ Papam dixerant, Eccleſiæ cauſam ſuſtinuit, & variis in Synodis de quibus alibi, victricem fecit. Inter hæc Petri Damiani zelus imprimis enituit. Licet enim cum Pontificis veniâ, quàm Nicolaus ante negauerat, dignitatem poſitis inſignibus, ſuo ſe rurſus in cœnobio abdidiſſet; Epiſtolis tamen ad multos ſcriptis, & legationibus Mediolanum, Florentiam, & ad Henricum in Germaniam obitis impuros, ſimoniacoſque præſules perterruit, Henricum ab improbo ſponſæ repudiandæ conſilio abduxit, & Eccleſiam ſuis tunc vix benè malis parem, vnâ cum Pontifice à caſu prohibuit. Denique Alexander fide in Daniâ & vlterioribus, per Adelbertum Hamburgenſem propagata, & firmiùs ſtabilitâ; diſcordiâ, quæ Pragenſem & Olmucenſem præſules commiſerat, compoſitâ; Guilhelmo Normaniæ Duce ad aſſerendum ſibi Regnum Angliæ, quod poſt Eduardi mortem Heroldus Regiæ Magiſter vſurpauerat, animato: Henrico Rege ad eluenda ſacrilegia, quibus eum Saxoniæ proceres accuſauerant, Romam citato; exceſſit anno regiminis 11. m. 6. d. 22. miraculis claruiſſe dicitur.

L.7.c.5.

Petrus Damiani

1073. 21. *Mai.*

Gregor. VII. ante Hildebrandus, humili in Thuſciâ loco natus, Alexandro nondum ſepulto, omnium conſenſu, nec ipſo Rege Henrico, rei per nuncios commonito, improbante ſuffectus eſt. Statim vt abominationem exturbaret à loco ſancto: hoc eſt,

Greg. VII CLXII. 1073

Pellicatum & Simoniam ab Ecclesiâ, in Laterana Synodo & Laïcos promouentes ad Infulas, & à Laïcis promotos sacris interdixit. Nec multis nominatim pepercit, quos vel suarum Infularum emptores, vel vt ab Henrico Impuris venderentur Authores fuisse nouerat. Simile statim præstitum à Moguntino Archipræsule in Synodo Erfordiensi; Cum Legatos à latere à cogendâ generali in Germaniâ Synodo Bremensis Archipræsul, cui alij passim, ex conscientiâ scelerum, & abdicationis metu, assensi sunt, quasi id sui potiùs iuris esset, prohibuisset. Non multò igitur operæ pretio Legati, post nonnullam pœnitentiæ speciem, restituto sacris Henrico, cuius ante consortium respuerant, Romam rediere. At Henricus relapsus ad sacrilegia adeò Romam ad causam dicendam non venit, vt monitus & iussus fuerat, vt in præsulum sacrilegorum cætu Gregorium suo indignum gradu declarauerit. Hinc sacris motus, vnà cum Sequacibus regno abdicatur. Ad hæc ille furere, & postea cum ad vota res non fluerent, pœnitere, exitu alibi memorato. Nec valde mitiùs alios erga Principes se tum Pontifex imperturbatus gessit. Nam Guiscardum Siciliæ Principem, ob violata Ecclesiæ iura, sacris interdixit. In Philippum Franciæ Regem acriter increpitum, ni à sceleribus, & inuestiendis præsulibus abstineat, atrociora intentat. Cincium vrbis præfectum anathemate percellit. Nicephorum ob vsurpatum Orientis

Laicales inuestituras damnat.

Henricum citat. L. 7. c. 5.

Abdicat.

Alios Principes arguit.

Imperium, communione priuat. Regem Regnumque Poloniæ titulo regio mulctat, ob Stanislaum præsulem impiè cæsum. In Alfonsum Hispaniæ Regem intentat anathema, quod ordinem Romanum non reciperet, & vxoris defunctæ consanguineam ducere attentaret. Reges Bohemiæ, Hungariæ, Hispaniæ, & alios, ad soluenda quæ census nomine Ecclesiæ Romanæ debebantur, hortatus est. Non mirum itaque si qui censurâ seueriori tot principes exacerbauerat, vim & calumniam multorum non euaserit. Nam eum Cincius, in Natalis Domini peruigilio interceptum custodiæ tradidit: Sed vt illucescente die, excisis à furente populo sacrilegi ædibus, & familiâ dirè cæsâ, liberaretur. Impuri etiam cum Mathilde Comitissâ pietatis castigatissimæ fœminâ commercij, accusatus est ab obscœnis schismaticis; sed absurdam calumniam explorata vtriusque pietas facilè discussit. In ipsum ab Antipapâ Guiberto, de quo alibi, dictum est anathema; sed à tali, & similibus damnari, supra omnem Apologiam fuit. Româ demùm, in quam Victor Henricus Antipapam intruserat, à Cincio, & Guiscardo, quos sacris restituerat, Salernum abductus est; ibidem non diu post migra- 1085
turus ad cœlites, vt cultu publico Eccle- 24. *Maii.*
sia attestata est. Obijt anno Pontificatus n. 12. m. 1. d. 3.

Victor III. antea Desiderius Cardina- *Victor III*
lis, & Cassinensis Abbas Infulas diu re- CLXIII.
cusatas, ac tandem vi collatas, vltrò au-

Pontificatum recusat. fugiens seque suum in cœnobium recipiens posuit, vt iterum precibus & Cardinalium & præsulum, & principum expugnatus reciperet. Saracenos littoralia deprædantes, indictâ expeditione, centum circiter millibus cæsis, suam in Affricam repulit. Beneuenti in Synodo in schismaticos renouauit anathema. Cassini, quò se infirmus receperat, obijt à morte Gregorij anno 2. m. 3. d. 22.

Vrban. II. CLXIV. 1088 *12. Mart.* *Vrbanus II.* antea Otto ex Monacho Cluniacensi Cardinalis Ostiensis, Victori Terracinæ suffectus in schismaticos renouauit anathema, in Synodis Romanâ, Melfitanâ, Beneuentanâ, Troianâ, & Placentinâ. *Rex excommunicatus ob pellicatum.* In hac Philippo Regi Franciæ induciæ datæ sunt, quòd Synodo se sistere vt iussus fuerat nequiuisset. Sed non diu post in Claromontanâ generali synodo, anathema in ipsum iam Ostone in præsulum cætu dictum, quòd viuente adhuc sponsâ alteram duxisset, redintegratum est; ac *Expeditio in Syriam* sacra in Orientem aduersus Mahometanos expeditio statuta. Romam à sacris militibus perductus, Antipapam Rauennam ad fugam egit. In Apuliam digressus pro re*Anselmus* ducendis ad vnitatem Ecclesiæ Græcis in Synodo Barensi multùm desudauit, vbi & Anselmi Cantuariensis, quem Rex Angliâ eiecerat, doctrina mirè resplenduit. Euicitque vt per Græcos expeditio in Siriam decreta non retardaretur. Romæ demùm habitâ Synodo generali aduersus schismaticos, & pro expeditione Syriacâ, cum ad 1099 *29. Iul.* obsequium passim schismatici redijssent, obijt

obijt, cum strenuissimè ac felicissimè Ecclesiam rexisset annos 11. m. 4. d. 18.

CAPVT XIV.

Decima-octaua in Fidem Hæresis Sacramentariorum, seu de Berengario Sacrametnariorum præcipuo Authore.

SI vspiam; in Eucharistiæ sacramento, Deus maxime in homines liberalis. Alibi sua; hic se quoque donat. Parùm scilicet ipsi fuit, pro suo in nos affectu, nobiscum esse; nisi & idem esset. Immensa bonitas! quæ suâ magnitudine laborat. Maius plurimis visum munus; quàm vt verum esset. Hinc Berengarij & gregalium incredulitas; qui dum minus Dei beneficium credunt; totum amiserunt: seque á tanta exclusere beneficentiâ, dum ei posuere metas. Porro Berengarius Andegauensis Archidiaconus, dum posthabitis Fulberti Carnotensis, quem Magistrum habuerat, placitis, Ioannis Scoti libros auidiùs legit; vnde se, & alios inficiat, haurit. Id verò quàm mortiferè; dum Antidoto, in omne venenum præsentissimo, submoto: *pro vero Christi in Hostia Corpore, eius imaginem substituit*: quasi qui legis vmbras impleturus venerat, nos vmbris ipse pasceret. Impium diu continuit metus à Roberto Rege, qui blasphemiam subnascentem in Leutherico Senonensi Præsule compresserat. Sed, eo mortuo spirans liberiùs lues, Bru-

Hæresis. *Bereng.* *Hæresis.* 1035

none Andegauensi Præsule corrupto, majoris damni metum fecerat: ni Henricus Rex, impiis cohibitis, patris haud se degenerem probasset. Admouerunt & vlceri
1050 manus Leo IX. & Victor II. Pont. dum
1055 ille, in Romano & Vercellensi Conciliis, hic in Florentino membra putria sano
Damnatur. corpore absciderunt. Animari vltrà non debuerunt Ecclesiæ spiritu, quam subtracto diuino pabulo, quantùm dabatur, exanimauerant. Nec ipse Berengarius, eiuratâ Turonibus, & Romæ, in Conciliis blasphemiâ, firmiter surrexit, quem vmbris diu
Bereng. relabitur. pastum, vires defecerant. bis pœnitens fuit; vt iteratæ culpæ conscientiâ sceleftior, suspectam & tunc haberet pœnitentiam, cùm veram, & ex animo voluit. A Durando quidem Leodiensi, Lanfranco Cantuariensi, Petro Damiani & aliis expugnatus in Romanâ Synodo, se Catholicum professus est: eum-
Impugnatur. que Gregorius VII. mystico Christi cor-
1079 pori tùm reddidit, cùm de reali benè sentire vidit. Nec tamen inde morituro securitas. Verberabat animum tunc, Fulberti
Vaticinium. Magistri Vaticinium; quando moriturus, eum à cubiculo ejici curauit, quòd ei dæmonem assistere, multosque blandiente ma-
1028. nu ad illum pellicere videret. Nec se bonâ fide sectatorem esse Christi credidit; quando sibi à dæmone quęsitos, quærendosque sectatores cogitauit. Ideo tremens in lectulo:
1088 *Hodie*, inquit, *apparebit mihi Dominus, pro-*
Pœnitentia suspecta. *pter pœnitentiam, vt spero, ad gloriam, vel propter alios; vt timeo, ad pœnam.* Quippe ille sine peccato semper non est, qui quam-

quam in speciem innocens, aliis peccandi occasio est.

CAPVT XV.

De Tenchelino, Petro de Bruis, & aliis Berengarij sectatoribus.

FVit cur suæ pœnitentiæ non planè fideret Hæresiarcha, per quàm non plenè peccatum desiit. Quod excitauit incendium, nec extinxerunt riui sanguinei; nedum pœnitentis lachrimæ. Nam *Tenchelini*; *Petri de Bruis*, *Henrici*, *Vualdi*, atque adeo *Zuinglij*, *Caluini*, & aliorum parens in dogmate de Eucharistiâ, non iniuriâ, dici potest, quamuis suis ipsi quoque placitis innotuerint. Quid verò non ausi illi *Tenchelinus* eò dementiæ sectatores apud Belgas adduxit, vt suas eis lotiones bibendas pro nectare, & pro sacris adorandas persuaserit. Digni qui sordibus cultum deferrent, qui Deo negauerant, & purgamentis pascerentur; qui Deum nolebant in pabulum. Sustulit & Sacerdotes, quid enim facerent, ablato sacrificio? Nec voluere templa *Petrus* & *Henricus*: vtpote sine sacris superuacanea. Adultos solos admiserunt ad baptismum: quasi sacramentum rationis res esset, non fidei. Suam in perduelles eduxit aciem Ecclesia, ducibus Norberto Pręmonstratensi, Bernardo Claraualensi, Petro Cluniacensi, Alberico Cardinali Ostiensi, Eugenii III. Pont. nomine, & aliis. Nec dubitatum de victoriâ, cum nec dubitaretur de causâ, & tales pugnarent. Ten-

1126 Tonchelini hæresi.

Impugnantur.

constat *Siscidenses*, *Ortlibenses*, *Catharos*, *Patarenos*, *Bagnolenses* & alios : Nam vnico nomine vt dicerentur æquum non fuit ; qui nullos erroribus fines posuerant. Ne mendacij possent argui ; Summum Pontificem, ex veri arbitrio, in errorum vindicem ; & Romanam Ecclesiam, ex veritatis normâ, & sponsâ Christi ad Apocalypseos meretricem desiuisse delirabant ; quasi excidisset ab innocentiâ, ex quo sub Syluestro exiit ab inopiâ. Inde sanctitatis nouæ figuli Clericos magis volebant addictos stiuæ, aut trullæ, ad parandum victum ; quàm precibus ad Deum exorandum. Nullus ipsis ordo sacer probabatur in Ecclesiâ, nisi quem propria cujusque innocentia fecisset. Sic pœnitentiâ ex laico sacrum ; & ex sacerdote prophanum peccato fieri somniabant. Quidni sacrum Ordinem deiecissent è gradu ; qui nec Diuis locum in cœlis reliquerunt, eorum abrogato cultu, abiectis imaginibus, sacris quibusque ritibus rescisis, & sacramentis abdicatis ? Iurare vel in iudicio volebant illicitum ; qui priuatim tegendo secreto periurium probabant. Quibusdam tamen, qui *Populicani*, ex tenerioris conscientiæ scrupulo, dogma tam crudum minùs placuit. Breui (nec enim omnia somniantium deliria colligere libet) qui brutum occidisset ad esum, habebant pro homicida : nec Iudicibus mortis ferre in Reos sententiam licitum arbitrabantur. Ex iis & similibus dignos credas ; quos ex se genitos *Manichei* agnoscerent ; è quibus se ge-

Hæreses.

nitos *Caluiniſtæ* faterentur *Credentium* tamen nomine illorum plurimi ſe venditabant. Enimuerò, multùm in eis de fide inesse oportuit; quibus tam parum erat de ratione. Per Gallias afflatu peſtifero graſſata diu peſtis; remota corripuit; ac ſuperatis Alpibus, & Pyrenæis, traiectoque Rheno, longè lateque virus effudit: ſed non alio demùm euentu, niſi vt illuſtrior eſſet Eccleſiæ victoria, quæ ſe diffudit ad
Damnantur. plura. Quia verò non profuerunt anathemata in Turonenſi, Albienſi, Tholozanâ, & Lateranenſi Oecumenica Synodis ſub Alexandro III. contorta in impios; acrioribus armis vti placuit; vt quos Paſtorali pedo Antiſtites ad ouile non reuocauerant; enſibus & haſtis principes reuocarent: perdendi fuerunt armis aliqui; ne vniuerſi perirent hæreſi.

CAPVT XVII.

Bellum primum in Albigenſes.

ALbigenſium fœda lues Chriſtiani corporis vitalia iam carpebat, nec ſpes vlla ſanitatis affulgebat, niſi pars aliqua præcideretur, Regum etiam gladio. Itaque
1209 Innocentius III. Pont. Milone Legato, & Simone Monfortio Cruce-ſignatis copiis præfecto aſſenſus tandem eſt vt ferro perderentur, quos nec ſuis; nec Ciſtertienſiũ; nec Didaci Oxonienſis Epiſcopi; nec, qui vnus omnium inſtar fuit, D. Dominici monitis
Bellum. ſeruare potuerat. In Raimundum ſtatim Tholozæ Comitem illata ſigna: vt ſub-

acto capite faciliùs transfigeretur de membris. At is infrementem procellam, & fulminibus grauem, excantatione præsentissimâ sedat; dum pœnitentiâ, & virgarum apud S. Ægidium publicâ pœnâ, culpam expiat. Nec dum tamen repressa arma; cùm nec â rebellione oppidani desisterent. At post excisas Biterras, & Carcassonem direptam, nihil prҿterea fuit quod resisteret. Ceteri cuncta obsequio; quod vnum in malis remedium fuit, victoris iracundiam exarmarunt. Nec valuere interim Raimundi, apud Pontificem, & Philippum II. Regem, aduersus Milonem, & Monfortium querelæ. Bonâ fide innocens credi non potuit; quandiu subditi durabant in culpâ. Et inde rursus bellum: & ad partes accitus Petrus Aragoniæ Rex: vt quæ nec pœnitentiæ laruâ, nec ignauo questu retinuerat; fortiori armorum præsidio recuperaret. At nouus impii conatus, in nouum Monfortii decus cessit; eoque illustriùs; quò minori militum numero (mille omnino erant) maiorem hostium; qui centies millenarium excesserant, non tantùm ad Muretum, ignobile prope Garumnam oppidum, sustinuit; sed etiam Rege ipso cæso penitus profligauit: quasi è sacro & cœna Domini prodiisset, non tam ad pugnam, quàm ad victoriam. Debetur & pars gloriæ Præsulibus, & D. Dominico, qui dum in hostium cruorem manus immergebant in castris milites; suas intra oppidum, attollebant ad cœlum: & noui Moyses à Deo impetrabant victo-

Raimundi pœnitentia.

Rebellat.

1213

Sternitur ad Muretum.

D. Dominicus.

riam; qua pugnantes inclarescerent. Nepia Monfortii, pro re Catholicâ, militia sine
1216 præmio esset; quas ipse prouincias; profugo in Hispanias Raimundo; Ecclesiæ reddiderat; easdem ipsi Ecclesia ex Monspeliensis & Lateranensis Concilii sententiâ subdidit. Nec Pontificis ad hoc bellum seu curæ, seu impensę fuere gratuitę: eius tum ditioni, attributo ex exauctorati opibus comitatu Venessino.

Comitatus Venessinus adiudicatur Pontifici.

CAPVT XVIII.

Bellum II. in Albigenses.

EXtorrem Comitem pudor ad hæc subit; & consilium vel recuperandi perdita, vel in conatu pereundi. Hinc rursus bellum, & Prouinciæ noua rebellio; & Monfortij, qui Parisiis ad præsidium accur-
1217 rerat; dum Tholozam tentat, interitus: vt vel victus & cadens cognosceret, cuius ope vicisset. Quippe, cui nihil non faustè cessit totam Christo impendenti militiam; nutauit, & cecidit, dum & sibi impendit. Patre mortuo, de alieno fit liberalis filius Amalricus; & qui se recuperandis perditis sensit
1226 imparem; ea Ludouico VIII. Franciæ Regi cessit. Stimulauit & pium Regem Honorii III. Pont. adhortatio; vt quę militia poterat amplificandæ rei studio tribui; fieret opus obsequij, & pietatis. Ad crucis igitur per Euangelicos præcones promulgatę signum; delectu habito, ad hostem accingitur. Primum armorum prēmium Auenio fuit, quæ diuturnæ pertinaciæ

Monfortius vincitur.

pœnas luit, mœnium ruinâ. Inde progressu facili subacta reliqua, viam ad Tholozam aperuerant; ni cœptas à patre victorias, reseruatas filio Deus voluisset. Nimirùm vt à bello sacro auspicatus victorias, iam tum à teneris proderet, quantus ad impietatis perniciem adolesceret, Regum sanctissimus. Nec in hoc mora. Vix Roberto Belloiocio Duce, belli signum insonuit, cum Raimundus filius (nam senior interea excesserat) se victum prodidit: quæ prima belli causa fuerat, impietate eiuratâ; &, quæ altera, Alfonso Regis fratri assertâ Prouinciâ in posterum, in dotem filiæ, quam ei Raimundus vnicam ex pacto dedit. Inde pax nullis diu turbata motibus. Adeo illa demùm certa victoria est, de qua sibi quoque victi placent.

Nouum bellum.

D. Ludouicus.

1228

Pax.

CAPVT XIX.

Decimum-septimum in Ecclesiam schisma, Petri Leonis.

A Callisti II. morte non leuius excitabatur dissidium, quàm quod viuens pacauerat; ni Theobaldo, in quem iam omnium vota consenserant, posthabito, in Lambertum Cardinalem Ostiensem, collata suffragia essent. At ab excessu Honorij; quod nomen Lamberto inditum fuit; dirum schisma Christianum Orbem in partes scidit; quando Innocentio II. ritè promoto intrusus est à turbonibus Petrus Leonis sub Anacleti nomine. Hic aduer-

1124

Metus schismatis.

Schisma inter Anacletum Antip. & Innoc.

lario pulso, Romà potitus est; vt quam sacrà supellectili distractà emerat, tunc verè venalem, quia emptor non defuit. Potitus est etiam Sicilià, quam dicto Rege Rogerio, & in alterum quasi Pontificem constituto, sibi addixit. In ejus etiam partes Aquitaniam traxit Gerardus Engolismensis Episcopus, in pretium sibi ab ipso creditæ legationis, quam Innocentius negauerat. Orbis reliquus pro Innocentio fuit. De ipsius causa dubitari non potuit, postquam in Galliis; quo vrbe pulsus euaserat; Claromontano, Stampensi, & Rhemensi Conciliis approbari constitit. Detonuere pariter vtrimque anathemata; sed euentu tàm dispari, quàm authoritate. Verum anathema non intorsit Anacletus; qui non erat Pontifex, nisi in imagine. At ex Gallicanis Conciliis eum fœdè perculsum Innocentius, secuturæ mox victoriæ opor-

Antipapa percellitur tunum fecit. Nec mora Lothario Ger-

1133 maniæ Rege, cuius auxilio vrbem victor intrauerat, in Imperatorem inuncto; Pisas digressus in Synodo perduelles nouo anathemate proscriptos, citra spem restitutio-

1134 nis exauctorat. Durauit tamen Mediolànensibus pertinacia, vt ex iis mox subactis

Bernardus pro Innoc illustrius inclaresceret Bernardi Clarauallensis industria. Obnixius restitit Guil-

1135 helmus Aquitaniæ Dux, vt ex eo prodigiosè domito, nouum Bernardo trophæum exurgeret. Nam ostensà minaciter Eucharistià, sic obstinatum perculit, vt fœdè prostratus, oculos atrociter rotans, & spumas ore turpiter agens, facturum se quæ

iubebatur tremens spoponderit. Mirabilis planè ac, de Deo mutatio, quæ de lupo fecit Agnum; de Orci satellite, non Dei solum militem, sed noui Augustinianorum Eremitarum Ordinis vel institutorem, vel restauratorem. Nec dum tamen obsequi Rogerius didicerat, quamquam à Lotharii copiis totà pulsus Calabrià. Nempe vt id etiam monstri Christianus tùm Hercules Bernardus obtereret. In Salernitano vtriusque partis Cardinalium colloquio ea cœpta victoria; sic, post abdicationem voluntariam Victoris, quem perduelles Anacleto suffecerant; & per contortum in obduratos anathema, in Lateranensi Concilio, inualuit; vt eam demùm ipse Rogerius, de se magis quàm de Innocentio, ad Cassinum, intercepto triumphans, impleuerit. Ibi se victum in victorià confessus, quem habebat in vinculis, adorauit vt Pontificem, dum collatum à Pseudopapà inanem titulum, suo ipse suffragio verum faceret: vt iure posthac nomen Regium præferret, quod iniurià comparauerat.

Innocentius captus 1139.

Pax.

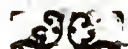
CAPVT XX.

Anacephalæosis de iure Politico Ecclesiæ Romanæ, & de Politicis inde natis.

TRanslato per Constantinum ad Orientem Imperio, & nouà è ruinis Byzantii excitatà Romà; non continuò veteris politicum dominium penes Papam fuit. Ad

aliquot ſęcula durauit in aliorum manu; ſub Ducatus etiam nomine: Vrbium illa Regina, victrixque populorum, quam totus nuper orbis adorauerat: vetus, inquam, illa Roma, noüæ diu fuit vel prouincia, vel prouinciæ appendix: Vt non Roma ſolùm, ſed & Exarchatus, ius vtriuſque Siciliæ, Sardinia & alia, Francorum munus fieret, atque poſteà Mathildis. Magnificum ſanè, & ex dignitate dantium, dubium an ob id vtile, & commodo recipientium; Nam & iſthuc fortaſſis aptes illud aureum, *aureos præſules in vaſis ligneis, ligneos in aureis ſacra feciſſe.* Plurimis enim fortè eò minor de cœleſtibus cura, quò maior de terrenis incubuit. Certè inde Pontificum frequens anxietas, tumultuum non rara occaſio, & excitata ambitio *Politicorum*, quorum & cura præcipua, & Religio vna eſt, rem priuatam augere, Eccleſiaſticæ damnis. Denique Politica illa Eccleſiæ magnitudo, ex eo humana fuiſſe conſtitit, quòd vacillauit aliquando, atque adeo non ſemel intercidit: cùm non ſolum Tuſculani Comites, ſed Galerii quoque, Creſcentii, aliique Proceres, nec non Henrici, & Friderici Imperatores, & ipſe etiam aliquando populus ſupremum ſibi ius in Vrbe ſæpe aſſeruerint; & ſub repetendæ ditionis temporariæ ſpecie, diuinam in Pontifice authoritatem violauerint.

Munus.

CAPVT XXI.

Decima-nona in Fidem Hæresis Politicorum, seu de Arnaldo Brixiano Politicorum Hæresiarcha.

INter prædonum illos proceres locum iure vendicat Arnaldus Brixianus, vt qui scelerum audacia natalium obscuritatem nobilitauerit. Quippe nouus Herostratus, dogmatum quasi flabris ea excitauit incendia, quibus Ephesino templo multò celebrior, Ecclesia Romana diu conflagrauit. Nam quem ordinem sacrum vitæ sordibus clericus ipse dehonestauerat, conuitiis proscindere nunquam cessauit. Quippe prophanorum demerendæ gratiæ, cui totus velificabatur, non melior ratio, quàm sacros lacessere. Id verò qua iste impudentia? cum non prærogatiuis eos tantum omnibus imminutos voluit, sed & exhaustos bonis, vt eis proceres, an prædones, implerentur. Magister felix! qui in Longobardis, Germanis, Normannis, & aliis discipulos ante habuit, quàm doceret: qui tam dociles multos habuit, postquam docere cœpit. Quot enim videas, quibus non tam videtur ex animo, quod bonis crescant; quàm quod Ecclesiasticis? Nempe vulgaria pertæ si crimina, palmarium attentant, & minus est eis esse latrones, nisi se quoque sacrilegos prodant.

Arnaldus de Brixia 1139

Hæresis.

CAPVT XXII.

Commotiones Romanorum in Pontifices ex iure Politico.

INter illos locum ita Tiburtini habent, vt si quam inde ignominiam contraxerant, fidei postmodum obsequio purgauerint. Illi nec sopitis schismatibus dedidicere aliquandiu turbas, quibus assueuerant. Pax ipsis placere non poterat quę tumultuandi ablata licentia, iuberet obsequium: Ausi etiam Romanorum incursare agros, eos accurrentes ad præsidium fœdè profligarunt. Sed demùm vtrisque territos armis Innocentius II. Pont. adegit ad obsequium, sed quo non erubescerent Tiburtini. Indignati ob id Romani, qui vitionem maluerant, ipsi rebellant: & occupato Capitolio; Senatoribusque creatis sub Patricio præside, Reipublicæ veteris imaginem excitant: & bellum in Tiburtinos redintegrant, oleum semper ad incendium infundente Arnaldo. Quæ tùm Romæ facies? quæ latrocinia? cum defuncto, dubium an ictu lapidis è Capitolio à perduellibus missi, saltem rebellionis tædio, Lucio II. Eugenius III. ei suffectus Viterbium ad fugam adactus est. Nec Eugenio profuit exarmasse perfidos Tiburtinorum auxilio, excusso capite Patricio, qui tùm Iordanis erat, Reipublicæ nouæ corpus dissoluisse, nisi vt ex casu ad noua reniterentur impij. Prætextus, vt antea, Tiburtinorum incolumitas. Superesse nolebant, per quos perfidis impunè esse non

Tiburtini Romam vexant. 1141

Pacantur

1144 *Roma rebellat.*

1145

licuerat. Eos igitur dum saluos cupit Eugenius, vix ipse se seruat, Angelicæ primùm Arcis præsidio, tùm in Gallias perfugio. Hinc instaurata liberiùs latrocinia, & Arnaldi nouus, in sacra furor: dum, quasi parùm esset à Clericis distraxisse laicos, Clericos à Cardinalium obsequio diuulsit. Reuertitur inter hęc Eugenius, & Vrbem ancipiti fessam bello ad pacem agit, Turbone pulso: melius si occiso. Posthæc Hadriano IV. recenter promoto ad infulas ij sunt excitati motus in Vrbe, vt lethali vulnere læso iam Cardinale, eis se comprimendis Hadrianus imparem nouerit, & inde salus. Adeo nec in vltimis ponenda fiducia est. Hadrianus quippe ex quadam quasi desperatione animosior, Vrbem, quam sine turbis facere non potuerat, sine sacris esse iussit. Mirùm! quos nulla Dei, nulla hominum reuerentia hactenus mouerat, sacrorum intermissio perculit. Inde fremere populuâ, pacem apertè velle, & primores adigere, vt abolita noua Republica, & Hęresiarchâ pulso, Pontificem exorarent. At qui poterat sperari pax diuturna, illo superstite, quî furialibus diu consiliis, bellum accenderat.? Proditus igitur ab Ænobarbo, & in vrbem reducto, sui conflagrantis spectaculo populum aliquandiu pauit, quem diu pastum mendaciis, seditionum flammâ corruperat.

Arnaldus rursum turbar. 1148 *Pax.* 1152

1552 *Interdictum.*

Arnaldi. Nex.

CAPVT XXIII.

Commotiones Romanorum in Pontifices ex iure Politico.

Romanorum motus in Pontificem, Arnaldi flamma sopiverat; sed vt breui recrudescerent. Nec enim ita pereunt impij, vt alumnos superstites non relinquant. Consulatus, qui Turbonibus relictus fuerat ad solatium, pacisque præsidium; fuit ipsis ad nouos turbines incitamentum. Dum enim illum, quo abutebantur ad illicita, rescindere tentat Lucius III. mirùm quo in ipsum furore ciues exarserint. Quid non ausos credas? qui Pontificem vrbe pulsum, & Christiani Moguntini Præsulis subnixum viribus, mœnibus incubantem, noui Aquilij contra fas gentium, corruptis veneno fontibus, peremptoque inde Christiano, summouerint. Quippe ad facinus, vel ipsis inausum barbaris, & à Romanis adhuc impiis in suo Duce, aduersus barbaros, minus probatum inhorrescens Pontifex, pacem eis dedit; ne longiori bello perderet, qui ex desperatione iam perierant.

Roma noua rebellio.

1183

Bellum.

Fontes infecti.

CAPVT XXIV.

Commotiones Romanorum in Pontifices ex iure Politico.

Romana dissidia quæ desinere visa sunt in Lucio III. recruduere sub Innocẽtio III. vix dum enim sedere in solio Pontifex cœperat, & ditionem Ecclesiasticam à Marculdi,

culdi, Conradi,& aliorum, præsertim Teutonicorum tyrannide feliciter liberare, cum ex Vrbe pulsus est: quasi ei minus ex eo esset iuris, quòd esse dominus cœpit. Euicit tamen patientiâ & minis; vt suę rebelles ferociæ citò puduerit, & vnico Senatori, quem volens ipse daret, subesse maluerint: quàm pluribus quos expressissent ab inuito. At ille vnus plus satis fuit ad instaurandas discordias. Hannibal enim; Romanis infaustum nomen; ex Hannibaldâ tunc perillustri familiâ, Senator: vt ab Annibale tandem Roma capta dici posset; Gregorium IX. Pont. eiecit: & iis vrbem tumultibus miscuit: (per Frangipanes & alios, furtim stimulos Turbonibus admouente Friderico Imp.) vt non aliâ manu comprimi potuerint, quàm diuinâ. Vsa est illa peste; quæ vix decimo cuique pepercit, & inundatione Tiberis, quæ ad Vrbis edita, ingenti omnium pauore, peruasit. At quis vnquam; ex vnius pœnæ seu metu, seu sensu; ex animo resipuit? Non diutiùs in perduellibus durauit promissa fides, quàm iracundiæ diuinæ flagellum desæuiit. Ac, vt fit in relabentibus; priorum scelerum pœnitentiam, maiori nouorum cumulo obruunt. Nec iam insurgunt in Pontificem, vt vrbis principem tantùm; sed etiam vt præsidem sacrorum: Nec satis habent ipsum vectigalem senatui facere; nisi præterea facultatem dicendi in ciuem Romanum anathema,& vrbem interdicto supponendi, ipsi adimant. Quo verò tandem exitu? nisi vt tùm alibi, tum ad Viterbium magnâ clade fracti ediscerent, noui Encela-

Roma noua rebellio. 1198 *Pax.* 1202 1228 1231 *Roma peste fatur & inundatione.* 1234 *Renouatur impie.*

1257 di, tentari authoritatem Dei, cum violatur Pontificia: & ei demùm parendum, qui adeo suis subditis tributum non debet, vt ei totus orbis sit vectigalis.

CAPVT XXV.

Commotiones Romanorum in Pontifices ex iure Politico.

NEc dum tamen amare pacem ex animo perduelles didicerant; quippe Fridericus eos stimulare ad turbas; & vnde
Rebellio noua. vsurpatam tyrannidem firmius vendicarent, continuò suggerebat. Inde cum in suis tutò
1244 esse non liceret, euasit in Gallias Innocentius I V. ac post sexennium regressus tandem in Italiam, rebellium se fidei credere
1251 coactus est; ne Perusio aut Assisio; si iis in vrbibus diutiùs moraretur, intentati excidij esset occasio. Volebant impij habere præsentem Pontificem, vt repetitis ab eo damnis, quæ ipsius ex absentiâ, intermisso commercio passi fuerant; suæ illum vesaniæ testem oculatum facerent. Qui tunc erat innocentissimi Præsulis animus? quando sum-
1258 mus Pastor lupi fidem implorabat: & Bran-
Brancaleo tyrannus. caleonem suæ dignitatis vindicem faciebat; qui tragœdiæ primarius Actor erat. At & iste suas demùm vices subit: & qui dignitatis alienæ tyrannicus vindex erat; suæ damnum passus est: & vinculis est addictus à plebe; quæ ipsi Madium Brixianum substituit. Nempe vt exasperatus ex casu, post
1258 adeptam rursus potentiam, atrociùs vlcisceretur æmulos; & Alexandrum IV. suffe-

ctum Innocentio vrbe pelleret, cum vità non posset: & Manfredi Siculi subnixus viribus nobilium Romanorum arces, ac ædes ad centum & quadraginta disjiceret: vt redeundi desiderium exuerent, cum non superessent domus, quas repeterent. Nec segniùs exules tyranno mortuo in Catellanum ei suffectum insurgentes, ex vrbe lanienam faciunt. Nec antè cædibus, & latrociniis finem ponunt, tyrannidem strenuè vindicante Catellano; quàm Carolus Andegauensis ad Regnum Neapolitanum accitus authoritatem Pontificis præsidio juuit: & factus Senator spem tunc tandem turbandi perduellibus abstulit; cum vim ademit.

1259 *Cædes Roma.*

1268 *Pax.*

CAPVT XXVI.

De Abailardo hæretico.

DIu ante impiorum dogmatum ausu Gallias infuscauerant Abailardus, Porretanus; & Eon. Primus sagacis erat ingenij, & in argutiis philosophicis exercitatus: inde contumax. Arij, Pelagij & Nestorij venena in se collegerat: inde formidolosior. Denique omni ex parte hæreticus: & inde impudens. Quàm celebri id documento probatum, cùm in Rhemensi Præsulum, atque adeo Procerum percelebri; cui & ipse Francorum Rex Ludouicus VII. aderat, cætu; Bernardum Claraualensem, contra omnes vel solum veritati vindicandæ parem; in publicum disputationis certamen prouocare sustinuit. At qui fallaciarum ambagibus cætum ipsum, quæ ipsius erat con-

Abailardus.

1140

fidentia, nedùm Bernardum implexurus venerat, mirabiliter obmutescens, insperato implexum se prodigio prodidit. At nec propterea, nutu saltem, iure se damnatum confiteri voluit. Prouocauit ad Pontificem; vt ab itinere nec ægrè retractus Cluniacum, ac detonsus in monachum pœnitentiæ deberet innocentiam, quam repetita damnatio non dedisset.

Obmutescit. *Damnatur.*

Fit monachus.

CAPVT XXVII.

Porretanus & Eon.

Porretanus verò Pictauiensis Episcopus in hoc impegit, quòd Regulas Dialecticæ aptare ad diuinitatem, aut diuinitatem ad Regulas voluit: & dum diuinam essentiam esse Deum, [illegible], vel negat, vel ambigit; se prodit impium, vt subtilis audiat. Diu argutiarum clypeo elusit anathema intortum sæpius in Synodis: Rhemensi tandem in Concilio ab ipso damnatus Eugenio III. Pont. pœnitentia confiteretur, trepidè loquendum esse de Deo, etiam cum vera dicuntur, & solita: nec ad humani modum ingenij cogendam infinitæ maiestatis amplitudinem; cui proprium est, esse supra omnem modum. Eon quatenus sagacitatem ingenij, aut doctrinæ copiam iactare non potuit, se transformauit in Deum. Nec stolidæ persuasionis argumenta deerant: vt cui ad nutum lauta opsonia, sectatores splendidi, opes magnificæ, occulta dæmonum arte, velut sponte adessent. Accedebat, quòd se mo-

Hæreses.

1148 *Damnatur.*

Eon.

mento ab hominum aspectu subduceret, se variis simul in prouinciis presens sisteret; *Prestigia.* tanti fuit ad speciosa prodigia Dæmonis se obsequio mancipasse: At quanti suprà in maius venisse Præsulum, & stolidum innotuisse. Ab hominibus pœnam non tulit, vt celeri morte raptus subiret æternam à Deo. In multos eius discipulos sæuitum igni, vt *Pœna.* qui deliria pœnitentià finire noluerant, pœnâ finirent.

CAPVT XXVIII.

De Almerico haeretico:

ALiqua diu post inuidiam rursus Regno nobili fecit Almericus, Parisinæ Academiæ non tam Doctor; quàm vomica. 1204 Cùm per alia non posset, per insana dogmata supra socios innotuit. Quæ vero illa? tam fatua, vt vix ab homine; tam impia, vt vix à Dæmone concepta diceres. Quid magis absonum, quàm pro haustis è cœlo placitis, obtrudere generationes hominum, aut sexus discrimen, ex Adami peccato esse: Resurrectionis fidem inanem esse: non alium paradisum, quàm Dei notitiam: non alium *Hæreses.* infernum, quàm quem quisque sibi delinquendo facit: creata quæque in Deum ita conuerti, vt idem cum ipso fiant; fideles ita Christi membra esse, vt illos quondam patientis cruciatus ex vero senserint; Christum non esse in Eucharistià: Diuorum cultum esse impium: & id genus alia, quæ non è suis deprompta scriniis agnouit Academia nobilis, quia nec è suis cœlum. Vltra

tamen iuerunt nonnulli eius discipuli: quasi magistri vellent errores obtegere, per suos. Isti in Triadis sacræ personis successionem temporis admiserunt; Patris potentiam aduentu Filij, & istius sapientiam delapso in Apostolos Sp. sancto desiisse: Sacramenta esse superflua. Vnam gratiam interius acceptam ad salutem satis esse. Charitati vim adeo efficacem inesse, vt quidquid in ipsa vel scelestissimum fieret, pro virtute haberetur à Deo, quem primam esse materiam delirabant. In hos tum in Parisinâ Synodo Præsules, tum in Lateranensi Innocentius III. dixerunt anathema: vt qui tam stolidè de Deo senserant, Dęmonis in manus inciderent. Aggrauata & pluribus ex igne pœna, vt nec dum mortui alium superesse infernum, quàm quem sibi per peccata fecerant, præsentirent. Nec parcitum Aristotelis de natura libris: vt in innoxios deriuaretur pœna, quam interpretum vel ignorantia, vel iniquior explicatio meruerat.

Hæreses noua. *Damnantur.* *Aristoteles quoque.*

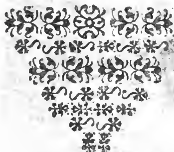
CAPVT XXIX.

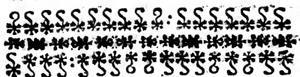
De Bongomilis hæreticis.

BAsilij verò, qui Bongomilos condidit, impietas non intra vnius nationis fines constitit. Quippe collectis vndequaque hæreseon sordibus, multis se inficiendis parem nouerat. Quasi parùm esset Manichæum se prodere, Anthropomorphita, Iconomachus, Sacramentarius insuper audiit. Cum tot inquinaretur sor-

1118 *Hæreses.*

dibus, vni tamen sibi commissam à Deo curam delirabat, qui Ioannis abrogato baptismate, quo solo hactenus esset vsa Ecclesia, illud Christi introduceret. Diu impunè Christianum orbem ludificatus Impostor, quo debuit exitu desiit. Nam Constantinopoli deprehensum Alexius Comnenus Imp. igni addixit; vt qui flumineum baptisma Christi primus introduxisse videri voluerat, flammeum experiretur. *Pœna.*

FLORI CHRISTIANI LIBER OCTAVVS.

CAPVT PRIMVM.

De Turcarum Primordijs.

TILI prouidentiâ Turcas ab amœniori orbe, ad latus Boreale Caucaſi, rerum natura diſcluſerat: ni eadem viris fortibus omnia eſſe peruia voluiſſet. Nec ad portas Caſpias, ferratas trabes objeciſſe viſus eſt Alexander Macedo, niſi vt conſcij non obſtitiſſe ſibi illas, audaciùs molliores impeterent. Erupiſſe iam olim conſtitit ex captiuis, quos Narſes Mauritij Imp. nomine reducens in Perſidem Coſrohem in manu habuit. Miraculo
591 tum Chriſtianis fuit, ſalutis humanæ ſignum, eorum Paganitatem adhuc profitentium frontibus impreſſum, ex Chriſtianorum inter ipſos degentium conſilio, ad peſtis remedium. Agnouiſſe illos beneficium crederem, dum breui poſt, aduerſus Coſrohem

Cosrohem Heraclio militauerunt: ni Persis postea & Saracenis militiam vendidissent. Nimirùm, vt irroboratis aliorum sub ductu viribus; suo demùm, & quos iuuerant inuaderent. Aliquandiu tamen quieuerunt in Hircaniâ, quam vagis, & extorribus Arabes Perside potiti permiserant: qui 763
enim interea sub Copronymo vexauerunt Armenias, è portis Caspiis tunc primùm eruperunt; Ecclesiæ maiori metu, quàm damno. Nam cum Hyrcaniæ accolæ ritus Ethnicos Mahometicis mutassent; isti maluere Christianos. Author Geila ipsorum 958
Ductor, qui Constantinopoli Christi fidem amplexus; id boni subditis communicatum voluit, ducto Hierotheo, qui nouam illam gentem Ecclesiæ legibus informaret. At, nefas! fidem admisisse visi non sunt; nisi vt abjicerent. Et inde magis impij, vt sępe pars est innocentiæ, innocentiam nesciuisse. Nam simul cum aliis juncti; Saracenis Oriente toto domitis, in eam creuere potentiam, quâ & Christiana vel rueret, vel tremeret. Quamquam cladium non pœnitet; quæ virtutum fuerunt vel occasio, vel pabulum, Latinos pios fecit, & magnanimos Græcorum calamitas, & oppressus Oriens Occidentem ad sui præsidium exciuit. Hinc expeditiones variæ, quibus si non victi tandem barbari, victa certè rerum natura, & cœlum cadentibus assertum. Eas ibi ordine placet attexere.

tamen fuerunt nonnulli eius discipuli: quasi magistri vellent errores obtegere, per suos. Isti in Triadis sacræ personis successionem temporis admiserunt; Patris potentiam aduentu Filij, & istius sapientiam delapso in Apostolos Sp. sancto desiisse: Sacramenta esse superflua. Vnam gratiam interius acceptam ad salutem satis esse. Charitati vim adeo efficacem inesse, vt quidquid in ipsa vel scelestissimum fieret, pro virtute haberetur à Deo, quem primam esse materiam delirabant. In hos tum in Parisinâ Synodo Præsules, tum in Lateranensi Innocentius III. dixerunt anathema: vt qui tam stolidè de Deo senserant, Dæmonis in manus inciderent. Aggrauata & pluribus ex igne pœna, vt nec dum mortui alium superesse infernum, quàm quem sibi per peccata fecerant, præsentirent. Nec parcitum Aristotelis de natura libris: vt in innoxios deriuaretur pœna, quam interpretum vel ignorantia, vel iniquior explicatio meruerat.

Hæreses noua. *Damnantur.* *Aristoteles quoque.*

CAPVT XXIX.

De Bongomilis hæreticis.

BAsilij verò, qui Bongomilos condidit, impietas non intra vnius nationis fines constitit. Quippe collectis vndequaque hæreseon sordibus, multis se inficiendis parem nouerat. Quasi parùm esset Manichæum se prodere, Anthropomorphita, Iconomachus, Sacramentarius insuper audiit. Cum tot inquinaretur sor-

1118 *Hæreses.*

dibus, vni tamen sibi commissam à Deo curam delirabat, qui Ioannis abrogato baptismate, quo solo hactenus esset vsa Ecclesia, illud Christi introduceret. Diu impunè Christianum orbem ludificatus Impostor, quo debuit exitu desiit. Nam Constantinopoli deprehensum Alexius Comnenus Imp. igni addixit; vt qui flumineum baptisma Christi primus introduxisse videri voluerat, flammeum experiretur. *Pœna.*

tamen fuerunt nonnulli eius discipuli: quasi magistri vellent errores obtegere, per suos. Isti in Triadis sacræ personis successionem temporis admiserunt; Patris potentiam aduentu Filij, & istius sapientiam delapso in Apostolos Sp. sancto desiisse: Sacramenta esse superflua. Vnam gratiam interius acceptam ad salutem satis esse. Charitati vim adeo efficacem inesse, vt quidquid in ipsa vel scelestissimum fieret, pro virtute haberetur à Deo, quem primam esse materiam delirabant. In hos tum in Parisinâ Synodo Præsules, tum in Lateranensi Innocentius III. dixerunt anathema: vt qui tam stolidè de Deo senserant, Dæmonis in manus inciderent. Aggrauata & pluribus ex igne pœna, vt nec dum mortui alium superesse infernum, quàm quem sibi per peccata fecerant, præsentirent. Nec parcitum Aristotelis de natura libris: vt in innoxios deriuaretur pœna, quam interpretum vel ignorantia, vel iniquior explicatio meruerat.

Hæreses noua. *Damnantur.* *Aristoteles quoque.*

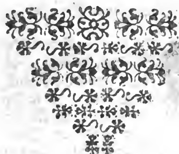
CAPVT XXIX.

De Bongomilis hæreticis.

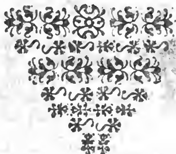
BAsilij verò, qui Bongomilos condidit, impietas non intra vnius nationis fines constitit. Quippe collectis vndequa-
1118 que hæreseon sordibus, multis se inficiendis parem nouerat. Quasi parùm esset Manichæum se prodere, Anthropomorphita, Iconomachus, Sacramentarius insuper audiit. Cum tot inquinaretur sor-

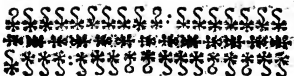
Hæreses.

dibus, vni tamen sibi commissam à Deo curam delirabat, qui Ioannis abrogato baptismate, quo solo hactenus esset vsa Ecclesia, illud Christi introduceret. Diu impunè Christianum orbem ludificatus Impostor, quo debuit exitu desiit. Nam Constantinopoli deprehensum Alexius Comnenus Imp. igni addixit; vt qui flumineum baptisma Christi primus introduxisse videri voluerat, flammeum experiretur. *Pœna.*

dibus, vni tamen sibi commissam à Deo curam delirabat, qui Ioannis abrogato baptismate, quo solo hactenus esset vsa Ecclesia, illud Christi introduceret. Diu impunè Christianum orbem ludificatus Impostor, quo debuit exitu desiit. Nam Constantinopoli deprehensum Alexius Comnenus Imp. igni addixit; vt qui flumineum baptisma Christi primus introduxisse videri voluerat, flammeum experiretur. *Pœna.*

FLORI CHRISTIANI LIBER OCTAVUS.

CAPVT PRIMVM.

De Turcarum Primordijs.

TILI prouidentiâ Turcas ab amœniori orbe, ad latus Boreale Caucasi, rerum natura disclusérat: ni eadem viris fortibus omnia esse peruia voluisset. Nec ad portas Caspias, ferratas trabes objecisse visus est Alexander Macedo, nisi vt conscij non obstitisse sibi illas, audaciùs molliores impeterent. Erupisse iam olim constitit ex captiuis, quos Narses Mauritij Imp. nomine reducens in Persidem Cosrohem in manu habuit. Miraculo
591 tum Christianis fuit, salutis humanæ signum, eorum Paganitatem adhuc profitentium frontibus impressum, ex Christianorum inter ipsos degentium consilio, ad pestis remedium. Agnouisse illos beneficium crederem, dum breui post, aduersus

Cosrohem

Cosrohem Heraclio militauerunt: ni Persis postea & Saracenis militiam vendidissent. Nimirum, vt irroboratis aliorum sub ductu viribus; suo demum, & quos iuuerant inuaderent. Aliquandiu tamen quieuerunt in Hircania, quam vagis, & extorribus Arabes Perside potiti permiserant: qui 763
enim interea sub Copronymo vexauerunt Armenias, è portis Caspiis tunc primum eruperunt; Ecclesiæ maiori metu, quàm damno. Nam cum Hyrcaniæ accolæ ritus Ethnicos Mahometicis mutassent; isti maluere Christianos. Author Geila ipsorum 958
Ductor, qui Constantinopoli Christi fidem amplexus; id boni subditis communicatum voluit, ducto Hierotheo, qui nouam illam gentem Ecclesiæ legibus informaret. At, nefas! fidem admisisse visi non sunt; nisi vt abjicerent. Et inde magis impij, vt sæpe pars est innocentiæ, innocentiam nesciuisse. Nam simul cum aliis juncti; Saracenis Oriente toto domitis, in eam creuere potentiam, quà & Christiana vel rueret, vel tremeret. Quamquam cladium non pœnitet, quæ virtutum fuerunt vel occasio, vel pabulum. Latinos pios fecit, & magnanimos Græcorum calamitas, & oppressus Oriens Occidentem ad sui præsidium exciuit. Hinc expeditiones variæ, quibus si non victi tandem barbari, victa certè rerum natura, & cœlum cadentibus assertum. Eas ibi ordine placet attexere.

CAPVT II.

I in Orientem sacra Expeditio.

EX Turcarum progressibus inarsere Latini ad bella Orientalia. At vt innotesceret cui deberetur operis perfecti gloria, ab infirmissimo cœptum est. Fuit hic Petrus *Occasio.* Ambianensis Anachoreta; cuius quasi ad classicum Vrbanus II. Pont. in Synodo Claromontana expeditionem indixit. Constitit 1095 esse de cœlo persuasio, quæ pariter atque semel Galliæ præsertim proceres accendit. Hinc sumpta passim sacræ militiæ tessera, (ea erat crux ex rubro vestibus adsuta.) Ad sumptus, cùm oppigneratæ prouinciæ, tum etiam venditæ. Nouis siquidem Alexandris, qui noua moliebantur imperia, auita pro nihilo erant: & electo in Ducem Godefredo *Godefredus Dux expeditionis.* Bolionio non difficilius putant noua Regna condere; quàm vetera vendidisse. Fuit hic Eustachij Bononiensis filius, & ex Idà matre Godefredi Lotharingiæ Ducis Nepos, atque adeo Heres. Primos conatus euentus non destituit; quippe non deest Deus hominum laboribus, qui vnum ob Deum imprimis laborant. In Asiam igitur per Germaniam, Hungariam & intermedia, ad sexcenta pe- *Victoria.* ditum, centum equitum millia, traiecti, vestigia passim victoriis signant: & dum ad Palestinæ victoriam tendunt, Nicomediam, Niceam, Antiochiam, & finitima, hostibus sæpe cæsis, & Præsulibus ad sacra constitutis, vincunt. Quid non speres ab illis, quorum iter ad victoriam, victoria fuit? Iudæam

tandem ingressi, Terram proni venerantur osculo, quam diuinis Christus vestigiis consecrauerat: & ad eius quasi præsentis memoriam animati; pro eo sanguinem ibi fundere gestiunt, vbi suum ipse pro omnibus fuderat. *Pietas.* Reliquis subactis, aliquandiu restitit Hierosolyma; vt interea nostri, quos diuturnis iam præliis exhaustos Genuensium recentes copiæ erexerant, cum rerum, & aquæ præsertim penuriâ luctati, se priùs, & rerum naturam vincerent; quàm vrbem. Cessit enim tandem Godefredo, ante alios, *Hierosol.* in effracta machinis mœnia euadente. Bar- *expugnatur.* baris nullibi parcitum; quippe expiandæ ciuitati pollutæ nulla placabilior victima; 1099 quàm sanguis impiorum. Statim renunciatur Patriarcha Daibertus, ex Pisano Præsule, & ab eo; cum aliæ aliis prouinciæ cessissent; Godefredus Hierosolymæ Rex inungitur. Et quia Christianum principem puduit auream ibi habere coronam, vbi Chri- *Godefredus eius Rex.* stus spineam tulisset, istam ipse sibi maluit. Sic proludebatur ad solemniorem multò inaugurationem. Non poterat ad coronam immortalem gloriæ, ad quam anno post accitus in cœlis est, meliùs disponi; quàm præferendo in terris spineam.

CAPVT III.

II. In Orientem sacra Expeditio.

Godefredum Balduinus frater, ex Edesseno Comite, excepit. Huic in tuendis prouinciis non laboratum minùs, quàm in subigendis. Nam interea; vt timor ab

externo domesticæ concordiæ incitamentum est, cum Saracenis & Ægyptiis Turcæ coëunt: & nouam festinant exscindere potentiam, quam irroborari non posse vident, nisi suæ casu. Et inde triumphi noui occasio. Nam ad Ascalonem à paucis, (vix decem millia impleuerant, aliis ad prouinciarum

Victoria. præsidium digressis) ad centum millia cæsi sunt, vt discerent nihil in eos humanas posse

1105 vires, quibus pro vexillo Crux est, pro Duce Deus: quando signi, ac Ducis reuerentiam vitæ probris milites non dedecorant. Ab Alexio Comneno Orientis Imp. maius discrimen incubuit; vt qui sub societatis velo hostilem animum regens, barbarorum amicitiam nostrorum clade mercaretur.

Græcorum fraudes. Quis credat? Nouas Cruce signatorum copias, quas ex Galliis Hugo Philippi Regis frater, Stephanus Burgundiæ, Guilhelmus Aquitaniæ Comites, & alij etiam ex Italiâ, supra trecenta millia adducebant, magnam partem, cæsas esse à barbaris, Græci perfidiâ, à quo vindicatas fuisse oportuerat. Inde hostis ad noua audacior. At non alio demum euentu; quàm vt à nostris, quibus à Danis, Anglis, & Italis vires accreuerant, sæpiùs vincerentur, & latè circum vrbes domitas, Ægyptumque à Balduino direptam

Noua copia in Orientem. cernerent. In Rogerio tamen vulnus accepimus: Indignus nimirùm, qui Christi hostes vinceret, cuius se ipse hostem cùm per alia scelera, tum per vsurpatam Antiochiæ tyrannidem prodiderat. Cladem ad Antiochiam, cæsis barbaris, vltus est Balduinus II.

1120 qui primum exceperat, sed ita vt in nouam

cladem victoria verteret. Dum enim ab hoste sępe victo ignauiùs cauet, intercipitur; & à Baldac Sultano captiuus abducitur. Inde insultare acrius hostis: nutare Christianitas: & in certum exitium ruere, ni suppossuissent humeros Veneti victà classe Ægyptià, & Tyro demum expugnatà. Hinc rursus Christianis fiducia, sed quam per preces, & indicta etiam paruulis ieiunia Deus inuocatus felicem fecit. Quippe ter mille omnino illæsi, innumeram barbarorum multitudinem proculcarunt. Adeo & hoc genus hostium, non aliis armis facilius vincitur, quam *oratione*, & *ieiunio*. At non tam facilis de procellà victoria fuit, nec debuit, ne queramur: sacramenti diuturnioris impatientiam, & intemperans repetendi patriam desiderium auersati fluctus, nauium trecentarum naufragio vindicarunt. Quippe & illi, si expediat, Deo militant, vel in Dei milites.

Clades Christianorum. 1123

Veneti vincunt.

CAPVT IV.

III. In Orientem sacra Expeditio.

EX Occidentalium discessu audaciores barbari Edessa & finitimis occupatis, in alia imminebant: & inde noua Latinorum expeditio, non minùs famosa cladibus, quàm prima victoriis. Erat tamen cur feliciora præsumerentur; nam Eugenij III. assensu, & hortatu, ille classicum insonabat 1145 spondebatque victoriam, cui prophetæ authoritatem prodigia dabant. Nemo credebat difficiliùs esse Bernardo Clarauallensi *Bernard.*

præstare victoriem, quàm promittere. Inde cum alij plurimi Cruce insigniti, tum Conradus II. & Ludouicus VII. ille Germaniæ; Franciæ iste Rex. Conrado, qui prior Constantinopolim cum ingenti exercitu accessit, Pontificis nomine Legatus aderat Theodorus Portuensis Cardinalis: Ludouico, qui sumpto apud Sandionisium vexillo sacro(*aur flammam* vocant) breui post secutus est, Guido Florentinus Cardinalis. Imperator, traiecto Bosphoro, dum Iconium tendere se putat; in insidias perductus est. Ideo ab impiis magis cæsus, quàm victus, cum infelicis exercitus reliquiis ad Regem, qui interea traiecerat, deflectit. Et inde à suis, quos ex inultà clade desperatio incesserat, destitutus; Byzantium repetiit.

Conradus & Ludou. Cruce signati.

Conradus profligatur. Græcorum perfidia.

1147 Ibi Emanuelis Imp. qui per gypsaceos primò panes, tum per viarum indices, exercitum prodiderat, perfidiam dissimulat, cui vindicandæ non est: & veterem non agnoscit iniuriam, ne nouam accersat. Transactà hyeme

1148 me Hierosolymam, non iam vt princeps ad bellum; sed vt priuatus ad votum contendit. Eò Ludouicus, victis magnà satis clade, fructu non magno, hostibus, ad Meandrum, illicò aduolat, & Damascum saltem expeditionis operosæ monumentum esse cupit. At & ibi scopulus, ex perfidià Orientalium Christianorum, qui maluerunt perire à barbaris, quàm ab Occidentalibus seruari. Hinc festinatus omnium in propria regressus; & Christianitas, in Syria conclamata. Nec immeritò periere cæci, qui seruari noluerunt.

Damascus frustra obsessa.

CAPVT V.

Hierosolymitanum Regnum amissum.

QVi supererant in Oriente Christiani poterant non timere barbaros, quamuis pauci. Quippe non magnopere curandum est de numero, vbi Deus, cui pronum est infirmissimis dare victoriam, & causa belli est,& finis. At quam pax domestica datura palmam erat, prodidit hosti discordia. Iam equidem elanguerat virile robur Imperij, sub Melizendô Fulconis Turonensium Comitis, qui Balduinum II. exceperat, viduâ, cum Balduinus filius nondum esset imperio maturus. At omnino concidit; cum Balduinus IV. Almerico patri, Balduini III. fratri, suffectus, desperatâ ob lepram sobole Balduinum V. Guilhelmi Longuespatæ Eporediensis filium, hæredem instituit. Nam Guido Lusignanus ductâ Sybillâ matre noui Regis, & filiâ defuncti, quam Guilhelmus Longuespata viduam reliquerat, regimen primò; tùm defuncto Rege, Regnum vt sponsæ debitum sibi arrogat. Nec iniuriâ; ni dum suum acriùs tuetur, ius diuinum violasset. Satiùs erat Raimundum Tripolitanum, quem Balduinus IV. nepoti tutorem dederat, Regnum permittere: quàm Saladinum Ægypti Sultanum in auxilium aduocare. Quid enim fuit illud, nisi ad exturbandum è solio æmulum, se exauctorare? Nam occasione non ignauè vsus Barbarus, dum alteri pugnat, sibi vin-

Regnum Hierosol. perit ex discordiâ.

cit; & circumiacentibus latè occupatis vrbibus, Hierosolymam tandem inuadit, abducto inter alios in captiuitatem ipso Guidone. Sic tandem constitit discordiâ & impietate regna concidere, quę Religione & concordiâ surrexerant. Heu quibus tunc sacrilegiis? quibus ludibriis polluta Religio? quando & ipsum triumphale Crucis archetypæ signum traductum ignominiosè per compita, & virgis fœdè cæsum est. Pœnas in imagine tunc Christus subiit, quas olim est passus in corpore, impietatis humanæ vtrobique victima. Ecclesiis alicubi parcitum est, vt atrociùs sæuiretur, & expiandarum quas polluit, spes adimeretur. Nec enim passus est peragi sacra suis in ditionibus ritu Gręco, nisi vt Christianos à se per Christianos auerteret, & Latinos per Græcos. Fuit hoc pretium perfidiæ Principum Byzantinorum. Quippe Isaacius Comnenus, exclusurum se Latinos ab Oriente Saladino promisit, dum ipse suis in regnis Latina sacra non permitteret. Pudebat ignauos ab aliis recipi, quæ ipsi perdiderant, & Latina virtus, vt Gręcæ socordiæ opprobrium erat, sic incitamentum perfidiæ fuit.

Hieros. capitur ab hoste.

1187

Impietas & perfidia græcorum.

CAPVT VI.

IV. *In Orientem expeditio sacra.*

Latinos non ita vsserũt acceptæ à Gręcis iniurię, vt à vindicandis, quæ Mahometani intulerant, propterea sibi cessandum crederent. Sumptum itaque expeditionis nouæ consilium: nec omissum quidpiam,

quod cœptis esset promouendis. Milites Europà totà acciti. Oblatum militaturis sacrum Indulgentiarum stipendium; vt Christi ac Diuorum sanguinis pretium, stimulus esset proprij effundendi. In sumptus indictæ decimæ, ab hoste dictæ *Saladinæ*, à quibus nec Clerici eximerentur. Ad quid enim meliùs insumas sacras opes, quàm contra sacrorum hostes? Adhæc inuocatum de cœlo præsidium per indicta ieiunia, & inhibitum etiam Cardinalium luxum à Gregorio VIII. & Clemente III. quippe nihil ad victoriam de Barbaris efficacius, quàm victoria de vitiis. Currentibus additum calcar ex visà in aëre Cruce, cum Philippus Franciæ, Henricus Angliæ, Philippus Belgij Principes, & alij Gisortij de bello deliberarent. Christianis Heroibus mirùm quantum inde animorum accreuerit. Diligentiæ tamen laudem Frider. Ænobarbus Pontifici reconciliatus præripuit; qui elapsus, atque adeo clade vltus perfidiam Isaacij Comneni Imp. Byzantini, centum & quinquaginta armatorum millia in Asiam traduxit. Introisse victoriæ fuit. Statim ad Iconium ductu D. Georgij Martyris, qui Germanos & in acie, & in itinere sæpè præcedere visus in equo est, bis fusi barbari, & ad ducenta millia cæsi, quam nuper Conrado furtim victoriam rapuerant, palam reuomuere. Nec proderat annonam corrumpere, vrbes incendere, & quidquid nec ab hoste timeretur, vt quem vis non poterat, penuria retardaret. Aucta inde magis victori gloria, ad quam non itur meliùs & celeriùs, quàm per

Indulgentia.

1187

1188

Æno-Barbarus vincit.

1190

difficilia. Sed, nefas! spes nobiles casus abrupit. Id ipsi tamen in malis indultum, vt eo mergeretur in flumine, à quo ægrè Alexander euaserat. Nec diu patri superfuit Conradus, qui cæptas strenuè prosecutus victorias Acram peruenerat. Dicas noluisse illos Deum de hostibus Ecclesiæ planè in Oriente victores, qui hostes Ecclesiæ diu in Occidente fuerant. Nec feliciùs Francis & Anglis cessit expeditio. Tot laborum pretium Acra vna expugnata fuit. Post hæc, quasi post Vrbem vnam nihil superesset in Oriente, quod vinceretur; Franci primùm rediere. Tùm Germani, ac Austriaci Anglis infensi, à quibus Austriaci captæ ciuitatis decus, disjectis, quæ ad mœnia primi fixerant, signis, negatum sibi nouerant. Non excidit iniuriæ memoria: nec Leopoldus Dux concoquendæ fuit ante vindictam, quam demùm ad libidinem expleuit. Pro satisfactione fuit, hostem Anglum primò apud Hadriaticum nouisse naufragum in reditu, quasi sui vltionem fluctibus Deus mandasset: tùm dum priuati habitu Germaniam penetrat, illum intercepisse. Sic famosus ille Rex, Æmuli virtutibus parùm æquus; aliquibus de Saladino, post Francorum, & Germanorum discessum, victoriis clarus, qui regnum Hierosolymitanum Nepoti suo Henrico vt pacatum relinqueret, fædere cum Saladino ad triennium statuto, Cyprum Insulam Byzantino Principi ereptam, Guidoni Lusiniano, ex Saladini indulgentià libertati restituto concesserat,

Demergitur.

Acra capitur.

Angli Austriacis iniuriam faciunt.

1911

Cyprus Lusinianorum.

& ideo Regnum liberalitatis suę pretium fecerat: iam nec sui Dominus ambitionis inconsultæ pœnas luit. Adeo & nulli sæpè minùs licet impunè iniuriam facere, quàm quibus videntur omnia licere.

CAPVT VII.

V. In Orientem sacra Expeditio.

INter illa Orientalium prospera non defuere tamen, qui de integro tentarent, & qui clades mallent auctas, quàm inultas. Quamquam si non hæreamus in cortice, nullus in tam bonâ causâ labor sine palmâ fuit. Apud Deum sæpe triumphatur sine pompâ, eique ad victoriam conatus, pro victoria est. Volebant Heroës Latini assertum Ecclesiæ Oriens: & hoc satis fuit, vt ipsos Deus cœlo mallet. Ne queramur igitur Henricum VI. dum per Ludolphum Austriacum, Conradum, Hildesemensem præsulem, Archiepiscopum Moguntinum, & alios vtriusque ordinis proceres auspicatur in Palestinâ victorias, Massanæ, in ipso trajiciendi procinctu, obiisse: Ad cæleste præmium satis fuit, voluisse in terris vincere, & sæuitiam ac auaritiam, quibus diuinam iracundiam exasperauerat, non ingenti tantùm cordis gemitu expunxisse; sed amplissimis insuper eleemosinis. Animum tamen à terrenorum affectu prorsus alienum Cistercienses Monachi tunc prodiderunt, vt qui pecuniam sibi, ad argentea, per totum ordinem, thuribula conficienda legatam respuerint, piè rati non esse verè ex Deo munera, quæ

Conatus irriti.

1197

etiam ad Dei cultum offerri videntur, si ea ex alieno esse parta constiterit. Nec segniùs aliquandiù post excitatus est Religionis ardor: & in Lateranensi Concilio decreta expeditio; (Nam qui interea deflexere Byzantium, vt Latinum facerent, seorsim memorabuntur) quæ ad certum triumphum desineret, si tam strenuè tractasset arma Fridericus II. quàm altè classicum cecinerat. Sed ipsi satis fuit ventilare, & minari: aliis, vt ex animo agerent, reliquit. Quid verò serij, in difficilibus suis rebus sperasset ab eo Ecclesia, qui Ecclesiæ non erat, nisi in speciem? Semichristiani illius fucus, Christianorum progressus non retardasset, si Duces Austriæ & Bauariæ, Niuerni, & Bari Comites, Coloniæ, & Treuerorum Præsules, & alij captâ ad Nili ostium Damietâ, vti victoriâ voluissent. Christianos omnes redemerat, & Palæstinæ Regnum recuperauerat, victa vna ciuitas, si patriis ab hoste petita legibus placuisset. Sed dum incertis de Regni Mahometici fine delusus vaticiniis totum mauult Pelagius Albanensis, Honorij III. Legatus; & quod habebamus amisit. Non excisa ad Cairum Saracenica potentia, vt futurum diuulgabatur, sed Christiana. Quippe effractis aggeribus, Nilus superfusus, sic obsedit obsidentes, vt in manus hostium sine pugnâ venerint, qui de hostibus ex pugnâ, prædam sperauerant. Adeo temeritatis est, incertorum spe in discrimen certa objicere. Sic ad id vnum videtur Damieta capta, vt reddita libertatem captis redderet. Cautior, si Diis placet, Fri-

Margin notes: 1215 (beside "dor: & in Lateranensi"); *Confidentia res pereunt.* (beside "Præsules…"); 1218, 1220 (beside "recuperauerat" and "ab hoste"); 1221 (beside "nica potentia"); *Casi Christiani.* (beside "in manus hostium"); 1228 (beside "tur Damieta capta").

dericus II. ne posset abuti victoriâ pacem fecit ante pugnam. Iudæam ob id vnum 1229 videtur profectus, vt in speciem accepto *Frider. II. in speciem Rex Hierus.* Regno; Meledino Sultano non rediturum se promitteret. Quid verò speret in Oriente ab eo Ecclesia, qui tùm etiam in Italiâ Ecclesiam vexabat? Propudiosæ pacis ignominiam vltum ibant Theobaldus Rex Nauarræ, 1238 Hugo Burgundiæ, Petrus Britanniæ, Henricus Bari Comites, & alij ex Galliâ *Christiani victi.* Proceres validis succincti copijs,ad Gregorij IX. monita, tunc Palæstinam appulsi; ni dum Britannus, felicitate improsperâ, 1240 solus vicit, effecisset vt omnes vincerentur ad Gazam. Hinc nouæ induciæ annitente Ricardo Angliæ Principe, qui recèns aduenerat. Nobis tunc relicta, velut ad solatium, Iudęa: nempe, vt quam ipsi per se Saraceni non inuaserant, per Barbacanum *Christiani cæsi.* Chorasmenorum Principem, è Perside à Tartaris pulsum occuparent cæsis iterum, vel captis omnibus fermè Christianis, 1244 quos ad præsidium Ordinum militarium Magistri exciuerant. Obstitit Ioppe tamen: vel suo Duce Gualtero de Brienno capto, capi non potuit. Maluit Heros nobilis, durare in pœnis, quas tùm ad mœnia, vt *Constantia.* tristi spectaculo flecterentur Incolæ, tùm in Ægypto, ad immanissimam vsque mortem pertulit, quàm suam libertatem emere, vrbis captiuitate.

CAPVT VIII.

Byzantinum Imperium Francis asſertum & ademptum.

BAlduinus Belga, Ludouicus Allobrox, Bonifacius Eporregianus, Henricus Dandulus Venetiarum Dux, & alii proceres, cooptato in Ducem Bonifacio, ſacræ militiæ nomen dederant; vt Chriſtianorum in Syriâ clades vlciſcerentur: Cum Deus per ipſos Græcorum in Thraciâ perfidiam vltam maluit. Itaque dum claſſem, quâ Syriam traiiciant, Venetiis expectant;
1201 & Iaderam, quæ à Venetis ad Belum Hungariæ Regem defecerat, intereà ſubigunt, aduocantur in Græciam ab Alexio Angelo, cuius patrem Iſaacium excæcauerat, & è ſolio deturbauerat, patruus Alexius. Partem voti eſſe, adeſſe miſeris, rati proceres, exorari ſe ſinunt, tantò facilius; quòd & in Græciâ Eccleſiæ Romanæ transfugas vlturi eſſent, & compoſito ſchiſmate fidem promoturi. Iam Cretam igitur inter eundum captam Bonifacio dederat Alexius; iamque aliis Ægei ſubactis Inſulis, ventum erat ad Boſphorum; cum intra mœnia retruſo Theodoro Laſcari, Tyranni genero,
1203 *Conſtantinop. expugnata.* terra marique per biduum impugnata ciuitas, tandem expugnatur, & diripitur. Quis credat eius famæ, ac potentię Vrbem, à tam paucis (non vltra viginti millia erant,) tam breui tempore ſubactam fuiſſe? Sed fruſtrà humanæ potentię fiditur, cum Deus ex aduerſo eſt. Tyranno profugo; ty-

tyrannidis reliquias victores exscindebant; cum ecce Nicolaus Canabus vix dum bene repositos Augustos exturbat. In scenam quoque prodiit Alexius Ducas, ex iunctis & eminentibus superciliis, *Murtzuphlus*. vt specie auxilii Alexio Iuniori strangulato, 1204
(Isaacius pater interea excesserat) purpuram Protouestiarius sibi indueret. Ad nouas tragædias, ad Vrbem Latini redeunt; vt prioris Victoriæ decus, per nouam sibi afferant. Nec inani fiduciâ: nam Murzuphlo post cladem, ex scelerum conscientiâ, extorri: & duobus Theodoris, Lascari, & Ducâ, intra mœnia de imperio, quod neutrius futurum erat, stolidè concertantibus; expugnatur tandem à duobus mensibus obsessa ciuitas: & fœdiùs quàm ante diripitur. Grecis non vltra creditum, ne fierent iterum proditores. Visum meliùs, Balduinum Belgam ornare purpurà, qui promoto in Patriarcham Thomà Maurroceno, Græcam Ecclesiam Latinæ iungeret, & diuulsum olim membrum suo corpori sociaret. Irroboratum ibat Græca potentia, si qui diu malè præfuerant, subesse potuissent. Sed maluerunt inter alios Theodorus Lascaris, & Alexius Comnenus, Niceæ, & Trapezunte nouæ tyrannidis excitare arces, quàm Latinis jungi contra Mahometanos. Lascaris ex Irenè filiâ Ioanni Ducę nuptâ nepotem cognominem, Tutor ei à patre morituro datus Michaël Palæologus oppressit, ut imperium inuaderet; & Byzantium demùm per insidias interciperet, Balduino II. qui à primo quintus regnabat, in 1259 1260

Relapsa in tyrannidem.

Rursum expugnatur.

Noua Imperia excitata.

Paleologus Constantinop recipit. fugam acto. Adeptam scelere potentiam, vt justam, & perennem Tyrannus faceret, pronum se ad Romanam fidem per Legatos ad Vrbanum IV. professus; eam de-
1263 mùm Lugduni in Synnodo Oecumenicà am-
1274 plexus est.

CAPVT IX.

VI. In Orientem sacra Expeditio.

Rebus Ecclesiæ interea Oriente toto afflictis destinatur subsidium D. Ludouicus in Lugdunensi Concilio. Pium Regem graui morbo premi tunc contigit, vt post
1244 votum expeditionis suscipiendę conualef-
1245 cens, barbarorum excidio animosiùs incum-
Occasio expeditionis. beret. Vt se ex nobili æquitatis specimine dignum redderet, qui de Barbaris triumpharet, antequam itineri se daret, vbiuis per Concionatores significatum voluit, paratum se resarcire, si quid cui damni à suis ministris illatum esset, idque non ad inanem speciem, sed ex intimo justitię instinctu dictum fuisse effectus vbique promissa secutus monstrauit. His & similibus Christianæ virtutis operibus præmunitus, iter aggressus est; & in Ægyptum cum fratribus, & magno Procerum comitatu, classe delatus; hostes primùm à litore armis, tum à Damietà terrore nominis abegit. Nec barbaris profuit salutem quæsiuisse fugà; nisi vt non diu post iterum ad Massorem Vrbem fœdè
1249 cæsi, ignominiam clade obruerent. Fuissent illæ sine luctu victoriæ; ni Robertus Artesius, Regis frater dum hostem intemperan-
tiùs

tiùs vrget, cum delecto nobilium, & Templariorum numero, in insidias incurrisset. Fuit hoc alternantis fortunæ, & in peiùs mutatæ triste præsagium. Nam interim, seu ex aggestis cadaueribus; seu ex circumfusis latè paludibus efflata lues inuasit exercitum; & quem non mare turbatum ventis, non hostis armatus ferro perculerat, miserè confecit. Non sibi de Victoriâ Melechsala Sultanus placeat: Non ipse nos armis domuit, sed Deus peste. Cæsi igitur passim cum gregariis nobiles. Nec ipsi, nefas! Regi; eiusque captiuis fratribus Carolo Andegauensi, & Alfonso Pictauiensi parcitum esset; nisi quam humanitas veniam datura non erat, auaritia, & spes recipiendi pro libertate pretij promisisset. Miraculo tum fuit Herois Christiani fiducia; in alienâ manu sui semper arbitrij fuit; tam subitas fortunæ vices nihil mutatus excepit, & qui sui terrore victor Saracenos perculerat, admiratione tantâ captiuus defixit; vt cæso interea Sultano, ipsum sibi Principem voluerint. O Regem verè maiorem ex casu, de quo tam æquè, vel iniquos judices, virtutum fulgor sentire compulit. Comportatâ interea pecuniarum summâ, & redditâ, vt conuenerat, Damieta, dimissus est captiuus nobilis & in Palæstinam deportatus, vt quatenus Ecclesias instaurare per victorias datum non est; earum reliquias ad quadriennium per pietatis exempla sustineret. Nec ad suos postea rediisse visus est; nisi vt arma rursum ad Barbaros pararet. Itaque ingenti militum

1250

Pestis Christianos affligit.

Sed magis hostis Rex Captiuus.

subnixus numero; vnà cum tribus filiis, & fratre Alfonso, & aliis deflexit in Affricam.; & captâ Carthagine, fugatisque passim barbaris, iam Tuneto imminebat; cum Deo ad eius gloriam satius visum, illum cum peste committere, quàm cum hoste. Vt gloriosius triumpharet, sæpiùs eum vincere voluit: sic Tristanni filij mortem, sic multorum Procerum passus fatum, ex morbi sæuitiâ, vltimæ victoriæ prolusit. Quàm illustris illa! nam media inter tot suorum funera, iam viuum ipse funus, durauit impauidus. Eadem semper illi non animi solùm, sed frontis etiam firmitas fuit, donec in terris tot passus molestias, & toties victor, vel dum cecidit, euolauit ad cœlos, vt sine hostium metu perenniter triumpharet. Conciderat animus Francis ex Regis casu, nisi quo die cœlos ipse, Carolus eius frater aduenisset ad castra. Sensere tunc barbari fœdè profligati, superesse post Regem, à quibus vincerentur. Maluere itaque tributo promisso, & captiuis redditis, pacem emere, quàm hostem fortiorem ex cladibus apud se diutiùs pati.

D. Ludou. in Affrica. 1270.

Peste moritur.

CAPVT X.

De Pastorellis hæreticis.

EX D. Ludouici in Oriente casu intremuit in Occidente Francia; mirùm quòd stare potuerit, suo non nixa fulcro, cum insuper illam *Pastorelli* concusserint. Horum author Iacobus quidam Hungarus,

Cistercienſium transfuga, dum Eccleſiæ ſe vindicem ſpondet, & captiui Regis paſſim crepat auxilium, perditos quoque in ſuum cœtum legit. Ei pro teſſera fuit Agnus vexillis impreſſus. Inde *Paſtorelli.* Inter eos, (ne parùm ſacros crederes,) fuere Magiſtri, qui ſe intromitterent in ſacra, & Epiſcopalia attrectarent. Eos Galliam aliquandiu graſſatos oppreſſerunt apud Biturigas indigenæ. Sic tamen vt aliquantò poſt non minori fremitu exurgerent, & Gallias iterum diuexarent. In Iudæos præſertim explicuere rabiem. Quaſi quibus non dabatur Saracenos in Oriente exſcindere, in quoſcumque Chriſti hoſtes, licitum illis eſſet, in Occidente ſæuire. At qui in plectendis pertinacibus juſtitiæ diuinæ inſtrumenti fuerant: cæſi demùm à præfectis Regiis, eiuſdem, ſuo ipſi ordine, fuerunt exemplum. 1250

CAPVT XI.

Anacephalæoſis de fructu Orientalium expeditionum.

MAlum ſemper non eſt euenire mala, per quæ bonorum in terris maximum, virtus & naſcitur ſæpe, & creſcit. Id ſi vſpiam, ex Mahometanorum in Oriente progreſſibus probatum eſt. Per eos vt ipſi ſibi ad imperia; ſic Chriſtianis ad pietatem,& virtutem, quæ ſupra imperia eſt, aperuere aditum. Documento ſunt, inter alia, Hoſpitalarij, Templarij,& Teutonici Equites, de quibus; vt & de aliis quæ

cladibus lenimento esse possint, hic ordine memorandum est.

CAPVT XII.

De Equitibus Hospitalariis.

HOspitalarios peperit Amalphitanorum Mercatorum pia liberalitas. Nam hospitio peregrinis, quibus loca illa sacra inuisendi fiebat à Saracenis copia, excipiendis magnificè constructo: quod ipsi voluerant esse peregrinantium diuersorium, Deus voluit vt esset gymnasium bellatorum. Siquidem quibus hospitij cura erat, post nostrorum victorias, opibus aucti, noluerunt excipiendis hospitibus toti incumbere, qui se jam esse crederent, & vindicandis. Hinc relictâ ignobilioribus hospitij curâ, maluerunt arma nobiles, ex Gastoni, Girardi, Raimundi, & aliorum ex Gallia Procerum consilio: & Innocentij II. Pont. assensu. Fidem superat, quæ pauci sæpe aduersus ingentem Barbarorum multitudinem fortitudinis miracula ediderint. Quippe ad victoriam non valdè requiras numerum; vbi plurimùm virtutis est. Nec Oriente pulsi, à fatigandis subinde impiis destiterunt. A terris transgressi ad maria, vt omnium locorum virtutem esse probarent. Hinc expugnata Rhodos, & Amedei IV. Sabaudiæ, Comitis auxilio strenuè propugnata. De illâ sibi adeo vtrique placuere victoriâ, vt Rhodij posthac equites dici voluerint: cum anteà illis, ex hospitio Hierosolymæ D. Ioanni sacro, nomen esset. Co-

Qua orti occasione.

Rhodon tenent.

1309

mes verò nomen non mutauit, sed auxit, assumpto *Magni* cognomine, ac decus inde stemmati quæsiuit, appictà *Cruce candidà*, & circumpositis ad oram initialibus his litteris F. E. R. T. quæ *fortitudinem eius Rhodum tenuisse* commonefacerent. Eà tandem insulà à Solymanno Turcarum Principe excussi, Melitem secessere: Vt inde maiori semper animo lacessentes impios; documento essent, è loco pelli posse fortes viros, vinci verò non posse.

1522 *Nunc Melitem.*

CAPVT XIII.

De Equitibus Templariis & Teutonicis.

PEr eadem tempora instituti Hierosolymis Templarij ex Honorij II. Pont. in Trecensi Concilio suffragio, & Ptolemaide Teutonici, assensu Celestini III. per omnia Hospitalaris similes, nisi quod non Crucem ex Albo, sed ex rubro *Templarij*, ex nigro *Teutonici*, in professionis symbolum, vesti assuerent: & Teutonici Germanorum præsertim ministerio addiicerentur: Templarij omnium, & Templi custodiæ; vndè ipsis nomen. Per multas vtrique de Barbaris victorias se consignauere fastis: & Templarij se dignos præstiterant, quorum vitijs ignosceretur, in virtutum gratiam. Philippo tamen Pulchro Franciæ Regi datum est à Clemente V. Pont. in Viennensi Concilio, vt & innocentes exscinderentur ob reorum scelera; vt qui Ecclesiæ vltra

1118 *Templarij.* 1309

Extincti. non proderant virtutum actis, prodessent exemplo pœnæ; & opes quibus diu abusi fuerant ad flagitia, relinquerentur alijs, qui
Teutonicii. eis vterentur ad virtutum decora. *Teutonici* præualentibus in Asiâ Turcis, in Germaniam deduxere Colonias, vt fidem, quam in Oriente tueri non poterant, Occidentem versus & Septentrionem protenderent. Hinc Borussos, Liuonienses, & alios ad Boreã populos vi domitos fidei legibus imbui curant. Cum *Liuoniensibus* equitibus, quos ad fidei præsidium Albertus Rigensis gentis illius Apostolus instituit, per societatem in perpetuum initam, par-
1205 titi victorias sunt. Durauit Imperium donec
Liuonienses. virtus. At vbi pro æquitate crudelitas, pro Iustitiâ injuria inualuit, collapsa potentia est. Quippe non stat ædificium, cui fundamenta subduxeris. Hinc populo-
1454 rum ab Ordinis Magistris ad Polonos defectio: inde bellum, & bello pax non melior, per quam ditionis pars in priscam tyrannidem rediit, vt aliquantò post, grauiori multo ruinâ, in Lutheranam hæresim laberetur.

CAPVT XIV.

De fide Latina ad Armenos diffusa.

AD Armenos etiam stratum Latinis iter à Turcis: quippe dum sua vel recipiunt, vel luctantur ne perdant, in Syriâ alienos sibi subdunt. Et inde, vt fit, suis in damnis nouum Ecclesiæ lucrum. Ce-

terum Armenos sobolem fuisse Iacobi, qui ex disciplinâ Seueri Acephali Iacobitas quoque condidit, proditum est. Ex iis prodiisse Georgianos; qui à D. Georgio militum patrono amauere cognomen, viri militares, ipsâ in dogmatum disparitate, nonnulla similitudo probat. Ex Arrij, Apollinaris, Cnaphei, & aliorum deliriis ita sua conflauere; vt ritus plures Græcanicos, & Iudaicos immiscuerint: & sic Græcorum & Latinorum veluti medij, tertiam quasi condiderunt Ecclesiam; cum aliis de amplitudine certantem. Quis dubitet, cum eorum Patriarcha *Catholicus*, seu vniuersalis dictus in Armeniâ, Perside, Mediâ & aliis, plusquàm mille Præsulibus jura daret? O messem dignam, quam Operarii Apostolci in horrea Christi colligerent! Conatus id quidem Nicolaus Patriarcha Byzantinus: at euentu irrito. Indigni quippe ad Ecclesiæ censum alios reuocare; cum quâ ipsi non planè consentiunt. Nec à S. Nicone ea in stadio desudatum multò feliciùs. Quippe Latinis præconibus id gloriæ Deus reseruatum voluerat. Expressit itaque ab eorum Generali in Synodo Hierosolymitanâ Albericus Innocentii II. Legatus, vt vnionem Ecclesiæ suæ cum Latinâ promitteret: atque adeo exequeretur; Eugenio III. non diu post, per Legatos, delato obsequio. Sic mirabili Dei consilio, eum in sacris principem nouus quasi orbis tum agnouit; cum illum nec Romæ patiebantur regnare ciues; & multis ex prouinciis Mahometani excluserant. De cœlo esse

Armeni Hæretici qui.

917

961

1136

Latinis consentiunt.

nouum fœdus miraculo constitit, quando
Prodigiũ. per fulgorem insolitum, qui ad Eugenij sacra Viterbij facientis caput emicuit; quam diuina lux, eâ die, Orientis tenebras discussisset; Deus ostendit. Curatum etiam ab Alexandro III. per Theorianum legatum, vt firmiori nexu, societas coalesceret.
1170 ceret. Nec dubitatum quin ea esset ex animo; vbi Princeps eorum Leo nomen Regium à Romano Pont. Cælest. III. adeptus; eius quoque nomine à Moguntino Præsule coronari voluit. Maiori reuerentiæ suam dignitatem subditis fore ratus, si
1197 eam tamquam de manu eius caperet, quem Deus supra mortales omnes reuerendum voluit.

CAPVT XV.

De sacra Æde Lauretana in Italiam translata.

NEc modicum ex Ædis Lauretanæ miraculo solatium habuimus. Ex eâ cladium lenimentum suppetere Deus voluit: vbi peccati Pharmacum olim miscuerat. Nec Araffum Ægypti Sultanũ, Ptolemaida, Tyro, & aliis quæ nobis restabant in Syriâ expugnatis; potitum planè victoriâ dicas; cum quod multas supra prouincias est nobis cesserit. Diuinum illud sacrarium, in quo tellus habet, quod cœlo opponat; vt quod hospitio Maria, Angelus nuncio, Deus contubernio, cœlum quoddam quasi fecerant: post sublatum ad supera Christum templi vsum ab Apostolis acceperat: quippe propha-

prophanorum violari commercio non debuit; quod Christus & Maria incolatu sacrauerant. Eò Christiani ex orbe toto confluere solebant; vt sacris in laribus diuinos hospites venerati, Redemptionis humanæ memoriam, non sine gratitudinis sensu, recolerent. Deo placuit humana Religio; nec eam, vel intercluso in Orientem aditu, voluit interrumpi; miraculo, cui sola facientis potentia fidem adstruat. Nam non iam fabuloso cantu lapides ad mœnia; sed efficaci manu totum ædificium in Occidentem 1291
transtulit. Consedit illud primùm in Dalmatiâ, ad oppidum Flumen: deinde quasi ex Barbarorum eò quondam venturorum 1294
præsagio, tutiora quæreret; in Picenum transmisit: vt quando in manus impiorum Terra sancta venerat, in eius locũ migrasse Italiam cognosceremus. Felix Laureta: quam cœlum dignam vel inuenit, vel fecit cœlesti domicilio. Inde quidem iterum haud procul sedem mutauit; sic tamen vt in amoris indicium, à primâ semper nomen amauerit.

CAPVT XVI.

Pontifices duodecimi sæculi.

PAschalis II. antea Rainerius, ex Cluniacensi Monacho Cardinalis, Vrbano *Paschal.* CLXV.
inuitus suffectus est. E supremâ illâ sede 1099
totius orbis Ecclesias animo adhuc excel- *12. Aug.*
siore complexus, in Germaniâ aduersus perduelles vices suas commisit Gebehardo Constantiensi; Ecclesias in Oriente victis

Mahometanis constitutas per Mauritium Cardinalem Portuensem Legatum suum composuit. Et Pictauis in Synodo per Legatum in Schismaticos renouari curauit anathema; & Philippum Regem pellicatus cum Berthà publicè reum, sacris moueri. Londini etiam in Synodo pro Ecclesiasticà libertate aduersus Laïcorum inuestituras decreta, pro quibus Anselmus Cantuariensis multa pertulerat, confirmari curauit. Quod ipse Romæ etiam strenuè prȩstitit in Henricum Germaniæ Regem dicto anathemate. Ad hoc verò cum & Proceres & Henricus filius rebellassent, nec ab Apostolicis Legatis simulatà pœnitentià veniam potuisset impetrare inconsulto Pontifice, Imperij insignia filio cessit, donec sibi post veniam redderentur. Sed eo interea Leodij defuncto, Vvastallæ ad Padum receptis in gratiam Schismaticis, nisi si quos simonia apertiùs intrusisset, ius regni Henrico Iuniori confirmatum est, & Laïcæ prȩsulatuum Inuestiturȩ iterum damnatæ. Idem statutum Pontifex voluit in Trecensi Concilio, atque etiam in Beneuentano, vbi & sub abdicationis pœnà Alfonsi Arregoniȩ Regis cum Vrracà consanguineà incestuosum coniugium dissolui iussit. Interea verò Henricus Rex Romam profectus, ius Inuestiturȩ modo & exitu alibi memorato à deluso captiuoque Pontifice extorquet. Indȩ noua in Ecclesià scandala, & ingens vbiuis aduersus Pontificem obmurmuratio. Nec enim benè potuit ex vi factâ sibi, tyranni-

Regem sacris mouet ob pellicatum.

Inuestituras laicorum damnat.

que periurio præuaricationis alicuius culpam eluere, cum attrocissima quæque ante pati oportuerit, quàm vel latum vnguem ab officio dimoueri. cætera vide alibi. Pijssimè obijt. Anno Pontificatus 18. m. 5. d. 11. *L. 7. c. 6.* 1118 *21. Ian.*

Gelasius II. ante Ioannes de Caietà Cassinensis Monachus & Cardinalis, Paschali, statim suffectus, cum ad comitia Henricus qui tum forte Pataiuii erat accurreret, intruderetque in Antipapam Burdinum sub Gregorii nomine euasit in Campaniam; & cum eiecto Henrico, Romę ob Frangipanum ferociam, tuto esse non posset, effugit in Gallias, vbi cum indicto Viennæ Concilio incidisset in morbum, Cluniaci piissimè obiit anno 1. d. 4. *Gelas. II.* CLXVI. *Schisma.* 1119 *29. Ianu.*

Callistus II. antea Vuido Cardin. & Archiepis. Viennensis, Legatione Pontificià per gallias diu strenuè perfunctus, & ex Burgundionum principum stirpe ortus, Gelasio statim suffectus, & à Clero Romano postea confirmatus, in Synodo Rhemensi 430. præsulum cum Henricus per Legatos commonitus impio iure non cederet, sacris motus iterum est, nec iis parcitum, qui quacumque specie à laïcis se ad sacra inuestiri paterentur. Inde ad Viennensem præsulem supra omnes fermè gallias primatu collato, Romam proficiscitur, & Duci Vvillelmo assertà Calabrià, cum ad expugnandum furtium, quò se Burdinus receperat, euentu alibi exposito, mouet. Hinc in Romano 300. præsulum cætu, actum *Callist. II.* CLXVII. *Henricus damnat.* *Vienna primatus.*

inter alia de pace, quam Henricus ante, agente imprimis Adalberto Moguntino in Vvicerburgensibus promiserat, missis ad hoc Romam, ex illo cœtu Episcopo Spirensi, & Abbate Fuldensi. Legatus itaque in germaniam Lambertus Ostien-
L. 7. c. 6. sis Cardin. dissidium planè composuit, vt alibi enarratum est. Eximio illo impleto opere, & per Ottonem Bambergensem
1124 Episcopum Pomeraniâ Ecclesiæ legibus ad-
19 Dec. dictâ obiit, an. 5. m. 10. d.

Cum post Callisti obitum, promoto ad
1124 solium Theobaldo sub Celestini nomi-
21. Dec. ne, hymnus *Te Deum*, ad gratiarum actionem caneretur. Robertus Frangipanis acclamauit Lambertum Cardinalem
CLXVIII. Ostiensem; cui, dissidio postea composito,
Honor. II. ac Theobaldo assentiente; collata ritè suffragia sunt, sub *Honorii II* nomine. Præmonstratensem ordinem ipse per se Romæ, quò Norbertus institutor se contulerat, approbauit; Templariorum verò per Legatum in Trecensi Concilio, præscriptâ ipsis à Bernardo Clarauallensi, qui aderat, religiosè viuendi regulâ. Cœnobium Cluniacense diro schismate ita diuisum, vt etiam ad arma veniretur, pristinæ paci ac disciplinæ per Legatos restituit. Rogerium Apulum suo iniussu Ducis nomen vsurpantem, ditionemque Pontificiam vexantem censuris
1130 ac armis ad obsequium adduxit. Obijt anno
14. Febr. Pontificatus 5. m. 1. d. 17.

Innoc. II. *Innocent. II.* antea Gregorius Cardin.
169 de stirpe Paparesiâ, à quâ Matheos ortos
CLXIX. dicunt, Honorio necdum sepulto ritè suffe-

ctus, intruso à Schismaticis Petro Leonis, sub Anacleti II. nomine, se recepit in Gallias; euentu alibi memorato. Leodij à Lothario subsidij spe acceptâ, nec ei, vt petebat, Inuestiturarum promisso vllo facto, cum Bernardus sacrilegum propositum mirâ libertate coargueret; in Italiam iter instituit. In transitu Genuensium præsulem Metropolitam creasse dicitur. Romæ Lotharium cuius auxilio præualuerat, in Imperatorem inunxit, ac per eum postea Rogerium Siculum repressit: ac tandem modo alibi dicto, pax Ecclesiæ restituta est. Cum interea Pontifex. Abailardi & Arnaldi Brixiani insana placita proscriberet, & per Iuonem Cardinalem Legatum Ludouicum Galliæ Regem, vnà cum regno interdicto subijceret; quòd quem Pontifex Bituricensem Episcopũ consecrasset Rex abigeret, suo assensu non expectato consecrationem ritè fieri non potuisse causatus. Tum à Romanis antiquæ Reipublicæ restaurationem molientibus multa passus, quod Tiburtinos exscindere noluisset. Obijt cum sedisset annos 13. m. 7.

Schisma.
L. 7. c 18.
Genua Metropolis.
1143
24. Sept.

Celestinus II. antea Guido de Castello Cardin. Pontificatu post Innocentium menses 5. d. 13. administrato, locum fecit obiens *Lucio II.* antea Gerardo Cardin. qui inter ciuiles Romæ motus, quos Arnaldus Brixianus excitabat, post m. 11. d. 14. obiens locum vacuum reliquit *Eugenio III.* qui ante Bernardus, cognominis Clarauallensis discipulus, & Cœnobij S. Anastasij Abbas. Quo euentu cum Romanis dominationem

Celest. II. CLXX.
Lucius II. CLXXI.
Eugen. III CLXXII.

politicam, æquè ac publica vectigalia sibi
L.7.c.21. vendicantibus contenderit, alibi dictum est.
Inter hæc dissidia, ei se per Legatum subdidit Armenus Metropolita, iure *Catholicus* nuncupatus; vt qui latè per Orientem supra mille præsules sacrum imperium exerceat. Nimirùm vt iuxta Christi vaticinium, *extranei cum Abraham accubituri venirent, quando filij regni eiiciebantur in tenebras.* Gallias ob Romana dissidia digressus, expeditionem sacram promouit in Syriam, classicum insonante D. Bernardo, ac sua verba prodigiis confirmante. Improsperè tamen bellum cessit, ad paratam enim sacris militibus cælestem palmam, satis fuit omnia, quæ sacræ in terris victoriæ reportandæ videbantur idonea comparasse. Rhemis in Synodo Gilberti Porretani, Eonis, Henrici, & aliorum impia placita proscripsit; ac Bernardi imprimis ministerio passim profligauit. Angliam interdicto subiecit, quod Stephanus Rex Theobaldum Cantuariensem Episcopum Rhemos ad Synodum, sine ipsius veniâ digressum impiè vexaret. Bernardo, vt eximios illos Pontificum ad Apostolicam normam gubernio componendo, perutiles de consideratione libros scriberet, author fuit. Demùm compositâ cum Romanis pace obijt anno Pontificatus 8. m. 4. d. 13.

Expeditio sacra.

Hæreticos damnat.

1153
8. *Iul.*

Anast. IV *Anastasius IV.* antea Conradus Canoni-
CLXXIII cus regularis Ecclesiâ non sine facilitatis nimiæ vitio administratâ; annum 1. m. 4. d. 14.

Locum fecit *Hadriano IV.* qui ante Ni-

colaus, ex mendico Anglo seruus cænobij apud Arelatem; tum monachus, deinde Abbas, postea præsul Albanensis, & Legatus à latere in Noruegiam, supremus tandem Pontifex. Qua ratione Romanos perduelles exarmauerit, & Guillelmum Siciliæ Regem ad obsequium egerit, alibi enarraui. Fridericum Ænobarbum non ante ad pacis osculum admisit, quàm ipsi ex more statoris officium exhibuisset; ac Arnaldo Brixiano tradito, aduersus Romanos auxilium sibi promisisset. Eum postea ob iniuriam Episcopo Londinensi in Germania illatam literis paulo acrioribus exacerbatum; alijs mitioribus lenire, ac in obsequio continere studuit. Sed cum Regalium specie decessorum pro inuestituris sacrilegia redintegrare videretur, recrudescebant diffidia, quæ in apertum schisma eruperunt, post Hadrianum interea piissimè defunctum, cum sedisset an. 4. m. 8. d. 24. propinquis ne obolo quidem ditioribus relictis, & matri adhuc superstiti ex Cantuariensis Ecclesiæ eleemosinis victu prouiso. Profitebatur sæpe ex infimo se gradu conscendisse ad summum, sed nullibi tranquillitatis aliquid expertum esse, ac primæ conditionis desiderio teneri.

Hadr. IV. CLXXIV

L. 7. c. 13.

1159 1. Sept.

Moderatio.

Alexandro VII. qui antea Rolandus Cardin. ad sacras Infulas ritè promoto, ei opponitur Octauianus sub nomine Victoris, qui Romæ præualens Imperatoris auxilio Alexandrum in fugam egit, euentu alibi memorato. In Turonensi Concilio anathemate in schismaticos redintegrato, & Albigensi-

Alex III. CLXXV. 1154 4. Sept. Schisma.

L. 7. c. 7.

Thomas Cantuar. bus hæreſeos damnatis, Thomæ Cantuarienſis Eccleſiaſticam libertatem aduerſus poteſtatem laïcam defendentis cauſa, Pontificali ſubſidio ſuffulta eſt, & poſtea emendato ſcandalo, quod aduerſus Thomam exulem, ad iniqua Regis poſtulata nonnihil acquieſcens pepererat, firmiùs ſtabilita; Ipſeque tandem Thomas impiè eamdem ob cauſam cæſus, Diuis publicè adſcriptus.
Anti-papa. Octauiano autem interea defuncto, cui Guido Cremenſis, ſub *Paſchalis* nomine ſuffectus eſt, vt iſti poſtea Ioannes Abbas Strumenſis, ſub nomine *Calliſti*, Romam cum
Imperatorem abdicat. plauſu exceptus eſt. Inde in Calabriam profugus Fridericũ Imperio abdicat. Tum poſt alia, quæ alibi dicta ſunt, pace initâ Concilium generale Romæ celebrat. In eo ſtatutis quæ auertendo poſt hac ſchiſmati conducere viſa ſunt, in Albigenſes dictum eſt anathema. Tum collato Regio nomine Luſitaniæ Duci, & Rege Scotiæ ob intruſum in Eccleſiam Santandreanum Epiſcopum, contra canonicè electum, ac in contumaciâ perſiſtente, vnà cum Regno ſacris interdicto, & expeditione ſacrâ aduerſus Saladinum promotâ, coactoque Gaufredo Regis
1181 Angliæ filio Epiſcopatum abdicare, cuius
17. Aug. non implebat officium. Obijt anno Pontificatus ſtrenuiſſimè adminiſtrati 22. decem diebus minus.

Luc. III. *Lucius III.* antea Vbaldus Canonicus
CLXXVI. Regularis & Oſtienſis præſul. Scotiæ Regi
1182 & Regno ſacra reſtituit. Romanos à quibus
29. Aug. iniuriam paſſus fuerat, vel vi cohibuit, vel manſuetudine mitigauit, ac vbi Veronæ

cum Imperatore de habendo pro decidendis controuersiis, & promouenda expeditione 1185
in Syriam Concilio colloqueretur, abreptus 25. Nou.
est an. 4. m. 2. d. 25.

Vrbanus III. antea Lambertus Cribellus *Vrb. III.*
Mediolanensis & ciuis & præsul, Lucio sta- CLXXVII.
tim suffectus, cum à Friderico Pontificia iura violari non ferret, nec Mathildis patrimonium, præsulum morientium spolia, & Vacantium Abbatiarum reditus, quæ Imperator sibi attribuebat, obtineret, iam se accingebat ad anathema. Ad hoc autem, quia Veronenses, ne id ipsi iniuriæ apud se fieret, rogauerunt, Ferra- 1187
riam concessit. Sed ante ipse abreptus 20. Octob.
è viuis est, quàm sacrilegum à sacris amoueret. Obijt autem an. 1. m. 10. d. 25. regiminis.

Gregorius VIII. antea Albertus Cardin. *Gregor.*
statim ab electione Legatis ad principes *VIII.*
missis, indictisque vbiuis orationibus, & CLXXVIII
ieiuniis sacræ in Orientem expeditioni promouendæ se totum dedit. At Pisis interea altero ab electione mense abreptus perficiendi operis gloriam *Clementi III.* reli- *Clem. III.*
quit. Isto rem impigrè promouente, & Im- *CLXXIX.*
rator & Reges Franciæ ac Angliæ profecti *L. 8. c. 6.*
tandem sunt exitu alibi memorato. Cum interea Pontifex obiens an. Pontificatus 3. m. 1191
2. d. 26. locum fecit. 10. Apr.

Celestino III. antea Hiacinto Cardin., *Celest. III*
qui suæ curæ partem reputans res eorum, *CLXXX.*
qui sacro bello incumberent promouere, Henricum Friderici demortui filium Imperatorem dixit. Leopoldum Austriæ Ducem,

ac ipsum postea Henricum, qui interceptum in regressu Ricardum Angliæ Regem vel non dimitterent, vel dimissi pretium non redderent; sacris mouit. Eos, qui in Vvillelmum Eliensem Episcopum, quem sui in Syriam profecturi Vicarium in Angliâ Ricardus constituerat, rebellassent, diris vouit. Philippum Augustum Franciæ Regem repudiatę Gerbertę, ac superinductæ Mariæ reum, nec ad monita Concilij Diuionensis resipiscentem, anathemate plecti, regnumque ipsius interdicto subijci curauit. Henricus Imperator eo annuente Siciliâ tandem potitus est, quæ hactenus priorum Pontificum nonnullo studio in Tancredi Nothi obsequio perstiterat. In huius beneficij præmium, redditum Pontifici non solum Tusculum, quod à Romanis funditus excisum est, sed plurima etiam, quæ Mathildis Ecclesiasticæ ditioni attribuerat. Teutonicorum demum equitum approbato ordine excessit, cum sedisset annos 6. m. 9. biduo dempto.

Rex excommunicatus ob pellicatum.

1198 8. Ianu.

CAPVT XVII.

Anacephalæosis de Cœnobitis restitutis aut institutis.

ALia quoque clades à Mahometanis acceptas solata sunt. Accrescens in Occidente pietas Orientis jacturam reparauit: & cruentæ in castris militiæ damna; pacifica in claustris resarciit. Elanguerat disciplinæ Monasticæ primus vigor: & quæ recens ex hominibus faciebat Angelos, ex Angelis

consenescens vix relinquebat homines. Quippe in magnis damnosior casus est; nec ex alto molliter quisquam ruit. Nec id sine aliquà Ecclesiæ labe, vt in parte conspicuà næuus sine totius corporis deformitate non est. At & id in lucris. Excitati inde diuinitus, qui vel antiquos Monachos ad primæuam Regulam restituerent; vel per nouos institutos, igne cœlesti primùm Cœnobia; deinde totum orbem accenderent.

CAPVT XVIII.

De Carmelitis.

CArmelitæ rebus Orientalium proximiùs attexendi, quos Oriens Orbi dedit. Eos ad Eliæ tempus quidam referunt, quasi præiudicium pietatis esset diu fuisse: & Christianæ virtuti adderetur, quod ante Christum cœperit. Alij eos ex peregrinorum turbâ, qui hospitium sibi in Palæstinà ad pœnitentiam, & pietatem delegerant; Haimerici Patriarchæ Antiocheni studio, coaluisse dicunt; & ad Carmelum præsertim montem (vnde ipsis nomen) sedem fixisse. *Vnde orti.* Eis postea ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano, quem ipsi veluti fundatorem agnoscunt, præscripta Regula; quam duo Honorij III. & IV. & 1181 Innoc. IV. approbauerunt. Dignum germen, quod in Occidentem ramos diffunderet diuini cultoris operà. 1205 Fuit hic D. Ludouicus; qui quasi cladem acceptam à Barbaris in Ægypto, reparare vellet in

1254 Galliis, diuinos in eas milites addixit. Cum cœlo tandem mutati mores, & procul à Carmelo positi, Carmelitas se plurimi obliti sunt, & Eliæ posteros. Nempe, vt insigni miraculo daretur locus. Diuino enim igne succensa Theresia Hispana Virgo: rem non tantùm inausam viris, sed & inuisam diu aggressa; per-
1568 fecit tandem, adjuuante Ioanne à Cruce, vt antiquę disciplinæ spiritu resuscitato; sacer Ordo è suis veluti cineribus reuiuisceret. Nec viros tandem puduit doceri à fœminâ, quę sexus vitia, masculis virtutibus emendauerat.

A Theresia reformantur.

CAPVT XIX.

De Brigittanis.

1370 Diu ante nihil minus mirabile opus absoluerat in Boreali plagâ nobilis Heroina. Ea fuit Brigitta, quæ è Regiâ Suecorum stirpe orta, post pium mariti obitum sic cœlestia nouit, quasi interesset; & eo successu Ordinem etiam virorum, qui ab ipsa nomen habet, instituit, quasi ex quo fine viro fuit, non fuisset amplius fœmina. Sexus tamen meminisse visa, cum, vt Monachi Abbatissæ subessent, edixit. Ne dubitaretur de sanctitate Regulæ, excepit eam dictante Christo, & ab eius in terris Vicario, Vrbano V. approbatam voluit.

Religiosi Abbatissæ subditi.

CAPVT XX.

De Fontebraldinis.

FRancia quoque diu ante *Legi Salicæ* vim fieri passa est in sacris, cuius adeo tenax est in politicis. Author fuit Robertus 1117 de Arbrussellis Doctor Parisinus, qui efficacibus facundiæ sacræ illiciis, cùm alios plurimos vtriusque sexus prope Pictauium, tùm Ebraldum latrociniis celebrem ad austerioris vitæ studium adduxit. Istius in prædio construxit amplissimum cœnobium, & quasi biforme, vt quod eadem intra septa virgines simul & viros, seorsim tamen diuersisque in cellis contineret. Regimen supremum etiam in viros creditum Abbatissæ. Id prærogatiuæ datum infirmo sexui, in gratiam Mariæ. Nam in normam Instituti, sumpta ipsa, & Ioannes Euangelista. Inter quos post Christi postrema ad eos ista verba *Ecce filius tuus, ecce mater tua*, is fuit ordo, vt vir & Apostolus Virgini per omnia obsequeretur.

CAPVT XXI.

De Cluniacensibus, Cistercensibus, Clarauallensibus, & aliis Benedictinis.

EXsuscitatæ vitæ Cœnobiticæ laudem multi sibi ante in Galliis asseruerant. Eminet inter eos Berno Gigniacensis in Occitaniâ Abbas. Hic extructo in Burgun-

912 diâ Monasterio; cui, vt suum abderet, no-
Cluniacenses men ex loco *Cluniaci* dedit; vt in aliis
Benedicti Patriarchę spiritum renouaret,
primus ipse hausit. Et melior ipse factus
est; vt alios, siue per noua condita cœno-
bia; seu per vetera primæuæ pietati red-
dita, faceret meliores. Aliquantò post *Ro-
bertus Molismensis Abbas* nouam in Bur-
1098 gundiâ sanctitatis scholam aperuit, *Cister-*
Cistercienses. *ciensi* constructo Cœnobio. Quantum ex eo
Bernard. fructum Orbis Christianus acceperit, vnus
Claraua'lensis. Bernardus probat, qui tyrocinio sanctitatis
in eo posito, *Claraualensium* author fieri
1115 meruit; & talem se per multa prodigia
pręstitit, vt ei populi, Reges, Pontifices,
seu minaretur, seu juberet obtemperauer-
rint. Eum dicas, non Monachorum tan-
tùm, sed Procerum quoque Abbatem fuis-
se. Sed quàm intimum homini deficere!
laxatus tandem reparatæ disciplinæ vigor,
restauratore nouo indiguit. Fuit hic paren-
tum nostrorum tempore, *Ioannes Barrerius*,
ad antiquam normam *Fuliensi*, non pro-
Fulienses. cul à Tholozâ, restituto Cœnobio. Innu-
meros sectatores breui adeptus, pertinaci
violentiâ eos armauit in cœlos; nec ei vel
in arduis ægrè obtemperatum: facilè enim
ad difficillima impellas, si primus facias. Id
ante negotii sibi sumpserat in Italiâ *Ludo-
uicus Barbus*, qui à S. Iustinæ Patauien-
si Cœnobio auspicatus Congregationem
1429 Cassinensem; effecit vt se, in suis, B. Be-
nedictus agnosceret. Illud idem feliciter
impleuerat in Germaniâ *Ioannes Rodio*,
in Burferdensi Monasterio excitato igne,

quo alia per totam Germaniam incalescerent.

CAPVT XXII.

De Carthusiensibus, Grandmontensibus, & Præmonstratensibus.

NOn solùm per reformatos in melius antiquos Ordines reuixit in orbe pietas, sed per nouos etiam institutos. Supra cęteros Carthusianis debetur palma. Horum conditor *Bruno*, qui natus Coloniæ, Doctor Parisiis, Rhemis Canonicus, vt quem diu *Bruno.* fouit in corde, ignem latiùs diffunderet in Delphinatu, adiuuante Hugone Gratianopolitano Præsule, horridam solitudinem, in Angelorum frequentiam mutauit. Condito Monasterio, cui à loco nomen *Carthusia*, vt homines innocentes faceret, ab hominibus semouit. Innocentiæ maximam partem ratus, extra peccandi illecebram esse. Occasio Brunoni ad austeriorem vitam, fuisse dicitur Doctor Parisinus, qui in *Occasio Carthusiensium conditorum.* ipso suo exequiali sacro vocalis ex feretro, adstantes perculit; dum feralem de se dictam à Deo sententiam, tertiò pronunciauit. Ex alienâ pœnâ, suam cauere statim Bruno statuit, & multis, vt cauerent author fuit. Exemplum non diu post secuti *Stephanus* & *Norbertus*, nouam & ipsi doctrinæ 1102 cœlestis Academiam aperuerunt, institutis 1126 Ordinibus, hic *Grandmontensi*, ille *Præmonstratensi*. *Grandmontẽses, Præmonstraten.* Non credidit vterque sibi ex vero inesse virtutis studium, nisi inderent aliis.

CAPVT XXIII.

De Camaldulensibus, Vallombrusensibus, & Petro Damiani.

SVam in isto renouandæ pietatis studio laudem quoque meruerunt Itali. Inter
Romualdus & Gualbertus. eos eminent *Romualdus*, & *Gualbertus*, ille *Camaldulensium*, *Vallombrusensium* iste conditor. Vtrumque procella misit in portum: *Romualdus* enim, ex hostis occisi
974 conscientià, Monasterium *Classense* ad pœnitentiam ingressus, quod aliis piæ vitæ supremum est, initium sibi, aut viam fecit. Eremum ex Cœnobio digressus, tantùm sub *Marino* profecit, vt Petrum Vrseolum, ex Duce Veneto, Anachoretam facere potuerit. Vir nobilis sub tanto Magistro didicit, quam humiliter sedisset in throno, vbi curas nobiles in cœlum sustulit. Post, *Camaldulensi* instituto Ordine, in Pannoniam ad Martyrium iter instituit. At valetudine reuocatus, quia Martyrium non subiit à Tyrannis; tyrannus ipse sibi per sæculum fuit. *Gualbertus* verò veniam largitus hosti, quam impendente iam ceruicibus ferro, nomine Christi petierat, meruit vt
1063 sibi à Cruxifixo in imagine, per nutum capitis
Venia & inde miraculum. grates haberentur. Inde ipse vt Redemptori tam benefico se magis probaret, Monachus primò factus est, tum author Monachorum, quibus à loco *Vallis Vmbrosæ* nomen. Quis in istis Dei benignita-

rem

tem non miretur ? quibus adeo non obfuit peccasse, vt profuerit. Nec minus *Petro Damiani* debuit Italia, in quo habuit vnde Bernardum Gallis non inuideret. Hic ita in Romanæ curiæ frequentia solitudinem coluit, vt Præsul, Cardinalis, Magister Pontificum, Regum censor; & quod plus est, Aulæ cultor prodiderit, quod in eremo sui Monachi sequerentur. *Petrus Damiani.* 1047

CAPVT XXIV.

De Franciscanis & Dominicanis.

NEc *Francisco* & *Dominico* per nouas leges proferendæ virtutis campus defuit: Nam in vineâ Domini semper inuenias, quod industrius cultor excolat, quod amputet. Quantum ab vtroque subsidii Ecclesia habuerit, visus vterque ab Innocentio III. Pont. Lateranensi Basilicæ pro fulcro suppositus, ostendit. Vtrumque diceres fœtum Euangelii, vel exemplar, adeo ad viuum in se exscripserant, quæ in ipso leguntur. *Franciscus*, vt maiori fœnore mercaturam, cui fuerat addictus à teneris, faceret, cœlum emit terræ contemptu: Scriptâ, ad instar Euangelicæ, Regulâ, tam arctam Ordini suo paupertatem indixit, vt eius arbitrio ipsum vix aërem reliquerit. *Dominicus* verò cum Oxomiensi Præsule Româ rediens, repressis Monspelii Albigensium Doctoribus, in quo diu frustra Cistercienses aliquot desudauerant, non numero ab hæreticis victoriam stare

1208 *Franciscus.* *Dominicus.*

docuit, sed virtute. Ne vnquam Ecclesiæ deessent Athletæ in perduelles, Ordinem instituit. Discipulos sic pios voluit, vt doctos simul. Nimirùm vt *Prædicatorum* partes agerent, faciendo, simul & loquendo.

CAPVT XXV.

De Augustinianis variis.

IN Augustinianis diu habuit Ecclesia, vnde minùs Augustinum sublatum ingemisceret. Quippe vix sublatum putes, quem in alumnis spirare etiamnùm videas. Sunt illi *Canonici*, tam moribus, quàm nomine digni, qui aliis ad piam vitam essent Canones. Decursu tamen temporum factum vt & nominis & Regulæ parùm memores, à proposito desciuerint. Sed eos Bartolomæus Columna, Leo de Carate, & alii sic pristinis piæ vitæ legibus restituerunt, vt casus in lucro fuerit. An Heremitarum institutio sancto Præsuli, an Guilhelmo Aquitaniæ Duci, per virtutes simul, ac per vitia famosissimo debeatur, non liquet. Digni sanè quos, à suo censu & nomine, nobilis Patriarcha non expungat. Eos Innocentius III. & Honorius III. veluti redituuos mendicantibus accensuerunt. Arctiorem in hoc stadio viam sibi diu post eligentes aliqui, dum ordinem in censum non trahunt, nouum condunt, Excalceatorum, & oblongioris Caputii ex Clementis VIII. suffragio. Idem antea tentatum à multis; At nonos cœtus Heremitis primariis coniunctos.

Canonici Regulares.

1256

voluit Alexander IV. quibus, vt aliis quoque essent vtiles per exempla, vt intra Vrbes commorari liceret, indulsit. Nec putauit inde virtuti, quę solitudinem amat, periculum nasciturum : nam Deo pleni homines, vel in turba possunt esse solitarii. Seorsum tamen perstitit ordo Seruorum B. Mariæ; quos *Seruitas* dicunt, qui Florentiæ cœperat authore pręcipuo *Bonfilio de Monaldis*, ad cultum Deiparę, ex Innocentii IV. & Alexandri IV. suffragio. Ei Alexander nouum cœtum Massiliæ, non dispari fine, excitatum vniit, vt membra, quæ Deiparæ colendæ eodem animabantur spiritu, in idem corpus coalescerent. Voluit etiam *Ioannes Columbinus* Senensis suos *Iesuatas*, quos sacrum Iesus nomen, impressum altè animo & sæpius expressum ore, notos Italiæ præsertim fecit, sanctissimo Patriarchæ addici. Id honoris acquisitum quoque voluit *Petrus Gambacurta* Pisanus Suis, quos à Regulà, ex scriptis D. Hieronymi deromptà, *Hieronymitas* dixit Alios prætereo: quis enim ex vero referat, quot vni vel mortuo parenti succreuerint filiorum Decuriæ! quot vni Duci legiones sacræ militauerint. Cui nempe victoriæ certiori fiduciâ, quàm cui non difficilius fuit Dei hostes vincere, quàm impetere. Quos viros pietate, doctrinà, virtutum omnium fulgore conspicuos, ad orbis Christiani decus & præsidium, omnes hi, & alii Cœnobitarum Ordines aluerint, non refero, quia multos, non est instituti, paucos, non est æquitatis. Vbi virtus res est de popu-

Seruitæ.

Iesuatæ.

lo; Heroes ipsi de turbâ sunt. Mirari tamen in omnibus subit; quod numquam sacrà deficiente sobole multorum sæculorum, res fuerit, populus virorum.

CAPVT XXVI

De sacris Hispanorum Equitibus.

HIspanis per hæc tempora vitam exsuscitare Monasticam datum non est; quibus vix licebat esse Christianis. An voluntarium in Cœnobiis jugum induerent, qui vix poterant exuere Saracenicum? Itaque non ordines apud ipsos instituti, qui vmbrâ gaudeant, sed qui ferrum tractent in Barbaros. Vt quando in Europâ reliquà Cœnobitica vita reparabatur, per nouas leges, ipsa in Hispaniâ Christianitas vindicaretur per arma. Inde militares Ordines; qui ad Hospitalariorum imaginem tutum iter, ad D. Iacobi peregrinantibus primò facerent; tùm qui Saracenicis in bellis, essent veluti sacra legio & immota phalanx. Ad hoc strenuè desudatum à D. *Iacobi*, *Calatraue*, *Alcantare*, *Christi*, *Montesia*, & aliis Equitum sacrorum Ordinibus. Qui cum ex assensu Pontificum, variis Regibus debuerint originem; & opes præcipuas Templariorum excidio; ea sæpè fortitudinis miracula ediderunt, vt eis Reges suam prope Hispaniam; & Christianus orbis Ecclesiæ in Hispaniâ salutem debuerit. Per successus plurimos eò demùm accreuere potentiæ; vt enascenti-

bus (vt fit, vbi priuata potentia modum excessit) inter ipsos, & Reges dissidiis, Reipublicæ interfuerit; illam vel decrescere; vel Regiæ jungi. Hoc vltimum visum suauius: itaque ab Hadriano VI. decretum, vt suprema illorum præfectura Castellæ Regibus esset imposterum propria.

CAPVT XXVII.

De Redimentibus & Trinitariis.

PEr sacros Equites, non ita consultum Hispaniæ securitati, vt non subinde multi in Barbarorum manus inciderent. Hinc Ordo conscriptus, qui quos armis alij tutos non fecerant; mercede redimeret. Et inde ipsi nomen. Hunc vnum Ordinem, apud quem vitæ segregis est professio, sibi tum debuit Hispania. At numerum conditor pensat. Habet ex eo gens nobilis vnde sibi quoque placeat. Nec enim exiguum decus est Rex institutor monachorum. Fuit hic *Iacobus Rex Aragoniæ*, vsus administris *Raimundo Penafortio Barcinonensi*, & *Petro Nolasco* Gallo. Petrus Instituti noui, quod Gregorius IX. ratum habuit, ad præscriptas à Raimundo leges diu rexit. *Raimundus* obsequendi partes imperio præferens, eo in Ordine durare noluit, in quo potuisset haberi Author. Dominicanis se addixit; vt recens illa societas gloriari posset subdito Patriarchâ. Possent de hoc Hispanis facere controuersiam Galli.

A Mercede.

1375.

Raimundus Penafortius.

Trinitarij. li; apud quos paulò ante, eiusdem habitus & instituti Ordo innotuerat, nomine tamen dissimili, vt quod à *sancta Trinitate* habeat. Nec ista sodalitas alteri cesserit, etsi non habeat Regium fundatorem. Fuit hic *Ioannes de Matta*, ex Infalpino prope
1198 Barcinonem ditionis paternæ viculo, cui nomen Falco, ortus, & Parisiensis Doctor; quem non iniuriâ fortè Regi æquipares. Nam coram Deo nulla ex natalibus, tota ex meritis differentiâ est. Quamquam vt & hic ordo aliquid Regij haberet in ortu, Philippus Valesius Regibus Galliæ cognatione proximus effecit, vt cui pluris fuerit Ioanni ad noui Ordinis institutum auspicandum atque etiam profitendum comitem dari, quàm Regum accenseri albo. Accreuit Ordini decus ex congregatione Excalceatorum, qui nouis alicubi, atque adeo, Falcone, ad fundatoris memoriam, institutis cęnobijs, inde se liberandis ex Barbarorum iugo captiuis Christianis rectè præparant, quòd se totos Christi jugo perfectissimè subdant.

CAPVT XXVIII.

De Monialibus.

IN hoc etiam stadio desudatum à fœminis; ne virorum prærogatiuam putes, ardua conari. Ex quo innocentiæ & in viris author natus est ex fœminâ, non desiere, quæ cum viris de virtutum palmâ certarent. Tantam infirmo sexui de se fiduciam *vna Maria* fecit! Ab eà, dum in

templo se Deo vouit, Monialium iacta sunt semina; quæ suis temporibus in segetem fœcundam sylvescerent. Cæleste prosecuti opus Apostoli suarum partium esse putauerunt, instituere Collegia, in quibus Christianæ Vestales pro suo Christo ignem castum perpetuò alerent. Inde armati sæpe ferro in eas carnifices, & hæretici conuitiis. Nec putauerunt Ebion, Elxai, Heluidius, Iouinianus, Vigilantius & alij, vllo se magis nocituros Ecclesiæ, quàm si ei pulcherrimam sui portionem, Moniales detraherent. At in aduersum obnixi Tertullianus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, & alii suscepere virtutis patrocinium, quæ Deum ad terras deduxerat; homines ad cælos. Diuina autem Gynecęa constituerunt Augustinus, Benedictus, Franciscus, Dominicus, & alij qui cœnobiticam inter viros instaurauere disciplinam: sic tamen vt singulis Deus cooperatrices fœminas attribuerit: vt & istis viris, non iam de luto, sed de cælo factis, sua non deessent adjutoria; quæ feliciùs fœcundæ quàm Eua, cælo parerent, quos illa terris. Quanta in eis virginitatis cura? quæ septis sibi, quæ nunquam exiliant constitutis, pro stupro quasi habent, ab aliis videri, quàm ab Angelis; vt vnius sponsi, qui Christus est, beatæ commercio, illum solum videant; ab illo solo videantur, cui soli placere cupiunt.

Hostes virginũ.

Patroni.

Conditores.

Valens in Monachos.

CAPVT XXIX.

De persecutionibus Cœnobitarum.

375 AB Ethnicis aut Hæreticis discrimen
Cœnobitis non semel incubuit. Quid
mirum? in cælestem militiam, an non ar-
maretur inferna? Inde fuit quod *Valens* Im-
perator viros, qui Christo jam sacramen-
tum dixerant, ad suum adigere voluerit. At
diuina stipendia meriti ceruices carnifici fa-
ciliùs dabant, quàm nomen principi. Hinc
nec inter ferarum latibula tutæ ipsis late-
Melania. bræ! Nec Ordinis sacri reuerentior Lucius
Alexandrinę inuasor Ecclesiæ, qui pulso
372 Petro, quem Athanasio fideles suffecerant;
quarum esset partium prodidit, dum cæli
754 militibus bellum indixit. Quę tunc & in so-
litudine; per submissos milites, facta soli-
tudo! Testis *Melania* Romana nobilis, quæ
quinque fugientium millia, apud se in
Ægypto triduo abdidit, & pauit. In Co-
pronymo verò & Iconoclaustis, quæ barba-
ries? sed qui mortuis Christi & Diuorum
imaginibus, bellum atrox indixerant; an vi-
uentibus pepercissent? Nec sine labe fuerunt
Valentinianus III. & *Mauritius*; ille dum
592 edixit, ne ex omni hominum genere fieri
Cœnobitæ possent: iste, dum Iuliani Apo-
statæ insistens vestigiis, ne ante impletum
prophanæ militiæ tempus, sacram quis aus-
picaretur, interdixit: quasi non plus ad vi-
ctorias in cellis, per vota precesque, noui
Moses conferrent, quàm in castris milites,
per arma.

CAPVT

CAPVT XXX.

Cœnobitæ Iurisdictioni Præsulum addicti, & exempti.

MEruere etiam aliquando à piis notam; qui diu tyrannorum impietatem fatigauerant. Et meritò sacer Ordo Ecclesiæ vindices in se lacessiit, qui pro Origene, Nestorio, Eutychete & aliis aduersus Ecclesiam stetit. Nec iniuria fuit vocari totum in inuidiam, quando pars maior in culpa fuit. Inde statutum à Calcedonensi Concilio; vt Episcopis obnoxij Monachi, sine 451 *Subduntur Episcopis.*
ipsorum iussu noua Monasteria non conderent, & extra ipsa non vagarentur. Sacrilegium enim quoddam est viros sacros prophanis incumbere, & in sęculum eos redire, qui à sęculo exierint. At dum eis seueriùs Præsules aliqui imperant, imperio omnes excidunt; & Episcopalis eos iurisdictionis 598
liberos dixit *Gregorius Magnus*, cui non *Eximuntur.*
pauci subsecuti Pontifices suffragati sunt. Inde condendi pro libito Cœnobia facta rursùm copia, quà cum quidam abuterentur, vt Pauperes de Lugduno, Humiliati, & alij, qui sub sanctitatis habitu multis præiuerunt ad vitia; & sub ouinà pelle diu lupos egerunt; in Lateranensi primum Concilio 1215
ab Innocentio III. tum in Lugdunensi à Gregorio X. cautum est, ne citra sedis Apostolicæ suffragium nouus in Ecclesiâ 1274
Ordo institueretur.

CAVT XXXI.

De nouis persecutionibus Cœnobitarum.

PEr ea tempora vel instituti primùm, vel approbati Mendicantes, non sine multorum etiam Catholicorum fremitu ; fit enim sæpe, vt sub tuendæ virtutis speciem virtutibus indicatur bellum. Author præcipuus
1253 *In eos Sorbonici.* fuit Guilhelmus à S. Amore ; an à prauo odio? Doctor Parisinus ; qui Academiæ suæ dignitati consultum voluit Religionis damno. Nec dubitauit voluntariam mendicandi professionem illicitam traducere, vt à Mendicantibus Sorbonam defenderet. At hoc erat specioso velo malam causam obtendere. An Academiæ detractum voluissent viri pij, quam tum per *Thomam* & *Bonauenturam* aliosque Ordinum suorum ; atque adeo Ecclesiæ vindices maximè illustrabant ? Inussit inde nomini suo, vir parùm prudens maculam indelebilem : nam & ipse ab Alexandro quarto prophani damnatus odij est : & per calumnias, quas vibrauit, id tantum præstitit, vt eorum, quos contumeliosiùs insequebatur, virtus magis enitesceret.

CAPVT XXXII.

Bellum Sacro-Prophanum pro Imperio.

1197 POst Henrici Asperi mortem ; dum sibi duo imperium asserunt ; interregnum

faciunt. Nec enim benè tu quem Imperatorem dicas, cùm duo se dicunt. Philippus mortui frater aduolarat in Germaniam, vt relictà ditione Pontificià in Italià, fraternam iustiùs assequeretur: quaṁdo Fridericum nepotem ætas ab Imperio excludebat. Statim Præsule Salernitano dimisso, quem ob motus Siculos in Germaniam Henricus abduxerat, liberari meruit ipse, Innocentij Pont. nomine, à Sutrino Præsule anathematis nexu; quo eum ob occupatam, specie iuris Imperatorij, Thusciam; vnà cum Marcoaldo, ob inuasam Marchiam Anconitanam; & Conrado, ob assertum sibi Ducatum Spoletanum, Celestinus adstrinxerat. Nec tamen ita votorum compos fuit; vt non Suffragatorum aliqui Bertoldum Zaringium; deinde, quia hic ius suum Æmulo vendidit; Othonem Saxonium maluerint. Isti, quod ex suffragiis deerat, supplebat Innocentij Pont. authoritas. Nec segniùs ille parùm moratus anathema Octauiani Ostiensis, & Vvidonis Prænestini Cardinalium, quos ad hoc in Germaniam Pontifex miserat; Aduersarium passim contudit: Adolfum Coloniensem, vt sibi rursum suffragiis Procerum electo, coronam solenni ritu daret adegit; eumque sacris propterea, & dignitate motum, strenuè deffendit; Brunone, quem illi Pontifex suffecerat, vinculis addicto. Coactus demùm Pontifex eum Imperatorem pati; cui, vel contra cælum, fortuna fauerat; dum Othonem generum faceret, & Cæsarem designaret. At quæ Humanis firmitas: fortunæ tum insidiis

1198

Philippus fit Imp.

Innocent. Pontif. fauet Othoni.

1205

Philippus praualet.

1207 præsertim patuit Philippus, cum suprà se credidit. Nec visus est obtinuisse purpuram *Occiditur* Imperatoriam, nisi vt proditoriè Bambergæ cæsus ab Othone de Vvitelspach, eam suo sanguine cruentaret.

CAPVT XXXIII.

Bellum Sacro-Prophanum pro Imperio.

PHilippo statim suffectus Otho nouam potentiam, pro scelerum licentià habuit; sub specie repetendi iuris Imperatorij, quæ Pontificis erant, & Friderici in Italià diuexatis. Hinc quia monitis non acquieuit; sacris & imperio motus est à Pontifice, & in eius locum à Proceribus Fridericus ex Sicilià in Germaniam accitus. Fusus itaque in Alsatià Otho; & à Germanis passim desertus, Belgas & Anglos vocauit ad partes; & ex eis ad centum quinquaginta millia collegit; At fœdè profligatus ad Bouinas à Francis, visus non est in vnum collegisse quantum habuit virium; nisi vt simul perderet. Adeo frustra viribus humanis fidas, si te diuinæ premant. Eo fracto, & aliquanto post cum ingenti pœnitentiæ sensu defuncto; Fridericus Victoriæ suæ partem deriuatam ad Ecclesiam voluit, ei, quæ alij ante Imperatores dederant, per noua ad Innocentium & Honorium diplomata, confirmatis; & Fundensi insuper, in Campanià, Comitatu attributo. Et quod speciosius; aduersus ipsius hostes, moturum se in Orientem, interposito ad vtrumque Pontificem sacra-

Otho à Pontif. excommunicatur.

1210

1214 *Vincitur ad Bouinas.*

Fridericus II. Imp.

1218 *Bene incipit.*

mento, promisit. Quidni verò ferrum stringeret aduersus barbaros in Syriâ, in gratiam Innocentij; qui eius studio parùm æquus & constans apud multos audierat? Mediolanensibus & aliis; qui pro æmulo stabant, hostibus Ecclesiæ dictis, & per Cremonenses, Papienses & alios suarum partium populos magnà clade perculsis.

CAPVT XXXIV.

Decimum-septimum in Ecclesia schisma Friderici II.

RArò præcocis fructus incorrupta maturitas est. Auum cognominem sequi maluit Imperator nouus, quàm spem de se 1222
Candidatus Imperij factam implere. Sacris itaque motus primùm ab Honorio III. deinde, quia, vt conuenerat in Romano colloquio, quò Ioannes Brenna, & Equitum sacrorum Magistri appulerant; non mouebat in Saracenos, à Gregorio IX. Vt redire posset in fidelium numerum; arma tandem in infideles expediit iam non publicos tantùm Ecclesiæ; sed priuatos quoque sui hostes. Quippe ductâ Iole Brennæ filiâ Regni Hierosolymitani ius & titulum in se 1227
posterosque Reges Siciliæ transtulerat. Quid verò profuit impium egisse in impios, nisi vt sub specie fœderis pietatis causa proderetur? vt supra memoratum est. Nec veniam Victor vmbratilis, & Rex de pompà, post reditum demùm obtinuit: nisi vt commotis 1230
furtim Romanis in Gregorium, cui promiserat auxilium; pulsis ex Apuliâ multis

Fridericus Imp. cogitur anathemate ad Orientem.

Eius facta impia. Præsulibus, direptis Ecclesiis, Longobardis, ad Curtem nouam, profligatis; Sardiniâ Eritio notho cum titulo Regis assertâ: Italiâ denique vniuersâ per suos *Gibellinos*, in *Factiones.* *Guelfos* seu Pontificios, commotos, in lanienam & cinerarium mutatâ; relapsus ad culpam, pœnam rursus incurreret. Ad hæc execratus, atrociùs exæstuans, Guelfis mo-
1239 litur vbique perniciem. Sed vbique victus; in Insubriâ, cæsis ipsius copiis à Gregorio Montelongo Legato Pontificio: in Apuliâ, ad Garganum disjectâ illius classe à Venetis; ad Corsicam Pisanis triremibus à Genuensibus fugatis: ad Romam cohortibus, *Vincitur vbique.* quas ipse non tam ducebat ad pugnam, quàm ad prædam, cæsis; didicit, quàm parùm sæpe possint arma, quæ non roborantur armatorum innocentiâ. Nec poterant non vinci perduelles; in quos Gregorius addito ad certas horas canonicas, hymno *Dei ope.* *Salue Regina*, & ad confectionem Eucharistiæ pulsatis campanis, & aliis seu precibus seu incitamentis ad preces, ac interpositâ imprimis Deiparæ gratiâ; Deum acciuerat. Nec in cœlum propterea luctari destitit nouus Gigas; Præsulibus, quos Romam ad Concilium Pontifex vocauerat, ad mare Ligusticum interceptis; & ne Celestino IV. qui Gregorium exceperat successorem darent, Electoribus impeditis; dum Iacobum & Otho-
1241 nem Cardinales liberos non dimittit. At hoc erat vltimam differre pœnam; non *Nec cedit.* euadere: Electus enim tandem Innocentius IV. (quippe Cardinales intereà, ad

Balduini Byzantini principis preces, di- 1243
miserat) in Lugdunensi Concilio perti-
nacem, dum vt iussus erat, non se si- *Abdicatur.*
stit, abdicat. Vero se nimis augurio præ-
sagisse tunc nouit impius, in eodem Si- 1245
nebaldo (hoc erat nomen Pontificis) ami-
cum se Cardinalem habuisse; Pontificem
inimicum. Quàm tristibus id experimentis
innotuit: licet enim per Conradum fi-
lium Henrico Hassiæ Langrauio, quem
ipsi Electores suffecerant, ad Vlmam cæ-
so; & Guilhelmo Batauo, qui Henricum 1247
exceperat, per fœderatos macerato; ac
Longobardis Italisque variè fatigatis, rui- *Obluctatur.*
nam partium aliquandiu distulerit: à Me-
diolanensibus tamen primò victus; tum à
Parmensibus, quos excisà Vrbe aliò trans-
ferre destinauerat, profligatus, incensà *Vincitur.*
Victorià, quam Vrbem in castris, in fu-
turæ victoriæ præsagium, condiderat; 1248
deinde à Bononiensibus fusus, Deum &
homines simul passus est hostes; qui nec
Deum veritus vnquam fuerat, nec homi-
nes miseratus. Vltimùm discrimen vt ef-
fugeret; in Siciliam iter arripuit. At eum
assecuta demùm vltrix Adrastia, vt digna
pœnà plecteret, per Manfredum Nothum 1250
confecit. A quo enim iustius periret, quàm
à filio; qui diu Ecclesiæ se filium factis *Strangulatur.*
negauerat? Sic dum quæ Dei erant impiè
inuadit, quæ Cæsaris fuerant, iure per-
didit.

CAPVT XXXV.

Fridericianæ sobolis per parricidia interitus.

NVmerosâ nixa prole Sueuica potentia supra casus assurrexerat; si quid satis firmum esset in terris, cùm cælum ex aduerso pugnat. Inualuisse firmiùs visa est, vt clariori diuinæ in ipsam iracundiæ documento rueret. Seu per mutua parricidia; seu per inusitata supplicia exaruere citò infaustæ arboris rami, cuius sæpe radix de cælo arserat. Primus Actor tragœdiæ Fridericus ipse fuit, Henrico filio, quem in Apuliâ carcere incluserat, ad mortem acto. Eum postea Manfredus Nothus ad Tarentum iniecto in os puluino extinxit; ne, quamquam scelerum pœnitens, placidè quiesceret, qui vitam in turbis egerat. Ex superstitibus filiis Entium Bononienses in caueà ferreà ad mortem vsque detinuerunt, per viginti tres annos; nec enim aliter â noxâ prohiberi fera poterat. Henricum Iuniorem frater Conradus; qui Neapoli, Capuà & aliis vrbibus intereà excisis, Apuliam occupauerat, veneno sustulit; vt Siciliâ quoque potiretur: extinctus & ipse à Manfredo, vt Sueuorum etiam eo in Regno potentia in Notho desineret. Nam vix ponebat in vitio Manfredus, Conradinum Conradi filium adhuc in Germaniâ superstitem interimere; cui ludus fuerat patrem fratremque peremisse. At

Parricida

impuberem morti fortuna eripuit, vt tristiori fato, vnà cum Conrado Antiocheno Friderici Aui, ex Notho Friderico, nepote reseruaret.

CAPVT XXXVI.

Bellum Prophano-sacrum Caroli Andegauensis contra Manfredum pro Sicilia.

MAnfredus mortuum in actu Conradinum ratus, quem missis in Germaniam, qui veneno inficerent, voluntate peremerat; vnum se è fœcundâ sobole superstitem credidit, & proinde solum, qui ius in Regnum Siciliæ haberet. In illud, vt maiori specie iuris, inuaderet, Regem se in comitiis dici curat: nam Innocentio Papæ Neapolis, & alia, post Conradi mortem, vt subderentur, non assenserat, nisi vt securiùs falleret. Potentiam parricidiis & perfidiâ partam, sacrilegiis tuetur & armis; Guilhelmo de flisco, & Octàuiano Vbaldino Cardinalibus, in Apuliâ profligatis, & Guelforum, apud Florentiam, accisis viribus Nec valdé motus est diris ab Innocentio IV. Alex. IV. & Clemente IV. in se dictis. Ambitiosis enim & impiis nihil sacra, vel Deus sunt, præ Regno; nec curant an extrudantur ab Ecclesiâ, modò non à solio. Istius etiam ius ad Eadmundum Angli sanguinis Principem primò transtulit Alexander: tùm, quia inde non suppetebat auxilium, ad Carolum Andegauensem Cle-

Manfredus Rex Siciliæ.

1255

Vincit Pontificios.

1255

Regni iu datur Carolo Andeg. mens. Parem animo nactus arenam Carolus, Romam benè stipatus adit, & nouo quasi robore ex inunctione auctus, de pace colloquia ita respuit, vt responso Victoriam, vel præsagierit, vel meruerit. *Ite,*
1266 inquit ad Caduceatores, *Sultano Lucerino.* (sic Manfredum Saracenorum fretum auxiliis indigitabat) *renunciate, ipsum breui à me trusum iri in barathra, vel me ab ipso ad cælos.* *Qui occidit Manfredum.* Dictum, factum: nam cæso ad Beneuentum hoste cum copiis, vtraque Sicilia victoriæ præmium fuit. Statim in locum patrui Conradinus surrexit; sed qui ad suæ stirpis genium monita, & Anathema Papæ contempserat, fortunam quoque patrum expertus est. Ei ruinæ causa fuit, fuisse felicem: quippe, ex reportatâ apud Aretium
1268 victoriâ factus incautior, ad Sucinum copias amisit; nec euasit ipse cladem, nisi vt *Et Conradinum.* eam primò carcere, deinde capitali pœnâ, vnâ cum Friderico Austriaco, exaggeraret. Nec actum mitiùs cum Conrado Antiocheno, qui in Siciliâ noui iam impatiente iugi victus, oculos atque adeo vitam amisit. Asperiùs sanè pro genio Francico, & germanè Regio. At Rex nouus exemplo aliquo magno sui metum faciendum esse credidit apud indociles, quos nulla suauitas Amicos fecerat; & ad securitatem necessarium duxit, *timeri*, cùm amari non posset.

CAPVT XXXVII.

Vesper Siculus.

NOn procul est à casu solium, cui vnus timor pro basi est. Id in Siculis planè probatum. Apud eos potentiam Carolus perdidit, quam seueritate fundauerat. Dum enim ex luctuosà Principum sorte, nihil sibi fausti populares præsagiunt; inaudito facinore iniurias vel factas vindicant, vel faciendas anteuertunt, omnibus Francis in Sicilià, eodem simul tempore, contrucidatis. Ne sacrilegium furori deesset, die quà Christus reuixit, tot viros neci dedunt. Campanæ signum, quo ad hymnos vespertinos conuocari populus solet, ferale classicum fuit. Inde inscripta tragædia, *Vesper siculus*, orbe toto insonuit. Actor primarius Ioannes Prochyta fuit, qui vlturus opum iacturam, & sponsæ contumeliam, sub Franciscano habitu, Siculos accendit ad audaciam, Palæologum traxit ad partes, ipsumque, nefas! Nicolaum Pontif. consortem consilij dicere ausus. At demum spe Regni, sponsæ Constantiæ Manfredi filiæ velut in dotem debiti, Petrum Araganium animauit. In istum etiam Conradinum moriturum ius suum transmisisse dicunt. Sed nihil ad immane facinus efficacius, quàm Indigenarum furor, intemperanti Francorum libidine exasperatus. Quis credat eò rabiem processisse, vt viros sacros è cellis euocarit; vt cladis ef-

Occasio.

1282.

Actores tragediæ.

Inhumanitas. ſent adjutores, cuius nec inſpectores eſſe fas erat. Quid quòd, in ipſa prægnantium, ex Gallorum ſemine viſcera, ferrum adegit, vt vitæ præriperentur, qui nondum viuebant? Vni tamen parcitum Guilhelmo Porcelleto nobili Prouinciali, quem vnum innocentiæ cura, ab aliorum intemperantià ſemouerat. Næ digni illi non meliori fato, ſi in magno numero, is vnus fuit, quem flagitia non polluerint.

CAPVT XXXVIII.

Bella Prophano-ſacra inter Francos & Aragonios pro Sicilia.

Dira in conſcios. AD immanem ferociam Martinus IV. Pontif. inhorruit, eamque vltus eſt anathemate in conſcios, interdicto in Siciliam, & Aragoniam, & abdicatione
1282 Aragonij à proprio Regno, qui alienum inuaſerat, eius ad Carolum Valeſium translato iure. Nec ſibi Andegauenſis defuit; Meſſanâ iam ad deditionis conſilium redactâ. Vnâ in Vrbe Regnum recuperauerat: ni ferox ex atrocitate perfidiæ animus maluiſſet vltionem. Dum enim veniam æquis conditionibus Meſſanenſes non impetrant, victoriâ faciunt impunitatem. Fecit & ad eam Aragonij vafritia, qui intereà cum claſſe Inſulam appulerat: nam
1283 ſpe ſingularis, inter ipſum & Carolum ad Burdegalam, Anglicæ tum ditionis, certaminis iniectâ, ferocientis fregit impetum, & vmbrâ gloriæ paſtum à re ab-

Vindicta cupiditas rem perdidit.

duxit. Nec hastam propterea Carolus abiecit, Pontifice, & Nepote Philippo Rege Franciæ, ad subsidium vocatis: vt in eum cælum, terraque pugnarent, qui diuina humanaque iura violauerat. At ei victoriam Deus negauit, quam non petebat, nisi ad vltionem. Frustra itaque cessere diræ Pontificiæ, frustra Philippi in Cataloniam irruptio, etsi fuso ad Gerundam Perro, & ex vulnere non diu post Francopoli defuncto. Nec feliciùs ipse cum classe repetiuit Italiam. Quin & nouæ superuenere clades, filio ipsius Carolo Claudo, cum nobilitatis flore, à Rogerio Laurià hostium Thalassiarchà, ad Neapolim victo, captoque, & ipso vnà cum Pontifice, & Philippo Rege eodem anno defunctis. Nec superfuisset captiuus filius; Siculis Regio Conradini sanguini, non procerum tantùm, qui cæsi sunt, sed Regio quoque Caroli sanguine volentibus parentatum: nisi vitam ex eo meruisset à pià Reginà Constantià, quod eà se die paratum mori, quo Christus esset mortuus, feralis administris sententiæ dixit. Pio ad mortem assensui vitam dedit pia Regina Constantia, digna quæ meliorem patrem haberet, meliorem maritum, & frustra reclamantibus Siculis, eo in Cataloniam misso; Clementià sibi suisque regnum asseruit, quod hostis seueritate perdiderat.

Aragonij praualent

1284

1285

Regina humanitas.

CAPVT XXXIX.

Bella Prophano-sacra inter Francos & Aragonios pro Siciliâ.

PEtrum Regem Aragoniæ, ex accepto ad Gerundam vulnere, defunctum
1286. Francopoli Catalonia, exceperant filij
Noua dira in Aragon. Alfonsus in Aragoniâ, Iacobus in Siciliâ. Eorum Legatos adeo non admisit Hono-
1287 rius IV. Pont. Martino suffectus, vt vtrumque diris deuouerit: & pacem, quæ intereà Olorone eâ lege sancita erat, vt Valesius Aragoniæ iure cederet, Sicilia Iacobo remaneret: & donec libertatis pretium daretur à Claudo, tres ipsius filij cum sexaginta
Pax. Prouinciæ Proceribus essent obsides; irritam dixerit. Eam tamen mitigatis nonnihil conditionibus, Tarascone inter Legatos tum suos, tum Franciæ, Angliæ &
1291 Aragoniæ retractatam approbauit Nicolaus Honorio suffectus. At Siculi pacem, quæ Francorum reducebat Imperium, seruitutis pactum rati; rebellandum quoquo
Siculi eam nolunt. modo statuunt. Nec anxios consilii fortuna destituit: Alfonso interea defuncto, cuius erat insulam Francis reddere; sub spem recipiendę Sardiniæ. Cum enim Iacobum Aragoniâ hereditariâ potitum ad pacem in-
1295 clinare cognoscerent; à qua, Alfonso viuo, alienum se prodiderat, præficiunt ipsi sibi Fridericum ipsius fratrem. Hinc nouæ in
In eos diræ. eos diræ à Nicolao, & Bonifacio VIII. & marte aliquandiu vario nouum bellum à Iacobo Aragonio, & Carolo Valesio in de-

notos gestum. At post varia demùm experimenta constitit; scopulum esse Siciliam, ad quem reliquæ propemodum Europæ vires alliderentur. Visum itaque tandem pacem dare miseris, quibus certum erat ante perire, quàm subdi Francis. Ad hoc Eleonora Caudi filia Friderico nuptum data, cum dotali Siciliâ, donec ipsi Sardinia, quam Bonifacius, in pretium opis datæ, Iacobo dederat, aut Regnum aliud, eiusdem ope Bonifacii, obtigisset. Sic demùm sacris redditi Siculi sunt; & quod ipsis potius, jugo Francico exempti. In hoc vno damnum passi; quod Sicilia donec in Aragonii manu esset, non Sicilia diceretur sed *Trinacria*: quasi curaret ille de nomine, qui rem tenebat, aut ob id vnum per tot bella, tantum sanguinis, variis in regnis, terra marique fusum esset, vt suum Insulæ nomen adimeretur, non vt ipsa prędonibus. *Pax.* *Sicilia Trinacria*

CAPVT XL.

Celestinus abdicans.

SIcula dissidia Cardinales ipsos traxerunt ad partes, & post Nicolai IV. mortem, ex Perusino conclaui, militaria propemodum castra fecerunt. Dum enim Columnenses illinc, isthinc Vrsinii suę factionis Pontificem volunt; vltra biennium nullum faciunt. Nimirùm, vt tam diuturnâ contentione, ille tandem præficeretur omnibus, qui omnium minimè voluerat. Fuit hic Petrus à secessu Murhonius, à di-

Celestinus. gnitate, an à virtutibus, *Celestinus*: adeptis Infulis percelebris, vt quas nolens induerit: relictis mirabilis, vt quas volens exuerit. Eremiticæ, quam ex Gregorii X. suffragio in Lugdunensi Concilio instituerat (inde *Celestini*) innutritus vitæ, vix Pontificiæ potuit assuescere. Et quia eremum non licuit, ex Aula facere, nec Eremitas ex Cardinalibus; quod maius est, fecit ex Pontifice. Onere tam graui solutus, solitudinem repetebat; cum jussu Bonifa-
1295 cii VIII. qui eum, dubium an fraude, exceperat, ad carcerem reuocatus est. Tunc primùm in solitudine ambitionis alienæ reus ingemuit, donec libertatem, quam hostis negauerat, mors indulsit. Quando qui palatium carcere, infulas vinculis mutauerat, viam præmonstrante mirabiliter Cruce, euolauit in cælum; & litem, quæ diu
1236 curiosos anxit, an licitè abdicasset, diremit. Nec enim Tiarâ grauis aureâ, tam expeditè euasisset ad sidera.

CAPVT XLI.

Dissidium inter Bonif. VIII. *& Philippum Pulchrum Franciæ Regem.*

VVlpem egerat in assequendo Pontificatu Bonifacius, in administrando Leonem egit, vt Celestini vaticinio fides constaret. Hinc in Gibellinos ita sæuus, vt duos Cardinales Columnios exauctorauerit; Saram ejusdem familiæ principem excisis ejus oppidis

oppidis, in exilium egerit; & ad Prochytum Spinolam Genuensem Archiepiscopum, injecto, in sacris Cineralibus, in os cinere dixerit, ***Memento, quia Gibellinus es, & cum Gibellinis in puluerem reuerteris.*** Quid erat hoc; nisi abuti sacris, ad sacrilegia? In Gallias quoque discordiarum semina transmisit. Occasio injuncta minaciter Regi (is erat Philippus Pulcher) sacra in Orientem expeditio, per Bernardum Apameensem Episcopum. Hinc enim ad carcerem minister importunior; & Boni- 1298
facij, qui nihil quàm Regis culpam maluerat, conquestio & anathema, per Iacobum de Normandis Narbonensem Archi- 1299
diaconum. Vt haberet quem hosti exacerbato opponeret, Albertum Austriacum Imperatorem suffragio dixit; eique insuper Franciæ Regnum adjudicauit. Non difficilè nempe credebat facere Exregem, qui tam facile fecerat Expontificem. Libe- 1300
ralitatem de alieno Albertus risit, & Philippus vltus est; seu dum ne Romam deferrentur è Regno pecuniæ, edixit; seu dum per Saram Columnium (quem à Pyratis 1302
interceptum, & actum ad Remos redemerat) & Guihelmum Nogaretium, ipsum Pontificem Anagniæ intercepit. Eâ contumeliâ ita concidit animo acer Pontifex, vt breui post, ex concepto mœrore, Romæ ob- 1303
ierit. Facti audaciam excusaret Bonifacii in Regem potentissimum, & nunquam malè de Ecclesiâ meritum temeritas; si sacra, vel in indigno, dignitas violari posset sine sacrilegio. Præstitisset injuriarum aliquid

ab imperioso pati; quàm majestatem tueri sacrilegio.

CAPVT XLII.

Sedes Pontificia translata in Gallias & Romam reducta.

1304 MOrtuo Benedicto, qui Bonifacium exceperat, successoris electio diu Cardinales distinuit. Dum enim Matheus Rubeus, & Neapoleo Vrsinus, partium Duces, è suis quisque Pontificem cupiunt, sine Pontifice diu Ecclesiam sinunt. Constitutum itaque vt è tribus Gallis, quos proposuisset Mathei pars; quem mallet altera, intra diem quadragesimum, Papam diceret. Re per internuncium cum Rege Philippo communicatâ, eligitur, sub Clementis V. nomine Bertrandus Agutius Burdegalensis Archiepiscopus, spe dignitatis propositâ,

1305 in verba Regis prius adactus. Haud gratam Deo fuisse prophanam negotiationem spectaculo tristi probatum: quando Lugduni vbi, nouo more, Pontifex inauguratus est, ex casu muri multitudinis onere collapsi, vix euadentibus Franciæ, Angliç, & Aragoniæ Regibus, Ioannes Dux Britanniæ, inter alios, obrutus est; ipse Pontifex excussus equo, incolumis quidem euasit; at magni pretii gemmam è Tiarâ triumphali, quæ ipsa ceciderat, euulsam esse, nec repertam indoluit. Quanto sæpe oneri est magnus honos! Promissa quæ præter Religionem fecerat nouus Pontifex, magnam partem, religiosè impleuit. Hinc exigen-

Contentio pro Pontificatu.

Eius nundinatio.

Ruina.

di ab Ecclesiis tributa, facta copia; & violatores Bonifacij in gratiam recepti: eius tamen damnare memoriam, & facta rescindere ausus non est; ne ex suâ in Decessorem iniuriâ, jus in se posteris faceret. Nec id, opinor, quamquam promissum, vehementiùs Philippus exegit: humanitatis enim esse credidit parcere saltem defuncto, quem viuum, specie quadam juris, violauerat. Enixiùs vrgebat Rex, vt ex pacto, dignitas Imperatoria Carolo Valesio deferretur: quasi crederet licitum esse Clementi alienum sibi dare; qui non licitum Bonifacio putauerat, suum ad alios transferre. Nimirùm hæc vna sæpe primatum æquitas est, omnia sibi in alios, nihil aliis in se permittere. Rei difficultate Clemens territus, Henricum Lucemburgium clam Alberto suffici curat; Regis ambitionem quieturam ratus, si ambitionis præmium alterius in manu cerneret. Sed qui Germaniam non ausus est facere Francam; quod maius est, Romam fecit, translatâ Auenionem Sede Pontificiâ. Sic paria cum Rege fecit, sacrâ sede eius in arbitrio positâ, cuius ex arbitrio sacram dignitatem acceperat. Ad illam transmigrationem, quam Itali dixere Babylonicam (nam & septuaginta annorum fuit) Orbis Christianus inhorruit. Dederat equidem Vrbanus V. cum aliorum, tum Petrarchæ precibus, vt Vrbem repeteret; sed vt triennio post, in Galliam remearet. Maluit festinatæ mortis subire periculum; & schismate scindi Ecclesiam, se sublato; vt nimis vero va-

Sedes Pontificia Aueniorne.

ticinio D. Brigitta & Petrus Aragonius præsagierunt, quàm conceptæ semel libidini non acquiescere. Eius pœnam vt effugeret Gregorius XI. DD. Brigittæ & Catharinæ Senensis monitis obsecutus, Italiam repetiit: nec vltrà passus est Romam esse sine capite; sine quo, Caput Orbis Roma esse non potest.

CAPVT XLIII.

Pontifices sæculi decimi-tertii.

Innoc. III. CLXXXI. L. 8. c. 51.

INnocentius III. antea Lotharius, de Comitibus figniæ, Cælestino, ipso die obitus, suffectus ab Othone, aduersus Philippum Henrici demortui fratrem, Imperium ambiente stetit, successu alibi dicto. Tum ei ob sacrilegia abdicato, Fridericum II. Henrici filium substitui curauit. Dominio Ecclesię magnâ ex parte recuperato, ad fidei & obedientiæ sacramentum Imperatori hactenus præstari solitum, Vrbis Præfectum admisit. Nec ante Friderico Siciliæ Regnum suo suffragio asseruit, quàm priuilegiis à decessoribus, non sine magno sacræ dignitatis opprobrio expressis, renunciatum esset. Vt Philippus Rex Franciæ, vnà cum Regno sacris interdiceretur, in Viennensi Concilio jussit; donec dimissâ pellice, sponsâque receptâ resipuisset. Legionensem & Lusitanum Reges anathemate perculit, ob incestuosum filiæ Regis Lusitani cum Legionensi conjugium. Sacram in Orientem expeditionem promouit, sed quam

Venetis ad expugnandam Iaderam, & Imperatori Byzantino aduersus Alexium tyrannum, impensum auxilium aliò diuertit, successu alibi memorato. Calojoannem Bulgarorum Regem per legatum coronâ insigniuit: ipse per se Romæ Petrum Aragoniumqui se posthac Ecclesiæ futurum Beneficiarium professus est. Ioannem Angliæ Regem se etiam vnà cum Regno Ecclesiæ Romanæ obnoxium fore spondentem, aduersus rebelles & Francos fouit: cum tamen ipsum antea, ob sacrilegia, vnà cum regno, sacris interdixisset; & Philipum Franciæ Regem, eiusque filium Ludouicum aduersus ipsum, tamquam aduersus exeeratum, translato ad ipsos regni dominio concitasset. Raimundum Tholosæ Comitem Albigensium patrocinio reum sacris moueri, tum pænitentem apud S. Ægidium restitui jussit: denique relapsum per legatos, & Simonem Monfortium ditione spoliari. Ordines S. Trinitatis, SS. Dominici & Francisci. Hospitalariorum S. Spiritus, approbauit. Cœnobitas alios passim priuilegiis auxit; non prætermissis Præmonstratensibus, qui soli ad ea petenda non induxerunt animum.

L. 8. c. 11.

Aragonia Ecclesiæ obnoxia.

Item Anglia.

Ordines Sacri approbati.

Moderatio.

Plurimos passim sortis diuersæ, ad Christianæ vitæ leges & officia hortatus, ne Ecclesiæ in Oriente iura prorsus intercideren per vim Saracenicam, & in Occidente per hæreses desudauit, indicto generali apud Lateranum Concilio. In eo plurimis aduersus hæreses, & pro Ecclesiasticâ disciplinâ sapientissimè constitutis, sacra in Orientem

ticinio D. Brigitta & Petrus Aragonius præsagierunt, quàm conceptæ semel libidini non acquiescere. Eius pœnam vt effugeret Gregorius XI. DD. Brigittæ & Catharinæ Senensis monitis obsecutus, Italiam repetiit: nec vltra passus est Romam esse sine capite; sine quo, Caput Orbis Roma esse non potest.

CAPVT XLIII.

Pontifices sæculi decimi-tertii.

Innoc. III. CLXXXI. *L. 1. c. 51.* INnocentius III. antea Lotharius, de Comitibus figniæ, Cælestino, ipso die obitus, suffectus ab Othone, aduersus Philippum Henrici demortui fratrem, Imperium ambiente stetit, successu alibi dicto. Tum ei ob sacrilegia abdicato, Fridericum II. Henrici filium substitui curauit. Dominio Ecclesię magnâ ex parte recuperato, ad fidei & obedientiæ sacramentum Imperatori hactenus præstari solitum, Vrbis Præfectum admisit. Nec ante Friderico Siciliæ Regnum suo suffragio asseruit, quàm priuilegiis à decessoribus, non sine magno sacræ dignitatis opprobrio expressis, renunciatum esset. Vt Philippus Rex Franciæ, vnà cum Regno sacris interdiceretur, in Viennensi Concilio jussit; donec dimissâ pellice, sponsâque receptâ resipuisset. Legionensem & Lusitanum Reges anathemate perculit, ob incestuosum filiæ Regis Lusitani cum Legionensi conjugium. Sacram in Orientem expeditionem promouit, sed quam

Venetis ad expugnandam Iaderam, & Imperatori Byzantino aduersus Alexium tyrannum, impensum auxilium aliò diuertit, successu alibi memorato. Calojoannem Bulgarorum Regem per legatum coronâ insigniuit: ipse per se Romæ Petrum Aragonium qui se posthac Ecclesiæ futurum Beneficiarium professus est. Ioannem Angliæ Regem se etiam vnà cum Regno Ecclesiæ Romanæ obnoxium fore spondentem, aduersus rebelles & Francos fouit: cum tamen ipsum antea, ob sacrilegia, vnà cum regno, sacris interdixisset; & Philipum Franciæ Regem, eiusque filium Ludouicum aduersus ipsum, tamquam aduersus exeeratum, translato ad ipsos regni dominio concitasset. Raimundum Tholosæ Comitem Albigensium patrocinio reum sacris moueri, tum pænitentem apud S. Ægidium restitui iussit: denique relapsum per legatos, & Simonem Monfortium ditione spoliari. Ordines S. Trinitatis, SS. Dominici & Francisci. Hospitalariorum S. Spiritus, approbauit. Cœnobitas alios passim priuilegiis auxit; non prętermissis Præmonstratensibus, qui soli ad ea petenda non induxerunt animum.

L. 8. c. 11. *Aragonia Ecclesiæ obnoxia.* *Item Anglia.* *Ordines Sacri approbati.* *Moderatio.*

Plurimos passim sortis diuersæ, ad Christianæ vitæ leges & officia hortatus, ne Ecclesiæ in Oriente iura prorsus interciderent per vim Saracenicam, & in Occidente per hæreses desudauit, indicto generali apud Lateranum Concilio. In eo plurimis aduersus hæreses, & pro Ecclesiasticâ disciplinâ sapientissimè constitutis, sacra in Orientem

expeditio decreta est. Ne verò contumax inter Pisanos & Genuenses bellum interce-deret, ad pacem inter illos conciliandam enitendum sibi esse censuit. Sed ex laborum improsperè cedentium tædio, dum Pisis re infectâ regreditur, Perusii extinctus est,
1216 16. *Iul.* anno regiminis 18. m. 6. d. 9.

Honor. III CLXXXII. *Honorius III.* antea Censius Sabellus, Canonicus Regularis & Cardin. proximâ ab Innocentii obitu die, Pontifex dictus, nequid prophani primas dignitatis sacræ curas pollueret, statim sacrum Dominicanorum Ordinem approbauit, & vt ex ipso sacri palatii magister assumeretur instituit. Nec diu post Ordines S. Mariæ à *Mercede*, & Augustinianorum quorumdam approbatos voluit. Petrum Courteneium in Imperatorem Byzantinum Romæ inunxit. Id verò decoris pro Occidente non ante indulsit Friderico II. quàm ad bellum Syriacum aduersus Mahometanos, quod tunc maximè per varias legationes vrgebat, voto se adstrinxisset. Nempe vt bis impius proderetur; cum & res Ecclesiæ conuelli impunè in Oriente sineret; & voti Religione posthabitâ, non Pontificis tantùm monita, sed intentata etiam anathemata contemneret. Felicior eius multò fuit pro Borealibus sollicitudo, quorum Ecclesias latissimè diffusas per Legatum Gregorium Crescentium Cardinalem vberrimo fructu ordinauit; pastorali interea curâ à vicinoribus
1227 16. *Mai.* Ecclesiis non subtractâ, & ad obitum vsque indefessè productâ, qui obtigit anno Pontificatus 10. m. 8.

Dominicani. *Augustiniani.* *Orientalia curat.* *Et Borealia.*

Gregorius IX. antea Hugolinus Anagninus Innocentii patruelis è familiâ de Comitibus. Statim Honorio suffectus Fridericum ad sacrum bellum hortatus est, & quia monitis non paruit, anathemate coëgit. Mouit ergo in Syriam, sed apparatu, qui execratum deceret, commotis nimirùm aduersus Gregorium Romanis, & ditione Pontificiâ in transitu direptâ. Reuersus tamen post erubescendæ pacis ignominiam, de qua alibi, sacris restitutus est. Sed vt ob noua sacrilegia, quæ alibi perstricta sunt, ex ipsis rursus eiiceretur. Cum interea Papa post diuturnam populi in rebellione contumaciam intra vrbem cum omnium fermè plausu exceptus est, ac vt communis omnium Pater tandem agnitus, qualem se erga miseros, exundante per vicos Tiberi, & vix decimum quemque peste dirissimâ relinquente, indefessâ curâ, & liberalitate inexhaustâ probauerat. Vt Ecclesiam, quam & ab externa Saracenornm in Oriente tyrannide, & ab interna in Occidente Friderici perfidiâ strenuè vindicauerat, legibus etiam firmaret; varia Pontificum decreta pluribi sparsa, in vnum quasi corpus colligi curauit à Raymundo Pennafortio, quem Capellanum suum & Pænitentiarium esse voluerat, vt non minùs Romanæ curiæ, quàm Dominicanę familię ornamentum esset. Denique vt efficacius Ecclesiæ tùm paci, tum decori consuleretur, generale Concilium Romæ indixit. At ad interceptorum præsulum, qui proficiscebantur ad Concilium, ex sacrilega Pisanorum audacia, nuncium, conta-

Greg.IX. CLXXXIII 1227 *20.Martij*

Decretales.

1241 belcens, interiit anno Pontificatus 14. m.
21. *Aug.* 5. d. 3.

Celestin. IV. CLXXX.V 1241 21. *Sept.* *Celestinus IV.* Castilioneus Mediolanensis, Altacumbæ monachus, Gregorio suffectus ad dies 17. Ecclesiam in interregno ad duos fermè annos reliquit; Cardinalibus obfirmatis non ante Pontificem Ecclesiæ dare, quàm Fridericus, quos Cardinales habebat in vinculis, liberos dimisisset. Eoque tandem per Balduinum Imperatorem Constantinopolit. euicto, electus est, Sinibaldus Fliscus

Innoc. IV. CLXXXV. 1243 24 *Iuin.* Genuensis sub *Innocentii IV.* nomine. Hic statim non alios tantum principes electionis suæ certos ex more fecit; sed ipsum etiam Fridericum, eumque ad pacis consilia æquis conditionibus flectere conatus est. Sed cum ad fraudes alias, illam etiam adderet, vt ipsum Pontificem, non procul à Romà, quo pacis promouendæ specie accesserat, vnà cum Cardinalibus intercipere meditaretur;

L. 8. c. 3. Genuam primò, tum in Gallias Pontifex euasit, ibique in generali Lugdunensi Concilio, perfidum Imperio abdicat, euentu alibi dicto. Quamuis igitur execratus Fridericus in Germaniâ & Italiâ, per suos *Gibellinos*, qui tunc ceperunt innotescere, omnia permisceret; non tamen ab alijs Pontifex sup r[illegible]dit. Nam & Aragonum Regem, ob euulsam Gerondensi Episcopo linguam sacris mouit, & Castellæ Regem à promouendo ad Episcopatum filio adhuc iuniori prohibuit, & Russorum Ducem titulo Regis insigniuit;

Zelus indefessus. & missis ad Tartaros fidei præconibus ad Ecclesiæ ipsos leges adducere conatus est. Et D. Ludouicum in Ægypto

Ægypto captiuum per literas solatus est. Mortuo demùm Friderico Italiam repetiit: ac Romæ tandem intestinis sedatis motibus receptus est. Sed noua dissidia Brancaleone concitante, aliò digredi coactus est. Tum mortuis Friderici filiis Neapolitanum Regnum Ecclesiæ asserturus, Neapolim concessit, cum omnium ciuium atque adeo ipsius Manfredi, de quo alibi, plausu. Sed à Manfredo, qui pacti oblitus ad Saracenos, transfugerat quorum aliquæ reliquiæ in Calabria supererant, deleti sui exercitus nuncio perculsus, ibidem interiit anno sedis 11. m. 5. d. 14.

L. 7. c. 24.

1254 7. Dec.

Alexander IV. antea Raymundus Cardinalis Ostiensis, nepos ex fratre Gregorii IX. è familia de Comitibus Innocentio statim suffectus, Manfredum Siciliâ sibi, & magnâ Apuliæ parte assertis, nouâque de Pontificiis victoriâ exultantem sacris interdicit, jure Siciliæ in Eadmundum Angliæ principem translato. Anathematis etiam incusso metu, ne Conradinus Friderici ex Conrado nepos in Romanorum Regem eligeretur prohibuit. In Ecclinum Longobardiæ tyrannum sacrum bellum indixit, ac piis demùm conatibus obsecundante Deo, Italia simul & Ecclesia hoste truculentissimo liberata est. Parisiensem Academiam cum sacris Mendicantium ordinibus sapientissimè tandem composuit. Varias sub D. Augustini nomine piorum societates, concordi fœdere copulatas, in vnum Religiosi ordinis corpus coniunxit.

Alex. IV. CLXXXVI

Manfredus.

Ecclin.

Augustiniani.

Ad incursiones Tartarorum, qui Orientales tum, Borealesque plagas fædissimè deformabant, indixit vbique litanias; & ad præparanda aduersus hostem adeo atrocem subsidia Synodos haberi iussit. Genuenses & Venetos ferociter inter se Ptolemaide concertantes, componere studuit, vt coniunctas eorum vires, aduersus communem hostem conuerteret. At in ipso rei feliciter promouendæ procinctu, Viterbii vbi Synodum ad id indixerat, ex tædio quod insolitæ Tartarorum victoriæ indiderant, dum internecinis mutuo odijs Christiani contenderent,
1261 occubuit, anno Pontificatus, 6. m. 5. d. 4.
25. Mai.
Vrb. IV. *Vrbanum I V.* non tam humana suffragia, quàm Dei dextera ad supremum
clxxxvii. Ecclesiæ culmen prouexerunt. Nam cum ex
1261 filio sutoris veteramentarii Tricassini, Ar-
29. Aug. chidiaconus primò Laodiensis, tum Virdunensis Episcopus, postea Patriarcha Hierosolymitanus, variis Legationibus celebris, Viterbium appulisset ad Pontificis mortem, subsidia in Orientem promoturus; nec æmulatio pateretur, vt Cardinales, qui octo dumtaxat erant, è suo collegio aliquem eligerent; statim omnes quasi ex instinctu in Vrbanum consenserunt. Statim in Manfredum arma mouit, ac vim eius veritus in Vrbem veterem se recepit. A nuptiis cum Constantiâ Mansfreddi filiâ Iacobum Aragonium avertit quantum potuit. Carolum Andegauensem in spem regni Siculi aduoca-

uit. Ne Conradinus in Imperij dissidio diceretur Imperator, anathematis incusso metu prohibuit. Vt quotannis celebri pompâ festum corporis Christi celebraretur instituit. A legatione ad se à Michaële Palæologo missa, in spem venit vnionis inter Latinos & Græcos restaurandæ: sed interea excedens an. 3. m. 1. d. 4. locum fecit. *L.9.c.25. Festum corporis Christi.* 1264 2. *Oct.*

Clementi IV. qui ante Guido Grossus primò coniugatus; tum Archidiaconus & præsul Aniciensis, deinde Narbonensis, postea Cardinalis, ac tandem summus Pontifex. Moderationis Christianæ adeo tenax fuit in supremo illo apud Christianos culmine, vt cognatos ad se non accitos venire prohibuerit: filias suas non alias expetere nuptias permiserit, quàm quæ ex natalium sorte decerent: Nepotem ex fratre canonicatus tres habentem, vnico contentum esse iusserit. Carolo Andegauense in Regem Siciliæ inuncto, Manfredi tyrannidem excidit. Conradinum in Italiam cum copiis ingressum anathemate perculit: Carolum Imperii in Italiâ vicarium, seu pacis publicæ vindicem constituit. Multos præsules qui à Manfredo steterant abdicauit. Demùm cum maximâ sanctitatis apud omnes opinione excessit anno Pontificatus 3. m. 9. d. 25. *Clem. IV.* XCVIII 1265 5. *Febr.* *Moderatio.* *Regnum Siciliæ in Andegauens. transfert.* 1268 20. *Nou.*

Tertio fermè ab obitu Clementis anno, à sex Cardinalibus, quibus alij ius electionis transtulerant, Viterbii tandem promotus est Thealdus Vicecomes Archidiaconus Leodiensis, & tunc in Oriente 1271 1. *Sept.*

res Ecclesiæ vtcumque sustentans. Statim
Greg. X. CXCIX. post reditum accepto *Gregorii X.* nomine omnes vbique principes & præsules ad Concilium Lugduni indicendum paratos esse jussit; italicis intereà componendis dissidiis
Concil. Lugdun. incumbens, & Mediolanenses, ob exclusum Archiepiscopum sacris interdicens. In Concilio initâ cum Græcis concordiâ, statutum est, vt pontifice defuncto Cardinales è conclaui non discederent, donec alter esset electus. Prohibita est nouorum Ordinum institutio Pontifice inconsulto; ac in Orientem expeditio decreta. In regressu Alfonsum Castellæ Regem posthabitum se
Reges Hispaniæ. in Imperio Rudolfo Hampspurgensi conquerentem solatus Bellocari; Iacobum Aragoniæ Regem, nec in ætate decrepitâ ab alienis vxoribus abstinentem anathematis metu corripuit; eâque pænâ plexuit Alfonsum Lusitaniæ Regem, ob sacrilegia, & non solutum Ecclesiæ Romanæ debitum censum. Florentiam demùm ita ingressus est, vt statim exierit, interdicto, quod ob sacrilegia, & violatam pacem quam statuerat, ejectis Gibellinis incurrerat, non sublato. Denique, cum in expeditionem Syriacam totus incumberet, Aretii obiit, anno ab electione 4. m. 4.
1276 10. Ian. d. 10. miraculis claruisse dicunt.

1276 21. Ian. *Innoc. V.* CXC. *Innocentius V.* antea Petrus de Tarentesia ex S. Dominici ordine Lugdunensis præsul, Cardinalis, ac demùm Papa mense ab electione 5. die 2. obijt. Ei substitutus sub.

Hadr. V. CXCI. *Hadriani V.* nomine Othobonus Fliscus

Innocentii IV. frater qui post 37. diem nondum presbyter occumbens locum reliquit: *Ioanni XX.* Lusitano quondam medico, qui post octo menses recentis ruinâ cubiculi dormiens obrutus est. *Ioan. XX* CXCII.

Nicolaus III. ex Vrsinorum familia post sextum interregni mensem ei suffectus ad Tartarorum Principem, qui se per legatos fidei Christianę cupidum esse significauerat, Minoritas aliquot, quibus impensè addictus erat, misit: Græcos per Legatos in vnione & obsequio continuit. Carolum Andegauensem priorum Pontificum beneficio Siciliæ Regem, siue libertatis Italicæ ac Ecclesiasticæ studio, siue proniori in suos, quos à Carolo spretos esse indignabatur, affectu, Senatoriâ in vrbe dignitate, ac Imperii in Italia vicariatu exuit; & vt in Sicilia Franci trucidarentur assensus esse dicitur; vt quæ Imperatores Ecclesiæ concesserant, à Rodulfo rata haberentur euicit: Gibellinorum itaque auxilio Exarchatu, bona Etruriæ parte, aliisque non paucis potitus de Imperio in tetrarchias diuidendo consilium dicitur iniisse; ac Rudolfo relictâ Germaniâ, eiusque filio Arelatensi regno attributo, Ethruriam vni ex suis nepotibus, Longobardiam alteri, cum regali titulo addicere: At arduum illud opus, & prophano magis Principe dignum, quàm Pontifice, Viterbii mors abrupit, anno 2. m. 8. d. 28. *Nicol. III* CXCIII. 1277 25. Nou. *In Carolum Andeg. iniquus.* *Ingens molitio.* 1280 22. Aug.

Cum post Nicolai obitum in factiones distracti Cardinales, sexto iam mense neminem elegissent, Ricardus Hannibaldus 1281 22. Feb.

Viterbii præfectus perfractis conclauis foribus, & custodiæ traditis duobus Cardinalibus Vrsiniis, eligi curat Simonem de Bria
Martin. IV Gallum, sub nomine *Martini IV.* Hic statim
CXCIV. pristinæ dignitati restituto Carolo, & in gratiam receptis Viterbiensibus atque præfecto, qui Conclaue violauerant, Francorum auxilio ditionem Ecclesiasticam ab inuasione Guidonis Montisfeltrii vindicauit. Palæologum vsurpati Imperii reum diris deuouit, vt deliberata in eum à Carolo expeditio iustior videretur. Petrum Arago-
Aragoniũ abdicat. nium ob inuasam Siciliam contrucidatis Francis, anathemate perculsum proprio regno abdicauit, ipsius iure ad Carolum Valesium translato. Castellanos Sanchium Alfonsi patris è solio dejecti Reum in rebellione secutos sacris interdixit; vt & Siculos qui cæsis Francis aduersus Carolum rebellauerant: obiit anno Pontificatus 4.m.1.d.7.
1285 pietatem eius Deo per miracula attestante.
29. Mar. Nec opera abnuerunt. Cum inter alia nepoti ad eum post electionem accurrenti, nihil aliud quàm viaticum ad regressum
Moderatio. dari voluerit, negans Ecclesiæ bona ad cognatos Pontificum pertinere.

Honor. IV *Honorius IV*, antè Iacobus Sabellus Mar-
CXCV. tino suffectus, cum ab Aragonio Caroli
1285 Claudi libertatem non impetrat, diras in
2. April. eum à Martino dictas redintegrat, eoque mortuo, in filios; ipsum etiam Carolum cum hoste de pace agere ausum, se inconsulto, acri censurâ corripuit. Arabicas & Orientales literas in studio Parisiensi edoceri iussit, vt qui eos populos fidei legibus possent im-

buere, non deessent. Carmelitarum, Seruorum, Augustinianorum ordinibus confirmatis; nouum cui ab Apostolis nomen inerat, in Italia subnascentem extinxit; extinctus & ipse Romæ completo altero pontificatus anno. Ordines approbati 1287 3. Apr.

Post annum fermè ab obitu Honorii suffectus ei tandem est Hieronymus Asculanus Minorita, Cardinalis sub nomine Nicolai IV. Euicit tandem vt Carolus Claudus liber ab Aragonio dimitteretur, euentu alibi memorato. Patriarcham Aquileiensem, graui in Venetos censurâ intentatâ, ab injuria vindicare conatus est. Ad Argonum fidei Christianæ cupidum Minoritas aliquos misit. Libertatem Ecclesiasticam, in Lusitania Dionisii tunc regnantis tyrannide labefactatam, in integrum restitui curauit. Carolum Claudum in Regem Siciliæ Reate inunxit. Academiam Monspeliensem authoritate Apostolica instituit. Pulsis ex tota Syria Latinis ad expeditionem promouendam se totum dedit. Sed nobiles conatus mors abrupit, anno Pontificatus 4. m. 1. d. 14. 1288 22. Febr. Nicol. IV. CXCVI. 1292 4. April.

Post interregnum duorum annorum & trium mensium Cardinales tandiu discordes in *Celestinum V.* antea Petrum Murroni assensisse tandem visi non sunt, nisi vt eo, quinto post mense dignitatem vltro abdicante ostenderetur, aliquid etiam in terris esse, quod Papatui præferri tutò posset. Ei suffectus est *Benedictus* Caietanus Cardinalis sub nomine 1294 5. Iul. Celest. V. CXCVII. 1294 24. Dec.

Viterbii præfectus perfractis conclauis foribus, & custodiæ traditis duobus Cardinalibus Vrsiniis, eligi curat Simonem de Bria
Martin. IV Gallum, sub nomine *Martini IV.* Hic sta-
CXCIV. tim pristinæ dignitati restituto Carolo, & in gratiam receptis Viterbiensibus atque præfecto, qui Conclaue violauerant, Francorum auxilio ditionem Ecclesiasticam ab inuasione Guidonis Montisfeltrii vindicauit. Palæologum vsurpati Imperii reum diris deuouit., vt deliberata in eum à Carolo expeditio iustior videretur. Petrum Arago-
Aragoniũ abdicat. nium ob inuasam Siciliam contrucidatis Francis, anathemate perculsum proprio regno abdicauit, ipsius iure ad Carolum Valesium translato. Castellanos Sanchium Alfonsi patris è solio dejecti Reum in rebellione secutos sacris interdixit; vt & Siculos qui cæsis Francis aduersus Carolum rebellauerant: obiit anno Pontificatus 4.m.1. d.7.
1285 pietatem eius Deo per miracula attestante.
29. Mar. Nec opera abnuerunt. Cum inter alia nepoti ad eum post electionem accurrenti, nihil aliud quàm viaticum ad regressum dari voluerit, negans Ecclesiæ bona ad co-
Moderatio. gnatos Pontificum pertinere.
Honor. IV *Honorius IV.* antè Iacobus Sabellus Mar-
CXCV. tino suffectus, cum ab Aragonio Caroli
1285 Claudi libertatem non impetrat, diras in
2. April. eum à Martino dictas redintegrat, eoque mortuo, in filios; ipsum etiam Carolum cum hoste de pace agere ausum, se inconsulto, acri censurâ corripuit. Arabicas & Orientales literas in studio Parisiensi edoceri jussit, vt qui eos populos fidei legibus possent im-

buere, non deessent. Carmelitarum, Seruorum, Augustinianorum ordinibus confirmatis; nouum cui ab Apostolis nomen inerat, in Italia subnascentem extinxit; extinctus & ipse Romæ completo altero pontificatus anno. *Ordines approbati* 1287 *3. Apr.*

Post annum fermè ab obitu Honorii suffectus ei tandem est Hieronymus Asculanus Minorita, Cardinalis sub nomine Nicolai IV. Euicit tandem vt Carolus Claudus liber ab Aragonio dimitteretur, euentu alibi memorato. Patriarcham Aquileiensem, graui in Venetos censurâ intentatâ, ab injuria vindicare conatus est. Ad Argonum fidei Christianæ cupidum Minoritas aliquos misit. Libertatem Ecclesiasticam, in Lusitania Dionisii tunc regnantis tyrannide labefactatam, in integrum restitui curauit. Carolum Claudum in Regem Siciliæ Reate inunxit. Academiam Monspeliensem authoritate Apostolica instituit. Pulsis ex tota Syria Latinis ad expeditionem promouendam se totum dedit. Sed nobiles conatus mors abrupit, anno Pontificatus 4. m. 1. d. 14. 1288 *22. Febr.* *Nicol. IV.* *CXCVI.* 1292 *4. April.*

Post interregnum duorum annorum & trium mensium Cardinales tandiu discordes in *Celestinum V.* antea Petrum Murroni assensisse tandem visi non sunt, nisi vt eo, quinto post mense dignitatem vltro abdicante ostenderetur, aliquid etiam in terris esse, quod Papatui præferri tutò posset. Ei suffectus est *Benedictus* Caietanus Cardinalis sub nomine 1294 *5. Iul.* *Celest. V.* *CXCVII.* 1294 *24. Dec.*

Bonif. VIII. CXCVIII *Bonifacii VIII.* annitente Carolo, spe Siciliæ ipsius auxilio recuperandæ. Inde Siculi hostes Ecclesiæ iterum dicti ; & à gratia etiam jubilei, quod centeno quoque anno celebrari jussit, exclusi ; vt
l. 8. c. 40. & Columnenses, in quos, vt postea etiam in Francos, ferociter desæuiit. Quæ cum alibi commemorata sint, hic non
1303 attero, Rexit Ecclesiam annos 8. m.
11. Octob. 9. d. 18.

FLORI CHRISTIANI LIBER NONUS.

CAPUT PRIMUM.

Imperium Occidentis à Rodolpho restitutum.

ABDICATO Friderico, non potuit non fluctuare Imperium; cum diu vel nullo, vel incerto capite, aut ſponte collaberetur in præceps, aut ſua ipſum membra propellerent. Actum de ipſo erat; ni eius adminiſtrandi cura in *Rodolphum* Hambſpurgenſem incidiſſet. Vix di- 1273.
cas quare *Septemuiri* hunc, quem infra ſe *Rodolphus Imper.*
genere, & opibus habebant, ſupra extulerint, niſi quia meruit. Ei præmium pietatis eſſe debuit; imperare: vt Friderico, & aliis, impietatis pœna fuerat; abdicari. Pro documento ſit equus, quem ſacerdoti ſacrum Viaticum ad villam deferenti; inter Venan- *Ob pietatem.*
dum dedit: qui vt argumentum virtutis, ſic & imperii pretium fuit. Nam ſecutus ipſe

pedibus, vnà cum famulo (cuius & equum
1251 sacerdotis ministro dari voluit) non jam terrenum aliquem principem; sed Principum Arbitrum Deum inuenit in tugurio, non
Vaticinium. tam ægrotam fœminam, quàm vatem, quæ sibi præsagiret Imperium. Felix venatio! tùm maximè, cum piissimè intermissa; vt quæ nihil minùs, quàm Aquilam, illamque Imperialem interceperiit: & ex venatore fecerit Imperatorem. Vt quando nostras ad clades emergebat in Oriente Othomannorum potentia, excitarentur in Occidente præsidia, quæ vindicarent. A Rodolpho enim orti *Austriaci* Principes; qui illinc in Germaniâ & Hungariâ, isthinc in Italiâ, Affricâ, & Hispaniâ, velut aggeres objecti Turcas excluderent, & olim (ni decus id sibi Franci præripiant) exscinderent. Nouus Imperator, vt quæ bellis collapsa fuerant in integrum restitueret; pacem fecit, dubium an honestam, certè necessariam. Nec ei verti potest in crimen, quod Exarchatum Pontifici cesserit; Florentinos, Pisanos, Genuenses,
Pacem fecit in Italia. & alios vel liberos dixerit, vel passus sit, & quod Dynastas plures Vrbibus, quas occupauerant, sub Vicariorum nomine præesse permiserit. Prudentiæ tum fuit, nonnulla vltrò cedere, ne diutiùs periclitaretur de toto: & non æquitatis tantùm, sed necessitatis visum, nonnihil injuriæ pati, quando eò res venerant; vt summum jus sine summo discrimine tueri non posset.

CAPVT II.

Anacephalaeosis de motibus Italicis.

HOrret animus ad clades, quas per interregnum, & antea Italia passa est; suorum& discerpta manibus,& imbuta sanguine, & ossibus horrenda. Fidem superat, quo tùm furore inter se *Guelfi* qui Pontificum & *Gibellini*, qui Imperatorum partes tuebantur, singulis prope in Vrbibus, tanquam in circo feræ concurrerint. Tot sedare motus Rodolfus voluit, cum vel libertatem Vrbibus, vel Vrbes Proceribus dedit, sed adauxit. Tunc in partes scissa Italia tristibus nimis experimentis didicit, *haud bonum esse, pluris esse Dominos*. Quę tum recruduere discordiæ! quando, reciprocanti sępe victoriâ, se mutuò extrudebant. Cæci quibus etiam de victoriâ dolendum erat: vt quę per impietatem parta, quibusdam Proceribus esset gradus ad tyrannidem, sub quâ & victores gemerent. Quippe nouis Dionysiis ludus erat; popularium partem vel exscindere, vel ejicere, vt alteri præessent. Vnde liberis etiam in Vrbibus, inter ciues frequens lanięna. Inde *Scaligeri*, qui Veronam; *Carrarij* qui Ticinum, *Bonacosij* qui Mantuam; *Vicecomites*, qui Mediolanum, & alij qui alia inuaserant, sæpius inter se commissi, fines suos finitimorum excidio propagabant. Cum insuper superfudisset oleum incendio Ludouicus Bauarus, nec adessent Pontifices, in Gallias tum digressi, qui pro virili extinguerent. Non jam Orbis hortus erat Italia,

& humanitatis schola; sed Martis ludus, Cyclopum Academia, & furoris, vt sic dicam, officina. Hæc etiam, quia sacris & Ecclesiasticis permixta, referre placet.

CAPVT III.

Florentinorum dissidia, & bellum in eos Prophano-sacrum.

Diuulsâ per factiones Italiâ, sic Imperatorem illi, Pontifices isti secuti sunt, ut inter se magis dissenserint. Se mutuò potiùs oderant *Guelfi* & *Gibellini*; quàm suos quique Principes amabant. Nec publicâ factionis nomina vtrimque sonabant, nisi ad privata vel exsaturanda odia, vel commoda quærenda. Id in Florentinis quàm manifestum! ne parùm opinor, se Guelfos proderent, Pontifices ejurarunt, & à Gregorio X. Bonifacio VIII. & Benedicto XI. sacris mastuerunt interdici, & ab omnium communione Christianorum per anathema sejungi, quàm cùm Gibellinis conciuibus per pacem jungi. Quin & eos Pistorium profugos cum

Florentini sacris moti.

1306 Lucensium auxilio insecuti; (nam Robertus Calabriæ Dux, & alij fœderati ad monita Clementis V. discesserant) eam demum Vrbem solo æquarunt: quasi omni ex eo misericordiâ indignam se præstitisset, ex quo misericordem se erga calamitosos præbuerat. In hos accitus à Pontifice Henricus VII. Imp adeo non sopiuit discordias, vt adauxerit. Quippe Henriciani quodam nominis fato, specie constituendæ pacis, rem Pontificiam exscisum ibat. Ipsi nimirùm pax erat;

Vexant Gibellinos.

non superesse Guelfos, in quos pugnaretur. Quamquam ad eorum forte solatium, in Gibellinos quoque minùs alicubi morigeros sæuitum etiam sit. Indignabatur, opinor, à suis sibi moras objici, qui ex Mathematicorum præsagio; quantumuis essent obluctaturi hostes, omnia vsque ad *caput mundi* erat peruasurus. Nec fefellit argurium; etsi nec Robertum Regem, quem sententiâ exauctorauerat, Neapoli eiecerit; nec Florentiam, quam obsederat, expugnauerit; promissi fidem in *Saluiano*, prope Florentiam, hospitatus nouit: quando eo in pago angiportum esse, nomine *caput mundi*; didicit. Egregium tanti vaticinii operæpretium: talia nempe sunt talium fermè promissa. Verborum magna sonantium inuolucro, inania inuoluunt. Interea enim delusus Imperator, relictâ Florentia; cum in Calabriam, in quam jam Fridericum Siculum; & Genuenses instigauerat, iter institueret: *Bonocouenti* prope Senas occubuit. Opportunè! nam post *caput mundi*, quid attentaret. Dicunt eum obiisse veneno, quo sacram ipsi ministrandam hostiam quidam infecerat. Id si verum; non sine magno ministrantis sacrilegio; sed non extra meritum recipientis. Quidni enim ei sint sacra pro veneno, qui si viueret, sacris venenum futurus erat?

Vaticinii fatuum.

1313 *Henrici VII. mors.*

CAPVT IV.

Noua Florentinorum, dissidia & bellum in eos Prophano-sacrum.

HOste illo sublato non propterea data quies Florentinis. Non debuerunt esse sine hoste, qui se Dei hostes per contemptum Pontificum sæpe prodiderant. Illos
itaque primùm *Huguitio* Pisarum & Lucæ
1315 Dominus, ad montem Catinum fœdè pro-
Florentini fligauit: tùm *Castrucius Castracanis* Lucæ,
cæsi. post Huguitionem, tyrannus eorum attritis copiis, Raimundum Cardonium ducem in
1325 vinculis habuit. Nec dum tamen pacem pati dociles, vt à Pisanis iterum profligarentur. Nec molliùs habiti à Gualtero Brennà; cui
1343 vitæ mortisque arbitrium in se dederant; à Ludouico Bauaro Pontificis hoste, & suo auxilium petere non erubuerunt. Febrientes dicas, quibus pro sanitate est morbi mutatio. Quid quod irroborante per clades, in impietate pertinaciâ; non semel intereà Ec-
Interdicti clesias violarunt. Inde sacris moti, & vbique terrarum proscripti, interuentu *Catharinæ Senensis*, Auenionem propterea profectæ, à
1376 Gregorio XI. non impetrauere veniam; nisi vt maiori perfidià relaberentur ad culpam. Felix tamen culpa, quæ redeundi Romam Pontifici occasio fuit. Cum enim sub Cardinalis Gebennensis auspiciis non satis ex voto arma procederent, & omnia si Vrbem repeteret, fausta promitterent Diuæ *Brigita* & *Catharina*, Italiam contendit. Vacillauit tamen Prophetantium fides, cùm

perduelles; violatâ interdicti reuerentiâ, & adactis ad obeunda sacra Clericis, ob non impetratam veniam, culpam auxerunt. Nec ante redierunt ad officium; quàm mortuo Gregorio, Vrbani VI. Pontif. in Schismate, quo in Antipapam promotus est Cardin. Gelennensis, sub nomine Clementis VII. partes secuti; illud ipsum officium fidelium bona pars exuisset. Quanta in conatibus hominum impiis Dei bonitas, & sapientia! Rebellandum Florentinis fuit; vt suum Ecclesia caput Romæ rursum videret: periclitandum Ecclesiæ; vt Florentini extra periculum ponerentur. *Pontif. Romam redit. Schisma.*

C A P V T V.

Bellum Prophano-sacrum in Eccelinum Marchiæ Taruisianæ Tyrannum.

NOn minora interea dissidia miscuere Longobardiam; quam varij Reguli inter se partiti, non horruerunt proscindere, dum in prædam pars cederet. Omnium atrocissimus *Eccelinus* fuit, quem verè flagellum dixerim Dei: cum ex viri pij vaticinio constiterit, excitatum eum esse Dei nutu, vt Taruisianorum scelera, per hominum scelestissimum vindicarentur. Nam Taruisij, Veronæ, Vicetiæ, Patauij, & aliorum potitus tyrannide, prouinciam pulcherrimam cædibus, prædis, sacrilegiis, spreto sæpius Pontificum anathemate, quadraginta prope annos truculenter euastauit. *1226 Eccelinus*

Vrbes olim & rerum copiâ, & incolentium
Clades. humanitate beatas, non vltra volebat esse
ciuium domicilia; sed latronum spoliaria,
& ferarum latibula; cum si qui erant humanioris ingenij, vel in fugam ageret, vel vinculis addiceret: vel per inaudita cruciatuum genera trucidaret. Ipse tamen subiit aliquando periculum à Montio Montesilice Nobili Veronensi: quem vnà cum fratre Araldo morti addixerat. Nam ex desperatione audacior, in eum, qui ad vocem altiùs conquerentis de iniuriâ inermis accurrerat, irruit; ac in terram dejecit, & cum eius cultrum, quo ipsum conficeret, non reperisset,
Audacia ex desperatione. vnguibus, dentibus, calcibus totum deformauit; iis etiam dubio procul armis hominem confecturus, ni accurrente ad strepitum satellitio, athleta nobilis; nec inultus, concidisset. Nec diu post validis Crucesignatorum copiis succintus Philippus Fontana, Archiepiscopus Rauennas, Alexandri IV. jussu, & exultum, ac finitimorum precibus; ei tum alia, tum Patauium eripuit. Nempe vt inaudito facinore *Sylla* nouus inclaresceret, vndecim Patauinorum millibus, quos
1256 *Inhumanitas.* seu obsides, seu milites, seu captiuos habebat in manu; intra Veronæ mœnia, quasi intra stabulum ferarum, immaniter contrucidatis. Damnum acceptum redimere, breui post, voluit intercepto *Mediolano*, quò eum ciues quidam perditi acciuerant. Sed post spem frustratam, à *Ferrariensibus*, *Mantuanis*, *Patauinis*, *Mediolanensibus*, & aliis;
1259 *Eccelinus captus.* quibus *Azo* Estensis, Hubertus Palauicinus, Martinus Turrianus & alij præerant, interce-

interceptus ipse, tam amicum spectaculum Longobardis patiendo fuit, quàm horrendum diu fuerat, torquendo. Quamquam ex vulnere, inter acriores conscientiæ morsus, sine pœnitentiâ præreptus: dici potest euasisse pœnam, vt æternum torqueri posset. In Alberico ipsius fratre, non diu post, intercepto exsaturata sæuitia est: vt quem in octo liberis, ipsius ob oculos miserè contrucidatis, octies iam cæsum equus indomitus fœdè raptauerit, & non ante totum mors oppresserit, quàm per singula membra esset præmortuus. *Eius frater cruciatur.*

CAPVT VI

Bella Prophano-sacra in Turrianos & Vicecomites.

NEc maior sæpe Guelfis erga sacra reuerentia, qui nomine Pontificij, re supra Gibellinos, ad Pontificum monita non rarò erant refractarij. Turriani testes, qui 1217
vnà cum Mediolanensibus maluerunt ab 1267 *Turriani*
Honorio III. & Clemente IV. interdici sa- *& Mediolanenses sacris moti.*
cris, quàm à Placentinorum & Cremonensium, quod inuaserant, Imperio; & Othonem Vicecomitem pati Præsulem. Datum quidem ipsis, ad Napi Turriani preces, vt sacris redderentur: sed vt continuatâ in Præsulem contumaciâ, ex Gregorij X. sen- 1273
tentiâ, pœnam de integro ferrent, qui tam malè veniâ visi fuerant: ac demum maiori dedecore subderentur, qui tam impiè abu- 1277
tebantur potentiâ. Quippe Victor Antistes, *Vicecomites.*
cui sacra diu dignitas negata fuerat, & pro-

phanam obtinuit, atque adeo ad Mattheum
1287 ex fratre Nepotem, ex Ciuium & Rudolphi, *Praeualent & rursum exulant.*
Adolphique Imperatorum suffragio, transmisit. Passus tamen & iste vices exilij, vt ex aduersis dignus Imperio probaretur. Ad hoc vox vna suffecerit: quando rogatus per ludibrium Guidonis Turriani nomine, num reditum speraret; *Redibo*, inquit, *hercle si mei hostis peccata, meis aliquando prae-*
1302 *ponderent?* Audite proceres: & ab exule co- *Pium responsum.*
gnoscite, qui sedetis in soliis, quis vestrae sit author potentiae, & quam ob causam, illam à manu in manum transmittat. Quamquam haec vt optimè sciuntur in aduersis: ita maximè negliguntur in prosperis. Iste certè in aduersitatis scholà tam feliciter eruditus: vbi, pulso aemulo, per Henricum VII. Imp. restitutus est in patriam, ex pros-
1310 peritate desipuit, vexato Clero; Archipraesulis anathemate neglecto, & Inquisitionis sacrae inperturbato munere, & haereseon, vt volunt, suscepto patrocinio. Inde vt in iuratum Ecclesiae hostem, indicta in ipsum sacra expeditio à Ioanne XXII. Sed quamquam Robertus Neapolitanus, Philippus Valesius, Genuenses, Fridericus Austriacus, spe suf- *Vicecomites interdicti fastis.*
fragij supra Ludouicum Bauarum; cum quo de Imperio contendebat, partem Guelfam strenuè tuerentur, ipse tamen adjutus à Bauaro, Mastino Scaligero, Friderico Siculo & aliis Gibellinae factionis vindicibus, ita feliciter ac strenuè tot inter hostes se gessit,
1318 vt pacatis illis, delusis istis, aliis disjectis, & Genuensibus terra, mari, cuniculis, machinis, ad vltimas non semel angustias redactis,

Aurianorum, & Spinularum, qui Gibellini erant subsidio (cum Guelforum Principes intra vrbem essent Flisci & Grimaldi,) omnium tandem superior euaserit. An verò qui terreni solij adeptione, & tutelà tam felix fuit, in assecutione cælestis aberrauerit, mysterium est. De hoc tamen & in fine sollicitus, in filium Galeatium rerum humanarum curà transmissà, totus ipse in diuinis aliquandiu fuit, & in cœtu populi in templum maximum conuocati, recitato de genu, quantum potuit elata voce, Christianæ fidei Symbolo, se verè fidelem & vixisse, & mori testatus est. Vereor tamen vt illo fidei seu fuco, seu parario, habuerit amicum Deum in morte, cuius Vicarij se per vitam inimicum semper prodiderat. Vix est, vt cœli fores Deus illis aperiat, qui suum in terris Clauigerum contempserunt.

Frananlent. 1322

CAPVT VII.

Bella Prophano-sacra inter Vicecomites & alios Longobardos.

PAtre nihilo reuerentior Galeatius receptis vrbibus, quas interea Pontificii occupauerant, liberatoque Mediolano, quod duos per menses obsederant, ipsos hostium Duces Henricum Belgam, & Raimundum Cardonium apud Vaprium fudit, & cepit: & maiori victorià Raymundum dimisit, (Henricus Germanorum Galeatio militantium ope effugerat) vt per ipsum Pontificem sibi conciliaret. Non tamen pax coaluit: Qui enim poterat ille bonà fide esse

Galeatius Vicecomes Mediolano potitus. 1324

Pontificius, qui simul volebat esse *Bauari-*
1327 *cus?* At Bauari iussu in Carcerem, quem
nouus Perillus Modoetiæ ipse condiderat,
Furni, ob similitudinem, nomine, vnà cum
fratribus Ioanne & Luchino, filioque Azo
ne, ad criminationes alterius fratris Marci
coniectus edidicit, quid ab eo fidei sperare
deberet, cui suam ipse vendiderat. Inde illi
toti Guelfi, & post libertatem ad Castrucii
preces recuperatam, Azo patri suffectus ty-
rannum Romà redeuntem nullibi suas in
vrbes admisit: quamquam minaretur exci-
Vicecomitess dium, vrbibus machinas admoueret, & ar-
mis omnia territaret. Sic tandem eiuratâ
Pontificij. perfidi amicitià, Pontificiam redemit. At
1329 non propterea cessatum à cladibus. In suam
enim Germaniam retruso Bauaro, Ioannes
1330 Bohemiæ Rex Henrici VII. filius in are-
Ioannes Bohemiæ nam Lombardiæ successit, eiusque bonam
Rex. partem, nec inuitam, ob Procerum tyran-
nidem, occupauit. Nouum sibi fundatum
ibat imperium; ni, quà arte stabilitum vo-
luit, euertisset. Ratus enim ad nouæ poten-
tiæ præsidium, necessariam sibi esse Pontifi-
cis gratiam, cum Bertrando ipsius Legato
arctiorem, quam oportuit, amicitiam ini-
uit. Et inde ruinæ occasio. Suspicati enim
Proceres, & populi venisse ipsum in Ita-
liam, vt ex assensu Pontificis, eius sibi im-
perium arrogaret, vires iungunt nullo fa-
ctionum discrimine, eumque tandem, vnà
1332 cum filio Carolo, qui postea Imperator,
qui fœderatos ad S. Felicem strenuè fude-
1333 rat, in Bohemiam repellunt. Sic relicta
nouis Regulis, ad nouas tragœdias, scœna

vacua. Inter eos Ioannes Vicecomes Mediolanensis Archiepiscopus, quasi se parùm prophanum prodidisset post Luchini fratris obitum, occupato Mediolani politico Imperio; Bononiam quoque Pontificiæ ditionis oppidum inuasit: nec minis aut diris à Clemente VI. adigi potuit, vt eam dimitteret, quasi suam emendo facere potuisset, quam Peppuli, nobilis illa in vrbe familia, non suam vendiderant. Certè ipse non iure venditam censuit, quando pro pretio promisso, exilia, carceres, mortes, bonorum mulctam, sub fuco perfidiæ impendit, quamquam nulla dignior perfidis merces. Pax tamen inita tandem, Vicecomitibus relicto Vrbis occupatæ dominio, sub onere censûs annui, non sine Florentinorum, & aliorum stomacho, quibus Tyrannorum maior in dies potentia, suæ ruinæ præsagium erat. At in lubricis, & difficilibus, pro honestis haberi debent, quæ sunt necessaria: Nec à posteris cessatum à dissidiis, & sacrilegiis: vt iisdem artibus potentia cresceret, quibus cœperat. Dicas è Gigantum semine illam natam familiam, vsque adeo repetitis subinde molitionibus cœlum imperere, solenne ipsi erat. Quo verò demùm fructu, nisi vt tota concideret, quæ per sacrilegia creuerat, & deficientibus in Philippo Maria veris hæredibus ad alienos transferretur imperium, quo ad scelerum licentiam abusi diu fuerant.

1350

Vicecomites Bononiam inuadant.

Et retinent.

Extinguntur;

CAPVT VIII.

Varij Reguli Longobardiæ in Vrbibus inter turbas exci ati.

NEc interea se deferebant alij per Longobardiam, & finitima Reguli, nihil morati crebras Pontificum ditas. Putabant sibi fore decori flagrantes ab incussis non rarò anathematis notas, dum eas quantulocumque diademate obtegerent. Hinc enim Scaligeri, iam tùm ab Eccelini nece, Sambonifaciorum pulsi, familiâ. Veronæ assensu plebis Domini, sua latè proferre pomœria, occupatis tandem Taruisio, Vicetiâ, Brixiâ, Bergomo, Parmâ & aliis. Inde Ludouicus Gonzaga, qui cæso Posseuino Bonacosio sibi Mantuam addixerat, potentiam tueri. Illinc Opozo Estensis, qui profligato Bertrando Legato Pontificio, Ferrariam, quam ante sæculum; in præmium fidei aduersus Fridericum Azo Estensis à Gregorio IX. obtinuerat, recuperatam deffendere. Inde Rubei Parmam; Carrarii Patauium, Huguitio primùm, deinde Castrucius Castracanis Lucam, & Pisas, & alii alia inuadere. Dicas gentem nobilem legitimo Principum excusso dominio, ita nulli fuisse subditam, vt omnium præda fieret. Regulos illos, cum non posset excutere, passus est Benedictus XII. & sibi addictos fecit, cum per Ludouici Bauari diffidia, Imperii Vicarios dixit. Quid enim nominum & titulorum parcus eos erga esset, qui rem tenebant? Quos non potuit innocuos fa-

Scaligeri.

Gonzaga

Estensis.

1340

1340

cere subtracta potentiâ, debuit Amicos, honoratâ.

CAPVT IX.

In Venetos interdictum, & bellum sacrum.

SVas & in hoc theatro partes non segniter egere Veneti; quibus sæpe ad propagandos fines ex aliorum damnis viam strauit, non ius, aut causa; sed regnandi libido, & occasio. Tunc illa se ad inuadendam Ferrariam commodum obtulit. Eam Vrbem à septuaginta annis suę assertam familiæ Azo Estensis regebat; adeptus insuper, fluctuante ad necem Alberti Austriaci Imp. Imperio, Mutinam & alia, in eam potentiæ felicitatem venit, vt ei filiam Beatricem dare in sponsam non dedignatus sit Carolus II. Rex Neapolis. Et inde ruinæ occasio, adeo magna felicitas excidij sæpe præsagium est. Fliscus enim filius oblitus eum patrem esse, quòd sibi nouercam superinduxisset, parricidio illum confecit, ac Venetorum auxilio, subactà Ferrariâ, vrbis partem incendio consumpsit. Quid minora crimina horreret, qui patrem interemerat! At exosi Tyranni ferociam Ferrarienses, Venetis se dedunt: & inde in vtrosque anathema, & interdictum à Clemente V. At illa tum arma, ob frequentiam puto, obstupuerant: & quia iis nonnunquam vsi Pontifices vbi non oportuit, factum, vt quando vtebantur ex æquo, & merito, minùs profuerint. In Venetos itaque partim ad diras commotos aliis actum

Veneti Ferrariam occupant.

1309

armis: eos enim Arnaldus de Pelagrua Cardinalis, Bononiensium, & Florentinorum succinctus copiis, cui etiam è Galliis aderant Cruce-signatorum auxilia; ad Francolinum iuxta Padum magna clade perculsos, ad veniam per Dandulum Legatum Auenione petendam adegit.

Reddere coguntur.

CAPVT X.

Ditio Ecclesiastica à Tyrannis vindicata.

Digressis in Gallias Pontificibus suos etiam motus passa est in Italiâ ditio Pontificia. dicas eam fuisse nauem fluctuum arbitrio permissam. Inualuit procella ex Ludouici Bauari flatibus: quippe vlturus Benedicti XII. & Clementis VI. vt putabat, audaciam, qui in Prouinciis Imperialibus Longobardiæ Vicarios Imperij, vel dixerant, vel approbauerant: in Pontificiis ipse præsides aut tyrannos constituit: Malatestis Arimino, Pesauro & Fano; Manfredis Fauentiæ, & aliis alibi constitutis, aut confirmatis. Conati quidem Neapoleo Vrsinus, Nicolaus Pratensis, Bertrandus de Podieto, & alii magni nominis Cardinales, authoritate Pontificiâ, suam vrbibus quietem, suo Vrbes Domino restituere. Sed frustra diu labor cessit; nempe vt Ægidii Albornotii, ex Toletano Præsule Cardinalis, maior probaretur industria. Hic Innocentii VI. nomine, eâ prudentiæ & virtutis laude Prouinciam deploratam adiit, rexitque, vt quà vi armorum, quà persuasionum efficaciâ,

Malatesta.

1342

1353

efficaciâ, quà censurarum fremitu, eam demùm tranquillam fecerit, & Tyrannos vel excusserit, vel authoritatis Pontificiæ reuerentes reddiderit. Nec obstitit aliquandiu Ordelaffus Foroliuii, & finitimorum tyrannus; nisi vt maiori dedecore eius demùm arbitrio cogeretur se credere domitus, quocum integer, æquis legibus, fœdus inire noluerat. Magna laus hominis, an Herois! intra quinquennium effecisse, ne breui post redituri Pontifices in alieno cogerentur esse hospites. Non defuere tamen, qui ei veluti decoctori, apud Vrbanum V. molestiam facessere ausi sint: quasi parùm bonâ fide dispensasset Ecclesiæ bona; per quem vnum factum erat, ne Ecclesia esset sine bonis. At & in eius laudem calumnia vertit: & qui ex hostibus Ecclesiæ subactis, tantum sibi famę pararat, ex suis deuictis illustriùs inclaruit. Nam Viterbii, quò ad causam dicendam accitus fuerat; nihil aliud ad patrocinium, quàm currum clauium, quas ex Arcibus & Vrbibus receptis, collegerat, onere grauem, Pontifici obtulit. Agnouit ad hæc Pontifex, de tanti Herois innocentiâ non potuisse se dubitare, sinè labe suæ. Inde noui plausus, & noua Victoriarum præconia. Nec minùs ei gloriæ partum, ex pugnâ forensi & vmbratili, quàm ex Castrensibus, & veris: quippe nullus vnquam meliùs causam dixit, nullus efficaciùs probauit innocentiam.

1359 *Albornotius Legatus Pontificius in Italia.*

Eximiè se ab Æmulis tuetur

CAPVT XI.

Decimum-octauum in Ecclesia schisma Ludouici Bauari.

POst Henricum Lucemburgum, dum electores quidam Fridericum Austriacum,
1314 alii Ludouicum Bauarum malunt, Imperium scindunt, & bellum excitant, quo, post octo annos, captiuitas Austriaco; Bauaro dignitas asserta est. Quamquam nec iste visus est euasisse ad solium; nisi vt ex eo casu decideret. Ruinæ causa sub initium leuis; quippe non ob aliud eum sacris motum, imperii iure excidisse pronunciauit Ioannes XXII. Pont. nisi quod suo iniussu Imperatorem se diceret; cum tamen & æmulum
1323, &c. vicisset suffragiis, & si quid supererat in iure ambigui, victoria decidisset. Ideo non multum ad anathema intremuit, vt quod sine causa dictum, sine vi esse diceret. Ob id etiam fortè audaciores ipsius è Cœnobiis patroni Marsilius, Iandunus, Ochamus & alij: qui suæ opinione sapientiæ excæcati, dum decreta Pontificia in suas nugas vlcisci volunt; nouis se obiiciunt. Horum fretus patrocinio nouam molitus Ecclesiam, in
1327, &c. veterem insurrexit: & ab execratis Præsulibus Mediolani, Romæque Imperator dictus (id ei decoris asserentibus Sara Columnio, Iacobo Sauello, & aliis, qui pulsis Guelfis Romam inuaserant,) Ioannem quasi hæreticum, & suæ sedis transfugam exauctoratum dicit; eique *Petrum Corbarium* Minoritarum Apostatam substituit.

Lud. Bauarus Imp. sacris mouetur.

Ei fauent Monachi.

Antipapam facit.

At stolidus, hostis sui causam bonam fecit, dum tam impiè damnauit. Videri poterat ab acriori Pontifice accepisse iniuriam; ni tam atrocem ipse non soli iam Pontifici; sed Ecclesiæ vniuersæ fecisset. Nec vllo magis à Christo se Apostatam esse probare potuit; quàm cum ei Vicarium Cucullatum Apostatam dixit. Id opprobrij non diu Roma tulit, & ne sancta esse desineret, abominationem è loco sancto sustulit. Nam Bertoldus Vrsinus; Stephanus, & Iacobus Columnij; aliique Proceres; Bauarum cum suo Pontificis spectro vrbe depulerunt. Pisas digressi dum in Pontificem iterum crocitant, omnibus se execrandos produnt. Regresso tandem in suam Germaniam Bauaro; Corbarius sui facinoris atrocitatem cœpit agnoscere; vbi non adesse vltrà vires, quibus illud tueretur, vidit; ac veluti lapsus è nubibus, adeo se non agnouit Pontificem, vt vix Monachum esse meminerit. Inde Exomologesi, & Palinodiâ publicâ Pisis, & postea Auenione, quæ impiè patrauerat, detestatus; membrum Ecclesiæ fieri rursum meruit, dum se negauit esse caput. Nec propterea minùs in Bauarum seuerus Benedictus X I I. Ioanni suffectus; Adeò enim eum non recepit in gratiam, vt rogabatur; vt negauerit vlla de pace cum illo habiturum se colloquia; donec Pontificia de se decreta, abdicatione voluntariâ, iusta esse fateretur. At ille priora scelera, nouis augere magis studuit, quàm pœnitentiâ diluere; & Pontificem quasi se

Roma pellitur. 1329 *Antipapa resipiscit.* 1336

fecit; nedum vt Imperatorem exheredit; & Margarita Carinthiaca, inexhaustæ libidinis fœmina, filio suo in sponsam data. Non expendendum credidit, an esset Ioanni Bohemo ritè nupta, an filij consanguinea; Diues erat, & id ei, ad ratum habendum matrimonium, satis fuit. Promisit tamen emendationem Clementi VI. qui Benedictum exceperat, si reciperetur in gratiam; sed nihilo exorabilior Benedicto Clemens, septemuiros admonuit, abdicato Moguntino, qui stabat à Bauarolo, vt toties execrato Carolum tandem IV. Ioannis Bohemi filium sufficerent. Inde, an ex veneno ei à Ioanna Austriaca dato contabescens impius, dum mœrorem venatu leuat, morte sanat, equo dum effusus Aprum insequitur excussus. Sic demum insana illa in Ecclesiam excitata moles, fundit supra Architectum collapsa est. Ita nimirum solet obruit impios ruina, quam in sacra parant.

Abdicatur Bauarus.

1345, &c.

Et moritur.

1347

CAPVT XII.

Romanorum politica dissidia.

Romam etiam agitauere subinde motus: nam ex discessu Pontificum in Gallias, suis veluti destituta fulcris, quid aliud quàm vacillaret? Dissidiorum author primarius Nicolaus Gabrinus fuit, qui ex imâ fæce ad solium se per industriam extulit. Cum Clementi VI. vt Auenione Romam migret, non persuadet, se Tribunum à populo ita creari curat, vt

Gabrinus mira spondet Romani.

ei vicissim velut in præmium, non antiquàm tantum libertatem, sed etiam majestatem spoponderit. Quanta eorum, quæ cupimus, in nobis credulitas est! Ex fanatici deliriis somniabant iam multi priscam Remp. Ipse verò non minùs manu strenuus, quàm linguâ magnificus Columnios, Vrsinos, & alios consiliis minùs acquiescentes Vrbe expulit, atque deinde, cum reditum sibi armis pararent, acie fudit. Ausus etiam iam non Tribunus tantùm, sed plusquam Consul, ad suum scenicum tribunal citare Ludouicum Bauarum, Carolum Lucemburgum & Septemuiros, vt quo quisque iure ad imperium niteretur, ex ipsius sententiâ cognosceret. At somniator magnificus, à Nicolao Altamuræ Comite, Columniis, & aliis actus in fugam, post varias seruili habitu latebras, Auenione demum ad vincula damnatus, qui dominum se Orbis somniauerat, nec sui iuris fuit, & ab alio de se sententiam audiit, qui se vel Imperatorum iudicem fecerat. Euasit inde tamen, si suâ minùs innocentiâ, alieno certè crimine. Similem habuisse, pro patrocinio ipsi fuit: & tunc redditus est libertati, cum Franciscus Baroncellus, ignotæ quoque sortis homo, sub Tribunatus nomine, Tyrannidem suscitauit, Ioanne Vrsino, & Petro Columnio Senatoribus pulsis. Tunc enim Ægidio Cardinali datus comes ab Innoc. VI. receptus in Vrbem est, & cæso Baroncello dignitati restitutus, an nouis periculis obiectus. Cùm enim relaberetur ad pristina;

1347

In carcerem trusus.

Iterum præualet.

1353

& perpessæ calamitatis memoriam, nobilium cæde expungeret; excussus demum, & à furenti populo cæsus documento fuit,
Et caditur. in quàm lubrico stet magnitudo, quam versatile vnius vulgi studium fulcit. Inde Romani minoris facere libertatem, quæ tyrannos subinde pareret; & alteri arbitrium sui non negare, cum ipsi se regere non possent; & vt sine partium studio facilius in vnum coirent membra; caput
1360 *Senator Alienigena.* seu Senatorem alienigenam, (fuit hic in præsentiâ Hugo Rex Cypri) ab Ægidio Pontificis Legato non recusare. Nec dum tamen bonâ fide pax, donec Banderesiis, (erant hi præfecti Regionarij, qui tuendæ
1399 libertatis specie, ciebant subinde motus) penitus sublatis; sub Bonifacio IX. Pontificis se arbitrio sine exceptione permiserunt. Non defuere tamen, qui noua non rarò in Pontifices molirentur; ac ne, quæ à Ladislao, eiusque fautoribus patrata sunt,
1434 ibi referam; quid non attentatum in Eugenium IV. qui vincula sibi destinata Monachali habitu vix effugit, relicto in Turbonum manibus Cardinale Condelmerio Ne-
Turbones cæsi. pote. Nec minus periculi ex Angelo Massiano & posteà ex Tiburtio Massiani filio; ni illum Nicolaus V. istum Pius II. laqueo
1460 plecti iussissent, qui scelerum atrocissimum attentauerant.

CAPVT XIII.

Minoritarum tumultus in Ordine & Ecclesia.

QVam suis viam B. Franciscus strauit in Regulâ, ad cœlos ducere necesse est: vt quæ ad Euangelicæ normam arctâ sit. Arctiorem tamen *Liberatus* Macera- 1294
tensis, annuente Celestino V. condidit. *Occasio.*
Inde multorum secessio; & abdicato Celestino, ne cogi possent ad Regulam, quam vt laxiorem eiurauerant, in Græciam discessus: reuersi tamen anathematis metu auxere dissidia, & in Cœnobiis excitauere nubem; quæ procellam etiam in Ecclesiam effunderet. Nam *Spiritualium* assumpto no- 1312
mine, sub adstrictiori veste, alios vt Instituti transfugas habebant, quod vestimentis laxioribus vsi, annonam Eleemosinis collectam, ex interpretatione Nicolai III. in horreis reconderent. Dum ceruicosos ad pietatis temperantiam reuocare conatur Ioannes XXII. in Ecclesiam prouocat. In Siciliâ enim, Henrico de Ceua in Generalem promoto, noui *Cathari* nouam sibi condunt Ecclesiam; quam, ex inopiâ & austeritate, mundam, & verè Euangelicam; Pontificiam verò, opibus & deliciis sordidam, vt ab innocentiâ, sic ab omni iure, & potestate clauium excidisse deblaterarent. Quæ fuit improborum pertinacia; cui nec *Hæreses;*
intentatæ à Rege Friderico pœnæ; nec dictæ à Pontifice diræ fuerunt emolliendæ? Adeo peccasse non pœnituit; vt nouis in

1324 Perusinis Comitiis; sub Michaële de Cesennà Generali, nouo facinore primum firmauerint. Ibi vt suam paupertatem verè monstrarent Euangelicam, corruperunt Euangelium: & nihil Christum, nihil Apostolos vel priuatum singulorum, vel commune omnium habuisse, passim diuulgauere per sui Ordinis Theologos. Decretum ficulneum difflauit Pontifex, & inde querelæ; &, quæ talium sunt arma, *murmura*, & multorum ad Ludouicum Bauarum transfugia. Inde Ochami, Ianduni, Marsilij, & aliorum scripta parùm sana, atque adeo impia. Admissis enim *Spiritualium* deliriis, suam Regulam à Christo, & Apostolis seruatam ad literam dixerunt (magna nimirùm Christo laus, fuisse *Minoritam*) ob id, in eam nihil iuris esse Papæ; eam qui quouis modo immutarent hæreticos, pro ea qui paterentur, Martyres esse. Inde se iam in cælites consecrabant, Pontifice notato hæreseos. Denique qui nullum, in se, ius reliquêre Pontifici, nullum in alios, vt quem nihil supra sacerdotes habere authoritatis asseruerint; Tyrannicum attribuerunt Imperatori, non in opes tantum Ecclesiæ, sed in Pontifices quoque, seu promouendos, seu abdicandos. Addebant etiam, ex Ioanne Petro de Serignano, & aliis Enthusiastis, nescio quæ vaticinia de suo Ordine, & de Antichristo, cuius esse prodromum Romanum Pont. oblatrabant. In nebulones insurrexerunt pro Pontifice Athletæ Nobiles, Alexander ex Generali Augustiniano Rauennas Archiepiscopus, Petrus de Palude

Nouæ hæreses.

Vindices Ecclesiæ.

Dominicanus, & Palagius Aluarus Minorita; vt vnde pestis emerserat, antidotus inde suppeteret. Id vt clariori documento constaret, quatuor ex huiusmodi fanaticis igni addixit Massiliæ Inquisitor Minorita. Nec sibi Pontifex ipse defuit, renouato in cerebrosos anathemate: quin & post Michaëlis de Cesenna, & Ochami, ad Corbarium Antipapam Auenione fugam, de exscindendo penitus Ordine dicitur deliberasse. At præter ius visa pœna, quæ omnes inuolueret, cum culpa non esset omnium. Mouit saniores periculum, & in Comitiis Parisiensibus, quæ exauctorato Pseudo-generali, per Bernardum à Turre Cardinalem, Ordinis suo nomine moderatorem, Pontifex celebrari iussit, in Corbarium, de Cesenna, & gregales dixerunt anathema, & ne haberentur in Transfugis, Transfugas deuouerunt. Inde pax in Cœnobiis, & plurimis Turbonum receptis in gratiam, alij transierunt ad Bizochos & Fratricellos.

Periculum Ordinis. 1328

Parantur motus.

CAPVT XIV.

Vicesima in fidem Hæresis. De Bizochis & Fratricellis.

BIzochi & *Fratricelli* per hæc tempora conspurcarunt Ecclesiam: nec aliud sperandum erat à purgamentis claustrorum. Dux eorum præcipuus, Hermannus Pongilupus fuit, qui ex Apostatis nouum conflauit ordinem. Eos itaque Bonifacius VIII. & Ioannes XXII. mouerunt è sacris. Authorem quatenus per vitam hypocrisis pœ-

1297

Pœna.

quam futurum vnquam in cœlis negabant, qui suæ sectæ dato nomine, secum non fuisset in terris. In stolidos dictum est anathema in Viennensi Concilio à Cle-
1311 mente V. nec non ab Henrico, Vvabrama, & Guilhelmo Coloniæ Præsulibus. Sed pertinaces gladius ille non lædit: necessarius alter est, qui sentiatur. Ideo in *Margaretam Porretam*, quæ scriptis etiam sectam promouerat; *Bonanatum*, & alios Parisiis sæuitum igni: vt tunc saltem arescerent rami pestiferi; cum radices essent exustæ.

CAPVT XVI.

De Apostolicis.

Apostolici. ISTORUM socij fuerunt *Apostolici*, an progenitores. Nam iam tum à primis sæculis ex Encratitarum, & Catharorum conflati reliquiis, ne possent opinor, negari Christiani, se cognominarunt ab Apostolis. Ex abjectis etiam opibus, & damnatis
Apotactici. nuptiis, audierunt *Apotactici*. Eodem etiam se venditauere nomine postea Maneris quidam discipuli è Vvaldensium numero, in quos sui sæculi Hercules Bernardus Claraualensis insurrexit. Aiunt isti se dicere
1147 Christi corpus, qui diabolica societas erant, & illud ad mensam quotidie se fingere gloriabantur, quasi non alio digne pabulo vesci posset Christi corpus, quam Christi corpore. Inualuit etiam idem atque diuersum
1286 monstrum, quando plurimi sub Apostolico nomine, & Religioso habitu pietatem mentis

titi, per Prouincias discurrebant; dicerem insanis similes; nisi verè fuissent. Vni se Christo subditos dicebant, vt à quo tota authoritas, quam primis olim Apostolis dederat; Prælulibus propter vitia sublata; in se, qui innocentiam referebant Apostolos, transfusa esset. Vni parcebant Celestino, à Syluestri tempore, quasi solus Pontificum Apostolorum expressisset Innocentiam; quorum paupertatem amauerat; etiam inter opes. At vel ab eo solo consecti iacent, cui veniam indulserunt. Celestinus enim factis expressit, quod ipsi ponebant inter illicita. Nam & voto se Deo addixit, vt constantiùs Dei esset; & mendacia fugit, ne videretur esse diaboli, & libidinem edomuit, ne vir Angelicus, Erebi vinceretur illiciis, & Ecclesias coluit vir diuinus, quas sciebat diuinitatis esse sacraria. Istos idem qui Beguinos extus excepit, cum quibus, per errorem commercium societatem habuerant. Gerundus Sagarellus, inter alios, diu sectæ Propagator, igne tandem sordes eluit; vt qui mollem flammam volens, & viuens in se aluerat; acriorem ipse nolens & moriens aleret.

CAPVT XVII.

De primis Flagellantibus.

Flagellantium secta à piis initiis ad vana primùm, vt fit, & histrionica; deinde, quod proximum, ad impia deflexit. Ei Dominicanorum, & Franciscanorum, in componendis factionibus Italis Ortus.

næ abstulerat, post mortem flamma Ferrariæ consumpsit: ei additum Mediolani Guilhelmæ cadauer, quod apud Monachos Claraualleníes, illam prope Vrbem, ab aliquot annis, votis & donariis, à delusa plebe cultum habuerat. Debuerunt lucere post mortem, qui tenebras per vitam amauerant. Solebant enim in locis abditis, & obscuris istius sectæ homines in promiscuam ferri libidinem. Ritus vero initiales ad impura illa mysteria quàm execrandi! Nam per infantis fortuitis illis complexibus geniti cineres nouitij consecrabantur, & ille apud eos summus Pontif. habebatur, cuius in manibus iactatus per manus stantium in orbem paruulus alter infans expirasset. In hanc insaniam proruerant, qui supra quàm satis est, ex suo sensu, sapere voluerant. Cum & Religione, & ratione vacuos se tam certis argumentis proderent; dignos tamen se putabant, qui aliis prairent ad pietatem. Ita volebant Christianos à terrenis explicitos, vt eos habere priuatim opes, & administrare publica, saluâ innocentiâ, non posse assererent. Defunctis ante vltimi iudicij diem ad cœlos negabant aditum, nempe vt quo ipsi nunquam admitti poterant, alios inde ad tempus excluderent. Addebat è suo Guilhelma Spiritum sanctum hypostaseos nexu sibi iunctum, & se missam ad saluandas fœminas, quas clericali more detonsas *in nomine Patris, & Filij & suo* baptizabat. Diu per certus clancularios vagata pestis; Præsulum & Inquisitorum diligentiâ, & seueritate Ma-

Ritus impij.

Fatuitates.

gistratuum in tenebras tandem protrusa est, quæ tantopere lucem horruerat.

CAPVT XV.

De Beguinis.

NE vnica peste laboraret Orbis, *Bizochis*, se *Beguini* & *Apostolici* iunxere. Aliorum alij subinde habuere nomina, qui errorum se commercio polluerant. Quamquam Beguinis, & Apostolicis antiquior origo fuit, & ex Fratricellorum commercio inualuere potiùs, quàm incepere. Porrò Beguinæ pietatis quondam laude claruerant; siue illas D. Begga, D. Gertrudis soror; siue Lambertus Begus Leodiensis Presbyter instituisset. Sed, vt non diu perstat in bono sexus infirmior, defecere demum ad cultus superstitiosos. Ac ne verè fœminas, dubites, viros fecere suæ culpæ conscios. Hi vt pietatis vmbram veris sceleribus obtenderent, se venditabant Apostolicos, & opum abiectâ curâ, alienâ beneficentiâ victitabant; è sacramentorum albo expuncto matrimonio, sponsam dimittere, vel inuitam, pietatis ergo, adeo non ponebant in malis, vt necessarium ad salutem dicerent; cum tamen si libido illiceret fornicari, non haberent in vetitis. Eo perfectionis homines (inter quos ipsi) venire, in hac vitâ posse opinabantur, vt fieret consummata felicitas. Inde sibi orare superfluum dicebant; legum etiam vincula soluta, vt quæ non innocentibus sint positæ, sed peccatoribus. Denique quem-

Earum ortus. 689 1170

Institutum & placita.

næ abstulerat, post mortem flamma Ferrariæ consumpsit: ei additum Mediolani Guilhelmæ cadauer, quod apud Monachos Clarauallenses, illam prope Vrbem, ab aliquot annis, votis & donariis, à delusa plebe cultum habuerat. Debuerunt lucere post mortem, qui tenebras per vitam amauerant. Solebant enim in locis abditis, & obscuris istius sectę homines in promiscuam ferri libidinem. Ritus vero initiales ad impura illa mysteria quàm execrandi! Nam per infantis fortuitis illis complexibus geniti cineres nouitij consecrabantur, & ille apud eos summus Pontif. habebatur, cuius in manibus iactatus per manus stantium in orbem paruulus alter infans expirasset. In hanc insaniam proruerant, qui supra quàm satis est, ex suo sensu, sapere voluerant. Cum & Religione, & ratione vacuos se tam certis argumentis proderent; dignos tamen se putabant, qui aliis præirent ad pietatem. Ità volebant Christianos à terrenis explicitos, vt eos habere priuatim opes, & administrare publica, saluâ innocentiâ, non posse asserérent. Defunctis ante vltimi iudicij diem ad cœlos negabant aditum, nempe vt quo ipsi nunquam admitti poterant, alios inde ad tempus excluderent. Addebat è suo Guilhelma Spiritum sanctum hypostaseos nexu sibi iunctum, & se missam ad saluandas fœminas, quas clericali more detonsas *in nomine Patris, & Filij & suo* baptizabat. Diu per cœtus clancularios vagata pestis; Præsulum & Inquisitorum diligentiâ, & seueritate Ma-

Ritus impij.

Fatuitates.

gistratuum in tenebras tandem protrusa est, quæ tantopere lucem horruerat.

CAPVT XV.

De Beguinis.

NE vnica peste laboraret Orbis, *Bizochis*, *se*, *Beguini* & *Apostolici* iunxere. Aliorum alij subinde habuere nomina, qui errorum se commercio polluerant. Quamquam Beguinis, & Apostolicis antiquior origo fuit, & ex Fratricellorum commercio inualuere potiùs, quàm incepere. Porrò Beguinæ pietatis quondam laude claruerant; siue illas D. Begga, D. Gertrudis soror; siue Lambertus Begus Leodiensis Presbyter instituisset. Sed, vt non diu perstat in bono sexus infirmior, defecere demum ad cultus superstitiosos. Ac ne verè fœminas, dubites, viros fecere suæ culpæ conscios. Hi vt pietatis vmbram veris sceleribus obtenderent, se venditabant Apostolicos, & opum abiectâ curâ, alienâ beneficentiâ victitabant; è sacramentorum albo expuncto matrimonio, sponsam dimittere, vel inuitam, pietatis ergo, adeo non ponebant in malis, vt necessarium ad salutem dicerent; cum tamen si libido illiceret, fornicari non haberent in vetitis. Eo perfectionis homines (inter quos ipsi) venire, in hac vitâ posse opinabantur, vt fieret consummata felicitas. Inde sibi orare superfluum dicebant; legum etiam vincula soluta, vt quæ non innocentibus sint positæ, sed peccatoribus. Denique quem-

Earum ortus. 689 1170

Instituta & placita.

næ abstulerat, post mortem flamma Ferrariæ consumpsit: ei additum Mediolani Guilhelmæ cadauer, quod apud Monachos Claraualleses, illam prope Vrbem, ab aliquot annis, votis & donariis, à delusa plebe cultum habuerat. Debuerunt lucere post mortem, qui tenebras per vitam amauerant. Solebant enim in locis abditis, & obscuris istius sectę homines in promiscuam ferri libidinem. Ritus vero initiales ad impura illa mysteria quàm execrandi! Nam per infantis fortuitis illis complexibus geniti cineres nouitij consecrabantur, & ille apud eos summus Pontif. habebatur, cuius in manibus iactatus per manus stantium in orbem paruulus alter infans expirasset. In hanc insaniam proruerant, qui supra quàm satis est, ex suo sensu, sapere voluerant. Cum & Religione, & ratione vacuos se tam certis argumentis proderent, dignos tamen se putabant, qui aliis præirent ad pietatem. Ità volebant Christianos à terrenis explicitos, vt eos habere priuatim opes, & administrare publica, saluâ innocentiâ, non posse assererent. Defunctis ante vltimi iudicij diem ad cœlos negabant aditum, nempe vt quo ipsi nunquam admitti poterant, alios inde ad tempus excluderent. Addebat è suo Guilhelma Spiritum sanctum hypostaseos nexu sibi iunctum, & se missam ad saluandas fœminas, quas clericali more detonsas *in nomine Patris, & Filij & suo* baptizabat. Diu per cœtus clancularios vagata pestis; Præsulum & Inquisitorum diligentiâ, & seueritate Ma-

Ritus impij.

Fatuitates.

gistratuum in tenebras tandem protrusa est, quæ tantopere lucem horruerat.

CAPVT XV.

De Beguinis.

NE vnica peste laboraret Orbis, *Bizochis*, se, *Beguini* & *Apostolici* iunxere. Aliorum alij subinde habuere nomina, qui errorum se commercio polluerant. Quamquam, Beguinis, & Apostolicis antiquior origo fuit, & ex Fratricellorum commercio inualuere potius, quàm incepere. Porrò Beguinæ pietatis quondam laude claruerant; siue illas D. Begga, D. Gertrudis soror; siue Lambertus Begus Leodiensis Presbyter instituisset. Sed, vt non diu perstat in bono sexus infirmior, defecere demum ad cultus superstitiosos. Ac ne verè fœminas, dubites, viros fecere suæ culpæ conscios. Hi vt pietatis vmbram veris sceleribus obtenderent, se venditabant Apostolicos, & opum abiectâ curâ, alienâ beneficentiâ victitabant; è sacramentorum albo expuncto matrimonio, sponsam dimittere, vel inuitam, pietatis ergo, adeo non ponebant in malis, vt necessarium ad salutem dicerent; cum tamen si libido illiceret fornicari non haberent in vetitis. Eo perfectionis homines (inter quos ipsi) venire, in hac vitâ posse opinabantur, vt fieret consummata felicitas. Inde sibi orare superfluum dicebant; legum etiam vincula soluta, vt quæ non innocentibus sint positæ, sed peccatoribus. Denique quem-

Earum ortus. 689 1170

Institutum & placita.

næ abstulerat, post mortem flamma Ferrariæ consumpsit: ei additum Mediolani Guilhelmæ cadauer, quod apud Monachos Clarauallenses, illam prope Vrbem, ab aliquot annis, votis & donariis, à delusa plebe cultum habuerat. Debuerunt lucere post mortem, qui tenebras per vitam amauerant. Solebant enim in locis abditis, & obscuris istius sectę homines in promiscuam ferri libidinem. Ritus vero initiales ad impura illa mysteria quàm execrandi! Nam per infantis fortuitis illis complexibus geniti cineres nouitij consecrabantur, & ille apud eos summus Pontif. habebatur, cuius in manibus iactatus per manus stantium in orbem paruulus alter infans expirasset. In hanc insaniam proruerant, qui supra quàm satis est, ex suo sensu, sapere voluerant. Cum & Religione, & ratione vacuos se tam certis argumentis proderent; dignos tamen se putabant, qui aliis præirent ad pietatem. Ita volebant Christianos à terrenis explicitos, vt eos habere priuatim opes, & administrare publica, saluâ innocentiâ, non posse assererent. Defunctis ante vltimi iudicij diem ad cœlos negabant aditum, nempe vt quo ipsi nunquam admitti poterant, alios inde ad tempus excluderent. Addebat è suo Guilhelma Spiritum sanctum hypostaseos nexu sibi iunctum, & se missam ad saluandas fœminas, quas clericali more detonsas *in nomine Patris, & Filij & suo* baptizabat. Diu per cœtus clancularios vagata pestis; Præsulum & Inquisitorum diligentiâ, & seueritate Ma-

Ritus impij.

Fatuitates.

gistratuum in tenebras tandem protrusa est, quæ tantopere lucem horruerat.

CAPVT XV.

De Beguinis.

NE vnica peste laboraret Orbis, *Bizochis*, se *Beguini* & *Apostolici* iunxere. Aliorum alij subinde habuere nomina, qui errorum se commercio polluerant. Quamquam Beguinis, & Apostolicis antiquior origo fuit, & ex Fratricellorum commercio inualuere potius, quàm incepere. Porrò Beguinæ pietatis quondam laude claruerant; siue illas D. Begga, D. Gertrudis soror; siue Lambertus Begus Leodiensis Presbyter instituisset. Sed, vt non diu perstat in bono sexus infirmior, defecere demum ad cultus superstitiosos. Ac ne verè fœminas dubites, viros fecere suæ culpæ conscios. Hi vt pietatis vmbram veris sceleribus obtenderent, se venditabant Apostolicos, & opum abiectâ curâ, alienâ beneficentiâ victitabant; è sacramentorum albo expuncto matrimonio, sponsam dimittere, vel inuitam, pietatis ergo, adeo non ponebant in malis, vt necessarium ad salutem dicerent; cum tamen si libido illiceret, fornicari non haberent in vetitis. Eo perfectionis homines (inter quos ipsi) venire, in hac vità posse opinabantur, vt fieret consummata felicitas. Inde sibi orare superfluum dicebant; legum etiam vincula soluta, vt quæ non innocentibus sint positæ, sed peccatoribus. Denique quem-

Earum ortus. 689 1170

Institutum & placita.

quam futurum vnquam in cœlis negabant, qui suæ sectæ dato nomine, secum non fuisset in terris. In stolidos dictum est
1311 anathema in Viennensi Concilio à Clemente V. nec non ab Henrico, Vvabrama, & Guilhelmo Coloniæ Præsulibus. Sed pertinaces gladius ille non lædit: necessarius alter est, qui sentiatur. Ideo in *Margaretam Porretam*, quæ scriptis etiam sectam promouerat; *Bonanatum*, & alios Parisiis sæuitum igni: vt tunc saltem arescerent rami pestiferi; cum radices essent exustæ.

CAPVT XVI.

De Apostolicis.

Apostolici. Istorum socij fuerunt *Apostolici*, an progenitores. Nam iam tum à primis sæculis ex Encratitarum, & Catharorum conflati reliquiis, ne possent opinor, negari Christiani, se cognominarunt ab Apostolis. Ex abiectis etiam opibus, & damnatis
Apostatici. nuptiis, audierunt *Apostatici*. Eodem etiam se venditauere nomine postea Manetis quidam discipuli è Vvaldensium numero, in quos sui sæculi Hercules Bernardus Claraualensis insurrexit. Ausi isti se dicere
1147. Christi corpus, qui diabolica societas erant, & illud ad mensam quotidie se fingere gloriabantur, quasi non alio dignè pabulo vesci posset Christi corpus, quàm Christi corpore. Inualuit etiam idem atque directum
1286 monstrum, quando plurimi sub Apostolico nomine, & Religioso habitu pietatem mens-

titi, per Prouincias discurrebant; dicerem insanis similes; nisi verè fuissent. Vni se, Christo subditos dicebant, vt à quo tota authoritas, quam primis olim Apostolis dederat; Præsulibus propter vitia sublata; in se, qui innocentiam referebant Apostolos, transfusa esset. Vni parcebant Celestino, à Syluestri tempore, quasi solus Pontificum Apostolorum expressisset Innocentiam; quorum paupertatem amauerat, etiam inter opes. At vel ab eo solo confecti iacent, cui veniam induxerunt. Celestinus enim factis expressit, quod ipsi ponebant interi illicita. Nam & voto se Deo addixit, vt constantius Dei esset; & mendacia fugit, ne videretur esse diaboli, & libidinem edomuit, ne vir Angelicus, Erebi vinceretur illiciis, & Ecclesias coluit vir diuinus, quas sciebat diuinitatis esse sacraria. Istos idem qui Beguinos exitus excepit, cum quibus, per errorem commercium societatem habuerant. Gerundus Sagarellus, inter alios, diu sectæ Propagator, igne tandem sordes eluit, vt qui mollem flammam volens, & viuens in se aluerat, acriorem ipse nolens & moriens aleret.

CAPVT XVII.

De primis Flagellantibus.

Flagellantium secta à piis initiis ad vana primum, vt fit, & histrionica; deinde, quod proximum, ad impia deflexit. Ei Dominicanorum, & Franciscanorum, in componendis factionibus Italis Ortus.

pia sedulitas; apud Insubres initium dedit; dum quos non sensus cladium, non Pontificum per Legatos authoritas lenierat, eos Ioannis præsertim Vicetini Dominicani;
1233 qui suas ad hoc vices in Insubria Gregorius IX. commiserat; Conciones, & alloquia, non solùm adduxerunt ad pacem, sed etiam ad publicam pœnitentiam. Popularis hęc pietas ita, non diu post, Rainerij Eremitæ
1260 verbis & factis Perusino in tractu inualuit; vt velut exciti Classico populi oppidatìm inter hymnos circumierint, & sibi tergum nudatum loris palam cędentes, plurimos in Italia & Germania ad pœnitentiam commouerint. Adeo nulla efficacior ratio persuadendæ pœnitentię, quàm pœnitere. In hos tamen quasi sub pietatis specie commouerent ad motus populos; deſæuiere Manfredus Siculus; & Marchio Palauicinus,

In eos ſæuitur.

inter Insubrię tyrannos non postremus. Nam multos timeant, quos multi timent; necesse est. Et Tyrannorum interest nè populi simul consentiant; vel ad pietatem. Et qui per Innocentium stragem euaserunt ad solium, nihil magis horrent in subditis, quàm innocentiam. Quamquam fortè jam tum deflectebat ad turbas pietas ostentatitia; & vt
1274 nouo titulo suum mererentur cognomen, flagellorum pœnam meruere per culpas. Certè in eos quoque in Polonia & Behæmia sæuitum dicunt, & in plurimos, qui suo sine jussu Religiosum habitum sumpserant, dixit anathema Greg. X. in Lugdunensi concilio.

CAPVT XVIII.

De secundis Flagellantibus.

COnquieuit aliquandiu circulatoria pietas, vt collectis interea viribus, ex Hungaria totam fermè per Europam majori strepitu sese diffunderet. Nam & istis 1349
nomen à flagellis fuit; quòd sese singuli & inuicem, tam fœminæ, quàm viri nudis ad vmbilicum corporibus, bis palàm de die; semel clam de nocte, flagellauerint. Audiuere quoque Cruciferi; quod Cruces varias, *Cruciferi Flagellantes.*
omnes in vestibus; & vnam singuli manu ferrent, & ad Crucis vexillum iter facerent. In cœtum; cui & multi Præsules nomen dederant; neminem admittebant, qui veniam non haberet à conjuge; non potuisset odia; & sumptus ad victum non ferret. In Belgio mirùm quantùm ex Lolhardis, Cellanis, Begardis, & Lutis Monialibus erronum turba accreuerit. Accesserunt etiam Perditi ad numerum. Quasi hæc esset vna innocentiæ recuperandæ via accenseri nocentibus; ac per tres & triginta dies suo de corio scelerum pœnas exigere per flagella. Hinc abrogatis cùm aliis sacramentis, tùm *Hæresis.*
fluminis baptismo, asserebant substitutum pro omnibus baptisma sanguineum, quod ipsi per suas flagellationes inuexerant. Inde veteres abjecti ritus, Præsulum negata authoritas, & qui suis nugis non acquiescerent, dicti Antichristi. Nec antiquis subinde ritibus instituere, nisi in speciem; vt nouos securius intruderent. Nam mendacio sectæ

consulere, non ponebant in vitio: quasi qui singulorum animum scrupulus inde angebat, aut publica illum omnium vtilitas eximeret; aut flagellatio deleret. In hos sanctionibus egere primum Clemens VI, & alij Præsules; tum Magistratus pœnis. Non tamen ita stirpitus excisi sunt; vt non postea in eos, cum non modico errorum auctario repullulantes in Misnia, laborandum fuerit, & Gersonio per scripta, & Præsulibus per decreta; & Magistratibus politicis per flammas; vt sic saltem morientes eis illucescerent; quos errorum tenebris per vitam inuoluerant.

Comprimuntur. 1417

CAPVT XIX.

De tertiis Flagellantibus, seu Albatis.

Albati quoque ex Flagellantium fuere numero. Hi velut ex composito totam fermè per Europam, assumptis pro habitu saccis lineis quibus ad velandam faciem annectebant Caputia, relictis ob oculos, foraminibus; pœnitentiam ita publicam obeundo Prouincias; & occultam, sub saccorum velo, professi sunt: vt sic dum magno numero, cui etiam sæpè Presules accensebantur, ab Vrbe in Vrbem inter cantus & preces prodeunt: dum palam carnibus & lacticiniis abstinent; dum sub dio in cæmeteriis, aut in Ecclesiis sine vlla culcitra cubant; omnibus essent per exemplum vtilitati; nec sibi per ostentationem nocumento. Comperti tamen aliqui impudicitiæ,

Specie pietatis peccatur.

divitiæ ; dum ita mixtim cubant. Alij conuicti fraudis, quod è Crucibus sanguinem ante infusum expressissent, ad miraculum; & eas, immisso ante oleo, sudare fecissent, ad prodigium. Alios onerauit ambitionis suspicio: quasi Sacerdos, quem è transalpinis veluti de cœlo venientem innumeri sequebantur, adjuuante multitudine Pontificiam dignitatem affectaret. Inde comprehensus Viterbij, & Romam perductus Bonifacii IX. jussu non tam sui criminis, quàm alienæ ambitionis pœnas per ignem luit. Flagellantium hujusmodi clara vestigia etiamnum durant, in sodalitatibus; quibus passim à *pœnitentiâ*; & alicubi etiam à *flagellis*, & *verberibus* nomen est. Viuax multorum inter istos pietas (nam omnes pios si dicam, falsi me & ipsi arguant:) antiquorum patrocinium est. Nec enim fuissent, qui ritus eorum intermori non finerent; nisi se, sub initia saltem, dignos præstitissent, qui aliis ad pœnitentiam præirent.

Miracula mentiuntur.

1399

Eorum vestigia.

CAPVT XX.

Vicesima-prima in Fidem Hæresis. De Lolhardis & Fossariis.

POst Flagellantes locum in scripto Lolhardi habeant; qui se per impietatem ante, & supra esse prodiderunt. Eorum author Lolhardus Vvalterus in Austria, vt coætaneos quosque superaret erroribus, multorum errores simul collegit, & miscuit. Quid ausum non putes, qui Dei res-

1314

cissâ sententia, Dæmones reuocandos in cœlum, Angelos deturbandos esse in Erebum effutire sustinuit? Nec in Deiparam reuerentior fuit, vt matri post partum Virginitatis decus adimeret, qui à filio æquitatis laudem sustulerat. Esuriales ei nullæ feriæ, nulla jurisjurandi religio, nulla Diuorum obseruantia. In sacramentis quid non violauit? Baptismum, & Extremam vnctionem sustulit: nec pepercit pœnitentiæ, nam eius administrandi copiam laicis facere, quasi ab Elia & Enoch translatum esset in eos jus clauium, ex quo ab eo Presules per vitia excidissent; quid erat aliud, quàm abrogare? Et ne Deum in terris illæsum fineret, quem tam nefariè violauerat in cœlis; Christi Corpus in Eucharistiâ, Deum fictitium nuncupabat. Obscœna in subterraneis permisit, quasi non vltra solis lucem peruaderet oculus Dei. At suis demùm extrusus tenebris, Coloniæ in aperto per ignem scelerum pœnas luit, quæ vt in abdito admitterentur author fuerat. Gregalibus securitas fuit à fuga, & latebris: donec Flagellantibus additi alieno sub nomine proderentur & conciderent; qui suo latuerant. Quamquam rediuiuos diu post Bohemia vidit in suis *Fossariis*. Hos enim in subterraneis saturata promiscuè libido talium parentum posteros probat. Istos etiam Erebi fuisse Candidatos, vel ob id credo; quòd, quantùm licuit, procul à cœlo, in terræ infima recesserint.

Hæreses. *Sacramentarii.* *Spurcitia.* *Fossarii.*

CAPVT XXI.

De Condormientibus Hæreticis.

INcurrerat ante periculum Colonia à *Condormentibus*, qui authore quodam Toletano, vt cælestem se doctrinam ejurasse ostenderent; infernam seu magicam professi sunt. De sectæ origine ne dubitari posset, eam Lucifer suam responsis agnoscebat, in effigie. Latiùs diffundebatur pestis, Conrado, dum abusus Inquisitoris munere innoxiis etiam periculum facit, interempto, ni suæ se causæ vindicem Deus prodidisset. Dum enim Sacerdos pixidem cœli æmulam & Christi in Eucharistià tremendum receptaculum è sinu profert, concidit velut ad cultum simulachrum tartareum. Vbi Dæmon ipse pœnas luit, quid speret ejus Vicarius? Ad fugam se componit. At quò tandem euadet extra Dei dominium? qui Deum contra se habet, nullus ei locus azylum est. Demersus igitur, dum transmitteret in Angliam, & per vndas receptus ad flammas, didicit iracundiam diuinam non molliri aut declinari mutatione locorum, sed affectuum. 1233 *Vis Eucharistiæ.*

CAPVT XXII.

De Stadingensibus Hæreticis.

STadingas per hæc etiam tempora in Ecclesiam exciuit sacrilega sacerdotis auaritia. Iniuriam putauit, ex vnico denario à fœminà Stadingà datum munusculum. Eam *Auaritia sacrilega.* 1234

vt vindicet, acceptum denarium in fœminæ os, pro Eucharistiâ Paschali immittit. Adeo vix est sine sacrilegio in viris sacris auaritia. Rei conscius Maritus dum sacrilegi pœnam non impetrat, fit ipse sacrilegus cæso sacerdote. Deinde qui crimen, vt vindicaret, fecerat; vt factum tueatur exaggerat. Nam accitis ad partes popularibus, non solùm spernit vim anathematis: sed Ecclesiæ quoque doctrinam, & authoritatem pessundat: & cruciatis passim cæsisque sacerdotibus; horrendisque blasphemiis, in Eucharistiam prolatis, Artem magicam anteponit Euangelio. Denique in tantum furor efferbuit, vt violatis impiè cæsisque, quos ad ipsum Legatos Gregorius IX. miserat, etiam Crucesignatos non semel affixerint. Sed demùm sub Gerardi à Lipiâ Bremensis Archiepiscopi, Henrici Brabantiæ, & Florentini Bataniæ Comitum auspiciis renouatâ sacrâ militiâ, eâ sunt attriti clade, vt totum quod excitauerant incendium, vel sanguine sopiuerint, vel addicti ipsi flammis obruerint.

Impunitas Sacerdotis sacrilegi.

Errorum occasio.

Haretici comprimuntur.

CAPVT XXIII.

De solemnitate Corporis Christi.

EX fœtido rerum quas tractauimus afflatu nauseat stomachus, & cor deficit: diuino quodam antidoto roborandum est. Ecce verò illud quàm efficacissimum ex *Christi Corpore*, vbi Deus ipse sub *panis specie* pharmacum est. Inaudita liberalitas: quæ Deum munus facit. An æ-

gre post hæc te Deo dabis, qui se tibi dedit? Vel si tibi nihil retineas, paria non facies. Quis enim tu, ad Deum? At quanta est mentis humanę tenuitas, quam etiam boni magnitudo grauat! Visa est multis Dei largitas supra fidem; quia supra rationem est; & ex suis angustiis inexhaustæ beneficentię posuere fines; quasi plura Deus dare non posset, quàm homo capere. Inualuit inde magis diuina benignitas, & cum ingratis, & incredulis, miraculis actum est; quando fidem verbis negauerant. Quot sępe prodigiis præsentem se in hostiâ probauit? quoties mutatione mirabili, *vinum in sanguinem; panis in carnem*, vtrumque in Christum ipsum transiit? Vt factus saltem assentirentur, qui promissis minùs crediderant; nec tantum res fidei esset, ac animi, maximum mysteriorum, sed sensus etiam, & oculorum. *Miracula.*

Vmbram porrò fecit aliis quod Vulsiniis miraculum, horrore pio mentes Christianorum perculit. Nam ad mysterii fidem sacerdos celebrans cùm hæreret; incredulitate suà locum diuinæ bonitati fecit; quando sanguis ex diuisa hostia, tanquam ex fracto membro exiliens, ac subjecta sacra lintea purpurans, miraculo in sæcula duraturo, Rei veritatem consignauit. Inde circumducendi quotannis per compita, cum piâ, celebrique pompâ, cæleste pignus, ab Vrbano IV. instituta solemnitas; toto vt Orbe celebraretur, quod jam ex afflatu diuino Leodij, vbi Vrbanus fuerat Archidiaconus, vt celebraretur, *Eva*, Monialis piissima ab Episcopo impetrauerat. Festos 1264 *Solemnitas instituta.*

1230 ad cultum hymnos D. *Thomas* Aquinas scribere jussus est. Quis enim meliùs scriberet, quod in cœlis concinunt Angeli incorpei, quàm corporatus in terris Angelus? Ne pius ritus vnquam consenesceret, cautum est à Clemente V. in Viennensi Concilio; 1311 vt cujus in homines indulgentia finem non habet; hominum erga eum veneratio magis, & magis in dies accresceret.

CAPVT XXIV.

De Iubilæo.

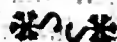
MAximè quoque Dei liberalitas in Christianos enituit ex Iubilæo: quippe voluit & in Ecclesiâ felicem illum & verè aureum annum verti; vberiori multò quàm in Synagogâ, bonorum copiâ: quando, si non hominum, certè dæmonum excusso jugo, veræ libertateis jus redditur, hæreditatis æternæ fit rursum copia; & qui Dei in ære sunt ad pœnam, nomina liberant. Ad id verò, ne credas omnino gratuitum, & diuinam largitatem magis stupeas, de suo Christus supplet; vt sibi satis fiat. Ne sit inexorabilis, seipse flectit: & ne desit quod à nobis accipiat; prius ipse donat. Prorsus igitur Iudaico felicior Christianus *Iubilæus*: nisi quod illi quinquagesimus quisque annus, isti centesimus tantùm affulserit; ex Bonifacii VIII. lege (nam an ex consuetudine ante celebratus fuerit, non liquet) nempe vt Iudaicus haberet 1300 ex frequentiâ, quod noster ex pretio. Quamquam quia paucorum erat indulgentia, quæ

Iubilæum Christianum supra Iudaicum.

ſemel tantùm offerebatur in ſæculo, ea vt quinquageſimo quoque anno haberetur Clemens VI. edixit. Quis tum fidelium in ſacra zelus, cum ad decies centena millia peregrinorum vndequaque confluentium toto illo anno Romam, in quâ vnâ tum opum cæleſtium copia fiebat, frequentarint! Diuini theſauri quam diſſimiles humanis? creſcunt ex vſu; & fontibus quibuſdam ſimiles, tunc effunduntur copioſiſſimè, cum maximè hauriuntur. Benè itaque Vrbanus VI. & Paulus II. iuerunt vlterius; & ille trigeſimo quoque anno; iſte & alij deinceps vigeſimo quinto, diuinas opes fidelium arbitrio expoſitas voluerunt; vt iam non minùs crebritate, quàm pretio Iubilæus noſter Moſaicum ſuperaret. At rem demùm pretioſiſſimam adduxit in contemptum facilitas; & credi cœpit humanis opibus parabile, quod toto Dei ſanguine partum eſt. Inde prophanum ſæpè indulgentiarum commercium: & orationis domus mutata in mercatoriam, ſeu ex Pſeudopontificum per ſchiſmata, ſeu ex Miniſtrorum veris Pontificibus ſeruientium auaritiâ. Sic quod pretium Chriſtus pro omnibus paratum voluit, diſpenſabant iſti ſolis diuitibus, opibus diuina dona, non virtutibus æſtimantes.

Quis Romam concurſus. 1350

Indulgentiarũ primi abuſus.

CAPVT XXV.

De Judæorum vbique cladibus.

IVdæi iam tum à Christi morte, sine vllis solatiorum vicibus, passim afflicti, nec dum tamen authorem cladium noscunt; nec causam simul; quasi dissimulari posset, plurium sæculorum in totam vbique gentem pœnas, ob aliud infligi non posse, quàm ob deicidium. Gens misera, ex quo oblata à Deo beneficia respuit; ab ipsis Dei beneficiis pœnam sensit. Nihil vnquam in eos grauius statutum, quàm cum Sisebuti in Hispaniâ, Dagoberti in Galliâ, Heraclii in Oriente edictis, adacti sunt ad baptismum: quo certè nihil homini optabilius. Deus tamen inde per Principes in pertinaces sæuiens, antiquas & nouas iniurias vltus est: quin & futuras vltus Heraclius dicitur, qui à Circumcisis ruinam imperio portendi ex astris nouerat. Parùm nimirum calamitosis erat, ob sua plecti scelera, nisi futura quoque Mahometanorum, qui Circumcisi etiam sunt, anticipatis cladibus luerent. Tumultuati paulò ante Antiochiæ, cùm alios, tùm Anastasium Patriarcham occiderant: sed à Bonoso iussu Phocæ passim cæsi sunt. Nec parcitum paulò post superstitum sanguini. Admoniti namque Christiani Europæi, Iudæorum Aurelianensium consiliis, Sultanum Babylonicum templa exscindi iussisse per Iudæam, quam Christiani suo destinabant imperio; in perfidos Europâ totâ, quoddam quasi classicum insonuit:

Coguntur ad baptismum. 614

Ob mala à Mahometanis ex vaticinio futura plectuntur. 609

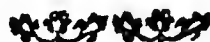
ſonuit. Vbique cæſi, vndique pulſi, non habuerunt quò fugerent. Tunc ſaltem à pluri- 1009
mis rogatum baptiſma, vt curatâ in ſpeciem ſalute animæ, corporeę reuerà proſpi- *Vbique*
cerent. Sed nec iſtis in bono conſtantia, quip- *cæduntur*
pe bonos vnus metus fecerat: reſiluere breui 1096
poſt, vt eſſent quos Crucеſignati Bolionio Duce in Aſiam contendentes paſſim confi-cerent: quaſi fuſus Iudæorum in Europâ ſanguis, Iudææ in Aſiâ vindicandę deberet eſſe præludium. Exinde enim reſeruatos illos à Deo tantùm ad ſupplicia, quis neget; quādo laſſis ſubinde qui cæderent, ſuperfuere ſemper qui cæderentur, & in pœnas mirabiliter fœcundi, ſuccreuere ſemper, in quos ſe diuina vltio effunderet? Sed id, vt varias apud gentes obtigerit, ſcribamus ordine, vt impii tandem noſcant quid peccauerint, cum ſimul collecta vident, quæ tulerint.

CAPVT XXVI.

Iudæi Franciæ dejecti.

QVid apud alios miſeri paſſi non ſint; cum, apud ſe dudum hoſpitantes, Franci hoſpitaliſſimæ obliti indolis, atrociter nonnunquam habitos, à ſe demùm, tanquam ſcabioſa pecora, à ſano grege, abegerint. Reſtituit equidem quos ejecerat Philip- *Philippus*
pus Auguſtus, ſed acceptis eorum opibus in *Aug. pel-*
pretium, vt auaritià Principis gens auariſſi- *lit & re-*
ma torqueretur, & per ea pœnas ferret, per *ſtituit.*
quæ peccauerat. Vſus tamen Rex iis opi- 1219
bus ad expeditionem ſacram, vt Iudæorum etiam ſubſidiis Iudęa vindicaretur. Veſtigia

1253 secutus Aui S. Ludouicus, vt gens impia re-
S. Ludouicus eos pellit. gno excederet, edixit ex Oriente; nisi si qui Sellulariorum opificiis occuparentur. Nam qui alieno sub cœlo Christi hostes quærebat quos frangeret, an suo eos in regno pacatos sineret Rex piissimus? Eos etiam cùm ob vsuras, tùm ob sacrilegia in Eucharistiam expulit Philippus Pulcher, sed benè excussos,
1306 ne quid singuli præter singulas vestes deferrent, edicens: ne scilicet excedentibus mo-
Item Philippus Pulcher. ra fieret, ex opum pondere. Nec opum minori lucro Hutinus restituit, quàm pater eiecerat: vt ejecti receptique non sibi, sed aliis laborare se, tanquam vilia mancipia intelligerent: gaudebant tamen sibi superesse vitam, vel miseram, vt accepta damna daretur vlcisci, per maiora scelera. Hinc
1321 de inficiendis fontibus & puteis immane consilium; vt sua demùm possent repetere, cum excessissent, qui abstulerant. At innote-
Fontes inficiunt. scente, sine noxâ, facinore, suo passim terras infecere sanguine, qui venenis aquas infecerant. Non expressus tamen tunc sanguis ab omnibus, vt superstites essent velut spongiæ, à quibus subinde pecunię exprimerentur. Sed demùm, vbi quodam è suis
1395 cæso, qui gentilem maculam baptismo eluerat, crimina perduxissent ad cumulum; post alias & alias pœnas, in perpetuum tandem exilium eiecti sunt.

CAPVT XXVII.

Iudæi passim è Germaniâ, & totâ ex Angliâ dejecti.

NEc mitiùs illis apud Germanos & Boreales fuit, quia nec ipsis ibi maior innocentiæ cura. Illic etiam quasi vulgarium scelerum tæderet, palmarium sępe aggressi sunt; & ipsum sacrorum fontem in Eucharistia violarunt. Enimuerò pro ipsorum in Christum odio, parùm erat semel tantùm fuisse Deicidas. Quem in Atauis sub hominis habitu impiè trucidauerant, eum ipsi per se sub panis specie millies confixerunt. Ad inaudita sacrilegia inhorruere Moguntium, Pulk, Sternebach, Brandeburgum, Bohemia, Silesia, Polonia, Anglia, & Boreales alii tractus. Sed non alio demùm euentu nisi vt quem ipsi nec voluissent hominem, ex emisso, ex transfixâ hostiâ sæpiùs sanguine, aliisque prodigiis, ipse Deum se, sub specie panis probaret. In Christianorum infantes quæ ipsorum ferocia? quibus belluino vti sanguine, pro victu sacrilegium est; infantili vti pro remedio consuetudo ipsis erat, vt Tornauiæ in Hungariâ compertum à Reis est. Putabant inde non solum abscissi præputii sanguinem sisti, sed fluxum quoque menstruum; quo etiam apud eos viri dicuntur laborare. Adde quod ex Antiqui Rabini placito, non poterant auerti miseriæ, quæ sine induciarum vicibus ingruebant, nisi sanguinis Christiani velut Amuleto. At ô perfidi, Christi

Sacrilegi in Euch.

Inde prodigia.

Infantes Christianos necant.

sanguis expiatorius est, & verè Christianus. Eo solo debetis ablui, vt mundemini, eo mergi, vt è calamitatum gurgite emergatis. Id si minus clarè scripturæ doceant; cur propriis ab experimentis non didicerunt:
Passim plectuntur & pelluntur. quid enim hactenus, in effundendo innocentium sanguine, sua inhumanis ferocia profuit; nisi vt ipsi suum passim, Francofurdi, Fuldi, Pragæ, Tornauiæ, in Angliâ, & alibi funderent, & qui furtim innocentes peremerant,
1290 Rei palam à populis cęderentur; & cùm ex plurimis Germaniæ Prouinciis, tùm ex totâ Angliâ, edicto Regis, ex Londinensis Concilii decreto, in perpetuum eiicerentur?

CAPVT XXVIII.

Iudæi ex Hispaniis deiecti.

NEc longum Sabbatariis datum à cladibus Sabbatum in Hispania: nec enim post Sisebuti mortem resiluere, nisi vt eos duriori jugo Recesuinthus premeret; & Egicanes iterum rebellantes in seruitutem
653 *Seruituti addicuntur.* redigeret, liberis tenerioribus ad baptismum reseruatis. Subinde tamen erexere se vt nouis cladibus comprimerentur, & demùm à Barcinonensibus facto initio, diriperentur toto regno, populariter cæderentur, & quod tristius synagogarum paterentur incendium.
1391 *Populariter cæduntur.* Nam etiam ex impetu sæuire in impios, pietatis erat. Quid quod Toletani probrosum sibi fore crediderunt, si qui ex ipsis Christiani fierent, eos ad vlla munia
1449 siue politica, siue sacra admitterent,

quasi natalium purgandæ ignominię baptiſmus non eſſet. At erat hic zelus intemperans, impiè ab humanis eos honoribus prohibens, quos ad diuinos Deus deſtinat. Meritò igitur tum à Toletano Decano per ſcripta, tum à Nicolao V. Pont. per decreta, repreſsâ illa pietatis intemperantiâ; ſpes facta Neophytis eſt ad humana decora, ad quæ peruenirent per diuina. Nec tamen eâ tantum profectum indulgentiâ, quin pleríque participes honorum cum Chriſtianis eſſe recuſauerint, ne eſſent & fidei. Inde Ferdinando venit in mentem ſtimuli efficacioris. Iuſſit omnes Hebręos ſuo è regno excedere; niſi ſi qui ad azylum Eccleſiæ accederent: tametſi enim plurimi (octoginta millia fuerunt) aliò migrauerint; non minor tamen numerus, ne fierent extorres Hiſpaniæ, cœli ciues, & Eccleſiæ domeſtici facti ſunt. Pium zelum imitaturum ſe in Luſitaniâ promiſit Rex Emanuel in pretium ſibi datę à Ferdinando in ſponſam Iſabellæ filię. Impuberes tamen retineri voluit ad baptiſmum, ne quos à Regno, è cœlo quoque excluderet. Eliminatis vndique, ſuis in ditionibus azylum Eccleſia dedit. Chriſtianæ Lenitatis exemplum ingens! eos etiam velle ſaluos à quibus ipſa damnum ſępe ſentiat: nec minus diuinæ miſericordiæ ſimul & juſtitiæ ſpectaculum, illius quod etiamnum durent Dei parricidæ: iſtius quod tam miſeri.

Neophyti vix ad dignitates admittuntur.

1492. Hiſpania pelluntur.

1446. Et Luſitania.

CAPVT XXIX.

Tartarorum eruptiones primæ.

TArtari gens Scythica, excusso Indorum jugo, nouum ipsi sibi, Cangio Cane Duce, constituerunt Imperium, quod ab Orientali Oceano latè per Septentrionem, ad mare Caspium, porrectum, Orbis reliqui cladibus cresceret. Quid enim non attentent efferi? quibus & pugnantium numerus, & pugnarum felicitas, nihil non audendi faciebant animos? Hinc Hocotii, qui Cangium exceperat, tres liberi partiti sunt inter se orbem, quem subigerent. Cadaganus Meridionalia sortitus, amissis in Æthiopiâ copiis ad fratrem Iachinum rediit; cui Occidens obtigerat. Hic multis in Asiâ ad Persidem, & Regnum Turquestam, potitus, Turcas etiam subdidit, Gouiatâ Rege cum copiis fuso. Battus verò tertius Hocotij filius Borealia aggressus, & obuia quæque latè ferro flammâque permensus, Moscouiam, Russiam Poloniam, pulso Rege Boleslao, Hungariam acto ad latebras Belâ Rege; cladibus obtriuit. Ad Vratislauiensem tamen arcem fregit impetum indomita bellua; non propugnantium viribus, quæ fractæ conciderant, sed Cieslai Dominicani precibus. Nam cum humana nihil possent, à Deo accersenda præsidia erant. Ex obnisu ferocior, in Henricum Pium Vratislauiæ Ducem incurrit, ac vi etiam subnixus magicâ (nam Tartaris quid potius

Cangius, Canis.

Orbem subigere parant.

1241 *Europa Borealis vastata.*

Vis orationis.

opituletur quàm Tartarus?) tanta ipsum strage perculit, vt ex cæsorum singulis, singulæ auriculæ præcisæ, nouem saccos impleuerint. Quamquam Thebæa fuit illa victoria, quippe fractis, vel dum vincit, viribus, imperii metas Boristene, Tanai, & Rha fluuiis finire coactus est. Non iis ita se continuere posteri, vt per nouas irruptiones, & clades in Poloniam, Hungariam & finitima, antiquas non renouauerint. In hoc planè Tartarei, qui ab armis & aggressionibus non cessant, nisi vt se ad arma parent.

CAPVT XXX.

Tartarorum pro Christianitate, & contra, certamina.

CLades Tartaricas vltas voluit Innocentius IV. more Christiano; beneficiis. Indoluit eos per idololatriam excludi à cœlo, qui terris tam latè præerant. Inde ad ipsos Boream versus missus Ioannes Planocarpinus cum sociis Franciscanis: Ad Orientem verò Anselmus, cum sociis Dominicanis, vt sacri fœciales, eos pace vin- 1245
cerent, qui armis præualuerant: & altiùs eos attollerent vndâ baptismatis, quàm ipsi se, sanguinis effusi quasi lauacro, extulerant. At impios puduit plures Deos vno mutare, & eo Crucifixo, ad Monachorum alloquium. Dignum se nimirùm credidit Mangius Magnus Cam; seu supremus illorum Imperator, qui de se, non Monachis, sed Regi, (is fuit Hactonus Armeniæ

Fiunt Christiani.

Rex, qui ad Mangium, fidei illi persua-
1253 dendæ causâ, accesserat) trophæum poneret. Quanti fuit de Rege potentissimo Euangelica victoria! Ab eo enim statim Syriâ totâ excussi Mahometani; & S. Ludouicus, qui tunc Cyprum, ad bella Ægyptiaca, appulerat, per Legatos, ad rem strenuè perficiendam commonitus. Incalescens quippe recentis adhuc fidei flammâ, vt se verè fidelem ostenderet, eodem se in infideles esse animo, quo Rex Christianissimus probare voluit. Eo igitur promouente, reflorescebant in Oriente res Ecclesiæ, cum ecce nouum ex discordiâ, inter ipsius defuncti liberos, periculum. Quantùm verò illud inualuit; vbi Tanagadorus rerum potitus ad ritus Mahometicos defecit! Non impunè id tum quidem, vt
1282 qui à fratre Argono Christianorum vindice, quem insidiis tentauerat, victus perfidiæ pœnas dederit. At non propterea Regaithus Argono suffectus animi sanioris, & Ecclesiæ reuerentioris: nempe vt & iste cœsus locum Batto faceret, qui Mahometicam impietatem affligeret. At vnde salutem populis, sibi iste perniciem accipuit, obtruncatus à perfidis; qui Cassano
1284 Argoni filio detulerunt imperium. Hæsit aliquandiu Cassanus in ritibus impiis, vt ex eis prodigio explicaretur. Ob informem fœtum, sponsam Regis Armeni filiam igne damnauerat; quasi monstrosa illa soboles non potuisset, nisi adulterio generari; nec deprecabatur illa pœnam, quæ vitium non plecteret, sed innocentiam

Mahometanos vincunt.

Ad ipsos deficiunt.

Et cædunt.

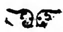
coronaret; dum sibi confessionis, & fœtui baptismi copia fieret: cum ecce miraculum in Reginâ probauit innocentiam, & in Rege fecit. Nam ex lustrali fonte puer pulcherrimus exiuit; vndâ, quæ sordes animæ purgare solet, vim suam etiam in membris, geminato miraculo, promente.

Miraculum baptismi.

Vt non minorem in se, quàm in fœtu mutationem factam Cassanus ostenderet, legem, quam tuebatur, cœpit insequi; indicto aduersus Ægyptum Sultanum Melechnazerum bello, & quam oderat promouere; ad Emesan reportatâ victoriâ, cujus præmium esset Syria & Palæstina. Ex cladibus emergebat illustriùs in Oriente Ecclesia, si vel eam tuendi Occidentalibus fuisset animus, aut Cassanum mors improuisa non abstulisset. Quanta vis in vno corpusculo, eoque deformissimo! Dicas eius oppressam pedibus ingemuisse Barbariem, & innixam humeris Christianitatem stetisse: quippe eius ad casum ista concidit, illa surrexit. Nam Cambagdo, (siue ille frater, siue filius defuncti fuerit) deficiente ad impios, Ægyptij recuperauere Syriam: Turcæ minoris Asiæ bonam partem, Parthi Persidem inuasere. Sic impietate Principis dilaceratum prorsus imperium est, quod Christianitatis cultu, ad summam felicitatem assurrexerat.

Cassanus vincit Mahometanos.

1304 *Qui post ipsum amissa recuperant.*

CAPVT XXXI.

Latinorum pro Oriente cona'us vltimi.

NOn magis sibi, quàm nobis Cassanus vicerat, si vt per Legatos à Pontifice postulauerat, transmissis in Orientem copiis, Syriam & Palæstinam recipere voluissemus. Non equidem stetit per Bonifacium VIII. Benedictum XI. Clement. V. & alios Pont. quominùs alienę victorię fructus nobis cederet. At nostris non fuit animus nobilissimas Prouincias vel oblatas vltrò recipere, quas nec possent, sine magno labore, defendere, nec sine magno probro perdere. Id vnum profectum, vt primùm Philippus Pulcher Franciæ, Eduardus Angliæ, & Ludouicus Nauarræ Reges, tùm Philippus Valesius Franciæ, Ioannes Bohemiæ, Philippus Nauarræ Reges, sub specie belli sacri magno strepitu coram Legatis Pontificiis destinati, sacras opes apud se corraserint, & barbaros ad Christianorum, si qui apud illos supererant, stragem prouocauerint. Id enim genus hominum, si prouoces, te perdent, ni occupes. Ne intra minas semper, & in vmbrâ esset Latinorum de Barbaris vltio: promouere conatus est Clemens VI. inito cum Venetis, Genuensibus, Equitibus Rhodiis, & aliis fœdere. At vna Smyrna expugnata, & à Sultani Marsba-
1344 sciani assultibus propugnata tanti operis pretium fuit; nec illud sine damno, vt quod Henrici Patriarchæ Byzantini Legati Pon-

Inani strepitu de bello in Turcas actum.

tificii, Zeneti Venetę claſſis Præfecti, Martini Genuenſium Ducis, & aliorum procerum morte conſtiterit. Nec ab Humberto Delphino inſtaurata eſt ſacra expeditio, niſi vt occupata à Vignoſio Genuenſium Pręfecto, [Chio Inſula, inter ipſos & Venetos, qui prædam illam ſibi maluiſſent, diſcordiarum, quæ vtramque Remp. fœdè diſcerperent, eſſet ſeminarium. Ex eo inter orbis Occidentalis Principes atrociùs digladiatum eſt, quàm vt Orientalibus daretur intendere. Conatus quidem Hugo Rex Cypri, Romam ad Innocentium VI. profectus, ad pacem inter ſe illos vrgere, quò ad bellum in communem hoſtem accingi poſſent: At citiùs ipſe Romæ extinctus eſt, quàm extingueretur in Europâ diſcordia. Felicior in ſpeciem eius filius Petrus: licet enim Attaliam Pamphiliæ Rhodiorum Equitum auxilio Turcis extorſerit, & Auenione coram Vrbano V. Pont. vt Ioannes Rex Franciæ, Vualdemarus Rex Danię, & multi variarum gentium proceres ſacræ militiæ nomen darent, euicerit: vnâ tamen Ioannis morte, tot laborum molitio euanuit. Data illi nihilominùs velut in ſolatium quædam auxilia, quibus in Ægypto Alexandriam inuaderet, atque ſubjectis facibus incenderet, ne (regreſſum jam tum cogitantibus Latinis,) quam tueri vt ſuam non poterat, integram hoſti relinqueret. Verùm in ædes vim, & iram conſumere, non vltio de hoſte eſt, ſed infirmitatis propriæ confeſſio. Nec, quod res erat, impios latuit. Ideo non jam ſui ſe Orientis finibus continere, inſultare auda-

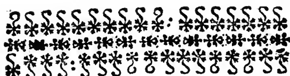
Diſcordia inter Venetos & Genuenſes.

1360

Alexandria comburitur.

ciùs, & Occidentalia Pyraticâ impunè infestare. Vlcisci conatus injuriam Dux Borbonius Franciæ stirpis Princeps, Affricę litoralia primò diripuit, tùm ad Genuaensium,
1384 *Dux Borbonius in Affrica.* quorum maximè turbabatur commercium, preces ex Francis, Anglis, Venetis, & aliis classem numerosissimam ad Tunetum, jam tùm Prædonum perfugium duxit. Sed id vnum operosissimo conatu promotum, vt captiuis aliquot Christianorum redditis, suâ non excessurum se Affricâ hostis promitteret.
1390 Quasi non fuisset armatum, vt acceptæ vindicarentur injuriæ, sed vt futuræ dumtaxat cauerentur. Id verò Caduceatoris vnius opus fuit, non expeditionis. Hi fuere vltimi Latinorum ad Orientalia conatus, nisi si quos aliquando Græciæ calamitas posthac acciuit: at & tunc magis laboratum, ne perderentur quæ supererant, quàm vt recuperarentur quæ perdita fuerant.

FLORI CHRISTIANI LIBER DECIMUS.

CAPVT PRIMVM.

Turcicum Imperium constitutum Prusia ab Ottomano.

MORAE quidpiam objectum à Tartaris Turcarum ferociæ, 1300
vt ex oppidis, quæ retinuerunt in Asiâ Minori, impetu majori erumperet. Torrentem dicas, qui repressus inde objectu aggeris, in partem alteram effrenius exundat. Spes tamen erat dissolutum iri breui in septem Satrapias diuisos, si Græcis vel proprium sanguinem fundere fuisset pudor, vel barbarum audacia. Sed dum vel jacent ignavius, vel in se mutuò dumtaxat audent, *Ottomanus* Satraparum vel potentissimus, vel felicissimus, cognatis proceribus oppressis, fundamenta ponit Imperij, quod deinceps, nostris ex cladibus, ad prodigiosam orbe toto magnitudinem crescat.

Ottomanus Imp. Turcici conditor.

Nam expugnatâ demùm Prusiâ; quæ caput imperij aliquandiu esset, Europæas victorias auspicatus est; & per Medecum, & Halim Thraciam euastauit. Et quamquam nonnihil moræ senserit ex Catalanis; quos pace cum Francis initâ, Fridericus Siculus,
1328 Duce Rogerio, auxilio miserat Andronico Imp. eius tamen potentiæ conditor fuit, cuius sub onere laborat etiamnùm orbis.

CAPVT II.

Turcarum prima in Europa Victoria.

1328 *Orchanes.* ORchanes patris prosecutus victorias, cùm alia; tum Nicæam & Nicomediam perdomuit. Vel ex ipso subactarum Vrbium nomine, futuræ victoriæ sumpto augurio, Ægei euastat impunè Insulas: & dum Andronici Auus & Nepos digladiantur inuicem: ac Catalanos, quorum imprimis ope ruens Imperium fulciri poterat, negatis *Græci sua insipientia pereunt.* primùm stipendiis, deinde cæso Rogerio, exasperant: ipsam Constantinopolim subegisset, ni Veneti primùm, & Genuenses adfuissent auxilio; deinde Franci, qui ad Ioannis XXII. Pont. monita Venetis se
1332 iunxerant, ducentis & quinquaginta hostium nauibus concrematis, illatas clades vindicassent. Ad vlteriora impellebat occasio, & feliciora victoria spondebat: cum Andronico venit in mentem conciliari cum Barbaro, vt Genuenses à Phocæâ, & Mitilene depelleret. Probrum hominis, & Christianitatis Carcinoma: cui satius fuit Ma-

hometano subiici (quid enim aliud est cum potentiore societas) quàm Christianis, iisque beneficis sociari. Nec excusatior Cantacuzenus; qui vt Græcorum Tyrannus fiat, excluso Ioanne Andronici Maioris filio, cui tutor à patre morituro datus fuerat; Tyranni mancipium fieri non erubuit. Nam 1345
data Orchani in sponsam filia Theodora, non tam fuit societatis vinculum; quàm seruitutis auctoramentum. Inde Callipoli, Chersoneso, & aliis occupatis, certas in Europá sedes habere datum est Barbaris, quam hactenus satis habuerant populari. Quamquam non ex Tyranni tantum perfidiâ venit Græciæ seruitus; sed & à Deo: vt author, vel esset solatio, quod tam bonus, vel calamitatum incremento, quod tam iustus. Quam gentem Deus suo in terris Vicario pertinaciter Rebellem nouerat, eam Erebi Satellitibus subditam voluit. Quid dubites de fatali sententiâ; quando Solimannum Orchanis filium à discessu, quem sub spem pecuniarum promiserat, nihil aliud prohibuit; quàm terræ motu subito collapsa vrbium mœnia? Ad hæc enim Solimannus insipientiæ fore credidit, sua hosti dimittere, cum sibi vel otioso, hostilia Deus patefaceret.

Seruitus Græciæ fatalis.

CAPVT III.

Turcarum in Europa imperium Hadrianopoli per varias victorias constitutum.

QVam seruitij catenam nectere maiores cœperant, eam Ioannes V. Palæo- 1355

logus absoluit; quando suam sibi non fore tutam potentiam credidit; ni allectis ad satellitium Turcis, quorum ope compulso ad Asceterium Cantacuzeno socero, & tutore; Proceres tumultuantes represserat, hostium se potentiæ permisisset. Non fuit id capiti coronam asserere; sed collo iugum. Hinc enim facilius Amurathi fuit, Orchane patre, & Solimanno fratre mortuis, in Thraciam transmittere, & fusis Bulgaris, Seruiis, & aliis, qui progressibus audebant obsistere, Hadrianopolim expugnare, quam Imperij Europæi arcem interea faceret. Inter hæc pro beneficio habebat vmbratilis Augustus, quod tributo pacem redimeret, & precarius Imperator duraret. Stultus si societatem cum potentiori seruitutem esse nesciit; amens si sciens iniit. Tot Principum domitor Amurathes, manu tandem seruili periit; à seruo Lazari Despotæ Seruiæ, quem in vinculis mori coëgerat, interemptus: *Adeo* nulla vis est; cui subruendæ non sit vel infirmitas. Spes libertatis à seruo affulserat, ni Baiazethes patri, per fratris Iacupi cædem, suffectus, apud Bulgaros, Triballos, & finitimos continuatis cladibus, subactâque Nicopoli, & Asiâ diuexatâ, spei præceptæ vel inane solatium miseris ademisset: quin & promouisset ad Byzantium victorias; ni Turcis ad domicilium intra mœnia assignato vico, & annuo tributo, pacem Imperator redemisset, & totum posuisset in tuto, partis dispendio. Nec segniùs ad auxilium, quod iam parauerat, Sigismundus Rex Hungariæ accurrit. Nempe vt quam in vrbe cladem Christiani

Amurathis I. Victoria. 1362

Et Baiazethis. 1392

Turcis datur Byzantij vicus.

Christiani euaserant, paterentur in castris: cœpit à Francis clades, qui sub auspiciis Niuernensium Ducis auxilio venerant. Dum enim nec dum benè compositis ordinibus, nec expectato prælij signo, in hostem temerè irruunt, fœdè trucidantur prope Nicopolim. Sic palmam quidem Hungaris; vt ex æmulatione voluerant, præripiunt; sed quam suo purpuratam sanguine hosti concederent. Profugos insecutus Barbarus passim cæcidit: nec parcitum Sigismundo fuisset, ni transmisso oportunè Danubio Byzantium euasisset. Inde longo, per Egæum Ioniumque mare, nec non per Dalmatiam & Croatiam circuitu, quasi præ pudore rei infeliciter gestæ, de industriâ cunctaretur, post duodeviginti menses in Hungariam rediit. Captiuos nobiles Victor suos ob oculos iussit occidi; inhumanus, dum tam dirè præter fas sæuiit; sed quantò inhumanior dum pepercit: quippe Niuernensi Comiti ob id vnum vitam dedit, quod suæ olim patriæ futurum facem ex vaticinio nouerat. *Adeo* ex inhumanitate fermè est, quod Tyranni aliquando humani sunt.

1396

Clades Nicopolitana.

Sigismundus fugit.

Parcitur Ioanni Niuernensi.

CAPVT IV.

Pontifices sæculi decimi-quarti.

BEnedictus IX. ante Nicolaus Bocasinus Opilione patre ortus, ex generali Dominicanorum Cardinalis Ostiensis dictus à Bonifacio, ei substitui visus non est, nisi vt quæ acriori rigiditate Bonifacius peccauerat, prudenti mansuetudine emendaret: vt

Bened. IX clxxxxix. 1303 *22. Octob.*

alibi dictum est. Cum ad maiora se accingeret quorumdam Cardinalium fraude, medicatis ficubus extinctus est, octauo ab
1304 electione mense, die 17. Miraculis post mor-
6. *Iul.* tem claruit, qui viuens eximiis virtutibus excelluerat. Certè cum ad eum mater adhuc superstes specioso induta cultu accurrisset,
Modera- matrem eam esse negauit, donec vilioribus
tia. resumptis vestibus, suo se habitu prodidisset.

1305 Cardinales ad decimum vsque mensem
5. *Iun.* discordes consensere tandem in *Clementem*
Clem. V *V.* modo alibi declarato. Hic quæ Bonifa-
CC. cius aduersus Philippum Pulchrum consti-
L. 8. c. 41. tuerat reuocatis, Sardiniam & Corsicam ab eodem Aragoniis Regibus in feudum attributas, suo etiam suffragio assertas voluit. Viennæ in Synodo generali, quibusdam hæresibus damnatis, Templariorum ordinem
Templarij extinxit. Venetos ob inuasam Ferrariam
extincti. sacris motos, recepit in gratiam. Constituta Auenione sede, Italiam per vicarios rexit. Per Legatum Parisiis egit, vt Reges Franciæ, Angliæ & Nauarræ eò congressi, ad sacram in Orientem expeditionem se voto adstringerent. Robertum Caroli Claudi filium Imperatore Henrico mortuo, Vicarium Imperij in Italià dixit. Vt in studiis Parisiensi, Oxfordiensi, Bononiensi, & Sal-
1314 manticensi Orientales linguæ docerentur
20. *Apr* constituit. Ad Rupem Mauram ad Rhodanum excessit, an. 9. m. 1. d. 3.

Cum duobus iam elapsis annis nullum adhuc Pontificem Ecclesiæ Cardinales discordes darent, Philippus Pictauij Comes eos

vario prætextu Lugdunum seorsim accitos, ac in Dominicanorum Cænobio inclusos non ante dimisit, quàm in Iacobum de Ossa Cadurcensem, sutoris Veteramentarij filium, sub nomine *Ioannis XXII.* consensissent. Quæ aduersus Bauarum, Minoritas, & Nicolaum Corbarium Antipapam egerit alibi dicta sunt. Vt Tholosa & Cæsaraugusta Metropoles essent constituit, Episcopatibus aliquot, quos Tolosæ subderet erectis, & quinque Tarraconensis ante Prouinciæ, Cæsaraugustanæ attributis. In Roberti Regis gratiam Siculos vnà cum Rege Friderico sacris interdixit, & ad bellum Italicum primos Beneficiorum fructus sibi reseruauit. A suà sententià de Iustorum beatitudine ad diem vsque vltimi iudicij dilatà, quam non sine multorum scandalo & murmure, è suggestu etiam publico docuit, dimoueri vix potuit. Ac tandem an ea vera esset probaturus, ad iudicium vocatus est, Auenione, anno sedis 18. m. 4. d. 3.

1316 5. Sept. Ioannes XXII. CCI. L.9.c.11. Metropoles constituit. Annatarum primordia. Opinio scandalosa. 1334 4. Decem.

Benedictus XII. ante Iacobus Fornerius Molitoris filius, ex Abbate Fontis Frigidi Episcopus primò Apamiarum, tùm Mirapicensis, deinde Cardinalis ac summus Pontifex. Cum tractatus de pace cum Bauaro frustra cederet; non paucas Italiæ Vrbes Bauarici schismatis reas in gratiam accepit, constitutis præfectis, qui Vicariorum Imperij nomine illas regerent. Damnato errore in quem circa dilatam Iustorum beatitudinem Ioannes propenderat, dogma Catholicum stabiliuit. Fratricellòs, quos Cardinalis adhuc scriptis lacesserat, ana-

Benedic. XII. CCII. 1334 20. Dec. Opinionem Ioannis damnat.

themate perculit. Ne beneficia Ecclesiastica indignis darentur sollicitè prouidit, subinde repetens *nolle se lu'um exornare.* Cum inde multa beneficia vacarent, satiùs ac securiùs

Dictum sapiens. esse dicebat, ea vacare, quàm indignis dari. Consanguineos se nosse dissimulabat, asserens *Romanum Pontificem consanguineos non habere.* Cumque pro illis non pauci instarent, *si mei,* inquit, *non fuerint dominati,*

Moderatio. *tunc immaculatus ero.* Cum Philippus Franciæ Rex de Syriacâ expeditione non cogitaret, exigendæ veniam decimæ, quam eo fine decessor indulserat, reuocauit: ac de eo conquerenti, *expositurum se pro ipso animam discrimini, si duas haberet* respondit; *At, vt quam vnicam habebat vllius ergo in discrimen adduceret, non commissurum.* Ne se in-

Sapiens responsum. uicem factiosis Gibellinorum Guelforumque vocibus Itali lacesserent, prohibuit. Auenione demùm sanctissimè obijt, anno

1342 25. Apr. Pontificatus 7. m. 4. d. 6.

Petrus Rogerij Abbas Casæ Dei, Attrebatensis primò præsul, tum Senonensis, po-

1342 7. Mai. Clem. VI. CCIII. stea Rotomagensis; ac Cardinalis Benedicto suffectus est, sub *Clementis VI.* nomine. Iubilæum ex Bonifacij decreto centesimo quoque anno dumtaxat celebrandum, vt quinquagesimo celebraretur constituit. In Baua-

Bauarum abdicat. rum, qui sub Benedicto nonnihil quiescere visus fuerat, censuras renouauit, ac tandem obduratum in contumaciâ, imperio abdicauit. Regno Neapolitano, cum Ioanna Regina, præ teneriori ætate, administrando par non esset, per Cardinalem Aimericū prouidit; Ipsamque Ioannam postea Andreæ

Hungari Mariti cæsi suspectam, ac Auenionem profugam, innocentem dixit, ac in Auenionis emptæ pretium, grandi pecuniâ donatam liberam dimisit. Tametsi agnatis locupletandis & prouehendis esset addictior, egenorum tamen incuriosus prorsus non fuit; cum lue teterrimâ sæuiente, vt ægris subueniretur liberali pietate prouiderit, Romanam fidem in Armeniâ, Rusciâ & alibi per literas & nuncios exsuscitare conatus est. Ioan. Vicecomitem Mediolani præsulem, & à Fratris Luchini obitu Dominum, ob occupatam fraude Bononiam sacris mouit, vnâ cum consciis; vt alibi dictum est. Carolum IV. Lucemburgium Imperatorem dici curauit. Pragensem Ecclesiam Metropolitanam fecit. Auenione demùm piè obijt, anno Pontificatus 10. m. 6. d. 23.

Auenionem emit.

1352. *6. Dec.*

Stephanus Alberti Lemouicensis, ex causarum patrono Iudex primarius Tholozæ, tum Episcopus Nouiodunensis, Claromontensis, Cameracensis, ac demùm Cardinalis Ostiensis Clementi suffectus est, sub *Innocentij VI.* nomine. Nihil antiquius habuit, quàm vt reformatâ curiâ, quæ decessorum ambitione, vel incuriâ vitia irrepserant emendaret; Cardinales ipsos, qui luxum rescindere, & à turpibus abstinere cunctarentur, *Curiæ stercora* nuncupans. Sub anathematis pœnâ omnes quibus animarum cura incumbebat, ad suas Ecclesias abire iussit; *Oues à pastoribus, non à mercenariis pascendas esse dicens.* Reseruationibus quas Clemens fecerat rescisis, ne beneficia con-

23. Dec.

Innoc. VI. C C I V.

Residentiam curat.

Et iudiciorum integritatem. ferrentur indignis sollicitè prouidit. Auditoribus rotæ assignauit stipendia ne muneribus essent obnoxij: *vix enim est, vt dicebat, vt ab alieno cibo, si offeratur, abstineat, diu ieiunus.* Ditionem Ecclesiasticam per Cardinalem Albornotium felicissimè recuperauit. Inuectam Romæ tyrannidem à Baroncello, per Nicolaum Gabrinum sustulit; vt quam iste instaurabat populus excidit. Carolo IV. coronam Imperij dari Romæ iussit per legatum. Nihil non egit per legatos, & per seipsum, quo Reges Franciæ & Angliæ attrocissimis odiis concertantes componeret. Generalem Dominicanorum in Capitulo generali abdicatum restitui iussit. Carthusiam Villanouæ à se fundatam amplissimis reditibus locupletauit, & in ea
1362 sepeliri voluit. Obijt autem, anno Pontifica-
12. Sept. tus 9. m. 8. d. 26.

8. Octob. Guillelmus Grizatius Diœcesis Mimatensis Abbas S. Victoris ad Massiliam, diuino magis, quàm humano suffragio, vt de quo ne cogitatum quidem esset ante electionem Innocentio absens suffectus est, sub *Vrban. V CCV.* *Vrbani V.* nomine. Reformandæ Curiæ, atque adeo Ecclesiæ sedulò inuigilauit. *Residentiam curat.* Ideo ad suas Ecclesias missi Præsules, iussique vt in Synodis Prouincialibus disciplinæ Ecclesiasticæ, & moribus in integrum restituendis collaborarent. *Pluralitatem beneficiorũ tollit.* Vt vnoquisque beneficio contentus esset edixit. Cardinalium & aliorum luxum seueris decretis compescuit, sed magis exemplo, vt qui habitu Monastico infra Pontificium seruato, Monachalem in lecto duritiem, in

victu parcimoniam non dimiserit. Ne apud Cardinales tuti essent grauium scelerum Rei prohibuit; indignum ratus Iustitiæ & Innocentiæ azylum sceleratissimis prodesse. Ioannem Franciæ, Petrum Cypri, & Daniæ Reges Auenionem congressos ad bellum Turcicum voto adstrinxit. Carolum Imperatorem Auenionem profectum, & Arelatis in Regem coronatum in Bernabonem Vicecomitem, Mediolani Dominum, quem ob sacrilegia & hæreses diris deuouerat, accendit. Non sine acri Cardinalium sensu, Romam versus iter instituit Viterbij. Nuncios à Ioannis Palæologi Imperatoris Byzantini nomine Vnionem & obsequium spondentes accepit. Idque Imperator ipse per se Romæ, vt promiserat, impleuit. S. Eleazarum à Sabrano, Ariani Comitem Diuorum fastis adscripsit. Ordines Iesuatorum & Brigitanorum approbauit. Sacra D. Thomæ lipsana Cisterciensib. fossæ nouæ pio furto sublata, Dominicanisque attributa, vt Tholozam deferrentur indulsit. Auenionem præter D. Brigitæ monita & præsagia regressus, ad conciliandam inter Francos Anglosque concordiam, breui post pijssimè occubuit in habitu monachali, intra D. Petri Ecclesiam, quò deferri voluerat adstante infinita ciuium multitudine. 8. Pontif. an. m. 2. Pietatem in eo supra Pontificium gradum insignem, per multa miracula Deus testatam voluit.

Imperator. coronat.

Ordines approbat.

1370 19. Dec.

Petrus Rogerij Clementis VI. Nepos ex fratre sub nomine *Gregorii* X. Vrbano suffectus est. Decessoris consilium prosecutus

Greg. X. CCVI. 30. Dec.

Francos cum Anglis conciliare conatus eſt. Sed felicius Ioannam Reginam Neapolis cum Friderico Rege Siciliæ, dudum vnà cum Inſulâ ſacris interdicto; & Henricum Caſtellæ, cumFerdinando Luſitaniæ Rege compoſuit. Bernabonem Vicecomitem ad anathemata obduratum, per Sabaudiæ imprimis Comitem armis aggreſſus eſt. Tum ſiue D. Brigitæ vaticinio, quæ ipſum Romam venturum diu ante prædixerat; ſiue Catharinæ Senenſis ad ipſum à Florentinis miſſæ ſuaſionibus, ſiue diuino inſtinctu Italiam perrexit; ac in Florentinos Eccleſiæ ſemper rebelles diris primò, tum armis egit. Auxilia pro Armeniæ, & alijs Chriſtianis in Oriente Regibus, Europâ totâ per literas & nuncios ſollicitauit. Virginis præſentatæ feſtum inſtituit; vt & Eiuſdem naſcentis peruigilium. Cænobitarum vbiuis reformatione curatâ, Hieronymitanos in Hiſpaniâ approbauit. Nec interea laicorum oblitus per indicta pluribi Concilia Prouincialia eorum emendandis moribus incumbi voluit. Romam appulſus adeò populum obſequentem, vt ſperauerat, non habuit, vt contumaciores multò expertus ſit, vt & Florentinos, quorum Oratores, pacis ſtudio, benigniſſimè ad communionem admiſerat. Præſuli Pariſienſi, quem à Senonenſis obſequio ſubtrahere, ad Regis petita, negauit, vſum pallij indulſit. Bononiæ collegium in quo 30. Scholaſtici alerentur inſtituit. Romæ demum obijt anno ſedis 7. m. 2. d. 28.

Romam vadit.

Cænobitas reformat.

1378

27. Mar.

Urb. VI. *Vrbanus VI.* antea Bartholomæus Prægnanus

gnanus Archiepiscopus Barensis, ex metu populi tumultuantis, & Pontificem Italum, qui Romæ resideret, Italiæque tranquillitatem redderet, velle se minaciter conclamantis, Pontifex dictus est. Inde schisma quo iam non Italiæ ordo politicus, sed Europâ totâ Christianus, permixtus est, vt ex alibi dictis liquet. Quæ ad Ioannam Reginam, & postea Carolum Dyrrhachinum deprimendos, & nepotem suum promouendum molitus sit alibi relata sunt. Festum Visitationis B. Virginis instituit. Iubilæum 33. quoque anno celebrari indulsit. Florentinos recepit in gratiam. Austerissimæ vitæ fuit. Cilicium vix vmquam posuit; ieiunijs frequentibus corpus exhausit. Eas Pontifex virtutes retinuit; quasi alias quas plurimas ante Pontificatum habuisse dicitur, exuisset, ex quo Pontificiam purpuram induit. Obijt Romæ anno Pontif. 11. m. 6. d. 6.

CCVII. 1. April. Schisma. L. 10. c. 4. L. 10. c. 48. 1389 13. Octob.

Bonifacius IX. antea Petrus Thomacellus Neapolitanus Vrbano suffectus Margaritâ Siciliæ sacris restitutâ, Ladislaum eius filium Regem dixit, vt eum Ludouico Andegauensi, quem Clemens Auenione coronauerat, opponeret. Iubilæum anno quo Vrbanus diffinierat Romæ ex more celebrauit, & vt alibi celebrari posset, pretio indulsit. Inde non parùm aucta, qua iam laborabat, Simoniæ ipsius suspicio. Redintegratis Romæ dissidijs aliò digressus, vrbem non repetijt, nisi vt iterum ab impijs violaretur. Grauioris tamen iniuriæ periculum euasit ope Ladislai, qui tunc ad ipsum de bello contra Ludouicum Andegauensem

Bonif. IX. CCVIII. 2. Dec. Simonia suspectus.

acturus accesserat. Breui post cum Romani inter se discordes conuenire non possent, eius libero se dominio sponte subdiderunt. Annatas præsulatuum & Abbatiarum Apostolicæ Cameræ soluendas vel instituit, vel institutas renouauit. Florentinos cum Mediolanensibus composuit. Ferrariæ ac Erfordij studiorum Academias instituí curauit. Qua Benedictum Auenione residentem, & Orbis Christiani principes arte in schismate delu-serit, alibi dictum est. Agnatis prouehendis magis laborasse dicunt, quàm Ecclesiæ. Ex dolore calculi obijt anno 16. per vnum mensem inchoato. Cum ei promitteretur sanitas si cum impudicâ concumberet, pudicè mori maluit, quàm impudicè viuere.

Romani ei se subdunt. Annatæ. Academias instituit. L. 10. c. 4.

1404 1. Octob. Castrat.

CAPVT V.

Decimum-octauum in Ecclesiam schisma; Petri de Luna.

QVàm vanæ plerumque sunt spes mortalium! Ex restituto Romæ suo capite, Christiano corpori longa sperabatur sanitas: sed ecce maius inde periculum; post Gregorij XI. mortem, subnascente schismate, quo diu Ecclesia sub dubio capite, nulla prope fuit. Eius origo Romanus populus, dum nouum in Gallias discessum veritus, ne Gallum Gregorio sufficiant Cardinales adigit, precibus armatis. Adjecit oleum incendio Vrbanus ipse, ex Barensi Præsule, factus Romanus: dum contra vim fluctuum obnixus, intempestiuis censuris Cardinales exasperat. Hinc enim quamuis conquiescente

Vrbanus V. Papa. 1378

populi tumultu, verum illum Pontificem, & cultu publico, & ſcriptis ad Principes varios Epiſtolis agnouerant; Anagniam tamen primò; tum Fundos Cardinales omnes, vnico excepto, digreſſi eius electionem, ex vi, irritam cauſati, Robertum Gebennenſem ſub Clementis VII. nomine Pontificem dicunt. Inde diuiſus in partes orbis; pro Vrbano ſtantibus Italis, Germanis, Hungaris, Britannis, & Luſitanis: & quæ pro multis regnis eſſe potuit vna puellula Catharina Senenſis: Clementem verò tuentibus Siculis, Gallis, Scotis,& poſt aliquam cunctationem Hiſpanis reliquis: &, ne illi quoque de cœlo patronus deeſſet; Petrus Lucemburgius. Vt ſuo quiſque iuri vim adderet, ventum eſt viciſſim ad pugnam primò Pontificum, & anathematum; deinde caſtrenſem,& armorum. Vter anathemate vicerit, haud liquet; armis Vrbanus in Italiâ prçualens Clementem in Gallias compulit, vt Auenio veri iacturam Pontificis, dubij ſaltem præſentiâ ſolaretur. Multis enim vel ob id non eſt viſus verus Pontifex, quòd abiectiùs adularetur proceribus; Decimas, & Sacerdotia laïcis permitteret, & dignitatem vt haberet, dignitatem proderet. Ignauam iſtius facilitatem, rigiditate barbarâ emendauit Vrbanus; abdicatâ Ioannâ Reginâ Neapolis, à qua ipſe habuerat per ſubſidia ne abdicaretur; ſacro indicto bello in Ludouicum Andegauenſem Ioannæ Adoptiuum, qui nunquam ſacrorum hoſtis fuerat, & cum aliis non paucis Preſulibus; tum quinque Cardinalibus conjurationis in ſe compertis; poſt

Clement. VII.

Qui pro Vrbano.

Qui pro Clem.

Clementis ignaua facilitas.

varios cruciatus morti addictis. De suo iure ne videretur dubitare; causæ arbitrium Synodo, vt ab æmulo rogabatur, permittere noluit: nisi forte Clemens sub optatæ pacis vmbrâ ambitionem texit: & conditionem abdicationis recusaturo proposuit: vt excusatiùs ipse propositam postea recusaret. Argumento est, quòd Petri Lunensis artibus, per ministros Regios Parisiis prohibuerit agi de pace, quam vel nuper adeptæ dignitatis damno, Bonifacius IX. Vrbano VI. suffectus, velle se per internuncios significauerat. Quin & contumelię loco habuit Academiæ Parisiensis ad vnionem pia monita. Adeo sæpè in Magnatibus dignitatum contemptus ostentatitius ambitionis artificium est; non indicium moderationis. At qui ne viuens ponere cogeretur Infulas tantoperè timuerat; cum mors ab infulis diuulsit. Ei suffectus properè Petrus de Lunà sub Benedicti XIII. nomine, delusis Franciæ, & Aragoniæ Regibus, qui vt differretur electio, per Legatos postulauerant. Statim agi cœptum de pace; quam, si eligeretur, strenuè promoturum se juratus promiserat. At fuere illæ ambitiosæ artes euadendi ad solium, vnde nec moriens vltro descenderet. Nec eius æmulis Bonifacio IX. Innocentio VII. & Gregorio XII. minor in dignitate pertinacia, cum quisque paratum se abdicare ad concordiam prolixè promitterent; vt postea certius esse ius suum causari, quàm vt in humani arbitrij aleam exponendum esset; & Legatos Principum; & populos, & Orbem ludificarentur; & vehementem mutuæ inter

Vrbani feritas.

Petrus de Luna fit Antipapa Benedict. XIII.

1389

Colludere cum æmulis suspectus.

ſe colluſionis ſuſpicionem facerent. Viſum Principibus ad pacem intereſſe, vt pertinacibus vi auferrentur Infulæ; cum ipſi vltro non ponerent. Inde à Bouſſicaudo Tribuno militum, qui iuſſu Caroli Regis, Petrum de Alliaco ad Benedictum ſecutus erat, Auenione interceptà, obſeſſus ipſe in Palatio eſt: & in Galliis, ac Hiſpaniarum parte habitus pro abdicato. Sed elapſus demum poſt quinquennium, qui magis ſe liberum, quàm Eccleſiam ſaluam voluerat, à Francis rurſum obſequium obtinuit, vt ob aſperiores, non diu poſt, ad Regem, ſcriptas literas; (quæ Pariſiis lictoris manu combuſtæ ſunt) iterum ab eo exciderent, & à Bouſſicaudo Genuæ Præfecto, ad portum Veneris, noui ei laquei pararentur. Incolumis tamen in Cataloniam euaſit. Si tamen incolumis; qui deſertus à Cardinalibus, dignitatis ante naufragium fecit, quàm ſe mari committeret. Eos enim ſeu pacis amor, ſeu Caroli VI. Franciæ Regis monita, iunxere cum aliis, quos à Gregorio non diſpar conſilium abduxerat: vt Piſis in Synodum coacti in vnum demùm diſtracta Eccleſiæ membra componerent. At adeo Legatis ad ſe miſſis non aſſenſere Pontifices, vt eam Synodum vterque reſciderit, & priuatas ille Perpiniani; ad Aquileiam alter, quo ſe indubitatum quiſque Chriſti Vicarium decerneret, celebrauerint. Nec ſegniùs Præſules vndequaque Piſas acciti, abdicationis in eos dictà ſententià, ex aſſenſu Cardinalium, Petrum Philargium, ſub Alexandri V. nomine Papam renunciant: vt ſub vno tandem capite coëun-

1398 · *Auenione detinetur & euadit* · *1403* · *1408* · *Fugit in Cataloniam.* · *Piſanum Concil.*

1409 tia Ecclesiæ membra in idem rursum corpus coalescerent. Nec in eo mora; si tàm facile poneretur Imperium, quàm admittitur. Diutiùs imperauerant exauctorati Pontifices, quàm vt obsequio possent facilè assuescere. Inde Ecclesia, quæ duplici diu capite inhorruerat, nono addito, nec prioribus penitus recisis, quasi triceps euasit. Nec enim exauctorati, ante Constantiense Concilium, posuerunt insignia, vt quatenus reuerà à dignitate exciderant, eius vmbrà saltem se pascerent.

Fit nouus Papa nec schisma desinit.

CAPVT VI

De fine schismatis in Concilio Constantiensi.

PIsana Synodus nihil aliud ostendit, quàm supra malum remedium esse; vt ex eius demùm sanati gloria illustrius Sigismundus Imperator innotesceret. Hic Ioannis XXIII. Alexandro suffecti; Constantiæ
1413 in Concilio, quod vt indiceret author ei fuerat; ita flexit animum, vt palam spoponderit positurum se Infulas, dum idem
1414 æmuli facerent. Similem de se spem fecit Gregorius per Legatum. At Benedictus
1415 nihil aliud quàm se Niceæ ad Varum cùm Sigismundo ad colloquium adfuturum promisit. Iam spei plenus Imperator accingebatur ad iter; cum ecce remora à Ioanne, qui à Synodo in Austriam profugus, vt se innocentem faceret, Sigismundum & Præsules violentiæ sibi factæ reos fecit. At quæsitum à calumnià pa-

Ioannes Pontif. fugit.

trocinium, criminis incrementum fuit.
Ideo patres, difflata per literas violentiæ
inuidiâ, ipsum ad abdicationem teneri de-
creto sanciunt, & quia nec rogatus re-
diit, nec iussus, vi reductus est; Friderī-
co Austriaco Asyli profugo dati culpam, *Reducitur*
per eius proditionem eluente: vt impe-
trandæ pacis esset ille victima, qui indi-
cti ab Imperatore belli occasio fuerat. At
ne tunc quidem cum sui vltra iuris non fuit;
alieni arbitrij suas esse Infulas voluit. Ab- *Et abdi-*
dicare se vltro noluit, vt exaugurateur *catur.*
ad formulam, & cum ignominiâ detur-
baretur è solio; vnde cum immortalis glo-
riæ præmio descendere poterat. Eius dam- 1415
no cautior Gregorius, per Carolum de
Malatestâ, Arimini Regulum, cessione *Greg. se*
factâ in Synodo, volens è solio descendit, *abdicat.*
ne nolens rueret. Nec dum tamen pax,
quippe haberi illa bonâ fide non poterat
donec auferretur Luna, vt etiam ridendo
verè *Gersonius* dictitabat. Dixerat olim
Auenione Benedictus, ad Regis Caroli
Legatos, haud ægriùs positurum se digni-
tatem, quàm pallium, quo tunc fortè ad
prandium se exuebat. At difficilius illam
posuit, quàm pellem; quippe tenaciùs ad-
hærebat illa animo, quàm ista corpori.
Id & antea sæpe omnibus, & tunc maxi-
mè Sigismundo constitit; vt qui, ab eo
Perpiniani, quò tandem exhaustis amba-
gibus ad colloquium venerat, nihil aliud 1415
expresserit quàm verba. Ambitiosæ men- *Benedi-*
tis inauditus rigor! ne ad eludendum qui- *ctus per-*
dem fulmen, quod iam tum conflabatur in *tinax.*

Synodo, caput inclinare, & imperare adhuc velle, cum ex suasu *Vincentii Ferrerii*, qui pro ipso ante steterat, reuersis ad officium etiam Hispaniæ Regibus, non erat qui obsequeretur; Et Paniscolæ, in arce maris Valentini, quò tanquam ad scopulum, facto naufragio, se receperat, creatis etiam aliquot Cardinalibus; potestatis vmbrâ se pauisse, cuius nec fragmenta quidem supererant. Quàm id egregiè Cluniacensium Doctorum, quos ad diem ipsi dicendam, Synodus miserat, responso innotuit: cum enim ipse dixisset; *Audiamus Coruos Synodales*: *Quippe*, excepit alter ex Monachis; *Venimus ad Cadauer.* Verè verè; & non tanquam ex Concilio; sed tanquam Concilium. Quid enim tum cœlesti exustus igne ille *Luna*, & è suo cœlo excussus, nisi fumus, vmbra, & eius quod videri etiam post voluit, putre cadauer? Recisis capitibus, quæ diu ex pulcherrimo Christi corpore monstrum fecerant, substitutum vnicum fuit, quod antiquum robur & decus redderet. Fuit hic Otho Columnius, ex electionis die D. Martino sacrâ, Martinus V. qui frustrà alicubi reluctatis Arragoniis, Ecclesiæ nauim, ex diuturnâ annorum quadraginta agitatione laceram in integrum restituit, & quoad vixit, si minùs in tranquillo, in tutò certè continuit.

Schisma definit sub 1417 *Martino V.*

CAPVT VII.

Anacephalæosis de bellis per schisma & ex ipso.

NOn animorum tantum fuit per schisma, vel ex eo dissensio; sed etiam armorum: à calamis ventum est ad gladios, à libellis ad bella; tum in Apuliâ; tum in ditione Pontificiâ. Hinc enim Andegauenses primò, prioris stirpis Principes, inter se commissi; tum posteriores cum primis: denique cum istis Aragonij, tantâ pertinaciâ: vt sopiendis dissidiis, per multa diuerso successu prælia, nec vnum sęculum satis fuerit. Istinc *Sfortia*, *Braccius*, *Picininus*, & alij licitum credebant, nullum in Ecclesiâ caput agnoscere, quia plures se dicebant: Et quando populi quem quisque malebat Ecclesiæ præficiebant Imperio; illi quam quisque ditionem poterat, Ecclesiæ subtrahebant Imperio. Hæc etiam quia vel Pontificia sunt, vel non sine Pontifice gesta, instituti est ibi breuiter attexere.

CAPVT VIII.

Primum ex schismate bellum Neapolitanum.

PRimum bellum in Calabriâ ab Vrbano cœpit, vt qui asperiori ferociâ Cardinales ad schisma egerat, molliori in Franciscum Prægnanum Nepotem affectu, Pontificum famosus scopulus, Ioannam Reginam ad bellum moueret. Nam quatenus

Nepotem Siciliæ Regem non fecerat, cui *Ambitio Vrbani pro nepote.* in sponsam Mariam Insulæ Reginam destinare sustinuerat, vt saltem Capuæ, & aliarum circa vrbium Dux esset, enixus est. Ob id abdicatâ Ioannâ quasi schismaticâ;
1380 Carolus Dyrrachinus inunctus in Regem est; vt ab eo Ducatum obtineret, cui Regnum ipse contulisset. Ad hoc Regina, ne hosti Regnum cedat, amicum quærit, & Ludouicum Andegauensem adoptat in filium, hæredémque instituit, ex Clementis suffragio. At eo vixdum bene ad iter accincto, *Ioanna Regina necatur.* & Regnum Carolus & Reginam habebat in manu: & quam optimè olim de se meritam, ex ingratitudinis conscientiâ, amicam facere desperauit; ne noceret inimica, tru-
1382 cidauit. Othoni Marito pepercit, vt firmandi contra hostes Regni, esset ille instrumentum, quem regno exuerat: Nec enim tyranni benè faciunt, nisi vt malefacta tueantur. Haud segniùs Ludouicus, Amedei Sabaudi animatus auxilio, Calabriam iam victor peruaserat: nec aberat procul à solio; si Carolus tam paratus fuisset pugnare, quàm ipse vincere. At dum, ex *Ludou. I. Andeg. vincitur.* Othonis consilio, moras trahit; & cedenti similis, commeatus intercludere satis habet; ipsum tandem vincit; non pugnando:
1384 & dum cautè prouidet, ne vincatur. Adeo primus sæpe certusque ad victoriam gradus est; cauere ne vincaris. Ad famam Victoriæ Neapolim Vrbanus se contulit; vt cuius non leue momentum fuerat, eius aliquod præmium nepoti acquireret. At quid
1385 ab ingrato speret ingratus, in quem libera-

lis non fuerat, nisi de alieno? Adeo partem prædæ non habuit: vt à victore Luceriæ obsessus præda fermè ipse fuerit. Hinc in ipsum anathema, & dicta sæpe abdicationis sententia; & Neapolis sacris interdicta. Nec propterea euasisset; ni à Thomâ Sanseuerinate, Raimundo Vrsino, & aliquot Genuensibus Genuam fuisset abductus. Ibi in Cardinales & Præsules perfidiæ vel authores, vel conscios, exaggerata ferocia in actu est; quam solis diris in tyrannum inutili conatu exercuit. Eum scilicet verbis, & sententiis expauesceret; quem parum revereri Deum, & memorari beneficia, ingratâ ipse in Reginam perfidiâ docuerat! Non tamen sacrilego inulta fuere diu scelera. In Pannoniâ, *Caroli* quam alteri Reginæ vt adimeret adiuerat, *cædes.* per insidias Nicolai Gari, à Forgatio interemptus. Sic dum vnius Regni tyrannidem 1386 gradum facit ad aliud, meritò ab vtroque, atque adeo à vitâ dejectus est.

CAPVT IX.

Secundum ex Schismate Neapolitanum bellum.

Extinctâ in Carolo belli face, bellum exarsit iterum dum Sanseuerinas, Otho, & alij Ludouicum Andegauensem prioris filium: Ladislaum alij Carolo genitum sequuntur. Istius à partibus Vrbanus, & ipsi suffectus Bonifacius steterant: à Ludouico 1393 Clemens; atque adeo primùm fortuna, vt atrociùs demùm sæuiret. Nam dum Sanseuerinas indignatus, Regni præfecturam,

quam virtute meruerat, Monioiæ Clementis Nepoti datam esse à Ludouico, ei Regnum ipsum subtrahit; & suâ defectione transuehit ad Ladislaum: vt ostenderetur non magis Regum sæpe virtute Regna stare, quàm fide Procerum & Ministrorum: & nullo magis perdi, quàm cum, exclusis qui merentur, eorum regimen defertur indignis. Prosperitate ad Ecclesiæ damnum Rex nouus abusus, Romanos aduersus Innocentium VII. commouit: Nec ad anathematis pœnam Hadriani molem restituit; nisi vt commotà rursum sub Gregorio XII. atque occupatà vrbe; relaberetur in culpam. Quamquam ipsum tunc Gregorium habuisse in partibus creditus est: quasi Romam non fatigauerit; nisi vt ex obliquo, colloquia de pace cum Benedicto Lunensi, & Pisanæ Synodi placita turbaret. Astum subodorata Synodus abdicato impio, Ludouicum Regem approbat: & Paulum Vrsinum, iam ex prælato sibi in vrbis regimine Aprutino quodam exasperatum, in tyrannum instigat. Statim pulsus vrbe & ditione Pontificià Ladislaus; suà in Campanià ad Rupem-Siccam, magnà clade fractus est. Plena erat illa victoria; si tam prouidè Ludouicus fuisset vsus victorià; quàm strenuè illam reportauerat. Nec ipse negabat, qui euaserat. Nam sæpius ad familiares; si die pugnæ institisset hostis, & se & regnum, in eius futurum manibus, si posterà, non se, sed Regnum: si tertia demùm nec se, nec Regnum. Adeo in celeritate sæpe magis, & occasione, quàm in

Marginalia: 1400 *Ladislaus Rex Neapolis* — *Romam turbat.* — 1404 — 1406 — 1408 — *Synodus Pisana sub Ludouico II.* — 1411 — *Occasio prẽhẽda.*

virtute, posita victoria est. Sed Vrsinius diu pestem alit, vt sit quod curet: nec vult Remp. esse sine hoste, ne ipse sit sine dignitate, specie periculi militem ab insequendo continuit, & fractas recolligendi vires otium victo dedit. Ad hæc Ludouicus horrere bellum, in quo multùm inesset periculi, nihil emolumenti, & in Galliam respicere, cum in Italis vel amicis non plus experiretur fidei, quàm in hostibus. Ad hæc impius metu liber, instare grauiùs, & ditionem Pontificiam fœdè diruere. Nec tam, ex indicti in se à Ioanne XXIII. sacri belli metu, ferrum inhibuit; quàm magno pretio inducias vendidit. Tali offa abducendus fuit ille Cerberus à Gregorio, quem hactenus tutatus erat. *Ladisl. Romam vexat.* At nec propterea pax bona fide; institit inde ferociùs, quia in imparatos securiùs, & occupata Vrbe, totaque ditione Pontificia rapinis, & cædibus etiam Præsulum vexata, visus est à falso Pontifice non defecisse, nisi vt verum, (qui tamen fuga euasit) interciperet: nec ante sceleribus finem, quàm vitæ, eo quem meruit exitu, imposuit. Nam medicus eius Perusinus, Florentinorum, quos 1414 tunc maximè vexabat emptus pretio, filiæ, qua tyrannus abutebatur ad libidinem, persuasit, vt pharmaco, (id erat virus præsentissimum) pudendis illito, illum acriùs ad sui amorem excitaret. Inde vtriusque interitus, *Perit medici fraude.* & Italiæ spes quietis. Serui fraude sic perit, qui nulli vnquam fidem seruauerat.

CAPVT X.

Tertium ex schismate Neapolitanum bellum.

LAdislao suffecta Ioanna Soror nouorum motuum seminariũ fuit. Nam etsi redditis quæ pertinebant ad Ecclesiam, & Ma-
1419 rito Iacobo, quem, vt sui Caracioli amplexibus liberiùs frueretur, vinculis addixerat, liberato, coronam tandem, à Martino V. impetrasset, in Caracioli tamen odium, à Iacobo Sfortiâ vexata; (qui propterea Ludouicum III. Andegauensem prioris filium aduocauerat,) vt vindicem haberet,
1420 Alfonsum Aragonium adoptauit in filium; vt cujus ope regnasset per vitam, Regem eum faceret post mortem. Felix cui vel otioso Regnum fortuna parauerat: ni quod tutò sperare poterat, maluisset occupare: sibi jam tum omnium vendicato arbitrio; & de Reginâ in Hispanias abducendâ sumpto consilio. Inde abdicatus, & post quædam certamina pulsus ab Sfortiâ, quem sibi Re-
1423 gina conciliauerat, locum Ludouico fecit quem & noua Reginæ adoptio, & jus paternum, & Synodi Constantiensis, ac Martini V. suffragia ei adjudicauere. Inde nata illo in Regno Francohispanica bella, quæ nec dum ita desierunt, vt si daretur occasio; non atrociùs exardescerent. Alfonsus igitur; non facilè concoquens Regni damnum, quod jam non spe solâ deuorauerat;
1423 intercepta dum Hispanias regreditur atque direptâ Massiliâ; sacrisque D. Ludouici li-

Aragonius adoptatur à Ioanna II.

Abdicatur & pellitur. Ludou. III.

Massilia

pſanis, ex primâ Andegauenſium ſtirpe Præſulis Tholozani, Valentiam deportatis; vt in Pontificem quoque vltionis virus euomeret, in Petri Lunenſis interea mortui locum, Ægidium quemdam, ſub Clementis nomine, curauit intrudi, & quantum licuit ſchiſma recudit. Nec quamquam percuſſus anathemate ante reſipuit; quàm Petri Fuxenſis Cardinalis ad hoc in Hiſpanias ter Legati dexteritate & patientiâ demùm expugnatus, Ægidium & illius factionis, qui ſupererant, Cardinales adegit, vt poſitis inſignibus, vota ſua quantum poterant, in Martinum conferrent. At voluit ambitioſus homo vt ſuum ſibi Regnum redderetur, qui ſuum ſacris cultum reddiderat: & quatenus vltro non reddebatur; vi rapere illud conſtituit. Iamque Ioannâ mortuâ, quæ in Renatum Ludouici defuncti fratrem jus tranſtulerat, occupatâ Capuâ, Caietam vrgebat, cum ſolenni fortunæ ludo, ad imum rotæ truſus eſt; vt majori prodigio ad ſummum rurſus euaderet. Nam vnà cum fratribus, Ioanne, & Henrico, & multis proceribus, à Genuenſibus, duce Blaſio Aſſereto, nauticâ pugnâ captus: ſic Philippum Mediolani Ducem, & Genuæ tunc Dominum in partes traxit; vt liberaliter ab eo dimiſſus, majora cladi debuerit, quàm ſperaſſet à victoria. Caietæ enim, quam interea frater illius Petrus cladem elapſus occupauerat, exceptus, ita feliciter ſuam rem promouit, vt quà deluſis arte, quà deuictis manu hoſtibus, Regno tandem potitus fuerit. Per intromiſſos aquæ ductu milites, ca-

direpta ab Aragonio.

Qui ſchiſma renouat.

1426

Sed reſipiſcit.

Renouat bellum Neapol.

1435

Regno potitur.

1442

pta Neapoli, ejectoque Renato, in Eugenium IV. Martino suffectum machinas intendit, quò illum sibi conciliaret: nec enim insuetum Magnatibus; quos minori prouocauerunt injuriâ, majori placare. Ab inuadenda per Antonium Pisanum Vrbe, Vuitelesci Florentini Præsulis, à quo non leuia sæpe damna in Apulia senserat, diligentiâ prohibitus, Basileensibus se addixit, & Pontificis hostem se profitetur in sacris, vt eum Amicum faciat in politicis: vt dum à falso Pontifice suffragium mercatur ad jus Regium, impetraret à vero. Tunc demum Basilea reuocatis suæ ditionis Episcopis, Eugenio se morigerum professus est, quando illum ambitioni suæ obsequentem habuit. Talis nimirùm sæpius est Principium Religio, Pij sunt, quando pietas in lucro est. Quid verò Papa de alieno Andegauensium jure anxiè curaret, qui nec suo tuendo erat? Prudentis esse credidit non negare, quod auferre non poterat; ne sibi suum, quod ægrè retinebat, auferretur.

Suffragio Pontificis.

CAPVT XI.

Bella à Braccianis, & Sfortianis in Pontificem & inter se.

BRaccius Iacobi Sfortiæ bellatorum tùm in Italia celeberrimi laudem bellicam sic æmulatus est, vt non minùs *Braccianis*, quàm ille *Sfortianis*, (fuere tum illa, inter Italos milites, factionum nomina) gloriæ compararuerit. Hunc ab Ecclesia Martinus V. Papa expulit, qui Perusio, Spoleto, & finitimis,

finitimis, Ecclesiæ politicam potestatem expulerat. At militares inter lituos innutritus *homo*, tonitru de cœlo non audiit. Coactus *Braccius.*
itaque Pontifex ei veniam petenti prædæ partem sinere, dum alteram redderet; & in- 1419
super Bononiam, quæ tum, vt sæpe alias, authore Antonio Bentiuolo rebellauerat, ad obsequium reuocaret. At nemini pars Imperii per iniuriam adepta satis fuerit, si pronum sit in totum inuadere. Quin & ausus iste Neapolitanum solium ambire: si fortè de quo Andegauenses, & Aragonii prælijs, & cladibus litigabant, tertius ille
gauderet. Inde obsessa Aquila. At vbi 1424
Imperii moliebatur initium, vitæ etiam finem habuit; à Francisco Sfortia, qui Andegauensibus militabat, (patrem eius Iacobus, dum à naufragio militem abducere tentabat, vndis interea demersus fuerat) victus, & cæsus. Inde Perusio, Tuderto, Assisio, & aliis recuperatis, spes pacis illu- *Philippus*
xerat; ni Philippus Mediolani Dux bellum *Vicecomes.*
reduxisset. Fixum enim illi Pontificia per tyrannos inuadere, quasi in alterius damno, solatium suo, quod à Venetis passus fuerat, haberet. Eius igitur impulsu, *Sfortia* & *Fortebraccius* Braccij nepos ditionem Pontificiam ita diuexarunt, vt ille multa in Vmbria & Piceno inuaserit, iste Romæ proxima populatus, Romanos desertos se
à Pontifice conquerentes ad rebellionem 1434
egerit; profugo Florentiam Eugenio, & Nepote eius Condelmerio custodiæ tradito. Ad
cumulum cladium *Nicolaus Picininus* in- *Picininus*
surrexit, qui pusillitatem corporis, quâ in-

fra hominem decreuerat, (& inde Picininus) animi granditate, quā supra iuerat liberaliter emendans, Bononiam, Forum Iulium & alia subegit. Conatus quidem Eugenius; qui non minùs patiebatur molestiæ à Basileensibus Episcopis, sibi non deesse, per Cardinalem Vitellescum Romà & aliis recuperatis Sed iste ambitione corruptus; vt victorias faceret gradum ad Insulas, Picininum corrupit; & vt faceret dignitatis adjutorem, promisit eum se facturum socium prædæ. At in arcem Angelicam pertractus, qui Tiaram somniauerat, vincula subiit, in pœnam perfidiæ. Si tamen illa non afficta ab æmulis, qui eius ex casu crescere, spoliis saginari, volebant. Istius, qui breui post in arce interiit, securus Pontifex, ad alterum intendit, & vt hostem hoste comprimeret, *Sfortiam* in gratiam recepit, relictis vltrò, quæ vi non dabatur recipere. Si tamen vltro, qui diploma quo eum Piceni Marchionem renunciabat; hac epigraphe subscripsit: *Quod ei Petrus & Paulus male vertant.* Nec ipse dissimulabat, cui certum erat vel toto inuito cœlo terrarum aliquid inuadere. Nec Religio erat, *inuictis Petro & Paulo*, Marchionem se Piceni inscribere. Sed eę tum erant res Eugenii, vt *Victoribus* istis ei esset supplicandum, vt placaret. Id tum in *Sfortiâ* factum, qui junctis Venetis fœdè sæpius in Insubriâ Philippum afflixit. Nec interea *Picininus* felicior, qui à Florentinis & Pontificiis, quibus Mediarota Cardin. præerat, ad Anglaram eâ clade fractus est, vt reuersus in Longobardiam,

Vitelesci Cardin. proditio.

Victoria Pontificiorum.

Philippo magis solatio esse potuerit societate cladis, quàm vltione. Breui tamen post Sfortianis ad Martinengum arcem in arctum redactis, habebat jam in manu Victoriam, ni de eius, ante ipsam, præmio au us esset pacisci cum Duce. Ab eo enim velut in stipendium postulata Placentia; quem modestiâ victorem & liberalem facturus erat, importunitate fecit ingratum. Nam eo statim reuocato Philippus, Sfortiam quem captiuum facere poterat, generum fecit, data illi Blanca filia Notha in sponsam, & Cremona in dotem. Ad hæc Alfonsus Aragonius potitus Neapoli, veritus ne pax Longobardiæ bellum in Apulia renouaret; cum Philippo egit, vt nouo Sfortiam bello implicaret. Inde promissa Eugenio, Duce Picinino auxilia, ad Picenum recuperandum: idque tandem Alfonsi auxilio perfectum. Nempe vt edisceret bello melior, quàm pietate, in lubrico stare terrenam potentiam, quæ inuitis Petro & Paulo, atque adeo cælo creuit.

Sfortia gener Philippi Ducis Mediol.

CAPVT XII.

Tartarorum noua eruptio, seu de Tamberlane.

TVrcarum progressibus quatenùs à Christianis non erat obex, fuit à Tartaris: nam impietatis vindicandæ instrumentum in Dei manu nullum sæpe aptius, quàm impius. Is tunc fuit *Tamberlanes*, qui suæ fortunæ faber, dum regit oues, regendis hominibus initiatur.

Tamberlanes.

1390 Dignus quem suo ex ordine Heroes non expungerent si victorias, quibus supra Cęsares, & Alexandros iuit; immani sæuitia non corrupisset; non minùs transgressus hominem dum sæuit, quàm dum vicit. Quamquam fortè, vt in Heroë, ipsa quoque sæuitia Dei quid habuit. Talem ipse de se fidem facere potuit, cum rogatus cur tam parùm humanus esset, homo cum esset. *Quid me inquit, tu hominem? Flagellum Dei sum, ac deprauati sæculi clades.* Quidni verò? nam agrestium,& prædonum ignobili subnixus turba; ex paruis & pudendis initiis, ad tantam excreuit magnitudinem, vt Scythis, Persis, Indis sub iugum missis, & Turcarum quassato Imperio, Orbi subigendo se parem probauerit. Hinc ei pro insignibus tres in scuto globi, quibus se trium orbis partium victorem præmonstraret. Nec cœptis audacibus timebatur mora, nisi à Baiazethe Turcarum Principe. In eum igitur dum Regulis Asiaticis sua non reddidit, nec à Manuelis Byzantini finibus abstinet, ingenti fremitu mouet. Ac primo impetu, Ostrogulo Baiazethis filio victo, cæsoque; Sebastiam diruit, & incolarum ad duodecim myriadas vel ferro mactat, vel equorum vngulis suos ob oculos (id enim ipsi in deliciis) immaniter obterit. Accesserunt ad cladem, Alepus, Damascus, & finitima, post victum Ægypti Sultanum, penes quem Syria erat. Alia tam latè vltrò iugum subiuere: quid enim resisterent, cum hæc vna esset salutis via, profiteri obsequium fine pugna? Nulla vr-

Eius stemma.

bium ad tertium diem restitit, sine excidii pœna. Dicunt eius in tentoriis, obsidionis primò die vexillum ex albo Clementiæ spem fecisse statim deditis; Altero rubeum vexillum, cladem incolis præmonstrasse, tertio demùm, Nigrum Vrbi toti funus indixisse. In eum dum tota suæ potentiæ mole accurrit Baiazethes, clades non vindicat, sed auget, & sui fermè ruinam Imperii cadendo trahit. Ab eo enim octingentis præliantium, vt volunt, millibus succincto, ad radices Tauri victus captusque est. Sic qui paulò ante imperii mole premebat, aut terrebat orbem, sub vinculorum pondere ingemuit. In eum primò victor humanus, tùm ex eius, qui necdum ferociam exuerat, mordacibus responsis, immitis & atrox. Adeo eum vt Imperatorem non habuit, vt vix hominem. Parùm fuit, quòd sibi equum inscensuro, eum esse incuruis humeris pro suppedaneo voluerit: adegit insuper ad Canum cibaria, vt qui ante in solio supra Principes eminuerat, ad colligenda frustula decidua infra mensam, ad pedes accumbentium abiiceretur. In ferrea etiam inclusus cauea, spectaculum miserandum fuit populis, quibus non ita pridem excidii causa fuerat. In vno, & in cauea, Regem se meminisse potuit, quod catenis aureis vinciretur: nam & in solio Reges istiusmodi vinculis astringi solent. Cum itaque, non pateret ad libertatem exitus, ipse fecit, & alliso ad clathra, capite, se quasi manumisit. Actum erat de Imperii Turcici corpore, si qui volebant perditum; perdere ausi essent.

1042

Bajazetē sternit & capit.

Nihil tamen interea motum à Græcis, quasi fractæ belluæ vererentur adhuc flatum, & vmbram; cuius integræ vngues non rarò senserant. At vel ob hoc quia læserat instandum lapsæ erat, ne vltra læderet. Nec inspectores tantùm tragœdiæ esse oportuit, quando Res & occasio, vt essent Actores, postulabat. Factum igitur vt ad sua reuocato Tamberlane, sese rursum erexerit jacens Imperium: & post longa inter quatuor Bajazethis filios dissidia, in Mahometem seu Celebinum natu minimum tandem incubuerit, vt recollecto iterum spiritu in Christianos incumberet.

Ignauia Græcorũ.

1414

CAPVT XIII.

Turcarum noua in Europa Victoria sub Mohomete I. & Amurate II.

PVlchriùs Christianis aliquando vinci, quàm nunquam pugnare. Apud eos illi imprimis nobiles, quos multus puluis signat, & frequens cicatrix. Hinc Turcis datum à casu exurgere, vt nos ad casum vrgerent; & acceptas à Tartaris clades nostris vindicarent. Mahometes itaque recens adhuc à fratrum cædibus nostras auspicatus
1415 est, Vualachiâ, Bosniâ, Dalmatiâ, fœdissimè deuastatis. Vltra promoturum retardauere Veneti, qui duce Petro Lauredano, profligarunt impium ad Callipolim, & classe ad nostrum excidium parata, spoliarunt. Nec propterea refrixit ardor in Amurate filio, qui victis & strangulatis duobus Mu-

staphis, Patruo, & fratre, quos Ioannes Græcorum Imperator spe recuperandç Callipolis & infirmandi ex diuisione hostis, Imperio Turcorum Europæo promouerat; continuo victoriarum cursu, Phocidem, Atticam, Bœotiam, & alia ad Isthmum subegit; Albaniam seu Epirum vectigalem fecit, acceptis in pignus fidei à Ioanne Castrito Despota, cùm tribus eius filiis, tùm Croiæ gentis Metropoli. Inde Bulgaria & Vualachia subactæ. Nec Georgio Despotæ Seruiæ profuit, Barbaro filiam dedisse in coniugem, nisi vt ruina esset acerbior, quæ inferretur à genero. Reducere illum manu tentauit Albertus Austriacus, sed vt mœror ingrauesceret, ex irrito conatu. Ad amissæ ditionis fines non est visus rediisse, nisi vt inspiceret, quàm ex alto cecidisset. Ac vt duobus filiis, quos ad Sanderouiæ præsidium reliquerat, effossos esse oculos de propiori cognoscens, acriori dolore conficeretur.

Amurates II. victoriæ.

1431

CAPVT XIV.

De Huniade Christianitatis in Amuratem II. & Mahometem II. vindice.

AD tot Amuratis victorias, quàm non procul erat à iugo Europa reliqua, ni Deus illi strenuos vindices Huniadem, & Scanderbergum indulsisset. Huniades enim succinctus copiis Hungaricis, & Crucesignatorum, quos Eugenii Pontificis iussu Iulianus Cardinalis conscripserat, hostes non

Huniadis victoria.

semel in Transyluania: tùm ad Morauam fluuium; mòx ad Æmum montem, magnis
1442 cladibus fregit. Ad Herois fortunam Amu-
1443 rates, de sua dubitare cœpit, & ne victum ambigeres, pacem petiit: actumque secum liberaliter credidit, quòd parte dumtaxat Europæi Imperii, eam emerit; quando totum nutauerat: Cum maximè tunc Scanderbergus transisset ad partes, & ad Caramanni motus Asia fluctuaret. Ad illa; pacis malis malè concoctæ pudor, subiit animos, & pœnitentia. Non ergo difficilè fuit Eugenio Papæ, Condolmerio ipsius Nepoti & Christianæ classi ad Hellespontum præfecto, Iuliano Cardinali, & aliis Ladislaum Regem, & Huniadem ad armorum consilia reuocare, vt fractum iam hostem, priusquam pace resurgeret, prorsus, vt pronum videbatur, exscinderent. At ex quo in gratiam accepere Barbarum, à gratia ipsi fortunę exciderant: victus enim ad Vuarnam flumen cæsusque Rex, vnà cum

Amurates pacem petit.

Hungari eam rumpunt.

1444 copiis, Iuliano, & aliis, pœnas vel initæ inconsultò pacis; vel temerè ruptæ dedit.
1448 Huniades fugâ euasit, vt rursùm ad Cosouam in Rascia victus, cladem augeret, dùm tentat vlcisci. Sed quam tunc sumere datum non est, non diu post ad Belgradam à Mahomete II. obsessam ad satiritatem expleuit. In eam enim vrbem, bimestri iam obsidione actam ad vltima, per hostium stragem ingressus, ferocientem Barbarum non leuiter ad papillam sauciatum, castris exuit; & cæsis quadraginta obsidentium millibus, ad fugam egit. Fuit hæc inulta

Clades Christianorum.

Huniades eas reparat.

inulta clades: quia breui post nobiliori multo victoria, ad eam triumphi gloriam victor euasit, quæ omnem excludit iniuriam. Agnouit infortunium Mahometes, & ob id acriori cladis acceptæ sensu pungi se dixit, quod vltionis copia ablata sibi esset. Quamquam alia ea ratione solari potuit, cum eum omnium qui vnquam fuerant strenuissimum palam confessus est. Nec enim cuiquam ignominiæ potest esse victoria, vbi victor in tanta gloria est. *Huniades cas reparat.*

CAPVT XV.

De Scanderbergo Christianitatis in Amurathem & Mahometem II. vindice.

NEc minùs interea negotii Barbaris à Scanderbergo, hoc est, Alexandro. Ita enim eum circumcisum, dici voluit Amurates; cum Georgius antea diceretur. Hic Amuratem, cui vnà cum fratribus obses à patre datus fuerat, virtutum & facinorum præstantia adeo sibi addixit; vt 1481 qui aliorum principum carnifex erat, eius quasi cultor esset purpurati sui factus purpuratus. Cum suâ morte defuncto patre, fratribusque ipsius fraude sublatis, auitam Prouinciam sæpius promissam non impetrauit à volente, abstulit ab inuito. Nam ab Europæi Bassæ Scribâ (quem vnà cum consciis interfecit, vt diutiùs fraus Tyrannum celaretur) diploma extorsit, quo Epiri præfectura, Amuratis nomine, sibi committeretur. Hactenus vulpes, posthac

etiam Leo, & non ſolo nomine Alexander. Dubites an irritatum hoſtem potentiſſimum, admirabilitate virtutum; an infortunio calamitatum magis perculerit. Fidem excederent, quæ ſæpe facinorum prodigia prodidit; niſi factus iterum Chriſtianus, ex cœleſtis militiæ ſubſidio, rerum geſtarum magnitudinem credibilem feciſſet. Non hominis ſolius fuit, ſeptem numeroſos exercitus, diuerſis temporibus, exuiſſe caſtris, & magnis cladibus perculiſſe; ipſum Amuratem à Croiæ obſidione iterum extorſiſſe; & Boſnæ, Raſciæ, Illirico, & ſuis alibi Deſpotis redditis, labentem Eccleſiam ſuſtinuiſſe. Id verò quàm exiguis viribus: cum in caſtris nunquam vltra ſena equitum, terna peditum millia habuerit. Virtus enimuerò penſabat numerum; & ipſe vnus, occulto Dei nixus auxilio, pro exercitu fuit. Ceſſit aliquando tamen ad aſſultus Mahometis; non victus, ſed vincendo defeſſus: & ex palmarum veluti onere, reſiſtendo minùs habilis.

CAPVT XVI.

De Stephano Vuaiuoda Moldaniæ, Chriſtianitatis in Turcas & Tartaros altero Vindice.

IN Moldauiâ etiam Vuaiuoda floruit, quem meritò inter ſui Heroas ſæculi, non infra Huniadem ponas, aut Scanderbergum; vt qui ex Barbaris non ſemel infractis, non minùs ſibi nominis, quàm ipſi,

parauerit. Eam gentem iam Amurates II. afflauerat; sed ita vt filio Mahometi II. reliquerit, in quod vim promeret; an vt Vvaiuodæ Stephano, ad coronas, quas nomine præferebat, allaboraret. Vt iuris vmbrà Tyrannidem veram obtenderet Mahometes, Palatinum Vualachiæ, quem Stephanus ditione pepulerat, in speciem restitutum ibat. At ab Heroë nobili, modicâ popularium manu succincto, cum ingenti centum & quinquaginta millium armatorum exercitu fusus didicit, post Huniadem & Scanderbergum, superesse, in quem non impunè incurreret. Ac dum exasperatus clade Barbarus vires reparat; ne à victoriis interea cessaret Stephanus, in Tartaros manus vertit: eosque iam ab aliquot annis animosè fractos iterum atque iterum attriuit, & vltra Boristenem abegit. In aliquo tamen modum excessit indoles illa Martia: nec enim mihi sine culpâ, quòd Maniaci hostium Principis filium in acie captum, ob Legatorum superbè illum repetentium oculos, in partes diuelli iussit; ipsosque Legatos palis configi: hoc erat in audaciâ vltra fines ire. Interea tota virium suarum mole (quingenta millia fuisse in acie dicunt) incumbens Mahometes, dum sæpius vincitur, victorem se facit. Si tamen ille victor, qui hostem non aliter superat, quam suis eum cædibus fatigando.

Mahometem II sternit.

Immanitas.

CAPVT XVII.

Vicesima secunda in fidem Hæresis. De Vuiclefo hæresiarcha.

QVo tempore, schismatis fluctibus scindebatur in partes Ecclesiæ nauis, incubuit etiam procella ex hæresi: si fortè quæ prima vix poterat eluctari discrimina; secundis obrueretur. Istorum author Vuiclefus in Angliâ fuit, qui Episcopatus Vuin-
Occasio. gorniensis repulsam, bello in sacra vltus est; vt si daretur, totam Ecclesiam hostis conuelleret, qui vnam amici specie non texerat. Itaque quidquid olim Arnaldus, Vualdus, & id genus alij, *contra maiestatem Ecclesiæ, authoritatem Præsulum, vel peccatorum su-*
1377 *pra laïcos, & inferiores ministros, sacramentorum necessitatem, & efficaciam, clauium potestatem, traditionum vim, festorum obseruantiam*, & similia sparsim debla-
Hæreses. terauerant; in vnum collegit, vt maiori periculo reuomeret. *Nemini patere ad cælum viam voluit, qui voto saltem non esset coniugatus: quasi cœlibes essent homicidæ, qui nascituris vitam, & felicitatem præriperent.* Exitiosa illa dogmatum impiorum pestis, quæ ex priorum authorum anathemate, suâque propriâ fœditate habebant antidotum, inualuit aliquandiu tamen, ex Ioannis Lanclastrij, Henrici Persei, & aliorum
Progressus Procerum latenti præsidio: nec non ex Præsulum ignauâ socordiâ, quos ad arcendos à grege lupos, frustra monuerat Gregorius XI. Nihil tamen in Ecclesiam potuere tu-

midi fluctus; quàm vt eam tollerent altiùs. Hęc tum imprimis debita palma Guilhelmo Courteneio Cantuariensi Episcopo, Academiis Parisiensi, & Pragensi, Ioãni XXIII. in Rom. Synodo, & demùm Constantiensi Concilio: A quibus intorto in impios anathemate, Euangelica placita, ab impuri lolij contagio, decretorum falcē sunt vindicata. *Refelluntur.* Sed nemo efficaciùs Dei causam egit, quàm ipsemet qui subita paralysi Vviclefum perculit. Ne dubitaretur de causâ, & authore pœnæ, ipsâ die D. Thomæ Cantuariensi sacrà, quem læsæ majestatis reum, ex more in Concione acturus erat, obrigescere incipiens, die sacrâ D. Syluestro, quem ob acceptas à Constantino diuitias, Ecclesiæ corruptæ calumniâ solebat inspergere, fœdam animam efflauit. 1384 *Hæresiarchæ pœna à Deo.* In sectarios edictis primùm Ricardus Rex, postea etiam pœnis egit. Maluit Regio nomini decus quærere ex repressis impiis, quàm opes fisco ex Ecclesiis spoliatis. Prudenter sanè, atque piè: imminutio enim potentiæ est, crescere pietatis damno: nec vlli vnquam profuissent diuitiæ, quas Deo detraxisset. *Et sectatorum à Rege.*

CAPVT XVIII.

Vicesima-tertia in Fidem Hæresis Hussitarum in Bohemia.

Vviclefitica pestis apud Anglos repressa erupit in Bohemiam. Ibi assertorem inuenit Ioannem Hus, quem non puduit, adductis ad partes quibusdam Doctoribus, 1408 quos in conferendis Ecclesiæ Beneficiis Episcoporum iniquitas ab Ecclesiæ reuerentia

Hussita-rum ortus. alienauerat, Vvicleſum in Academia Pium dicere, cuius ante impietates palam damnauerat. Recrudeſcenti vomicæ impreſſit ſtatim ferrum Subinco Archiepiſcopus, concrematis Hæreſiarchæ libris,& Hus à Concionibus interdicto, ex Alexandri V. Pont.
1409 iuſſu. Obloqui ad hæc proterui, quaſi ſacris fieret iniuria, dum ſacrum miniſterium, ab impietatis præſidio coërcebatur. Auſus etiam Hus recepta quædam dogmata ad diſceptandum proponere: vt iniquis ea interpretamentis conuelleret. Hinc maior
Et progreſſu ex vitiis Sacerdotum & Regis. animis calor, & nouitatum prurigo, & pronitas ad turbas, cum vulgus, ex Albiconis Archiepiſcopi (Subinco enim nuper exceſſerat) & Sacerdotum vitiis, ipſorum doctrinam æſtimans, nouatores plauſu exciperet, nedum aſſenſu. Audaciam faciebat impunitas. Quid enim timerent à Vvenceſlao, qui de Rege nihil habuit prçter nomen, & peccandi licentiam? Ex ſordibus quibus eius &
1412 vita & regimen polluta ſunt, facilè credas, ipſum, dum Norimbergæ intingebatur lotio fontem Luſtricum, & cum biennio poſt, in Bohemiæ Regem inungebatur, ſtercore aram comſpurcaſſe. Ad inualeſcentium tamen motuum fremitum, è ſuo tandem torpore excitus, ejecit ex vrbe, quos ab Eccleſiâ iam motos, è vitâ oportuerât. Cautiùs Conſtantienſe Concilium Hús & Hie-
Hæreſiarcha crematur Conſtantiæ. ronymum Pragenſem igni addixit, vt flamma tandem culpam elueret, quam pœnitentia non emendauerat. Hieronymus enim impietatem non ejurauerat, niſi in ſpeciem. Ideo meritò retractus à fugâ, cum

Hus coniunctus est ad pœnam, à cuius scelere non abscesserat. In flammâ mirùm quantam simulationem constantiæ præ se tulerint: nempe vt virtutis mentitæ faciem impietas periculosiùs imponeret. Inde Martyres dicti à discipulis; habet enim & Dæmon Martyres suos. 1416

CAPVT XIX.

Hussitarum prima Tragædia.

BOhemorum accendit animos flamma, quæ sacrilegorum corpora consumpsit. Ne territi crederentur ex duorum pœna; ausi sunt atrociora. Adeo sæpe pietatis interest vt impiis parcatur; si eo numero sũt, vt vlcisci pœnam per maiora, eaque impunita sacrilegia valeant. Statim igitur Doctores aliqui Pragensis Academiæ vsum calicis ad salutem laicis etiam necessarium ex Christi præcepto & exemplo statuerunt. Ab eis commotus populus irrupit in prętorium, & profugo, ex ignauiâ, Vuenceslao, Magistratus, quos fuga non subtraxerat, è fenestris dejecit. Cum intereà Ioannes quidam, nouæ Religionis idoneus promotor; quia antiquæ & Præmonstratensium desertor; præmonstrato in Calice Christi sanguine, ad humanum alacrius effundendum truculentos accendebat. Inter hæc è vivis ablato Vuenceslao; Sigismundus intempestiuâ seueritate res perdidit, quas ignauiori socordia frater afflixerat. Quasi benè cessisset Constantiensium in Hus & Hieronymũ seueritas, eam ipse in eos, qui Vratislauiæ tumultus egerant exercuit. Ex eâ sic exarse- 1419

Pragensis rebello Husiitarum

Inualescit ex seueritate Regis. re Pragenses; vt quæ arma timor excusserat, metu resumpserint; & vt à se pœnam excluderent, toto cum Regno excludere cõspirauerint: quàm verò prospero successu vix credas. Cæci animo, vt dignum se Ducem habeant, corpore cęcum volunt. Hinc illi cognomen *Zischa*. Hic suos, *Taboritas* dixit; quasi non minus addicti Deo essent, quàm quos in monte Tabor suæ diuinitatis testes Christus fecit. Ex illis prodierunt & *Sionitæ*; cum Ioannes Roatius Arci à se conditæ nomen à Sion monte quæsierit: ne scilicet *Bohemæ*, *Catholici Palestinæ*, & *Philistæi* sine veri specie dicerentur.

Bohemia dicta ab Hussitis Palæstina. Illam eis audaciam fecere victoriæ. Nam tres simul exercitus quibus Saxoniæ, Brandeburgi, & Treuerorum Principes præerant, egerunt in fugam; solo terrore nominis profligarunt: &

1421 quod luctuosius, Conradum Archiepiscopum traxerunt ad partes, vt iam ad libidinẽ

Catholicos armis vincunt. ouile disperderent, quando pastor in lupum transierat. Victoriarum trophæa; exculpti passim ad sacras prophanasque Ædes, Calices fuere: sed qui Bacchi potius cultores arguerent; quàm Christi. Ausi etiam in Pragensi Conuentu, motuum inuidiâ, Sigismundum inficere, & eo velut in pœnam

Et regem abdicant. exauctorato, Vladislao Poloniæ Regi coronam deferre. Dubites an plus fuerit in offe-

Regis Poloniæ moderatio. rentibus perfidiæ, qui alienum dabant; an in recusante moderationis, qui nec Regni causâ jus violare sustinuit. Adeo Heroibus, non perfidi solum sed perfidia etiam quantumuis compendiosa, in odio sunt. Nec se tantùm innocentem voluit Vladislaus, sed &

Coributum patruelem, qui Vuitondi fratris nomine ad Rebellium præsidium venerat: tanquã perduellem aversatus est, vt quem reum maiestatis dixerit: & Sigismundum copiis juuerit; nempe vt & illæ fusæ nouum decus adderent *Thaboritis* Ad hæc Imperator, quem armis inuictum senserat, promissis adortus est, & expugnauit. Adeo plus est in aurum virium, quàm in ferro: Sed ante fructum euanuit tranquillitatis futuræ fiducia, Zischa interea defuncto. Peste periit, qui suæ patriæ & Ecclesiæ pestis fuerat. Nec datum resarcire pœnitentiâ, quæ perduellione peccauerat. Ex morituri verbis quo pœniteret animo constitit; nam rogatus quid de suâ sepulturâ præscriberet; *Caro*, inquit, *volucribus cedat in prædam; cutis in vsum tympani; cuius sonitum non ferant hostes; & quasi me viuum exhorreant.* 1422.

CAPVT XX.

Hussitarum secunda Tragedia.

EX Zischæ interitu ita inter se dissensere sectarij, vt vno tamen & eodem semper spiritu in Catholicorum perniciem consenserint. Alij *Taboritarum* seruato nomine sibi præfecere Procopiũ non minùs tum strenuũ bellatorẽ, quàm anteà Sacerdotem impium. Alij nullum, qui defuncto succederet, dignũ rati, *Orphanorum* se nomine venditauere; & sui regimen paucis proceribus commisere. *Sionitæ* jam ante secesserant, Duce Bredricio. Ab iis duo potentissimi exercitus fœdissimè profligati sunt; prioris Duce, ex Martini V. Pont. sententiâ, Cardinali Vuinto- 1424

Hussitæ inter se dissordent.

Vincunt Cathol-cos. nienſi Anglo ; poſterioris Iuliano Cæſarino etiam Cardinali. Nec ſatis ; conatus eorum irritos, euaſtatis per veras clades Po-
1429 loniâ, Hungariâ, & Auſtria, vindicarunt. Dicas vltima Ziſchæ morientis verba, non fuiſſe phrenetici delirium ; ſed prophetantis vaticinium. Adeo ad eorum vel vmbram, quaſi ad lemures, expaueſcebant Catholicorum ſtrenuiſſimi. Sed qui ſe armis inuictos in caſtris ſemper prҿſtiterant, rationibus tādem Baſileenſi in Concilio ceſſere. Ibi enim poſt longas & inutiles diſcepationum pugnas promotum, vt in obſequium tandem Regis & Eccleſiæ ſaniores redierint, factâ laicis copiâ Calicis, & Clericis à politico ditionum, quæ non pertinerent ad Eccleſiam,
1433 regimine ſemotis. Id indultum pertinacibus, vt mollirentur ; & ſapienter aliquid muta-
Pacantur à Synodo Baſileenſi. tionis permiſſum in ſacrorum ritibus; ne ipſa perirent. Sed *Concordata* (id fuit pacis nomen) Procopius noluit, quæ authoritati ſuҿ finem ponerent. Hinc in illum non ſolum Pragenſes jam alieni, quòd minorem in ſacris mutationem voluiſſent ; ſed nobiles etiam quique, qui ejus exoſi Tyrannidem, & indiſcretam ferociam, Ducem ſibi Alcionem Riſembergenſem, ad Mainardi Neuahi monita, præfecerant, mouent : & juncti Catholicis proteruos primùm ad Pragam ; deinde ad Pilſnam, à cujus obſidione Baſileenſium patrum ſubſidia eos amouerant, magnâ clade ſternunt : ipſo Procopio tot
Pertinaces plectuntur. ſcelerum pœnas, ſuo demùm ſanguine, luente. Nec actum mitiùs in ſuperſtites ; nam ab inermi plebe, quæ, vt in communi bello, fa-

cinorosis se miscuerat, semotos, quasi eorum vellet vti probatâ fortitudine, & in horrea, velut ad accipienda singulorum nomina, inclusos comburi Mainardus iussit. Parùm fortè ex Christianâ mansuetudine. Sed non visum irato Duci, præter fas, in eos sæuire flammis, qui in sacra quæque prophanaque non tantùm diu sæuierant, sed & in posterum, si daretur, sæuituri erant. Post hæc iuratum passim in Sigismundi verba; & 1430 prima in Reges reuerentia visa redire animis, vbi suum ipsos in gremium Ecclesia recepit.

CAPVT XXI.

Decimum-nonum in Ecclesiam schisma, seu de Synodo Basileensi.

EX Constantiensis Concilij decreto, Basileense prodiit, tanquam ex illimi fonte cœnosus riuus. Molitiones eius velut afflatu præsentiens Eugenius Papa, 1431 ne Basilea demum Basiliscum pareret, *Initium* Præsules inde abire iussit, & Synodum *dissidij* instaurandam alibi decreto rescidit. At ei *inter* adeo non obtemperatum, vt Iulianus *Eugeni. Pontif.* Cæsarinus, Synodi præses, Pontificem, *& Synodum.* de reuocando edicto, imperanti similis monuerit; & Præsules, Concilium quod ex Constantiensis, & postea Senensis decreto, atque Martini, ipsiusque Eugenij suffragio cœperat, authoritate nullâ posse

vel reſcindi, vel transferri, ſe nolentibus, ſanxerint. Nec propterea Eugenius, vel ipſe venire vt monebatur, & iubebatur ad formulam, vel Legatos mittere. Inde

Dies dicitur Eugenio. dies ipſi dicta ſæpius, & tandiu poſtea prorogata, donec tertio altercationis anno, allaborantibus per Legatos Sigiſmundo Imp. Carolo VII. Franc. Rege & aliis; quæ inuicem contra decreta aſpe-

1433 rius fuerant reſciſa ſunt, & ius ſuum vel relictum Concilio, vel reſtitutum ab Eugenio, Legatis ad ipſum miſſis. Major

Concordant. inde Baſileenſibus audacia, & de prærogatiua Concilij ſupra Papam, certior perſuaſio. Ac proptereà Cenſores agere Pontificis, eum quaſi ferulæ ſubmittere; ac temerè ſtatuere ne ſuo arbitratu res gereret, ne ad dignitates vllas Eccleſiæ affines, aut conſanguineos promoueret, ne Cardinales

Synodi ſtatuta Papæ iniqua. ſupra viginti quatuor, aut ſine examine, & aliorum ſuffragio crearet; ne quid pro conferendis officiis, beneficiis, inueſtituris, & id genus aliis exigeret, & quod omnium inſtar fuit; vt Annatæ abrogarentur. Denique, vt vix ſuum Papæ nomen relinqueretur, & res de ſolo titulo fieret, dignitatum altiſſima & diuiniſſima.

1438 Præcipua hæc fuere capita; quibus, ali-

Pragmatica Sanctio. quibus immutatis, additis, demptis, ex Bituricenſium Comitiorum decreto, Pragmaticam in Galliis Sanctionem conflauit, & conſtabiliuit Rex Carolus. Ad hæc obniti non pauci Præſules, quos aliorum iniquitas Eugenio conciliauerat, & aſſentiri, atque poſtea decreto ſtatuere: vt Vti-

num, aut Florentiam Concilium transferretur, quò Græci, de quorum cum Latinis concordiâ agendum erat, faciliùs accederent. At illis fixum animo, immotumque erat, omnia potius immutare quàm locum Synodi; nisi fortè magis Auenio, aut Sabaudia placuissent. Primis ita adhæsit Eugenius, vt nihil moratus istorum citationes, minas, atque adeo suspensionis in se dictam sententiam, anathemate in illos dicto, Synodum Ferrariam edicto transtulerit. Exarserunt ad hæc Præsules, & Pontificem à Pontificatu excidisse sanxerunt, substituto *Felice*. Fuit hic Amedeus à Sabaudiâ; in quo nihil non dignum Christi Vicario reperias; nisi quod ita factus est, tanto munere dignissimus, nisi suscepisset ab indignis. Quamquam & in hoc reperias, quod minùs damnes: nam quem pietatis amor, Heremitam ex Duce fecerat; eumdem amor Ecclesiæ Pontificem fecit ex Heremitâ. Nec enim sacras tandem admisit Infulas; nisi vt purgaret, quas ab Eugenio pollutas, ex hostium rumoribus, audierat. Inter has turbas, ne in obsequio Germani errent: nulli deferendum censent, in Moguntiacis, & Francofordiensibus Comitiis. Galli sic Eugenium malunt, ex nouo Bituricensium Comitiorum decreto, vt quoad alia, Synodo parendum putent, è cuius nimirùm decretis, authoritas politica creuerat: Pontificiæ depressione, ob *Sanctionem Pragmaticam*. Alfonsus Rex Aragoniæ stetit à Felice in speciem: vt

Eugenij suspensio

Synodus, Ferrariam transfertur.

Synodus facit Papam nouum.

Felix.

1439

1439

Eugenium, qui Renato rebus in Neapolitanis, fauerat, seriò sibi adjungeret. Actum interea inter Principes, variis in conuentibus, de pace. Sed nihil profectum, cùm nouæ Synodi consilio, quam viam concordiæ multi asserebant, Eugenius, ex periculo cautior, non acquiesceret. Nempe vt suam tum quietem *Felici* Ecclesia deberet, & vni saltem Antipapæ obstrictam se esse fatere-
1441 tur. Cum igitur omnes fermè Principes, vel Eugenio detulissent obsequium, vel ei suffecto Nicolao, iamque ad istum inclinaret Carolus Rex Franciæ, vt Lugduni Præsulum & procerum cœtus haberetur, Felix assensus est. Nec abnuere Præsules, quos seu Delphini irruptio, seu ex Friderici Imp. iussu, ciuium fremitus Basileà Lausa-
Felix se abdicat. nam egerat. Instabat & Ludouicus, Felicis filius, cuius præsertim operà schisma demersum esse dici potuit; quando Bolmerium quendam, quod patri ne se abdicaret author fuisset, appenso ad collum lapide in Lemanum demergi iussit. Atque ex istorum consilio vltro descendit è gradu, quo nolens euaserat. Et ex eo vniuersi orbis plausu & cultu dignum se fecit, quod noluit illum reddi, nisi virtuti. Felix sanè, vel ob id, quod esse desiit, & dignitatibus maior positis, quàm administratis. Post hæc suam rursum Ripalliam adiit, vt pace tandem frueretur, quam orbi fecerat; & qui moderationis exemplar optimatibus fue-
Obiit pijssimè. rat, in vtràque Aulà, pietatis stimulus Anachoretis esset in secessu, magnum vtrobique prodigium. Eius acta omnia, rata dixit

ex pacto Nicolaus per decreta; & Deus per miracula: vt simul vno Papa minor diceretur in terris per decreta Pontificia, & par Angelis proclamaretur in cœlis per diuina prodigia. Nec iure id elogij neges Ludouico Arelatensi Cardinali: alteri Basileensium vindici, qui cæteris ad Eugenium digressis, solus Cardinalium Basileæ substitit: vt iam non Synodum, sed Synodi vmbram & cadauer, vt caput regeret, ac nominis & pietatis famà sustineret. Eum enim absoluebat suo in tribunali Deus, quando illum in suo damnabat Eugenius: & quem hic sacris vt Reum mouerat, eum vt innocentem inter cœlites Deus adscripsit, & vt Beatus ab omnibus haberetur & coleretur, censuit postea Clemens VII. *Vt & Cardin. Arelat. qui pro Synodo fuerat.*

CAPVT XXII.

Anacephalæosis de vicesimo in Ecclesia schismate Græcorum.

EX quo noua Roma Byzantium factum est à Constantino Imp. nouum apud se sacrorum Imperium moliti sunt eius Præsules: nec illa vnquàm redacti sunt in ordinem, quin rursum in sublime se, quodam quasi pegmate sustulerint. Hinc operosa illa, & perplexa controuersia de Vniuersalis cognomine. Hinc plures eorum ausus nefarij, cùm in aliis Synodis: tum in eà, quam vt monstrosam ostenderent, biformem & quinisextam dixerunt. In ea enim sub Callinico Patriarcha, permisso Clericis matrimonio, & multis aliis, citra nutum Roma- *Prima molitio. Secunda. 692.*

Tertia. ni Pont. vel rescissis, vel innouatis; nouam sibi Ecclesiam procuderunt: vt quatenus antiquæ primatum arrogare sibi non poterant, in noua eminerent. Eorum inde in nos simultas inualuit, & obloquendi malignitas: pronum enim de iis malè loqui, quibus non benè velis. Diu tamen pudor in aliqua saltem pacis imagine inquietos continuit; nempe vt ferociùs authore Photio
867 Quarta. rebellarent. Nec ex damnato impio vulnus ita coaluit, quin ad causarum subinde vmbras recruduerit. Exulcerauerat nimirùm inuidos Occidentis Imperium translatum ad Francos, operâ imprimis Romani Pont. & eius in sacris supremum Imperium detrectare apertiùs tunc visi sunt, cum ab eo factum est, vt ipsi minùs possent in prophano. Sic quæ apud ipsos vesania in sacris cœperat, ex adeptâ politicâ potentiâ; accreuit ex deperditâ, vt improbis tam sua bona damno essent, quàm mala. Ad cumulum
934 Quinta. venit audacia, ex Ioannis XI. oscitantia: ex quo enim, Theophylacto Patriarchæ, eiusque posteris indulsit vti pallio: non expectato Romani Pont. assensu, apertiùs sui se iuris credere, & vsurpare principatum, cuius habebant insignia, & nec illum Primatem reiicere, à quo habebant, vnde se Primates dicerent. Inde frequentes rixæ, & ipsorum demùm secessio, quasi dedignarentur esse membra Ecclesiæ, cuius se capita, vel non infra capita dixerant. Vt minùs puderet
1053 Calumniæ. exiisse ab Ecclesia, conatus est Cerularius Pseudo-patriarcha sordidam illam traducere, quæ olim Photiani, vel inania, vel

vel falsa objecerant, recoctis, & pestilenti halitu rursum efflatis. Græculi delirantis ineptias, ita feliciter contuderunt Leo IX. & Humbertus Cardin. vt non fuisset duraturus in pertinacià, si potuisset ille ad viam reduci, qui extra se esse negabat. Obfirmatum in pereundi consilio, vnà cum Leone Bulgarorum primate, Humbertus & Fridericus Cardinales, ad hoc Byzantium missi, mouerunt è sacris: vt quos monentes non audierant, vindices experirentur, & damnati supremum Ecclesiæ Romanæ Imperium agnoscerent, quod obsequentes pati noluerant.

CAPVT XXIII.

Schisma Græcorum exaggeratum per hæreses.

NOn vnum Grecorum crimen fuit, *Schisma*: ab eo, vt fit, prolapsi sunt ad *hæreses*: pronum enim errorum anfractibus implicari, vbi veritatis normam abjeceris; Cum Valesio castratos admouebant ad sacra: cum Simone mercabantur cœlestia; cum Macedonio Sp. sancti dignitatem violarunt, cum Donato & Nouatianis, apud se solos, esse Ecclesiam crepabant: è gradu Romanum Pont. excidisse, suffecto in eius locum Byzantino, quod adjecta, ad Symbolum Nicenum, voce, *Filioque*, Spiritum sanctum à solo Patre productum cum ipsis non crederet. Ex iis, & similibus se solos fœtus Euangelij; Dei charos, meros Christianos; Nos verò transfugas & hære- *Græci hæretici.*

ticos esse persuasi, nihil non ausi sunt, quo nostri pernicie suum Christo zelum probarent. Nec tantum egere, vt sæpe ante, calumniis, sed & in nostros aduersùm Barbaros in Syriam proficiscentes occultis perfidiis. Inde factum, vt sæpe Mahometanis victoriam maluerint, quâm Latinis: nec pensi habebant, an fouerent, à quibus erant perituri, in lucro erat excœcatis perire, dum nos perderent.

Latinos habent Hæreticos.

CAPVT XXIV.

De multiplici Græcorum cum Latinis concordia.

I.

TEntatam sæpe Græcorum cum Latinis concordiam, atque adeò non rarò, in speciem saltem, perfectam: vel ex eo constat, quod quæ Lugdunensi in Concilio sub Gregorio X. inita est, eam fuisse decimamtertiam scriptores memorent. Tela nimirum Penelopes texebatur, & quantum aliquorum operosa perficiebat industria, tantum aliorum leuitas & pertinacia abrumpebat. Adeo ægrè exuitur persuasio, quæ hæ-
1274 ret à teneris. Nec Lugdunensi inter Ecclesias fœderi arctior nexus fuit, aut longior duratio. Si tamen illud durasse potuit, quod nec fortè fuit. Quippe à paucis Lugduni iuratum, omnes fermè in Græcia abnuerunt: Michaële Imp. Becco Patriarcha, & aliis concordiæ vel authoribus, vel administris inter transfugas, & hæreticos ablegatis, non sine populari fremitu. Et maluere plurimi tandem ab Imperatore cohibiti, à patria ejici,

Concordant in Lugdun. Concilio.

quàm à patriis ritibus. Nec propterea ipse Palæologus, planè creditus ex Latinorum sensu fidelis. Certè Martinus IV. Pont. eum vt reuolutum ad pristina sacris interdixit. Quamquam fuit illa fortè potius pœna non redditi Imperij Henrico Balduini filio, quem Byzantio expulerat, quàm schismatis rursum admissi. Eum quippe ad mortem piè sensisse, ex impietate Andronici filij probatum est: nam quem impius ritu sacro sepeliri vetuit, eum in piorum sensu esse mortuum videtur certum. Desudauit etiam in hoc puluere aliquandiù post *Barlaamus* Abbas: vt quam Ecclesiam purgatam voluerat ab *Hisychistarum*, seu quiescentium deliriis, eamdem cum Romanâ conjungeret: siue dum per scripta rem strenuè agit: siue dum Auenionem ad Benedictum XII. Pont. proficiscitur. At in vtroque illum successus destituit, cum in altero pertinacia, ignorantia in altero, quid amplectendum esset excæcatis absconderet. Nam Greci Præsules suis in Conciliis; Palamæ Hisychistarum vindici, qui ex *Massalianorum & Eunomij* sensu lumen, quo Christus in Monte Thabor inclaruit, increatum esse arbitrati, suis orantium oculis corporeis aspici asseuerabant,& in Deo operationem distinguebant à substantiâ, palmam contra Barlaamum adjudicauerunt. Noluerunt apertissimam veritatem agnoscere, cuius assertor esset vir Latinè sentiens: nec oblatam Romanâ cum Ecclesiâ concordiam voluerũt, quę magnitudinem illis non suam demeret; ac vt sic dicam, ad soccum redigeret cothurnatos Patriar-

An ex animo. 1281

1339 *Hisychistæ.*

Quibus Græci fauent.

1353 chas. Præ se quidem inter hæc pacis desiderium tulit *Cantacuzenus* per suos ad Innocentium VI. Nuncios. At quî bona eum fide cum Latinis egisse credas, qui Ioanni Palæologo genero suo, pupilloque perfidus, Imperatorem se dici curauerat, specie recusantis? An suum ex animo cultum supremo Dei Vicario redditum ille voluerit, qui suam cognato Principi majestatem abstulerat? Meliori, vt par est credere, fide Ioannes ipse, socero ad Cœnobium tandem compulso,
1365 ad pacem incubuit, quippe non satis habens rem promouisse per nuncios ad Innocentium VI. & Vrbanum V. Italiam ipse, quó tunc Vrbanus Auenione concesserat, profectus, se verè ac Romanè Christianum professus est. Nec dum tamen expressum à Græcis, vt piè sentirent: adeo ægrè in habitum naturalem redit membrum diu laxatum! An quia Deo cordi non fuit reconciliatio, quæ fortè non erat ex corde? Nec voluit in Latinæ fidei sensu vel esse ex animo, vel perennare schismaticos, quibus tunc demùm pax cum veris Christianis placebat, cum imminebat bellum à Turcis. Quippe Deo quæ dederis ingrata sunt, vel si ex re & pretio magna, ni eis ex affectu, & voluntate pretium quæsieris.

Et nolunt sentire cum Latinis, & suis Imper.

CAPVT XXV.

Schisma Græcorum in Florentino Concilio sopitum.

FVit illa qualiscumque concordia gradus ad arctiorem, quæ in Florentino demùm Concilio inita est a Ioanne V. P. Ema-

nuelis II. filio, vt quam pater per nuncios 1420
ad Martinum V. missos inire pacem volue-
rat, filius absolueret. Spes tum maximè fuit,
processurum ex voto negotium, quando Ba-
sileensis Concilii spretis nunciis, & promis-
sis; Ferrariam, quò Synodum Eugenius
Papa transtulerat, accedere maluerunt,
Ioannes Imp. Demetrius eius frater, Ioseph
Patriarcha, & complures Episcopi. Securam
cum illis pacem, non sperauerunt Orienta-
les schismatici; qui nouo schismate Occiden-
tis Ecclesiam diuulsum ibant. Satius eis fuit,
ad eã ire partem, cui vigor & spiritus mana-
bant ex capite. Ibi post longam & inutilem
verborum magis, quam rerum, pugnam de
controuersis Articulis, de Sp. sancto, de
authoritate Romani Pontif. de Sacramen-
to Chrismatis, de perennitate matri-
monij, de ignis expiatorij certitudine, 1438
& similibus, Ferrariæ primò, deinde Flo-
rentiæ; quò ex occasione pestis, Patres mi-
grauerant, venere tandem Græci in fidem
Latinorum, & antiqua Roma, nouæ parens
atque adeo Princeps agnita est. Nunquam
gloriosius Græcis vinci contigit à Latinis;
cum enim primas in sacris cessere alteri, se-
cundas habere meriti sunt: cum antea adeo
primatum non haberent in Ecclesia, vt nec 1439
infimo in ea essent ordine, vt quam imma-
ni dissidio violauerant. Operis autem perfe-
cti laus præcipua, ad Bessarionem, ex Ni-
ceno in Bithinia Præsule Cardinalem, per-
tinuit. Et inde fortè facilius victi Græci,
quia à Græco, minori dedecore. Durare ta-
men in pertinacia maluit Marcus Ephesi-

Græci Ferrariam veniunt.

Articuli controuersi.

Concordia.

Bessarion.

nus, vt confidentioribus sæpe non placet, vel ad meliora mutatio. Hinc rursum in Græcia turbæ, & spretis Præsulum prope om-
1440 nium, ipsiusque Imperatoris monitis, jussisque; populorum cum Marco passim adhæsio. Nempe vt minor jactura Deo & Ecclesiæ esset, ex schismaticis, breui post, extremo excidio perituris: quid enim ęgrè feras perire; quos dudum sua culpa perdiderit?

Populi durant in schismate.

CAPVT XXVI.

Schisma Græcorum Russos peruasit.

IVgum Erebi passim excusserat Russia, ex quo Christianum induerat; ni plurimi jam tum ab antiquis hanstos Græcorum ritus maluissent. Sic enim jus nouum acquisitum Dæmoni; & quos vt idololatras ex plurium Deorum cultu non tenuit, tenuit vt schismaticos, ob vnum, quo ritu oportuit, non honoratum. Deo enim perinde sunt, qui eum non credunt & colunt, atque qui malè. Conatus quidem Colomanus Andreæ
1206 Hungariæ Regis filius, in Regem ab Halicienfibus, quæ gens Russica est, assumptus, eos Ecclesiæ Romanæ legibus subdere, qui suis ipsi se subdiderant: permissis ritibus, quos sequi nulla fidei jactura est. In id etiam connisi Ioannes Planocarpinus Franciscanus, & Anselmus Dominicanus, quos ad Tartarorum Principem Innocentius IV.
1246 miserat. Nec non Opiso Messanensis Abbas, qui eò ex Poloniâ & Pomeraniâ, quò eum Pontifex miserat; profectus, Daniëlem gentis Principem, eiusdem Innocentii, no-

Russi ex idololatris schismatici.

Rex perjurus.

mine Regiis insignibus & titulis decorauit. Successu tamen labor caruit, nec aliud profectum, nisi vt Rex nouus audaciùs falleret: quasi aliorum, non Regum esset, fidei vinculis adstringi. Adeo enim Romané non sensit ex animo, & Tartaros, vt promiserat, à Christianorum finibus non prohibuit, vt eis aduersus Polonos auxilium, & viam per sua dederit. At non impunè pertinacibus fuit sua perfidia. Quippe non diu post eos passi sunt vltores iniuriæ, quos administros
habuerant; & qui perfidiâ peccauerant, pœ- 1287
nas luerunt, crimine, vt fit, vertente in pœnam. Nam Tartari captiuorum, quos magno numero è Poloniâ abductos immaniter trucidauerant, corda præsentissimo infecere veneno, vt ex ipsis ad ima fontium demersis inficeretur aqua, & ex aqua homines. Meritò sané! vnde enim melius perirent, quàm ex venenatis cordibus; qui ad schisma & impietatem sæpius reuoluti, sua ipsi corda corruperant? Quàm alté virus
illud insederat, cuius vis Synodi Florenti- 1440
næ tempore nondum remiserat! Nam Isidorus à concilio reuersus, vbi gentis nomine societatem fidam promiserat, post conuitia & carcerem è suâ eiectus Ecclesiâ, latronis salarium habuit, ex boni pastoris officio. Quin & eò venere immanitatis, vt præconibus Euangelicis, quos ad gentem adhuc Ethnicam Eugenius IV. mittebat, transitum per sua negauerint. Satiùs eis fuit perire impios, quàm pati, vt eorum salutis curatæ gloriam sibi Romani assererent. At il-
li demùm venerunt ad leges, à quibus alios 1595

Non acquiescunt Concilio Florent.

exclusos voluerant : & in Brestanâ in Lithuaniâ Synodo, cui Clementis VIII. Legati adfuere, eiurato dissidio, per Legatos Romam missos obsequium Pontifici detulerunt. Sed eâ lege vt eis rituum indulgeretur venia, quos fide integra seruari posse Synodus Florentina censuerat. Pudebat nimirum ex asse sapere: ideò voluerunt, vt, & dum saperent, cognosceretur illos ante desipuisse.

Concordant.

CAPVT XXVII.

Hussitarum tertia Tragedia.

NOn longi æui fuit pax cum Hussitis: in Sigismundum enim Regem quia nihil apertè ausi, clam conspirarunt: & post breue Alberti Austriaci, qui Sigismundum socerum exceperat, regnum, redierunt ad indolem. Hinc expressum, vt *Rokisana* Presbiter à Sigismundo antea pulsus reuocaretur, vt jacentem Sectam non tantum erigeret; sed Catholicis insultaret. Quâ verò id expectatione partium, & causæ fidu-
1440 ciâ? quando cum Caruaiale Cardinale Nicolai V. Legato, publico in cœtu congredi ausus est: At in diu meditatæ disputationis exordio mirabiliter obmutescens, qui suos errores verbis tutatum venerat, silentio proscripsit. Cum verba non procederent; ventum est ad facta. Nam accurrentibus incolis ad incendium, quod vnâ in parte Pragæ excitauerant, ex altera subiit Georgius Podebrachius, qui addicto vinculis
1448 Mainardo Præfecto, breui post mortuo, Præfectum ipse ageret: donec Ladislaus Rex

Turbant Pragā.

Rex Alberto posthumus adolesceret; an tolleretur. Nec enim dubitatum quin eorum interea fraude perierit, quorum intererat non subdi Principi, qui jam tum à teneris auitæ se fidei tenacem ostenderat, & quem oblato jam ante ad Albertum Bauarum, & Fridericum Austriacum sceptro, (quod illi tantâ gloriâ respuerunt; quantâ offerebatur perfidiâ) exclusum Regno voluerant antequam regnaret. Denique apud ipsos sceleris præmium fuit, promoto ad solium Podebrachio, & Rokisanâ Pragensis Ecclesiæ regimen inuadente. Podebrachius tamen partâ per fraudem potentia secure frui poterat, Romanæ fidei studium & Pontifici per Legatos obsequium palam professus, & ob id ejus etiam suffragio inunctus; ni simul necessitate Calicis assertâ Hæreticis ancillatus multos proceres ad rebellionem prouocasset. Inualuere motus, quando eius demum à Paulo II. Pont. exauctorati Regnum, ad Casimirum Poloniæ Regem, deinde, quia ab ipso non suppetebat auxilium, nec Germani proceres inter se parum concordes, manum operi admouebant, ad Mathiam Regem Hungariæ translatum est. At ne mortuo quidem Podebrachio, datum Mathiæ preualere. Ingratum eius in Socerum animum, à quo à carcere ad solium dimissus fuerat, regni damno, Deo mulctante. Adeo Vladislaum Casimiri Poloniæ Regis filium Bohemico, quo eum Optimates promouerant, solio non excussit, vt Hungaricum illi moriens cesserit, ex Comitiorum suffragiis. At tunc maximè

Regem infantem tollunt.

1459 *Podebrachius Rex ambigua fidei.*

1466

Abdicatur à Pontif.

Sed non cedit.

1471

1477

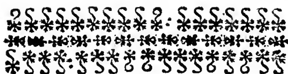
proditum, ne vni quidem Regno Vladislaum fuiſſe parem, cum duobus præfuit. Nam qui antea ignauià vſque eò motus aluerat; vt pulſis in ſeditione Catholicis, direptiſque Cœnobiis, in ipſum aliquis ad feneſtram conſpicuum, arcu protenſo, cædendum porcum Polonum proclamauerit: poſtea oleum infudit incendio, dato Pragenſibus in Epiſcopum Auguſtino. Qualis enim ille vixerit, qui obiit Atheos! Probroſam illam de ſe opinionem ipſe fecit,

Turba augentur.

1494 cum morti proximus ait. *Si ſaluari nequeam vt malus Chriſtianus, ſalutem ſaltem obtineam vt bonus Marranus.* Sub iſto mirum quantum diſſidia inualuerint, etiam inter impios. Cum alij ex vſurpato tãquam omnibus ad ſalutem neceſſario Calicis vſu, *Calixtini*: alij Lolhardorum fœda ſoboles, & Veneris impura mancipia, *Pikardi* non ſegnius inter ſe, quàm omnes aduerſum Catholicos contenderint. Regio tamen edicto compreſſi Pikardi, & ad alterutros, Catholicos, ſeu Calixtinos accedere compulſi: vt non minus ipſi inter ſe, quàm ſimul cum Catholicis pacem tandem colerent. An vt nouis tragædiis vacua ſcena relinqueretur? nam in theatrum interea *Lutherus* prodiẽs recentibus ſpectaculis Cermanorũ animos ita pauit, & perculit; vt ſi quid inſuper tentauere Bohemi, in atrociori tumultu, ſui ſenſum non fecerit.

Huſſitæ diuiſi.

FLORI CHRISTIANI LIBER VNDECIMUS.

CAPVT PRIMVM.

Imperium Constantinopolitanum à Turca excisum.

AHOMETES II. Amurathi patri suffectus, vt auito se dignum Imperio probaret, Græcum excîdit: quasi suam sibi duraturam potentiam non crederet; nisi ex alienæ ruinis accresceret. Ad hoc ipsi Byzantini manus commodauere: nam dum Arcis opus, quod ad Bosphori fauces, intercludendo aditu ab Euxino, & sternendo suis ex Asiâ, Turca moliebatur, adeo non disturbant ex Constantini Imperatoris consilio, vt subministratis rebus necessariis promoueant; cudêre vincula quibus necterentur: ac metu cladium; clades accersiuere. milites saltem acciuissent ad præsidium. At quæ inertia Græcorum! vrbi amplissimæ, aduersum *Apparatus Mahometis.* *Græcorũ inertia.*

quadringenta impugnantium millia, vix nouem millia fuere præsidio. Noscas inde ablatam illis à Deo fuisse mentem, qui Deo fidem, & Dei Vicario obsequium negauerant. Id Ioannes Iustinianus Genuensis, cuius imprimis virtute nonnihil tardiùs Byzantium corruit, apertè monstrauit. Nam ab statione ob vulnus abiens, cum sibi recludi portas vrgeret, (pugnabatur enim in exteriori pomerio) eà se pergere dixit, quà
1453 inducturus in vrbem hostes Deus esset. Quanti momenti ad victoriam Dux est! nam exinde miles, deficiente velut spiritu, instare segniùs, sensim cedere, & in vrbem respicere. At furor! dum recessum quisque præcipitat, omnes retardant; & confertim ad portam non ipsi solum se milites premunt, sternunt, obruunt, sed ipsum etiam, nefas! Imperatorem proculcant: vt quàm breui distaret à solio suppedaneum, documento esset. Sic intra duos, nec ipsos totos ab obsidione cœptà, menses capta ciuitas, quidquid sacrilegiorum ab impiis, rapinarum ab auaris, cædium à truculentis, stuprorum ab impuris, inhumani demum à barbaris Mahometanis timeri poterat, experta est. Nihil tamen in illa tragœdia tristiùs exulcerauit animos, quàm quòd sacræ olim Cœlitibus ædes ad Impostoris cultum traductæ sunt. Quamquam in hoc fortè impietatem Mahometicam non magis horreas; quàm Dei iudicium expauescas: iustum enim vt, quæ à Dei vero cultu per schisma diu desciuerant, transirent in vsum Dæmonum. Indicio fuit; quòd Christiani Principes, aliàs ad minima an-

Vrbs capta.

Ex Dei judicio.

xij, & ad auxilia proni; nihil tunc, pro labantis Imperij subsidio conati sunt. Vrbe captâ adhortati se quidem per Legationes mutuas Principes; quasi faciliùs esset cladem vlcisci, quàm prohibere. Ob id in Ratisponensibus, & Francofordiensibus Comitiis decretum strenuè bellum: ad quod Nicolaus V. per Legatos, & Ioannes Capistranus Ecclesiæ tum ex Franciscanis decus eximium, & Æneas Syluius per dicta scriptaque inflammatis sua sponte animis, addidere calcaria. Sed in neruum conatus. Verbis magnanimi, factis otiosi, quod maximè minabantur omnes, nullus præstitit: quasi justitiæ diuinæ interesse crederent, impiis subdi vrbem, quæ in pœnam impietatis corruerat. *Principū Christianorum torpor.*

CAPVT II.

Turcarum sub Mahomete II. noua victoria, & alicubi clades.

INter has Christianorum moras instans operi Mahometes omnia subegit in Græcia ad Peloponesum; vbi & Demetrium Thomamque Imperatoris fratres, jam ad fugam in Italiam paratos, specie pacis retinuit. Mox ad Belgradam in Hungariâ ab Huniade, Cardinale Caruaiale, Ioanne Capistrano & aliis fractus, vt jam ante memoratum est, in Asiam deflexit, quò eum acciuerunt Vsumcassanis victoriæ, & belli Persici appendicem fecit Trapezuntini Comnenorum Imperij excidium, quod vnum Christianis in Orien- *Mahometes instat operi.* 1456 1461 *Trapezuntinū Imp. subigit.*

nus, vt confidentioribus sæpe non placet, vel ad meliora mutatio. Hinc rursum in Græ-
1440 cia turbæ, & spretis Præsulum prope omnium, ipsiusque Imperatoris monitis, jussisque; populorum cum Marco passim adhæsio. Nempe vt minor jactura Deo & Ecclesiæ esset, ex schismaticis, breui post, extremo excidio perituris: quid enim ęgrè feras perire; quos dudum sua culpa perdiderit?

Populi durant in schismate.

CAPVT XXVI.

Schisma Græcorum Russos peruasit.

IVgum Erebi passim excusserat Russia, ex quo Christianum induerat; ni plurimi jam tum ab antiquis haustos Græcorum ritus maluissent. Sic enim jus nouum acquisitum Dæmoni; & quos vt idololatras ex plurium Deorum cultu non tenuit, tenuit vt schismaticos, ob vnum, quo ritu oportuit, non honoratum. Deo enim perinde sunt, qui eum non credunt & colunt, atque qui malè. Conatus quidem Colomanus Andreæ
1206 Hungariæ Regis filius, in Regem ab Haliciensibus, quæ gens Russica est, assumptus, eos Ecclesiæ Romanæ legibus subdere, qui suis ipsi se subdiderant: permissis ritibus, quos sequi nulla fidei jactura est. In id etiam connisi Ioannes Planocarpinus Franciscanus, & Anselmus Dominicanus, quos ad Tartarorum Principem Innocentius IV. miserat. Nec non Opiso Messanensis Abbas,
1246 qui eò ex Poloniâ & Pomeraniâ, quò eum Pontifex miserat, profectus, Daniëlem gentis Principem, eiusdem Innocentii no-

Russi ex idololatris schismatici.

Rex perjurus.

mine Regiis insignibus & titulis decorauit. Successu tamen labor caruit, nec aliud profectum, nisi vt Rex nouus audaciùs falleret: quasi aliorum, non Regum esset, fidei vinculis adstringi. Adeo enim Romané non sensit ex animo, & Tartaros, vt promiserat, à Christianorum finibus non prohibuit, vt eis aduersus Polonos auxilium, & viam per sua dederit. At non impunè pertinacibus fuit sua perfidia. Quippe non diu post eos passi sunt vltores iniuriæ, quos administros habuerant; & qui perfidiâ peccauerant, pœnas luerunt, crimine, vt fit, vertente in pœnam. 1287 Nam Tartari captiuorum, quos magno numero è Poloniâ abductos immaniter trucidauerant, corda præsentissimo infecere veneno, vt ex ipsis ad ima fontium demersis inficeretur aqua, & ex aqua homines. Meritò sané! vnde enim melius perirent, quàm ex venenatis cordibus; qui ad schisma & impietatem sæpius reuoluti, sua ipsi corda corruperant? Quàm alté virus illud insederat, cuius vis Synodi Florenti- 1440 næ tempore nondum remiserat! Nam Isidorus à concilio reuersus, vbi gentis nomine societatem fidam promiserat, post conuitia & carcerem è suâ eiectus Ecclesiâ, latronis salarium habuit, ex boni pastoris officio. Quin & eò venere immanitatis, vt præconibus Euangelicis, quos ad gentem adhuc Ethnicam Eugenius IV. mittebat, transitum per sua negauerint. Satiùs eis fuit perire impios, quàm pati, vt eorum salutis curatæ gloriam sibi Romani assererent. At illi demùm venerunt ad leges, à quibus alios 1595

Non acqui scunt Concilio Florent.

exclusos voluerant : & in Brestanâ in Lithuaniâ Synodo, cui Clementis VIII. Legati adfuere, eiurato dissidio, per Legatos Romam missos obsequium Pontifici detulerunt. Sed eâ lege vt eis rituûm indulgeretur venia, quos fide integra seruari posse Synodus Florentina censuerat. Pudebat nimirùm ex asse sapere: ideò voluerunt, vt, & dum saperent, cognosceretur illos ante desipuisse.

Concordant.

CAPVT XXVII.

Hussitarum tertia Tragedia.

NOn longi æui fuit pax cum Hussitis: in Sigismundum enim Regem quia nihil apertè ausi, clam conspirarunt: & post breue Alberti Austriaci, qui Sigismundum socerum exceperat, regnum, redierunt ad indolem. Hinc expressum, vt *Rokisana* Presbiter à Sigismundo antea pulsus reuocaretur, vt jacentem Sectam non tantum erigeret; sed Catholicis insultaret. Quâ verò id expectatione partium, & causæ fidu-
1440 ciâ? quando cum Caruaiale Cardinale Nicolai V. Legato, publico in cœtu congredi ausus est: At in diu meditatæ disputationis exordio mirabiliter obmutescens, qui suos errores verbis tutatum venerat, silentio proscripsit. Cum verba non procederent, ventum est ad facta. Nam accurrentibus incolis ad incendium, quod vnâ in parte Pragæ excitauerant, ex altera subiit Georgius Podebrachius, qui addicto vinculis
1448 Mainardo Præfecto, breui post mortuo, Præfectum ipse ageret: donec Ladislaus Rex

Turbant Praga.

Rex Alberto posthumus adolesceret; an tolleretur. Nec enim dubitatum quin eorum
interea fraude perierit, quorum intererat *Regem*
non subdi Principi, qui jam tum à teneris *infantem*
auitæ se fidei tenacem ostenderat, & quem *tollunt.*
oblato jam ante ad Albertum Bauarum, &
Fridericum Austriacum sceptro, (quod illi
tantà glorià respuerunt; quantà offerebatur
perfidiâ) exclusum Regno voluerant antequam
regnaret. Denique apud ipsos sceleris
præmium fuit, promoto ad solium Pode- 1459
brachio, & Rokisanà Pragensis Ecclesiæ *Podebra-*
regimen inuadente. Podebrachius tamen *chius Rex*
partâ per fraudem potentia secure frui po- *ambigua*
terat, Romanæ fidei studium & Pontifici per *fidei.*
Legatos obsequium palam professus, & ob
id ejus etiam suffragio inunctus; ni simul necessitate
Calicis assertâ Hæreticis ancillatus
multos proceres ad rebellionem prouo- 1466
casset. Inualuere motus, quando eius demùm
à Paulo II. Pont. exauctorati Regnum,
ad Casimirum Poloniæ Regem, de- *Abdica-*
inde, quia ab ipso non suppetebat auxilium, *tur à*
nec Germani proceres inter se parum con- *Pontif.*
cordes, manum operi admouebant, ad
Mathiam Regem Hungariæ translatum est.
At ne mortuo quidem Podebrachio, da- *Sed non*
tum Mathiæ prçualere. Ingratum eius in *cedit.*
Socerum animum, à quo à carcere ad solium
dimissus fuerat, regni damno, Deo 1471
mulctante. Adeo Vladislaum Casimiri Poloniæ
Regis filium Bohemico, quo eum
Optimates promouerant, solio non excussit,
vt Hungaricum illi moriens cesserit, ex
Comitiorum suffragiis. At tunc maximè 1477

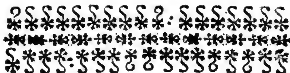
proditum, ne vni quidem Regno Vladislaum fuisse parem, cum duobus præfuit. Nam qui antea ignauiâ vsque eò motus aluerat; vt pulsis in seditione Catholicis, direptisque Cœnobiis, in ipsum aliquis ad fenestram conspicuum, arcu protenso, cædendum porcum Polonum proclamauerit: postea oleum infudit incendio, dato Pragensibus in Episcopum Augustino. Qualis enim ille vixerit, qui obiit Atheos! Probrosam illam de se opinionem ipse fecit, cum morti proximus ait. *Si saluari nequeam vt malus Christianus, salutem saltem obtineam vt bonus Marranus.* Sub isto mirum quantum dissidia inualuerint, etiam inter impios. Cum alij ex vsurpato tāquam omnibus ad salutem necessario Calicis vsu, *Calixtini*: alij Lolhardorum fœda soboles, & Veneris impura mancipia, *Pikardi* non segnius inter se, quàm omnes aduersum Catholicos contenderint. Regio tamen edicto compressi Pikardi, & ad alterutros, Catholicos, seu Calixtinos accedere compulsi: vt non minus ipsi inter se, quàm simul cum Catholicis pacem tandem colerent. An vt nouis tragædiis vacua scena relinqueretur? nam in theatrum interea *Lutherus* prodiēs recentibus spectaculis Cermanorū animos ita pauit, & perculit; vt si quid insuper tentauere Bohemi, in atrociori tumultu, sui sensum non fecerit.

Turba augentur.

1494

Hussitæ diuisi.

FLORI CHRISTIANI LIBER VNDECIMVS.

CAPVT PRIMVM.

Imperium Constantinopolitanum à Turca excisum.

AHOMETES II. Amurathi patri suffectus, vt auito se dignum Imperio probaret, Græcum excîdit: quasi suam sibi duraturam potentiam non crederet; nisi ex alienæ ruinis accresceret. Ad hoc ipsi Byzantini manus commodauere: nam dum Arcis opus, quod ad Bosphori fauces, intercludendo aditu ab Euxino, & sternendo suis ex Asiâ, Turca moliebatur, adeo non disturbant ex Constantini Imperatoris consilio, vt subministratis rebus necessariis promoueant; cudêre vincula quibus necterentur: ac metu cladium; clades accersiuere. milites saltem acciuissent ad præsidium. At quæ inertia Græcorum! vrbi amplissimæ, aduersum *Apparatus Mahometis.* *Græcorū inertia.*

quadringenta impugnantium millia, vix nouem millia fuere pręsidio. Noscas inde ablatam illis à Deo fuisse mentem, qui Deo fidem, & Dei Vicario obsequium negauerant. Id Ioannes Iustinianus Genuensis, cuius imprimis virtute nonnihil tardiùs Byzantium corruit, apertè monstrauit. Nam ab statione ob vulnus abiens, cum sibi recludi portas vrgeret, (pugnabatur enim in exteriori pomerio) eà se pergere dixit, quà
1453 inducturus in vrbem hostes Deus esset. Quanti momenti ad victoriam Dux est: nam exinde miles, deficiente velut spiritu, instare segniùs, sensim cedere, & in vrbem respicere. At furor! dum recessum quisque præcipitat, omnes retardant, & confertim ad portam non ipsi solum se milites premunt, sternunt, obruunt, sed ipsum etiam, nefas! Imperatorem proculcant: vt quàm breui distaret à solio suppedaneum, documento esset. Sic intra duos, nec ipsos totos ab obsidione cœptà, menses capta ciuitas, quidquid sacrilegiorum ab impiis, rapinarum ab auaris, cædium à truculentis, stuprorum ab impuris, inhumani demum à barbaris Mahometanis timeri poterat, experta est. Nihil tamen in illa tragœdia tristiùs exulcerauit animos, quàm quòd sacræ olim Cœlitibus ædes ad Impostoris cultum traductæ sunt. Quamquam in hoc fortè impietatem Mahometicam non magis horreas; quàm Dei iudicium expauescas: iustum enim vt, quæ à Dei vero cultu per schisma diu desciuerant, transirent in vsum Dęmonum. Indicio fuit; quòd Christiani Principes, aliàs ad minima an-

Vrbs capta.

Ex Dei iudicio.

rij, & ad auxilia proni; nihil tunc, pro labantis Imperij subsidio conati sunt. Vrbe captâ adhortati se quidem per Legationes mutuas Principes; quasi faciliùs esset cladem vlcisci, quàm prohibere. Ob id in Ratisponensibus, & Francofordiensibus Comitiis decretum strenuè bellum: ad quod Nicolaus V. per Legatos, & Ioannes Capistranus Ecclesiæ tum ex Franciscanis decus eximium, & Æneas Syluius per dicta scriptaque inflammatis sua sponte animis, addidere calcaria. Sed in neruum conatus. Verbis magnanimi, factis otiosi, quod maximè minabantur omnes, nullus præstitit: quasi iustitiæ diuinæ interesse crederent, impiis subdi vrbem, quæ in pœnam impietatis corruerat. *Principũ Christianorum torpor.*

CAPVT II.

Turcarum sub Mahomete II. noua victoriæ, & alicubi clades.

INter has Christianorum moras instans operi Mahometes omnia subegit in Græcia ad Peloponesum; vbi & Demetrium Thomamque Imperatoris fratres, iam ad fugam in Italiam paratos, specie pacis retinuit. Mox ad Belgradam in Hungariâ ab Huniade, Cardinale Caruaiale, 1456 Ioanne Capistrano & aliis fractus, vt jam ante memoratum est, in Asiam deflexit, quò eum acciuerunt Vsumcassanis victo- 1461 riæ, & belli Persici appendicem fecit Trapezuntini Comnenorum Imperij excidium, quod vnum Christianis in Orien- *Mahometes instat operi.* *Trapezuntinũ Imp. subigit.*

quadringenta impugnantium millia, vix nouem millia fuere pręsidio. Noscas inde ablatam illis à Deo fuisse mentem, qui Deo fidem, & Dei Vicario obsequium negauerant. Id Ioannes Iustinianus Genuensis, cuius imprimis virtute nonnihil tardiùs Byzantium corruit, apertè monstrauit. Nam ab statione ob vulnus abiens, cum sibi recludi portas vrgeret, (pugnabatur enim in exteriori pomerio) eà se pergere dixit, quà
1453 inducturus in vrbem hostes Deus esset. Quanti momenti ad victoriam Dux est; nam exinde miles, deficiente velut spiritu, instare segniùs, sensim cedere, & in vrbem respicere. At furor! dum recessum quisque præcipitat, omnes retardant, & confertim ad portam non ipsi solum se milites premunt, sternunt, obruunt, sed ipsum etiam, nefas! Imperatorem proculcant: vt quàm breui distaret à solio suppedaneum, documento esset. Sic intra duos, nec ipsos totos ab obsidione cœ-
Vrbs capta. ptà, menses capta ciuitas, quidquid sacrilegiorum ab impiis, rapinarum ab auaris, cædium à truculentis, stuprorum ab impuris, inhumani demum à barbaris Mahometanis timeri poterat, experta est. Nihil tamen in illa tragœdia tristiùs exulcerauit animos, quàm quòd sacræ olim Cœlitibus ædes ad Impostoris cultum traductæ sunt. Quamquam in hoc fortè impietatem Mahometi-
Ex Dei judicio. cam non magis horreas; quàm Dei iudicium expauescas: justum enim vt, quæ à Dei vero cultu per schisma diu desciuerant, transirent in vsum Dęmonum. Indicio fuit; quòd Christiani Principes, aliàs ad minima an-

xij, & ad auxilia proni; nihil tunc, pro labantis Imperij subsidio conati sunt. Vrbe captâ adhortati se quidem per Legationes mutuas Principes; quasi faciliùs esset cladem vlcisci, quàm prohibere. Ob id in Ratisponensibus, & Francofordiensibus Comitiis decretum strenuè bellum: ad quod Nicolaus V. per Legatos, & Ioannes Capistranus Ecclesiæ tum ex Franciscanis decus eximium, & Æneas Syluius per dicta scriptaque inflammatis sua sponte animis, addidere calcaria. Sed in neruum conatus. Verbis magnanimi, factis otiosi, quod maximè minabantur omnes, nullus præstitit: quasi justitiæ diuinæ interesse crederent, impiis subdi vrbem, quæ in pœnam impietatis corruerat. *Principũ Christianorum torpor.*

CAPVT II.

Turcarum sub Mahomete II. nouæ victoriæ, & alicubi clades.

INter has Christianorum moras instans operi Mahometes omnia subegit in Græcia ad Peloponesum; vbi & Demetrium Thomamque Imperatoris fratres, jam ad fugam in Italiam paratos, specie pacis retinuit. Mox ad Belgradam in Hungariâ ab Huniade, Cardinale Caruaiale, Ioanne Capistrano & aliis fractus, vt jam ante memoratum est, in Asiam deflexit, quò eum acciuerunt Vsumcassanis victoriæ, & belli Persici appendicem fecit Trapezuntini Comnenorum Imperij excidium, quod vnum Christianis in Orien- *Mahometes instat operi.* 1456 1461 *Trapezuntinũ Imp. subigit.*

te restabat. Quid enim jam veteranus non præstet, cujus tyrocinium fuit Constantinopolis expugnata? Nec interea cessatum ab Europæis victoriis, Palæologis fratribus, qui per mutuas se clades exhauserant,
1420 Peloponeso pulsis; Lesbo, Eubæâ, & aliis occupatis insulis: Venetis, qui Aloisio Lauredano Duce, Peloponesi partem & plures insulas receperant, magnâ clade fractis, & ad pacem, ob id vnum non turpem, quia necessariam, adactis: Vualachiâ, magnam partem subactâ; & Stephano Bosniæ Despotâ pelle etiam spoliato, non modò purpurâ: denique, quod omnium instar fuit, Croiâ ad deditionem compulsâ. Auxilia quidem per hæc Pius II. laboriosè parauerat, quæ ipse per se duceret; At ipsi conatus pro euentu fuit. Nam Anconæ, quò cum Crucesignatorum copiis, & classe Venetâ trajecturus accesserat, vocatus ad triumphum à Deo est; quem ob hoc in cœlis meruerat, quòd bello Dei causam in terris tueri voluisset. Eius zelum Paulus II. æmulatus; non nihil apud Italos profecerat ad Hungarorum auxilium, qui soli coërcendis impiis videbantur. At quantum à promissis facta distant! nemo fuit qui non polliceretur magnifica, nemo qui exequeretur vel leuissima. Cum interea non in vmbrâ solùm pugnans adversarius, tragica passim patrabat; & qui jam duorum Imperiorum, Regnorum quatuor, viginti Prouinciarum, ducentarum vrbium trophæis exultabat; & factorum atrocitate, ut Dei

Peloponesum occupat, &c.

Portentosa Mahometis consilia.

carnifex diceretur meruerat; de vniuerso demùm Orbe victoriam sibi destinat, per trinam simul expeditionem. At exsufflatis diuinitus giganteis consiliis, nihil casui propius tandem esse cognouit; quàm quod peruenit ad summum. Licet enim Achomates expugnato, in Salentinis, Hydrunte, & direptis finitimis; quantum est in Italià Principum ita perculisset, vt magis de recessu ad tutiora, quàm de periclitantium præsidio quisque cogitaret; Mesithe tamen altero Impiorum Duce, ab oppugnatione Rhodi strenuè depulso, quam insulam tyrannidis Arcem Barbari destinauerant, eam Albussonius sacrorum Equitum supremus Magister fecit scopulum Barbarorum. Nec in tertià expeditione, cuius non alium, quàm se ipse Ducem voluit; Mahometes felicior. Quippe Nicomediæ, Cyprum, Ægyptum & alia ad quæ accingebatur inter trophæa numerans; trophæum ipse mortis factus est. Inde liberata metu Christianitas; Italiæ, receptà à Ferdinando Rege Neapolis Hydrunte, reddita securitas: & Christianis non recuperandi solum perdita, sed vlciscendi clades oblata occasio, si enatis inter demortui filios bellis in suam rem vsi, aliquando tandem maluissent inferre periculum; quàm semper propellere. 1480

CAPVT III.

Graeca Musa in Occidentem digressa.

EX Barbarorum in Græciam progressu, ab Europa reliqua barbaries abscessit : nec enim Musis, quæ nihil nisi diuinum sapiunt, potuit esse commercium cum ferinę indolis hominibus. Iis igitur in Italiam, Galliam, Germaniam digressis, factum est, vt ad cultum elegantiorem Europam reliquam traduxerit Græcia etiam captiua, quæ olim victrix Asiam mansuefecerat : quasi esset in fatis, vt quæcumque sors ingrueret; rectè sentiendi, & loquendi nitidè norma à Græcis peteretur. Nouæ quasi Coloniæ primus ductor Emanuel Chrysolora fuit; qui Emanuelis Imperatoris nomine contra Bajazethem I. rogatum auxilia in Italiam, & Galliam venerat. Nam præsagiens Musarum patriam à Barbaris non posse deffendi; nouas eis sedes in Italià parauit : Venetiis, Florentiæ, Romæ, Græcas literas professus, cum ingenti audientium plusu, atque adeo fructu. Eum postea secuti sunt Gaza, Argyropilus; viri omnes, vel ex nomine pretiosi; Trapezuntinus, Calchondiles, & alij; qui à Mediceis præsertim liberaliter excepti, cum docendi in Academiis munere, tum in Latinum transferendi Græca studio, politioribus literis plurimùm parauere gratiæ; quia è tenebris protraxerunt : nec enim meliùs rei

pretiosæ suum decus redditur, quàm dum in publicum datur. Sed ad id plus nemo contulit, quàm Ioannes Lascaris, vt Rei literariæ nouum regnum Imperatorij sanguinis viro niteretur. Is enim à Baiazethe II. Laurentij Medicei nomine, Bibliothecas Græciæ perscrutandi impetratâ veniâ; omnigenæ doctrinæ libros in Italiam transuexit. Sic inter Victores Turcas, & Italos, fugientium hospites, diuisa est Græcorum præda: illi maluere terrenas opes: diuinæ istis obtigerunt: & Gallinaceo Turca similis, selegit sordes quibus pasceretur: aliis gemmas reliquit, quibus ditescerent.

CAPVT IV.

Neapolitani Reges placant Pontifices, pelluntur à Francis, & restituuntur.

VT suæ Turcis victoriæ certiores essent, ortum inter Christianos bellum fecit. Dum enim Franci, Regni Neapolitani iura prosequuntur armis, Italiam turbant; & vel vincendo faciunt, ne inani posthac prouerbio Gallorum bustum dicatur. Cæterùm iam tum ab Alfonsi excessu, moueri cœptum à Callisto tertio Pontifice, qui Ferdinando Alfonsi notho interminatus est anathema, si Regno, quod iure Feudi, ad Ecclesiæ dominium redierat, non abstineret. At ea ex gente Ferdinandus erat, 1458
cui sub diademate, metus nullus erat ab

anathemate. Sed quem parùm mouit sacrorum ratio, arma forte continuissent: ni Antonio Picolomineo Pij secundi, qui interea
Pius II. fauet Aragoniis in Calab. Callistum exceperat, Nepoti data Maria notha in sponsam, & Amalfitano tractu in dotem, Pontificis noui sibi patrocinium comparasset. Sic data parte, totum retinuit: eius enim præsertim subsidio, cui Franciscus Sfortia, & Scanderbergus adjunxere copias;
1460 Ioannem Renati filium, Regni parte procerum defectione potitum, & reportatâ ad Sarnum victoriâ persultantem, ad Troiam
Andegauenses victi. Apuliæ vicit, & breui post, regno toto expulit, proceribus, quos tutiùs postea perderet, in gratiam tunc receptis. Nec diu securitas. Cum Innocentius sextus, ob negata vecti-
1489 galia abdicationis in ipsum dicta sententiâ, Carolum octauum Franciæ Regem ad suum sibi ius armis asserendum impelleret. At & istum Baptistinâ ipsius nepte, Ludouico Aragonicæ stirpis Principi collocatâ, sibi Ferdinandus adjunxit. Adeo muneribus & Diui
1492 cedunt. Feliciter id iam bis expertus Ferdi-
Innoc. VI. fauet Aragon. nandus, in Alexandro quoque sexto verum nouit: vt quem ex spe Principatuum facta ipsius filiis, sibi contra Carolum addixerit. Nec segniùs Carolus transmissis Alpibus, &
1493 fusis hostium tum nauticis ad Genuam, tum terrestribus in Romaniâ copiis, eo terrore
Carolus VIII. Neapolim subigit. Italiam totam perculit: vt vel solâ famâ bellum profligauerit. Ad tantam seu Francorum fiduciam, seu Italorum ignauiam obstupescens Pontifex, verè tunc non armis; sed cretâ, quâ venientium designabantur
1494 hospitia, victam esse Italiam dixit. Quid

mirùm nec Florentinis, nec ipsi Pontifici, nec aliis fœderatis fuisse resistendi fiduciam; cum Alfonsus ipse Rex (Ferdinandus pater interea excesserat) seu conscientiâ scelerum, seu cæsorum impiè nobilium spectris exagitatus, ac territus, seu etiam hostium felicitate consternatus, transmissâ in filium Ferdinandum purpurâ, ad Cœnobij in Siciliâ Asylum piè breui post obiturus effugerit. Quin ipse Ferdinandus, in Ænariam insulam profugus, non credidit se fore tutum in Regni Arcibus, qui populorum animos, patris & Aui culpâ à se alienos nouerat. Statim iuratum passim in verba Caroli, & Regnum tot olim cladium arena, sine pugnâ receptum est. Dicas non ad ipsum vincendum tanquam tum alienum, sed visendum tanquam suum Regem venisse. At non longi æui excelsa sunt, quæ de facili surgunt. Sine pugnâ parta victoria, proximæ cladis omen fuit. Interea enim Itali, velut excussâ sensim formidine, quà obstupuerant, inter se fremere, Francorum suspectare potentiam, eos amicos malle, quàm vicinos, miscere per Legatos consilia, & demum obliti sacramenti, quo se Carolo transeunti plurimi obstrinxerant, Venetiis aduersus ipsum fœderari. Ad partes etiam venere Maximilianus Imperator, & Ferdinandus Hispanus, qui nihil moturos se jurejurando promiserant: nempe Regum multis sacramenta soluere in facili, si in tuto: vt qui fidem, & Religionem commodis metiantur; quasi, veteri ex dicto, *iurata ipsis lingua esset, animus iniuratus*. Cum igitur Rex intercludendo reditu volitare vn-

Reges Neapolit. consternati fugiunt.

Itali contra Carolum fœderantur.

dique signa audiret, Regni præfecturam Montpenserio, & aliis sub ipso Francis, indigenis exclusis, (vt & intra Regnum hostis esset) commisit : & sine obice obuia permensus, Pennini quoque iuga, ad Forum nouum, non procul à Parmà superat : atque hostibus, qui Ducibus Gonzagà Mantuano, Sanseuerinate Neapolitano, & Contareno

Rex Carolus sternit Veneto, seni minimùm in singulos eò confluxerant, memorabili clade perculsis; Astam non incolumis solum, sed victor euasit, non sine Dei, quem Diuorum Dionisij & Martini patrociniis inuocauerat, manifesto præsidio. At non ita ex voto in Apulià res fluxere : vt Rex qui ex *Sauanarolæ* Vaticiniis, ad Italorum vindicanda scelera instrumentum Dei fuerat, suorum ipse seu criminum, seu errorum, dum Florentinis iuratam fidem violat, Arces Pontificias inuadit, & exclusis indigenis, Regnũ incontinentibus, non tam gubernandum, quàm exhauriendum tribuit, pœnas daret. Nam interea Ferrandus Gonsaluus, ex Francorum cladibus *Magni* cognomen habiturus, Hispani Regis nomine

Regnum Hispani recuperant. Ferdinandum reduxit, eumque, quamquam primò victus ad Seminarã, ab Albinio Præfecto, Neapolim assensu ciuium, quos Caroli in dispensandis muneribus iniquitas, & Præfectorũ libido alienauerat, restituit; Francis vbique seu æstu & lue abreptis, seu acie pro-

1496 fligatis. Nec alius ipsis reportatus ab expeditione fructus, quàm morbus venereus. Eum ad eluendam ignominiam, altera natio, de alterà nominat, nec minùs vtraque rea : quippe innocentem vix angit illa pestis; nec ab

Hiſpanis communicari potuit, nec à Francis contrahi, ſine vtriuſque gentis incontinentiæ conſcientiâ,

CAPVT V.

Rex Neapolis pellitur à Francis & Hiſpanis, & poſtea Franci ab Hiſpanis.

IN nouo expeditionis Italicæ conſilio abreptum Carolum VIII. Ludouicus duodecimus excepit; qui victoriam de Regno inciperet à Ducatu, & Mediolanum Valentinæ Auiæ nomine ſibi debitum, ſubactum, vincendæ Neapolis auſpicium faceret, Nec erat ab Alexandro Pontifice timor; à quo nihil non ſperari poterat, vel ex alieno; dum pars aliqua prædæ ipſius filio Cæſari obtingeret. Accedebat, quod in Fridericum Regem commotus erat, quaſi Regno ſe indignum probaſſet, ex quo negatà eidem Cæſari filià, indignæ affinitatis labem refugerat. Difficilior in Ferdinando Hiſpano vincendus cuneus erat, quippe vel ſi patri ſuo potius Ioanni Aragonio, poſt Alfonſi fratris mortem, quàm Ferdiuando notho Regnum fuiſſe debitum, aliud agendo, non indicaſſet; non videbatur tamen paſſurus cognatum Regem ſuo è ſolio impune pelli. At & hîc eàdem quà Pontifex arte expugnatus: ſtatutum enim vt ei Calabriâ & Apuliâ cum Ducis titulo cedentibus, reliqua Francus haberet; fœderi per diploma ſuffragante Pontifice. Cum autem hic per Nemoroſium & Albi- 1501

Inter Pont. Reges Franc. & Hiſp. de pellendo Rege Neapolis ſtatuitur.

uum ; ille per Gonſaluum rem agerent ; non maior ipſis in ſubigendo regno labor, quàm in partiendo. Fridericus in Franciam abductus, lubrici regni damnum, Andegauenſis Ducatus poſſeſſione certà, ſolatus eſt ; cum interea victores inter ſe atrociſſimè concurrerent. Eos prædones dicas, quos prædæ partiendæ cura inter ſe animoſius committit, quàm rapiendæ cupiditas in innocentem impulerat. Belli noui occaſio, limitaneus ager paſcuis ferax ; quem vt ſuæ quiſque parti aſſerat, de toto periclitari non dubitat. Sed vera cauſa infida inter potentes ſocietas, & par in vtroque totum habendi cupiditas ; cum neutri fortè nec pars jure deberetur. Arridere primò Francis viſa fortuna, Hugone Cardonio per Albinium ad Terram-nouam fuſo : & alibi non ſemel hoſtibus profligatis. Nēpe ut ex more, mutata Hiſpanis tota ſe crederet : eiſque demùm Regnum aſſereret. Gonſaluus enim Barleta, vbi amiſſis reliquis diu obſeſſus, ad vltima prope adactus fuit, edomitos per patientiam hoſtes, atque ſummotos, ad Croïam primùm per Ferrandum Andradium, tum per ſe ad Criniolam, vbi Nemoroſius prorex interiit ; magnâ clade fregit ; ac demùm Caietà redditâ, quę vna ipſis ſupererat, toto Regno in perpetuum ejecit. Conatus quidem Ludouicus Rex inſtaurare bellum, per Tremollium, Gonzagam, Marchionem Saluſſianum, & alios ; ſed non alio tandem euentu, niſi vt nouis ſuis cladibus priores victorias hoſti conſtabiliret. Dicas Gallum & Hiſpanum

Frider. Rex regno pellitur.

Franci & Hisp. dimicant pro Regno.

1503

Hiſpani praeualent.

venaticos tùm fuisse canes, quorum ille bonus quidem commouendæ prædæ, ac agitandæ; sed iste capiendæ melior, ac retinendæ.

CAPVT VI.

Alex. Pontif. & Cæsaris Borgiæ ambitio, perfidia, & casus.

AB Apuliâ in Romaniam cladium se furor deflexit authore Alexandro sexto Pontifice. Præcipua causa, ambitio quâ suo Cæsari Borgiæ sceptra vel per cædes parauit; vnde prophanum se planè sub sacris infulis prodidit. Inde enim Columnis, Vrsiniis, & aliis proceribus, quos ægre passuros agitatam magnitudinem suspicio erat, indictum bellum ducibus Guidone Vrbinate, Bernardino Legato, & ipso Cæsare tum Cardinale. Sed à Carolo Vrsino ad Brachianum cæsi Pontificij, capto Vrbinate, didicerunt operosiùs esse aliena capere; quàm cupere. Nec ipsa Pontificia oppida fuissent in tutò; occupatâ jam inter alia Ostiâ; ni adfuisset auxilio Gonsaluus. Nec ex periculo ambitionem Papa posuit, sed fecit cautiorem: vt qui suis non potuerat, alienis viribus filium promoueret ad solium, & quatenus à Friderico Neapolitano Carlotam filiam Cæsari, cum dotali Tarento, non impetrauit; ad Ludouicum XII. Franciæ regem respexit, ducendi Annam Britannam Caroli VII. viduam; dimissâ Ioannâ, ejusdem Caroli sorore, factâ ipsi veniâ. In premium Cæsar, qui

In Proceres bellum.

1496

Illi se tuentur.

Ambitio Alex. Pont. pro filio.

1498 diploma tulerat, factus Dux Valentinus; & Carlotæ Albretanæ maritus; (nam Romæ positâ publicé purpurâ prophanum se fecerat) & maiora sperare iussus, vbi res Italicæ processissent. Ad hæc somniare iterum sceptra; & nihil minùs, quàm Cæsaream fortunam; sumpto in Symbolum, *aut Cæsar, aut nihil*. Nec facta abnuebant, Vrsiniorum ope pulsis Neapolim Columniis; & Francorum auxilio Flaminiâ, Vmbriâ, Piceno passim receptis; & Regulis vel per vim ejectis, vel per fraudem trucidatis. Ad hæc Vrsinij inhorrescere, & ne monstri, quod ipsi fouerant, præda tandem fierent, pauere. Ideo vnà cum Bentiuolo Bononiensi, Ballione Perusino, Vitellio Tifernate, & aliis, in Tyrannum conspirant, & subactis Vrbino, & aliis, eius etiam copias profligant. Cum vis minùs procederet, fraudem Borgia adhibuit; & Paulum & Franciscum Vrsinios, Vitellium, & alios, quos bello non oppresserat, specie pacis Senogalliæ strangulat; Carnifex melior, quàm Imperator: cum interea Alexander nihilo humanior Cardinalem Vrsinium specie reconciliationis accitum, & alios in Hadriani mole perimeret. Nec dum finis cladium. Etsi Ludouicus XII. cuius fidem Iordanus Vrsinius implorauerat, furentibus intercesserit; nisi, iusto Dei iudicio, insidiæ tandem vertissent in artifices. Vocatos aliquot ad cœnam Cardinales tollere decreuerant; simul vt auferrentur Æmuli; simul vt ex dignitatum spoliis pecuniæ corraderentur. Sed minister facinoris conscius, fallente

Ope Fràcorum multa inuadunt. 1502

Caduntur.

Perfidiis agunt.

fallente vasorum similitudine, medicatum vinum grassatoribus infudit, sanum inuitatis. Sic suis tandem artibus periere perfidi, & fraus nulli fraudi fuit; nisi authoribus. Nam Papa, ob ætatem veneno impar, breui post obiit. Nec filius, quamuis per antidota discusso veneno, planè conualuit: quippe ambitioso conualescere non est, suæ dignitati superesse. Indignatum subinde ferunt in lecto; quod cum omnia ex patris obitu superuentura, integris adhuc viribus, prouidisset, numquam venisset in mentem, fieri posse, vt tunc æger decumberet. Adeo confessione quoque propriâ cœca est carnis prudentia! Qui igitur in casus quoslibet stabilisse fortunam putabat, per interregnum pro azylo habuit Hadriani carcerem, quo vno vim exulum reuersorum effugit. Nec ante à Iulio II. dimissus est; quàm ditionem ipse Pontificiam dimisisset. Id enim in primis noui Pontificis curis; qui, cedentibus vltro ex Francorum, qui Pontifici aderant, metu, Ballionibus, & Bentiuolis, Perusium præterea, ac Bononiam recepit. Sic tyrannus atrox ex duobus, quæ in Symbolo optauerat, cum primum non obtigerit, alterum habuit, & *qui Cæsar esse non potuit, nihil demùm fuit.*

Pontif. veneno perit.

1503

Cæsar conualescit, sed potentia excidit.

Ditio Ecclesiastica à Iulio recuperata.

CAPVT VII.

Pontifices sæculi decimi-quinti.

INnocentius VII. antea Cosmatus Melioratus Sulmonensis Rauennæ Archiepiscopus ac Cardin. suffectus Bonifacio ad no-

Innoc. VII CCIX. *2. Non.*

1498 diploma tulerat, factus Dux Valentinus, & Carlotæ Albretanæ maritus; (nam Romæ positâ publicè purpurâ prophanum se fecerat) & maiora sperare jussus, vbi res Italicæ processissent. Ad hæc somniare iterum sceptra; & nihil minùs, quàm Cæsaream fortunam; sumpto in Symbolum, *aut Cæsar, aut nihil*. Nec facta abnuebant, Vrsiniorum ope pulsis Neapolim Columniis; & Francorum auxilio Flaminiâ, Vmbriâ, Piceno passim receptis; & Regulis vel per vim ejectis, vel per fraudem trucidatis. Ad hæc Vrsinij inhorrescere, & ne monstri, quod ipsi fouerant, præda tandem fierent, pauere. Ideo vnà cum Bentiuolo Bononiensi, Ballione Perusino, Vitellio Tifernate, & aliis, in Tyrannum conspirant, & subactis Vrbino, & aliis, eius etiam copias profligant. Cum vis minùs procederet, fraudem Borgia adhibuit; & Paulum & Franciscum Vrsinios, Vitellium, & alios, quos bello non oppresserat, specie pacis Senogalliæ strangulat; Carnifex melior, quàm Imperator: cum interea Alexander nihilo humanior Cardinalem Vrsinium specie reconciliationis accitum, & alios in Hadriani mole perimeret. Nec dum finis cladium. Etsi Ludouicus XII. cuius fidem Iordanus Vrsinius implorauerat, furentibus intercesserit; nisi, justo Dei judicio, insidiæ tandem vertissent in artifices. Vocatos aliquot ad cœnam Cardinales tollere decreuerant; simul vt auferrentur Æmuli; simul vt ex dignitatum spoliis pecuniæ corraderentur. Sed minister facinoris conscius, fallente

Ope Francorum multa inuadunt. 1502

Caduntur.

Perfidiâ agunt.

fallente vasorum similitudine, medicatum vinum grassatoribus infudit, sanum inuitatis. Sic suis tandem artibus periere perfidi, & fraus nulli fraudi fuit; nisi authoribus. Nam Papa, ob ætatem veneno impar, breui post obiit. Nec filius, quamuis per antidota discusso veneno, planè conualuit: quippe ambitioso conualescere non est, suæ dignitati superesse. Indignatum subinde ferunt in lecto; quod cum omnia ex patris obitu superuentura, integris adhuc viribus, prouidisset, numquam venisset in mentem, fieri posse, vt tunc æger decumberet. Adeo confessione quoque propriâ cœca est carnis prudentia! Qui igitur in casus quoslibet stabilisse fortunam putabat, per interregnum pro azylo habuit Hadriani carcerem, quo vno vim exulum reuersorum effugit. Nec ante à Iulio II. dimissus est; quàm ditionem ipse Pontificiam dimisisset. Id enim in primis noui Pontificis curis; qui, cedentibus vltro ex Francorum, qui Pontifici aderant, metu, Ballionibus, & Bentiuolis, Perusium præterea, ac Bononiam recepit. Sic tyrannus atrox ex duobus, quæ in Symbolo optauerat, cum primum non obtigerit, alterum habuit, & *qui Cæsar esse non potuit, nihil demùm fuit.*

Pontif. veneno perit.

1503

Cæsar conualescit, sed potentia excidit.

Ditio Ecclesiastica à Iulio recuperata.

CAPVT VII.

Pontifices sæculi decimi-quinti.

INnocentius VII. antea Cosmatus Melioratus Sulmonensis Rauennæ Archiepiscopus ac Cardin. suffectus Bonifacio ad no-

Innoc. VII CCIX. *2. Nou.*

1498 diploma tulerat, factus Dux Valentinus, & Carlotæ Albretanæ maritus; (nam Romæ positâ publicé purpurâ prophanum se fecerat) & maiora sperare jussus, vbi res Italicæ processissent. Ad hæc somniare iterum cœpta; & nihil minùs, quàm Cæsaream fortunam; sumpto in Symbolum, *aut Cæsar, aut nihil*. Nec facta abnuebant, Vrsiniorum ope pulsis Neapolim Columniis; & Francorum auxilio Flaminiâ, Vmbriâ, Piceno passim receptis; & Regulis vel per vim ejectis, vel per fraudem trucidatis.

Ope Francorum multa inuadunt.

1502 Ad hæc Vrsinij inhorrescere, & ne monstri, quod ipsi fouerant, præda tandem fierent, pauere. Ideo vnà cum Bentiuolo Bononiensi, Ballione Perusino, Vitellio Tifernate, & aliis, in Tyrannum conspirant, & subactis Vrbino, & aliis, eius etiam copias profligant. Cum vis minùs procederet, fraudem Borgia adhibuit; & Paulum & Franciscum Vrsinios, Vitellium, & alios, quos bello non oppresserat, specie pacis Senogalliæ strangulat; Carnifex melior, quàm Imperator: cum interea Alexander nihilo humanior Cardinalem Vrsinium specie reconciliationis accitum, & alios in Hadriani mole perimeret. Nec dum finis cladium. Etsi Ludouicus XII. cuius fidem Iordanus Vrsinius implorauerat, furentibus intercesserit; nisi, justo Dei judicio, insidiæ tandem vertissent in artifices. Vocatos aliquot ad cœnam Cardinales tollere decreuerant; simul vt auferrentur Æmuli; simul vt ex dignitatum spoliis pecuniæ corraderentur. Sed minister facinoris conscius,

Caduntur.

Perfidiis agunt.

fallente

fallente vasorum similitudine, medicatum vinum grassatoribus infudit, sanum inuitatis. Sic suis tandem artibus periere perfidi, & fraus nulli fraudi fuit; nisi authoribus. Nam Papa, ob ætatem veneno impar, breui post obiit. Nec filius, quamuis per antidota discusso veneno, planè conualuit: quippe ambitioso conualescere non est, suæ dignitati superesse. Indignatum subinde ferunt in lecto; quod cum omnia ex patris obitu superuentura, integris adhuc viribus, prouidisset, numquam venisset in mentem, fieri posse, vt tunc æger decumberet. Adeo confessione quoque propriâ cœca est carnis prudentia! Qui igitur in casus quoslibet stabilisse fortunam putabat, per interregnum pro azylo habuit Hadriani carcerem, quo vno vim exulum reuersorum effugit. Nec ante à Iulio II. dimissus est; quàm ditionem ipse Pontificiam dimisisset. Id enim in primis noui Pontificis curis; qui, cedentibus vltro ex Francorum, qui Pontifici aderant, metu, Ballionibus, & Bentiuolis, Perusium præterea, ac Bononiam recepit. Sic tyrannus atrox ex duobus, quæ in Symbolo optauerat, cum primum non obtigerit, alterum habuit, & *qui Cæsar esse non potuit, nihil demùm fuit.*

Pontif. veneno perit.

1503

Cæsar conualescit, sed potentia excidit.

Ditio Ecclesiastica à Iulio recuperata.

CAPVT VII.

Pontifices sæculi decimi-quinti.

INnocentius VII. antea Cosmatus Melioratus Sulmonensis Rauennæ Archiepiscopus ac Cardin. suffectus Bonifacio ad no-

Innoc. VII CCIX. *2. Nou.*

1498 diploma tulerat, factus Dux Valentinus; & Carlotæ Albretanæ maritus; (nam Romæ positâ publicè purpurâ prophanum se fecerat) & maiora sperare jussus, vbi res Italicæ processissent. Ad hæc somniare iterum sceptra; & nihil minùs, quàm Cæsaream fortunam; sumpto in Symbolum, *aut Cæsar, aut nihil*. Nec facta abnuebant, Vrsiniorum ope pulsis Neapolim Columniis; & Francorum auxilio Flaminiâ, Vmbriâ, Piceno passim receptis; & Regulis vel per vim ejectis, vel per fraudem trucidatis.

Ope Francorum multa inuadunt.

1502 Ad hæc Vrsinij inhorrescere, & ne monstri, quod ipsi fouerant, præda tandem fierent, pauere. Ideo vnà cum Bentiuolo Bononiensi, Ballione Perusino, Vitellio Tifernate, & aliis, in Tyrannum conspirant, & subactis Vrbino, & aliis, eius etiam copias profligant. Cum vis minùs procederet, fraudem Borgia adhibuit; & Paulum & Franciscum Vrsinios, Vitellium, & alios, quos bello non oppresserat, specie pacis Senogalliæ strangulat; Carnifex melior, quàm Imperator: cum interea Alexander nihilo humanior Cardinalem Vrsinium specie reconciliationis accitum, & alios in Hadriani mole perimeret. Nec dum finis cladium. Etsi Ludouicus XII. cuius fidem Iordanus Vrsinius implorauerat, furentibus intercesserit; nisi, justo Dei judicio, insidiæ tandem vertissent in artifices. Vocatos aliquot ad cœnam Cardinales tollere decreuerant; simul vt auferrentur Æmuli; simul vt ex dignitatum spoliis pecuniæ corraderentur. Sed minister facinoris conscius,

Caduntur.

Perfidiis agunt.

fallente

fallente vasorum similitudine, medicatum vinum grassatoribus infudit, sanum inuitatis. Sic suis tandem artibus periere perfidi, & fraus nulli fraudi fuit; nisi authoribus. Nam Papa, ob ætatem veneno impar, breui post obiit. Nec filius, quamuis per antidota discusso veneno, planè conualuit: quippe ambitioso conualescere non est, suæ dignitati superesse. Indignatum subinde ferunt in lecto; quod cum omnia ex patris obitu superuentura, integris adhuc viribus, prouidisset, numquam venisset in mentem, fieri posse, vt tunc æger decumberet. Adeo confessione quoque propriâ cœca est carnis prudentia! Qui igitur in casus quoslibet stabilisse fortunam putabat, per interregnum pro azylo habuit Hadriani carcerem, quo vno vim exulum reuersorum effugit. Nec ante à Iulio II. dimissus est; quàm ditionem ipse Pontificiam dimisisset. Id enim in primis noui Pontificis curis; qui, cedentibus vltro ex Francorum, qui Pontifici aderant, metu, Ballionibus, & Bentiuolis, Perusium præterea, ac Bononiam recepit. Sic tyrannus atrox ex duobus, quæ in Symbolo optauerat, cum primum non obtigerit, alterum habuit, & *qui Cæsar esse non potuit, nihil demùm fuit.*

Pontif. veneno perit.

1503

Cæsar conualescit, sed potentia excidit.

Ditio Ecclesiastica à Iulio recuperata.

CAPVT VII.

Pontifices sæculi decimi-quinti.

INnocentius VII. antea Cosmatus Meliorarus Sulmonensis Rauennæ Archiepiscopus ac Cardin. suffectus Bonifacio ad no-

Innoc. VII CCIX. *a. Nou.*

fallente vasorum similitudine, medicatum vinum grassatoribus infudit, sanum inuitatis. Sic suis tandem artibus periere perfidi, & fraus nulli fraudi fuit; nisi authoribus. Nam Papa, ob ætatem veneno impar, breui post obiit. Nec filius, quamuis per antidota discusso veneno, planè conualuit: quippe ambitioso conualescere non est, suæ dignitati superesse. Indignatum subinde ferunt in lecto; quod cum omnia ex patris obitu superuentura, integris adhuc viribus, prouidisset, numquam venisset in mentem, fieri posse, vt tunc æger decumberet. Adeo confessione quoque propriâ cœca est carnis prudentia! Qui igitur in casus quoslibet stabilisse fortunam putabat, per interregnum pro azylo habuit Hadriani carcerem, quo vno vim exulum reuersorum effugit. Nec ante à Iulio II. dimissus est; quàm ditionem ipse Pontificiam dimisisset. Id enim in primis noui Pontificis curis; qui, cedentibus vltro ex Francorum, qui Pontifici aderant, metu, Ballionibus, & Bentiuolis, Perusium præterea, ac Bononiam recepit. Sic tyrannus atrox ex duobus, quæ in Symbolo optauerat, cum primum non obtigerit, alterum habuit, & *qui Cæsar esse non potuit, nihil demùm fuit.*

Pontif. veneno perit.

1503

Cæsar conualescit, sed potentia excidit.

Ditio Ecclesiastica à Iulio recuperata.

CAPVT VII.

Pontifices sæculi decimi-quinti.

INnocentius VII. antea Cosmatus Melioratus Sulmonensis Rauennæ Archiepiscopus ac Cardin. suffectus Bonifacio ad no-

Innoc. VII CCIX. *2. Non.*

uos populi motus, quos Ladislaus Rex, qui ad Bonifacij mortem cum copiis accurrerat, furtim concitabat, partem regiminis permittere Gibellinis coactus est. Cumque nec dum quiescerent; oleum flammæ Ladislao, specie curandæ pacis superfundente; *Quid vultis? inquit, quod meæ potestatis erat habetis* (nam aliquot ex illis Cardinales fecerat) *numquid & hanc chlamidem* (ostentans vestem Pontificiam) *optatis!* Cum Nepos vndecim ex ijs interceptos, necique traditos, é fenestris
Feritas. suspendi jussisset, exarsit in furorem populus, ac Pontifice Viterbium elapso, ædes Pontificias diripuit, multosque aulicos trucidauit. Sed vbi Pontificem facinoris inscium fuisse constitit, reuocatus est; Anathemate in Ladislaum præcipuum
1406 6. Nou. motuum authorem Contorto: Obijt anno 2. d. 22.

Greg. XII. CCX. 30. Nou. *Gregorius XII.* ante Angelus coriarius, Venetus gente Senatoria. Statim post electionem Benedicto, Cardinalibus eius ac Principibus per literas significauit paratum se esse dignitatis suæ damno Vnioni Ecclesiæ consulere, vt in conclaui juratum fuerat, ipseque post electionem confirmauerat, si & Benedictus se abdicaret. At fuisse illa verba quibus luderetur orbis, & ambitio tegeretur, euentus monstrauit. Nam adeo dignitati non cessit, vt posthabitis religione sacramenti, Cardinaliumque
L. 10. c. 4. & 5. monitis, nouos Cardinales creauerit. Hinc Cardinalium ab ipso discessio, ac ipso vnà cum Benedicto in Pisana Synodo abdica-

tis, Alexandri V. promotio. Non totos tres annos in dignitate fuit.

Alexander V. antea Petrus Philargus, ignotæ originis, ac ostiatim mendicans, primò Minorita fuit; tum per dignitatum gradus ad Archiepiscopatum Mediolanensem, Cardinalatum, ac tandem Pontificatum, cum summâ pietatis, ac prudendentiæ laude euasit. Post Mensem decimum Bononiæ, quò, vrbe à Gregorianis occupatâ, se receperat, obijt. Liberalitate in pauperes enituit. Vnde exhaustis opibus, dicere solebat, *se fuisse diutem Episcopum, pauperem Cardinalem, Mendicum Papam.* 1409 26. Iun. Alex. V. CCXI. 1410 3. Mai.

Baltasar Cossa nobilis Neapolitanus Cardinalis authoritate qua tum Bononiæ Legatus pollebat, & commendatione Ludouici Andegauensis, cuius partes aduersus Ladislaum strenuè tuebatur, eam sibi dignitatem asseruit, sub nomine *Ioannis XXIII.* contra sapientiorum votum. Cum enim militari magis, quàm pio esset animo, qui Ecclesiæ potuit esse vtilis Legatus, ad ditionis Pontificiæ præsidium, non potuit esse Pontifex nisi pœnitendus. Quo euentu Concilij Constantiensis indictioni aquieuerit, alibi dictum est. Annos quinque in dignitate fuit. Post Concilium Constantiense custodiam elapsus, Florentiam ad Martinum sponte se contulit, ac vt Cardinalium Decanus haberetur, & Pontifici proximus assideret obtinuit, quin quennio post ibidem obiturus. 17. Mai. Ioannis XXIII. CCXI. L. 10. c. 5.

Otho Columnius, abdicatis Constantiæ

1417 11. *Dec.* Gregorio, Ioanne & Benedicto, à Cardinalibus, qui Concilio intererant, & triginta quà præsulibus, quà Abbatibus, qui Nationum quinque nomine in Conclaui adfuerunt, Sacrorum Princeps dictus est, *Martin. V.* CCXIII. sub *Martini V.* nomine, quod die D. Martino sacrâ fuisset electus. Idque tantâ omnium laætitiâ, vt non maiorem propria cuique promotio indidisset. Quippe ex suaui virtutum omnium harmoniâ, id apud omnes assequutus est, vt solus crederetur par, qui Ecclesiam diuturno schismate labefactatam pristino decori restitueret. Nec obstitit aliquandiu Benedictus, nisi vt qui etiamnum dignitatis vmbrâ ambitiosum pascebat animum, veram numquam habuisse clariùs dignosceretur. Nonnullis itaque in fine Concilij statutis, quæ aduersus Vvicleuistas & Hussitas, & pro morum emendatione, necessaria visa sunt, in Italiam iter instituit, ac donec quos motus Romæ Braccius concitauerat, conquiescerent, Florentiæ consedit. Ibi pulso per Sfortiam Braccio, & ad obsequium adacto accepit in gratiam Expontificem Ioannem qui è carcere euaserat, ac Ioannam Neapolis Reginam coronari per legatum curauit. Potitus itaque ditione Pontificiâ, & Florentinâ Ecclesiâ in Metropolitanam euectâ, *Florentia Metropolis.* Romam tandem tanquam salutare sidus ingressus ingenti lætitiâ totam perfudit. Imperatorem Byzantinum, ad vnionis studium accendit. Æquitate verè Pontificiâ populos regi voluit; dicere solitus ad præsi-

des, *Diligite iustitiam omnes, qui iudicatis terram.* Quod Constantiæ statutum fuerat executus Concilium Ticini indixit, tum pestis metu Senas translatum dissoluit, vt molitiones Alfonsi Aragonij anteruerteret, qui priuatam sibi à Martino ob dictum Regem Siciliæ Ludouicum Andegauensem illatam iniuriam, publico schismate vltum ibat. At victo interea cæsoque Braccio, quem ad rebellionem egerat, sacris ipse motus est, donec industrià Cardinalis Fuxensis in Hispaniam ad id missi, reuocatis quæ statuerat pro Paniscolensi Pseudopapà, quem Benedicto, sub Clementis nomine suffici curauerat, in gratiam receptus est. Ac tandem Cardinale Iuliano Cæsarino Legato dicto, qui suo nomine Concilio Basileensi præsideret, Obijt anno sedis 13. m. 3. d. 12. *Aragonius sacris motus.* 1431 *20. Febr.*

Eugenius IV. antea Gabriel Condolmerius Venetus, familià populari, sed honestà, & quæ ab eius electione inter patritias allecta est. Statim specie conquirendi thesauri, quem maximum à decessore collectum fuisse Impostor quidam Minorita suspicionem fecerat, Columnenses ad arma, vt ad præsidium sibi necessarium egit. Nec ea sopita discordia Impostoris supplicio, nisi vt eam postea Philippus Vicecomes Mediolani Dux, per Sforsiam & Fortebraccium atrociùs instauraret, pulso Romà Pontifice, & ditione Ecclesiasticà occupatà: cum interea non minùs ei discriminis à Concilio Basileensi incumberet, cui Sigismundus, quem Romæ *Eugen. IV. CCXIV. 11. Martij*

Imperiali coronà insignierat, fauebat. Sed demùm conciliato Sfortià, Fortebraccio alicubi cæso, Sigismundo mortuo, & per Cardinalem Vitellescum repressis Columnijs, ditione Pontificià recuperata, & Florentiam translato Concilio, & se, & Ecclesiam tandem, si non in tranquillo
L. 10. c. 20. prorsus, certè supra discrimen posuit. Quæ alibi dicta sunt. Cum insuper Ecclesiam Græcam, atque adeo Armenam, & Orien-
Ibid. c. 24 tales alias Romanæ assensas, & obsequium
1447 vltro professas nouerit. Obijt Romæ anno
23. Febr. regiminis 16. completo 8. diebus minus.

Nicol. V CCXV. *1. Mart.* *Nicolaus V.* ante Thomas Sarzana, patre medico, reluctans omnium assensu Eugenio suffectus est, vt qui Bononiensis præsul, vnà cum Ænea Syluio, qui & Pontifex postea fuit, adducendæ ad Eugenij obsequium Germaniæ feliciter laborauerat, & Cardinalatum in præmium obtinuerat, Ecclesiam ipse per se regeret, & voluntario omnium obsequio; Felice, ipso Antipapà non excluso, plenissimæ tranquillitati restitueret; Indicto Iubilæo. An. 1450. tanta vndique multitudo Romam venit, vt aliæ procul vrbes viderentur ci-
Iubilaum uibus exhaustæ. D. Bernardinum Senensem sanctorum fastis adscripsit. Fridericum Imperatorem vnà cum Eleonorà Lusitanà connubiali nexu coniunxit, & Imperiali coronà insigniuit. Stephanum Porcarium coniurationis reum, vnà cum
Coronat. Imperat. consciis pœnà condignà plecti iussit. Græcos ad schisma, quod Florentiæ ejurauerant relapsos seuerè commonuit: eorum

Imperium triennio post, ni resipiscerent, à Mahometanis excisū iri, vaticinatus. Ad expugnati igitur, iuxta præsagium, Byzantij nuntium contabescens, Obijt an. Pontificatus 8. d. 19. *Byzantij excidium predicit.* 1455 24 *Mart.*

Alfonsus Borgia Valentiæ in Hispaniâ 20. *Apr.* præsul ita se Eugenio Papæ, Regis Alfonsi apud ipsum Nuncius, probauit, vt ab ipso statim dictus fuisset Cardinalis, nisi id, inconsulto Rege, cuius optata non impetrarat, honestum non fore putasset. Id honoris postea adeptus à Nicolao, Pontificem etiam se futurum ex Vincentij Ferrerij vaticinio persuasum semper habuit, tametsi iam octogenarius. Nec fefellit augurium: cum enim in comitiis inclinaretur in Bessarionem, mutatis repentè animis collata in eum suffragia sunt, dicique voluit *Callistus III* *Callist. II* CCXVI. Statim ad bellum Turcicum animum intendit, sollicitatis ad id Principibus, etiam Persis; collectis per concionatores pecuniis. Triremibus aduersus eos missis, & indictis vbique precibus, tum aliis, tùm quæ adhuc in meridie ad campanæ signum dici solent. *Zelus.* Cum Alfonso Rege non benè consensit, quòd beneficia Indignis, vt rogabatur, non daret, & regnum Neapolitanum vel Ecclesiæ reddi, vel Nepoti dari mallet, quàm Ferdinando Alfonsi Notho; etsi eum ad id idoneum Eugenius & Nicolaus dixissent. 1458 Vincentium 6. *Aug.* Ferrerium in Vaticinij præmium Diuis accensuit. Obijt anno 3. m. 4. regiminis.

Pius II. antea Æneas Syluius Senensis, *Pius II.* gente Picolomineâ, eloquentiâ, scriptis, & CCXVII.

19. Aug. legationibus illustris Callisto suffectus est. Eum mater grauida somnians mitratum, *Somnium ambiguũ.* infortunium ex eo metuebat, quod dignitatis supremæ præsagium fuit. Statim indicto Mantuę principum conuentu, bello Turcico se totum dedit, & ne pium adeo, ac necessarium turbaretur consilium, dicto Siciliæ Rege Ferdinando Aragonio, vt pax vbiuis inter Christianos statueretur enixus est. In Francos, quod Ferdinandum, qui & Notham in sponsam, & Almafitanum Principatum in dotem Nepoti dederat, lacesserent, parùm æquus fuit, à quibus *Francis iniquior.* tamen euicerat, vt pragmatica Sanctio abrogaretur. Beneuentanum Præsulem, quòd se in Gallos proniorem prodidisset, dignitate sua exuit. Nec pepercit Interamnensi Episcopo, quod Legatus in Angliam, Rebellium partes contra Regem *Senæ Metropolis.* fouisset. Catharinam Senensem inter Diuas accensuit. Senis Metropolitam Constituit. Sigismundum Austriacum Cardinalis Cusani violati reum sacris mouit. Fratres Malatestas, ob sacrilegia, diris deuotos, ditione exuit, ac veniam rogantibus vix precarium vnius Arimini dominium reliquit. In eos qui à Papæ decreto ad Concilium prouocarent, Anathema dixit. In 1464 procinctu tandem belli Turcici Anconæ 14. Aug. obijt anno sexto completo, diebus quinque demptis.

Paulus II. CCXVIII. *Paulus II.* antea Petrus Barbus, nobilis Venetus Eugenij IV. ex sorore nepos, 28. *Augusti*. Pio suffectus. Non tantum flocci leges habuit, quos in Conclaui, ante & post electionem

ctionem seruaturum se iurauerat, ad faustum Ecclesiæ regimen; sed vt contrariæ subscriberentur à Cardinalibus extorsit, nemine præ metu refragante, excepto Cardinale Caruaial Hispano, qui Pontificis & amorem & odium infra officium constanter habuit. Decessores splendore antecessit; vtinam & pietate. Solis Cardinalibus permisso bireto coccineo, singulis quantum satis erat ad equorum instramenta purpurei panni dedit. Volebat & eos vti galero coccineo serico, at à prudentioribus, qui præcisum magis luxum voluissent, ab eo consilio abductus est. In D. Marci Ædes, quas splendidè construxerat, conquisitas vndequaque statuas inuexit, ornatum ante pietatem habens. Regem Bohemiæ hæreseos reum, regno abdicatum dixit. Cum Friderico Imperatore, qui Romam aduenerat, de bello Turcico, non multo fructu collocutus est; nec feliciùs vt Ratisbonæ eâ de causâ conuentus haberetur, obtinuit. Borsium Marchionem Ferrariæ, Romæ splendidè exceptum, Ducem dixit. Iubilæum ad annum 25. reduxit. Ad antiqua Bacchanalium ludicra, noua ipse adhibuit. At vnde populo gratificari voluit; piorum, quibus magis placendum erat, censuram incurrit. Obijt ex apoplexiâ nocturnâ, nemine conscio, cum eo die Consistorium lætus habuisset, ac hilariter cœnasset. Sedit annos 6. m. 10. d. 26.

Iuramenti contemptus.

Cardinalis generositas.

Ferrariæ Dux.

1471 25. Iul.

Sixtus IV. antea Franciscus Ruuereus, Minorita, & Cardinalis, cum facturum

Si[xtus] IV.

9. Aug. se promisisset Vrsinio Cardinali, quod Bessarion negauerat, suffectus Paulo est. Ad bellum Turcicum Principes hortatus est, sed nullo successu; Nec feliciùs ex Pontificiis, Venetis & Neapolitanis triremibus classis conflata in Ægæum nauigauit Cardinale Caraffa Duce. Duos nepotes Ruuereum & Riarium adhuc iuuenes Cardinales dixit, non sine collegarum murmure. Adultâ posteà potentiâ bellum in Regulos Ecclesiasticæ ditionis indicit, specie vt eam Ecclesiæ assereret, re vt Hieronymum Riarium promoueret. Cum verò Medicei obsisterent, vt vi & fraude tollerentur assensus est, euentu alibi memorato. Ordinem Minimorum confirmauit; Vt conceptæ Virginis festum celebraretur instituit, vetuitque sub anathemate, ne vllo modo damnarentur, qui eam sine labe conceptam non dicerent. D. Bonauenturam Diuis accensuit. Cum alia ad Vrbis ornamentum præstitit, tum Vaticanam bibliothecam magnis sumptibus amplificauit. Ne iunior Regis Aragonij Nepos Cæsaraugustanæ Ecclesiæ præficeretur prohibuit. Danorum Regem Religionis causâ in vrbem venientem splendidè excepit. Venetis aduersus Ferdinandum Regem, quem belli Florentini adiutorem habuerat, se adiunxit. In Venetos postea pro Duce Ferrariæ tum armis, tum diris egit. Cum verò ad tot impensas, exhausto variis artibus populo, personarent vbique murmura, nec ad vota res fluerent; in morbum incidit, quo 13. completo regiminis anno, excessit.

[Margin notes: *E.11.c.17* / *Ordo Minimorum.* / *Bibliotheca Vaticana.* / 1484 / 13. Aug.]

Innocentius VIII. ante Ioan. Baptista Cibo, Genuensis, vbi Sixto suffectus est, nihil non egit quo motus Italicos & Europæos componeret, siue per monita ad Oratores Principum, qui tum in Curiâ erant; siue per Legatos ad ipsos Principes. Venetos à Sixto interdictos sacris restituit. Ex priuatâ Vrsiniorum, & Columniorum discordia, publicum, inter ipsum, & Ferdinandum Siculum, bellum exarsit, pro ipso stantibus Columniis, pro Rege Vrsiniis; Nec pax coaluit, nisi vt negante postea Rege censum, bellum recrudesceret, & Rege sacris moto, Regnum Francis adiudicaretur; donec connubium inter Regis patruelem & Papæ Neptem initum, pacem reduxisset. Leopoldum Austriacum Canoni Sanctorum adscripsit. Herculem Ferrariæ Ducem splendidè excepit. Filium Franciscum cum Laurentij Medicei filiâ copulauit, datis in feudum aliquot oppidis, ex suffragio Cardinalium. Gemem Baiazethi Fratrem profugum excepit, nec illum tyranno reddidit, etsi in præmium regnum Hierosolymitanum promitteret. Reges Castellæ, quos ad subigendos prorsus Mauros pecuniis iuuerat, vt *Catholici* posthac dicerentur, indulsit. Tam alto aliquando somno oppressus fuit, vt ad 20. horas pro mortuo habitus sit, ac iam cogitaretur de exequiis, cum respiratione viuum se prodidit, pacatâ demum prorsus Italiâ obijt, an. 7. m. 10. d. 27.

Innocent. VIII. CCXX. 19. *Aug.* — *Bellum Siculum.* — *Filium promouet.* — *Reges Hispaniæ Catholici dicti.* 1492. 26. *Iul.*

Alexander VI. antea Rodericus Borgia, *Alex. VI.*

CCXXI: Callisti III. ex sorore Nepos sanctissimam
11. Aug. purpuram dedecorauit, cum eam post Innocentium induit. Vt enim dignitate supra omnes fuit; ita & vitiis: vt de ipso cum Iubilæum indixisset, non malè Actius scripserit. *Pollicitus cælum Romanus & Astra sacerdos, Per scelera & cædes, ad*
L. 11. c. 5. & 6. *styga pandit iter.* Quid cum Carolo Francorum Rege ad Neapolitanam expeditionem proficiscenti; quid pro filio Cæsare egerit, alibi dictum est. Filiis, quos plures ex Vinociá pellice habuerat, prouehendis, quàm Christianis Legibus sanciendis intentior fuit. Petro Ludouico, cui Cardinalis Gandiæ Ducatum emerat, mortuo, substituit Ioannem, qui à Fratre Cæsare apud matrem post cœnam cæsus est, relictâ sobole, à quâ Franciscus Borgia Iesuita sanctissimus ortum duxit. Quartus eius filius Gotefridus ab Alfonso Siciliæ Rege ascitus in generum est, datâ ipsi in sponsam Sanctâ nothâ, & in dotem Squillano principatu. Hieronymum Sauanarolam celebrem Dominicanum; quod liberiùs eius vitia carperet, comburi Florentiæ vt Hæreticum curauit. Americam recens detectam Castellæ Regibus attribuit. Ferali obitu vitam nihil humaniorem clausit, vndecimo Pontificatus anno completo.

Filios promouet.

Sauanarola.

1503
18. Aug.

CAPVT VIII.

Bellum sociale prophano-sacrum in Venetos.

VT dignum se Alexandri loco Iulius proderet; statim ab inito Pontifica- 1503
tu belligerare, vincere, triumphare, ac planè Iulium agere, ditione Pontificiâ à Regulorum tyrannide vindicatâ. At in Ve- 1506
netis remora. Illi enim aliena reddere tam insolentes, quàm inuadere faciles. Inde *Fœdus*
non Pontificis tantùm, sed etiam Maximi- *contra*
liani Imperatoris, Ludouici Franci, Fer- *Venetos.*
dinandi Hispani, & aliorum, penes quos erat Italia, primò fremitus; tum inter ipsos initum Cameraci Fœdus: simul secuta Francorum victoria, ad Abduam prope Laudam: per quam cæsis decem millibus Venetorum, ductore altero Liuiano capto, altero Pitiliano (ambo erant ex Vrsiniis) *Sternun-*
fugato, sua cuique repetere datum est. Sic *tur à*
Franco reddita Crema, Cremona, Bergo- *Francis*
mum & Brixia, quæ Mediolanensis Ducatus fuerant. Pontifici restituta Fauentia,
Ariminum, Rauenna, Ceruia: Hispano 1506
Tranum, Brundusium, Hydrus, Mola, Polignanum: Maximiliano, Vincentia,
Verona, Patauium; & aliis simul sua. Sic *Exuun-*
Franci labor & victoria, fructus omnium *tur ter-*
fuit: & superba nuper Resp. ad suas paludes *reno Im-*
acta, Æsopicam Cornicem expressit: & *perio.*
quæ reddere aliena noluerat, nec sua retinuit. Quippe potentiori & sua objicit, qui justa negat. Quamquam sua ipsi clades

gloriosior fortè fuit, quàm fuisset victoria: quando pia esse maluit, quàm politica, vel non petito, vel non admisso Bajazethis auxilio. Inde factum, vt quam Senatores cladem putabant, remedium superbiæ fuerit, & qui reparatorem fortunæ impium noluerant, Deum, vel per hominum impietatem habuerint. Nam ab exorato Pontifice, cui Franci jam suspecti erant, sacris restituti, perdita recuperare cœperunt; quos paulò ante Maximilianus nec annuo promisso tributo, recipere in gratiam voluerat. Magna laus Pontificis, si ex humanitate, primo digna Iulio; cui plus gloriæ venit ex & erectis Pompeij statuis, quàm ex euersis.

Eriguntur.

CAPVT IX.

Bellum sociale prophano-sacrum in Francos

NOn satis Iulio fuit erexisse jacentes, ni sollicitatis in Francos Christianis Principibus, per quos jacuerant oppriméret, vel majestatis Ecclesiæ damno. Inde sub spe auxilij indultum Ferdinando Aragonio, vt Neapolitani Regni tributum, ad Equum Candidum, tertio quoque anno præsentandum, redigeretur. Odij tam atrocis prætextus, fuit Alfonsus Ferrariæ Dux eius arbitrio non permissus. Hinc in Alfonsum, & in eos qui ei essent auxilio diræ. Nec dum tamen Rex oblitus reuerentiæ, per sui regni Præsules Aureliis primùm, tum Turonibus coactos, ac licitum vim, vel

Iulius Pontifex remittit tributum Regib Neap.

1510

Pontificiam, vi repellere annuentes, admoneri Pontificem curat; ne se gratuitis iniuriis ad vltionem necessariam accendat. Cum illa non procederent, itum ad acriora; ac edicto cautum, ne vllam ob causam è Regno Romam pecuniæ deferrentur, quæ possent in Regni damnum verti. Tum eius ex nutu, per Cardinales aliquot Pisis indicta Synodus, vt inimico illo Ludo (sic Synodum vocabat) à tragediis Pontifex abduceretur. At aliquid iniuriæ pati præstiterat, quàm illicitis intercedere per illicita. Quid profectum inde? nisi vt non mala alioqui causa corrumperetur iniusto patrocinio. Credi enim postea potuit, non abs re in illum exarsisse Pontificem, qui Pontificia vsurpauerat. Quamquam videri poterat Rex non iniuria Pontificem agere, quando Pontifex agebat Imperatorem; qui tantum non loricatus, & galeatus obequitans castra, se magis Iulium, quàm Petrum meminerat. At efficaciùs repressus est, occupatâ per Triuultium Bononiâ: & per Fuxium strenuè propugnatâ; restitutis Bentiuolis, & Cardinale Medicæo, Hugoneque Cardonio ad receptum adactis. Quæ ibi victoria cœperat, & magnâ Venetorum strage, receptâ Bresciâ inualuerat, fastigium habebat ad Rauennam, profligatis à Fuxio Pontificiis, ni eum tandem vincendi intemperantia corrupisset. Dum enim Hispanas aliquot cohortes, imperturbatis recedentes ordinibus incautiùs victor vrget, occisus est. Et quamquam direptâ fœdè ab irato milite Rauennâ, eius manibus sit parentatum, suo

Regis Ludou. in Pont. cautio.

Pontificia vsurpat.

Cadit Pontificios 1511

Iterum

tamen casu rei Gallicæ ruinam in Italiâ traxit. Nam statim Mediolano restitutus per Heluetios Maximilianus Sfortia, &
1512 Iulio datum Concilio Lateranensi, quod ante indixerat, incumbere: & Ludouicum Regem sacris motum, regnandi jure exutum dicere, & Pisanam Synodum proscribere. Si tamen Pisana, quam Mediolanum, Taurinum, & Lugdunum tandem translatam, ambulatoriam potius dixeris. Non tamen ei exscindendæ par Iulius. Quippe occasionem malo dare faciliùs, quàm reme-
1513 dium. Id honoris Leoni decimo reseruatum Deus voluit: Hic enim receptis in gratiam aduersariis, paternâ lenitate composuit, quę præcipiti seueritate decessor turbauerat. At qui diris deuotos Ecclesiæ reddidit, Ioanni Alberto suam Cantabriam, quam Ferdinandus Aragonius quasi datam, vel dandam à Iulio inuaserat, reddere non potuit. Viscatas enim manus Reges habent: non facilè dimittunt, quæ semel ceperint, si sint commodo; vt qui jus sępe vtilitate metiantur. Nec minùs Ludouico Regi, à Maximiliano Imp. Henrico VIII. Anglo, & aliis fœderatis periculum imminebat, si tam pronum ipsis fuisset Galliam capere, quàm Iulio darę. Sed quatenus regnum transferre non potuit: vt titulus saltem *Chr stianissimi* regno potior, transferretur ad Anglos, edixit.

Italiâ Franci pelluntur.

Nauarra occupatur ab Hisp.

Iulij Pont. iniquitas in Francos.

CAPVT X.

Mauri in Hispaniâ prorsus domiti captâ Granatâ

FAstidio sint Italica si diutius in proscænio; Ab illis igitur progrediamur ad Hispanica, & lætioribus tristia mutemus: quanto enim suauiùs audire Mahometanos illic sæpe cæsos, & semel tandem in perpetuum victos, quàm inter se concurrentes Catholicos, cladibus acceptis fractos: illatis reos: vtrisque miseros. Porrò libertatis Hispanicæ restitutio, octo sæculorum opus fuit; oppressio duorum annorum. Adeò faciliùs malum subit, quàm abit. Priores Reges, per octo sæculorum victorias, magis prolusisse ad triumphum dicas, quàm triumphasse. Ferdinando Aragonio id decoris ante alios assertum. *Granatæ Regnum.* Hic antiquarum tandem vindex cladium subactâ Granatâ; quò fractas Maurorum *1239* vires Alhamar duobus ante, & ultra sæculis collegerat, gentis impiæ verè victor, suæ restaurator, & Christianus Iosue jure audiit. Non duraturum Granatæ Regnum etiam tum constitit, quando incepit. Murcienses enim Alhamaris excusso jugo, Hu- *Mauri dissident.* dielem sibi præfecere: nempe vt qui concordes stare poterant, discordes concidere nt, & dum alter sibi timet ab altero, vterque promisso, Ferdinando Castellano, in annos singulos tributo, qui & Giennium ab octo *1243* mensibus obsessum tandem domuit, securi- *Tributarij.* tatem emeret. Inde ipsis diu incolumitas:

nam debiliori erga potentiorem reuerentia, & obsequium pro salute est. Expertus id Alboacenus, qui potentiam amisit, ex quo nulli obnoxiam voluit. Ferdinando Arago-
Belli Granatensis occasio. nio, cui per Isabellam conjugem Castella accesserat, negare tributum ausus, & quod animoso Regi concoctu ægriùs, proteruiam exaggerare conuitio: quando *suis in officinis, non pecunias, sed arma cudi*,
1478 Legatis respondit, procellam excitauit, qua demùm obrueretur. Ex eo velitatum aliquandiu, & per interceptas vtrinque vrbes, bello decretorio prolusum. Durauit illud ad decennium; eo euentu, vt quamuis alternauerit aliquando victoria; eam tamen Christiani, expugnatis quotannis aliquot vrbibus, hostibus non rarò cæsis; Boabdile primùm, deinde Mahumete Alboaceni filiis, acie captis, sibi tandem
1492 asseruerint. Granatam octimestri obsidione
Granata capitur. fatigatam dedidit Boabdiles: qui à tumultuantibus inter se ciuibus vocatus ad solium videri potuit; vt ex altiori rueret. Præcipuum consummatæ victoriæ decus Isabellæ Reginæ assertum. Nec ipse Rex inuidit, qui sponsam sibi verè fuisse, ad opus hoc arduum, adjutorium expertus est. Quip-
Diligentia Reginæ. pe noua Zenobia assidua operi, comportare stipendia, curare machinas, annonæ prospicere, supplere ordines, stimulare Duces, Maritum accendere, militibus integris animos facere per præmia, debilibus etiam per solatia, cum suo in Castris nomine, constructis Nosocomiis, tum propriis alloquiis. Denique ipsa sola pro multis, pro

omnibus esse. Non minus Ecclesiæ, quàm sibi Reges vicisse agnouere Pontifices Sixtus IV, Innocentius VIII. & postea Alexander VI. quatenus & impensæ partem per Ecclesiarum decimas, & ad præmium victoriæ contulerunt, per elogium, quod ipso Regno subacto nobilius est. Indultum enim vt Reges Hispaniæ, cognomen *Catholici*, Recaredo primum, deinde Alfonso I. à Præsulibus collatum; titulis adderent, & ad posteros transmitterent. *Pontif. participes victoriæ.* *Rex Hisp. dictus Catholicus.*

CAPVT XI.

Marrhani ex Hispaniâ ob impietatem & rebellionem eiecti.

PVdebat Mauros noui obsequij, qui tandiu imperio assueuerant: & quorum vim integri non sustinuerant, fracti attentarunt. Adeo nec in vltimis spem miseri ponunt! Rebellarunt igitur, & infessis Bœticæ montibus, Anguillarium quoque Regis præfectum profligarunt. Sed demùm victi, & solum vertere aut ritus iussi, qualemcumque pacem victis meliorem esse, quàm bellum didicerunt. At quem vnquam fidelem ex animo vis fecit? Reperti sunt qui per summam impietatem domi circumcisi, maiori sacrilegio baptizati in Ecclesiâ sunt. In fronte Christiani, in corde Mahometani. Prophanam cultuum mixturam vt exscinderet Philippus II. ad Petri Guerrerij Archiepiscopi Granatensis monita edixit, vt illi Neophyti iisdem vterentur linguâ, & ritibus, quibus Hispani, qui eodem viuebant

1500 *Mauri in Hispaniâ rebellant.*

1567

Iubentur viuere Hispano ritu. in Regno. Inde verò noua rebellio, promotusque in Regem à perfidis Aben-Humeiam, eique postea intercepto, & strangulato suffectus Abdala-Abenhabo. Mirùm victæ sæpius fractæque genti superfuisse, qui vrbes inuaderent, diriperentque, & exercitus Regios, Monteeano, & Velasco ducibus, pro-
1571 fligarent! Quippe supra vires non rarò præstant, quos agit, armatque desperatio. *Rebellant iterum.* Sed à Ioanne Austriaco demùm repressi, nouo iugo subdidere colla, quod posthac iactarent, non excuterent. *Subiguntur.* Nihil inquietis profuit cognatas Affricæ gentes ad auxilium sollicitasse, nihil Henrici quarti Galliæ, & Iacobi quinti Britanniæ Regum, implorasse subsidium; nisi vt quas aliis clades parauerant, ipsi ferrent, & à Philippo tertio Rege
1610 migrare aliò iuberentur, qui amare Hispaniam vt patriam numquam voluerant. Excessere ad nongenta capitum millia, non medico regni damno, cuius posthac agris defuere qui colerent, & vrbibus qui incolerent. *Et Hispania pelluntur.* Quamquam damnum non est purulenti missione sanguinis sanitatem asserere; præstatque leue malum pati semel, quàm semper graue periculum.

CAPVT XII.

Mauri in Affricâ à Castellanis vario successu tentati.

Eluendo in totum diuturnæ seruitutis opprobrio non sufficere crediderunt Hispani, eliminasse impios, nisi eos insequerentur trans maria; in suà ipsorum vltu-

ti Affricâ, quas ipsi clades in Hispaniâ intulerant. Inde Metilla in Tremezano regno à Duce Medinæ Sidoniæ : & Oranum à Cardinale Ximenio, Ferdinandi auspiciis expugnata. Quàm verum famâ sæpe bella confici : & in quam ipsa partem, in eam inclinare 1509
victoriam : vnum enim Oranum feliciter subactum vicinos Regulos perculit, & ad annuum stipendium adegit. Resiliit tamen Ænobarbus; cum occupato per fraudem Algerio, Tunetum etiam, specie Rascetis contra fratrem Muleassem iuuandi, inuasit. Nimirum vt Carolus Imperator Europæis iam clarus victoriis; Affricanis illustrius inclaresceret. Ipse enim transmisso cum classe mari, Barbaros ad Tunetum fudit; Goletam expugnauit, ipsumque Barbarossam Tuneto, quò euaserat, excussit. Quamquam non vnius Cæsaris fuit illa palma: 1535
eius in partem venerunt captiui Christiani sex mille; qui ad Simeonis Melitensium Equitum Commendatoris Taurinensis monita, ex arce, an ergastulo asylum, ex vinculis instrumenta libertatis fecerant; cæsis custodibus & tyranno excluso. Inde victor Cæsar illas apud gentes fidei rursum propagandæ meditari consilia; quæ suo tempore perficeret. At Deo visum aliter. Cui enim tribuas, non ductam aliquanto post Algerum classem validissimam, nisi vt mergeretur imbrium, ventorum, & fluctuum violentiâ? Nempe vt Cæsar ad casum, qui centum 1541
& quadraginta naues cum sarcinis mersit, infractus non minori tum de procellâ, quàm ante de Barbaris triumpho, innotesceret.

Oranum Captum ab Hisp.

Carolus V. in Affricâ.

Captiuorum audacia.

Quam enim palmam humanitati compares;
Clades à procella. qua projici iussit in vndas equos, vt reportandis militibus naues sufficerent; identidem ingeminans, satiùs esse vnum Christianum saluum reduci, quàm mille Barbaros trucidasse? Acceptam à casu cladem virtus reparauerat; quando Ioannes Vega Siciliæ prorex, & Andreas Auria, quibus Pontificis & Melitensium naues aderant; acto in fugam Dragute pyratarum scelestissimo, Monasterium, & Aphrodisum expugnarunt;
1550 & Alcandetus Comes Oranum strenuissimè propugnauit; nisi ad Gerbim insulam, regnante iam in Hispaniis Philippo, noua clades victoriam corrupisset. Cum enim va-
1560 lidissima ex Hispanis, Pontificiis, & Melitensium nauibus classis, ad Tripolim destinata; ducibus Ioanne Cerdâ, & Aurià, cunctatur in Insulâ; eique nuper domitæ potius
Mixta cladibus palma. ex arce lentè constructâ, quàm ex victa Tripoli præsidium quærit; nec illam seruauit, nec istam domuit, & se ad cladem vinculáque Piali & Mustaphæ Bassis ignauè prodidit. Suum tamen Hispanis decus redierat ex propugnato iterum Orano; expugnato feliciter, strenuèque seruato Penolio, & ex classe barbarà turpiter dissipatà, triginta nauibus, à Ioanne Cordubensi occupatis; ni Tuneti postea, sine vltionis solatio, clades obtigisset. Quàm verum, non tàm Arcibus ho-
1570 mines; quàm hominibus Arces defendi?
Goleta amittitur. Quam enim vrbem Ioannis Austriaci virtus à Turcis recuperauerat, Bisertaque insuper subactâ muniuerat, Portocarreræ ignauia perdidit. Goleta enim ignauè cedens ad Si-

nanis Bassæ oppugnationem, aditum ad alia, quæ Tunetano in Regno Christianis parebant, Mahometanis aperuit. 1574

CAPVT XIII.

Castellanorum in Americâ Boreali progressus.

NE Deo esset in damnis Turcarum, Lutheranorum, & Gregalium, antiquo in Orbe progressus; ex noui lucro prouisum est. Ille enim vltra Atlanticum, ob amplitudinem verè *Nouus Orbis*, & ab altero inuentore America, sub Ferdinandi & Isabellæ Regum Hispaniæ auspiciis, Christophori Columbi diligentiâ innotuit, sub exitum belli Granatensis: quasi piæ in Mauros militiæ stipendium essent, auro fœta Regna: & asserta Deo vna in Europâ prouincia, totum Orbem haberet in præmium; & quatenus antiquis in Orientem expeditionibus Hispani non innotuerant, nouis in Occidentem inclarescerent. Ne iniusta diceretur illa inuasio, terras illas Castellanis principibus Dei Vicarius Alexander sextus attribuit, 1493 dum eas illi Deo: quippe nihil Reges, titulo Iustiori suis legibus addicere videntur, quàm quod simul diuinis. Columbus autem quasi non homo; sed volucris re, vt nomine; Insulas primùm varias aperuit, easque non minùs Christo initiauit, per Cruces erectas; quàm Regi addixit, per arces conditas. Ab Insulis itum ad Continentem: & in eo, breui tempore, tot regnorum subactum, vt in eorum comparatione, nullius nominis fuerint

America nouus Orbis.

Columbus in America.

veterum omnium victoriæ. Admirabiles illi successus Pizarris ante alios fratribus, & Ferdinando Cortesio sunt attributi. Illis obtigerunt Australia, sub nomine Perunij. Hic, de quo iam; cis Tropicum posita, sub nouæ Hispaniæ nomine subegit. In isto dubites virtus, an industria eminuerint; quia vtraque supra solitum fuit. Quid illa virtute admirabiliùs, quà mille tantùm Hispanis succinctus, totidem fermè prouincias, Hispanas facere se posse credidit, & quod illustrius, fecit? Quid illà industrià felicius, quà indigenarum alios sibi vltrò addixit, vt per illos, vi alios subigeret? Constat enim, quo tempore debellata Mexica est, ducenta minimùm popularium millia fuisse in castris; quasi Hispanorum, qui pauci erant, sanguini parcitum vellent; per suum largè fusum, & mollius sibi fore crederent ab exteris iugum, cui ipsi indigenas subdidissent. Illa tùm excisa ciuitas, cum integra capi non posset, & Rex Quahutimoc addictus vinculis, & posteà, quod victorum cæde libertatem tentasset, occisus. Eius patruus Motecsuma Hispanis intra mœnia admissis, satius putauerat amicos hospitio facere; quam hostes exclusione. Inde tandem orta in vrbe seditio, quam dum Rex, an Regis vmbra & suorum hospitum verè mancipium pacare satagit, ictu lapidis à suis cæsus est: simul eiecti Hispani suorum quadringentis amissis. Nimirùm, vt quæ alienæ ignauiæ attribuebatur, vrbis occupatio, ipsorum postea virtutis opus esset: & majori gloriâ vinceretur, quando & vindicabatur iniuria. Vna illa

Fernandes Cortesius.

1420

Mexicam subigit.

illa victoria plurium auspicium, & seminarium fuit, & posthac non armis subactæ gentes, sed famâ; nec venerunt ad obsequium sola oppida, sed Regna amplissima, & quod optatius auaris, opulentissima.

CAPVT XIV.

Castellanorum in America Australi progressus.

NEc minus interea prodigiosi Pizarrorum fratrum, Almagrij & aliorum, versus Australia progressus: vbi non oppidatim solùm, sed prope dixerim prouinciatim, atque adeo regnatim victum est. In Atabalipa Rege venit ad cumulum victoria. Piget enim alios, quasi minorum gentium Dominos, victos esse memorari; quando ille iugum subiit, qui multis Regibus iugum induerat. In eo quantum animi? *Ero*, inquit ad Ferdinandum Soto, Pizarri Legatum, *tui Domini amicus, si statim redditis quæ abstulit; meis è terris abscesserit.* Ad Vincentium verò Vualuaredum, ex Ordine Dominicano Fidei præconem, adhortantem vt admissâ in Christum Fide, vectigalem se Imperatoris agnosceret. *Cuiquam ego*, inquit, *sim tributarius; qui nullum mortalium supra me habeo? An ante Solem & Lunam, qui immortales sunt, mihi Christus foret, quem tu fateris fuisse cæsum?* inde quasi Classicum insonante Vincentio, non pugnæ, sed Barbarorum cædes, & Regis demùm captiuitas, atque adeò cædes. Iustum id quidem, si rem æstimes; sed impium, si modum,

à 1529 ad 1533

Atabalipa.

Capitur & necatur. & authores: nam etsi ob excussum solio, & vitâ fratrem Gualcarum, non mitiùs haberi meruerat; non tamen sine impietate ab iis occidi potuit, qui eum vitam & libertatem ingenti pretio mercatum in fidem acceperant. Exinde subactæ Cusco & Quito Vrbium Metropoles, & longè lateque deuictæ prouinciæ. Rebellatum alicubi tamen, authore Mangone Atabalipæ fratre, quem *Hincam* (sic Reges vocant) dici Pizarrus *Rebellio comprimitur.* indulserat. Sed non alio euentu; nisi vt per nouas victorias à Lermio, Aluaradio, & aliis, primæ firmarentur. At vbi non fuerunt vltra indigenæ qui resisterent, & metu, pacem inter victores facerent; ipsi inter se plusquam hostilia patrauerut. Vrgebant nimirùm impios Atabalipæ manes: An Dei manus, qui noluit vt fidei & humanitatis læsæ rei, bonâ ipsi fide inter se spolia partirentur.

CAPVT XV.

Castellanorum in America Australi rebellio.

EX prædonum suorum cladibus solari suas indigenæ potuissent; ni maioribus inde ipsi fuissent obnoxij, alterutris, non *Indigenæ male habiti.* pro auxiliaribus tantùm, & lixis; sed pro iumentis etiam onerariis addicti. Hinc humaniorum indignatio, & tandem studio Bartholomæi Casæ, ex ordine Dominicano, illas apud gentes Episcopi; qui ob id in Hispaniam venerat, à Carolo Rege legum sanctio, quibus Hispanorum compressâ licen-

tiâ, Indorum miseriæ lenirentur. At ex remedio morbus inualuit. Non multùm curauere Regis ipsi placita, qui se Regum arbitros fecerant, & ex mutuâ inter se discordiâ, ad rebellionem in Regem venere, duce Consaluo Pizarro, penes quem, victis, cæsisque Almagriis, & amissis ferro duobus fratribus, altero vinculis in Hispaniâ addicto, rerum summa concesserat. Principio actum cautiùs & modestiùs, quasi non sublatas leges Pizarrus vellet, ob Regis reuerentiam; sed mitigandas, in militum gratiam, admoneret. At vbi Blasco Nonnio Proregi, in acie capto, caput amputari iussit, magni facinoris patrocinium quærendum credidit à maiori, & quando ausus Regia fuerat, enitendum illi fuit, vt & Rex esset. Nec fortuna abnuebat, quandiù actum armis. Ideo mutandam esse militiam ratus Imperator, Petrum Guascam eò destinat, sub præsidis nomine; vt qui relatâ de proregibus, & copiis victoriâ exultabat, vnius Inermis prope Iurisconsulti prudentiâ comprimeretur. Adeo supra vim sæpe consilium est, & Toga supra arma! Nec enim minor istius laus Orbis noui composuisse dissidia, Turbonibus pœnæ addictis; quàm Cortesij, Pizarrorum & aliorum armis illum subegisse. Sed quanto pulchrius; quòd post triennium, tantâ in Americâ mutatione factâ, in Hispaniam nihil ipse mutatus rediit. Ille hercle; qui, ne teruntio quidem ipse priuatim ditior, eodem vsus, quo ante profectionem, pallio, eàdem in victu cultuque parsimoniâ, post regressum, ex Orbe nouo tantum opum

Ex legib. Cæsaris rebellio.

Eam Gascæ componit.

1546

Istius continentia.

detulit, quantum locupletando veteri satis esset.

CAPVT XVI.

Christianitas in America propagata.

VT eximium sit ad Guascæ gloriam, quòd supra rebellium ferrum, supra Americæ aurum, consiliis & integritate fuerit, & nouum Orbem Regis Imperio restituisse; quantò pulchrius tamen, quòd, vt facilè cœlo assereretur, effecit? Nam hactenus militaribus animis, Barbarorum sibi thesauros congerere, vna fermè cura fuerat; Cælestes illis impendere, nulla. Nec pensi quidquam habebant, an diuinis legibus Barbari subderentur; modò suis. Nempe vt eadem terra daret aurum, & per quos effoderetur. Sed in hoc atrociores multò; quòd Religio nulla erat, eorum è venis sanguinem elicere; per quos aurum eruebant, è terræ venis. Quid in eis humanitatis fuerit, qui intra quadraginta annos, supra quindecies dena centena millia hominum, vario pœnarum genere contrucidarunt? Non mirum itaque si Buellio sociisque Benedictinis, nec non plurimis è Dominici, Francisci, & aliorum sodalitiis non admodum faustè promouendæ fidei conatus initiò cesserint. Quippe & illi pro messis copia paucissimi operarij, nec inter Martis lituos audiri poterat Euangelij tuba, nec Christi fides propagari poterat apud Barbaros, quando illi præerant, in quibus adeo non erat, bonâ fide Christianitas; vt vix hu-

Ferocia Hispanorum.

Immanis laniena.

manitas. Sed per Guascam, amotis prædonibus, & constitutà Regali potentià, de diuinà consultum maturiùs: & prouisum seriò, vt qui iugum Regium nolentes induerant, diuinum volentes admitterent. Nec frustra laboratum, cum illi plerique populi perhumanà essent indole, & in hoc dumtaxat impii, quòd pietatem non nouissent. Humanâ quidem vesci solitos dicunt; sed quæ hæc in hominibus culpa, apud quos Dij humanis victimis placabantur? Haud multo igitur labore disjecta sunt passim fana, sublata simulacra, & quæ ex auro aut argento fuerant, in Europam transuecta: constructæ vbiuis Ecclesiæ, & qui eas regerent Antistites constituti: in quos Metropolitani Sandominici, Mexicæ, & Regiopoleos haberent imperium, ex Pauli III. præsertim suffragio. 1549

Christianitati seriò prouidetur.

CAPVT XVII.

Lusitanorum ad Orientem progressus.

NEc minùs strenuè à Lusitanis lustratus Oriens; quem, ne quererentur de Americà Castellanis attributà, eis permiserat Alexander Pont. sibi subigendum, dum simul Ecclesiæ, vt in Orbis extremis pietas reflorescerent, quo tempore intima depascebatur impietas: & plura Deo subderentur in remotis, quàm amittebantur in proximis. Cæterùm à Ioanne I. Rege ad Emanuelem, per duo & vltra sæcula ij progressus facti sunt: vt minùs mirabile vi-

deatur, quòd tandiu eæ gentes latuerint, quàm quòd tam facilè in Europæorum obsequium venerint. Nec enim tantùm Africæ littoralia passim domita sunt, & per conditas arces asserta; sed itum longè vltrà, & cùm in Continenti, tùm in Insulis, tantum terrarum domitum, vt penè minùs vrbium haberent in suà Lusitanià Reges Lusitani, quàm in Oriente Regnorum. Tot Argonautarũ huiusmodi progressibus, quatenus non obsistebant indigenæ, obsiste-
1504 re conati sunt Ægyptij, & Turcæ; sed vt illustrarent. Dicunt Ægypti Sultanum, ad
Ægyptij Mahomet. in Lusitanos. id consilij impulsum à Venetis, qui Rerum Indicarum Emporium, Alexandrià, vbi ipsi frequentes erant ad commercium, Vlyssiponem transfatum esse noluissent. In hoc sanè mercatores parum Euangelici, quibus nihili erat Ecclesiæ lucrum, præ suo. Cum igitur Sultanus per minaces ad Iulium Pontif. literas, nihil promouisset, arma expediit. Primò impetu cæsus Almei-
1508 da Proregis filius, vt leuis & nullius fructus felicitas, cladis atrocissimæ occasio
Vincuntur. impiis esset. Mirhocemus enim eorum Satrapa inde securior; simul quod Calecutianis junctus ad ducentas naues, in nouemdecim Almeidæ armauerat, ex certiori victoriæ fiducià cladẽ accepit, classe prorsus amissà. Nec instaurauere feliciùs bellum Solimannus Turcarum Imperatori, & postea Sofar prædonum Antesignanus, nisi
1538 *Turcæ à Lusitanis victi.* vt gentis ignominia accresceret. Quando ad Diu celeberrimum Indiarum Emporium tùm iste per se, à Mascarenà Præfecto Vr-

lis, & Castrio prorege, tùm ille in Solimanno Ægypti Bassà; à Sylueirà, qui vrbi præerat, magnà clade profligati sunt. Nec ita suorum præsidio erant intenti, vt fœderatorum essent immemores. Illos vt tuerentur ea sæpe præstitere, quæ ex magnitudine & insolentià fidem non habeant; nisi eam Dei præsentis opitulatio faciat. Inde Eduardus Pacicus, quem Albuquercius prorex ad Trimumparum Cochini Regem auxilio miserat, cum vnà sociorũ centurià Zamorumum Calecutianum, multas bellatorum myriadas ostentantem, aggredi ausus est, quod virtutis fuit, & vincere, quod etiam felicitatis. Ne minùs heroicè Gama Iunior quadringentis militibus succinctus Gradaametem Solimanni stipendiarium; qui Claudium Æthiopum Regem suo ritu Christianum, ditione fermè tota exegerat, in terga egit, & magnis perculsum cladibus, non numero sed virtute parari victorias docuit. Interceptus quidem postea per insidias fuit, sed vt maiori gloria, moriens pro Christi nomine, triumpharet, quàm viuens in castris pugnauerat: Ac tantùm animorum militibus qui superfuerunt, inspirauit, quantum ad hostes penitus conterendos satis fuit. Dicas eum certasse per vitam, vicisse in morte, ac mortuum demùm triumphasse.

Nemo: aliy

1504 *littorales.*

1543

CAPVT XVIII.

Christianitas in Indiis propagata

LOngè lateque Orientem versus procedentibus Lusitanorum victoriis, simul

promouebatur Christiana Religio, & quos militare vexillum arcibus erectum, noui Domini subditos prodebat; eosdem Crux adiuncta Dei libertos ostendebat, disiectis passim idolis, Ecclesiis conditis, & vbi visum, cum Romanorum Pontificum assensu, Præsulibus assignatis. Cum aliorum tum Dominicanorum imprimis, & Franciscanorum studio. Felix populus! cui, cum aurum, gemmas & aromata, verè plumbum nobis prębuit, vt aurum acciperet, & collectas é terris opes cęlestibus mutaret, indultum est. Nec Lusitani solum, quos armis subditos fecerant, socios fecere fidei; sed amicos etiam, quos solà famà peruaserant. Fuere, qui vt eis se amicos probarent,
1491 suis se diis inimicos prodiderunt. Hinc, cum alij, tum Rex Congi cum primogenito suo Fidei nomen dedit. Quanti fuit ipsi noua Religio! Rex esse desierat, nisi se Christi subditum professus esset. Nec erat comprimendis populis, qui rebellauerant; ni à vexillo Crucis, quam à Sosa prorege acceperat, præsidium habuisset. Posthac tamen in eo fuit, vt Christum abiiceret, potiùs quàm pellices, & antiquæ superstitionis nonnullos ritus: adeò nosse bonū facilius est, quàm facere; cùm tamen nouisse nihil prosit, ni feceris. Extinctum ibat nondùm benè firmata Religio; ni Rex ipse interea fuisset extinctus. Nam Alfonsus primogenitus, Panso fratre, qui baptismum noluerat, victo, Regnum plus quinquaginta annos tenuit: vt fidei promouendæ, quemadmodum erat animus, ita otium non deesset.

Congi. Christianu.

Nec-

Nec alibi minùs periculi, ex peruersis Christianorum moribus. Quippe iam consenuerat primæuus ille vigor innocentiæ, & vitæ licentià corrumpebant laici, quidquid in opere diuino promouebant sacri: nec enim facilè rudibus populis probabatur nouæ Religionis innocentia, quam professorum vitiis dedecoratam videbant. At non vacillauit res fidei, nisi vt ex eà per incrementa prodigiosa restitutà, præco nouus inclaresceret. Fuit hic Franciscus Xauerius, qui ab Ignatio Loiola & Paulo III. Pontif. illas ad gentes destinatus Apostolus, suum vt nomen ex vero impleret, sine perà, & viatico, ad iter se dedit. Sciebat enim ad victorias Euangelicas nullum verè idoneum, nisi qui non viuit ad normam Euangelij. Prima ipsi cura Christianorum emendatio. Frustra enim ad bonum ageret per verba, quos trahebant ad malum exempla. Hinc diuino sui zeli æstu abreptus vastissimas infidelium prouincias non tàm obiuit passibus, quàm victoriis. Quippe diuinæ militiæ signifero, adire gentem impiam triumphare erat, & Deo addicere. Quis numeret quot idola confregerit? quot Ecclesias construxerit? quot hominum Myriadas Deo initiauerit? Vna Comorim seu Piscationis terra, de aliis probet. Vt in quâ non valdè amplà, eàque iam ante Ecclesiæ legibus imbutà, quadraginta hominum millia sua ipse manu breui intinxerit. Quippe vt Apostolos veteres æmulabatur zelo, sic, assequebatur miraculis. Nec facilè quisquam eius obluctabatur verbis, quibus per-

Christiani corrupti.

Xauerius.

1542

Christianitatem propagat.

Nnn

suadendi efficiam facta dabant. Hinc ei semper ad vlteriora stimulus,& fiducia. Ausus & ad Sinas sperare aditum, qui vix Ali-
1552 tibus liber est. At illi tum demùm voluntas pro euentu fuit. Nouus Moyses ad ipsum terrę diu quæsitæ limen excessit, vt relinqueretur posteris vbi desudarent.

CAPVT XIX.
De Ismaëlis Sophi orto in Perside Imperio.

NEc minor interea rerum rituumque conuersio apud Mahometanos Persas. Cum enim inter ipsos, & Byzantinos nulla diu fuisset in superstitione dissentio, & æmula ex potentiâ Imperia, communione sectæ coalescerent, ex nouâ *Harduellis* Persæ interpretatione *Alcorani*, soluto consensu; qui ante fuerant ex potentiâ ęmuli, fuere postea etiam ex superstitione discordes. Cæterùm *Harduellis*, ad *Halim* Mahometis patruelem & generum, suum genus referens, eius etiam circa Religionem sensa, abiectis quę *Hamares*, Mahometis alter interpres, intruserat, & amplexus est, & pro virili promouit. Hunc magnâ iam stipatum multitudine, cum opprimere tutò non posset *Vsumcassanes* Persarum Imperator, Amicum fecit, & generum. Certa inde in longùm securitas; ni *Iacupus* Vsumcassanis filius, dum Harduelle cæso, periculum cauet, excidium accersisset. *Ismaël*
Ismaël 1499 enim Harduellis filius ex Hircaniâ, quò ad Pirchalim Amicum paternum euaserat, dum patris *Scita* vindicat, ea facit gra-

dum ad solium. Sectatorum enim succinctus copiis, paternam primùm ditionem recepit; tùm ex occasione Aluantis & Moratchami fratrum, inter se bellantium (Iacupus pater obierat) occupato Taurusio, Armeniam; mox victis seorsim fratribus, Persidem inuasit. Ad tot victorias Byzantium intremuit; & fulmen, quo disiecti è solio Persici Reges sunt, Baiazethem afflauit. *Techelles* enim Ismaëlis Commilito, ex speluncâ, vbi diu latuerat, egressus, non modicam minoris Asiæ partem victoriis percurrit; *Orchanem* & *Mahometem* Baiazethis, ex filiis, nepotes, profligauit: *Caragium* Bassam Cutheiæ captum palo infixit: & Hali Bassam, ad Olygam montem prope Ancyram, in acie peremit. Per tot victorias properabat ad vnam, quæ aliarum pretium esset, simul & præsidium. Byzantio datum ibat alterum *Sophi*; sic enim dictus Ismaël & Reges post ipsum Persici, siue ex opinione sapientiæ, seu quod capitis tegmen, non ex lino, vt alij Mahometani, sed ex lana, quæ Arabicè *Sofi* est, haberet. Quamquam qui ex eodem capitis tegumento rubro, *Kiselbas* seu *rubrum caput* audiebat; cum Turci Album deferant, Tartari viride; id cognominis, & factionis tesseram maluisset fortè facere, titulum dignitatis. At Deo visum aliter, qui vt à Iunio Bassa victus repelleretur in Persidem permisit: siue quia excisi Turcarum Imperij decus reseruat aliis: siue quia Turcas durare cupit: vt cum ipsis

Persidem subigit.

Techellis victoria.

1509

Christiani congressi, vel accepto damno patientiam probent, vel illato fiduciam.

CAPVT XX.
De Xeriforum orto in Affrica Imperio.

NEc minores in Affricà vices passi Mahometani, ex Xeriphorum Imperio: quî enim tenues ad magnam potentiam attollerentur sine multorum potentium clade? Author primarius Zidametes
1511 fuit, qui Mahometis se nepotem iactans ostentatitiæ sanctitatis fuco (vnde *Xerifius*, hoc est vir sacer) eius potentiæ fundamen-
Xerifij ta iecit, quam filij Hametes & Mahometes latè protenderent: & Mahometes in ordinem redacto fratre ad tria simul Regna Marochij, Fessæ & Tremesi propagaret. Porrò filij vel supra patrem pietatis apud suos opinione celebres armis insuper inclaruerunt: vt si qui minùs illius palpo cederent; istorum viribus comprimerentur. Prima ipsis tyrocinia, cum aliquot equitibus, quos eis Rex Fessæ attribuerat; Lusitanorum, & Maurorum etiam, qui Lusitanis ad maris littora suberant, terras diripere. Cum ista procederent, & eorum ad signa vndique milites, tanquam ad sacram militiam conuolarent, belli tandem piguit, quo non parabantur nisi prædæ vulgares. Angebat animum Regni desiderium, nec ponebant in vitio quòd alteri deberet eripi; cum ex sui prophetæ placitis non sit Religio ius violare, dum ob regnum. Eorum itaque artibus Nacer Marochii Rex

veneno periit. Statim vacuum occupauere solium, eiectis demortui filiis, & Mahomete Fessæ Rege tributi spe placato. Necesse tum erat officiis demereri principes, & eis per munera se profiteri morigeros, quorum in perniciem crescebant. Vbi enim est irroborata potentia, adeo, tributum tunc non dedere, vt exegerint. Inde bellum, quo obsidione Marochij bis pulsus Rex Fessæ, è suo demum solio excussus est à Mahomete; qui fratrem suæ portione prædæ & potentiæ, post varia certamina, spoliauerat, vt duorum laboribus solus potiretur. Nec id in longum: nam recepto per cladem & mortem Buaonis, qui auxilio Solaraisij Elgerij Prosultani illud occupauerat, Fessano Regno: à Turcis, quos in Satellitium allegerat, occisus est. Adeo verum est, plures Reges domesticâ fraude cæsos esse, quàm hostili virtute. Successorem iam ante designauerat Abdalam filium, natu maximum; eâ lege, vt priùs fratres, qui sex erant, secundum ordinem, quàm filij succederent. At eius saporis res est Regnum, vt semel hausta non facile euomatur; tenet arctissimè, vel si qui ipsam non tenent. Ideo *Abdala* paternæ voluntatis immemor, fratres eiicit, & Regnum filio Mahometi reliquit, non sine præuiâ aliquorum cæde, quibus magis cordi erat, mortui Regis sanctio, quàm Regnantis ambitio. At ô cæcam mortalium prudentiam! Dum filium Regem Abdala præter fas cupit; nec ciuem finit: nam *Abdemelecus* ipsius patruus Algerium profugus, Tur-

Marochium occupant.

1550

Et Fessam.

1557

Dissident bello ciuili.

1578 carum ope Nepotem deturbat è ſolio ; & eo caſu propellit in præceps, vt ſecum *Sebaſtianum* Luſitanorum Regem, qui vel labentem ſuſtinere voluerat, vel lapſum erigere, in ruinam traxerit. Ex Sebaſtiani morte, qui amiſſis copiis in Campis Toniſenſibus, non procul à Mucazeno fluuio cæſus eſt; lis de ipſius Regno nata : quam Doctorum rationibus ſibi adiudicatam,
1580 Regiis demum, hoc eſt armis, prorſus decidit Philippus II. Hiſpaniarum Rex. Sic octingentos poſt annos, in idem rurſum corpus, ſub vno capite Hiſpania tota coaluit. Durauit ad annos ſexaginta illa conſenſio: tum enim pertęſi Luſitani membrum eſſe, qui diu corpus fuerant, promoto in ſolium Ioanne Bragantino, ſeceſſerunt. Inde rurſum bella inter gentes eiuſdem cæli, ſed animi diuerſiſſimi ; nec ponenda, donec alterutri acceptam plenè vindicarint iniuriam; illi veterem, dum ſubiguntur; iſti nouam, dum relinquuntur.

Quo Sebaſt. Rex Luſitaniæ periit.

CAPVT XXI.

Turcarum progreſſus in Epirum & Illiricum.

NEc interea Chriſtianis quieſcere datum à Turcis: *licet enim poſt* Mahometis II. obitum, eius filiis in nos mouere non ante in mentem venerit, quàm vtrius eſſet Imperium, Mars decidiſſet; Baiazethes tamen per plures victorias rerum potitus, Geme fratre ad Rhodios profugo, & Caramanno Ciliciǫ Principe, ac Caithbeio

Ægypti Sultano, qui fratri adfuerant, non semel profligatis, in nos tandem arma vertit, & per Cadum Bassam, & alios expugnato Dyrrachio, & Illiriorum, Pannoniorum, ac Croatarum coniunctis simul copiis, in Liburnia non procul à Savo, fractis, totam, ad Forum Iulium, oram fœdè diripuit: & hominum, quasi pecudum greges in seruitutem abduxit. Hinc atrociori fremitu itum in Venetos; siue illum Resp. læserat, dum Ioannem Castriotum Scanderbergi filium, & Ioannem Cernouitzum, in Epiro Regulum, apud se patitur, siue Maurus Mediolanensis sollicitauerat. Vt enim solenne Tyrannis tueri per scelus, quæ per scelus occupant, quod solium Ioannis Galeatij Nepotis occulto parricidio, & emptis ab auaro Imperatore inuestituræ literis inuaserat, perfidiâ & impietate conseruare conatus est. Ideo ad Neapolitanam expeditionem excitatis Francis, Alfonsum Regem Galeatij socerum à voluntate vlciscendi genero factam iniuriam, ad necessitatem propellendi suas compulit. Et iam, 1499 excitato per Turcas apud Venetos incendio, quod apud se conflabatur à Francis extinguere sategit. Duos annos bellum tenuit eo successu, vt quia Antonius Grimanus Venetæ classis Præfectus, hostem vincere ausus non est; Cephaloniam Insulam Leucadem in ora Macedoniæ, & alia quædam subegisse; atque naues aliquot hostiles per Benedictum Pesareum, cui Gonsalui Cordubensis auxilia aderant, intercepisse Venetis frustra postea fuerit. Nam Methone,

Turci in Venetos.

Sollicitati à Ludou. Mauro Mediolani Duce.

Veneti pacem emunt.

Naupacto, Corone & alis amissis, & ab Schendero Bassâ, vastatâ ad forum Iulium orâ: emenda pax demum fuit, redditis quæ occupauerant, & quæ amiserant, dimissis.

CAPVT XXII.

Mamaluchorum à Selimo excidium, & Mahometanorum in Ægypto res.

VEnetorum quasi aggere prohibiti ab occasu Turci deflexerunt ad ortum, & meridiem; vt quatenus non licuerat Christianos in Italiâ exscindere, in Syriâ & Ægypto exscinderent Mahometanos, Mamaluchorum extincto Imperio. Porrò Ægyptios Mahometis posteri subdiderunt, ad
706 *Calipha.* Alcairum, quæ & Ægyptia Babilon, positâ Imperij noui sede: quod sub *Caliphis*, qui etiam sacris præerant, eò potentiæ venit; vt Babylonico in Asiâ, non diu ante, ab iisdem constituto vix cederet. Vltra quartum ab initio sæculum progressa *Calypharum* authoritas, illius demum fraude concidit, qui eius se tutorem promiserat. Saraco
Ægypti Imperio excidunt. enim Syriæ Sultanus in Christianos, qui Palestinam & finitima subegerant, accitus ad auxilium, Regni deffensi præmium, Re-
1153 gnum fecit. Caliphas tamen sacris præesse siuit; vt sacrorum relicta administratio, politicæ amissæ solatium esset. Saraconi
Saladinus. suffectus *Saladinus* frater, de nostris in Palestinâ malis celebre sibi nomen fecit, victoriis non magis per vitam Oriente domito clarus; quàm funere post mortem. Quip-

pe vt interior sua tunica præferretur ad pompam iussit, & istud elogium inclamaretur; *id vnum restare ex Orientis domitore.* Vt bellè Saracenorum iste Augustus fabulam suam egerit, melius certè peregit: hac enim clausulâ quidquid egregij fieri dicitue potuit, exscripsit: quid enim Heroibus, è deuictis Imperiis, post mortem superest, præter linteum sepulchrale; illudque breui desiturum? Saladinum alij, atque alij adMeleschsala exceperunt. Hic quam dignitatem à Francis strenuè vindicauerat, non vindicauit à præsidiariis: eos passus parricidas, 1250
quos ad satellitium allegerat: & qui Regi victo (D. Ludouicus is fuit) libertatem indulserat; vitam ipse à suis non obtinuit. *Mamaluchi.*
Erant illi *Mamaluchi*, quos ipse ad Sultanorum præsidium instituerat. Cum enim ordinibus, quos diuturna cum Christianis bella exhauserant, supplendis indigenæ non sufficerent, à Tartaris, qui tum è Septentrione eruperant, captiuos emit, quos suæ potentiæ faceret assertores. At eam illi sibi maluerunt, in ipsius cęsi locum suffecto è suis Turquemio. Quin & lege cautum voluerunt, ne quis vnquam proueheretur ad solium, qui non fuisset è suis. Sic Mamaluchi, ita Regum erant præsidiarij, vt sine iniuriâ, Regni possent esse candidati. Et captiuorum fœda colluuies fiebat semmarium Sultanorum. Cautum etiam, vt exclusis, & Mahometanorum filiis, ac proinde suis, illi soli admitterentur in ordinem, qui ex Christianis orti, & iam Christo per baptismum initiati, à parentibus

quacũque sorte abstracti, venirent in manus adhuc teneri; vt ritibus in Mahometicis, & ad militiam diligenter instituti, in vnâ suâ virtute genus, opes, spem ponerent: & *Mamaluchus*; quæ vox stipendiarium, aut Circumcisum Arabicé sonare dicitur, esset nomen virtutis. Post ducentos & sexaginta ab initio annos, à Turquemio ad Tomumbeium, perfidiâ concidit Mamalucho-rum Imperium, quod perfidiâ surrexerat. Proditor fuit Emirus Caierbeius Alepi & Comagenæ Præfectus. Eo enim ad Selimum hostem in pugnà prope Alepum transgresso, consternatus Campseus Gaurius
1516 Sultanus in fugam se dedit, vt si daretur Syriæ damno Ægyptum seruaret. At excussus equo, & fugientium obtritus pedi-
A Selimo excisi. bus suo casu ruinam Imperii traxit. Nam Tomumbeius ei substitutus, non est visus induisse purpuram, nisi vt cariùs periret. Amissis enim ad Alcaïrum copiis è palustrium latebris retractus est, ad laniatus & mortem. Quippe victor non plenè alteri putasset ablatum diadema, ni vnà caput abstulisset. Sic Selimus Syriâ & Ægypto potitus, celebre quondam Imperium, appen-
1517 dicem sui fecit: & quibus posteri Christianitatem efficaciùs premerent, vires parauit.

CAPVT XXIII.

Rhodos tandem expugnata.

A Mahometanis ad Christianos digressus
1522 Selimi filius Solymannus, Rhodo Hos-

pitalarios excussit, à quâ ducentis & duodecim ab annis, Mahometanos Hospitalarij 1310
iuncti Templariis excusserant. Sed extinctis *Rhodos*
interea istis tota ipsorum fuerat, vt iustius *Hospitalaris as-*
posthac Rhodij Equites dicerentur. At erat *serta.*
in dubio victoria, ni Amedei Sabaudi *fortitudo*, disjecta Barbarorum incubantium classe, *Rhodum tenuisset*. Nec satis iam erat
à Turcis Asiaticis, & Saracenis Ægyptiis 1313
sua tueri, ni præterea crebris eos irruptionibus fatigarent. Hinc Mahometis II. consilium prædatores, vt vocabat, à quibus irriium se,&irritatũ sæpius indignabatur,è suo *scopulo* dejicere,duce Mesithe. At hic tertio
ab appulsu mense, amissis multis bellato- 1418
rum millibus, depulsus; Rhodum verè Scopulum sibi fuisse expertus est. Albussonij,
supremi Magistri, postea Cardinalis, tùm *Pelluntur*
virtus enituit: quem nimirùm victoriæ *Turci ope*
Christianæ symbolum atque adeo instru- *diuina.*
mentum, *Crux aurea* desuper aliquandiu splendens, vt certum de victoriâ, sic ferocem in pugnis fecit, & quatenus à Sixto IV. Pont. & Ferdinando Neapolit. promissa cunctabantur auxilia, diuinum ipse, quod certius & promptius, acciuit. Nam ad disjecta mœnia, quæ reparari citò non poterant, Christi, Crucis, Deiparæ, & Baptistæ expansas imagines voluit esse pro aggere, ad quem hostes infringerentur. Adeo nulla vis premat; qui à Deo præsidium sperare nouerit, & petere. Sed necesse demùm fuit, vt violentiæ virtus cederet. Nempe vt aliò digressa sui admirationem latius faceret. Nam Ataui iam senescentis cœpta, Soly-

mannus Iunior redintegrans ingentem ducentorum armatorum millium classem eò misit. Sed eà cladibus iam fractà, & ad reditum respectante, Insulam ipse cum supplementis appulsus, non ante recessurum se iurauit, (vt inde militi rediret animus & constantia) quàm Insulam subegisset. Vincendi quippe illi fiduciam faciebant, tum Iudæus, qui diu ante Christianum mentitus vrbem inspexerat; tum Amaralus Lusitanus Ordinis Cancellarius, qui vt à Lilidiamo supremo Magistro acceptam iniuriam vindicaret se Turcam prodidit, & per missas ad hostes arcu, aut balistâ literas, eis præiuit ad victoriam, quà & ipse vinceretur. Adeo multi malunt ipsi perire, quàm sibi vltionem. Complanatis igitur per machinas murales propugnaculis; nec suppetente à Christianis principibus, magno ipsorum dedecore, auxilio; iam non ciuitas, sed sepulchretum obsidionis septimo desinente mense, in hostium manus venit. Fuit illa Cadmæa victoria, de qua victor, an sibi gaudendum esset, dubitare se dixit: vt quam centum millium, minimùm, morte parauerit.

1522

Capitur à Turcis.

CAPVT XXIV.

De Turcarum irruptionibus in Hungariam.

A Rhodo deflexum ad Hungariam, vt quas ante Coruini clades vel intulerant, vel acceptas vindicauerant, vlcisceretur. Id quidem paulò ante Iacupus Bossoniæ Sangiacus Bajazethis II. iussu, auspicatus, Frangipane ad Morauium profligato,

eam stragem fecit, vt captiuorum gregibus ergastula Græciæ repleuerit, & cæsorum nasis currus aliquot onustos reduxerit. Inhumana sarcina: quà non magis victi debent erubescere, quàm victores. Vinci enim fortunæ est, & sæpe præter vitium; victis insultare inhumanitatis, & nunquam sine probro. Excusatior Solymannus, cuius irruptio ne crimini verti illi posset, Hungari per suum crimen fecerunt: dum Legatis eius impiè violatis, quam pacem obtulerat, stolidè respuerunt, ex Clementis VII. Pontif. & Venetorum consilio: quippe istis id imprimis tùm curæ, vt Hungariæ periculo, suà ipsi in Italià quiescerent. Stolidæ temeritatis quas pœnas non tulit Hungaria! quando Belgradum inuasit hostis. In campis Mohacsiis copias fudit, ipso Rege Ludouico, dum fugam præcipitat, in palustribus demerso, & incensà Budà, aliisque circum vrbibus direptis, ducenta minimum Christianorum millia vel immaniter occidit, vel quod tristius, in seruitutem abduxit. Tristia illa sanè, ad quæ vel ipse victor ingemuit. Quantula tamen, ad ea quæ superuenere! Regis vnius mors duos inuexit: hoc est Regnum direptionibus obiecit, dum Ioannes de Zapolià Transyluaniæ Princeps, ex Monachi Georgij consilio, Regnum sibi à turbonibus delatum, Solymanno tributarium mauult; quàm impunè relinquere Ferdinando Austriaco, quem procerum suffragia, & sponsæ, post Regis fratris mortem, ius, Regem fecerant. Inde rursum in armis Turca, quibus & ipsam Germaniam inua-

Clades à Turcis in Hungaria

1521 *Turca ab Hungaris irritatur.*

Turcæ progressus. Regis mors.

1526

Hungaria Turc tributar & inde vastata.

deret, ni ferocientis impetum Vienna fre-
1529 *Obsidio Viennæ.* gisset, Philippi Palatini, Rogendorfi & alio-
rum subsidio, qui ad sexaginta hostium mil-
lia trucidarunt. Vltionis meditantem con-
silia, triennio post, Caroli Cæsaris non
iam arma, sed fama perculit. Adeo in He-
roibus aliquid est, quod magis Heroës ti-
meant, quàm vim bellicam. Interea iis cla-
1532 dibus absumebatur Hungaria, vt si diutius
traheretur bellum, non videretur dignum
præmium futuræ victoriæ, qua ipsa conci-
disset. Inde pax iis legibus, vt Ioannes quan-
diu viueret Regis nomen, & Regni partem
Pax Regum. haberet, moriens vtrumque Ferdinando ce-
deret. At vidua, ex Monachi consiliis, ne
1536 filius vix vndecim dies natus, regni parte
excidat, totum fermè Solymanno prodidit.
Victo enim ad Budam Rogendorfo Ferdi-
nandi Præfecto, vrbem astu occupat. Isabel-
lam Reginam, cum suo puppo in Transyl-
Rumpitur uaniam amandat, sibique victoriæ suæ fru-
1541 ctum attribuit. Fælix saltem fœmina si ac-
ceptis ex damnis cautior, in noua non incur-
risset. Sed misera, dum præsentium odio, in
noua & incerta fertur. Et nunc cum Ferdi-
Inconstās Regina. nando de Transyluaniâ, & Hungariæ iure
paciscitur, modò Solymannum rursum sol-
1552 licitat, qui ad Segedunum, & Lippam, per
Mahometem, & Achmetem Bassas Chri-
stianos fudit: iis demùm se malis impliouit,
quibus & se, & filium, & patriam, & quod
luctuosiùs, rem Ecclesiæ in Hungariâ per-
didit. Inter hæc id vnum Ferdinando sola-
tium fuit; quod Monachum fidei semper
ambiguum, nec ita vnquam vni addictum

parti, quin alteri spem sui faceret, & præcipuum tot cladium authorem, per Castaldum copiarum ductorem occiderit; & inducias demum, annua triginta aureorum millium pensione impetrauerit. Ex Georgij, qui tum Cardinalis erat, morte præter fas legum Ferdinandum, cum alij, tum Iulius III. Pont. sacrilegum, ex pacis verò legibus, ignauum prodiderunt. At ex iis erat Georgius, qui rei ad formulam agi non possunt, nisi post pœnam; & eo angustiarum venerat in Hungariâ res Christiana, vt ignominiam pacis, necessitas affatim excusaret.

1562 Monachi Georgij cædes.

CAPVT XXV.

Turcarum in Calabriam, Dalmatiam, & Niceam irruptiones.

NEc interea in tuto fuit Italia à Solymanno, quò eum Rex Franciscus primus, per Forestium & Gozium Legatos dicitur acciuisse; non sine pietatis periculo. Et vt innoxium fuerit, ac citra nominis labem ad præsidiũ aduocassé Barbaros, non tamen illos ad irruptionem in aliena ita commouisse, vt priuatæ iniuriæ vltio in Christianitatis totius damnum verti posset. Quantùm enim Apuliæ impendebat discriminis, capto iam per Barbarossam Neocastro, non procul à Tarento, ni Barbarus, seu quod Regi non esse fidendum cerneret, qui copias interea ex pacto in Insubriam non miserat; seu quod læsus esset à Venetis, quorum Nauarchi suorum aliquot onerarias demerse-

Turca à Francisco Rege sollicitatur in Carolum.

1537

Apulia tentata.

rant; seu quod suspicati sunt Veneti, occultis à Carolo officiis expugnatus, destinatum Neapoli fulmen, aliò contorsisset. Hinc ora Dalmatiæ fœdè vastata, & tentata Corcyra, & Italiæ toti securitas; ex partis periculo. Denique in bonum commune cesserat, priuatum Venetorum damnum, inter ipsos, Pontificem Paulum III. & Cæsarem inito fœdere; ni ex nimiâ vincendi fiduciâ factum esset, ne vincerent. Nam qui victoriam cecinerant ante pugnam, & prædam prius inter se diuiserant, quàm hosti abstulissent; ab Ænobarbo, qui, cum classe longè minori, in sinu Ambracio, substiterat; ad Corcyram, vnde soluerant, fœdè repulsi sunt: non sine magnâ Auriæ, qui classi præerat, labe. Quippe & dum debiliorem cunctatur aggredi, & recessum sine causâ præcipitat, collusionis cum hoste suspicionem, nec inanem fortè, Venetis fecit. Inde sagaces illi patres, pacem velle cum Turcâ, quando parùm ex sententia procedebat fœdus inter Christianos. Nempe vt interea Ænobarbus, quas vires Rex Franciscus per Paulinum Baronem Gardiæ à Solymanno petiuerat, liberius commodaret. Hinc, non procul à Vari ostio, obsessa Nicea, & post alteram impressionem, in fidem accepta. Sed supra vim Arx fuit, quamquam validissimè aliquandiu impugnata. Solutâ demùm obsidione, potentissimorum Principum victrix pulcherrima ciuitas, nouo titulo meruit nomen à victoria.

Inanis apparatus Christianorum.

1543 *Nicea obsessa à Turcis & Francis.*

CAPVT

CAPVT XXVI.

Bella inter Francos, Hispanos & Pontificios in Insubria.

LEue quòd à Turcis non leues clades passa est Christianitas: quid enim ab hoste speret? At grauissimum; quòd Christianos authores malorum senserit, quos sperasset esse vindices. In Francisco Franciæ Rege, & Carolo Imperatore id probatum. Quippe verbis nihil magis sæpe minati, quàm Turcarum excidium, re nihil magis sępe, quàm Christianitatem pessum dederunt. Nam per mutuas clades se & Christianitatem, quam alterutri habebant in partibus conficere, quid erat aliud, quàm leonem eneruem & fractum, vel ignauo cuique impetendum objicere, nedum Turcæ? Cæterùm Franciscus in Galliæ solium suffectus Ludouico, statim Mediolani se Ducem dixit, & quod pulchrius, fecit, quando transgressus Alpes, capto per Paliciam Polemarchum, ad Francopolim Longobardiæ, Prospero Columnâ Pontificiorum Sforciæ Duci militantium præfecto, & ad Marignanum cæsis fœdè Heluetiis, Maximilianum Mediolani Ducem ad deditionem egit, & vnà victoriâ fregit Heluetios, subegit Insubres, & Leonem Pontificem exterruit. Quamquam isti cessit in lucrum clades: Quia Rex veré se victorem non putauit, nisi ipsi victoria probaretur. Ideo in assensus & suffragij pretium, Bononiæ, quò ambo conuenerant, *Pragmatica Sanctio Concordato* mutata, quod Leoni fuit supra Insubriam. At

Rex Franciscus Insubria potitur.

1515.

Cum Papa pacem init.

quàm raro perennant parta ex facili! Mediolanum à Maximiliano Cæsare frustra tentatum armis, præsidiariorum incontinentiâ amissum est, & à Pontifice & Carolo, qui Maximilianum Auum exceperat, fœderatis, post victos ad Bicocam Francos, Francisco Sfortiæ Maximiliani filio restitutum. Adeo plus sæpe tibi tuum vitium nocet, quàm virtus hostis. Recuperatum quidem illud non diu post; sed vt maiori clade perderetur, post victum captumque ad Ticinum Regem. Sic nouus in Longobardiâ Francorum dominatus, ad eam vrbem capto Rege concidit, in quâ Franci olim, capto Rege Longobardo, dominationis arcem constituerant. Illa clades vnius fuit; sed visa omnium, & creditum vulgò, non quieturum Cæsarem donec longè latéque per multorum strages promoto Imperio, verè Cæsar esset. Quid enim non attentet, qui illo amoto obice, nihil non posse videatur? Inde consternatus Clemens VII. qui nuper suffectus Hadriano, in Francos videbatur pronior, iniquiorum metu, parùm æquam cum victore pacem iniit, & eò parùm duraturam. Hinc cum frangendæ quæreretur non causa, sed occasio, ad Piscarij contra Cæsarem perfidiam assensum dedisse dicitur, vt & fœderi, quod Angli, Veneti, Sfortia; ipseque Franciscus iam liber aduersus eumdem inierunt. Nempe vt ab Hispano liberaretur Italia, & vtraque Sicilia Ecclesiæ redderetur. At in authores recidere machinæ. Nam interea Piscarius, quasi primam perfidiam emendaturus esset per

Pellitur à Carolo & Pontif.

1525 Capitur Ticini.

Perfidia geminata.

nouam, Cæsarem coniurationis admonuit: & sic à periculo, quo alios fraudulenter inuoluerat, se fraudulenter exemit. Quippe statim in pœnam, per ipsummet Piscarium excussus solio Sfortia, & Pontifex à Columniis in Arcam Angelicam tanquam in Carcerem voluntarium compulsus. Nec ei plenè spes quietis facta, donec eam reuocatis ab Insubriâ copiis, & venia coniuratis data, redemisset.

1526

Roma in Pontificem turbatur.

CAPVT XXVII.

Bellum prophano-sacrum in Hispanos.

NOn visus Pontifex obtinuisse inducias, nisi vt Franci & Angli hortationibus animatus vlcisceretur iniuriam. Primò per diras in Columnios, à quibus Pompeius Cardinalis prouocabat ad Concilium; deinde per arma, quibus & Columniorum exscinderentur, circa Romam oppida; & in Apuliâ Aquila, Salernum, Burgum & alia subigerentur. Nec minus progressuum sperari poterat in Insubriâ; ni Dux Vrbinatis, qui copiis præerat, seu perfidiâ, seu incuriâ, rem prodidisset. Adeò enim Mediolano, non eiecti Cæsarei; vt Duce Borbonio, qui ante à Frãcisco ad Cæsarem transfugerat, Roma ipsa in Cæsareorum manus venerit. Quamquam sub ipsum aggressionis initium, ab scalis glande mortifera excussus, id seu decoris, seu probri assecutus non est: quasi in sanguinis gratiam Deus nollet; vt eo Duce Roma

1526

Apulia à Pontificiis ex parte subacta.

Dux Borbonius.

1527

caperetur, cuius ex Agnatis plurimi illam non rarò seruauerant. De authore mortis non liquet; de causâ planè. Quia suum in Regem perfidus, & Pontificis parùm reuerens; in quem, neglectis Lanoij proregis Neapolis admonitionibus, qui cum ipso octimestres inducias pepigerat, copias duxit: & Mediolanensibus periurus; à quibus ad stipendia pecunias expressit, eo sacramento (breui post violato) vt si nouas peteret, in pœnam, ad primam expeditionem sclopi ictu transuerberatus occumberet. Eius cœpta prosecutus Aurangius vrbem demùm inuasit, eamque per multos dies iis cædibus, stupris, latrociniis, & sacrilegiis fœdauit; vt ad eorum famam Solimannum inhorruisse dicant, indignatum quod iniquius à Christianis summus suus Hierarcha haberetur, quàm præsulem ipse Byzantinum haberet. Quid in vrbe factum non credas; quando Pontifex intra Arcem Angelicam, quò euaserat, admissis Hispanis se & oppida Pontificia, & quasi in pretium relictæ vitæ, magnam vim auri victoris arbitrio permittere coactus est. De istis Cæsar factus in Hispaniâ certior, seu ex Religionis sensu, seu ex armorum, quæ Lautrechius Francisci nomine, Alexandriâ, Ticino, Placentiâ Parmâ, & aliis in Longobardiâ captis, multùm promouerat, formidine, vt Pontificem liberaret, Moncadæ (nam Lanoius intereà decesserat) imperauit. Sed dum conduntur leges, ministri habitu elapsus, ipse se liberat; vt minori metu

Pontifex liberatur.

Lautrechius cum fœderatis Venetorum, Florentinorum, & Pontificis copiis, Neapolim vsque progressus, totum fermè Regnum peruaderet. Cum interea à Francisco Franciæ, & Henrico Angliæ Regibus, bellum Cæsari esset indictum. Nutabat iam obsessa Neapolis à Philippino Auria nautico certamine cæso Moncadà; Vuastio Comite, Ascanio & Camillo Columniisque proceribus captis; ni interea Andreas Auria Philipini patruus defecisset ad Carolum, & quam per nepotem victis Hispanis victoriam Francis pepererat, eam per se victis Francis, & Venetis in mari, & submissis intra Neapolim commeatibus, Hispanis asseruisset. Inde si quos reliquos, vel pestis, quæ ipsum inter alios Lautrechium absumpsit, vel hostile ferrum, quo tum alibi, tum ad Auersam cæsi sunt, Francos fecerat, Apuliæ finibus eiecti sunt, vt tum demùm qualemcumque pacem Franciscus coleret: cum tam infauste bellum cedebat. Eà Cameraci transactà Hispano cessit Italiæ iura Francus: Hispanus Franco filios reddidit: & indultum Pontifici, vt Medicæi patriæ restituerentur. 1528.

CAPVT XXVIII

Medicæi à Sixto IV. & Populo afflicti, & Clementis VII. Caroli que auxilio Florentià potiti.

Ex pace bellum prodiit, quod Medicæis ite ad solium strauit: vt quæ familia

iam in Leone, & Clemente, Romæ & apud alienos regnauerat, per Duces regnaret Florentiæ, & apud suos. Sic quos, nec ciues Florentini voluerant; coacti sunt venerari principes. Nam quo tempore Clemens Romæ Hispanorum in manu erat, emendare conati sunt Medicæorum exilio, quòd olim sub Sixto IV. eorumdem patrocinio peccaverant. Tunc enim Sixtus, parùm æquus in Medicæo specie, qui ditionem Pontificiam violauerant; re quia Hieronymi Riarij nepotis eius commodis non seruierant, assensus est, vt Pazzi, Saluiati, aliique proceres Florentini, quos ex suæ nobilitatis conscientià pudebat, nouis, vt dicebant, Mercatoribus cedere, Iulianum & Laurentium fratres, in sanctæ Reparatæ ad certum Missæ carmen occiderent: Cæso Iuliano Laurentius euasit. Coniurati tamen, rem ad votum transactam rati, concurrerunt ad palatium. Nempe vt ipsi se proderent; & sceleris ibi pœnas ferrent, vbi præmium sperauerant. Inter alios è fenestra pependit Franciscus Saluiati Archiepiscopus Pisanus, & Cardinalis Riarius, qui Missæ, quã coniurati tam atroci facinore quasi pollueranit, intererat, in custodiam actus; sed breui post, quia conjurationis inscius, dimissus. Ad hæc Sixtus non magis indoluit quòd non cecidisset ex voto conceptum facinus; quàm gauisus est, quòd in sacros etiam fuerit vindicatum: vt haberet, ipse, quod sub æquitatis aliquà laruà, vindicaret. Nam statim ciuitas, quæ viris sacris non pepercerat, sacris est in-

Sixtus Pontif in Medicæos.

1478 *Archiepiscopus in palatio suspensus.*

Florentia sub interdicto.

terdicta. Inde Florentini, qnibus Veneti, Insubres, & Franci etiam aderant; parùm vereri Pontificem, terrenis Ferdinandi Siculi nixum armis, vt quem, parùm ex Christi normâ, vti cælestibus dicerent, ac demùm expressere pacem; sine noxa Lauren- 1480
tij, quem in pacis pretium & victimam sibi dedi Sixtus semper voluerat. Non diu post illustrem familiam Leo X. Laurentij filius, & Clemens V I I. Iuliani posthumus ad rotæ summum extulerunt. Ad eius magnitudinem allaborauerunt æmuli, obluctando. Nec ad Clementis ab Hispanis cladem; eius, Leonisque disjectis statuis, gentiles omnes egerunt in exilium; nisi vt maiori gloriâ reuocarent. Non putauit enim se planè dignitati pace redditum Clemens, si non & cognatos in vrbem reduce- 1527
ret. Hinc à Cæsare obsessa Florentia, ac vndecimo post mense Alexandrum Mediceum, in perpetuum suæ Reip. moderatorem, coacta recipere. Sic disjecta mortua simulachra, nouo principi fuere pro gradu ad solium: & fortuna eò in celebrem familiam conatu velut exhausta, regno dignos prodidit, quos à regno diutius exclusit. In nouum principatum dicas assensum Carolum, quia pulchrius credidit Margaretę Nothæ dignum spontum facere; quàm inuenire. *Medici Florentiæ Domini.*
Eam non diu post, Alexandro, Laurentij 1537
cognati perfidia, cęso, Octauiano Farnesio Pauli III. Pont. ex filio, Petro Aloisio, Nepoti nuptum dedit, & ne Imperatore nata filia priuatum coniugem haberet; vt Parma & Placentia Mediolanensi subtracta Im-

perio, ei sub Ducatus nomine traderentur, assensus tandem est. Mira in Margareta fœcunditas: quæ imperiorum quasi grauida, Ducatus ante pariebat, quàm liberos conciperet.

CAPVT XXIX.

Pontifices sæculi decimi-sexti.

Pius III. *CCXXII.* *22. Sept.* PIus III. antea Franciscus Picolomineus Pij II. ex sorore nepos multa de Ecclesia, & Romanæ imprimis Curiæ, quàm vitia Alexandri dedecorauerant, reformatione pollicitus, nondum completo mense obijt.

Iulius II. *CCXXIII* *31. Octob.* *Iulius II.* ante Iulianus Ruuereus Sixti IV. ex fratre Nepos. Pio suffectus Cæsarem Borgiam liberum dimisit, pacto alibi dicto. Vt Simoniæ labem, quà Romana, in promotione Pontificum, Comitia laborabant, elueret, constituit vt electio Simoniaca nulla sit, & Conscij eligendi iure careant. At ex remedio malum accresceret, si eius vtendi occasio esset. Cuius enim tunc authoritate executioni man-
L. 11. c. 7. & 8 daretur pœna, & nouus Pontifex substitueretur? Perusium Ballionibus, & Bononiam Bentiuolis exclusis Francorum ope, Ecclesiæ asseruit. Inito Cameracensi fœdere contra Venetos, in eos censuris & armis egit, vt & postea contra Francos
1513 pro Venetis. Successu alibi explicato. Ba-
21. Febr. sylicæ D. Petro sacra fundamenta iecit. Obijt 9. Pontificatus anno m. 3. d. 21 paucis ante mortem diebus ingeminasse dicunt. Vtinam nunquam fuissem Papa,

aut

aut arma in Turcas conuertissem.

Leo X. ante Ioannes Mediceus ab Innoc. 8. duodennis adhuc dictus Cardinalis, Rauennensi prælio à Francis captus, liberque dimissus Iulio tandem suffectus est, anno ætatis 37. Ad eius inaugurationis pompam Alfonsus Ferrariæ Dux, quem Iulius sacris mouerat, accurrit, & sacris restitutus Pontificium vexillum prætulit. Cardinalibus qui Francis contra Iulium adhæserant, receptis in gratiam; Lateranoque promoto Concilio; Ecclesiam in tranquillo posuit, & Ludouicum Francorum Regem ad obsequium illexit. Nec intremuit ad Victoriam Francisci Regis, qui Ludouicum exceperat, nisi vt feliciori posteà Victorià Sanctionem pragmaticam Concordato mutari à Victore obtineret: Francisco Marià Ruuereo pulso, Vrbinum Laurentio Mediceo Nepoti attribuit. Alfonsum Petrucium Cardinalem, quod Ruuereo apertiùs fauisset, bonis exutum Senis pelli curauit. Eumque postea parricidij in se tentati reum laqueo plecti; Cardinalibus non paucis, quod liberiora Petrucii in Pontificem dicta non denunciassent, pretio vitam aut libertatem redimere coactis. Vt autem haberet, quibus securiùs fideret, vno die vnum & triginta Cardinales creauit, cæteris ad id metu magis, quam voluntate assensis. Quid cum Luthero egerit alibi visum est. Specie belli Turcici decimas beneficiariis indixit. Actæ ne exigerentur in Hispan à Clerus intercessit. Præ nimio gaudio Mediolani à

Leo X. MDXIII. 11. Martij

Pragmatica sanctio.

L. 12. c. 2.

Cæsare capti, cum quo aduersus Francũ fœdus icerat, ægrescens obijt anno sedis 8.
1521. m. 8. d. 20. literas & literatos habuit in
1. Dec. deliciis & familiari commercio, nec paucos ex iis promouit, & tamen maledicum Sannazarij aculeum vitare non potuit.

Hadr. VI. *Hadrianus VI.* Traiectinus patre aulæo-
CCXV. rum textore, Doctor Louaniensis, Præ-
1522 ceptor Caroli V. Imper. Dertusensis in His-
9. Ianu. paniâ præsul, Leoni à quo dictus Cardinalis fuerat, in Pontificatu absens suffectus est. Nomen non mutauit cum gradu, quia nec animum. Nepoti habenti beneficium
Moderatio. aureorum 70. vix adduci potuit, vt pinguius daret, vt qui diceret *se velle homines beneficijs, non beneficia hominibus dare.* Cum Leonis excubitores peterent, an eos vellet in famulatu retinere; *Quot estis?* inquit. Cum illi respondissent centum se esse; *Cruce frontem, quasi ad portentum muniit, seque ex ijs duodecim retenturum dixit.* Et scriptis & Nunciis Lutheranæ pesti remedium adhibere conatus est; sed vt cognosceret ei se sanandæ imparem esse. Nec culpâ caruit, quod quas in manu copias habebat recuperando Arimino, quod ad Leonis obitum Malatestæ intereceperant, militare maluerit, quàm propugnandæ Rhodo, quam Solimannus expugnauit. Carolo
Hispaniæ privilegia Cæsari & Hispaniæ Regibus indulsit ius præsentandi præsules, quod Leo Franciæ Regibus attribuerat. S. Bennonem Misnensem, & Antoninum Florentinum Episcopos inter Diuos accensuit. Multa in officiis & beneficiis ad vsum Canonicum restituit,

cætera propediem emendaturus, ni eum interea mori contigisset anno 1. m. 8. d. 6. qui nihil sibi infelicius in vitâ duxit, quàm quod imperauerit. *Zelus.* 1523 24. Sept.

Clemens VII. ante Iulius Iuliani Medicei Nothus, Eques Rhodius & Cardin Hadrianum excepit. Cum inter Carolum & Franciscum Reges pacem conciliare non potuisset, victo & capto demùm ad Ticinum Francisco, Victori se addixit conditionibus non admodum æquis. Sed breui post cum Francis, Venetis, Sfortiâ, inito aduersus ipsum fœdere, Columnios in se lacessit, & Romanæ direptioni, propriæque captiuitati occasionem dedit. Ad libertatis verò pretium Cardinalitiam purpuram, bonaque Ecclesiastica licitationi quasi proposuit. Cum verò minùs prosperè arma, quæ Lautrechius Francisci nomine Neapolim vsque promouerat, succederent; Cæsari se rursum addixit; vt per quem Mediceos, quos interea Florentini pepulerant, efficacius reductum iri speraret. Nec fefellit augurium, Cæsare, quem Bononiæ Imperiali coronâ insignierat, Florentiam domitam Mediceis subdente. Henricum VIII. Angliæ Regem ob repudiatam sponsam, Bolenamque superinductam sacris mouit, euentu alibi dicto. Sub eo orti Barnabitæ, Somaschæ, Theatini, Capucini, qui quas clades Lutherani Ecclesiæ inferebant, piæ vitæ doctrinæque Apostolicæ præsidio resarcirent. In Galliam profectus Henrico *Clem. VII* CCXVI. 1523 19. Nou. *Inconstantia.* *Carolum coronat.* *L. 11. c. 3.* 1534 26. Sept.

Francisci filio Neptem suam Catharinam sponsam dedit. Obijt demùm an. 10. Pontificatus m. 10. d. 6.

Paul. III. *ccxxvii.* 1534 *13. Octob.* *Paulus III.* ante Alexander Farnesius Clementi suffectus est magno populi plausu, quod Romanum tandem Pontificem, post centum & vltra annos, rursus veneraretur. Inter Carolum & Franciscum Reges Niciæ ad Varum, quò simul conuenere, cum pacem non posset, inducias ad decennium composuit. *Indultum* Et Francisco indulsit vt Cancellarius, Præsidentes, & Senatus Parisiensis Consiliarij ad beneficia Ecclesiastica præsentare possent. *Henricum Anglum abdicat.* Angliæ Regem in pellicatu obfirmatum regnandi iure excidisse pronunciauit. Cardinalibus ac Doctoribus aliquot pietate ac sapientiâ inclitis, quæ ad reformationem Ecclesię viderentur necessaria, examinandi curâ commissâ, Concilium tandem, in quo eximium illud opus absolueretur, Tridenti indixit, euentu alibi memorato. *L. 12. c. 30. & 40.* Fœdus contra Turcas, cui Cæsar & Veneti dedere nomen promouit, maiori strepitu, quàm fructu. Auriæ qui classi præerat, nonnullâ, vt dicunt culpâ. Contra eosdem Cæsarem in Pannoniâ copijs iuuit. Sed feliciùs multò aduersùs Protestantes in Germaniâ. Suspicio tamen fuit non inscio Cæsare cæsum fuisse Petrum Aloisium Farnesium, ipsius Nothum, quem Pontifex Parmę & Placentiæ Ducem dixerat: *Ibid. c. 4.* vt alibi obseruatum est. Iesuitas & Somaschas approbauit. Congregationem Romę aduer-

sus Hæreticos instituit. Inquisitores & Præsules sui aduersus perduelles officij commonuit. Dominicanos ipsos, quos Cosmus Mediceus Florentiâ pepulerat, quod ad priscã libertatem clam populum commouere dicerentur; & non alios eiusdem Ordinis, Censurarum metu restitui iussit. Denique ad litteras quibus Octauius ex filio Nepos ad fratrem Alexandrum. Cardin significabat adhæsurum se Gonsagę Cæsaris in Insubriâ præfecto, qui Placentiam inuaserat, ni Parma, quam Ecclesiæ restituere Papa decreuerat, sibi redderetur, ægrescens, breui post obiit anno sedis 15. d. 28. 1549 10. Nou.

Iulius III. ante Ioan. Maria de Monte Romanus, Tridentino Concilio nomine Pauli præses, illum in dignitate excepit. Iubileum statim Romæ indixit. Stephanum & Simonem Sulaka omnium Ecclesiarum vltra Euphratem ad Indos vsque Patriarchas Romam ad profitendum obsequiũ profectos, liberaliter dimisit. Iesuitarum Societatem iam à Paulo approbatam confirmauit, & priuilegiis auxit. Ex decreto in Conclaui iurato Concilium Tridentum restituit, & Parmam Farnesiis. Sed inclinante postea ad Francos Octauio Farnesio, inter Franciscum & Carolum Reges, atque adeo Pontificem, qui Caroli à partibus stabat, exortum est in Italiâ bellum, quod interturbato Concilio, Hæresi in Germaniâ prostratæ fecit ad respirandum animos. Mortuo in Angliâ Eduardo Rege per Mariam Catharinę repudiatæ

Iul. III. ccxxxviii 1558 8. Febr. *Concil. redintegra.* *Bellum.*

1555 ab Henrico filiam, & Cardinalem Polum
23. Mart. Legatum Insulam Ecclesiæ obsequio restituit. Obijt anno Pontificatus 5. m. 1. d. 14.

Marcellus II. non mutato cum gradu nomine, nec immutaturum se cum honore mores, quibus verè Christianis hactenus enituerat, ostendit. Ne Frater Romam veniret prohibuit: nec passus est dari famulos nepotibus ex Fratre, eosve in palatium adduci; dicens hic eorum non esse domum. Minùs promotum esse in concilio aduersus Hereses dicebat; quod non seriò actum esset de reformatione morum: ideo velle se inde ordiri: nec vereri se ob id authoritatis damnum; sed sperare potius incrementum, præciso curię luxu, & ministrorum emendatis moribus, quibus sacra dedecoratur authoritas. Hæc agitantem mors intercepit 22. ab electione die.

Marcel. CCXXIX. 1555 9. April. Moderatio.

Paulus IV. antea Ioan. Petrus Carafa Neapolitanus administrationis post Marcellum prosperæ omen acceperat in Legatis, qui Angliæ Reginæ nomine ad Iulium missi; eum vt verum sui regni pastorem venerati sunt, ni fœdere cum Francis contra Cæsarem inito, inductoque Franco ad violandas, quas cum Hispano inierat inducias, addictisque Carceri non solum quibusdam Cardinalibus, sed ipso etiam Philippi Regis Legato, quasi coniurationis in ipsum Rei essent, se simul & Ecclesiam in magnum discrimen coniecisset. Quod alibi enarratum est. Nec labe caruit quod Legatione, quâ ad reducendam ad obsequium Ecclesiæ Angliam tam feliciter vsus fuerat, Car-

Paul. IV. CCXXX 1555 23. Mai. Bellum mouet. Iniquitas.

dinalem Polum exuit. Nec felicius aliquandiu obstitit ne Ferdinandus, in quem Carolus Frater Imperium transtulerat, Romæ agnosceretur. Ex nimiâ in admittendo Elizabethæ Anglæ, quæ Mariæ Sorori successerat, obsequio morositate, defectionis; quam ex peruersitate propriâ factura erat, nonnullam ipse culpam incurrit. In emendandis moribus, proscribendis libris impiis, rescindendâ simoniâ, reuocandis ad cænobia Monachis, quàcumque ex causâ profugis, abdicandis Nepotibus, & id genus aliis adeo seuerus fuit, vt nec in bono, quod præstitit culpam euaserit. Nisi in quo ante Pontificatum ad institutum Theatinorum vnà cum Beato Gaëtano collaborauerat, & quòd in se incorruptis omnino moribus fuit. Piissimè obijt anno 4. Pontificatus m. 2. d. 24. *Seueritas.* 1559 *18. Aug.*

Pius IV. ante Ioan. Angelus Mediceus Mediolanensis suffectus Paulo, statuas Pauli, quas populus post eius obitum disjecerat, eius vbiuis insignibus abrasis restitui iussit: at Carafas ipsos, qui patrui authoritate ad proprias libidines abusi fuerant, neci addixit. Affines & cognatos dignitatibus auxit: at quæ in aliis ferè sunt incentiua libidinis, in Carolo Borromeo fuere stimuli pietatis. Concilium Tridentinum redintegrari curat, & feliciter tandem completum suo suffragio roborat, reuocatis priuilegiis, quæ contra eius decreta indulta fuerant; & institutâ Congregatione, quæ difficultates in exequendis eius decretis enascentes explicaret. Durante *Pius IV.* CCXXXI. 1559 *26. Dec.* *Concil. restituit.*

Concilio non pauca in Romanis tribunalibus ad priscam integritatem restituit; multa etiam, quæ Paulus seuerius decreuerat, mitigauit. Melitenses, quos ingenti apparatu Solimannus obsederat, commeatibus & copiis iuuit. Tametsi, in Hispanos pronior esset; &, vt Oratores Philippi post Francos non sederent in Concilio Tridentino, indulsisset, Romæ tamen Gallis Oratoribus primas deberi supra Hispanos pronunciauit. Obijt piissime, receptis Caroli Borromei manibus vltimis sacramentis, Pontificatus anno 5. m. 11. d. 15.

Francorum præcedentia. 1565 & 9. Decemb.

Pius V. CCXXVII. 1566. & 7. Ianuar.

Pius V. antea Michaël Ghislerius in Insubriâ prope Alexandriam natus, ex Dominicano Cardinalis, & annitente imprimis D. Carolo post Pium Papa. Cum ad eius seueram grauitatem populus trepidare diceretur, ita se præfuturum dixit, vt grauior à morte, quàm ab electione mæror futurus in Vrbe esset. Ne à verbis facta deflecterent, Cardinalibus egenis, vnde ex dignitate honestè viuerent, suppeditauit; Liberalitate in pauperes & cœnobia prolixè communicatâ. Per Cardinalem Commendonum, ne in Comitiis à Maximiliano Cæsare indictis res fidei se inconsulto tractarentur, interminatus anathema, vetuit. Episcopos vt ad normam Tridentini Concilij Ecclesias regerent, & doctrinæ Christianæ sodalitia instituerent, commonuit. Ne Medici ægrotos post diem tertium non confessos inuiserent prohibuit. Vt Presbyteri Latini præcique suo quique ritu sacra celebrarent edixit. Caraffas he-

Beneficentia.

Zelus.

nori restituit. Gallos aduersus hæreticos, & Imperatorem aduersus Turcas copiis & pecuniis iuuit. Cosmum Mediceum Magni Ethuriæ Ducis titulo decorauit, frustra suo in hoc iuri detrahi Maximiliano conquerente. Promoto aduersus Turcas fœdere Victoriæ Naupacteæ præcipuus Author fuit, non copiis tantùm & triremibus subministratis, sed ope Dei per preces accitâ. D. Thomam Aquinatem inter Ecclesię Doctores accensuit. Elizabetham Anglam in hæresi obfirmatam, omni regnandi iure excidisse pronunciauit. Sacris aliquot Ordinibus primęuæ disciplinæ restitutis, Humiliatos parricidij in D. Carolum reos extinxit. Louanienses Doctores, reprobatis Baij propositionibus, composuit. Dysuriâ & renum dolore cruciatus, quadragesimale tamen ieiunium non soluit, & subinde respiciens ad imaginem Crucifixi; Auge, dicebat, Domine dolorem, sed & auge patientiam. Cognatos non prorsus egenos relinquere, idque assensu Cardinalium, satis habuit, dicens se esse Pontificem vt Ecclesiæ, non vt cognatorum commodis seruiret. Obijt an. Pontif. 6. m. 3. d. 24. sęculo post Diuis adnumerandus.

Patientia. 1572 *1. Mai.*

Gregorius XIII. ante Hugo Boncompagnus Bononiensis, per omnes Clericalis militiæ gradus ad supremum euasit, vt Pius moriturus optare se significauerat. Per Legatos ad Principes, ne fœdus contra Turcas dissolueretur prohibuit. Ecclesiæ vt consuleret, eius in castris vindices Imperatorem, Galliæ & Hispaniæ Reges, aduersus

Gregorius XIII. ccxxxiii 1572 *13. Mai.*

hæreticos & Turcas pecuniis iuuit: & tribus supra viginti studiosorum Collegiis apud varias gentes excitatis, qui eam in vmbrâ tuerentur instituit. Congregationem Oratorij Romæ approbauit. Iesuitarum Societatem priuilegiis auxit. Abdicato Coloniensi pseudopræsule Catholicum substituit. Vt anno Iubilæi supra 800 m. aureorum pauperibus Romæ distribuerentur prouidit. Ad vicies centena millia dicitur per vitam distribuisse ad pauperum vsum, & decies centena millia ad dotes puellarum. Horreis ad Diocletiani thermas ędificatis, abundantiæ publicæ allaborauit. Melitenses Equites inter se discordes, ac de supremo abdicando Magistro deliberantes composuit. Subnascentem iterum inter Doctores Louanienses discordiam extinxit. Philippo Hispaniæ Regi ad subigendam Lusitaniam fauit, misso ad hoc Cardinali Riario. Celebri sui nominis famâ vt ex Ægypto, Æthiopiâ, Indiâ, Moscouiâ, Iaponiâ, mitterentur ad se Legati promeruit. Calendario emendato ne vnquam posthac ęquinoctia, solstitiaque suos limites trāsilirent prospexit. Obijt anno 12. Pontif. m. 11 d. 2.

Collegia. *Beneficentia.* *Calendarij reformatio.* 1585 8. Apr.

Sixtus V. ccxxxiv. 1585 24 Apr. *Securitati publicæ prospicit. Vrbem ornat.*

Sixtus V. ante Felix Peretus, Picenus, obscuri generis, Minorita Conuentualis, per omnes Ordinis & Ecclesiæ gradus peruenit ad summum. Seuerissimis edictis in grassatores, & in præfectos etiam, qui eos impunè grassari sinerent, Italiam pacatissimam reddidit. Vrbem stratis vis, constructis ędificiis, columnis & obeliscis re-

teribus reſtitutis inſigniter exornauit. Henricum Nauarræ Regem, & Principem Condeum, ob hæreſim ſacris motos, indignos qui regnarent vnquam in Galliâ dixit. Catholicorum & Guiſiorum cauſam in Galliis, approbatâ promotâque Ligâ, vltra modum fouiſſe dicitur. Regem Henricum III. ob cæſos Guiſios in cenſuras delapſum, abſolui ante vetuit, quàm Cardinalis Borbonius, & alij eſſent dimiſſi. Vt Epiſcopi certis temporibus ſaltem per nuncios, ſuæ adminiſtrationis rationem Papæ redderent, edixit. Modum quo poſthac Cardinales eſſent eligendi preſcripſit. At ſuprema Pontificum authoritas modum talem ne cit. Fulienſium, Miniſtrantium infirmis, Minorum Exalceatorum, Clericorum Minorum Congregationes approbauit. D. Bonauenturam ſacris Eccleſiæ Doctoribus accenſuit. Elizabethâ Anglâ iterum abdicatâ, Philippum Hiſpaniæ Regem ad eius inuadendum regnum accendit. Liberaliſſimus fuit in pauperes: & amplâ ad puellarum dotem, & captiuorum libertatem congeſtâ pecuniâ exceſſit, an. Pontif. 5. m. 4. d. 3.

Ligam f. ... 1590 27 Aug.

Vrbanus VII. antea, Ioan. Bapt. Caſtanea Romanus 13. ab electione die pijſſimè excedens locum fecit Nicolao Sfondrato. Mediolanenſi ſub nomine *Gregorij XIV.* Hic partes Catholicorum in Galliâ pecuniarum & copiarum ſubſidio iuuit, intentatis in eos Diris, qui pro Henrico Nauarro ſtarent. Cardinalibus Religioſis hactenus pileo coloris habitus Monaſtici vſis, vſum pilei Rubri indulſit. Pijſſimè demum

Vrb. VII. CCXXXV. 1590 15. Sept. Greg. XIV. CCXXXVI. 1590 15. Dec.

Innoc. IX. CCXXXVII. 1591 & 29. Octob. excedens m. 10. & d. 10. Pontificatus locum fecit ad duos Menses Innocentio IX. qui antea vocabatur Ioan. Anton. Fachinetus Bononiensis.

Clemens VIII. CCXXXIX. 1592 10. Ian. *Clemens VIII.* antea Hypolitus Aldobrandinus Florentinus Innocentio suffectus, à Deo ipso in conclaui, enixè petijt, ne se id oneris subire sineret, si ad Ecclesiæ gloriam futurum non prospiceret. Vt cognatis spem crescendi ex Ecclesiæ damnis præcideret; quod Pius V. de non distrahendis Ecclesiæ oppidis, & Sixtus V. de non extrahendis ex Hadriani mole pecuniis sanxerant, confirmauit. *Ferraria Ecclesiæ restituitur.* Nec id in speciem tantum, cum breui post Ferrariam Ecclesiæ asseruerit, ibique duo inter Austriacos Germanos Hispanosque matrimonia celebrauerit. Nec minori Galliam beneficio sibi deuinxit. Licet enim primò ab Henrico Rege alienum se prodidisset, eiusque, etiam post eiuratam hæresim Legatos Cardinalem Gondium. & Ducem Niuernensem agnoscere negasset, postea tamen Perronio & Offato agentibus, eum Catholicum agnouit, *Francis aquus.* quem iam Galli præsules sacris reddiderant. Nec diu post, ipsum ad pacem cum Hispaniæ Rege per Cardinalem Mediceum flexit. Arbiter ex voto partium, Franciæ ne an Sabaudiæ principibus Salutiæ deberentur, vbi suam in dubium integritatem vocari didicit, quasi ditionem illam suo Nepoti vellet à Victore dari, eam à se curam *Zelus.* ablegauit. Romanæ vrbis Ecclesias, cœnobia, Xenodochia, ipse per se, eximio pietatis sensu obiens, exemplis etiam, & non

tantum monitis ad Apostolicam sollicitudinem inferioribus Episcopis præiuit. Carmelitis Excalceatis indulsit, vt non tantum speciales Prouinciales haberent, sed etiam proprium Generalem. Vt Auenione Doctrinæ Christianæ Congregatio Authore Cæsare de Bus erigeretur, constituit. A Moscouitis; Russis, Lithuanis, Ægyptijs Legatos accepit. Seminariorum quæ pluribi Gregorius XIII. constituerat, alumnos per literas, & oblatas etiam Indulgentias ad pietatem & studia hortatus est. Ne Anno Iubilei, peregrini temporali etiam indulgentiâ frustrarentur liberalissimè prouidit. Beatos Hiancyntum & Raymundum pro Diuis palam haberi voluit. 40. horarum preces; quæ à templo in templum translatæ toto anno non deficerent, Romæ instituit. Vt placita de Auxilijs diuinæ gratiæ iuxta mentem S. Augustini statuerentur in Congregationibus ad hoc habitis, scripto etiam libello præscripsit. Sed interea pijssimè decedens, an. sedis 13. m. 1. an auxilia essent per se efficacia sine libertatis damno sicut deter-minaturus dicebatur, in cœlis sine nube vidit.

Doctrinæ Christianæ Congregatio.

1065 3. Martij.

FLORI CHRISTIANI LIBER DVODECIMVS.

CAPVT PRIMVM.

Vicesima-quarta in Fidem hæresis Lutheranorum, & de ipsorum ortu.

X Mamaluchorum excidio, inualescentibus Turcis Christianorum timor inualuit. Quid enim Christiani non paueant, à Mahometano, qui nec Mahometanis pepercerat? Cauendo periculo nihil efficacius visum Leoni Pontif. quàm si ærarium impleretur. Victoriæ quippe gradus primus, prouidere de bello in tempore; quamquam à Deo magis Christiani, de Christi hostibus, eam sperare debent; quam à suis viribus. Nullo autem meliùs exoratur Deus, quàm innocentiâ. Hinc sacræ *Indulgentiæ*, cum alibi, tum in Germaniâ promulgatæ: vt dum cælestes opes populi terrenis mutant, & proui-

Occasio.

deretur ærario, & innocentia quæreretur. At ô Dei arcana! vertit in damnum cautio: quæ parandis in hostem præsidiis facta sunt, nouos hostes pepererunt; & dum prospicitur, ne Turca præualeat in finibus, editur in sinu monstrum in quo multos Mahometes 1517
iure credas. Fuit hic *Martinus Lutherus*, Au- *Lutherus.*
gustinianus Monachus, Islebię in Saxonià genitus, dubium an ab Incubo; certè, ipsius testimonio, Dæmonis conuictor. Occasio, vt dicebam, nata ex Indulgentiis, an ex auaritià, & superbià? Cum enim Stanpicius Augustinianorum in Germania pręfectus, in iis promulgandis Dominicanos ab Alberto Moguntino Pręsule, Pontificis ad hoc Vicario, suis, quibus id honoris deferri consueuerat, antehabitos infremeret; Lutherum sui, præ rabie, non benè compotem in Æmulos laxauit, & per eius Concionum flabra, tantum excitauit incendium, vt glaciales tractus totos corripuerit. Effræni furię faciebat audaciam; quòd in Indulgentiarum præconibus erat, quod etiam pij reprehenderent. In ea fabula eò diligentius institit histrio cucullatus, quod eam curiosis, & nouorum auidis, ad stomachum esse nouit. Quærebatur & ei gratia ex scommatis in Ecclesiæ ministros, quos suo parùm dignos esse gradu, certum erat. Simul de Indulgentiarum vi, potestate Pontificis, ignis expiatorij veritate, & similibus, theses in publicum datæ: Vt sub eruendæ veritatis specie, veritas conuelleretur. Nec Tzestio & Syluestro Dominicanis, aut Ekio profuit insurrexisse in improbum, nisi vt irritarent. An Ekius ab eo & Carol-

Ex inis publice cum eo disputat. stadio publicè disputatione Lipsiæ conuictis, pœnitentiam speraret, qui Dei causâ non se adiisse aleam, inter disceptandum palam dixit. Quid quòd eum nullis rationibus Caietanus Cardinalis, & Miltitius Pontificis Le-
1518 gati ad pacis consilia flectere potuerunt? Legatorum nempe dictis ille acquiesceret, qui Pontificem ipsum diu verbo tenus pro Dei Vicario habitum, tanquam Antichristum scriptis proscidit? Nec Imperatori Carolo
Fit pertinax. pepercit à quo fide publica Vuormatiam accitus erat, vt si quid adhuc remedij superesset, vlcus sanaretur. Quid supererat, nisi vt hominem pestiferum ejiceret ab Ecclesia Leo decreto, & Carolus ab Imperio, edicto?
1520 Vt qui sępe monitus sanari noluerat, tandem castigatus periret. Quamquam vulgò creditum, magis ex re futurum, si iam tum ab initio, ab eo fuisset expressum silentium; *Damnatur.* concionatorum silentio: aut certè in peruicacem actum seue ius fuisset. Debuit statim, nec in vmbrâ solum, impius perdi, vt pij non perderentur. Salua erat in Ecclesiâ vnitas, si vnus seriò, & citò periisset.

CAPVT II.

De Lutheranorum progressu & Lutheri fine.

AD Anathematis pœnam atrociùs infremens immanis bellua, eius seu remedium seu solatium ab audaciori scelere quę-
1520 siuit; Pontificis diplomate, Iurisque canonici libris publicè incensis, & inauditâ proteruiâ in Pontificem, Cardinales, Pręsules, Do-
ctores

ctores sanctos, & sacra quæque per satyras debacchatus. Nimirùm vt ex ausu satanico, in manus satanæ verè traditus nosceretur. At in meram & inanem spumam desiisset ille furor, ni ei in Vuartbergensis arcis Azylum abdito Fridericus Elector Saxoniȩ præsidio fuisset. Arx illa Euangelistæ nouo *Pathmos* fuit. In eà cum suo Angelo, puta Cacodæmone, (cuius se rationibus inductum ad abolendam Missam scripsit) sȩpius collocutus, nouam Apocalypsim vidit. Proh, quot in ea iniquitatis mysteria nouit, & prodidit? In *Eucharistia cum Christi adorando corpore panem voluit: Calicis copiam laicis fecit, inter Sacerdotes & baptizatos discrimen non posuit: abiecto pœnitentiæ sacramento, fidem vnam vel operum vacuam satis esse ad salutem dixit. Traditionum vi negatâ, sacra Biblia, è quibus libros aliquot expunxit, alios interpretationibus impiis violauit, credendi vnicam normam esse docuit. Damnauit etiam homo venereus continentiæ vota*: nam qui abiectis ieiuniorum ritibus, Cereri & Baccho litari voluerat, quid Veneri parceret? Hinc effracta passim Monasteria, & ad obscœnum commercium, prȩeunte omnibus Carolstadio Vuitembergensi Archidiacono, ab vtriusque sexus hominibus, cœnobitica vincula, coniugalibus mutata. Hinc facilius Proceribus in sacras opes ius attributum. Magister in hoc felix. Mirùm quam dociles Auditores habuit. Inde verò quæ non conflagrarunt incendia? quæ sacrilegia non proruperunt? quando eiectis passim Sacerdotibus, & Cœnobitis, sacrȩ opes ce-

Lutheri vesania.

1521

Hæreses.

debant in censum, & luxum Principum. At nec procerum, si qui minùs assentiebantur impio, reuerentior. Hos sæpe veritatis hostes, fidei & dignitatis transfugas, Turcas baptizatos, indignos qui præessent, quibus pareretur, tanquam de plaustro in-
1521 clamauit. Hinc *Rusticorum* turbæ, & *En-*
Turba & strages. *thuziastarum* vesania; quibus inter flammas & suorum sanguinem Germania fluctuans in eo fuit, vt tam tristi conflagraret incendio, quàm naufragio mergeretur. His per populos euulgandis cum solus non sufficeret, Apostolos è Cœnobiorum præsertim purgamentis, allegit. Quos enim potius Ecclesiæ Lutheranæ, ac Epicureæ propagatores esse oportuit, quàm excucullatos Apostatas; & pecudes Veneri ventrique mancipatas? Tales Pomeranus, Peucer, Bucer, Islebius, Ionas, & similium grex numerosus. Ab
Discipuli primarij. illis Melancthonem seposui, quia tametsi patriarchæ in deliciis, aliis tamen longé verecundior fuit: nec partibus ad mortem hæsit: nisi quia puduit senem damnare, quæ iunior defenderat. Carolstadium verò audaciorem, quàm pro discipulo, è suorum albo ipse expunxit: nec dignitatis suæ putanit eum apud se pati, qui iniussu suo disiectis Vuitembergæ imaginibus, parùm Euangelicos dicebat, qui victum non pararent in sudore vultus; & persuaso Melancthone pistorem agere, ad aratrum se ipse demiserat. Nec Apostoli tantum fuere in partibus, qui populos Euangelij noui succo
Proceres. imbuerent, sed principes etiam qui Apostolos tuerentur. Hi fuere Saxoniæ, Hassiæ,

Brandeburgi Principes & alij; qui & numero, & potentiâ, & inito pluries inter se fœdere, & audacibus ad omnia Cæsaris decreta protestationibus (*Inde Protestantes*) tam vel ipsi Cæsari metum facerent, quàm *Patriarchæ* nouo audaciam. Dementes! quibus ita viuus *Enthusiasta* placuit, vt à totius orbis consensu diuelli maluerint; quàm ab ipsius sensu. Ab infami saltem eius obitu resipuissent; quem viuum ad insaniam fouerant: decessit enim tandem aliquando Islebij Lutè cœnatus, ex apoplexiâ, digna orco victima. Qui exequias celebrauerint nemo veriùs dixerit, quàm dæmon qui interfuit, & pompæ pars fuit: interrogatus enim cur quietam aliquandiu puellam in Belgio passus esset, adfuisse tùm se funereo Lutheri sacro respondit. Nec eius ista morientis ad Ionam discipulum, & Encomiastam verba dissentiunt. Orate, inquit, *pro Domino Deo nostro, vt ei benè succedat, quia Concilium Tridenti, & abominabilis Papa ei aduersantur.* Quis enim orandum esse pro Deo sentiat, nisi qui Deum non credit, & Dæmonis in censu est?

Scamaldi.

1546

Mors.

CAPVT III.

Lutheranis Pax indulta & violata.

INter hæc suos etiam vindices habuit Ecclesia, qui & libellis rem suam agerent; & si necessitas cogeret, bellis. Inter priores fuere tum Academiæ Nobiles, Coloniensis, Parisina, & aliæ: tum Academiarum decora, Ekius, Colchæus, Clictoueus, Roffensis & alij. Red supra omnes eminuit Do-

Vindices fidei.

ctor diadematus Henricus Angliæ Rex, qui cum ferri cuspide monstrum procul allatrans configere non posset, stylo confecit,
1521 meritus inde in perpetuum à Leone Pont. *Defensoris fidei elogium*. O quàm breui duraturum! Nec minus, pro sacris, studij iu Cæsare, Ferdinando fratre; & multis aliis Germaniæ proceribus: qui de non deserendis, atque etiam pro virili tuendis Ecclesiæ placitis, sibi inuicem, & Deo sacramentum Augustæ dixerunt. Actum sæpe tamen de concordiâ, ut intestinis sopitis motibus, in Turcam Pannonias tum maximè
Lutheranis multa indulta. lacerantem, vires iungerentur. At cum perduellibus nulla pax probaretur, Norembergi tandem indultum, vt donec haberetur Concilium, nulli sua religio fraudi esset: & *Confessio Augustana*, quam nouum quasi
1544 Euangelium Melanctho procuderat, permitteretur. Additum postea, vt sacrilegis præda è sacris tuta esset; & Lutherani in Spirensium Senatorum numerum adscriberentur. Sic vltro impiis indulta multa, ne per vim plura exprimerent; & in plurimis dissimulata impietas, ne proserperet in omnes. Nec dum tamen quies; quippe dum quæ meruerant impij recolunt, ex animo data quæ acceperant, non credunt: Nec à Cæsare & Catholicis amari se, bonâ fide, putant, quos sciunt se odisse. Hinc ad præsidium renouatum sæpe *Smacaldicum* fœdus, ad societatem sollicitati Heluetij, Angli, & Franci; & qui tot nefaria patrauerant, prospicere per quæ tuerentur. Ausi etiam Henricum Brunsuici Comitem ditio-

ne suà eiicere; & quamuis iuberet Cæsar, & Spirensis Senatus decerneret, non reuocare: quid enim curarent leges hominum, qui suam vim diuinis abstulerant? Vbi legum formulis parùm proficit Henricus, Armis, quę principum optima ratio, agit: nempe, vt ab hostibus, vnà cum Carolo filio, in acie captus, se quoque perderet, non modò sua. Quamquam periisse ei demùm saluti fuit: prodiit enim inde bellum, quo perduelles tandem acti sunt ad pacem.

Aliena inuadũt.

1545

CAPVT IV.

Primum bellum Protestantium.

VVlgare facinus erat Protestantibus, Imperij Principem excussisse solio, & libertate exuisse: idem in ipsum Imperatorem conati, attentauere palmarium; & clam collectis centum circiter bellatorum millibus factum accelerant, quod approbari non posse sciunt, nisi perfectum. At nouis Titanibus mentem Deus abstulit, qui à Dei cultu mentem ipsi abduxerant. Nam cum imparatum Cæsarem Ratisbonæ possent intercipere; admonere maluerunt misso Lanzathum, in Bauarià, feciali, qui bellum indiceret: eumque jam tum prouocatorio in syngrapho *Caroli dumtaxat Gandauensis* titulo insignitum, quasi abdicatum declararet. Non minus contemptu, quàm perfidià rebellium exasperatus Cæsar, ex Italià, Belgio, Germanià, Veteranos, ad quinginta millia acciuit, & Albano Duce, sic eos Bauarià totà, quam velut

1546

Bellum indicitur Cæsari.

arenam belli insederant, egit, vt nullo lo-
Rebelles dissipantur. co passus consistere, fame, lassitudine, impatientià, magis quam ferro dissipauerit. Incruenta victoria pacem reduxerat, si eà Carolus verè Victor, nec posthac precarius Imperator à rebellibus potuisset agnosci: quamquam non restitit Saxo, nisi vt qui ante sine pugnà fugerat; nunc pugnà frangeretur. Eum enim, recuperatà ditione, quam Ferdinandus frater Caroli & Mauritius Saxonicus, qui quamuis Lutheranus stabat à Cæsare, penè totam subegerat,
1547 exultantem, ad Albim prope Mulbergum
Saxo vincitur & capitur. magnà clade Carolus perculsum in manu habuit. Victoriam magis à Deo datam, quàm partam à milite Victor professus, dictum Cæsareum ad rem piissimè aptauit; *Veni, vidi, Deus vicit*. Quidni verò, cum ad noui Iosues pugnam stetisse aliquandiu solem; & auxiliarem de cælo militiam in aëre visam esse: fama diuulgauerit? Id sanè pius Imperator meruerat, quando ad Crucifixi imaginem, prope ripam, jaculis impiorum transfixam inardescens, *Fac* inquit, *ò Deus optime, vt tuam hodie iniuriam vlciscar*: voluisse pro re fuit. Captiuus Elector, ditionum & dignitatis pretio, quæ Mauri-
Langrauius captiuus. tio collata sunt, vitam redemit. Langrauius qui ad euentum hærens pependerat: experiri voluit, an tam parcere Cæsar sciret, quàm vincere. Custodię traditus est. At inde noui belli occasio, & hæreseos ad vltima iam redactæ instauratio. Dum enim Captiuum, contra pacta detinet, quasi non eum omnino carceris, sed tantum perpetui pœna exem-

pturum, sub Germanicæ vocis ambiguitate
promisisset, & in hoc trophæo victoriam
suam Germanis quasi exprobrat, nouo bel- *Inde bel-*
lo dat ansam, quo Mauritius Elector Saxo- *lum.*
niæ, & Ioachimus Albertus Brandeburgicus,
quos vafra Cæsaris interpretatio alienaue-
rat, Henrici Franciæ Regis freti subsidio,
fractarum partium reliquias colligunt;
Germauiam vastant, & inermem Cæsarem 1552
Æniponti tantùm non capiunt. Elapsus ta-
men, Passauij pacem emit, dimisso Lan-
grauio, profitendæ sectæ facta cuique co-
pia, & *Interim* reuocato. Formula hæc erat
fidei *Luthero-Catholica*, & *Politico-Chri-*
stiana, quam ex concordiæ & pietatis stu- *Interim.*
dio, Cæsar condiderat, donec aliter à Sy-
nodo esset statutum. In eâ laicis Calicis ve-
nia indulta, dum in aliis ab auità fide non
discederent, non hæreticos solum, sed Ca- 1548
tholicos etiam à se alienauerat, nec fe-
cerat inter se concordes. Quam pacem ex-
presserat amare non potuit Albertus; quia
bellum non fecerat propter ipsam, sed pro-
p ter latrocinia. At proscriptus à Cæsare, & *Nouum*
à Mauritio fractus, nec in suis viuere po- *bellum.*
tuit; qui tam ferociter alienis inhiauerat.
Felix pugna, quà victus concidit, nec vi-
ctor euasit: debuit enim & hic perire mise-
rè, qui fidei transfuga, & à suo Principe, 1553
de se magnificè merito deficiens, hæresim
ab interitu vindicaverat. Occupata tum
quidem ab Henrico Galliæ Rege Meta,
Virdunum, & Tullum, sed tria oppida, quot
exercituum strage? quot Prouinciarum ex-
cidio vindicata? Quando hæresis redditum

sibi tùm virus & róbur, in Gallias posteà effudit. Adeo crudelis est in se, & suos, qui malis est misericors!

CAPVT V.

Lutheranorum inter se dissidia.

Diuinæ desertor militiæ Lutherus desertores & ipse suæ passus est: non qui redirent ad Deum; sed qui Dæmoni, suo marte militarent. Nouus hic Nembrod, à veritate quæ semper est eadem, suam aberrare Doctrinam, vel eò debuit intelligere, quòd eius professores primarij, vt Babelis Architecti, nec loquerentur consona, nec eadem sentirent: nisi quòd omnes in cælum nouam molẽ attollerent. Inter eos præcipui fuere *Sacramentarij* & *Anabaptistæ*, quibus suus seorsim dabitur locus. Nec quibus mansit à Luthero nomen, consensus certior: vt & isti ab Ecclesià se alienos cognoscerent, quæ nulla est, si varia, & multiplex. Primum dissidium fuit à Philippo Melanctone,
1525 & 27
qui verbo & scriptis proceres & Ecclesias Saxonicas hortatus, ne sacras vestes, Latinos cantus, & receptos Ecclesiæ Romanæ ritus abiicerent, condidit *Molles Lutheranos*: Qui & *Semilutherani*, & *Adiaphoristæ*, & à libro *Confessionis*, quem Augustæ, gregalium nomine, Imperatori obtulit, *Confessionistæ* dicti. Accreuit istis numerus ex *Interim Cæsareo*: Nam qui à ritibus Catholicis alieni non admodum erant, à Principe Catholicæ Fidei formulam *Politico-Christianam* facilè admiserunt. Inter istos & alios

Molles Lutherani.

Interimistæ.

alios Lutheranos, qui *Rigidi* audierunt, bellum *Adiaphoristicum* seu *Interimisticum* per verba & scripta tam pertinaciter desæuiit, vt post Aldemburgense de pace colloquium, *Molles* sibi scriptis *Lutheri*, Rigidi, *Melanctonis* tamquam *execratorum*, interdixerint. Quid verò mirum, inter primaria *monstri* membra non fuisse concordiam, cùm nec ipsis seorsum membris pax fuerit: & noua ex se nasci non iam membra, sed frusta inhorruerint? Proh quàm informia! quàm multa! Ex *Rigidis Secta quatuordecim prodiere*: omnibus grande nomen fecit author sub Luthero præcipuus *Matthias Illyricus*, ex enormi *Centuriarum* opere; an mendaciorũ? In eo enim vix vspiam veritati locus; ex Authoris arte, qui eam toties aduersam sensit, quoties obuiam habuit. *Molles* verò *in decem Ramos præcipuos dicuntur discissi*: quippe Author eorum, verè *Protheus* & nunquam idem, suam *Confessionem* toties nouam fecit, quoties in manus sumpsit. Bene Cothurnus, & omnium pedum calceus ab aduersariis, etiam cognatis dicta. Mitto *Extrauagantes*, & liberioris Sacramenti illis in castris milites; qui in septem præterea diuersi nominis Ordines discissi, numero saltem, si minùs nomine, aut sensu Ductoris se venditarunt.

Rigidi Lutherani.

1568

Centuriator.

CAPVT VI.

Vicesima quinta in Fidem heresis de Anabaptistis.

EX Lutheranis procuderunt *Anabaptistas* Pacimontanus, Storchius, Munt-

zerus, & alij, labore facili. Quid enim pronius, quàm ex impiis facere impios? Eos tamen vt spurios abiecit *Patriarcha Saxonicus*; quod parum morigeros experiretur. At illi etsi renouato *Millenariorum* delirio, & *permisso tantùm adultis Baptismate; quod etiam apud se tantum ad salutem prodesse volebant*, ab ipso defecissent; per sordes tamen, cædes & incendia, eo postea prodidêre se dignos. Nam *Rustici* passim Germani à primariis sectæ ducibus per mẽtitos afflatus delusi, spe immunitatum, ad impia quæque, & atrocia licentiam sibi fecerunt. Heu quà tum rerum facie Germania inhorruit! Per fanaticos illos direptis, ac disiectis Nobilium arcibus, contrucidatis proceribus, cœnobiis excisis. Ibat vlterius malum; ni Nobiles ad suum publicumque discrimen exciti, incendiariorum hujusmodi centum & quinquaginta millibus contrucidatis, & quas fecerant iniuririas vindicassent, & quas facturi erant præuertissent. In turbà Muntzerus obiit, qui supra viuus eminuerat, & intra pectus glandes plumbeas excepit, qui vt suis clade perterritis animos redderet; eas se excepturum innoxiè, & seruaturum in manica iactauerat. Non tamen sic tum evulsum infaustum germen, vt non superfuerit in quod dolabræ Catholicæ distringerentur. Nam ab Heluetiâ, quò ramos diffuderat, per cognatos etiam Sacramentarios eliminatum, in Austriâ radices egit, promoto in Regem *Augustino Boder*, qui vagum, & ambulatorium Imperium administraret. At imagi-

Rusticorum turba in Germania.

1525

Vesana præfidentia.

In Austria.

nario excussus solio Rex scenicus; vix tum Regem animo exuit, cùm per cruciatus, hominem. Non diu post *Rothmannus* fabri-ferrarij filius, *Ioannes Mathias*; pistor, Ioannes Bocoldus sartor, & similis farinæ alij, pulsis *Monasterio* Lutheranis, qui paulò antè præsulem, & Catholicos pepulerant, novum Imperium excitarunt. Regiâ nimirùm digni sellâ, sellurarij opifices, si quibus imperauerunt, æstimentur. Quis enim aptius sordidam latronum fæcem regat, quàm sordidi nebulones? Ioanni Mathiæ, cui suæ gentis primò idem annus & sceptrum dedit & abstulit; in eruptione quadam cæso suffectus Bocoldus est. Hic vt iustitiam, à qua sibi nomen induit, per orbem diffunderet, viginti Apostolos consecrauit; &, si Diis placet, eorum intra os efflato spiritu, Deo impleuit. Quis Enthusiastæ dementiam non rideat? qui tum noua cogitabat Imperia, & dynastias aulicis pollicebatur, cùm in manus ipse præsulis venit: & qui diù enectam fame plebem inani auxiliorum spe pauerat, per vera ipse supplicia, læsi præsulis iracundiam satiauit. Nec dum tamen desiere Fanatici, in Belgio, & Germaniâ Regna somniare; qui tot exturbatos, non inani casu, ex inani solio Reges viderant: nimirùm quos semel Deus in scelerum pœnam excæcauit, à suis Apostolis fallacias dici, sentire possunt; fallaces esse, credere non possunt.

1536

Anabaptistarum Regnum Monasterij.

1534

Excidium

CAPVT VII.

Hæresis in Sueciam propagata.

VIx dum bené Saxoniam Lutherana pestis afflauerat, cùm iam Borealia quæque lutherizabant. Adeò facilis est malorum propagatio! In Sueciam autem, eam
1523 deportauit *Olaus* quidam Strengenensis Ecclesiæ Diaconus; qui adducto ad impietatis consortium Laurentio Archidiacono, Gu-
Rex Sueciæ Lutheranus. stauum Regem infecit, vt ab spe Regni cælestis excideret, ex quo terrenum inuaserat. Saluus erat Princeps, cætera non malus, si vnà cum Sueciæ proceribus, Danici Li-
1518. ctoris gladio periisset. Quando Christierni Regis perfidià, vnà cum multis Sueciæ proceribus, qui eius Stocolmi obsidionem soluere compulsi se fidei commiserant, in Daniam abductus est; nec enim specie venationis euasit, nisi vt infeciliùs periret, &
Hæresis stabilitur cum ipso Regnum. Obluctati quidem aliquandiu, Ioannes Legatus, & Regni Primas; sed quo fructu? in Regno vbi non alia tum
1527 lex, non alia æquitas, quàm Regis iniqui libido. Hinc publico comitiorum assensu, stabilita Hæresis; Præsules exauctorati, & sacræ opes Fisco addictæ. Patris, anno huius sæculi sexagesimo defuncti impietatem emendare conatus est Ioannes filius, & Fratris Ericonis octennio post ob Tyrannidem è solio ad Carcerem detrusi successor, restauratis pluribi Ecclesiis, & filio Sigismundo Romanis ritibus imbuto. Ipse ex Posseuini Iesuitæ illas ad gentes Gregorij XIII. & Clementis VIII. Legati consilio, vt

vberiori fructu Catholicum se palam proderet; clam esse interea satis habuit. Accrescebat spes ex Sigismundo, ad Poloniæ solium interea promoto. Quid enim pij sibi 1587
non spondeant; cum nouo Regno pium Principem auctũ vident? At, ô Dei arcena! non visa pio Principi accessisse Polonia, nisi, vt ipsi, atque etiam Deo Suecia subtraheretur. Quippe in locum defuncti patris, admissus non est, nisi precariò: propè fuit, vt dicerem impiè: cum non ante, à Lutherano Vpsalæ Præsule coronam acceperit, quàm non passurum se aliam, quàm Lutheranam fidem, promisisset. Verùm ad iniquas tùm leges inuitus non acquieuit; nisi vt eas æquiori tempore solueret. Iurante linguà, injuratus animus fuit. Nec putauit impium, impietatis se vindicem verbo promittere, dum non corde, & faciliùs inde, pietatem promoueret. Aliorsùm tamen cecidere vota: Nam reverso in Poloniam Rege, Carolo ipsius patruo, Regni primum regimen, tum regium nomen audaci perfidiâ rebelles detulerunt; cùm antea Regem ipsum, qui, vt rebellionis vltima præuerteret, accesserat, repulissent. Sic suo subtracta Regi, cæloque Succia, Tyranno Ereboque accessit. Dicas Deum populorum in se cultum deberi perjurio, aut simulationi noluisse: Adeò non iis artibus nititur, & crescit Imperium diuinum; quibus humanum.

Iniquum iusiurandum.

1595 *Rex verus eiectus à patruo.*

CAPVT VIII.
Hæresis in Daniam, Prussiam & vicina propagata.

QVo tempore in Sueciam, eodem in Daniam Hæresis peruasit: in vicina enim non ægrè serpit contagio. Nempè non credidit Christiernus I I. Rex, se mortalium inquinatissimum nisi ad cætera sua vitia, hæresim, quasi pro coronide, adderet. Vt ei ob tyrannidem pulso patruus Fridericus se planè suffectum ostenderet, hæresim etiam hausit: eamque vnà cũ Regno in filium Christiernum I I I. transmisit. Hic repressis, qui eum nolebant in Regem, qui Christi Regnum excisurus penitus erat, Lutheranos præfecit Ecclesiis, quarum ante bona Fisco addixerat. Nempè ne locupletes auaris crederet: Ac ne sacrilegij occasio nouis emendatoribus fieret, sacrilegus ipse fieri maluit. Ad id operis strenuè allaborauit Bugenhagius Pomeranus, eò à Vvitembergensi *Calipha* delegatus. In Prussiam quoque Ducalem, quæ Teutonicis Equitibus suberat; sese pestis effudit. Id ignominiæ Ordini sacro inussit Albertus Brandeburgicus, ex supremo Magistro Dux factus & Vxoratus. Quippe vt Prouinciam, sub Poloniæ clientelâ hæreditariam sibi faceret, auitam fidem exuit, & vt Dorotheam Daniæ Regis filiam in sponsam acciperet, fidem Christo & Deiparæ votorum nexu obligatam violauit. Nec à tabe tuta Polonia, Bohemia, Hungaria, & hæreditariæ omnes Austriacorum Prouinciæ: vt in omni

Hæresis in Dania. 1523

1537

Et in Prussia. 1525

ſui parte Germania pœnas daret, quæ in vnicà monſtrum ediderat, nec vt oportebat, tenerum eliſerat.

CAPVT IX.
Vieeſimum-primum in Eccleſiam Schiſma Anglicanum.

QVaſi parùm ab orbe reliquo Angliam diuideret interfluens Oceanus; eam maiori Schiſmatis diſſidio Henricus VIII. divulſit. Quæ in hoc antitheſis! vt idem eiuſdem Eccleſiæ defenſor, & transfuga, vindex & perſecutor factus, ętate præpoſterà, continens & maturus adoleſcens, 1528 vir effrenis & inſanus euaſerit! Ea nempe ſunt amoris impuri prodigia; in bruta trãsformat homines, & fabuloſus cęcus veros facit. Ex quo infandis Annæ Bolenæ flammis ardere cœpit, jam nõn Rex, ſed ſcorti mancipium, cum Catharinâ Arragoniâ, quam Arthuro fratri antea nuptam, ab vnde-viginti annis, cum veniâ Iulij II. *Occaſio ab amo impuro* duxerat, diuortium facere ſtatuit. Quaſi ex quo fratri nupſerat, nullâ eam veniâ ducere licuiſſet. Ad hoc quia nec Doctores Angli dedere ſuffragium, nec Cardinalis Cãpegius ob id in Angliam miſſus, nec Clemens VII. Pontif. aſſenſum; quippe Regina ſuę dignitatis iuriſque tenax & ſollicita, ut cænobio ſe addiceret, adduci non potuerat; à Doctoribus alienigenis ſuę cauſę patrocinium mercatus eſt. Et Thomam Cramnerum Cantuariæ Prçſulem ipſe fecit, à quo impetraret. Quid enim indigni ab eo 1533 non ſperet, quem indigniſſimum ipſe fece-

Rex Bolenam pellicem ducit rat? Sed quanti constitit inauspicatum repudium? Ex eo enim Rex planè vxorius; ad sextam coniugem duxit. Duas Bolenam & & Hauuardam, ob adulteria capite mulctauit: Vnam Cliuiensem, vt parùm illecebrosam & Lutheranismo infectam, dimisit: Semeiram mors sua, & Parram ipsius ignominiosæ sorti eripuit. At quod luctuosius, ex Regis cum sponsâ diuortio, Regni cum Ecclesiâ diuortium secutum est. Quippe non ruit ex alto Princeps, quin populos vel casu obruat, vel in casum trahat. Ex schismate *1554 In eum anathema.* aliquid labis Clementis nomini inustum dicunt: Vt qui ipsum præcipitatâ anathematis sententiâ, (quam postea Paulus III. abdicationis solenni diplomate exaggerauit) ad extrema præcipitauerit. Fit enim sæpè vt vnius morbi parùm tempestiuum remedium, gradus fiat ad grauiorem. Vt vt fuerit, inculcatum efficaciter tunc est, Reges meliùs cedendo corrigi, quàm ædendo: & cùm de illis agitur, illud imprimis obseruandum, *noli esse iustus nimiùm*. Ex eo enim Rex furens, vt se, & post anathema membrum Ecclesiæ probaret, caput eius in Regno *Se dicit Ecclesiæ caput.* suo se dixit, sacras opes fisco addixit, & Monachis vel redire iussis ad sæculum, vel pas- *1538* sim contrucidatis, vitam Monasticam aboleuit. Ausus & in Cælites ferociam exercere, D. Thomam Cantuariæ quondam Præsulem ad formulam citatum, reum Majestatis dixit: Diuorumque albo expunxit, & sacra *Sæuit.* eius lipsana igni consumpsit. Id verò in solatium procerum, sacri politicique ordinis, Fischeri Roffensis præsulis, Thomæ Mori,

Gardineri, & aliorum, quibus caput auferri iussit, quòd ab ipsis caput Ecclesiæ non diceretur. Non potuerunt isti de pœna queri, quæ Diuos inuoluerat. Nec illis sunt ad pœnam iuncti, nisi vt iungerentur ad præmia: nec id eis gloriæ contigisse tyrannus negauit, quando morti proximus, se reum confessus est. Nam qui cum Ecclesiâ in gratiam redire cupiit, ab eâ se excidisse, & eius ob caussam, multos occidisse, testatus est. Qui verò Mariam ex Catharinâ genitam hæredem, post Eduardum, ex Semeirâ procreatum, dixit, matrem eius verè sponsam agnouit. Ex cruciabat etiam impium sacrilegiorum & Monachorum memoria, sed magis vt in antecessum erebi pœnas iam ferret, nouus Antiochus, quàm vt nouas pœnitentiâ euitaret. 1547 *Stimulis angitur moriens.*

CAPVT X.

Anglia sub Eduardo ad hæresim pertracta, & à Maria ad Fidem reuocata.

Laicclericalis institutor Monarchiæ Henricus, à fidei læsæ vitio tutus non fuit, tametsi eam, præterquam in articulo primatiæ, & per Hæreticorum pœnas, immutari passus non sit. At res est delicata fides, si vel in puncto violas, totam perimis: nec quam viuens innocentiam amiserat, moriens redemit, iussis Tutoribus, vt Eduardum filium adhuc impuberem, Catholico ritu informarent. Non enim ipse suo in lecto spirare citiùs desijt, quàm hæresis in toto Regno cœpit. Authores præcipui Dux Sommercetensis Regis Auunculus, & Crammerus, vt

Anglia hæretica. ab eo imprimis hæresis prodiret, à quo præsertim schisma eruperat. Hi Zuinglianâ peste Regem tenerum infecerunt, vt à capite, per omnia membra virus faciliùs promanaret. Ob id acciti Petrus Martyr, Ochinus, Bucerus & alij, qui præficerentur Academiis, & sacra promouerent. Si tamen abrogato sacrificio, disjectis Sanctorum imaginibus, ritibus antiquis abolitis, & Præsulibus in custodiam actis, sacra vlla apud ipsos remanserant. Ausi quidem Catholici, dum

Catholici sperant. politica inter Tutores diffidia à sacris abducebant animos, prouocare Hæreticos, ac publicâ disputatione, tùm Oxoniæ, tùm Cantabrigiæ peruincere; sed non alio fructu,

Sed leui fructu. nisi vt, conciliatis inter se Tutoribus, persecutio ferociùs inualesceret. At non impunè demùm Tyrannis fuit, qui vel mutuis concidere fraudibus, vel Mariæ, post Eduardum

1153 fratrem, rerum potitæ iustissimo Imperio.

Praualent sub Maria. Indigni enim quibus liceret esse tutis, sub Catholicis Regibus, in Regno, quod totum, fide Catholicâ expunctâ, à fundamentis conuulserant. Pœnitet tamen quòd tam triste fatum Ioannam Graiam abstulit. Nam & nascendi sorte, (erat ex stirpe Regiâ) & ingenij dotibus (erat literis supra sexum imbuta,) & si tollas hæresim, digna solio, ni Dudleio Northumbrio coniugi assensa, digniori, nempe Mariæ, illud præripere voluisset. Excussis qui hæresim inuexerant, & hæreticis alienigenis, ad triginta millia iussis excedere, statim Primatiæ idolum disje-

Primaria disjecta. ctum est: ac Angli, petitâ in Comitiis veniâ, & per celebrem legationem Paulo IV. Pon-

tifici promisso obsequio, à Cardinali Polo legato in gratiam Ecclesiæ recepti sunt. Denique à suis veluti cineribus passim resurgebat Ecclesia, cùm nouus ecce ipsius casus, ex Reginę casu, spem fidelium in herbà abstulit, diu non redituram: Dicas non Henricum, aut Eduardum, qui se dicebant, Ecclesiæ *Caput* fuisse: sed Mariam quæ se negabat, 1558 nam illis excussis reuixit Ecclesia, istà sublatà interijt. Nec enim in Polo fiducia, qui eodem quo ipsa die obijt; nempe vt qui simul pugnauerant in hydram hęreseos, simul triumpharent. Nec à Philippo Austriaco sponso & Hispaniæ Rege maius subsidium: *Mors Reginæ & Poli.* Cùm enim ei mortuà coniuge sine liberis, nihil fuerit in Angliâ iuris, nihil etiam fuit authoritatis, quà ius Ecclesię posset ab impiis vindicare.

CAPVT XI.

Anglia ab Elizabetha in hæresim retracta, & inde cædes fidelium.

MAriam excepit Elizabetha, Henrici ex Bolenâ filia, tam digna parentibus soboles, quàm Mariæ indigna soror. Ipsius enim exosa mores, supra illorum sacrilegia iuit. Se quippe læsam à Pontifice Paulo IV. causata, quòd de suo ad Regnum iure, ob natalium impedimentum, ambigere visus esset: malè tectum hactenus hæreseos virus palam effudit; Anglicanæ se *Caput* Ecclesiæ, 1559 cum Parlamenti extorto suffragio professa. *Anglia rursum Hæretica.* Quasi quemadmodum Regium, ita quoque Pontificium ius esset illic ad colum deuolutum. Inauditum prodigiũ: vt fœmina, cui vix

Regina caput Ecclesiæ. per leges sui arbitrium relinquitur, suprema Præsulum & sacrorum arbitra fuerit. Nouæ dignitatis auspicium Regina sumpsit à Præsulum fermè omnium, qui etiam in Comitiis nouum monstrum horruerant; abdicatione & cruciatu. Illis substituti noui, nam à Sacramentariis deficiens, cùm alios Ecclesiæ Romanæ ritus, tum Hierarchicum inter Sacrorum Ministros ordinem retineri voluit. Posthæc in eos instituta in-
Sæuit. quisitio, & indictæ sæpiùs mulctæ, qui
1570 nouum Idolum non adorarent. Inualuit immanitas, cùm à Pio V. per seuerissimam sententiam abdicata videri potuit iure in membra iniuriam vindicare, quam acceperat à Capite. Sed venit ad cumulum ferocia, quando classis, quam operoso conatu Hispanus armauerat, post renouatam à Sixto V. abdicationis sententiam, seu agitatione fluctuum, seu Draci, quem Carolo Hauuardo Anglorum Thalassiarchæ Vica-
1588 rium Regina constituerat, audaciâ stragem in vndis passa est, quam in terras parauerat. At in eos sæuitum atrociùs, qui Hospitiis Romæ, Rhemis, Duaci, & alibi ad exulantium perfugium institutis præerant; aut qualicumque cum ipsis commercio iuncti erant. Tentauere quidem Hauuardus Norfolciæ Dux, Percius Comes Northumbriæ, & alij ad Pij V. monita, & pios à patiendi necessitate, & impios à æuiendi licentiâ prohibere: At in ipso conatu oppressi non sustulere tyrannidem, sed auxere. Qui per varia supplicia diuerso prætextu interierunt, quis referat?

Cùm enim piorum numerum augeret tollendo, & patiendi studium excitaret, affligendo, nunquam deerant in quos crudelitatis aciem distringeret. E procerum ordine supra reliquos eminuere Thomas & Henricus Percij, Northumbriæ Comites, Philippus Hauuardus Arundeliæ Comes, Eduardus Ardernus, Ioannes Feltonus & alij, magis sui purpurâ sanguinis, quàm splendore natalium illustres. Sacrum autem ordinem Campianus Briantius, Georgius Nicolai, & alij suæ mortis gloriâ illustrarunt. Illis quidem afficta sunt proditionum crimina, vt mortis gloriam causa vitiaret; & quos nobilitabant per supplicia, per calumnias infamarent. At id illis cedebat in cumulum gloriæ, ad quam & per calumnias euadunt Christiani. *Martyres*

CAPVT XII.

Anglia à Iacobo & Carolo Regibus in hæresi seruata, & inde pœna fidelium, & Regis cædes.

NEc minùs tenax hæreseos & sęuitiæ Iacobus Elizabethæ suffectus, vt qui matrem fidei martyrem habuit, (fuit enim Mariæ Scotæ filius) martyres ipse faceret: & ei filios crudelitate daret, cuius se filium impietate negauerat. Non videbat conflare se fulmen, quod in ipsum recideret. Nam quod nefas conspirationis Catholicis, ex falso, imputatum sæpiùs est, ad occasionem sæuitiæ, hæretici demùm ex vero patrauerunt in Carolum eius filium: *1603* *Iacobus Rex sæuit.*

vt orbi constaret, id generis facinora, posse fortè concipi à Catholicis nonnullis, quos vis opprimit, sed non posse patrari nisi ab hæreticis. Occasio fuit, quia Carolus sui Regni Ecclesias in ritibus concordes facere voluit. At in hoc non magis eum Dei Vicarium habuere plurimi, quàm ipse Papam. Scoti enim qui *Caluinistæ Puritani* erant,
1638 ne depromptos ex Lutheri officinâ ritus induant, obsequium exuunt, & ad arma conclamant, nam apud tales mensuram fidei arma faciunt, & hoc Religionem vocant, de Religione sentire quod libet. Nemo charius fidei suæ experimentum dedit, vt qui & suum Regem pro ipsâ prodiderint, fugauerint, vexauerint, peremerint. Quippe dum vtrimque animi pruriunt, & suam quisque fidem armis tuendam fremit, ac inter colloquia de pace, proditionum consilia promouentur; Anglorum magna pars, Lutheranâ laruâ positâ, ad rebelles transijt. Inde Parlamenti habendi expressa copia,
1640 vt quam iam armis tentauerant authoritatem regiam, consiliis labefactarent, & deinde post victoriam penitùs abolerent. Nam Rex fusus acie, sui vix benè arbiter, ac in Regno suo profugus, non euasit ad
1647 Scotos, nisi vt ab eis in Anglorum rebellium manibus traderetur. O verè fortunæ ludum: trium modò Regnorum Principem, non tantùm excussum esse solio, sed etiam ductum in carcerem, citatum ad formulam à subditis, morti addictum! sic planè contigit, vt suos ipse amicos non haberet, qui Dei per vexata ipsius membra, hostem se prodiderat.

Dissidia Anglicana pro Religione.

Rex Angliæ capite truncatur.

CAPVT XIII.

De Puritanis.

PVritani, qui in Anglicanæ Tragediæ theatro non postremas partes sustinuerunt, ex eo habuere cognomen, quòd è Caluini disciplina *purissimi* euasissent: hoc est pessimi: nam in malis, quod purum id pessimum: isti verò, hæreticos inter, adeo puri, vt nihil de veritate retinuerint. Nam supra cognatos auersati Ecclesiam, putabant impium pietatem in ædibus profiteri, quæ sacris Catholicis vsui fuissent. Et Ecclesiam iam tum ab Apostolorum æuo corruptam contestati, Patres omnes, vt ex eius commercio infectos, abjiciebant. Sed, quod doctrinæ caput & summa fuit, pium censebant, non solùm negare obsequium, sed & vitam adimere Principibus, qui minùs eorum impietati acquiescerent. Haud ægrè Anglorum etiam procerum animos, ad noua pronos, lues peruasit. Hinc eis Reginam & in sacris asseclas, quos *Anglopapistas* vocabant, per scripta, conciones & turbas, lacessendi fiducia: ac in tantùm furor inualuit, vt nec edictis regiis, nec Episcopalibus Vuintgiphli Cantuariensis monitis coërceri plenè potuerit. Quin & ex se arbor infausta surculos protulit, qui se puriores, hoc est *pessimis peiores* venditarent. Tales sanè, si rem pendas ex nomine, qui se Vnctos dixerunt. Quid enim supra vel cogites? *Vnctus* enim *Christus.* Nec illo ex censu eximas, qui se posteà

Hæreses.

1583

Turbant.

ad expurgandam etiam *Purorum* Ecclesiam missos mentiti, vel *Christos* sine ambiguo
Pseudo-Prophetæ. vt Haketus: vel misericordiæ *Prophetas*, vt Copingerus: vel *Vindictæ*, vt Artinctonus, apud plebeculam venditabant.

CAPVT XIV.

Scotia in hæresim pertracta.

HAud ægrè post Angliam infecit Scotiam lues, sed habitu dissimili: Anglia enim Luthero propior, Scotia Calui-
1558 no. Nouorum dogmatum præcones primi fuere Massenius pistor; Harlaus sartor;
Turba. Douglassius, Knoxus & alij Cœnobiorum transfugæ. Hi corruptis primorum multorum animis, vt noua sacra faciliùs intruderent, politica peruertunt, & à regimine amotâ Reginâ matre (nam filia in Galliis Francisco Delphino nupserat) Iacobum defuncti Regis Nothum, & ex Priore Sant-Andreano, Morauiæ Comitem, Regentem dicunt. Nempe vt per Spurios Spuria Religio in totam Insulam propagaretur. Reuersà autem, post mariti mortem, in Scotiam
1564 Reginâ, adeo non cessatum à turbis & sacrilegio; vt eius ob oculos cæso Riccio, ipsi,
Compressa. ob industriam charissimo, de ipsius quoque nece deliberatum sit. Elapsa tamen, perculsis viriliter perduellibus; se in tuto reposuerat, ni quam securitatem diuturnam feneritas factura erat, venia corrupisset. Morauius enim post Amnistiam ex Angliâ redux, Henricum Darlæum, quem in sponsum Regina legerat, per Comitem Bothuelium

lium trucidari curat; Regicidæ, in præmium, viduæ nuptiis promissis. Facilius tamen fuerat Bothuelio patrasse parricidium, quàm Morauio munerare: ni Reginam ipse Bothuelius non procul Edimburgo interceptam, atrociorum metu, ad assentiendum nuptiis compulisset. Nouorum hinc motuum perduellibus occasio: qui dum se in Regicidam tantùm (quem tamen ipsi & reum fecerant, & innocentem dixerant) armasse peierant; Dumbas excipiuntur: & ex Knoxi & Buchanani præsertim suffragio, fractâ fide, in Reginæ vitam conspirant. Sanguinarium consilium Trogmortonus, Elizabethæ ad ipsam legatus auertit: nempe, vt ab ipsâ Elizabethâ impleretur, & interea ad maiorem ignominiam Maria viueret. Quid enim Reginæ vita, quæ ius Regni in filium ab anno genitum, & regimen in Morauium transferre coacta fuerat, nisi ignominia? Maximè quia libertatem captiuæ, vt promiserant, adeo non concessere perfidi, vt nec ei cum Villaregio Caroli Regis Franciæ legato colloquendi copia fuerit. Ex arce tamen Lacus Leuini Georgij Douglasij operâ euasit; sed vt in vincula grauiora incurreret. Nam amissis, quas ad eius auxilium tum Hamiltonij proceres, tum alij copias adduxerant, in Angliam digressa, Elizabetham hostem nacta est, quam hospitem adierat. Ipsi quidem ad variorum legationes Principum oblata libertas est, sed pretio quo nec vitam vellet, fide eiuratâ. Hinc indigniùs habita, & à corruptis Iudicibus priuatæ in modum in-

Resurgunt.

1567

Et inualescunt.

Regina sub iugo.

Euadit.

1568
Captiua fit in Anglia.

1570

terrogata: vt non dubitaretur innocens; postquam nihil ab hostibus repertum est, quod damnaretur vt nocens. Sed quæ sua vel infuscari culpâ non potuit, Babingtonicæ
1586 coniurationis, si qua fuit, inuidiâ oppressa est. Et regius sanguis fusus est ob crimen, quod nec ipse reus forte somniauerat.
1587 Id verò factum ex formulâ, pro tribunali, vt sub specie iuris, ea patraretur iniustitia, ad quam & quantum est in orbe principum, & ipsa etiam quæ iussit inhorresceret. Ipsa veró feralem sententiam eâ fronte sustinuit, quâ libertatis, abhinc vnde viginti annis ereptæ auspicium, & transitum ad Regnum, in quod nihil fraudibus, nihil tyrannidi licet. Diuini huius Regni secura, quid terrenum curaret, in quo nihil pacis sperare poterat, hæresi præualente? Licet enim Morauius, à nobili quodam Hamiltonio Caluinista cæsus, è solio ante corruisset, quàm planè conscendisset, non tamen furor aut impietas repressa est, quid enim quietis sperari poterat, Rege puero? Proregibus hæreticis, & Anglâ furiâ, pro libidine omnia pessundante! Quin & adactus ipse Rex iam grandior, inire cum illâ fœdus, quæ matri tum maximè necem parabat. Maluit enimuerò matrem impunè cæsam pati, quàm auitum Regnum perdere, aut sperato frustrari. Nisi forte vltionis consilia inhibuere pudor & conscientia: Nam matrem in odium fidei cæsam vindicare; quid erat aliud, quàm se reum ob hæresim, & pœnâ dignum prodere?

Capite damnatur.

CAPVT XV.

Vicesima-sexta in fidem hæresis Sacramentariorum, seu de Heluetiis à Zuinglio in hæresim pertractis.

HEluetios iam ante peruaserat hæresis à Luthero, sed in tam diuersum transformata habitum, vt eam Patriarcha nusquam agnouerit. *Zuinglius* tamen, per scommata & censuras in Pontificem, Indulgentias, & ritus quosque sacros, meruerat haberi filius, ni *Sacramentariorum* renouato delirio, Berengarium in patrem habere maluisset. Quidni pro nouo dogmate, vel contra Lutherum pugnaciter staret, quod ab *Angelo sibi dormienti reuelatum somniauerat*? At Heluetij deliranti Apostolo parùm ereduli, dogma quod dormiēs didicerat; Lucernæ primum, tùm Badenæ in Comitiis, curà vigili proscripserunt, Tigurinis, quorū Ecclesiasticus Rector, Pseudoapostolus fuerat, in pertinaciâ obfirmatis. Hi, ne soli errent, Bernenses pudore magis, quàm studio veritatis assensos ante reliquis, ad noua Comitia sollicitant: & nihil morati Catholicorum obnisus, qui retractari nolebant, quæ publicus assensus iterum approbauerat, Bernæ vnà cum Basileensibus, Schaffusiensibus, Argentoratensibus & aliis Zuinglianos se profitentur. Statim ne reformatos dubitares, eiecti Sacerdotes ex vrbibus, è Templis sacræ imagines, & sacra omnia proculcata. Rei certus Lutherus

Noui Sacramentarij.

1524

Exploduntur.

1526

1528

Alicubi praualent

bilem non tenet, & quasi de plaustro, eò
Cum Luthero rixantur. furiosius infremit, quòd in fugitiuos. Nec
aduersus tam acriter mordentem ipsi sunt
edentuli, & in hac ferali logomachiâ dignos
se probant, qui suis auspiciis in Erebi
castris militent. Ideo Marpurgi, quò vtrin-
1529 que, & procerum legati conuenerant, nulla
inter fanaticos iniri concordia potuit. Quippe
non putauit æquum Patriarcha Primarius,
vt illi haberentur fratres, qui se filios
negauerant. Hactenus verbis, posthac &
ferro pugnatum. Quippe *Sacramentarii* parùm
rati Lutheri iugum excussisse. Catholicos
sub iugum ponere voluerunt. At quàm
1531 in vmbrâ sibi victoriam spoponderant, reliquerunt
hosti in luce, à Catholicis longè
paucioribus, quater intra mensem Octobrem
Sternuntur à Catholicis. fœdè profligati. Adeo in bellis plus
causa sæpe & virtus possunt, quàm numerus..
Inter alios Zuinglius ipse, totius authortragediæ
cæsus est. Quasi nouum Apostolum
zelo instinctum esse oportuit, qui &
ferro ipse, per se sua dogmata promouebat,
vt quorum animos lue non infecerat, eorum
corpora ense trucidaret. At non passus est
Christus à Pseudoapostolo impunè ad suorum
membrorum stragem educi gladium,
quem nec ad sui præsidium olim à vero
Apostolo educi, impunè permiserat. Post-
Et concordant. hæc pax, quâ ita consultum fidei, vt apud
septem gentis Pagos, *Cantones* vocant, illæsa
permanserit, in sex reliquos heresi ferocius
præualente.

CAPVT XVI

Hugonotorum à Caluino in Gallia ortus, & Geneuæ apostasia.

NVllibi atrociùs vim suam hæresis prompsit, quàm in Galliâ, quià fortè nullibi reperti, qui animosiùs resisterent. Author *Caluinus*. qui cùm non vulgaris, nec vulgariter exculti esset ingenij, suis (Gallus erat) decori esse poterat, ni hausto Parisijs & Bituricis à Vvolmario præceptore, & in ipsa postea Germaniâ, hęreseos toxico, pestis esse maluisset, progenitis *Hugonotis* (id fuit hæreticis in Gallia nomen, Ad eius intuitum Erasmus Propheta subitaneus. *Video*, inquit ad Bucerum, *magnam pestem oriri in Ecclesiâ, contra Ecclesiam.* Quam verum vaticinium! Reuersus enim, haustam ex Zuinglianis luem ita Pictauiis efflare cœpit, vt breui Galliam, Angliã, Belgium, Germaniam, Septentrionem totum peruaserit. Statim aliqui, Iuris eiurato Pictauiis magisterio, eius facti sunt discipuli, vt iniquitatis Magistri fierent, an *Ministri*? Illud enim eis nomen hæsit, ab Scholâ cui præerant, quæ *Ministraria* vocabatur. Ex iis *Vernonium* Pictonibus, *Dugioum* Santonibus, *Balinotum* Aquitanis peruertendis iussit incumbere, vel damno capitis; ipse nasutior, martyrij copiâ suis factâ, ne martyr fieret, Neracum ad Margaritam Cantabriæ Reginam se contulit. Ibi enim in tuto esse potuit, vbi ex *Rufi* & *Fabri* afflatibus, fides erat in discrimine: meminerat

Caluinus

1534

enim Lilij ad humerum quondam ob crimen sodomiæ inusti: & ex scintillâ augurabatur incendium, si *Liliatus* homo Liliatam gentem corrumpere deprehenderetur. Nec enim is erat Franciscus Rex; qui nouos Apostolos impuné grassari sineret: cùm *brachium quoque suum excisurum se, ac filios abiecturum* palam dixerit, *si à peste infectos sciret.* Cùm itaque nec se tutum Neraco crederet Euangelista nouus, euasit in

Fugit. Germaniam, & inde *Geneuam*: vt post varia cum gregalibus certamina; eam tandem vrbem perpetuo domicilio faceret sentinam hæreseon, latronum asylum, & Hæreticorum Romam; sed qualis in ortu fuit? Cæ-

Geneuam recipitur. terùm *Geneua* vt se admissâ hæresi, quam Farellus & Viretus Zuingliani prædicantes inuexerant, Dei legem exclusisse ostenderet; Sabaudi Principis, cui suberat, iugum

1535 *Geneuæ defectio.* excussit: & sacris omnibus conuulsis primum libertatis documentum esse vult, sacrilegiorũ licentiã. O quanto suo dãno rebellandi fiduciam fecere perduellibus Franci, qui tùm miserè Sabaudiam discerpebant! Fuit enim hęc Ciuitas officina fulminum; quibus Galliæ sæpissimé conflagrarunt.

CAPVT XVII.

Primum bellum in Hugenotos.

1. INquietum malum est hæresis; conflata dissidio; nec in se pacem habet, nec in aliis patitur. Febris nimirum est, nonnullas corpori dat inducias, pacem nullam. Id quàm sæpe in Gallis probatum? Nec e-

nim vera in ejs sanitas; etsi à Francisco & Henrico Regibus remediis causticis repressa pestis vim suam aliquandiu non prompserit. Nam iis mortuis, ruptâ veluti cute, per singula Regni membra virus erumpens prodidit latuisse tùm, cùm putabatur abesse. Ad remedium â Francisco I I. noui Senatorum consessus instituti sunt, qui læsæ Religionis crimina igne comprimerent; & inde *Curiæ Ardentes.* Ad hæc furere perfidi, & in Franciscum, eique suffectum Carolum coniurare. At primâ coniuratione, quâ Regem, & proceres quosque Catholicos, Condeus, Reinaudius & alij, Ambesij volebant intercipere, Francisci Guisij prudentiâ, discussâ, conflatum fulmen authores obtriuit: Condeo tamen datum viuere; quia Regem intereà mori contigit. Nec dum tamen fidei securitas; quanquam etiam Possiacensi colloquio, de hostium cauillis victrix, & edicto Iuliano hæresi proscriptâ: Cuius enim id fructus esse poterat; si ex Hospitalij Cancellarij perfidiâ, profitendæ palam Sectæ copia perduellibus fieri debebat, Edicto Inuariano. Nec enim benè paci consulitur impunitate scelerum, nec cessare diu turbæ possunt, si turbones foueantur. Heu quæ tum sacrilegia, quæ latrocinia, quas cædes gens Franca vidit! quando Rothomagus, Aurelia, Pictauium, Lugdunum, & aliæ Regno toto nobilissimæ vrbes à perfidis occupatæ sunt, & direptæ. A se tamen incumbentem perniciem Thalozates strenuè depulerunt. Nec aliud ab impiis iam auspicatis sacrilegia profectum, nisi

Hugonotorum pœna.

Coniuratio discussa. 1560

[illegible]

Hugonoti rebellant.

v: se proderent; & sine innocentium iniuriâ pellerentur. Eorum & aliorum tùm obnisu factum, ne Rex virgis cæsus è solio demitteretur ad sellam, vbi victum opificio pararet: id enim sibi esse in animo noui Enceladi sæpe iactauerant. At impia exequi non tam in manu, quàm velle. Quippe ad periculum exciti Catholici receptis passim

Apud Druidas profligantur. vrbibus; apud Druidas non sine damno quidem, capto Montmorantio, sed tamen perduelles strenuè profligarunt, Condeo qui illis præerat intercepto. Eo fracta vulnere agebat animam rebellio; cum, ingenti Ca-

1563 tholicorum damno, & pari luctu, cæso apud Aureliam Guisio à Poltroto, quem Admiralius Castilioneus, & Beza ad id facinoris subornauerant, spiritum recepit, & pa-

Pax. cem obtinuit quâ mox abuteretur ad bellum.

CAPVT XVIII.

Secundum bellum in Hugonotos.

STatim post pacem, actum de bello ab impiis; quasi ea non esset eis indulta nisi vt ad arma se diligentiùs accingerent. Oc-

Occasio noui belli casio; Regis cum Hispanâ sorore Elizabe-

1565 thâ Baionæ colloquium; & arma contra Albani, si quas in Belgium progrediens moliretur insidias, in Regni finibus apparata. Fit enim vt facilè sibi parari ab aliis mala putent, qui merentur. Inde habiti clam delectus, & in Regem apud Me'das structæ

1567 insidiæ, Condeo authore: vt qui ex scelerum conscientiâ pœnam se meruisse nouerant,

rant, haberent impunitatem ex facinorum atrocissimo. At Heluetiorum indefesso præsidio Parisios elapso Rege, & perduellibus ad Sandionisium à Mommorantio, qui ex accepto vulnere interiit, attritis, imago quædam pacis Carnotum, quam frustrà rebelles obsederant, inita, non pax vera animos delusit. Nam quasi præteritorum veniam non obtinuissent, nisi ad futurorum licentiam: breui post, Regno cædes & sacrilegia reddeintegrarunt. Faciebant eis nimirùm animos Angli, Germani, Heluetij in auxilium acciti: Quid si adfuisset etiam Turca, quem spe factà per Legatos, aditus inde ipsi in Germaniam sternendi, ad auxiliū sollicitauerant? ex hoc Ecclesiæ reformatæ filios noscas, cuius ad præsidium, & Acheronta ciebant. Nec segnius rebelles ad classicum, vt Druidensis & Sandionisianæ cladis ignominiam, feliciori successu emendarent. At Deus aliter; nam Dux Andius Regis frater, succinctus copiis tum Gallicis & Germanicis, tum Italicis, quibus Pij V. nomine Sfortia præerat, eos primùm ad Iarnacum in Santonibus cæso Condeo, deinde ad Mōcontorium in Pictonibus, acto in fugam Admiralio, felicissimè prostrauit. Debuere tum saltem amare pacem, quæ victis indulta est, cùm tam improsperè bellum cederet.

Conspiratio. *Pugna Sandionisiana.* *Instauratur bellū.* *Pugna Iarnacensis, Moncontoriensis.* 1569

CAPVT XIX.

Tertium bellum in Hugonotos.

QVi bello victi molliebantur ad pacem, pace potiti bellum moliebantur. Inde

ex promissis Rgi factis nihil exequi; promissa sibi à Rege facta minaciter postulare: eaque insuper velle, quæ neganda nouerant, vt ex repulsâ iniuriam facerent, & belli ansam. Ad hæc Rex ægrè quidem, sed seruire tamen tempori; dissimulare, cum odiis certare beneficiis: nec ante vltionis consilia admittere; quã Admiralius ipse glande igneâ ab ignoto Parisiis ictus, per minacia dicta ad ipsum etiam Regem, qui consolatum aduenerat, Regem exasperasset. Siquidem vulnus in remissorum pœnam scelerum à Deo permissum, in admittendorum occasionem conuertebat. Ac prope erat, vt Sicario bene vellet; quod sibi male in Regem, & Ecclesiam audendi præbuisset ansam. Nec vires deerant: Hugonotis seu ad festa nuptialia (tum enim ad firmius pacis vinculum, connubiali nexu Henrico Nauarræo iungebatur Margarita Regis soror), seu ad læsi præsidium vnde quaque Parisios confluentibus. At in auctorum capita malũ recidit. Et Rex ex necessitate præuertendi futuras clades, occasionem vlciscendi simul præteritas faciens, vt *Sambartholomeanâ* clade perfidi plecterentur assensus est. Inde primò Parisiis Admiralius, & alij multi; tum toto fermè Regno, quasi ex compacto impij contusi, patratorum diu facinorum intra paucos dies pœnas dedere. Nauarrum & Condæum nascendi felicitas exemit à morte, vt veræ vitæ per eiuratam hæresim redderet. Hinc itum ad arma, vt instaretur pauidis, & subactis vrbibus, quas rebelles profugi occupauerant; tunc rebellio quiesceret, quan-

Admiralius læditur.

1572

Clades Sabartholomeana.

do nullum ei perfugium superesset. Nec id operosum valde, cùm iam fusâ classe Anglicâ Rupella nutaret, ni à certa victoriæ fiduciâ ad Regnum Polonicum accitus interea esset dux Andium. Nam regiæ Maiestatis ac clementiæ esse credidit, illos pace data seruare, quos priuatis armis excisum ibat. At quanti stabit ipsi ex Poloniâ, ad mortem Caroli fratris, breui post reuerso, inauspicatum patrocinium! Nauarrus & Condeus relapsi ad hæresim, adiuti non solùm 1574 Germanorum viribus; sed etiam Politicorum (quæ factio Ducibus Monmorantiis, *Instaurantur bellū.* ac postea Alençonio Regis fratre, ex Guisiorum inuidiâ, pluribus in prouinciis inualuerat) vix dum benè obliteratas tragœdias renouauere: & pacem demùm extorserunt 1576 armati, quę Catholicos exarmaret, & Hugonotorum libidini tantùm non permitteret. Visum itaque illam non pacem, sed insultandi licentiā, Blesensibus Comitiis coërcere. Hinc rursum arma, & ex iis pax ęquior, & quæ Regem non dedeceret. At vel eo, iniqua turbonibus, eisque propterea bello *Pax.* mutata: Sed per Mayenium in Delphinatu; Bironium in Aquitaniâ; Matignonium in Picardiâ, & alios alibi strenuè coerciti, exscindi omnino poterant, ni vt Carthago illa superesset, ad eorum qui verè Romani erant exercitium, Deo meliùs visum. Nam interea Alençonius reconciliatus fratri, à Belgis electus in Principem, Indigenis rebellibus veniam impetrauit à Rege suo; vt alienigenas rebelles suum contra Regem foueret, & ei non minùs ad ambitionem pro-

desset placata rebellio, quàm accensa.

CAPVT XX.

Fœdus seu Liga inter Catholicos contra Hugonotos, & quartum in Hugonotos bellum.

DVm Rex facilitate nimiâ, an necessitate miserrimâ, Hugonotis sępius parcit, alienauit à se Catholicos; & ad Fœdus seu Ligam quà Fidei, Regis, Regnique præsidium sibi mutuò Deoque promitterent, egit. Piè sanè, si Rege auspice. Sed quia id clam factum videbatur, suspicio aliqua fuit, ne *Guisius*, qui eius author est habitus, certé promotor & vindex, Fidei velum suis commodis obtenderit: Eam subinde non solùm Pontifex; sed Rex etiam Hispaniæ, & Duces Sabaudiæ, & Lotharingiæ promouerunt. Quin & Rex ipse cùm non potuisset edicto dissoluere, suffragio approbauit: atque etiam promisit non passurũ se sibi quemquã substitui, qui Catholicus non esset. Hoc verò, cùm stirpis regiæ Principes essent Hæretici, aut Hæreticis fauentes, pro adoptione quasi fuit apud Guisium. Hinc arma & clades, quâ ad Curtracum Nauarrus Catholicos obtriuit, cæso Ioiosa Duce. Hæc prima fuit Hæreticorum in acie victoria, quæ diu inulta non fuit. Nam Guisius apud Aluæum, in finibus Carnutum, Reistris, seu Germanis Equitibus, paruâ manu, ad multa millia strenué cæsis, Curtracicæ stragis damnum maiori strage resarciuit. Verùm stupendę adeò cladis fama, victori in cladem vertit: Pa-

Liga. 1585 *Eam Rex approbat.* 1587 *Pugna Curtracica.* *Guisius Reistros cædit.* *Guisii potentia.*

risios enim inuidioso populi plausu exceptus, Regis quo vetante]aduenerat, in se bilem mouit, accenditque; dū motus populi aduersus Prætorianos, obequitando per compita, solo nutu compo'uit. Visus enim & fecisse malum vt sanaret, & plura posse, si vellet. Eum tamen Rex dilapsus Carnutum recepit in gratiam, vt securiùs Blesis in Comitiis, vnà cum fratre Cardinale perimi curaret. Eò enim ascenderat vbi stare non posset sine sceptro, nec inde descendere, sine casu. At non cessit ad votum cruentum consilium. Quia Rex tardius Regem agere ausus est; tyrannus audiit: & venit in suspicionē læsæ fidei, ex quo non maleconteutos solum seu politicos, sed Hæreticos etiam Duce Nauarro acciuit ad auxilium. Agnouit se, tùm vix Regem; cum, exturbato Guisio, Regem se esse sine Riuali dixit. Nam Mayenius cæsorum frater, fidei & partium se Ducem professus, & fœdus regno toto continuit, & ne Rex cæsi Cardinalis reus reciperetur in gratiam, nisi ante dimitteret Cardinalem Borbonium, & Archiepiscopum Lugdunensem Blesis interceptos, cum Sixto V. Pontif. egit. Nec segnius Rex Lutetiam premebat; vt in vrbe Regnum subigeret: & quæ prima eiurato obsequio, missoque in carcerem Senatu, rebellionis signū sustulerat, pœnas prima ferret. At vbi acceptæ iniuriæ v tionem quærit, illatæ pœnam reperit, à parricida Dominicano, ad Sanclodoaldi trucidatus.

1588 *Guisiorum cædes.*

Mayenius fœcit.

1589 *Rex cæsus.*

CAPVT XXI.

Liga dissoluta ex Henrici IV. conuersione.

Nauarrus Rex salutatur à Regiis.

INaudito facinore vita exui Rex potuit, at non Rege regnum. Nauarrus enim futurum se Catholicum, vbi decorè saluo posset, iureiurando pollicitus, Rex ab exercitu salutatus est. At fœderati, Religione integrà, non posse illi deferri obsequium rati, Cardinalem Borbonium Regem dicunt. Sed infœlici omine, cum captiuus esset & iã effœtus: nec fefellit augurium. Quamquam enim Rothomagi, Luttriæque obsidione, ab Alexandro Parmensi excussus ipse Henricus, nonnihil cladium subinde senserit: id tamen tandem virtute se fecit, & victoriis, quod iam erat naturâ, & meritis. Ad id iam tum viam strauerat, cum ad Arquesiam & Iuriacum Mayenium repulit & afflixit. Sed nobiliori multò palmâ non diu post in planum deduxit obices; & operosa Philippi Hispaniarum Regis consilia exsufflauit. Nam ad Sandionisij, Ecclesiæ se filium professus, pro Rege passim haberi meruit. Et resistendi fiduciam hostibus excussit, ex quo ipse veritati non restitit. Quamquam non statim concidit nomen fœderis, & erat multis Religio, eum habere Catholicum, quem Clemens VIII. Pontif. quamquam à Niuernensi legato Regio enixè rogatus, vt talem non agnouerat. Conabatur & scrupulum facere Cardinalis Placentinus, qui, ne quis Præsulum, vel docendi causâ ad ipsum

A fœderatis Cardin. Borbonius.

1560

Nauarrus conuertitur.

accederet, prohibuit. Suam in hoc suspectus vendidisse fidem, qui tam parui diuinam in alio fecit. At per Perronium tandem, & Ossatum exoratus Pontifex, eum recepit in gratiam, cui suam Deus indulserat. Date, iam manus fœderati; si duret contumacia, suspicio erit, non tam voluisse vos Regem Catholicum, quàm Borbonium noluisse. Cunctari tamen aliquandiu Mayenius, Nemotosius, & Mercurius, vt & clementiâ dignum se solio Rex nouus ostenderet; quod si nascendi ius non dedisset, virtus meruerat. Sed illis demùm in gratiam receptis, litatum paci, quà Regno diuturnis conuulso motibus, & non tantùm ad alienos à Regiâ stirpe, sed etiam ad alienigenas inclinanti, datum tandem quiescere. Non pœnitet iam Catholicorum fœderis; debetur illi Regis conuersio: & ad postera sæcula inculcabit, non alium quàm fide Catholicum, & sanguine Regium regnare posse in Galliâ. Id si per tot pericula, per tot damna impetrandum erat; *pericula ipsa damnaque, hac mercede placent.*

1595 *In gratiā recipitur à Papa.*

Pax.

CAPVT XXII.

Pax inter Catholicos & Hugonotos statuta per edictum Nannetense.

DVm Catholicos exarmauit optimus princeps, eorum se legibus addicens, parùm abfuit quin armauerit Hugonotos, quorum ex albo se expunxit. Nec enim ex iis erat, vti sperabant plurimi, non pauci vere-

Rex verè Catholicus.

bantur, qui eodem in larario, vnà cum Christo, idola coleret, & non quam veram crederet, sed quam vtilem, Religionis cultor esset. Periculum itaque erat, ne breui diffidia recrudescerent; ni quorum sacra in se horruerat, ea in ipsis passurum se indicaret. Quidni verò vltrò sectam pateretur, quæ ab annis quadraginta, tot vexata præliis, tot cladibus afflicta, robustior inualuerat? Tum oportuit malum caueri; cum citari fautores ad formulam poterant. Sed quando eò res venerat, vt rei agi non possent, nisi ante vincerentur acie, cum *Orthodoxiæ* periculo, ferendi fuerunt, si pacem ipsi ferrent; & prudentiæ Regi fuit adultam & præualidam factionem pati, quam inani conatu assequi, vt palam fieret, cui malo esset impar. Hinc edictum Nannetense, quo eos Rex vnà cum Catholicis, vt eiusdem saltem Regni accolas connecteret, cum non posset vt eiusdem fidei cultores. Conatus & hoc, permisso ad Fontembellaqueum colloquio, quo Perronius, in quodam Plessij libro sexcentos Doctorum textus corruptos, probaturum se receperat. Nec id operosum viro Doctissimo, ni ex euentu primæ diei, qua quidquid in examen venit, deprauatum fuisse constitit, perculsus Plessius, & ex ignominiæ sensu grauiter ægrotans, sequentium dierum dedecus preuertisset Ex agnità Doctoris ignorantià, scientia fidei multis illuxit. Rex ipse Romanæ se fidei firmiùs adstrinxit, suffusus, quò doctrinæ, quam ipsis in fontibus adeo impuram nouerat, tam diuturnus assertor fuisset.

Patitur Hugonotos.

1598 & 1599

Colloquiũ Perronij cũ Plessio.

CAPVT XXIII.

Gueusiorum in Belgio ortus, & primi conatus.

INtercluso hæresi aditu ad sua Regna, Catholici cognomen meruerant Carolus & Philippus Hispanię Reges, ni ab Auis habuissent. Philippo enim quid religiosius? Qui, si saluos sibi Belgas vellet eis profitendæ sectæ copiam faciendã audiens; *Malim*, inquit, *non habere subditos, quàm si ij sint Ecclesiæ rebelles.* O vocem quæ vno in Rege exscriptos Constantinos, & Ludouicos, nedum Recaredos, & Rodolphos probet: ea mihi pluris, quàm Belgæ omnes, non modò Ordines fœderati. At quis zelus hominum feruet, quos occultum Dei iudicium reprobat? Per quæ repressam hæresim voluit Rex pius, per ea inualuit. Nam ad nouos in Belgio institutos præsules, qui nouos lupos arcerent à gregibus, commoti qui iam dubiæ Religionis erant, vel etiam perditæ, eum esse gradum ad Inquisitionis tyrannidem immurmurantes, multos etiam Catholicos traxerunt ad partes. Author primarius tragœdiæ Aurangius fuit, sed qui per fratres, Comites Brederodium, Culembergium, Berghensem, & alios fabulam egit. Ad hos, quadragenùm numero, Bruxellas venientes, cum nonnihil esset exterrita Margarita Parmensis, fratris Philippi nomine Belgium regens; *nihil est* inquit Barlamontius, *cur timeas ab illis Gueusijs.* Sic apud Gallos audiunt, qui re perditã, victum emendicant.

Religio Philippi II.

1559

Gueusiorum ortus & parens.

1565

Inde factioni nomen,& symbolum. *Appensa ad collum bulla, hinc Regis, inde Fidei supra manticam, imaginem inscripta*, cum hac epigraphe. *Fideles Regi, vsque ad manticam.*
Tessera. Contra illam factionis tesseram, bullas etiam Christi Deiparæque insignitas effigie, ipsi sibi Catholici curauere. Eis cum Indulgentias Pius V. attribuit, orbe toto supra aurum & gemmas, expetendas fidelibus fecit. Cum suæ potestatis non esse, nouos Præsules abolere; quæ pro seruanda fide Carolus & Philippus Reges statuerant, abrogare; & abdicato Cardinale Granuellano, liberta-
Postulata. tem conscientiæ permittere; vt *Geusij* minaciter postulauerant, Gubernatrix respondisset, missi sunt in Hispaniam, qui id à Rege impetrarent. At non admodum eis cordi Regis imperium, quem iam in corde eiurauerant. Ideo nihil morati quid ipse ediceret; Conciones Caluini ritu celebrant, cœnobia multa diripiunt, sacra quæque vio-
Sacrilegia lant, suo denique more reformant. Adhæc Gubernatrix, peiorum metu multa indulsit,
1566 & malum alicubi vltro pati pro remedio habuit. Nec dum tamen ex vero pax: vt quos indulgentia non flexerat, arma subigerent. Sic per Noërcamium receptis Valencianis,
1567 turbonum aliquot, & prædicantium morte
Pax. litatum paci. Et cæsis vbique Geusiis qui motus conciuerant, atque Aurangio & Brederodio, qui oleum incendio infuderant, in Germaniam vltrò dilapsis, sua Belgio tranquillitas, suum sacris decus restituta sunt.

CAPVT XXIV.

Gueusiorum in Belgio secundus conatus, & clades victoriaque.

INclinatam & iacentem in Belgio hæresim Albanus Margaritę su...ectus, dum penitus voluit exscindere, exsuscitauit. Quid profuit ad Gemingam denùm è suis damno, septem rebellium & protestantium millia contrucidasse, ad fugam acto Ludouico Nassauio Aurangij fratre, & quam ab eo in Arembergio, qui cum copiis in Frisia cæsus fuerat, cladem acceperat, vindicasse? Quid ipso in Germaniam retruso Aurangio cum assensu omnium, nec sui sine Regis & Pontificis plausu, Concilium Tridentinum promulgasse? Si lictoris ferro addictis Egmondano, Hornano, & aliis innocentiæ probatæ proceribus, multorum opibus publicatis, indictoque præter solitum tributo, corrupturus victorias erat? Hinc enim, cum nec ab eius clementiâ plurimi, nec à suâ innocentiâ alij securitatem sperarent, sumpserunt ab audaciâ: & quia priora scelera atrociùs vindicata fuerant, ea in Batauiâ, & aliis patrata sunt, vt iis vindicandis Rex non esset. Ac nouæ Reipublicæ fundamenta tum iacta firmiùs in terræ angulo, an scopulo; ad quem tota suæ potentiæ mole armatus Hispanus allideretur. Fusi tum quidem Hugonoti & Protestãtes, qui Ducibus Genlisio & Aurangio veniebant ad auxilium: Recepti Montes, Harlemus, & alia passim; Sed vt rebellãdi animus, & in dedititis accresceret,

Albanus.

Gueusij profligati 1568 *Et Catholici.*

Seueritas nimia Catholicis obfuit.

Gueusij victi.

1572

vt quos nouâ Laniena victor efferauit. Nec
Pœna in rebelles. immeritò in sacrilegos Iconoclaustas, diuinæ humanęque Maiestatis non semel reos
videri poterant exacerbata supplicia, ni temporum ratio clementiam suasisset. Expendere tum oportuit quid tutò fieri poterat,
non quid ius vellet. Satius erat saniem tum in corpore pati, quàm ipsius purgandæ speciе, cruorem etiam exprimere, & impresso altius in vomicam ferro, vnà cum parte noxià, sanam alicubi exulcerare. Id Regi tandem visum, sed tardius quàm oportuisset.
Requesenius. Nam Requesenius Albano suffectus nullâ mansuetudinis specie, nullo veniæ promisso
1573 lenire animos potuit, quos tum hæreseos genius, tum Albani atrocitas ex desperatione ad rebellionem egerat. Cum igitur colloquia de pace non procederent, nec vllam Gueusij veniam vellent, quæ sectæ licentiam non daret, ventum iterum ad arma. Quibus Requesenius damnum Migdeburgi,
Repellitur quod expugnauit Aurangius, & Lugduni, quod expugnare ipse non potuit, acceptum,
Profligat hostes. fusis ad Mou-Kum propè Mosam Protestantibus, & tribus eorum Ducibus Henrico & Ludouico Nassouiis Aurangij fratribus, & Christophoro Palatini filio, cæsis, strenuè
Moritur. vltus est. Quin & hostes ex toto fermè continente pulsos, è suis erat excussurus insulis,
1576 ni excussus ipse è viuis, morti de se trophæum posuisset, qui sibi de victis hostibus trophæum positum ibat.

CAPVT XXV.

Gueusiorum in Belgio tertius conatus, & Victoriis mixtæ clades.

POst mortem Requesenij, ex ancipiti remedio, malum inualuit. Annuit Rex, vt penes Senatum rei summa esset, si fortè sui reuerentiam populis redderet, dum Imperium quasi populare facit. Nec id tum visum sine fructu, Gueusijs cum Senatu assensis, vt saluum semper Regis obsequium maneret, dum Hispani è Belgio pellerentur. Si tamen & hæc conspiratio non fuit, id certè ita visum Hispanis militibus, & ideo vltionis agitare consilia, prædas quà dabatur agere, & exiguà quinque millium manu, Antuerpiam ipsam, totius orbis fermè tum populosissimam, tum opulentissimam, & fœderatorum permunitam copiis, inuadere, & fœdissimè depopulari, duce Sanchio Auilà. Recrudescente inde magis in Hispanos odio, ita se Ordines Ioannem Austriacum Regis fratrem, qui interea aduenerat, in Præfectum accepturos dixerunt; si pacem, quam Regis nomine, Gandaui ipsi promulgauerant, in quà de vnicà Religione Catholicà, Regis obsequio, & Hispanorum abitu inter alia cauebatur, ratam ipse haberet. Quam verò pacem illi ferant, qui nulla Imperia legitima ferre possunt? Dicas ob id vnum obtentam, vt inermis Prorex faciliùs Bruxellis interciperetur. Euasit ille tamen Namurcum, vt reuocatis ex Italià copiis, Alexandro Farnesio Duce bello vrgeat,

Belgium penes Senatum.

1576 *Antuerpia direpta.*

Ioan. Austriacus.

Pax.

1577

Rumpitur

qui pacem fregere, & læſæ Maieſtatis reos inſequatur armis, à quibus ipſe tanquam fœderis fracti reus proſcriptus Edicto fuerat. In fiduciam & omen victoriæ, vexillo ſuo Crucem appingi iuſſit, cum hoc emblemate. *In hoc ſigno vici Turcas, in hoc & vincam Hæreticos.* Nec euentus ablusit, hoſtibus ad Gemblacum Alexandri Parmenſis conſilio & impetu fœdiſſimè profligatis, & vrbibus, ex cladis acceptæ nuncio perculſis, latè receptis; quamuis eis Archidux Mathias eſſet auxilio. Felix victoria in Amſtelodami damno, quam interea ſubegere Gueuſii, & factâ ipſis, ab Ordinibus Catholicis ſuæ ſectæ vbiuis copiâ, corrupta fuiſſet. Quamquam & inde fortè lucri occaſio. Hinc enim apud Arteſios & Hannones ducibus Heſio, & Capreſſo *Malecontentorum* ſocietas; qui libertati patriæ ſemper ita conſultum voluerant, vt ſine mixtura hæreſeos, Regi & Eccleſiæ obſequium ſaluum eſſet. Hos Parmenſis Auſtrio Auunculo intereà ad Namurcum defuncto ſubſtitutus, ſibi Regique aſſeruit: & poſt tentatam fruſtra principum ſtudio pacem tum alibi; tum Coloniæ, quò eorum Legati conuenerant, indefeſſo victoriarum curſu, ſic paſſim hoſtes exterruit, vt cum à Mathiâ non ſuppeterent auxilia; nec quas Caſimirus, & Alenconius, fratres, ille Palatini, iſte Regis Franciæ, copias ante adduxerant, multum promouiſſent: Regem in Comitiis Hugæ Comitis ſolenni ritu exautorauerint, & in Ducem perpetuum Alenconium ſibi elegerint. Mira veſania, vt ſubditi ſe Sacramento

Auſtria vincit.

1578

Malecontenti.

1577

Parmenſi iunguntur.

liberent: principum sortem sui iuris faciant? 1581
& quo ausu sacrum Dei,& Præsulum, eodem *Regis obsequium ad formulam eiuratu.*
politicum Regum imperium eiurent. Id vero nouarum hæreseon ingenium fuit, vt ex tragicis Galliæ, Angliæ, Scotiæ, Septentrionis totius documentis innotuit: nesciunt se meminisse subditos, qui per hæc tempora, se profitentur hæreticos.

CAPVT XXVI.

Gueusiorum in Belgio 4. conatus, & mixtæ victoriis clades.

PVdendum imperium admisit Alenconius, hoc est perduellium se mancipium fecit, cum Ducis nomen & insignia penes ipsum, res penes Aurangium esset. Sed apud ambitiosum, & inquietum tanti erat vmbra imperij, vt ad illam vel famæ,& fidei Catholicæ damno, cuius vix ipsi ex pacto fiebat copia, euadere non erubuerit. Nimirum ex nomine, & vmbra ad rem progressurum se vel dolis sperabat. Sed indigenarum diligentia ab vrbibus, quas die certa, a suis intercipi iusserat, exclusus, exceptis Dunkerka, Teneramunda & aliis, quas breui post Parmensis inuasit, agnouit factitium principem vix habiturum populos obsequentes, qui legitimum & naturalem abiecerant. Interea Parmensis, nouus Poliorcetes, Gandauo, Hypra, Brugis, Bruxellis, & aliis strenue potitus, fines suos late promouebat ex rebellium damnis. Ac magna industriæ & fortitudinis laude, subacta demum Antuerpia subnascentē Remp.

Alenconius Dux Belgij titulo tenus — 1583

Parmensis progressus. Aurangius Casus. ex casu sui fulcri Aurangij, quem à Rege proscriptum, Delfis Gerardus quidam Burgundio ignea glande peremerat, lapsantem ad suos scopulos demersum ibat, quidquid ad eius præsidium, quod Henricus Rex Gal-
1584 liæ negauerat; Elizabetha Angla per Leicestrium conaretur; ni Philippus ipse, abrupto victoriarum cursu, fractis & exhaustis respirandi, atque adeo exsurgendi otium dedisset. Dum enim per ingentem illam clas-
1588. sem, sub quâ laborauit Oceanus, & pependit orbis, Angliam tentat, & per Ligam Gallias, suos Belgas perduellibus prodidit, & Æsopicus Canis, sua perdidit, dum ad aliena intendit. Parmensis tamen reuersus è Galliis, in eo erat, vt victorias retexeret,
Parmensis moritur. ni Deo meliùs visum vt de morte Atrebati triumpharet. Tam piè decessit, quàm stre-
1592 nuè vixerat: & vitæ fluxæ damno, æternam apud Deum gloriam, cui se virtutibus probauerat, & apud homines, quos victoriarum famâ defixerat, sibi asseruit.

CAPVT XXVII.

Gueusiorum in Belgio noui progressus, & libertas per inducias asserta.

CVm Alexandro concidere visa, in Belgio, res Philippi & Ecclesiæ. Nec enim pono inter prospera, receptum à Comite
1595 Fontano, post mortem Ernesti Austriaci gubernatoris, Belgium administrante Cameracum, Caletum, Ardram, & alia ab Alberto Cardinali Austriaco subacta. Quippe non iam in Gueusios; sed in Catholicos

Catholici depugnabant. Vtra pars vinceret, victam se in suis Ecclesia indolebat. Quin, ne vna tantùm ex parte dolendi causa suppeteret, Mauritius interea Aurangius, Patri suffectus, Hispanis non semel cæsis, suos fines strenuè & vindicabat, & propagabat. Eo denique res adductæ, vt quasi de victoriâ suis auspiciis Philippus desperaret, in Clar. *Belgium*
Eug. Isabellam filiam Alberto patrueli, qui *transmissum in*
diademate galerum purpureum mutauit, *Isabellam*
nuptam, dotales illas Prouincias transmiserit. 1598
Hoc est, nouos coniuges hostibus obstinatis obiecerit. Noui regiminis infaustum *Clades*
statim augurium illuxit ex clade Neoporticâ, *Neoporticæ.*
quâ fractus à Mauritio Albertus est. 1600
Nec valde felicius ex Ostendâ, post triennalem obsidionem Ambrosij Spinolæ virtute *Ostende.* 1604
subactâ, vt quæ non victorem minùs, quàm victum exhauserit; cùm interea Slusis, & aliis occupatis Mauritius, id damni largè rependeret. Denique nouo Principi rogandus demùm hostis fuit, vt pacem daret, eamque ad annos duodecim obtinere, non mi- 1606
noris operæ, quàm Ostendam capere. Nec ante de ipsâ seriò actum, quàm *Ordines* liberi, suique iuris, & à Rege agnoscerentur. Hac vnâ victoriâ priores omnes exscriptæ, imò & superatæ: quippe non pugnatum alibi, non victum, nisi vt demùm hoc vinceretur.

CAPVT XXVIII.

Hæresis à Colonia exclusa.

COloniam quoque afflauit pestis hæreseos, vt eo tentamento probata Ciuitas non magis Augustæ Romanæ, quàm fidei *Coloniam* se proderet. Authores periculi fuerunt ipsi præsules, Hermannus, & Truchesius qui pleno gutture haustum virus effundebant in plebem, vt inficerent, & sub specie pastorum lupos agerent, gregemque disperderent. Obtendebat emendationem

1547 *Hermannus Præsul hæreticos acciuit.*

populi Hermannus: sed pro emendatoribus Bucerum, Melancthonem, & alios acciuit, qui Septentrionem totum infecerant. Ad hæc ciues bono principi parere tam faciles, quàm impio resistere, reclamant, & quia nec precibus eum, nec monitis ab incepto abducunt, agunt cum Paulo III. Pont. & Carolo V. Imp. vt abdicetur, eius in locum suffecto Adolfo: vt suæ priuatus emendationi vacaret, qui tam malè princeps publicam curauerat. Audacior aliquanto post Truchesius, vt crimine se supra vulgus proderet Dei thalamum incestauit: & fractà, quam Deo fidem obstrinxerat,

Abdicatur.

1582 Agnetem Mansfeldiam Deo in cœnobio dicatam, in sponsam allegit. Et sic dum ex Agnete Lupam; ex pastore se ipse Lupum fecit. Ad prioris victoriæ memoriam stimulati Ciues, Clerus, Senatus, & Academia nouo se trophæo parant, & strenuo in suum, non iam principem, & Episcopum; sed tyrannum & transfugam obnisu, mori apud se fideles, non mori zelum pro fide

Truchesius Præsul sponsam capit.

probant. Nec minus ipse in cœpto pertinax, collectis copiis, Bonna & aliis circa Vrbem arcibus occupatis, thesauroque Ecclesiæ direpto. Eam illi faciebant audaciam, ingentibus promissis, & Gueusij Batavi, & Protestantes Germani, & Hugonoti Franci. Quid enim non spondeant isti vxorio Præsuli, & qui per introductos Prædicantes in oppida Euangelij noui se fœtum, & vindicem prodiderat? Sed frustra fuere promissa subsidia; nam ad Greg. XIII. Pontif. & Rodolfi Imp. monita iussaque nihil resipiscens, è sacris demum eiectus est, qui sacra inquinauerat: & Ecclesiæ dominio cedere iussus Ernesto Bauaro: ne principem iam Ecclesiæ se putaret, cuius nec subditus erat. Hinc rursus classicũ. At Ernestus tũ suis, tum Alexandri Parmensi copiis ita impurum attriuit, vt Casimiro Palatini fratre ad sua fœdè reuerso, Bipontino & aliis Apostatę fautoribus fractis ipse denium excussus Bonnâ in Batauiam effugerit. Non fuit cur vel in rerum omnium penuriâ, & vulgi ludibrio dignitatem amissam in dãnis poneret, cui datum est, suam Agnetem habere fortunæ sociam; quam supra omnem dignitatem semper habuerat

Factum armis tuetur.

Abdicatur.

Armis pellitur.

CAPVT XXIX.

Caput Anacephalaeoticum, de hæreseon cladibus vel vindicatis, vel resarcitis.

NVsquam pertinaciùs impugnata Ecclesia est, quàm per recentes Lutheri,

Caluini, & aliorum hæreses: nusquam animosiùs propugnata. In eam actum fraudibus, armis, consiliis, parricidiis, clade principum, Regum cæde, Regnorum subuersione. Id verò prodigiorum orsus est Monachus excucullatus, adeo ad subuertendum vel infirmitas potens est! & vel à scintilla conflari possunt incendia, si in materiam siccam inciderit! Quantùm Ecclesia in suis hostibus est experta perfidiæ, & audaciæ; tantùm in suis assertorbus fidei, & constantię. Ne plus pro impietate auderent orci satellites; quàm cęli ministri pro Religione. Hinc Præsulum pro antiquis ritibus decreta; Academiarum vindicię, Doctorum scripta; & Principum etiam arma. Hinc bella Protestantica in Germaniâ, Hugonotica in Galliâ, Geusia in Belgio, Zuingliana in Heluetiâ, & alibi alia: de quibus vel dictum ante; vel quantùm oportuerit postea memorabitur. Sacri & inde Ordines prodierunt in aciem, siue illos iam ante, quasi ad bellorum subita & incerta conscripsisset Ecclesia, siue tunc ad istius quasi militiæ Sacramentum allegerit. Sed nusquam pugnatum animosius, nusquam feliciùs victum, quàm Tridentinâ in Synodo; vbi fulminati noui Promethei, tanto luctuosius protrusi sunt ad baratrum; quanto vesanius in cælum se suâ stultitiâ sustulerant. Ista etiam strictim & ordine referre placet: vt si quid ex tot molitionum, fraudium & cladium memoriâ mæroris inhæserit, vltionis id acceptæ solatio leuiatur.

CAPVT XXX.

De Concilio Tridentino.

SVus etiam venenis vſus eſt. Non ita pertinaciter lædunt, vt non aliquando vel fiant antidota, vel fieri doceant. Id & probatum in hæreſibus, ad quarum veluti cotem veræ fidei aurum probatur: per hæc tempora permiſſum diu creſcere illud lolium; vt adultum faciliùs internoſci poſſet in Euangelicâ meſſe; & decretorum falce in Synodo reſecta, anathematum igne comburi. Ad hoc indictum primò Mantuæ à Paulo III. Concilium; tum, non probato omnibus loco, Vicentiam tranſlatum; demùm Tridenti duos annos conſtitit, vt poſt id temporis, morborum ſeu cauſâ, ſeu prætextu Bononiam transferretur. Ad hæc queri Cæſar, & imperioſiùs vrgere, & Patres Bononiæ, & Pontificem Romæ, vt Tridentum Concilium referretur. Non tamen, ob cauſas, quas poſtea conuenientiùs referam, euicit; vt id gratiæ, Iulio III. ipſi interea ſuffecto, deberetur. Quamquam ea valdè imminuta, ex alienato interea Rege Chriſtianiſſimo, ob proniorem in Cæſarem animum. Quo Reges magnos non agit iniuriæ vel ſuſpicio? Hic oblitus eſt fermè ſe Chriſtianiſſimum, dum ſe Regem nimium meminit, ſiue quia per Amiotum Concilio detrectauit obſequiū; ſiue quia Proteſtantiū defectionem in Cæſarem fouit: & occaſio magnam partem fuit, vt ex armorum, quãuis adhuc procul inſonantium, metu Con-

Concil. indictum 1545 1547 *Intermiſſum.* 1550 *Redintegratum.* 1552

cilium dissolueretur Id quam gratum & Germanis Protestantibus, & Anglis Hierolaicis, qui celebrem illum Præsulum quasi Areopagum, non aliter semper horruerant, quàm Iudices rei; Dominos fugitiui. Hortati quidem eos sæpe sunt Pontifices, Cæsares, Patres, datis etiam securitatis literis; vt ad Synodum conuenirent. At surdis fabulæ; emendari puduit, ne dicerentur errasse: horrebant medicinam quæ ægros proderet: & sua magis volebant foueri vulnera, quàm sanari. Inde ea in Synodo ab ipsis postulata, quæ si darentur, Synodus non esset. An enim Ecclesiasticus ille consessus; quem non Pontifex indiceret, sed Cæsar:& in quo, etiam laicis Apostatis, suffragij ius esset: & id genus alia quæ si darentur, non expungeretur antiquus error, sed nouus admitteretnr. Haud segnius tamen à Pio IV. qui Iulium III. post Marcellum, & Paulum IV. excepit, redintegratâ Synodo, in absentes dictū est anathema, qui prę̨sentes resipiscere noluerant. Ad hanc incudem vocatâ illa nouorum dogmatum syluâ; nullum fuit qui malleum ferret; quod suis Authoribus placebat vt aurum, vitrum, & si quid fragilius repertum est. Nec tantùm damnatæ hæreses, & sacra dogmata prope omnia, quę poterant controuersiam pati, expressa clariùs, & firmiùs stabilita; sed piè, & ad sensum veterum viuendi norma præscripta Christianis. Meritò igitur hanc Synodum dicas, *Orthodoxiæ* Regulam, hæreseon omnium malleum, virtutum Christianarum ærarium, piæ vitæ normam; Conciliorum de-

Intermissum.

Ad illud Haeretici non venerunt.

Quare.

1562

Redintegratum hæreses damnat.

niquc omnium non tantùm summum, sed etiam summam.

CAPVT XXXI.

De Ordinibus Minimorum, Theatinorum, Capucinorum, & Recollectorum institutis.

INstituti etiam tùm vel restituti Religiosi Ordines, qui contra rebellantem hæreticorum aciem Ecclesiæ essent vel presidio, vel solatio: Et non tantum transfugas effringerent, sed Catholicos etiam ad pietatem promouerent. Id iam in antecessum feliciter impleuerat ***Franciscus à Paula***, instituto nouo Olympionicorum ordine, qui dum ab 1473
omnibus, quibus non licet in quadragesima vesci, se abstinent; Epicuream Nouatorum sectam, ante Deum, Veneri, & Baccho litare solitam, proscriberent, antequam nasceretur. Istos vt re coram Deo essent ante *Minimi.*
alios, infra & nomine esse coram hominibus conditor humillimus voluit, dum vt ***Minimi*** dicerentur instituit. Quippe hic vnus apud Deum crescendi gradus, apud homines demitti.

Nec minus Ecclesiæ roboris ex Theatinis, *Theatini.*
quos vt ad vitam professioni consonam Clerum reduceret; Petrus Caraffa Archiepiscopus tùm Theatinus; postea Paulus IV. in- 1524
stituit ad eximium illud opus, collaborantibus Marcello Caietano Tianeo, Bonifacio à Colle, & Paulo Consiliario Sacerdotibus piissimis, ex Hadriani primum VI.

tum Clementis VII. suffragio. Hi vt Apostolos, & ipsis coæuos Christianos perfectius exscriberent; abdicatis omnino opibus, nihil sibi ad victum parari voluerunt, nisi quod vltroneis, & non quæsitis Eleemosinis suppeteret. Non nomine solùm, sed re magis addictos diuinis, diuinosque vel inde noscas; qui enim magis tales, quàm qui terrenorum posito studio, totas suas curas in cœlos inferunt? His addas Capucinos licet; quibus authore Matheo Bassa, excitatà ad literam S. Francisci regulà, adeo paupertas placuit, vt ea sola saginati, & non degeneres sui Patriarchæ filios, & dignas Deo victimas se reddant. Cum istis iungere Recollectos placet, ex Obseruãtibus natos, quãtulum enim est discrimen Cucullus, si & paupertatis studio & Regulæ obseruantià, & vitę totius austeriori cultu non sunt dispares? Per hos, vt per viuã Apologiam etiamnùm probat Ecclesia Rom. puram se sordiũ, quas Hæretici obtrudunt. Efficax enim in matre innocentiæ præiudicium; si filios integritatis laude conspicuos monstret.

Capucini. 1525

Recollecti. 1532

CAPVT XXXIII.

De Ordinibus Barnabitarum, Somaschorum, & Doctrina Christiana Institutis.

NOn dispari sacræ Militiæ stimulo prodierunt in aciem *Barnabitæ*, qui quasi Phœnices, ex cineribus Romani excidij surrexerunt. Nam ad conciones, quibus Seraphinus quidam diuexati populi lachrimas detersum

æternum ibat, excitati Morigia, Ferrara, 1533
Zacharias, & alij abscedunt à sæculo, vt *Barnabitæ.*
æternitati se dedant: nec in eo sibi tutum
manere putant, vbi rarò est in tuto innocentia; ac approbante postea propositum Paulo III. Ecclesiam S. Barnabæ Mediolani impetrant, (inde ipsis nomen) quam facerent instituti quasi Metropolim, & Apostolicorum militum officinam. Nec studium *Somaschis* dissimile, quos ad Militiæ Diuinæ *Somascha* sacramentum adegit, gesta parum prosperè prophana militia. Nam Hieronymus Æmilianus Patricius Venetus, parum ex voto 1531
cum hostibus Reip. congressus; post libertatem miraculo adeptam, militiam agitauit animo, in quâ numquam vinceretur, si nollet. Eius in ordine, qui nomen dant, ita Deo se vouent, vt orphanis se quasi parentes addicant, eos ad pietatem instituant, & ad artes, quas quisque pro indole malit, promoueri curent. Deum isti demereri efficacius non poterant, certum enim iis eum esse pro patre, qui egenos adoptant in filios. Hi per totam Italiam iam diffusi iniere fœdus cum Patribus Doctrinæ Christianæ in Gallia. *Patres*
Istorum Institutor fuit Cæsar de Bus, qui *Doctrinæ*
vt Doctrinæ Christianæ cognominis dignos *Christianæ.*
per verba præcones faceret, eam ipse in se
per facta expressit. Hoc maximè in votis 1592.
habuit vir pietatis eximiæ, & Apostolicus ex vero, vt rudioribus præsertim informandis, sui addicerentur, & in se illud apprimè impleretur, *pauperes euangelisantur.* Nouum hunc Ordinem Clementis Octaui suffragio institutum, cum Somaschis iunxit 1617 *Somaschis iuncti.*

Paulus quintus: sed dissoluto posteà ab Innocentio decimo Gallorum cum Italis fœdere; vt suis sub auspiciis bella Domini Doctrinarij pugnarent, Alexander septimus voluit. In id ipsi iam sedulò incumbunt: eam Spartam ornant, & augent vberiori fructu, quàm pompa. Nec enim mundanâ luce radiare tanti est apud illos, qui spreto sæculi rumore, vnum duntaxat pro Christo ambiunt, animarum salutem. Quo tempore cepit in Galliis Congregatio Patrum Doctrinæ Christianæ, cepit & Vrsulinarum Societas, quæ tum etiam ab explicandi Doctrinæ Christianæ prima rudimenta puellis, & sui sexus rudioribus munere nomen habuit: dicebantur enim tunc filiæ D. Vrsulæ Doctrinæ Christianæ. Author eius primarius fuit Cæsar de Bus administroP. Romillono, per quem Insulanæ in Comitatu Venessino domus, quæ prima in Galliis fuit, fundamenta iacta sunt, cooperantibus ad id strenuè Cassandra, de Bus, quam patruus Cæsar ad pium illud institutum dudum formauerat, & Francisca de Bremon; & Cæsare ad primos sumptus ducentos nummos impendente. Promouit non diu post opus ipse per se Cæsar Auenionem digressus, aggregatis & hic eiusdem instituti pijs Virginibus, quas sub ipsius auspiciis, probatissimæ pietatis vidua Ioanna de Capellis regeret. Cum postea Pater Romillonus à Congregationis Patribus Vrsulinarum, quæ tunc eorum regimini suberant, dictus Prior discessisset à Cæsare, institutum illud apud Salyos, & alibi suo marte promouit.

1647 Seiuncti.

Vrsulinæ.

Cum insuper ex domo Auenionensi Arelatensis & Tholozana, viuente adhuc Cæsare, & ex illis aliæ postea innumeræ toto regno prodierint.

CAPVT XXXIII.

De Ordine Oratoriorum & Iesuitarum.

SVas & partes ad Ecclesiæ decus & præsidium egere feliciter Oratorij. Eis ex 1575
suffragio Gregorij XIII. originem dedit *Philippus Nerius* flammæ diuinæ diuturnus *Oratorij*
martyr; vt qui effractis per amoris vehe- *It. li.*
mentiam costis pectus ampliauerit, quo Dei esset capacius; vt nihil mirum sit discipulos humanorum affectuum esse planè vacuos, quibus magister planè diuinus obtigerit. Quos homines hic Ordo aluerit, æstima ex *Baronio* & *Taurusio*. Quantum isti suæ Societatis decus! quorum ex virtutibus magis enituit Cardinalis purpura; quàm ipsi ex purpura Cardinali. Baronius successu planè *Baronius*
mirabili effecit, ne suam originem, & progressum ignoraret orbis Christianus, editis Annalium Ecclesiasticorum libris, qui soli rerum pietatis & Ecclesiæ curiosis, sint instar omnium. *Taurusius* illustrata virtutum de- *Taurusius.*
core Italia, ad Auenionensis Ecclesiæ infulas promotus Gallias erudiit; & si auguria non fallant, totum orbem, quando Cæsarem de Bus ad institutum suum prosequendum iuuit, & eius Congregationis se pa- 1593
tronum ac vindicem professus est. Ne suum Nerium Italiæ Gallia inuideret, *Berullius* *Berullius.*

1513 *Oratorij Galli.* effecit, pietatis exactissimæ Cardinalis, instituto in Galliis Oratoriorum Ordine, qui & doctrinam Ecclesiæ strenuè tuerentur, & fidelium mores ad Euangelij normam dirigerent. *Iesuita.* Postremò refero Iesuitas, qui inter 1540 primos locum habere meruerunt: quippe qui seu Ordinis amplitudine, seu rerum gestarum famâ nemini cedant. Eorum Societatem instituit *B. Ignatius Loyola*, *Cantaber*: *B. Ignatius.* approbarunt Paulus tertius & Iulius tertius, vt eius opera fidei lucem latè diffunderent, eo etiam quo sol vix suam: quod vt diuinitùs inceptum, sic & feliciter adimpletum est.

CAPVT XXXIV.

De Humiliatis extinctis, & Oblatis institutis.

VT acies Christiana non magis inclaresceret, ex vocatis ad Sacramentum nouis legionibus, quæ Dei causam tuerentur, quàm ab exauctoratis veteribus, quæ ipsam prodiderant; *Humiliati instituti.* Humiliatorum Ordinem aboleuit. Hic olim Mediolani sub Lucio III, institutus, nomen à virtute habuerat, quæ Christianum re facit & prodit. Cum illis consensere titulo quidam ex pauperum Lugdunensium scholâ profecti, vt impunè sub humilitatis elogio superbiam abderent, ac hæreses disseminarent. Factum enim aliquandiu, vt sine vlla litterarum notitiâ, & *Pseudo-Humiliati.* sacra populis è suggestu exponere, & sine Præsulum suffragio reos à noxis absoluere 1199 attentauerint. Sed ab Innocentio III. de-

mùm proſcripti documento fuerunt; quos nominis contagione infamauerant, non fuiſſe ipſis ſocios culpæ, cùm non fuerint & pœnæ. Quamquam fortè præſtitiſſet vel innoxios tunc perire, ob alienam culpam, ne poſtea perirent ob ſuam. Nefas! pietatis illam Academiam, in ſcelerum officinam tranſiiſſe, & ex effræni vitiorum in iſtis licentiâ, innocentes Ordines veniſſe in inuidiam; ſed quantò facinoroſiùs, quòd à ſuis ſordibus ne abducerentur, facinorum atrociſſimum agitauerint; vt in Carolo Borromæo Archipræſule Mediolanenſi, qui ad meliorem illos frugem reuocare voluerat, virtutum omnium ſpirans exemplar tollerent, qui omnem in ſe virtutis ſenſum extinxerant. Adeo deſperatus eſt à ſummo ad ima caſus! At fruſtrato mirabiliter ictu, quem per ſubornatum Sicarium exploſeraut, quantum auſi eſſent parricidium ediſcunt; dum non perficiunt. Hinc à Pio V. meritò extinctus Ordo, ex quo prodierat qui lucentem & ardentem Eccleſiæ facem extingueret. Nec inde damnum Eccleſia ſenſit; ſiue quia in ſuperſtite Borromæo vno, pluſquam totum Ordinem habuit: ſiue quia ipſe, velut in ſupplementum, *Oblatorum* Societatem inſtituit. Sacerdotes hi erant, qui quaſi Chriſtiani, ſub Archipræſule magiſtro, Peripatetici, per amplæ Diæceſeos Oppida obambulando, diuinæ Philoſophiæ dogmata circunferrent: & ita Deo ſe Oblatos meminiſſent; vt ſui muneris eſſe crederent, alios Sacerdotes & populos dignos reddere, qui Deo offerrentur.

Proſcripti.

Alij D. Carolum necare attentant.

1571

Oblati inſtituti.

CAPVT XXXV.

Abyssini in Æthiopiâ ad obsequium Ecclesiæ, & Pontificis addicti.

ACceptas ab hæreticis clades ex eo etiam solata est Ecclesia Romana, quòd suum ius latè per Affricam & Asiam redintegratum nouit. Inter primos refero Abyssinos, quibus Preto-Ioannes imperat in Affricâ. Eorum Principes Dauid, & ipsius Auia Helena, per Matthæum, ad Emanuelem Lusitaniæ Regem, legatum, curato contra Turcas fœdere; ex eo tempore, se Christianos animo probauerunt, quo Lutherani esse desierant. Ne de suo erga Ecclesiam studio dubitari posset, Clementi VII. per Zangarabo legatum detulerunt obsequium. Ita fieri oportuit, vt, quantas vices à Candacis tempore leges Christianæ passæ apud ipsos essent, innotesceret, ac primææ integritati redderentur. Sacramenta Chrismatis & vnctionis respuebant, vt superflua: connubium Sacerdotibus permittebant: Iudaicos in cultu Sabbati, ciborum discrimine, & asserendâ vnà cum Baptismo, Circumcisionis necessitate, ritus amplectebantur. Breui, & hæreticorum damnatis, & schismaticorum vetitis, & Iudæorum abrogatis placitis simul collectis, veram apud se Christianitatem vel corruperant, vel obruerant. Nec statim errores eiurati; quamuis in eo Lusitani, Pontifices, Iesuitæ, & alij strenuè desudauerint. Non enim vnius diei opus est, à multis sæculis inolitam superstitionem

1521 Fœderantur cum Lusitanis

Pontifici se subdunt.

Errabant.

abrogare. Apud illos præsertim, quorum sacris ille summo iure præerat, quem ex gentis ritu, ex superstitiosa Monachorum B. Antonij in Ægypto colluuie; Alexandrinus Patriarcha schismaticus ad infulas promouebat. Necesse erat vt in membra virus diffluerer, quod restagnabat in capite. Operis nimirum perfecti gloria reseruabatur ad Seltanum Cogerum gentis Principem, qui missis ad Vrbanum VIII. internunciis, è Règno potentissimo, Ecclesiæ Romanæ Prouinciam fecit.

CAPVT XXXVI.

Potestas Pontificia in Orientem latè propagata.

NEc minor in Orientalibus Patriarchis, Antiocheno, Alexandrino, & Hierosolymitano, in Ecclesiam Romanam veneratio. Quippe assensi demùm Concilio Florentino, cuius authoritatem diu refugerant, Pio II per Legatos obsequium detulerunt; gloriosius rati Ecclesiæ Romanæ membra esse, quàm suarum capita. Nec improbauere factum posteri, Theophilo & Gabriele Alexandrinis Prçsulibus per Legatos ad Hadrianum VI. & Clementem VIII. durare 1523 se in obsequio testatis, à quo secedere perire est. Vidit etiam Antiochenus, perennare 1594 vitá non posse membro, cui nullus est nexus cum capite. Ob id suæ reuerentiæ monitum per Legatos voluit Iulium III. Prô, quam latè per Orientem reuixit, authoritas Pontificia: Quid quod transmissis Arme-

Patriarchæ Orientis Romano se subdunt.

niis, ad vltimas vsque Orientis oras, sui maiestate nominis omnia impleuit? Armeniam certè iam tum à tempore Synodi Florentinæ, in fide Romanæ Ecclesiæ esse Gregorius Naxauiensis Archiepiscopus Iulio II. testatus est. Vltra verò, Simon Sulaka omnium qui trans Euphratem ad Indos vsque
1553 Christum colunt, factus Patriarcha; haud ritè delato munere functurum se credidit, nisi ex Iulij III. suffragio, quem propterea adiit, illud exerceret. Ab isto suam & ab ignotis gentibus potentiam agnosci Pontifex Rom. didicit; & é suorum numero eos esse, qui per multa sæcula Nestoriani audierant. Eos enim vt illibata fide imbueret, Marcus Patriarcha; Romæ, quo Pontificem veneraturus accesserat, à trecentis iam annis ex illimi fonte sanam doctrinam hauserat.

CAPVT XXXVII.

Potestas Pontificia Maronitis & aliis agnita.

MAronitæ, cum aliis Orientalibus Ecclesiæ Romanæ professis reuerentiā, locum habere debuerunt, nisi ex fido magis obsequio, proprium meruissent. His adeo non nocuit, fuisse diu Monothelitarum sobolem, vt post eiuratos apud Haicmerium Antiochenum Patriarcham, & Innoc. III. errores, ad maiorem Ecclesiæ cultum, multum profuerit. Ex falsitatis abiectæ memoria: magis & in perpetuum placuit veritas. Tanti est eam ab iis fontibus haurire, vbi

Unde Maronitæ.

pura est: Id Ionæ eorum Patriarchæ cælesti prodigio demonstratum. Dum enim Romæ, quò ad Lateranense Concilium, sub Innocentio III. venerat, sacra faceret, ritu Græcanico: fermentatum panem in azimum, & ligneum calicem in argenteum conuersa mirabiliter suspexit, Deo per ingens prodigium Romanis ritibus, contra Græcanicos, suffragante. Quā efficax ad erudiendos homines stimulus, didicisse à Deo: qui talem magistrum habuerat, facilè Armenos, Georgianos, Iacobitas, & suos prę sertim Maronitas inter discipulos, eòsque dociles habuit. Inter eos Maronitæ qualem tum fidem acceperant, sine vlla errorum mixtura seruasse se probauere, per internuncios ad Gregorium XIII. Digni propterea, quos ille Pontif. instituto Romæ in ipsorum gratiam collegio, & Clemens VIII. Paulusque V. missis per Legatos sacris muneribus, Catholicos agnoscerent, & Ecclesiæ Romanæ cultores. Audeant iam desertores improbi præ largo pulmone vaticinari Pontificiæ Maiestatis excidium: casum non timet illa, quæ sui perennitatis Deum vadem habet: nec bonum ruituri corporis augurium est, purgamenta euomuisse.

1215 *Prodigium.*

1577

CAPVT XXXIII.

De Cophtorum pertinacia.

HAud par obsequium in Cophtis, quorum Patriarcha, qui se Alexandrinum nominat, Cairi sedem habet. Spem quidem fecerat eius obsequij, Abrahamus qui-

dam Syrus, qui eius se Legati nomine, Romæ ad Paulum IV. venditauerat At citra
1561 fructum spes emarcuit, Patriarcha ad Pij IV. qui Paulum exceperat, per Legatos, Abrahami dicta reprobante. O cæcum qui
Pertinacia. cæcos ducit in foueam, dum non vult ab alio regi; & diabolico sub iugo gemit, dum Pontificium non subit. Quis neget, cum & schismate à suo capite, & quod sequitur, hæresi, à vera fide & diuelleretur ipse, & quos regebat abstraheret. Septenarium Sacramen-
Hæreses. torum numerum ita admittunt; vt Matrimonio, Confirmatione, & Extrema-Vnctione exclusis; Fidem, Orationem, & Ieiunium substituant. De Spiritu Sancto idem quod Græci; nec diuersum à Monothelitis de Christi voluntate & operationibus sentiunt. Sponsam repudiare, nouamque superinducere non ipsis in vetitis. A sacris Ordinibus nec pueros quinquennes excludebant. Quos tamen tam facile ad munia, virilem supra maturitatem posita admittebant; non ante per Baptisma introducebant in Ecclesiam, quàm Circumcisionis signati stigmate, annos aliquot Iudæi fuissent. At ne tunc quidem fiebat intinctio sine sacrilegio, cùm ad trinam demersionem pueri, ter totam Sacramenti formam proferrent. Istos, cum tam densis inuoluerentur tenebris, ad lucem tamen venire puduit. Inde fuit, cur alij factam sibi gratiam pluris facerent, vt quam oblatam quidem omnibus, ex ingenti misericordià, non acceptam tamen omnibus, ex culpabili prauitate nouerint.

CAPUT XXXIX.

De Iaponiorum conuersione, & eorum ad Greg. XIII. legatione.

EXiguum damnum Copthorum pertinacia, illudque Iaponiorum delato ad Gregorium XIII. obsequio largè pensatum. Illos populos ad Orientis vltima trans orbem positos, Deo iam ante initiauerat magnus ille Indiarum Apostolus Franc. Xauerius, cuius victoriæ multo plura subdiderunt Ecclesiæ, quàm Lutheri & aliorum defectio detraxere. Quæ tùm latè, illas apud gentes, iacta sunt fidei semina, tam fœlici culturà curauere ipsius posteri, & discipuli, vt frugem plusquam centesimam in horrea magni patris-familias collegerint. Id Gregorio XIII. cum voluptatis suauissimæ sensu, probatum; quando tres tractuum illorum reges ei tanquam Christi Vicario per Legatos detulerunt obsequium. Vt scirent hæretici, in Regionibus vltra solis annique vias positis, tunc Ecclesiæ ad natos esse filios & subditos, quando ei se ipsi proximè spurios, & hostes prodiderunt. Nec posthac dubitent, quam in ipsis Ecclesia iacturam fecit, resarcire tam in promptu fuisse Deo; quàm facilé erat impedire: ni iustitiæ interfuisset eos perire, qui misericordiã quasi exhauserant. Cæterum Gregorius ex prouentu intelligens, quàm boni operarij Iesuitæ essent; eos solos in Iaponiis Euangelij præcones esse voluit. Id tamen non visum Clementi VIII. qui & aliis eò

Xauerius in Iaponia. 1545 1585 *Legatio ad Pont.* *Soli Iesuitæ in Iapon.*

lucem Euangelicam diffundere, liberum vt esset, edixit. Maiestatis Ecclesiæ nimi-
1600 rùm esse credidit; Neophitis illis ostendi, e&
&aliorum Ordinum viros esse, à quibus vinci possent: nec id inuidiosum cuipiam fore.
Clemens 8. omnibus ire permisit. Qui enim Christiani ex animo sunt, non quę sua sunt quærunt, sed quæ Christi: & ad Apostoli normam; non curant à quo, dum intelligant Christum annunciari.

CAPVT VII.

De causis interrupti Concilij Trident & de bellis inde inter Pontifices, Farnesios, Francos, Hispanos, & Caraffas ortis.

INterturbatum fuisse Tridentinum Concilium, sub Paulo III. & Iulio III. dum de ipso, meminimus. Iam quando est liberum, nec ab argumento res abit, qua id occasione contigerit, carptim memorandum. Porrò Paulum adductum dicunt, vt Concilium primò transferri, tùm interrumpi fineret; quòd in eo suæ dignitati detractum iri, ex artibus Cæsaris, vereretur.
Cur Paulus Concilium disruperit. Erat enim cur ab eo sibi timeret, quem filio Petro Aloisio iniquum nouerat; siue dum eum Parmæ & Placentiæ Ducem suf-
1547 fragio suo dicere diu noluit; siue dum eumdem Placentiæ à subditis cæsum, adeo non vultus est; vt occupatâ, per Ferdinandum Ganzagam Mediolani præfectum, Placentiâ, suspicionem fecerit cædis se suasorem fuisse, cuius præmium inuaserat: Siue, quod caput, & rei cardo erat; quia putabat Pon-

tifex Cæsari esse persuasum, non efficaciorem esse rationem restituendæ in integrum Maiestatis Imperatoriæ in Protestantium animis; quàm si de Pontificiâ detraheretur. Inde factum, vt dum priuata quisque nimium quærit, publica neglexerit. Et quis sciat, si quando Germanicæ Ecclesiæ rebus non prouidebatur à Concilio, ad suum ipse *Interim* condendum, adductus Cæsar non 1548
fuerit? Defuncto interea Paulo; ita Concilio adiecit animum Iulius III. ipsi suffectus, vt in ipso statim initio impegerit. Occasio ab Octauio Farnesio Aloisij filio; cui Parmam attribuerat. Cum enim Octauius *Belli origo.*
Cæsarem, quamuis socerum, parùm æquum experiretur; nec à Gonzagæ artibus tueri vltra se posset, Henricum II. Galliæ Regem vindicem acciuit, admisso intra Parmam Francorum præsidio. Inde bellum Octauio indictum à Pontif. quod inter Regem & Cæsarem alterutrius vindices, magno ipsorum, nec minori Ecclesiæ damno atrociter exarsit. Cum inde Henricus & Protestantium res fractas per suum auxilium erexerit: & vt Concilii ũ, cuius authoritatem iam per Amiotum legatũ infregerat, prorsus dissolueretur; occasio ex parte fuerit. Nec mortuo interea Pontifice, (in quo etiam, Iulios parùm æquos esse Gallis constiterat.) receptisque à Cæsare Senis; quæ pulso Hispanorum presidio, Francos acciuerant, seque strenuè aliquandiu Monlucio Duce defenderant, cessatum est ab armis, per quinquennales inducias, nisi vt statim Sacramento posthabito, ab Henrico, ex Pontificis im-

Quo Concil. abrumpitur

Senæ subacta.

155[illegible]

pulsu & veniâ resumerentur. Quippe Paulus IV. post menstruum Marcelli II. regimen, Iulio suffectus, Caraffam non exuit in Pontifice; & ex stirpis suæ indole, visus non est initio infulas obtinuisse, nisi vt ad Nepotum libidinem, ad rem Francam, contra Hispanam in Italiâ promouendam, eas impenderet. Ideo statim in Columnios quasi coniurationis reos dictum anathema: & illorum vrbes occupatæ. Nec à procellâ tutum præstitit sacrum suum munus Oratorem Philippi Regis, qui quasi Columniacæ coniurationis reus in carcerem trusus est. Hinc nomine Caroli & Philippi indictum bellum Pontifici ab Albano Neapolis Prorege, & totum fermè Latium seruandum, vt dicebat, Ecclesiæ, futuróque Pontifici occupatum; non multo fructu, Strossio, Monlucio, Guisio, & qui omnibus Pontificiis præerat, Hercule Ferrariæ Duce, obluctatis. Accrescebat Pontificis in Italia periculum; ex Sanquintineâ clade illatâ Francis in Picardiâ: ni Guisius, ob id in Galliam reuocatus, fuisset author Pontifici, vt cum Albano pacem, quam sui Regis nomine frequens obtulerat, iniret. Ab hostibus conuersus ad suos, Cardinalem Caraffam, Paliani & Montisbelij Regulos, aliosque cognatos, qui motus concitauerant, vt piscarentur in turbido, omni administratione abdicatos à curiâ procul semouit. Nec enim debuerunt vltra rebus Ecclesiæ præesse, quas in prophanam nundinationem mutauerant: meritóque Pontifex sui illum Pontificatus annum primum, qui fuit vltimus vitæ, di-

Marginal notes: 1555 (beside "lus IV. post menstruum"); *Bellum recrudescit.* (beside "ctatis. Accrescebat"); *Pax.* (beside "quens obtulerat"); *Papa nepotes pellit à Curia* (beside "gnatos, qui motus"); 1559 (beside "meritóque Pontifex").

.rit: Fuit hoc imminentis à Pio IV., qui Paulum excepit, tragœdiæ triste præludium. Quando Caraffæ aliqui proceres, inter quos Carolus Cardinalis, diminuti capite, alij post longum carcerem exhausti opibus, omnes indigni dicti, qui ad Ecclesię vnquam munia promouerentur. Prodigiosa mutatio; vt qui in magno illo theatro sublimes & plusquam Reges incesserant; iidem mox cothurnis, & specioso cultu, quasi positis, deiecti, miseri, nulli despicerentur.

Carrafarum pœna.

CAPVT XLI.

Turcæ ab insula Melite fœde pulsi.

CVm nouos hostes intra suum ortos sinum, & intima depascentes viscera, vel mollire clementiâ conabatur Ecclesia; vel minis & armis præfocare: non ei quies fuit à veteribus & externis: vt quia nulla erat ei pars sine periculo, nulla etiam esset sine pugnâ, nulla sine palmâ. Veteres porrò eius hoTurcæ sunt, quibus cum nasci ex cladibus; & erescere ruinis contigerit, fixum est non cessare, donec & per strages eã sint adepti magnitudinem, vt maiorem non possint: & iam nõ ex ficto, suæ inane lunæ imperiis quasi orbibus impleant. Inde Solymãno iam senescẽte, Consiliũ Hospitalarios Melite excutere, vt pulcherrimâ victoriâ, bella & vitam clauderet, quã pluribus triũphis cõtexuerat: simul, vt eâ sublatâ remorâ, facilius posteri fines promouerent. Nec putabat è dignitate Senioris & veterani, quotidianos eorũ insultus impunè pati; quos iunior & Tyro excussos

Qui Duces Turcarum quæ classis. Rhodo infregerat. In eos igitur suscepta expeditio Ducibus Mustaphà & Piali: qui cum ducentarum nauium classe; quibus postea accessere, cum subsidiis, Dragutes Tripolis Prosultanus, & Chasanes Barbarossæ filius, Algerij Rex. Sub medium Maij Insulam applicuerunt: An inciderunt in scopulum? Nam vltra quinque & viginti suorum *Quæ damna.* millia amiserunt, nec in solatium, Insulam, vt olim Rhodi subegerunt. Iam quidem S. Hermetis arx, an Arcis fœda vestigia cesserant; & disiecta S. Michaëlis & Burgi propugnacula, spem consummatæ victoriæ hosti fecerant. Sed in ipsis Equitibus; ac Valetæ imprimis supremi Magistri animis ac manibus, obiecti sunt aggeres; qui nullis machinis, nullis assultibus expugnarentur. Inde conuasandi Barbaris, ac abeundi consilium. Sed cum in superuenientes interea ex Sicilià auxiliares, atque ex recenti nauigatione nauseabundos fortunam iterum tentant; qui vltro discessisse credi poterant, ex- *Pelluntur.* pulsi sunt sub medium Septembris. Suæ virtuti plurimum debuerunt Equites, sed multo plura diuino præsidio, quod ad supplicationes à Pio IV. indictas promptius fuit; *Cunctatio Garciæ.* quâm à Garcià Siciliæ Prorege, ad Philippi iussa. Hic enim dum anxiè nimis cauet, vt sine periculo mittat auxilia, prope non misit. Solymannus pudorem cladis, dicto celebri absterfit, quando abiectis in terram quæ *Dictum Solymanni.* rem indicabant, epistolis, à sua vnà manu, suum feliciter stringi gladium, dixit.

CAPVT

CAPVT XLII.

Turcæ insulâ Cypro potiti.

ACceptam Melite à patre ignominiam vt Selimus vindicet, in Venetos intentat arma, ni Cypro vltro cedant: vt quam Insulam, sollicitato, promissis etiam auxiliis, Sabaudo ad illam sibi asserendum, per speciem alieni iuris non inuaserat, per apertam demùm iniuriam subigeret. Ideo validissima transmissa classe, ducibus Mustaphâ, Piali, & Hali, primò Nicosium vi expugnatum, deinde anno post Famagustà, post continuam duorum mensium oppugnationem, in fidem acceptà, & in duabus primariis vrbibus tota Insula sub iugum missa. Amissi tam citò Regni culpa penes classem fœderatam fuit, quam Pontificiæ, Hispanæ, & Venetæ naues conflauerant. Dicas eam coïuisse, vt circa insulam profecta illatæ cladis magis testis esset, quàm vindex; vt quam nec prohibere, nec vlcisci tentauerit. Quanto audacior Nicosiana illa virgo, cuius nomen latuit, vt ei de sola virtute nomen esset! Nam vt se ab obscœno Selimi igne, cui cum aliis vtriusque sexus Iunioribus destinabatur, eximeret; Heroïcum ausa nefas, igne in nitratum puluerem iniecto, se, comites, & naues aliquot, desolatæ patriæ spoliis onustas succendit. In Virginei decoris societatem dignus qui veniat Bagradinus Famagustæ præfectus. Magnum in eo, quòd disjectæ iam vrbi diu pro muro fuerit, & sexaginta hostium millibus contrucidatis, sibi suisque

Nicosium subactum & Famagusta.

1571 *Et tota Insula.*

Puellæfactum Heroïcum.

Bagradini constantia.

gloriosè parentauerit. Sed illustrius multò quòd Mustaphæ, præter fidem, atrociter sęuientis ferociam infractus exhauserit. In eo virtutis consummatę impleti tum numeri sunt; nec enim mihi perfectus ille, qui fortitudinem agendo prodidit, nisi virtutem consummauerit patiendo. Sic amisso, per nefas, regno, quod per nefas inuaserant, experti demum Veneti sunt; *non legum formulis, sed armorum viribus in ius Principum Regna cedere*: vt hæc verba quibus, sæculo ante, Mocenicus Carlotæ rationes eluserat, non magis fuerint spoliatæ Reginæ ludibrium, quàm spoliandæ Reipublicæ præsagium.

CAPVT XLIII.

Victoria Naupactea de Turcis.

AD hostis victorias exciti fœderati, se accinxere demùm ad vindictam, qui prohibuisse debebant iniuriam. Venetis nauibus præerat Sebastianus Venerius, abdicato Zanio, qui ante nullo operæ pretio *Duces Christiani.* præfuerat. Pontificias regebat M. Ant. Columna, Hispanas Ioannes Austriacus, penes quem summa rerum erat. Ab illis simul ad Naupactum, in sinu Corinthiaco, ea est relata

1571 victoria, quæ summouendi ab Europâ Barbari esset initium; si cum vti victoriâ oportuerat, frui non maluissent. Certè Selimus cladem acceptam maioris auspicium ominatus, adfuturosque propediem Bizantio victores ratus, eò statim, ad præsidium Hadrianopoli accurrit. At illi quasi nihil super-

esset, quod vincerent, diuisâ inter se nauium centum & octoginta captarum prædâ ; dimissis, ad quatuordecim Christianorum millia, quos liberauerant : (cæsa hostium plus viginti quinque millia dicuntur) ad sua se quisque, prætextu vario, receperunt : & illustri victoriâ partum decus, receptu inglorio dedecorarunt. Quamquam si suorum, si hostium longè maiorem numerum, si ventum, in ipso ineundæ pugnæ articulo ad vota mutatum, reputent, non planè victores se, sed instrumenta dumtaxat victoriæ fatebuntur. Adfuere de cœlo auxilia, quæ eximia Pij V. Pontificis pietas, & sollicitudo acciuerat, in crebi ministros. Quando enim cum hoste manus miles conferebat, suis Pontifex in cœlum sublatis, non ante à poscendis auxiliis destitit, quàm per illa ad Deiparæ patrocinium impetrata, fractum hostem, eo ipso, quo vincebatur, momento, diuinitus nouit : nimirùm sub Octobris initium. Inde institutum, ad memoriam, vt quotannis eo tempore, festum in honorem Deiparæ celebraretur, ac vt ea in Litaniis *Auxilium Christianorum* posthac in perpetuum diceretur. Simul adi noua & maiora intentus Pontifex, fœderatos admonuit, ne parti decoris gloriam, incuriâ labefactarent. Nec dubium, quin, qua erat authoritate in homines, & pietate in Deum, ad nouas victorias excitasset, ni fuisset ipse interea vocatus ad æterni triumphi gloriam. Ea mors fuit hosti pro victoriâ : ex eo enim & ipse reparatâ classe inualescere, & consenescere fœderati. Verè dictum Selimo post cla-

Damnum hostium.

Victoria de cœlo.

dem tùm constitit: *Et abrasam à Christianis barbam in classe, quæ citò succresceret; Christianis ab eo resciſſum brachium in Cypro, quod numquam redderetur.* Nec minor veritas Tammasi Persarum Regis dicto, quando vrgentibus Satrapis, vt arma palam in Turcam clade fractum indueret, non ante id se facturum dixit, quàm de Christianorum progressibus quid maius inaudiuisset. *Parui esse magno principi ligna amisisse, dum superessent syluæ, vnde noua suppeterent.*

CAPVT XLIV.

Dissidium inter Paulum V. & Venetos.

EX vulnerum sensu, quibus apertè hostes lacerarunt Ecclesiam, diligentius & à Catholicis cauendum sibi censuit Paulus V. ne leui dissimulata iniuriâ gradus fieret ad grauiorem. Quamquam Veneti, qui non peccauerunt in Ecclesiæ dignitatem, nisi ex acriori politicæ, apud se, studio, non putabant esse se in vitio; cum si ista non sit in integro, illam tandem labi, necesse sit. Nec sine quàdam æquitatis specie licitum sibi putabant ad prophanum tribunal Clericos vocare, quos Præsulum incuria quibusque prophanis scelestiores faceret. Nec minori iuris specie visi edicere; ne, sine Senatus calculo, bona posthac stabilia Ecclesiis attribuerentur; aut sacræ ędes conderentur. Verebantur nimirùm viri prudentiâ politicâ magis fortè, quàm Christianos deceat, imbuti; ne Clericorum opes, in egestatem laicorum

Causa dissidij.

verterent : & ne potentior Ecclesia Reipublicæ damnum traheret : quæ si vacillet, sua Ecclesiæ firmitas stare non potest. At humanior illa prudentia diuinæ fortè iniuria fuit : Nec enim auferuntur opes Reipublicæ, quæ Deo dantur, qui omnia quæ per ipsas habent homines, per se ipse dare potest sine ipsis. Ad hæc Pontifex commotior dum monitis nihil proficit, diris agit : totamque ditionem Venetam sacris interdicit. Illi contra obluctari, negare se reos læsæ Ecclesiæ, causari inanem illam esse sententiam, vtpote iniustam : populis demùm & clericis, ne à sacris abstineant edicere. Ab scriptis & verborum rixà, ibatur ad arma; Hispano ad Ecclesiasticæ dignitatis præsidium auxilia promittente. Nec stetisset in Italià flamma dissidij; ad partium subsidium venientibus fœderatis : ni eam authoritate comprimere, magis Regium putasset Henricus IV. partium medius; quàm alteri addictus alere. Eius itaque nomine, Cardinales Ioiosa, & Perronius, ita rem composuere, vt Venetis, post redditos, qui erant in vinculis, sacerdotes, pollicitis non vsuros se iure controuerso, donec de ipso clarius liqueret, Pontifex anathema reuocaret. Sic in integrum omnia restituta : At non Iesuitæ. Maluerant illi, cum Capucinis excedere, quàm ad præscriptum Senatus, in contemptum Pontificis, sacra facere. Redeundi copia facta Capucinis; At non ipsis. Victimæ in hoc obsequij & pietatis, dum excesserunt vt Pontifici parerent; Pacis & moderationis, dum non redierunt, ne pacem turbarent. Vtrobique digni, quos

1606 Veneti sacris moti.

1607 Pax.

restitui demùm curaret Alexander VII. & Veneti admitterent.

CAPVT XLV.
Hæresis apud Grisones & Valestinenses afflicta.

AD Rhætos, seu Grisones ab Heluetiis tam latè se promouerat hæreseon virus, vt nihil in fide sani reliquisset; ni medicam ei manum admouisset animorum ille non infelicior emendator, quàm felix assertor fidei, Carolus Borromeus, Mediolanensis Archiepiscopus Hinc acrius Hæreticorum odium; &, quò tutius postea sæuiret, diu tectum. Ex occasione fœderis cum Hispanis initi, eò tandem asperius erupit, quò diutius delituerat. Nam quasi is esset aditus Hispanico apud se iugo, Catholicos fœderis authores præcipuos vexari, pelli, cædi crudeliter curant: & Curiensi Præsule in perpetuum pulso; Sundrensem Archipresbyterum, & alios impiè necant. Breui imaginariam tyrannidem, verà mutant; & fœdus cum exteris soluunt, indigenarum excidio. Id nimirùm hæreticis libertas est; impunè posse Catholicos vexare. At & modum habet aliquando patientia; & eò inardescit ad vltionem acriùs, quò diutius ad iniurias tacuit. Inde enim Vallistelinæ Catholici Grisonibus seu subditi, seu fœderati, facinus audent, ad suam fideique salutem magis necessarium, quàm legitimum. Quamquam haud videtur semper iniustum, cum pereundum, aut perdendum est, perdere, ne pereas;

Hæreticorum. ferocitas.

tunc maximè. si perire non possis, quin tecum fides. Vallestinenses igitur Catholici ne pereuado fidem perdant, fidei hostes, ex Ducis Feriæ Mediolanensium præfecti auxilio, contrucidant; Grisonibus, qui magno numero ad vltionem accurrebant, strenuè repressis. Inde facta Duci Feriæ copia construendarum aliquot arcium, ad præsens gentis præsidium, &, si daretur, ad futurum Hispani dominium. Ad hęc queri Sabaudus, Veneti, ac etiam Franci, quasi aditu illo Germanis & Heluetiis clauso, sub iugo esset Italia. Nec Rex Catholicus ad Christianissimi monita, arces disjicere detrectabat, dum aliter Catholicorum præsidio caueretur. Sed quia tardius pro voto implebantur quæ voluerant; ipsi per se Rheti, suum ius armis promouere tentant. At vbi ius est in armis, ei malè consulunt infirmi contra potentes. Adeo igitur non diruerunt arces, vt fœdè repulsi, viam ad sua hosti patefecerint. Nam hinc Dux Feriæ, inde Leopoldus Archidux Rhetiam ingressi violatæ Religionis pœnas ab impiis exigunt, & reuocato Curiensi Præsule Romanam fidem vbique restituunt. Nec superfuisset hęresis; ni suspecta semper vicini potentia, cum nimia est, Francum perculisset. Ideo missus cum copiis Cœurius, qui Hispanorum victoriis obsisteret. Inde pax, qua statutum, vt in Valletelinâ soli Catholici degerent, quibus liceret esse sine noxâ in Rhetiâ, cum hæreticis mixti. Sic suis ex damnis auctâ fide, suis machinis hæretici conciderunt.

Atrox Catholicorum factum. *1620* *1621* *Catholici præualent* *1626* *Pax.*

CAPVT XLVI.

Hæresis in Bohemiam, Hungariam, Transiluaniam & Austriam propagata.

Vnde in Bohemia hæresis.

IN Germaniâ tùm, Bohemiâ & Hungariâ monstrum Lutheranum longè atrocius se commouit. Quippe in suo sterquilinio hęresis magis ferox. Nec mirum de Bohemiâ: suam in Lutheranis propaginem agnoscebant Hussitarum reliquiæ. Non mirum etiam de Hungariâ & Transiluaniâ, turbas enim amat hæresis, quibus, iam tum à Lutheri æuo, diuellebantur illæ prouincię: & eas, si datur, excitat, sin minùs

Et in Hungaria & Transyluania.

quęrit. Hinc Ioannes Sigismundus, quem perduelles Hungarię Regem dixerant, & eius postea filius Ioannes, vt se à Ferdinandi Austriaci iure & viribus tuerentur, acciuere Turcicas in auxilium, & etiam Tartareas hęresi admissâ: vt & ad Hungaricam tyrannidem vis & impietas aditum aperiret. At perfidi, tyrannidi quidem & impietati ad alienum Regnum aperuere viam; sibi verò à suo etiam Transyluanię solio aditum tandem pręcluserunt. Nec enim improbitati semper fortuna ridet. Sed tum pręsertim inualuit hęretica lues; cum Georgius Monachus interemptus est. Tum enim Georgius Blandrata se proferre liberius; ac ad nouas hęreses, antiquas Arij, Samozateni & aliorum adjungere, non in Transyluaniâ solum, sed & in Poloniâ & Lithuaniâ, quas iam

ante

ante Confessionistæ corruperant, & posteà; ne qua ibi pestis cessaret, Caluinistæ infecerunt. At ne de nouorum intrusione dogmatum sibi tum Blandrata solus placeret, ei adfuere Comites Gentilis, Alciatus, Gribaldus & alij, quorum posteà plurimi defecerunt ad Mahometanos; Transgressu facili, quantulum enim inter ipsos discriminis? quamquam ab eorum placitis Solymannus abhorruit, vt qui, ne illis sectæ copia in Transyluaniâ fieret, edixit. Hungariam autem adeo pertinaciter lues insedit, vt Rodolphus Cæsar, desperatione remedij, eius libidini, ad postulata Bostkai, qui occupatus ab hæresi Transyluaniam occupauerat, Regnum illud permiserit. Oleum incendio superfudit haud multò post Bethlemgabor, qui Prouincias illas Turcarum auxilio iuuasit. Sed venit ad vltima furor, quando perfidus ille cum hæreticis Bohemię, fœdus icit. Tunc enim Rodolphus, non Bohemis tantum, sed & Austriacis, qui discordiam inter ipsum & fratrem Mathiam, in occasionem stabiliendæ sectæ verterant, profitendę palam impietatis copiam facere coactus est. Sic ex malo Principum domestico publicum emersit, & fratrum piissimorum dissidium societatem an conspirationem impiorum peperit. Quę Palatino Principe, & Anhaltino Vicario Ducibus *Correspondentium* dicta est: ex quâ Bohemię primum, tum Germaniæ prope totius, atque adeo Europę euastatio erupit. Hinc enim furor Bohemicus; hinc procella Suecica; hinc bellum Hispano-Francicum, & inde quid non Europâ totâ

Inualescit

Eam Turca prohibet.

1606

Permittitur à Rodulpho Imp.

cladium? Adeo verùm, ab hæresi non solum ingenia; sed regna quoque subuerti.

CAPVT XLVII.

Secundum Bellum Protestanticum seu Bohemopalatinicum.

VT noua Correspondentium factio egregio quodam facinore in Bohemia se proderet; Duce Turrio, cui postea
1618 Mansfeldius Nothus accessit, Pragæ è Regiâ Magistratus Cæsareos, per fenestras præcipites misit. Graue nefas, quo elisa Regia
Atrocitas Protestantium. auctoritas, redintegrari non potuit, nisi authorum clade. Id ne fiat ipsi cauent; Morauiâ, Lusatiâ, Silesiâ, Hungariâ, ipsaque adeo Austriâ ad perfidiæ societatem tractis: Impunè quippe fit crimen, quod à multis;
Causa. & nullius ferme est pœna, quando scelus est omnium. Immani facinori prætenta Religio, cuius sibi copiam à Rodolpho factam imminui à Mathiâ causabantur. Sed vera causa, eius odium in Austriacos, & eorum ex-
1619 cusso iugo, hæreseos promouendæ spes, ex-
Abdicant Regem, nouumq; eligunt. cidio fidei. Hinc ausu inaudito (nisi illud iam vulgatum fecissent hæretici) abdicatur Ferdinandus, qui recens Mathiam patruelem exceperat: & in Regem assumitur Fridericus Elector Palatinus. Nefas! subditos se Regũ arbitros facere, & tanquam in scenâ, eos pro libidine abdicare & eligere; & esse qui id videant, nec vindicent. Quamquam adest iam vltrix Adrastia, quæ Regem factitium, Regumque figulos male perdat. Ferdinandus enim, per Electorem Soxoniæ

(multos enim Protestates, insolentia facinoris à Correspondentium fœdere abduxerat) per Ducem Bauariæ, Buquoium, Tillium, & alios, receptis aliquot Prouinciis, ipsum demum Palatinum ad Pragam tanta clade perculit; vt qui alienum Regnum inuaserat, suo Palatinatu ceciderit. Eo interea Bauaro & Spinolà, qui cum copiis è Belgio aducnerat, potitis. Pragensem victoriam Deo tulit acceptam Imperator: quam Christi hæc verba, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*: quæ tunc in Euangelio legebantur, promiserant: Et Dominicus à Iesu Maria, Carmelita excalceatus & prædixerat, & cum imagine Deiparæ, cui oculos rebelles effoderant, per ordines inter pugnandum circumcursans, ex parte pepererat. In monumentum, conditum in loco prælij Templum in honorem Deiparæ Victricis; vt eam Imperator ornaret, quam vindicauerat: & Victrix ea dignosceretur, quæ vincendi fiduciam dederat. Hinc restitutis Catholicis, faustâ vice Hæretici in perpetuum exularunt, & Electoralis Dignitas Bauaro collata. Palatinus tam sua perdere impatiens, quàm aliena inuadere auidus; è Batauià quò euaserat, nihil qua precibus, qua armis non egit, quo Imperatorem ad veniā molliret. Sed qui per iniuriam rapta reddere iussus noluit, iure perdita recuperare proscriptus non debuit. Nec Angli, Bataui & Daniæ præsertim Rex, eius se præsidio felicius addixerunt. Hic enim à Tillio, Vvasteinio, Papenheimio, & aliis Cæsareorum ductoribus sæpe cæsus didicit, qui perduellibus fauent, perduel-

1620 *Vincuntur.*

1622 *Noui Regis pœna.*

lium pœnas ferre. Cum arma non procederent, itum rurſum ad preces, nec fruſtrà cum interueniente ad patrocinium Hiſpano, flecti iam videretur Imperator; ni ipſe interea Palatinus cum Guſtauo Sueco fœderatus, clementiæ aditum obſtruxiſſet, breui poſt, tædio Moguntiæ periturus. In rerum omnium indigentià, nouo ſe titulo paſcere potuit; & qui ex amplà ditione nec glebam poſſidens, Regis nomen retinuit, dici poteſt laboraſſe in titulum Sepulchri. Nec duobus eius filiis fortuna proſperior; Quippe dum patris ſecuti veſtigia, vi repetunt quod obſequio debuerant, cladem ſic augent, vt alterum euaſiſſe, altero Viennam abducto, pro lucro fuerit. Denique non ante illis datum redire ad ſua, quàm Pax Monaſterienſis Germaniam totam pacaſſet. Tum egregio documento probatum, pacem æquam non tantum vtilem eſſe victis, ſed ſæpe pro victorià.

Sueco iungitur.

Pax.

CAPVT XLVIII.

Tertium Bellum Proteſtantium, ſeù Suecicum.

Guſtauus Suecus.

SVis ex cladibus animoſior Proteſtantium factio inſurrexit iterum, & fortunam pertinacius vrgendo, ſuarum tandem partium fecit. Eius primum & maximum beneficium fuere Guſtavus & Ludouicus Reges, ille Sueciæ, iſte Franciæ. Guſtavum autem, fuiſſe turbarum fomitem, & hæreticorum aſſertorem, qui à puero innutritus hereſi fuerat, nihil mirum. At LudouicumRegem

piissimum, in Germaniâ inisse fœdus cum hæreticis, quos sua in Galliâ subegerat, mirum magis; ni potius id Ecclesiæ fuisse patrocinium videretur. Impiis se admiscuit Rex Christianissimus, vt eorum ferociâ mitigatâ Ecclesiam & pios facilius tueretur. Non sic Germani proceres, quibus perire fuit quasi in lucro, dum Austriacos, & cum ipsis Ecclesiam perderent. Quod enim beneficium sperent à Barbaro nisi Polyphemicum; nempe vt postremi deuorentur: Vel eo miseri, quòd patriæ superstites erunt. Id seriò agebat ille; post pulsos leui manu ex Pomeraniâ & Megalopoli Cæsareos, ad interiora Germaniæ, per magnas iuteriacentium strages, progressus. Alicubi tamen obstabat Tillius, & quantum dabatur, Germaniam & rem Catholicam à casu prohibebat, cæsis etiam ad Magdeburgum hostibus, & vrbe illâ, ob pertinaciam, funditus euersâ. Sed eo primùm ad Lipsiam fœdè profligato, deinde ad Lycum amnem ità cæso, vt breui post obierit, impunè Franconiam, Vvestphaliam, Bauariam, Sueuiam peruagatus est, direptis Cœnobiis, violatis Ecclesiis, viris sacris pulsis; cum interea Elector Saxonicus Bohemiam subdidisset. Paucis suis ita ruinis obruebatur passim Germania & Ecclesia; vt vtrique ab excidio vindicandæ, nec salus ipsa esse videretur. Cum ecce velut ex machinâ Deus ad auxilium. Dicas eum fluctuare suos diu passum, vt per quem euasissent clarius cognoscerent. Nam Vvalsteinius, plurium palmarum Imperator, Tillio suffectus, in recupe-

Eius fœderati.

1630

Progressus.

1631

ratâ statim Bohemiâ, vindicandæ Germaniæ præsagium dedit. In hostem itaque, vnâ cum Papenheimio, totâ virium mole mouēs, eum ad Lutzenam, nō procul à Lipsiâ, vel vicit, vel ne vltra vinceret, fecit. Imo vicit. Nam etsi cadens, more fulminis ruinam haud modicam cæso cum copiarum parte
1632 *In acie trucidatur.* Papenheimio, fecerit, cecidit tamen, & qui alieni sanguinis haud parcus fuerat, suum ipse, hostili transfixus ferro, fudit. Exinde in Cæsareos fortuna pronior, Suecos Ducibus Vveimario, Hornio, & aliis passa non est exurgere, & nonnumquam præualere, nisi vt grauius affligerentur. Nam ad Nor-
1634 *Sueci caeduntur.* thlingam, Ducibus Ferdinandis, illo Rege Hungariæ, isto Cardinale Infante Hispaniç, Bauaro, Lotharingio & aliis: nec non breui post, ad Argentinam, Ducibus Lotharingio & Vuertio, tanta clade fracti sunt, vt cęsis viginti, minimùm, millibus, suo sanguine extincturi fuissent flammas, quas excitauerant, ni in tepidis adhuc cineribus eas per Longauillam, Guebrianum, Anguienum & alios Francus excitasset. Bellatum posthac aliquandiu Marte vario, & alternans victoria, sic ad Francos & Suecos dedeflexit, vt Cæsareos vicissim superiores faceret. Cum interea misera Germania alienæ ambitionis & ferociæ pœnas daret, & ab eis passim hostilia pateretur, qui ipsius libertatis se vindices venditabant. Vtra pars vinceret, ipsa semper vincebatur, & victoris fiebat spolium. Nec per tot bella vnquam
1648 *Pax.* ex vero vicit, nisi cum pace Monasteriensi promulgatâ vincere vltra non eguit; & in-

ſtrumenta belli, in feſtorum ignium materiam mutata vidit.

CAPVT XLIX.

Quintum & vltimum Bellum in Hugonotos.

RErum in Galliâ potitus Henricus IV. multa vltro Hugonotis indulſerat, ne per vim plura exprimerent; dum tamen ſua ipſi Catholicis bona, Templaque redderent. Ad hoc tamen in Bearnio, quoad ipſe vixit, & in teneris Ludonicus eius filius fuit, adacti nō ſunt.Ne dū in vnâ Prouinciâ Religioni conſulitur,in toto regno noceretur. Nondum enim cicatrix vulnus obduxerat,nec poterat in ipſum ferro agi, ſine ſenſu & damno partis ſanioris. Sed Ludouicus ſui per ætatem factus arbitrij Regem ſe Prouinciæ 1617
non putauit, quæ Deo non obſequeretur: 1619
edixitque improbis,vt ſtatim Eccleſiijs bona *Bearnenſium pertinacia.*
Ecclcaſis bonis redderent.Obſtitere tamen, à Lodunenſi ſuorumConuentu,præter iuſſa regia diutius protracto,inpertinaciâ cōfirmati. Ni mirùm vt cogi poſſent; vel Regiæ ſolâ Maieſtate præſentiæ. Id verò quàm facilè! cum ſine ſanguine; quàm citò! cum quinque dierum ſpatio eos Rex adierit, viderit, *Subiguntur.*
vicerit.Ex mirabili ſucceſſu quantus Scipio, ad ſuæ ruinā Carthaginis regnaret, proſpi- 1620
cere debebant:Nonverò conſtitutâ Rupellæ, Reipublicæ nouâ formâ, ſub Rohanij & Subiſij præſertim præſidio, & excidium accer- *Rupellana Reſp.*
ſere fugiendo; & Regem, qui munitiſſima eorum Oppida ſubdidit, prouocare deficien-

do. Montalbanus quidem cæso Maienio, & Regiorum obsidentium discessu, distulit cladem; at non euaserat, per Guisium intereà & Monmorantium nauticâ pugnâ victis Rupellanis; ni Rohanius, armato se Regi noscens imparem, clementiam tentasset; & promisso ad Monspelium obsequio, sibi & 1622 suis impetrasset. At quam necessitas pacem *Pax.* expresserat, Anglici auxilij fiducia violauit. Nempe vt ita demùm vincerentur; vt iterùm non deberent. Primum decus victoriæ Torasio debitum, qui Anglos Duce Bukingamio Ream insulam, non procul a Rupellà, apulsos tandiu exiguà manu sustinuit, donec ab adueniente cum auxiliis Schom-1627 bergo profligarentur. Ab exteris relata vi-*Angli ad Renm.* ctoria, præiudicium fuit reportandę ab indigenis. Hinc itum ad Rupellam, vt hæreseos jugulum peteretur;& vitam sperare desineret monstrum diu atrox, cui esset ablatum caput. Obluctata diu pertinaciter impia ciuitas; quasi spes esset eius euadendi iugum, qui per obiectos aggeres Neptuno acto in vincula, arte naturam domuerat. Rediere tamen Angli ad auxilium; sed vt fœdè repulsi, testes essent excidij sociorum, non vindices. Post longam igitur & nihil non expertam famem, Victoris tandem le-1628 ges subiit, quæ iugum Regno parauerat; *Rupella deditur.* & disjectis mœnibus, vel feris patuit, quæ Regi suo diu fores clauserat. Cautum etiam; ne quis posthac non Catholicus in eam migraret; ne nouà hęreticorum colluuie, vltra pagi mensuram cresceret, quæ suà magnitudine tam malè vsa fuerat. Vis tamen huic

legi facta tractu temporis; vt eam tanto parente digna soboles, Ludouicus XIV. restitueret, multis Hugonotorum familiis aliò migrare iussis. Ausum post Rupellam Priuatium resistere, vt posset expugnari. In aliis nihil laboratum, vt qui à subactis perduellibus inuictus Rex innotuerat, à seruatis agnosceretur clemens. Excisæ tamen passim arces, vt sublata turbandi fiducià, paci tandem inquieti assuescerent; & illarum excidio ipsi seruarentur. Turbatum subinde tamen, nonnihil alicubi; sed leuiter, & sine publicæ pacis damno; & ideo sæpius dissimulatum. Vt subactæ belluæ, iactare iugum, frænumque mordere pro solatio esset. Quamquam id etiam tandem à Rege piissimo vindicatum, Montalbani & alibi addictis ad pœnam reis; fanis quæ præter Edicti Nannetensis leges constructa fuerant, dirutis; & Arausionis etiam propugnaculis, quæ sola sectariis in Gallia supererant, in planum deductis. Erant eæ Ludouico XIV. *strumæ*; Illas in Regno pati noluit, quas vt sanare possit in homine, Deus indulsit.

1660

Et omnia post ipsa

1660

Et hic finis sit *Floro Christiano*, vt qui ab Imperatore pacifico, sub quo Christus natus est, habet exordium, in eo finiatur Rege, qui nihil Augusto minor, pacem Europæ non dedit, nisi vt suo in Regno, renasceretur erga Christum reuerentia, sicubi per bella interciderat. Velim vt ea (Lector Christiane) tuo excitetur & foueatur in animo, mei ex lectione opusculi. Vt tibi sit pretium operæ, in legendo, quod mihi copus præcipuus fuit in scribendo. Vt enim

valde cupiuerim Florum meum placere flosculis, vt verè sit *Florus*; magis tamen prodesse fructibus, ne frustra sit *Christianus*. Vtrumque si obtigisse nouerim, dabo operam, vt magis placeam & prosim, in editione altera: Interim his vtere (mi Lector) & vt Deo solo vnà fruamur, eum quæso te, apprecare, per quem, & ad quem solùm, bonus omnis vsus est. Vale.

FINIS.

ERRATA

Aliqua ex erratis quæ irrepserunt in impressione hic emendata, lector, habes, cætera, si quæ occurrerint, per te ipse facile emendabis.

Pagina.	*Linea.*	*erratum.*	*emendatio.*
6	25	transfugar	transfugas
ibid.	27	alma	palma
10	11	audiendi	audendi
14	5	damnabat	damnabit
17	*vltima*	latens	patens
45	4	labente	latente
129	18	verum	merum
334	4	Gothescalci placi	attributis Gotescalco placitis
391	22	ememorant	memorant

INDEX RERVM.

A

ABailardus hæreticus. 451
Abiſſini. 796
Acephali hæretici Eutychiani. 202
Adelbertus Pragenſis. 350. 383
Adelbertus Hamburgenſis. 349
Adeodatus Pontif. 281
Æones Valentini hæretici. 51
Afflictio vtilis. 273
Agapetus I. Pontif. 244. II. 379
Agatho Papa. 281
Agobardus Lugdunenſis vult Crucem coli, & non alias Imagines. 298
Agnoitæ hæretici Eutychiani. 203
Agripa Rex. 22
Alexander I. Papa. 60. II. 428. 395. III. 485. IV. 527. V. 603. 665. VI. 661. 673.
Alexander Parmenſis. 780. 782
Alaricus Gottus Romam capit. 177
Albanus contra Guiſios. 777
Albigenſes hæretici. 436. 438 440
Cardin. Albornoſius ditionem Eccleſiaſticam ſtrenuè vindicat. 551
Almericus hæreticus. 453
Alpais Pipini pellex. Lambertum præſulem occidi curat. 302
Amandus Flandrorum & Vaſconum Apoſtolus. 302
Ambroſius cum Iuſtina 127. pugnat contra Victoriam 137. Theodoſium arguit. 138
Ambroſiana Eccleſia in ſchiſmate. 388
America ſubacta 685. Chriſti legibus imbuta. 690
Amurates Turcarum Impèr. latè vincit 621
Anabaptiſtæ hæretici. 743
Anacletus Papa. 47. 59
Anaſtaſius I. Papa 158. II. 219. III, 377. IV. 484.
Anaſtaſius Imperat. Eutychianus 202. Fulmine perit. 205
Andræas Apoſtol. 28
Andium Dux hæreticos ſternit 767. Rex Poloniæ creatur. 769
Angli Britanniam occupant. 686
Fiunt Chriſtiani. 269. 271

Anglorum Regum eximia pietas. 274
Anglorum Regum sacrilegia. 209. 411
Schisma faciunt. 749
Angliæ Rex capite cæsus à subditis. 756
Anicetus Papa. 45. 61
Antonius Monachorum conditor. 98
Anselmus Cantuariensis vexatur pro iure Ecclesiæ 409. certat contra Græcos. 432
Ansgarius Hamburgensis præsul. 331
Anterus Papa. 103
Antidicomarianitæ hæretici. 186
Antropomorphitæ hæretici. 159
Apollinaris hæreticus. 128
Apologiæ pro Christianis. 63
Apostoli vocati 6. Sp. sancto pleni 16 Orbem inter se partiuntur 22. pro Christo patiuntur. 17. 28
Apostolici hæretici. 54. 56. 562.
Apoctatici hæretici. 562
Aqua benedicta. 60. 359
Aquarij hæretici. 54
Aragonia. 264
Aragonij certant pro Sicilia 513. 514. 516. & pro Neapoli. 612. 659.
Aristotelis libri damnati. 452
Arbogastes Gratianum necat. 137
Arius hæresiarcha. 112
Arianorum moliniones 113. 115 120 122. vide Gottos, Vuandalos.
Arnulfus Imperator Romam capit. 337. 359
Armeni Catholici. 477
Arnaldus de Brixia hæreticus turbas ciet 445. crematur. 447
Artis miracula. 257
Ascodrytæ hæretici. 54
Astati Manichæi. 313
Athanasius exagitatus pro fide 113. 114. 115. 123. &c.
Atila Rex. 184. 217
Auares barbari. 235
Auarus iudex iniquus. 26
Audæus hæreticus. 159. 160
Auenio Pontificum. 595
Auitus Viennæ præsul contra Semipelag. 166. Sigismundum Regem Burgund. conuertit. 181
Augusti dictum de Herode. 5
Augustinus Manichæus. 77. eos refutat. 78. & Donatistas 87. & Priscillianum 143. & Pelag. 163. & Semipelag. 165
Augustinus alter Anglorum Apostolus. 269
Augustiniani. 495. 497
Austriaci Principes. 347. 536
Auxentius Arianus. 126
Auximitæ conuersi. 228

Aurangius Gusiorum fautor 775 cæditur 782

B

Ajazethes. 618
Balduinus Rex Hierusalem 458. 459
Balduin. Imperat. Constantin. 469
Baptismus Constantini. 97
Baronius. 793
Bartholomæus Apostol 28
Clades Sanct. Bartholomeana. 768
Bardesanistæ hæretici, 54
Barnabitæ. 791
Basilius Magnus. 125
Basilius Imperat. pijssimus. 367
Beguini. 591
Bellesarius 178. 180 130. 133. 229. 235.
Benedictus *I.* Papa 146. *II.* 282. *III.* 355. *IV.* 377. *V*, 380 *VI.* 381. *VII.* 382. *VIII.* 423. *IX.* 374 425. *XI.* 590. *XII.* 593.
Benedictus Monachorum conditor 99. quid ipsi cum Totila. 194
Beneficiorum pluralitas. 596
Beda venerabilis. 274
Berengarius Foroiuliensis Italiæ Rex. 337. 338
Berengarius Eporediensis Italiæ Rex. 338. 342
Berengarius hæresiarcha 426
Bernard. ClaraualI. contra hæreticos 435. 436. expeditionem in Orientem promouet 459. Innocentio *II.* in Schismate fauet 442. Abailardum refutat 451. Clarus habetur. 492
Berta Regina in Anglia fidem promouet, 269
Berullus. 794
Bibliotheca ab Iconomachis incensa. 291
Bizochi. 559
Boetius. 192
Boij populi fide imbuti, 229
Bohemia Christiana. 350. hæresi infecta. 814
Bolena pellex Henrici *VIII.* 750
Boleslaus Dux Bohemiæ Christianus. 250
Bonifacius *I.* Papa 214. *II.* 244. *III.* 278. *IV.* 278. *V.* 279. *VI.* 359. *VII.* 344. 382. *VIII.* 518. 519. 534. *IX.* 599.
Bonifac. Mogunt. Germaniæ Apostolus. 284
Bonifacius Russorum Apost. 363
Bongomili hæretici. 452
Boruuius Dux Bohemiæ, 350
Bragradini pia generositas. 807
Brancaleo Romæ tyrannus. 450
Braccius bellator strenuus, 615

Bretislaus Bohemus Poloniam vastat. 360
Brigitani Monachi. 490
Britanni Christiani 92. nomen suum dant Armoricis. 183
Brunehildis Regina. 301
Bruno Russorum Apostolus. 363
Bruno Carthusianus. 493
Burdinus Antipapa. 404
Burgundi. 180
Bulgari. 305
Bellum Bohemopalaniticum. 816

C

Cadolaus Antipapa. 395
Cadolaitæ pro Nicolaitis. 387
Cahiani hæretici. 53
Caius Papa. 106
Cappucini. 790
Caliphæ. 702
Callistus I. Papa. 102. II. 481. III. 669.
Caluinus hæresiarcha. 763
Calumniæ Græcorum in Latinos. 364
Cœnobitæ 98. 503. pro sacris imaginibus vexati. 293
Cœnobij Cassinensis ingens thesaurus direptus. 364
Cæsar Borgia. 658
Cæsar de Bus. 731
Calendarium reformatum. 728
Carolus Martellus Saracenos sternit 262. tuetur Pontifices 309. Fidem promouet in Germania. 284
Carolus Magn. tuetur Pontificem & dicitur Imperator 304. fidem promouet in Hispania contra Mauros 265. Longobardicum regnum extinguit 288. Saxones domat. 286
Carolus Caluus ius Ecclesiæ violat 414. aliena inuadit. 324
Carolus Crassus. 336
Carolus Andegauen. 512, 531
Carolus VIII. in Italia. 657
Carolus V. in Africa 683. pro Americanis leges condit 688. Turcas à Vienna repellit 708. pro Mediolano certat 711. Florentinos domat 717. Protestantes 739. Interim condit. 741
Carrafæ vexati. 804
Carolus Borromeus. 795. 812
Cardinalium origo, 152
Carmelitæ. 489
Camaldulenses. 494
Carthusienses. 493
Catenæ Petri venerabiles. 23
Casimirus Rex Poloniæ Monachus. 360
Cassanus Tartarorum Rex. 583
Castellanum regnum. 369
Castitatis facinus. 66, 82, 236. 328.

Catharina Alexandrina. 82
Catharina Senensis. 522. 540
Caribertus Rex excommunicatus 302. Tria Capitula. 222
Charitas Amidæ præsulis. 170
Celibatus Clericorum 385. 388
Celestius Pelagianus, 162
Celestinus I. Papa. 163. 215. II. 483. III. 487. IV. 526. V. 217. 533.
Christi primordia 1.2. &c. miracula & transfiguratio 8. Consilia, Præcepta Sacramenta 9.&c. passio 13. Resurrectio & Ascensio 15. Christiani 19. effigies in nummis. 366
Christophorus Papa. 377
Cistercienses. 492
Circumcelliones. 86
Synodus Chalcedonensis 198. impugnatur. 201. 202
Clarauallensis. 492
Claudius Taurin. Iconomachus. 298
Clemens I. Papa 44. II. 425. III. 487. IV. 529. 592. V. 594. VII. 721. VIII. 730.
Cletus Papa. 40. 43
Clodouæus Rex Francorum. 182
Clodoaldus Princeps Monachus & Diuus. 301
Condormientes hæretici, 569
Columbanus Abbas fidem propagat. 228
Colonia hæresim excludit. 784
Conon Pontifex, 282
Conon Cardinal. pro iure Ecclesiæ etiam contra Pontificem. 403
Constantius Chlorus. 78. 73
Constantius Imperat. Arianus vexat.
Catholicos. 117. 118. 119.
Constantinus Magnus. 94 Baptizatur 97. Constantinopolim condit, 97
Constantinus Copronymus. 293. 294
Constantinus Papa. 307. 308
Constantinus intrusus. 267
Constantinus Pogonatus contra Monothelitas. 251
Constans Monothelita plectitur. 251
Cophti. 799
Cornelius Papa. 104
Crux Constantino visa. 94. Inuenta 100. semper integra 101. Captiua 238. restituta 240. 241. eius signo incendium extinctum 354. in vexillis. 94. 789
Cyprus conuersa à Paulo 25. Lusinianis attributa 466. à Turcis subacta. 807

D

Damasus I. Papa 151. II. 426
Dani Angliam subigunt 328. trucidantur 330. fiunt Christiani 331. 349. item Lutherani. 748
Demetrius Rex Russorum Romanæ sedi Vectigalis 363
Desiderius Rex Longobardorum. 288
Diaconi eliguntur 18. contendunt cum presbyteris. 158
Diocletianus. 78
Dionisius Pontifex. 105
Dioscorus Alexandrinus. 172
Dioscorus Antipap. 244
Docitæ hæretici, 55
Donatistæ. 83. 85. 87
Donus Papa. 381
Dominicani 496. Florentia pulsi & restituti. 723
Doctrinæ Christianæ Patres. 731
Domitiani persecutio. 40
Dunstanus Cantuariensis. 388. 329.
Deciana persecutio. 67
Dissidium inter Paulum & Barnab. 25. inter Epiphan. & Chrisost. 149

E

Edmundus Rex in Anglia martyr. 328
Ebbo Rhemensis abdicatur & restituitur 322. fidem promouet in Daniam. 331
Ebroini ferocitas. 302
Ecdilbertus Rex in Anglia fit Christianus, 269
Ecthesis pro Monothelitis. 246. 279
Ecelinus tyrannus. 541
Edelburga Regina in Anglia fidem promouet. 269
Ecclesiæ firmitas 36. 49. 83. Non iniquinatur ex vitijs ministrorum. 345
Eduinus Rex in Anglia victor ex prece ad crucem. 272
Electio diuina discrimen non inuenit, sed facit. 22
Electionis Pontificum libertas violata 192 390. restituta 282. 352. 390. ius eius defertur Germanis. 394
Electores Imperij. 346
Eleuterus Papa. 62
Elizabetha Angla hæretica 754. proscripta *ibid* 727
Encratitæ hæretici. 54
Eon præstigiator. 452
Entusiastæ. 131. 744
Episcopus quinquennis. 415. duodennis. 419
Ephesina Synodus. 196
Ephesinum Latrocinium. 198. 217
Equites militares. 474. 475. 498

Equli.

Eruli. 177
Essenij. 7
Estenses Ferraria potiuntur 548. deijciuntur. 730
Ethelredi Regis in Anglia pia fiducia. 329
Euaristus Papa. 59
Eucharistia. 86. 569
Euchitæ hæretici. 131
Eulalianum schisma. 171
Eugenius *I.* 280. *II.* 478. *III.* 483. *IV.* 631. 667.
Eulogius pro Martyribus. 261
Eusebius Papa. 133
Eusebius Vercellensis. 140 116
Eusebiani Ariani. 114
Euatsiani hæretici. 130
Eutyches hæresiarcha. 197
Exarchi Rauennates. 233
Euphrasiæ pia fraus pro virginitate. 83
Exarchatus Papæ attributus. 287
Expeditiones in Orientem contra Mahometanos. 456. & seq.

F

FAbianus Papa. 103
Faustus Regiensis semipelag. 244
Felix Papa *I.* 106. *II.* 119. 156. *III.* 219. *IV.* 244.
Felix Antipapa mire pius. 835
Felicissimus schismatis author. 68
Ferdinand. *I.* Castellæ Rex. 365
Fides inter persecutiones propagata. 91
Fontebraldini Monachi. 492
Formos. Portuensis abdicatur, restituitur, & fit Papa 339. turbæ ex eo. 340. 359
Fossarij hæretici 567
Franci in Gallijs 181. fiunt Christiani 182. Imperium exsuscitant 303. in Sicilia trucidantur 513. pro Neapoli certant 514. 516 608. 612. 656. 659. item pro Insubria 711. 713. Hispanos præcellunt. 720
Franciscus *I.* Galliæ Rex 711. 719
Franciscus Xauerius. 69
Franciscani. 495
Francofordiensis Synodus. 298
Fredegundes Regina ferox. 301
Fratricelli hæretici 559
Flagellantes varij 563 565 566
Florentinorum varia dissidia, 538. 540 716
Florentinum Concilium. 635 643
Flauianus Antioch. ad Theod. 189

Flaui n. Constantinop. in Nestor. 198
Fridericus Ænobarbus renouat dissidia pro inuestituris 406 Antipapam promouet 406. ad pacem agitur 409. mouet in Orientem. 463
Fridericus II. Mouet in Orientem 466. Schisma conflat 508. Misere perit 509. item & liberi. 510
F. ifij conuersi. 276
Frumentius Indis prædicat. 92
Falconis Rhemen. magnanimitas. 415
Fulgentius Rusp. exulat pro fide 190. agit contra Semipelag. 166. & pro Monachis Scythis. 212

G

Gabrinus Romæ tyrannus. 554
Gallicanus martyr sub Iuliano. 135
Gelasius I. Papa. 219. II. 481
Genua Metropolis facta. 485
Genuenses cum Venetis certant. 588
Geneua apostatat. 764
Gensericus Romam capit. 179. 217
Germania latè Christiana 284. Vastatur à Lutheranis 736, 739. & suesis. 819
Germanus Byzantin. pro Imaginibus. 346
G ostici obscœni. 52
Godefridus Pol onens 456
Gonzaga Mantua potitur. 548
Gothescalcus an prædestinatianus. 334
Gotthi 176. Romam capiunt 177. Italiæ dominantur 178. Ariani sunt in Italia 191. & in Hispania 187. extinguntur in Italia 178. 192. fiunt Catholici in Hispania. 188
Grandimontenses. 493
Gratianus Imper. paganos premit 136. occiditur. 128
Gratianus presbyter Schisma sopit, & fit Papa Gregor. VI. 374
Gregor. I. Papa 247. 269. 385. 388. II. 292. 308. III. 309 292. IV. 353. V. 344 383. VI. 375. 425. VII. 395. 429. VIII. 487. IX. 525. X. 530. XI 297. XII. 664. XIII. 727.
Gregorius Nazianzenus. 123
Gregor. Turonensis. 301
Granatense regnum constitutum à Mauris 370. subactum à Ferdinando. 608
Græci in Latinos iniqui 458. 460. 462. fiunt in schismate 637. non resipiscunt bona fide 640. Eorum imperium ex-

tinctum. ,649
Grisones Catholici contra hæreticos. 812
Guasca Americam pacat, nec fit ditior. 689
Guelphi & Gibellini. 508
Guilhelmus Angliæ Rex ius Ecclesiæ vsurpat. 409
Guilhelmus Aquitaniæ Dux in schismate 442. pœnitet. 443
Gusij Belgici 775. 777. 779. 781. 783.
Gustauus suedus. 818
Guisius ligam promouet 770. vnà cum Fratre Cardinale necatur. 771

H

HAdrianus I. Papa 311. II. 356. III. 358. IV. 484. V. 530. VI. 720.
Haraldus Rex Danorum Christianus. 331
Hegira Mahometis. 255
Heluetij Zuingliani. 761
Heluidius hæreticus 167
Hemerobaptistæ. 7
Herodum mors tetra. 3. 23.
Herodiani. 7
Henoticon Zenonis contra Concilium Chalcedonense. 205
Henriciana Schismata. 395 402
Henricus II. Anglus violat Ecclesiæ ius & Thomam Cantuar. vexat. 410
Henricus VIII. Schisma facit. 749
Henricus I F. occisus. 771
Henricus IV. Galliæ Rex vincit Catholicos 770. Conuertitur. 772
Henricus Hæreticus. 435
Hermenigildus martyr. 188
Hermogenes hæreticus. 55
Hierusalem exscinditur 37. vocatur Ælia 64. regnum excitatur à Christianis 457. exscinditur à Mahometanis, 461
Hilarion Cœnobiarcha. 99
Hierarchicus ordo inter ministros Ecclesiæ. 61, 106. 311. 314.
Hieronymus pro fide contra varios. 146. 141. 162. 168. adest Damaso 157. Spernitur à Siricio. 158
Hieronymitæ Monachi. 494
Hieronymus Prag. crematus. 628
Hieronymus Sauanarola. 674
Hilarius Pictauiensis. 116. 126
Hilarus Papa. 217
Hincmarus Rhemensis. 322 329. 333.
Hildebrandus 389
Homeritæ conuersi. 228
Hispania à Barbaris subacta 175. fit Ariana 187. fit Catholica 188. subigitur à Mauris 259. vindicatur, & multa in regna diuiditur. 264

Hisychistæ hæretici. 641
Honorius *I.* Papa 249. 279. *II.* 482. *III.* 514. *IV.* 532.
Hospitalarij equites. 471. 704
Hugo Arelatensis in Italia, 338. 341
Hugonis de Alatro Cardin. factum illustre. 404
Hugonoti Caluinistæ. 763. 764. 766. 768.
Humiliati extincti. 794
Huniades in Turcas. 621
Hunni. 183
Hussitæ hæretici. 627. 629 631. 646
Hungaria à Turcis vastata 621. 651. 706. ab hæresi corrupta. 814

I

Iacobi duo Apostoli. 22. 29.
Iaponij. 801
Iconomachi hæretici 289. 290 damnantur. 295. 298
Iesuatæ. 497
Iesuitæ 794. Venetijs exclusi & restituti. 814
Ignatius Loyola. 794
Iesus saluris nomen à sanguine 2. pro omnibus 1. pro omnibus 2. 14. 21.
Ignatius Byzantinus vexatus. 315
Ignis Deus apud Persas. 70
India à Lusitanis lustrata 591 fidei initiata. 593
Imperium Occidentis excisum 177, excitatum à Francis 303. assertum Germanis. 346
Imperium Græcorum occupatum à Francis 468. excisum à Turcis. 649
Innocentes cæsi. 8
Innocentius *I.* Papa 218. *II.* 482. 441. *III.* 505. 522. *IV.* 526 *V.* 530. *VI.* 595. *V.* 693. *VIII.* 673. *IX.* 730.
Interim Cæsareum. 741
Ioann. Apostol. 41. Baptista 4. Chrysost. vexatur à Theophilo 147. 149. 150. prouocat ad Papam 151. tuetur cœlibatum Clericorum 385 Simoniacos abdicat. 388 post mortem colitur 151. eius fautores dicti Ioannitæ. 151
Ioann. *I.* 192. 243. *II.* 244. 213. *III.* 246. *IV.* 279. *V.* 282. *VI.* 307. *VII.* 307. *VIII.* 320. 324. 339. 357. 365. *IX.* 341. 376. *X.* 337. 377. *XI.* 341 378. *XII* 342. 343 380. *XIII* 345. 348. *XIV.* 344, 382. *XV.* *ibid.* *XVI* *ibid.* *XVIII.* 423. *XIX.* *ibdi.* *XX.* 424. *XXII.* 552. 593. *XXIII.* 665.
Ioann. Eleemosinarius. 239
Ioann. Damascen. 291
Ioann. Zemisces Imperat. Russos cædit 362. & Saracenos 366. est valde pius. *ibid.*
Ioan. Austriacus 808. 779
Ioann sine terra Rex Angliæ impius 411. 415. abdicatur. *ibid.*
Incorrupticolæ hæretici. 201

Inuestiturae ad sacra. 39
Iouianus Imperator. 136
Iouinianus haereticus. 168
Irenaeus martyr. 63
Irene Imperatrix. 295. 370
Italia Graecis subducta ob Monomachiam 292. in varios regulos diuisa & inde diuexata 536. 537. 538. &c.
Ismaël Sophi. 696
Iubilaeum. 572
Iulius I. 514. II. 675. 718. III, 723.
Iulianus Apostata. 133
Iustiniana Imperatrix in Ambros. 127
Iustinianus Imperator. 204 223
Iudaei vbique vexati 38. 63. 166: 167 578. &c.
Iudaizantes. 57. 61

L

Lapsorum Schisma. 68
Laudo Papa. 377
Latinorum in Orientem expeditiones variae 456. &c. 584.
Laurentius in Angl. praesul ab Angelo flagris admonitus 271
Laurentianum schisma. 207
Lazarus Monachus pro sacris Imaginibus. 297
Lazi conuersi 227
Leo I. 184. 216. 198. II. 282. III. 303. 351. IV. 292. 354. V. 377. VI. 378. VIII 381. IX. 376 426. X 719.
Leo Isaurus Imper. Iconocl. 290
Leo Armen. Imper. Iconoch. 295
Legio Christian. fulminatrix. 50
Leodegarius Augustodun. 302
Leouigildus Hispan. Rex. 188
Lepra Constantini. 97
Liga in Francia.
Linus Papa. 43
Licinius. 95
Liberius Papa 118. 119. 120. 155
Liuonienses equites. 476
Libellatici. 68
Libri sacri cremari iussi à Diocl. 79. hinc origo schismatis. 83
Longobardi in Italia. 230
Longobardia inter varios regulos diuisa. 537. 548
Liga in Francia contra haereticos 170. dissoluta. 772
Lotharius Rex Monachus. 327
Lotharius alter impurus & periurus. 327
Lotharingia à quo dicta. 323
Lucifer Calaritan. & ab eo schisma. 340. 155
Lucilla Donatistarum fautrix. 84
Lucius I. Pontif. 104. II. 483. III. 486.
Lucius Rex Britan Christianus. 92

Ludouicus Pius Imper. 322
S. Ludouicus Rex. 441. 470
Lugduni Martyres. 50
Pauperes de Lugduno. 436
Luitprandus Rex Longob. 232
Lupus Trecensis contra Pelag. 163. Flectit Attilam. 184
Lusitania Mauris adempta 370. Castellanis subdita & subducta. 700
Lutherus 732. 737. Lutheranorum progressus 734 domiti 736. discordes 742

M

Macedoniani hæretici. 122
Magdalena in Gallia. 20
Magnentius tyrannus. 110
Mahometes. 254
Mahometani late vincuns & vexant Christianos 256. vide Turcas & Saracenos.
Mahometes II. 622. 623. 624. 649. 651. 652.
Turbæ Byzantij ob Monachiam. 370
Manes. Manichæi 76. 216. 312.
Mamaluchi. 703
Manfredus Sicilia potitur. 511. 512.
Marcitæ hæretici. 54
Marcellus I. Papa 152. II. 724.
Marcellinus Papa. 107
Marcianus Imperat. 198
Marcion Hæreticus. 36
Maria Aragonia Angliam Ecclesiæ obsequio restituit. 752
Maria Stuarta Regina Scotiæ capite Cæsa. 760
Maronitæ. 798
Marozia Romæ imperitat. 331. 341
Marinus *I.* Papa. 280. *II.* 288. *III.* 379. IV. 514. 232. V. 606. 666.
Margarita Austriaca Florentiæ & Parmæ Dux 717. Belgium regit. 775
Massa Candida martyres. 73
Massaliani hæretici. 132
Massilienses Semipelag. 165
Mattheus Apost. 28
Mathias loco Iudæ. 29 30
Martyrium improbatum à Valentino 51. item ab Hispanis præsulibus. 261
Propugnatum ab Eulogio. *ibid.*
Materiarij hæretici. 55
Mathildis Comitissa. 431
Mauri in Hispania variè vexati. 264. 679 681
Mauritius Imperator. 236. 237. 247.
Maximus tyrannus. 127
Maxentius tyrannus. 94
Maximus Abbas contra Monothelitas. 250. 251
Mediceæi Florentiæ Domini. 715
Mediolanum excisum. 193. 408. Diffidijs laceratur. 543. 711.
Melchiades Papa. 153

Meletianum schisma. 88
Molitem Paulus appellit, & mira in ea præstat 27 eam strenuè tuentur Equites hospitalarij. 805
Methodius postea Patriarcha Byzantinus strenuè tuetur Imagines. 297
Mendacia probat Priscillianus. 142
Millenarij hæretici. 160
Mimi Martyres. 81
Mincius Antipapa. 428
Minimi. 672. 789
Minoritarum dissidia. 557
Minutius Felix. 65
Misco Polonorum Dux Christianus. 360
Modus etiam in bono necessarius. 56
Monachi primi. 98
Monfortius in Albigenses. 439. 440.
Monasterium ab Anabaptistis inuasum. 745
Monothelithæ. 248. 251
Monophysitæ. 202

N

Victoria Naupactea. 808
Nazaræi. 7
Narses. 194. 230
Nauarra fit regnum. 264. ab Hispanis inuaditur. 678
Edictum Nannetense. 775
Neapolitana bella. 511. 514. 516. 607. 609. 612. 655. 659
Neronis persecutio. 33
Nestorius Hæresiarcha. 194 215
Nicosianæ Virginis factum heroicum. 807
Nicolaus *I.* 306. 316. 323. 355 *II.* 428. *III.* 531. *IV.* 533. *V.* 666.
Nicea ad Varum Turcas arcet. 710
Nicenum *I.* Concil. contra Arianos 113. *II.* contra Iconoclaustas. 295
Nicephorus Imperat. Manichæus. 315
Normanni in Gallis 325. Fiunt Christiani 327. Sicilia potiuntur 419. Regum nomen obtinent. 420
Noruegia conuersa. 349
Notarij ad acta Martyrum. 103
Nouatianum Schisma. 68

O

ODo Abas Cluniacensis 342. Romanos motus componit. 378. 379
Odoacer Rex Erulorum 177
Octauianus octodennis Pontificatum inuadit sub Ioannis nomine 342 primus Pontificum nomen mutat. *ibid.* & 380 abdicatur, *ibid.*
Oblati. 795
Oblationes & benedictiones frugum. 106
Gradatio in Ordinibus. 106, 214. 311.
Ophitæ hæretici. 52

Oratorij. 793
Oranum ab Hispanis ereptum mauris. 683
Origenes 67. 144. Fautores habet 145. Eos opprimit Theophilus Alexandrin. 146. 147. 149.
Ostenda. 783
Ostrogotti. 176
Otto Magnus Italiam pacat 342. Fidem latè promouet 348. 350. Ditionem Ecclesiæ attributam confirmat. 343
Otto I V. contra fidem datam peccat, & piissime pœnitet. 345
Otto IV. certat pro Imperio. 505

P

PAgani vnde III. noua moliuntur. 135. 136. 137
Pachomius 99
Pœnitentia publica 103. 93
Pontænus Indiæ Apost. 92
Parochiæ. 59. 105. 152
Palladius Scotorum Ap. 163
Papa Octodennis 281. 380. item duodennis. 374 425
Parma Farnesijs attributa. 717
Paschalis I. 352. II. 402. 479
Pastorelli hæretici. 472
Patripassiani hæretici. 73
Pauperes de Lugduno. 436
Paulus Apost. 20. 25. 27. 34
Paulus Sergius 25
Paulus Samozaten. 74
Paulus Anachoreta. 96
Paulus I. Papa 311. II. 670. III. 722 IV. 724
Paulinus Nolanus 190. 158
Persica bella. 169. 238
Persica persecutio. 132. 169
Persecutio fidei vtilis. 19. 91. 191.
Persecutio Neronis 33. Domitiani 40. Traiani 47. Aurelij 48. Seueri 62. Maximini 65. Decij 66. Valeriani 75. Diocletiani. 78
Persecutores puniti. 89
Pelagius Pelagiani. 161. 215. 219
Pelagius I. Papa 146. II. 146
Petrus Apost. 6. 16. 17. 22. 23. 30. 32. 34. 43.
Petrus Alexandrin. 81. Mogus 202 Gnapheus 209. Damiani 389. 429 495. De Bruis hæreticus. 435
Philippus Nerius. 793
Pharisæi. 7
Philippus Apost. 28
Philippi duo Reges Franciæ ob pellicatum excommunicati. 417. 418
Philippi Imperator. Christiani. 67. 93 103
Philippus pulcher. 506
Philippus II. Hispan Rex. 775
Philippus Imperator German. 506
Philippus Melancton. 7 6
Photinus hæresiarcha. 129
Photius schisma facit & promouet per multa scelera 314. 316. 319. 321

Picininus

Picininus bellator strenuus. 615
Picti conuersi. 228
Pius I. Papa 61. II. 669. III. 718. IV. 725. V. 726
Cardinalis Polus 753
Polonia Christiana. 360. 385
Policarpus. 49
Pontianus Papa. 103
Prætextatus cæsus. 301
Prædestinatiani. 333
Præsidentia stolida. 744
Præmonstratenses. 493
Pragmatica sanctio. 634. 711. 719
Priscillianus hæreticus 142
Propo ferrum candens tractat in argumentum fidei. 332
Prosper. contra Semipel. 165
Protestantes Lutherani. 737
Protestantica bella. 737. 816. 218
Prodigia contra Iconomachos. 291. 292
Prudentia carnis cæca. 3, 371
Prussia Lutherana. 741
Pulcheria in connubio casta. 198
Puritani Caluinistæ. 757

Q

Quartadecimani. 57. 61 62
Quinisexta Synodus. 252

R

Requescenius contra Gusios. 778
Roma capitur ab Alarico 177. à Geiserico 179. à Totila 193. ab Arnulfo 338. ab Hispanis. 713
Roma sedes constituta 23. omnium prima 23. 45. à nemine iudicatur. 107. 381.
Romana dissidia 446 448. 450. 554. 555.
Romanus Papa. 359
Rabiodus stolide impius. 277
Rachisis Rex Monachus, 232
Radegundes Regina pia. 301
Rauennæ præsules 233. 282. 356
Recollecti. 790
Recaredus Rex Catholicus. 189
Regnerius Dux pœnitens. 416
Redituum sacrorum partitio. 154. 218 219
Residentia. 595. 596
Religio non constat si non sit vna. 7
Reliquiæ non tangi debent à prophanis 279. earum cultum Vigilantius damnat. 169
Romualdus. 494
Rodolphus Austriacus. 535
Rhodos à Christianis propugnata 474. expugnata à Turcis. 704
Ruffinus. 141. 146. 158
Russi fiunt Christiani 362. 363. Vectigalis D. Petri 363. sunt in schismat. Græcorum. 644

Repella expugnata. 822

S

SAbellius hæreticus. 73. 105
Sabinianus Papa. 278
Saccophori hæretici. 131
Sacramenta. 10
Sacramentatij. 433. 426. 761
Saducæi. 7
Saladinus. 461. 702
Samaritani conuersi. 19
Santabarenus. 320
Saracerorũ primordia 174. fiunt Christiani 175. in Hispania præualent & sæuiunt 258. 260. irrunt in Gallias 262. in Calabria subguntur & alibi 263. 366. & 354.
Scaligeri Vermentes. 549
Scandelbergus. 623
Schisma quartadecim 57. Lapsorum 68. rebaptizantum 70. Traditorum & Donatist. 83. Meletij 88 Felicis 118. Vrsicinij 139. Luciferi 140. De tribus Capitulis 222. Laurentij 207. Eulalij 171. Photij 314. Benedicti IX. 374. Petri Leonis 441. Henricorum 395 402. Friderico um 406. 507. Ludouici Bauari 552. Petri de Luna 600. Græcorum 637. Basileense. 633
Scoti conuersi 165. in hæresim pertracti. 758
Sebastianus Lusitanus. 700
Sedes Pontificia Auenione. 520
Semiariani. 122
Semipelagiani. 164 244
Sergius I. Papa 283. II. 354. III. 339. 340. 577. IV. 423.
Sfortia. 614
Sethiani hæretici. 53
Seuerus Antiochenus. 202
Seuerinus Papa. 279
Sigismundus Imperat. 604. 605. 629. 591.
Bella Sicula. 514. 516 &c.
Simon Magus 32. Sectatores habet. 35
Simoniaci. 387
Syluerius Papa. 245
Syluester I. Papa 154. II. 422
Symmachus Papa. 242. 208
Sixtus I. 41. 60. II. 105. III. 216. IV. 671. 716. V. 728
Slaui. 235. 348
Sophronia se pie necat. 82
Somaschæ. 791
Soter Papa. 61
Standingenses hæretici. 569
Stephanus primus Hungarorum Rex. 361
Stephanus protomartyr. 18
Stephanus Monachus pro sacris imaginibus. 294
Stephanus I. 104. II. 310. III. 310. IV. 311 V. 352. VI. 358. VII. 359. VIII. 378. 341. IX. 379. X. 427
Suecia Lutherana. 746
Suecij Germania. 118

Suen Rex Danorum Christianus. 332
Sueui Christiani. 228
Stuprum impie vindicatum 259. pie vindicatum. 264
Symbolum Apostolorum. 22

T

Tambarlanes. 617
Tartari. 580. 581. 582 583. 617
Tatianus hæreticus. 54
Taboritæ. 630
Taurusius Card. 793
Telesphorus Papa. 46. 60
Templari equites. 473
Teutonici equites. 476
Tenquelinus hæreticus 435
Theatini. 725 789
Theodorus I. Papa. 280. II. 360
Theodorus Studita pro Imaginibus. 295. 296. 297
Theodorus alter & Theophanes fratres pro eadem causa certant. 297
Theodora Aug Eutychiana. 203. 221 222
Theodora altera pro Imaginibus. 298
Theodoricus Italia potitur. 178. Æquus in Catholicos 192. in eos sæuit. 193
Theodelinda Regina. 231
Theodosius Imperat. Maximum vincit 128. 137. & Eugenium. 137
Sæuit Thessalonicæ & pœnitet 138. parcit Antiochenis 139. Ethnicos reprimit. 138. &c.
Theopaschitæ hæretici. 209
Rixæ inter Catholicos de Theopaschismo. 211
Tertullianus pro Montano 57. Pro rebaptismo 71. contra hæreticos 37. 52. 57. pro Christianis. 63
Tiburtini Romam vexant. 377
Ticinensis Episcopi priuilegia. 377
Timotheus Æburus Alexandrin. 200
Thomas Apost. 28
Thomas Cantuariensis pro iure Ecclesiæ. 410. 411
Tonsura Clericalis. 61
Totila Rex. 193
Traditio se manda. 71. 114
Traditores. 83
Trullana Synodus. 251
Turcarum primordia. 454. Constituunt Imperium. 587. Latè vincunt 588. 589. Subigunt Constantinopolum & alia 649. 651. 700. 705. 707. 509.
Thurificati. 68
Tunetum ab Hispanis occupatum. 683
Thurificati. 68
Turriani Mediolanense 543
Conciliũ Tridentinum. 787. Interruptum. 802.

V.

Valentinus hæresiarcha. 51
Valentini gregales. 52
Valentinus Papa. 353

Valens Arianus Exustus. 124. 125.
Valentinianus I. 134. 136
Valentinianus II. 137
Vallumbrutensibus. 494
Vualdus hæreticus. 456
Vasa in Ecclesia primitiua argentea. 102
Vestes sacræ extra Ecclesiam vetitæ. 105
Vvandali in Hispania. 178. in Affrica. 179. Romæ. 179. Arianismum fouent & Catholicos vexant. 189. Extinguuntur. *ibid.*
Venetiæ conditæ. 185
Veneti in Oriente contra Saracenos. 459. Sacris interdicti. 549. 676. 810
Vvenceslaus Rex martyr. 350
Vvenceslaus Rex ignauus. 628
Vesper siculus. 513
Vigilantius hæreticus 168
Vigilius Antipapa resipiscit. 221 Certat pro tribus Capitulis 222. 245
Vicecomites Mediolanenses. 543. 545
Victor. I. 62. 63. II. 427. III. 432. Cardin Vvitelleicus captiuus. 616.
Vvicleuus. 629
Vvisigotti. 179
Vvido Spoletanus Imperat. 336
Virgo Deipara 30. inuocata Constantinopolim seruat, 237. 257. & Carnutum. 327. & Bohemiam 819. & classem Christianam 809.
Vitalianus Papa. 280
Vnuanus Hamburgēsis 349
Vrbanus I. 102. II. 432 III. 487. IV. 528. V. 595. VI. 598. VII. 729.
Vrsicinus Antipapa. 159
Vrsula. 183
Vrsulinarum in Galliis ortus. 792

X

Xeriforum Imperium. 698

Z

Zacharias pater Ioan. Bapt. 4
Zacharias Papa. 303. 310
Zelotæ Iudæi. 38
Zeno Imperator Eutychianus punitur. 205
Zischa Hussitarum Dux. 630
Zenobia. 73
Zuinglius Zuingliani. 761. 762

FINIS.